

Марина Спасојевић

Глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* у корелацији са глаголима
на *-ити*, *-ѝм* у савременом српском језику
(нормативни и лексикографски аспект)

SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE OF SASA
Monographs 17

Marina Spasojević

Verbs ending in *-(j)eti*, *-īm* in
correlation with verbs ending
in *-iti*, *-īm* in the serbian
contemporary language
(normative and lexicographical aspect)

BELGRADE
2013

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ
Монографије 17

Марина Спасојевић

Глаголи на *-(j)ети, -ѝм*
у корелацији са глаголима
на *-ити, -ѝм* у савременом
српском језику
(нормативни и лексикографски аспект)

БЕОГРАД
2013

ISBN 978-86-82873-38-9

Уредник серије:

Академик Александар Лома

Рецензенти:

Проф. др Мирослав Николић, редовни професор

Проф. др Драгана Мршевић-Радовић, редовни професор

Др Стана Ристић, научни саветник

Тираж: 500

Коректор: Светлана Милановић

Издавање ове књиге финансијски је помогло
Министарство просвете, науке и технолошког развоја
Републике Србије

Издаје: Институт за српски језик САНУ

Ликовно решење корица: Лепосава Кнежевић

Припрема и штампа: Чигоја штампа, Београд

САДРЖАЈ

I. УВОД.....	11
1. Морфолошки статус глагола на <i>-(j)ети, -ѝм</i>	11
2. Нормативни статус и творбена интерпретација глагола на <i>-(j)ети, -ѝм</i> у дескриптивној и нормативној литератури.....	17
3. Циљ, метод и корпус	28
II. ГЛАГОЛИ НА <i>-(J)ЕТИ, -ЀМ</i> У КОРЕЛАЦИЈИ СА ГЛАГОЛИМА НА <i>-ИТИ, -ЀМ</i>	33
1. Немотивисани глаголи на <i>-(j)ети, -ѝм</i> и глаголи на <i>-(j)ети, -ѝм</i> мотивисани именицом и од њих префиксирани глаголи.....	34
1.1. <i>Глаголи на -(j)ети, -ѝм код којих је варијанта на -ити нестандардна појава</i>	35
1.2. <i>Глаголи на -(j)ети са вишеструким обликом презента код којих су варијанте на -ити нестандардне</i>	68
1.3. <i>Глаголи на -(j)ети, -ѝм код којих су варијанте на -ити нестандардне у екавском, а равноправне у ијекавском изговору</i>	80
1.4. <i>Глаголи на -(j)ети, -ѝм код којих су варијанте на -ити нестандардне и каузативни глаголи од исте основе на -ити, -ѝм</i>	87
1.5. <i>Глаголи на -(j)ети, -ѝм који имају равноправан статус са глаголима на -ити, -ѝм</i>	95
1.6. <i>Глаголи на -(j)ети, -ѝм који се јављају као нестандардна варијанта глагола на -ити, -ѝм</i>	107
1.7. <i>Глаголи на -(j)ети, -ѝм у корелацији са глаголима на -ати, -ѝм и -ити, -ѝм</i>	118
2. Глаголи на <i>-(j)ети, -ѝм</i> мотивисани придевом	129

2.1. Медијални глаголи са суфиксом <i>-(j)ети</i> код којих се јављају колебања у употреби суфикса <i>-(j)ети</i> и <i>-ити</i> и њихов однос према активним глаголима са суфиксом <i>-ити</i> од истог мотивног придева	132
2.2. Медијални глаголи са суфиксом <i>-(j)ети</i> и активни глаголи са суфиксом <i>-ити</i> са колебањима у „оба смера”	167
2.3. Глаголи изведени од придева који означавају боју	206
2.4. Глаголи мотивисани придевима на <i>-ав</i> и од њих префиксирани глаголи	253
2.5. Медијални глаголи који су се изједначили по форми са активним глаголима на <i>-ити</i> , <i>-ѝм</i>	281
3. Радни глаголски придев у придевској служби	289
III. Лексикографски поступци у обради глагола на <i>-(j)ети</i> , <i>-ѝм</i>	309
1. Проблеми у лексикографском представљању глагола на <i>-(j)ети</i> , <i>-ѝм</i>	309
2. Лексикографско представљање немотивисаних глагола и глагола на <i>-(j)ети</i> , <i>-ѝм</i> мотивисаних именицом и од њих префиксираних глагола	313
3. Лексикографско представљање глагола са суфиксом <i>-(j)ети</i> мотивисаних придевом и од њих префиксираних глагола	322
4. Лексикографски поступци у обради радног глаголског придева у придевској служби	337
5. Препоруке за унапређење лексикографске праксе	340
IV. ЗАКЉУЧАК	343
V. SUMMARY	351
VI. РЕЗИЈОМЕ	353
VII. ИЗВОРИ И ЊИХОВЕ СКРАЋЕНИЦЕ	357
VIII. ЛИТЕРАТУРА, РЕЧНИЦИ И ПРАВОПИСНО-НОРМАТИВНИ ПРИРУЧНИЦИ	361

IX. РЕГИСТРИ	369
1. Регистар глагола.....	369
2. Регистар радних глаголских придева у придевској служби.....	438
О АУТОРУ	449
ИЗВОДИ ИЗ РЕЦЕНЗИЈА.....	451

Ова монографија проистекла је из рукописа магистарског рада *Глаголи на -(j)ети, -ѿм у савременом српском језику*, одбрањеног 30. априла 2009. године на Филолошком факултету Универзитета у Београду пред комисијом коју су сачињавали: проф. др Мирослав Николић (ментор), проф. др Драгана Мршевић-Радовић и проф. др Милица Радовић-Тешић. Захваљујем се ментору и члановима комисије на корисним приредбама и сугестијама које су ми упутили током израде и одбране рада, као и рецензентима ове монографије на брижљивом читању и корисним саветима и препорукама за побољшање текста. Такође захвалност дугујем колеги мр Милораду Симићу на помоћи приликом прикупљања грађе. Својим драгим колегама захваљујем се на стрпљењу за моја бројна питања, као и за ишчитавање делова рукописа, а посебно др Владану Јовановићу, који је рукопис прочитао у целини.

Књига је припремљена у оквиру пројекта 178009 *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

I. УВОД

1. Морфолошки статус глагола на *-(j)ети, -ѝм*

1.0. Глаголи свакако представљају најбогатију врсту речи по броју морфолошких и граматичких категорија, а самим тим и најкомплекснију у погледу саодноса тих категорија, те чланова различитих морфолошких, синтаксичких и семантичких класификација. Сама дескрипција глаголске парадигме у српском језику, као и њено нормирање, отежано је непостојањем општеприхваћене морфолошке класификације глагола, која, опет, није могућа због бројних интерференција међу глаголима, двојаких основа, дублетних и аналошких облика, семантичке диференцијације појединих облика итд. У овој студији пажња ће бити усмерена на корелацију међу морфолошки сродним глаголима и на један вид морфолошке и семантичко-синтаксичке интерференције у глаголском систему, са реперкусијама које се јављају на нормативном плану.

1.1. Наиме, предмет анализе представљају глаголи који испред инфинитивног наставка *-ти* имају рефлекс *јата – -e-, -(u)је-*, тј. који се у инфинитиву завршавају на *-(j)ети*, а у првом лицу јединине презента на *-ѝм* (*вòлети / вòљети, вòлѝм; жèлети / жèљети, жèлѝм; стàрети / стàрјети, стàрѝм; цр̀нети / цр̀њети, цр̀нѝм* итд.) и њихове корелације са глаголима односно варијантама глагола који испред инфинитивног наставка *-ти* имају *-и-*, тј. који се у инфинитиву завршавају на *-ити*, а у презенту на *-ѝм* (*вòлити; жèлити; стàрити, стàрѝм; цр̀нити, цр̀нѝм* итд.)¹.

---

¹ Када је посредни творба и морфемска сегментација глагола, у српској граматичкој литератури неједнако се посматрају морфемске јединице. Један од проблема представља само поимање финалног вокала инфинитивне основе (из дијахроне перспективе тзв. тематског вокала). Наиме, са синхроног аспекта, код немотивисаних (простих) глагола овај вокал има формалну вредност уобичења инфинитивне основе, док се код мотивисаних глагола он може перципирати као творбени, суфиксални елемент. О тешкоћама издвајања тематског елемента и граматичког наставка в. Симић 2005: 89–97, односно о проблемима морфолошке сегментације глаголских облика в. Николић 2000а: 737–746, Симић 2005: 85–89.

Други проблем тиче се перцепције и екстракције творбеног форманта. Рецимо, Белић (2000: 185–191) и Стевановић (1964: 389–395) говоре о наставцима за грађење

1.2. У морфолошким класификацијама глагола према конјугацијском типу глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* удружују се са глаголима на *-ити*, *-ѝм* и *-ати*, *-ѝм* у зависности од тога да ли је критеријум класификације презент, односно презентска основа, инфинитив, односно инфинитивна основа или њихов саоднос, као и од тога да ли се класификација темељи на савременом стању или се уважавају развојни чиниоци. Тако, глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* могу чинити једну врсту² са вишеструко бројнијим глаголима на *-ити*, *-ѝм*³. Међутим, постоје и класификације у којима се глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* удружују са не тако бројним глаголима на *-ати*, *-ѝм*⁴ типа

речи, у посматраном случају, *-(j)e-* и *-и-*, док Клајн (2003: 322–374) творбене елементе овога типа посматра заједно са граматичким наставком, па говори о суфиксима *-(j)ети*, *-ити* итд. Ово прво се обично чини да би се творбени елемент јасније издвојио и диференцирао од граматичког наставка. С друге стране, тек у споју са граматичком морфемом творбени елемент постаје функционалан и целовит. И код именских врста речи се, на пример, из суфикса не изоставља флективни наставак за номинатив једине, односно за основни облик, па се говори о деминутивном суфиксу *-ица*, а не *-иц-*, посесивном придевском суфиксу *-ски*, а не *-ск-* и сл. Аналогно томе, и граматичка морфема *-ти* може ући у састав суфикса, јер је инфинитив основни (речнички, лематски) облик глаголске лексема. Овакав став среће се и у руској дериватолошкој литератури (уп. Шански 2010: 109–111). Иако граматичка морфема *-ти* није једина са којом се та функционалност постиже, већ су то и друге граматичке морфеме којима се граде глаголски облици од инфинитивне основе, а у презенту често нема трага морфеме којом се завршава инфинитивна основа (уп. Клајн 2003: 322–323), спој творбеног елемента или тематског вокала са граматичким наставком *-ти* представља формално обележје лексема у лексикону.

Имајући у виду све наведено, у раду ће се користити спој творбеног или тематског елемента и граматичког наставка за инфинитив: *-(j)ети*, *-ити* (осим када се позива на одређене ауторе, на пример, у прегледу литературе, где ће се задржати терминологија, начин навођења глагола на *-(j)ети* и (не)обележавање акцента који примењује одређени аутор). Такође, неутрални терминолошки спој г л а г о л и н а - (j) е т и , - и т и , осим у анализи немотивисаних глагола, употребљаваће се као назив који обједињује немотивисане и мотивисане глаголе, а термин с у ф и к с биће коришћен у анализи мотивисаних глагола.

² У морфологији се, осим термина врста, срећу и термини (пот)класа, (под)разред, (под)група и сл. О томе и потпуније о морфолошким глаголским класификацијама в. Милосављевић 2009.

³ Према *Обратном речнику српскога језика* (Николић 2000), глаголи на *-ити*, *-ѝм* су више од петнаест пута (15,46) бројнији од глагола на *-(j)ети*, *-ѝм* (првих има 8.318, а других 538). Сличан однос између глагола на *-(j)ети*, *-ѝм* и глагола на *-ити*, *-ѝм* показује и Пешикан (1963/1964: 260): наспрам 160 основа глагола на *-(j)ети*, *-ѝм* стоји 2.456 основа глагола на *-ити*, *-ѝм* (15,35 пута више), а укупан број (непрефиксираних и префиксираних) глаголских лексема на *-(j)ети*, *-ѝм* износи 431, док лексема на *-ити*, *-ѝм* има 6.495 (15,07 пута више).

⁴ Пешикан (1963/1964: 260) издваја 55 основа, а 178 лексема, укључујући префиксиране глаголе.

држати, *држѝм*; *трчати*, *трчѝм* итд., или се пак сви поменути глаголи обједињују у једну врсту. Такође, познате су и класификације у којима ови глаголи припадају различитим врстама.

1.2.1. Према односу презентске и инфинитивне основе у савременом српском језику, тј. према комбинованој класификацији, глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* заједно са глаголима на *-ити*, *-ѝм* припадају седмој глаголској врсти према Белићу (Белић 1999: 333), односно шестој врсти, према Стевановићевој модификацији⁵ Белићеве класификације (Стевановић 1964: 335), док глаголи на *-ати*, *-ѝм* припадају осмој, односно седмој врсти.

1.2.2. У класификацијама које полазе од инфинитивне основе, тј. од њеног завршетка, глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* и *-ити*, *-ѝм* припадају различитим врстама, а глаголима на *-(j)ети*, *-ѝм* се као други разред или подгрупа обично придружују глаголи на *-ати*, *-ѝм*, који су историјски иста група, јер је у њима *-а-* постало од *јата* иза палатала. У сербо-кroatистици су пут класификацији према инфинитивној основи, коју је почетком XIX века сачинио Добровски (Бабић 1980: 139), отворили Миклошић и Даничић. Глаголи чија се инфинитивна основа завршава рефлексом старог вокала *јат* код Миклошића (1876: 238–241) чине другу групу треће класе (*видѝти*, *видѝм*; *бежати*, *бежѝм*), а глаголи на *-ити*, *-ѝм* четврту класу, односно други раздео треће врсте и четврту врсту према Даничићевој (1864: 94–103) и Новаковићевој (1894: 230–236) терминологији. Класификација према овом критеријуму заступљена је и у кроатистичким граматикама (уп. Маретић 1963: 265–273, Барић и др. 1997: 257–260). У њима глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* чине први разред треће врсте, други разред ове врсте чине глаголи на *-ати*, *-ѝм*, док глаголи на *-ити*, *-ѝм* чине четврту врсту.⁶ Међутим, овакав распоред глагола на *-(j)ети*, *-ѝм*, *-ати*, *-ѝм* и *-ити*, *-ѝм* доноси и најновија класификација Радоја Симића, по којој глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* и *-ати*, *-ѝм* чине први, односно други разред треће врсте, а глаголи на *-ити*, *-ѝм* трећи разред четврте врсте (Симић 2005: 129–130, Симић 2005а: 269–270).

⁵ Ова класификација заступљена је у актуелним средњошколским граматикама српског језика (уп. Станојчић–Поповић 2011: 116–117, Станојчић 2010: 172–173).

⁶ Наравно, ово је само условна тенденција разврставања глагола у србистици и кроатистици. У кроатистици, рецимо, у граматизи Силића и Прањковића, који тврде да се мора посматрати саоднос презентске и инфинитивне основе, ови су глаголи у истој групи – чине први (*радити*), други (*видѝти*) и трећи (*бежати*) разред четврте врсте (Силић–Прањковић 2007: 42–48) – као код граматичара који у класификацији полазе од облика презента (уп. т. 1.2.3).

1.2.3. Једну врсту глаголи на *-(j)ети*, *-їм*, *-ити*, *-їм* и *-ати*, *-їм* чине у граматикама и студијама у којима се као основни (или доминантни) критеријум за морфолошко разврставање глагола узима презент, односно завршетак презентске основе. Тако, код Вука ови глаголи чине последње, треће спрезање (Вук 1966: LVIII–LXVI). У Лескиновој подели на седам класа сви ови глаголи сврстани су у пету, с тим што она обухвата две поткласе: у првој су глаголи код којих се завршни вокал презентске и инфинитивне основе подударара (*нѡсї-м* : *нѡси-ти*), а у другој глаголи са различитим вокалима у основама, при чему се у инфинитивној основи јављају рефлекси старога вокала *јат* (*вїдїм* : *вїд(j)ети*, *бѣжїм* : *бѣжати*) (према Симић 2005: 100). Класификација Љ. Стојановића састоји се од четири врсте, а посматрани глаголи налазе се у четвртој врсти, која има три раздела. У првом разделу су глаголи чија је инфинитивна основа настала додавањем вокала *-и-* (*нѡсити*, *учити*, *мїслити*), у другом глаголи чија је инфинитивна основа настала додавањем вокала *-е-* (*вїдети*, *жївети*), док трећи раздео обухвата глаголе чија се инфинитивна основа завршава на *-а-* (*трчати*, *лѣжати*) (Стојановић 1894: 56–63). Такође, према интегралном приступу Митра Пешикана, ови глаголи су обједињени у исту – четврту врсту, чији су први раздео глаголи типа *држати*, *држїм*, други глаголи типа *вѡлети*, *вѡлїм*, а трећи глаголи типа *вѡдити*, *вѡдїм* (Пешикан 1967: 107, Пешикан 1980: 140). Класификација Т. Попове ове глаголе сврстава у другу од три врсте (Попова 1980: 135), док, рецимо, у *Граматици српскохрватског језика за странце* (Мразовић–Вукадиновић 1990: 91–92) ови глаголи сачињавају три подгрупе прве групе (*говѡрити*, *гѡворїм*; *вѡлети*, *вѡлїм*; *трчати*, *трчїм*). И Р. Симић их је у једној од својих ранијих класификација посматрао заједно, као три разреда треће врсте (*лѣтети*, *држати*, *рѡдити*) (Симић 2002: 182–187).

1.2.4. У новијим студијама и граматикама налазе се и класификације које се заснивају искључиво на формалној подели, те ови глаголи припадају различитим групама у зависности од вокала или консонанта који претходи инфинитивном наставку, како је у србистици у Клајновој класификацији. Тако су у првој групи глаголи на *-ати*, и то на *-ати*, *-їм*, *-ати*, *-ѣм*, *-ати*, *-їм*, *-овати*, *-ујѣм*, *-евати*, *-ујѣм*, *-авати*, *-ајѣм*, *-ивати*, *-ујѣм* и *-увати*, *-ујѣм*, у другој групи глаголи на *-ети*, *-ѣм* и *-ети*, *-їм*, а у трећој глаголи на *-ити*, *-їм* и *-ити*, *-ијѣм* (Клајн 2005: 137–145). У кроатистици, на пример, Бабићева класификација – попут Клајнове – заснована је на савременом стању и интегралном облику инфинитива, па су глаголи на *-(j)ети* трећа, глаголи на *-ити* четврта врста, а глаголи на *-ати*, *-їм* први разред пете врсте (уп. Бабић 1980: 143–144).

1.3. У конјугацији глагола на *-(j)ети, -їм, -ити, -їм* и *-ати, -їм* има доста подударности и сличности, што је и био разлог за то да се у неким класификацијама обједине у исту врсту. Наиме, у глаголским облицима који се граде од презента и презентске основе нема разлике у наставцима – у презенту (*вòлїм : мòлїм : тр̣чїм*), императиву (*вòли : мòли : тр̣чи*), имперфекту (*вòљāх : мòљāх : тр̣чāх*) и глаголском прилогу садашњем (*вòлєћи : мòлєћи : тр̣чєћи*). Разлика је у облицима трпног глаголског придева, који се гради на истоветан начин – од презентске основе – код глагола на *-(j)ети, -їм* и *-ити, -їм* (*вòљен : мòљен*), док се код глагола на *-ати, -їм* гради од инфинитивне основе (*пр̣етр̣чāн*), што са синхроног аспекта јесте један од разлога за њихово издвајање у посебну врсту. Формална дистинкција између глагола на *-(j)ети, -ити* и *-ати, осим* у инфинитиву (*вòлєти / вòљєти : мòлити*), видљива је у глаголским облицима који се граде од инфинитивне основе: радном глаголском придеву, и то у екавском изговору у сва три рода (*вòлео, вòлела, вòлело : мòлио, мòлила, мòлило : тр̣чао, тр̣чāла, тр̣чāло*), док су у ијекавском у мушком роду једнине завршеци исти код глагола на *-(j)ети* и *-ити* (*вòлио⁷ : мòлио, али вòљела : мòлила*), у аористу (*завòлех / завòљех, завòле / завòље : замòлих, замòли : пòтрчах, пòтрчā*), у глаголском прилогу прошлом (*завòлєв(ши) / завòљєв(ши) : замòлїв(ши) : потр̣чāв(ши)*) и у фонетски упрошћеној варијанти футура I (*вòлєћу / вòљєћу : мòлићу : потр̣чаћу*). С обзиром на сличан начин устројавања парадигме ових глагола, у језичкој пракси долази до интерференција и појаве аналошких облика.

1.4. Интерференције су ишле у више праваца и нису у истој мери захватиле сваку од ове три, условно названо, морфолошке групе. Највише колебања видљиво је код глагола на *-(j)ети, -їм*. Наиме, код њих долази до продирања форми на *-ити* у инфинитив и облике који се од њега граде, чему је пут, с једне стране, отворила подударност облика презента ових глагола, као и других облика у конјугацији, а, с друге стране, у ијекавским говорима аналошко уопштавање рефлекса *jata* из мушког рода радног глаголског придева, а све то је свакако потпомогнуто бројношћу глагола на *-ити, -им*⁸. Такође, у језичкој пракси су

⁷ Према Вуковићу (1947: 47), у ијекавском изговору *и* је добијено фонетским путем од *jata* испред *о*. Николић (1991: 245) и сматра позиционо условљеним рефлексом кратког *jata* испред *о* (< л вокалног).

⁸ Уп. нап. 3. На основу анализе фреквенција глагола по Белићевим врстама спроведене на корпусу од 2.000 глагола, глаголи на *-ити, -їм* заузимају велики удео – 20,7%, док су глаголи на *-(j)ети, -їм* заступљени са свега 3,4%, а на *-ати, -їм* са 2,6% (Јоцић 1968: 67).

забележени и утицаји у супротном смеру – употреба облика на *-(j)ети* уместо облика на *-ити*, истина, у много мањој мери. Ова колебања могу бити формалног карактера, када су варијанте на *-ити* односно *-(j)ети* нестандартне (*лѣтити* ум. *лѣтети*; *радети* ум. *радити*) или дублетне (*трепѣрети* и *трепѣрити*), али она могу имати и својих реперкусија на плану синтаксе и семантике. Наиме, глаголи мотивисани придевима⁹ – деадјективни глаголи – са суфиксима *-(j)ети* и *-ити* стоје у семантичко-синтаксичкој опозицији, која се огледа у следећем: док су глаголи са првим суфиксом непрелазни медијални и значе 'поста(ја)ти онаквим што значи мотивни придев', глаголи са суфиксом *-ити* су прелазни активни¹⁰ и значе '(у)чинити да нешто постане онаквим што значи мотивни придев'. Први се још називају и инхоативним глаголима, а други каузативним или фактивним (уп. Марић 2012: 194–200). Ширењем суфикса *-ити* на рачун суфикса *-(j)ети* (и ређе обрнуто) долази до неутрализације формалне опозиције.

1.5. С обзиром на заједничко порекло глагола на *-(j)ети*, *-ѝм* и глагола на *-ати*, *-ѝм*, у језичкој пракси постоје и интерференције међу њима, као и колебања у употреби облика. Ове варијанте обично егзистирају као дублетне (*буктати* / *букт(j)ети*) или је варијанта на *-(j)ети* нестандартна (*звѝждети* ум. *звѝждати*). Такође, среће се и употреба варијанти на *-ити* уместо на *-ати* (и *-(j)ети*) (*буктити*, *звкртити*), што углавном остаје ван стандарда. Међутим, ове интерференције нису ни приближно бројне и сложене као претходнонаведене и (скоро никада) немају семантичко-синтаксичку вредност (осим код глагола *ћутати*). У овој студији биће им посвећена пажња у оквиру једног потпоглавља (II, 2.1.7), иако се тиме излази из постављеног наслова. То се чини зато што сагледавање тог односа доприноси осветљавању нормативног статуса глагола на *-(j)ети*, *-ѝм*, као и њихових корелација са другим глаголима.

⁹ У свега неколико случајева именицама, што ће се видети у делу II.1.

¹⁰ Када је посредни обрада овога проблема у домаћој нормативној и дескриптивној литератури, термилошка опозиција непрелазни медијални : прелазни активни је устаљена и раширена, те ће се користити у овом раду, иако се термини активни и медијални глагол у Стевановићевој терминологији не користе једнозначно (уп. Самарцић–Стипчевић 2004: 144–147), а саме класификације према глаголском роду су неконзистентне и несиметричне (И.: 137, Московљевић Ј. 2007: 20–22).

2. Нормативни статус и творбена интерпретација глагола на *-(j)ети*, *-їм* у дескриптивној и нормативној литератури

2.0. О глаголима на *-(j)ети*, *-їм*, као и о њиховом саодносу са глаголима на *-ити*, *-їм*, писано је са два аспекта – са нормативног и са структурног, тј. са аспекта творбе. Нормативни приручници указују на нестандартну употребу облика глагола на *-ити* уместо на *-(j)ети* и обрнуто, као и на то да треба водити рачуна о семантичкој и синтаксичкој дистинкцији која међу њима постоји. То се у правописним речницима или регистрима истиче навођењем одговарајућих информација код таквих глагола. У творби речи, односно у поглављима о творби речи у граматицама, о овим глаголима се говори приликом разматрања суфиксалне творбе глагола мотивисаних придевима и ту се обично истиче семантика коју у творбени модел уноси суфикс *-(j)ети* и његова опозиција према суфиксу *-ити*, као и колебање у њиховој употреби у језичкој пракси. На саоднос ових глагола са глаголима на *-ати*, *-їм* спорадично је указивано.

2.1. Први је о проблему интерференције глагола на *-(j)ети*, *-їм*, *-ити*, *-їм* и *-ати*, *-їм* писао Милош Московљевић (1933: 18–21), са циљем да упозори на неправилне форме појединих глагола, што је било у складу са ондашњом наменом часописа *Наш језик*. Он подсећа на то да су се још од Вука многи глаголи употребљавали са *-ити* уместо са *-(j)ети*: *висити*, *дубити*, *жалити*, *опознати*, *росити*, *светлити*, *свирити* (поред *свирати*), *ћутити* (поред *ћутати*), *хитити* (поред *хитати*) и др., од којих већина данас тако и гласи и у стандардном језику. Поред *вредити*, *гњилити*, *загрдити*, *лебдити*, *оглувити*, *огрубити*, *чамити*, погрешно су се употребљавали према типу на *-ити* и глаголи: *беснети*, *бледети*, *болети*, *грмети*, *летети*, *осиротети*, *старети*, *тамнети*, *хладнети*, *цвилети* итд. Међутим, аутор истиче да је „чешћа замена завршетка *-ети* завршетком *-ити* код глагола који имају оба завршетка, према томе да ли су прелазни или непрелазни (с малим изузетком)” (И.: 19). Такви су глаголи изведени од придева: *ослѣпети*, *ослѣпїм* 'постати слеп' : *ослѣпити*, *ослѣпїм* 'начинити некога слепим', *жўтети*, *жўтїм* 'постајати жут' : *жўтити*, *жўтїм* 'правити нешто жутим', *бѣлети*, *бѣлїм* 'постајати бео' : *бѣлити*, *бѣлїм* 'правити белим' итд. Као узрок ширења „завршетка” *-ити* аутор издваја завршетак презента *-їм*, затим завршетак *-ио* у мушком роду радног

глаголског придева у западним крајевима и данас одбачену претпоставку о икавском утицају.¹¹ Имајући на уму ово последње, он истиче да је у архаичнијим екавским говорима ово уједначавање ишло у корист глагола на *-ети*, у складу са доследном екавском заменом *јата*, те се употребљава **плавети*¹², **оздравети*, **мислети*, **радети* итд. Такође, аутор наглашава да су утицаје глагола на *-ити*, *-ѝм* претрпели и глаголи на *-ати*, *-ѝм* због једнаког завршетка у презенту, па се, поред уобичајених глагола на *-ати*: *блејати*, *дреждати*, *зујати*, *пљуштати*, *чучати* и сл., могу срести: *блејити*, *дреждити*, *зујити*, *пљуштити*, *чучити* и сл.

2.2. Обрађујући континуанте *јата* у језику Милутина Ускоковића, М. Николић је детаљније указао на појаву у делима овога писца да се код глагола VI Стевановићеве врсте уместо старог *јата* налази и нефонетског порекла¹³ које не одговара стандарднојезичкој норми, и обрнуто – на појаву облика са *e* на месту са ком норма налаже *и* (Николић 1976: 314–320). Према његовом схватању: „Када је однос *ѣ* : *и* већ једном нарушен, онда су и глаголи који су првобитно њему припадали почели деловати у правцу нивелације односа *ѣ* : *и* у корист односа *и* : *и*. Тиме се, наиме, број глаголских основа првога типа све више смањује, а другога све више повећава. Процес је још увек у току и у неким говорима је отишао веома далеко, а у језику књижевности више него у књижевном језику, односно у граматикама и нормативним приручницима” (И.: 319).

¹¹ Појава *и* на месту *јата*, између осталих и у овој позицији, била је предмет разматрања познатих дијалектолога када се објашњавало порекло шумедијско-војвођанског дијалекта и расправљало о „икавизмима” ове зоне и области северозападне Србије (Реметић 1981: 60–68). Издавају се три становишта: Белићеве (и Вуково) и Б. Николића да су икавизми унети са стране, затим Московљевићеве да су то аутохтони икавизми, а да су екавизми унети са стране и, најзад, Решетарово, које детаљно образлаже и потврђује Павле Ивић, да су се ти икавизми развили самостално као резултат аналошког уопштавања и гласовне асимилације (Реметић 1981: 60). Ивић (2001: 94–95) у својој *Дијалектологији* у прилог овом тврђењу систематски наводи граматичке категорије и појединачне лексичке јединице у којима се аналошки јавља *и* уместо *јата*. Посматране глаголе наводи под редним бројем пет: „инф. основа већине глагола VII врсте типа *летѣти* : *лѣтити*, *живѣла* (према *и* у през. основи, а у наслону на образац *молити* : *молим*)” (Ивић 2001: 94). Отуда је чест овај вид одступања од норме у текстовима писаца који потичу са овог поднебља, што ће се показати у делу II.

¹² Звезда је наша, с обзиром на чињеницу да се у овим говорима облик инфинитива изгубио из употребе.

¹³ Иначе, за завичајни говор овога писца карактеристично је чување ијекавског рефлекса *јата* у овој позицији, као и нестандардне форме са јекавским јотовањем, као *виђела*, *живѣли*, *сиђети* и сл. (Николић 1972: 655–656; уп. и Николић 1991: 236–238).

2.3. Оваквом нарушавању односа између активних и медијалних глагола изведених од придева посвећен је и чланак Ђ. Рашовића (1977), у ком се, такође, указује на то да је посредни актуелни процес, који се одвија у два правца, и да управо то треба посматрати, ради прецизнијих и исправнијих нормативних закључака (И.: 298), „како би се деформације система којима они припадају ублажиле или отклониле” (И.: 300).

2.4. У оквиру поглавља о творби речи у граматицама¹⁴, као и у монографијама посвећеним овој области, обично се говори о семантичко-синтаксичкој опозицији коју уносе суфикси *-(j)ети* и *-ити* у споју са придевском основом. Маретићева грамика у том смислу представља изузетак. Овај аутор (Маретић 1963: 401) издваја најпре „коријените глаголе” типа *гòрјети*, *лèтјети*, *тр̀нјети*, *в̀идјети*, *жèљети* итд., за које каже да су сви непрелазни (sic! – с обзиром на чињеницу да не подразумевају никакву акцију над објектом, в. т. I, 2.5) и трајни. Потом наводи (малобројне) глаголе изведене од именица, на пример *ст̀идјети се*, и од придева: *бијèљети*, *блијèдјети*, *г̀ладњети*, *жèдњети*, *ст̀арјети*, *ж̀утјети* итд., који значе почетак стања које се глаголом изриче. Маретић још издваја и групу глагола који функционишу само с префиксима, као што су *окòрјети се*, *осирòтјети*, *поплавèтњети*, *затр̀удњети* и сл., а за „коријенити” глагол *б̀уктјети* и изведени *плàмтјети* истиче да је основа проширена консонантом *т*. О глаголима на *-ити*, *-їм* у односу на претходне не наводи ништа.

2.5. У поглављу „Значење глаголских основа по врстама и глаголским групама” у *Речима са конјугацијом* Белић (1999б: 362–364) о глаголима на *-(j)ети*, *-їм* каже да их има двојаких: „а) Примарни: *болети*, *бридети*, *видети*, *волети*, *жудети*, *трпети* и сл. који значе стање у ком се ко наводи, непрелазни су и трајни. Или: *баздети*, *буктети*, *горети*, *грмети*, *даждети*, *студети*, *трепети*, *цветети*, *цвилети* и сл. – показују да неко има неку особину, да је од себе даје или се наводи у стању које се извесном особином одликује; и ови су и непрелазни и трајни. Или: *врвети*, *лебдети*, *летети*, *милети*, *седети*, *чилети* и сл. – показују да је неко у стању мировања, каквог кретања (по земљи или ваздуху) и сл. б) Изведени глаголи од придева (denominativa), данас *и* : *ѿ*, а некада на *ѿјѿ* : *ѿ* (исп. *цѿлѿѿж* : *цѿлѿти* у стсл., *зеленѿю* : *зеленѿтъ* у руском): *белети*, *зеленети*, *лудети*, *слепети*, *црнети* и сл. По промени

¹⁴ У граматицама школске намене (Станојчић–Поповић 2011: 179, Станојчић 2010: 251, Мразовић–Вукадиновић 1990: 79) указује се на творбу глагола од придевских основа суфиксима *-e/-je-* и *-и-* и на њихово значење.

ови су глаголи пришли сви примарним глаголима зато што су им блиски по значењу: они када нису сложени, значе *'поставјати* онаквим што значи основна реч', а кад су сложени [префиксирани, М. С.], значе то исто, само у свршеном глаголском виду (*'поставити ...'*). Дакле, као што се види, значе стање у ком се ко наводи. И друго, глаголи ове групе који су непрелазни, а значе какво стање, пришли су примарним глаголима: *зрети : зрим, одолети : одолим, желети : желим*. Као што се из ових глаголских група види, глаголи на *ћ : и* или значе стање, било да су они примарни, било секундарни, или имају значење које се може извести из *'нахођења у каквом стању'*. Али су се у нашем језику, у многим дијалектима, ти глаголи почели мешати у облицима својим са глаголима на *и : и*, тако да се данас у књиж. језику свугде пише и код неких од њих: *вѣсити* место *висети* (тако се употребљава по југозападним крајевима), *цурити* (место *цурети* – у Белостенчевом речнику тако); последњи и има акценат глагола на *е : и* *цурити : цурѣм* и сл. Има велики број оваквих глагола где у књиж. говору има колебања: *вредети, доцнети, каснети, чамети, лебдети, чилети*" (И.: 363–364). Према Белићу, када се суфикс *-ити* додаје на придевске и именичке основе, реч је о деноминативним глаголима, а они су и фактитивни, тј. значе: *'чинити оно што основна реч значи'*: *белити, црвенити, црнити* (И.: 363).

2.5.1. У својим универзитетским предавањима А. Белић (2000: 188) није тако исцрпан у вези са овим глаголима. Од глагола код којих је евидентан однос презентске и инфинитивне основе *и : јат* разликује неколико група: коренске *лѣтјети, сврбјети, трпјети, вѣдјети, жѣљети* и сл., као и оне код којих је *јат* иза палатала прешло у *а*: *бјѣжати, бѣјати се, држати, кричати, лѣжати, мучати*. У глаголима *буктјети* и *плѣмтјети* (изведеном од именице) додато је *т*, а од именица су још (можда и посредством придева), према Белићевом мишљењу, настали: *стѣдјети се, окдрјети се, осирѣтјети*, затим од придева: *жѣтјети, жѣтѣм, бијѣљети, бијѣлѣм, стѣрјети, стѣрѣм, зелѣњети, зелѣнѣм*. Он констатује да ови глаголи често добијају *и* (на пример, *видити, мрзити*) због сличности својих облика са глаголима *носити, возити*, што није стандардно.

2.6. Михаило Стевановић у *Савременом српскохрватском језику I* у поглављу „Грађење речи” (од другог издања „Творба речи”) о структури, семантици и другим особинама глагола на *-(j)ети, -ѣм* износи неколике ствари. Најпре издваја просте или коренске глаголе, „у чијим коренима не препознајемо друге речи осим оних које су од њих изведене”: *вѣдети, вѣрети* и *вѣрити, вѣлети, вѣредети, вѣрѣти, вѣртети, гѣрети, гѣрмети, жѣлети, лебдети, лѣтети, свѣдети се, сѣдети, цѣлети, штѣдети* и сл.

(Стевановић 1964: 573). О наставцима *-e-/-je-* и *-и-* Стевановић говори у т. 687 „Глаголи изведени од придева”. Истиче да се наставком *-и-* граде глаголи типа *белити*, *жѹтити*, *зеленити*, *крѡвити*, *модрити*, *омршавити*, *остарити*, *отѹпити*, *храпавити* и сл. са значењем ’давати коме или чему особину која се казује придевом у основи’. Напоредо с њима употребљавају се глаголи изведени наставком *-e-*, првобитно у свим случајевима са различитим значењем „добивати, односно добити особину која се казује основним придевом”: *белети*, *бледети*, *жѹтети*, *зеленети*, *модрети*, *оглупавети*, *омршавети*, *остарети*, *опустети*, *оседети*, *румѣнети*, *храпавети*, *црвѣнети*, *црњети* и сл. Ово се посебно односи на глаголе изведене од придева са значењем боје. Указује се на разлику у акценту између медијално-непрелазних и активно-прелазних глагола. Глаголи са наставком *-e-* имају исти акценат у презенту као у инфинитиву: *белети* – *белѹм*, *зеленети* – *зелѹм*, *отѹпети* – *отѹпѹм*, док глаголи на *-ити* са дугоузлазним акцентом у инфинитиву у презенту имају дугосилазни акценат на истом слогу: *белити* – *белѹм*, односно ако у инфинитиву акценат није на првом слогу, у презенту имају краткоузлазни акценат за један слог померен ка почетку речи: *зеленити* – *зелѹм*, *отѹпити* – *отѹпѹм* (И.: 612).

2.6.1. Стевановић, такође, наводи да су и остали глаголи творени од придева са наставком *-e-* по роду медијални и најчешће непрелазни, без обзира на то да ли наспрам себе имају активне прелазне глаголе с наставком *-и-*: *брѣдети*, *лѹдети*, *мрзети*, *оглупети*, *оживети*, *ослепети*, *опустети*, *седети*, *трпѣти* (И.: 580). Међутим, код глагола изведених од придева на *-ав-*: *крѡжљавити*, *лѡбавити*, *ћдравити* и сл. и код још неких глагола, као што су: *стѡрити*, *слѡбити*, *дздравити* итд. у језику новијих писаца јавља се само наставак *-и-*, без обзира на семантику и прелазност глагола, док се у облицима радног глаголског придева у придевској служби чува *-e-* (И.: 581–582). Међутим, он уочава и супротну појаву – глаголи са наставком *-e-* употребљавају се и као активни и прелазни: *оживети*, *залѹдети*, *оседети* (И.: 583–584).¹⁵

2.7. У *Хрватској граматици* (Барић и др. 1997: 372–387) за посматране глаголе нема систематског представљања. Обрађује се најпре су-

¹⁵ Међу сложеним глаголима „од синтагми и израза” не налази се ниједан глагол на *-(j)ети*. А пошто префиксацију сматра видом слагања, међу префиксираним глаголима нашли су се и глаголи са овим уобличењем. Још једна напомена је у вези са глаголима *брѣдети*, *мрзети* и *трпѣти*. Иако се они могу етимолошки довести у везу са придевима, са синхроног аспекта та веза је тешко уочљива и биће обрађени у оквиру немотивисаних глагола (уп. Скок 1971: под брид, Скок 1972: под мрзнути, Скок 1973: под трпјети).

фиксална творба, и то од глагола, затим од именица¹⁶, па од придева. Ту се и помиње суфикс *-je-* код глагола типа: *бијѐљети, ста̀рјети, жу̀тјети*, који значе „добивати особину коју казује придјев”, као и суфикс *-и-* код глагола типа: *бијѐлити, кѝселити, сѝтнити*, који значе „давати особину коју казује придјев” (И.: 377). Овде се наглашава то да глаголи од истих основа имају једнаке наставке у презенту, али је акценат другачији. Следе глаголи изведени од других врста речи, па потом и глаголи настали префиксално-суфиксалном творбом, код које се, међу осталима, опет издвајају суфикси *-je-* и *-и-*, с тим што се овог пута о њима подробније пише, уз инсистирање на семантичким типовима, као и на семантичкој разлици међу њима – „учинити што” : „постати онаквим што значи реч у основи”. Тврди се да суфикс *-je-* у овом типу творбе учествује са префиксима: *о-*, *об-* и *по-* и да настали глагол значи „’добити особину коју има основна ријеч’, односно придјев, рјеђе именица” (И.: 386). Тако се наводе следећи глаголи настали од придева: *обијѐљети, оцрњети, огòљети, охлáдњети, осѝједјети, òстарјети, ожѐдњети, ожѝвјети, побијѐљети, посѝвјети, позелѐњети*, а од именица: *обòљети, окòрјети*. Према овој граматици, са суфиксом *-и-* комбинује се више префикса: *о-*, *об-*, *по-*, *под-*, *пре-*, *у-*, а са придевским основама спаја се само префикс *о-*¹⁷. Истиче се да овај префикс може значити „учинити оним што значи придјев у основи: црн > *оцр̀нити* ’учинити црним’ ... [затим] ’постати онакав што значи придјев у основи’: ћелав > *òћелавити*” (И.: 386), а издвајају се и глаголи типа: *òслабити, оглáднити, огл̀упити, окр̀њити, òлабавити, опошт̀енити, осáмити*, који могу имати оба значења – и ’учинити ...’ и ’постати ...’ (И.: 387).

2.8. У *Творби ријечи у хрватскоме књижевном језику* (Бабић 2002) дата је мало систематичнија обрада глагола на *-(j)ети*. Немотивисани глаголи на *-(j)ети* се не наводе, а од изведених глагола од именица помиње се само глагол *стѝдјети се* са значењем ’имати, осјећати стид’ (И.: 511). Иначе, како аутор запажа, овај суфикс се додаје на описне придеве и тако добијени глаголи имају значење ’постајати а’ (*a* = придев у основи): *бјѐсњети, гњѝљети, гру̀бјети, лудјети, мòдрјети, слáбјети, ста̀рјети, жу̀тјети* итд. Глагол *цијѐљети* значи ’постајати цијел’ у здравственом смислу, а *жѝвјети* значи ’бити жив’ (И.: 513). Овде се скреће пажња на то да исто значење имају и глаголи изведени

¹⁶ У табели на страни 378 наводи се да је глагол *вѝдјети* изведен од именице и значи ’бити у стању, имати особину’.

¹⁷ Мада је код префикса *по-* наведен глагол *посѝвити* са тумачењем „глаголи који значе постати оно што значи именица [sic!] у основи” (И.: 387).

суфиксом *-ити*, али и да постоје случајеви у којима се разлика мора чувати (типа *бијелети* : *бијелити*). За суфикс *-ити* аутор каже да се додаје на описне придеве, изузев код *детињити*. Ту издваја три семантичке групе: глаголи типа *бијелити* 'чинити (што) белим', затим: *црнити, црвентити, чађавити, кљавити, модрити, слабити, тупити, жутити* итд.; б) глаголи типа: *бркатити* 'постајати бркат', те: *ћелавити, ћоравити, длакавити, кљавити, маторити, слабити, трљити* и сл., а чести су и повратни глаголи типа: *бистрити се, грбавити се, чађавити се*; и в) глаголи типа *горчитити* 'бити горак': *сладити, свијетлитити се, жестити се* (И.: 513). Код префиксалне творбе разматрају се најпре префикси појединачно. Када је реч о префиксално-суфиксалној творби, запажа се да су префикс *о-* и суфикс *-(j)ети* веома чести са придевским основама, када глагол значи 'постати онаквим што означава придев у основи': *обијелети, оцрњети, огладњети, огодљети, огрозничавјети, одгубавјети, одхрапавјети, одматорјети, одмлохавјети, осиротјети, остарјети, оживјети* и сл. Глаголи изведени од именица су ретки, на пример: *ободљети, окорјети* (И.: 555). Комбинација овог префикса, суфикса *-ити* и придевске основе даје два семантичка типа: а) „учинити онаквим што значи придјев у глаголској основи”: *обијелити, оцрнитити, оцрвентити, огодлитити, онијемити, опустити, ослијепити, освијетлитити, оживити, ожитити ... б)* „постати оним што значи придјев у глаголској основи”: *облесавити, дћелавити, дкљавити, дмршавити, дрнужавити, дшашавити* (И.: 555–556). Постоје и они глаголи који имају оба значења, и 'постати X' и 'учинити X-ом': *огладнитити, оглупитити, олабавити, ослабитити, одшугавити, одздравити*. Такође се и овде указује на то да се ови суфикси међу собом мешају, али да треба водити рачуна о томе да се очува семантичка и синтаксичка разлика где је то неопходно: *онијемјети* : *онијемити, оцрњети* : *оцрнитити* и сл. Аутор износи и да овим начином творбе настаје глагол *обуддвјети* (И.: 556), а префиксално-сложеним глагол *обневидјети* (И.: 557). Сложени глаголи на *-(j)ети, -ѝм* се не наводе.

2.9. Клајн у *Творби речи у савременом српском језику*, заснованој на Стевановићу и Бабићу, представља ове глаголе на следећи начин. У првој књизи са поднасловом *Слагање и префиксација* (Клајн 2002а) за *сложене глаголе* се тврди да су непродуктивна категорија и да углавном у њиховом другом делу стоји глагол на *-ати* и на *-ити*, али код типа *прилог + глагол* забележио је и два примера на *-(j)ети, -ѝм*: *благоволетити (-љетити)* и *благоизволетити (-љетити)* (И.: 126).

2.9.1. У другој књизи *Творбе – Суфиксација и конверзија*, Клајн (2003) о суфиксу *-(j)ети* каже да је то једини суфикс са континуантом

јата, уз његов видски парњак *-(и)евати*. Код глагола *даждјети* (поред *даждити*) и *цватјети* овај суфикс се додаје на именичке основе, а код глагола *бољети*, *стидјети се* оправданије је, према ауторовом мишљењу, изводити именицу од глагола него обрнуто. Иначе, овај се суфикс спаја са придевским основама. Говорећи о овој групи глагола, Клајн разликује два семантичка типа: прво, глаголи са значењем 'постајати X' (где је X особина исказана придевом): *грубјети*, *глувјети*, *лудјети*, *нијемјети*, *слијенјети*, *глупјети*, *сиједјети*, *пустјети*, *гладњети*, *тупјети*, *хладњети*, мада истиче да су чешћи префиксирани глаголи (глаголи свршеног вида), и друго, 'бити X': *бјесњети*, *жедњети*, док се глаголи *свијетљети* и *живјети* не осећају као изведени (И.: 337–338). Глаголи којима је у основи придев са значењем боје имају значење стицања те боје: *црњети*, *бијелјети*, *сивјети*, *црвењети*, *зелењети*, *румењети*, *жутјети*, *плавјети*, *модрети*, *тамњети*, а њихове рефлексивне форме имају статичко значење 'истицати се бојом X, бити боје X': *црвењети се* (И.: 338). Префиксално-суфиксална творба са именичком основом заступљена је, како овај аутор наводи, код глагола *обудовјети* [sic!], *окорјети* и *обољети*, а од придевских основа код: *затрудњети*, *поружњети*, *поскуњети*, *огољети*, *огрубјети*, *осиротјети*, а ту могу ићи и глаголи: *ослијенјети*, *оглувјети*, *онијемјети*, *оживјети*, *отупјети*, *ожедњети*, *огладњети*, *осиједјети*, *охладњети*, *опустјети*, *полудјети*, *захладњети*, *занијемјети*. Наведени глаголи би, према Клајновим речима, могли бити и прави префиксали, јер су њихове мотивне речи веома ретке, за разлику од глагола мотивисаних придевом са значењем боје, чије префиксирани творенице представљају перфективне парњаке непрефиксираним глаголима (И.: 338). На овом месту говори се о семантичко-синтаксичкој опозицији између суфикса *-(ј)ети* и *-ити* у паровима типа *ослијенјети* и *ослијенјити*, као и о тенденцији у савременом српском језику да се јавља колебање у употреби ових суфикса код глагола мотивисаних придевом, али и да се оно преноси на просте глаголе типа: *врити* ум. *врети*, *китити* ум. *китјети*, *висјети* ум. *висити* и итд. Аутор истиче да се неки глаголи, као *остарити* и *ослабити*, јављају углавном са суфиксом *-ити*, као и већина рефлексивних медијалних глагола. Клајн прихвата Стевановићево тврђење да се *ожив(ј)ети*, *оседети* и *залудети* употребљавају и када је глагол прелазан и активан, али њима придружује и глагол *ослепети* (И.: 338–339).

2.9.2. Како наводи Клајн, глаголи на *-ити* творе се од именичких и од придевских основа. Од придевских основа највише је прелазних глагола са значењем придавања нечему особине означене придевом, као што су: *тупити*, *лабавити*, *гаравити*, *чађавити* и сл. Већина тих гла-

гола има повратни облик са значењем стицања особине. Међу овакве фактитивне глаголе спадају и они који су постали од придева који означавају боје. Међутим, процењује се да се у употреби једино одржао глагол *бијелити* (јер означава технолошки процес), док се остали глаголи типа: *црвенити*, *црнити*, *зеленити*, *жутити* и сл. могу наћи само у речницима, а у пракси су замењени синтаagmaма *бојити* / *фарбати* у *X*. Аутор претпоставља да је до овога можда дошло због тешкоће диференцирања са медијалним и повратним глаголима, а запажа да се са суфиксом *-ити* јављају не само прави повратни глаголи него и они са значењем 'истицати се, издвајати се бојом' (Клајн 2003: 344). Придевима је мотивисано још неколико глагола који су само непрелазни, а значе стицање особине: *старити*, *трулити*, *ћелавити*, *ћоравити*, *мршавити* (И.).

2.10. У речницима или регистрима из нормативних приручника (правописа, језичких саветника и сл.) обично се истиче да је одређена варијанта нестандардна (некњижевна), односно неправилна, на пример: *грмити*, *летити*, *милити*, *пробдити*, *свидити се*, *шмедити* итд., а код глагола код којих творбена уобличења *-(j)ети* и *-ити* уносе разлику у значењу дају се напомене и о семантици, као на пример, код *жу̀тетити* и *жу̀титити*, *заг̀лу̀вети* и *заг̀лу̀вити*, *пог̀ру̀бети* и *пог̀ру̀бити*, *ту̀петити* и *ту̀питити* и сл. Тако је у Белићевом Правопису (Белић 1950) и у Матићиним правописима (П 1960, П 1993, Пшк 1997, П 2010). Белић (1950) веома исцрпно наводи парове глагола мотивисаних придевом и инсистира на варијантама са суфиксом *-(j)ети* за глаголе који су непрелазни медијални, а са суфиксом *-ити* ако су прелазни активни. Он је доследан у спровођењу овога система и када су посредни глаголи мотивисани придевом на *-ав*. Осим на овом суфиксалном уобличењу, Белић инсистира и на следећем акценатском типу: *кр̀ж̀љавети*, *-їм*, *за̀кр̀ж̀љавети*, *-їм*, *ла̀бавети*, *-їм*, *о̀лабавети*, *-їм*, *мл̀д̀хавети*, *-їм*, *о̀млохавети*, *-їм*, итд. Спровођење ове дистинкције Белић образлаже, управо у расправи која се водила у вези са његовим правописом на страницама *Нашег језика*, на следећи начин: „Како се у нашим дијалектима ова лепа разлика у облицима не чува увек подједнако (нарочито у гласовном правцу), а има их у којима се и чува, сматрао сам да је у духу нашег језика да се та правилност свугде спроведе, макар и са ознаком напоредности и других облика у појединим случајевима” (Белић 1952: 77). У П 1960 наводе се готово сви глаголи као код Белића, с тим што се овде примећује да је норма попустила пред суфиксом *-ити* код медијалних глагола (готово без изузетка код глагола мотивисаних придевом на *-ав*, али и код многих других, в. П, 2.4, 2.5), а поред Белићевог дозвољава се као дублетни

и дугоузлазни акценат: *кржљáвити*, *кржљáвѝм*, *млохáвити*, *-òхáвѝм*, *олабáвити*, *-àбáвѝм*. П 1993, Пшк 1997 и П 2010 такође настоје да стабилизују употребу облика глагола на *-(j)ети* и *-ити*, али нису толико исцрпни у навођењу ових глагола као претходна два правописа.

2.11. Јован Вуковић се, пишући о правилима замене гласа *јат*, дотакао овога проблема (Вуковић 1949: 47–56). Према правилима замене *јата* у књижевном језику, облици једнине радног глаголског придева гласе *видио*, *видјела*, *видјело*. Међутим, у народним говорима аналошки је добијено *видио*, *видила*, *видило*¹⁸, с једне, и *видјео*, *видјела*, *видјело*, с друге стране. Како Вуковић објашњава, у говорима у којима се чује аналошки облик *видила* у употреби је и инфинитив *видити*, што је потпомогнуто и гласовним односом презента и инфинитива глагола типа *носити*, *носим*. Пошто ови глаголи имају исти презент, отворена је могућност да се они уједначе и према начину грађења инфинитивних глаголских облика. Тако облици радног глаголског придева *видила*, *живила*, поред облика у мушком роду *видио*, *живио*, могу бити подупрти и облицима радног глаголског придева у женском роду глагола на *-ити* типа *носила*, *возила*. Такви аналошки облици срећу се код глагола: *бољети*, *вољети*, *жељети*, *видјети*, *свидјети се*, *изблиједјети*, *вртјети*, *горјети*, *сједјети*, *врети* и код многих других. Аутор издваја глаголе изведене од придева који имају *и* и у презенту и у инфинитиву када су прелазни, а њима одговарају непрелазни глаголи настали од истих придева са *и* у презенту и кратком заменом *јата* у инфинитиву: *зеленити* : *зелењети*, *омилити* : *омиљети*, *тамнити* : *тамњети* и сл. Вуковић сматра да глаголи од придева који се не остварују као прелазни лакше могу прећи у групу глагола на *-ити*. Такође, има и оних глагола који под овим условима нису захваћени процесом преласка у сродну морфолошку класу, као што су *бјесњети*, *блиједјети* и сл. У Речнику уз овај приручник код глагола са творбеним уобличењем *-(j)ети* аутор доследно даје упозорења, на пример, „не *видити*, *видила*” и сл.

2.12. Клајн у *Речнику језичких недоумица* (Клајн 2002) има одредницу *-ити*, *-ети*, а оквиру тог чланка наводе се основна правила за дистрибуцију ових суфикса код глагола изведених од придева. Из-

¹⁸ Овај вид аналошког уопштавања није захватио све ијекавске говоре подједнако. Рецимо, карактеристично је за говоре Босне (уп. Рамић 2010: 75, 77), док, с друге стране, у србијанским ијекавским говорима и у Црној Гори није на снази (уп. Николић 1991: 236–240). Заправо, распрострањено је у западним ијекавским говорима, док у источним није раширено. Исто тако, у облику мушког рода радног глаголског придева често се чује хијатско *ј*: *видијо*, *летијо* (Рамић 2010: 77, Николић 1991: 245).

двајају се следећи парови, за које аутор тврди да су очували формалну и семантичку дистинкцију: *оголети* : *оголити*, *ослепети* : *ослепити*, *тупети* : *тупити*, *отупети* : *отупити*, *тамнети* : *тамнити*, *затамнети* : *затамнити*, *потамнети* : *потамнити*. За глаголе мотивисане придевом на *-ав*: *олабавити*, *оглунавити*, *омлитавити*, *оћелавити*, *оћоравити*, као и за глагол *ослабити*, препоручује само форме на *-ити*, независно од тога да ли су медијални или активни. Парови *оседети* : *оседити*, *омришавети* : *омришавити*, *остарети* : *остарити*, према Клајну, чувају дистинкцију само у ијекавском изговору, док се у екавском користи само *оседети*, *омришавити* и *остарити*. Као посебне чланке Клајн издваја глаголе *оживети*¹⁹ и *покупети*, код којих се уопштио суфикс *-ети* и када су фактитивни. У Речнику се дају и глаголи на *-ети* који нису изведени од придева: *врети*, *зацвилети*, *искипети*, код којих се у језичкој пракси јављају облици на *-ити*, *-ила* и сл., што представља нестандардну појаву. Такође се упозорава и на супротну појаву да се уместо правилног *цурити* јавља *цурети*.

2.13. И у *Српском језичком приручнику* Иван Клајн, као један од коаутора, у одељку „О облицима речи” износи сличне констатације и препоруке у вези са посматраним глаголима (СЈП: 132–133). Утицаји и међусобна колебања у употреби између глагола на *-(j)ети* и *-ити* запајају се и тамо где не постоји семантичка и синтаксичка опозиција. Констатује се тенденција да се *-ити* јавља уместо *-(j)ети* код глагола типа: *стрепети*, *кипети*, *врети*, *чилети*, *бдети* и њихових префиксираних твореница, као и код глагола *затруднети*, иако су правилни само облици на *-(j)ети*. Поред *исхлпети*, *трулети* и *цвилети* данас се, према СЈП, може сматрати правилним и *исхлпити*, *трулити*, *цвилити* (И.: 132). Међутим, запажа се и супротна појава, на пример, код глагола *цурити* и његових префиксираних образовања јавља се неправилно: *цурети*, *цурео* итд. (И.: 133). Истиче се да се неки непрелазни медијални глаголи, попут *огрубети*, *оседети*, *занемети* употребљавају са овим суфиксом, док су *остарити*, *ослабити*, *омришавити* пришли глаголима на *-ити*. Глаголи *оживети* и *ослепети* се и као прелазни активни употребљавају са суфиксом *-(j)ети*.

¹⁹ Средином педесетих година XX века Братољуб Клаић је посветио чланак проблему очувања семантичке и синтаксичке разлике између глагола *оживјети* и *оживити* (Клаић 1953: 28–30), а дистрибуција суфикса *-(j)ети* и *-ити* у зависности од семантике и глаголског рода код глагола мотивисаних придевом *жив* анализирана је и у Спасојевић 2010.

3. Циљ, метод и корпус

3.0. Како су у досадашњој дескриптивној и нормативној литератури у српском језику уочене основне тенденције утицаја и међусобних колебања у употреби између глагола на *-(j)ети* и *-ити* (у неким случајевима и *-ати*), циљ ове студије је да се на основу прикупљене грађе подробније испита природа ових корелација и интерференција и да се утврде њихове границе. Посматраће се код којих глагола ово колебање нема дистинктивну вредност, већ се сматра нестандартним и побочним (*видити, летити* и сл., односно *радети, мислети* у екавским, *чињети, мишљети* у ијекавским говорима итд.) или пак има алтернативну вредност (*трепѐрети* и *трепѐрити*). Такође ће се регистровати случајеви у којима долази до колебања у употреби варијанти на *-(j)ети*, *-ити* и *-ати* где је *a* постало од *jata* иза палатала. Посебна пажња биће посвећена случајевима у којима суфикси *-(j)ети* и *-ити* имају семантичку и синтаксичку дистинктивну вредност (*бѐлети* 'постајати бео' : *бѐлити* 'чинити (нешто/некога) белим'). Процес флукуације ових глагола је у току, тако да се у стандардном српском језику код глагола мотивисаних придевима, код којих ови суфикси носе семантичку и синтаксичку разлику, среће, на пример, *бѐлети (се) / бијѐљети (се)* (непрелазни медијални) : *бѐлити / бијѐлети* (прелазни активни), затим *òстар(j)ети* и *òстарити* (непрелазни медијални) : *òстарити* (прелазни активни), само *олабáвити* (и за непрелазни медијални и за прелазни активни) и често само *ожíв(j)ети* (и за непрелазни медијални и за прелазни активни). Настојаће се да се утврди у којим је паровима глагола ова дистинкција стабилна, односно у којим случајевима се губи и на рачун кога суфикса.

3.1. Однос глагола са суфиксима *-(j)ети* и *-ити* посматраће се и у зависности од синтаксичке функције, с обзиром на чињеницу да је уочено да се у придевској служби чувају форме радног глаголског придева на *-ео*, *-(j)ела*, *-(j)ела* (*остарели човек, закаснели воз*) и код оних глагола код којих у предикатској функцији постоји колебање између облика са суфиксом *-(j)ети* и *-ити*, као и код оних глагола који се јављају само са суфиксом *-ити* (*човек је остарео / остарио, воз је закаснело*).

3.2. Сложеност посматране појаве утиче на то да се у дескриптивним речницима српског језика среће велики број модела по којима се представљају ови глаголи и њихови радни глаголски придеви у придевској служби. Зато ће у раду посебна пажња бити посвећена њиховој

лексикографској обради како би се, на основу досадашње лексикографске праксе и у овој студији анализираниог материјала, могли направити модели за њихову обраду (пре свега, у РСАНУ) који би допринели њиховом прецизнијем и уједначенијем представљању.

3.3. Задатак је да се у књизи што реалније осветли стање ове морфолошко-аналогске појаве, да се на основу грађе покаже и утврди степен очуваности семантичке и синтаксичке опозиције између глагола са суфиксима *-(j)ети* и *-ити* и да се укаже на тенденције њенога развитка у савременом српском језику. На основу ових резултата, могле би се доносити уједначене нормативне препоруке, које су у складу са језичком праксом, а такође би се могла унапредити и лексикографска обрада ових глагола. Дакле, ова студија је посвећена практичним питањима норме и лексикографије, с једне стране, а са друге, актуелним граматичким (морфолошким и синтаксичким) и семантичким појавама и проблемима, који прате стандардни (књижевни) српски језик од његовог формирања на Вуковој основици до данас.

3.4. Корпус ће чинити примери из *Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ* (РСАНУ) и из грађе за овај речник,²⁰ затим примери из *Речника српскохрватскога књижевнога језика Матице српске* (РМС), као и грађа из књижевних дела,²¹ штампе и разговорног језика²² (в. Извори). Као допунски и контролни корпус коришћен је

²⁰ Највећи број примера је из овог извора, а оправданост овога налази се у тврђењу да Речник (односно његова грађа) „пружа и слику о развоју књижевног израза и јединствености модерног језика, о његовој творачкој снази и даљој динамици” (Радовић-Теших 2009: 208), јер је заснован на широко ексерпираној лексици опште употребне вредности која одражава функционалностилску раслојеност (књижевност, публицистика, уџбеници, научна литература итд.), али и лексици ограничене употребе (дијалекти, жаргон итд.) (И.: 214). Хронолошки распон ексерпиране лексике у РСАНУ појам *с а в р е м е н о г ј е з и к а* протеже на период од два века, у оквиру ког ова ауторка уочава пет етапа: 1) етапа Вука, Његоша и народних умотворина, 2) етапа романтизма и реализма, 3) етапа књижевног језика између два рата, 4) социјалистичка етапа српскохрватског стандардизованог и варијантно раслојеног језика до 90-их година; 5) етапа мултипликованих назива истог језика, без јасно изражених структурних разлика (И.: 215). За изворе се задржавају скраћенице из овог речника (в. у 17. књизи).

²¹ Иако су писци као што су Веселиновић, Андрић, Црњански, Топић и др. заступљени у корпусу великих дескриптивних речника, додатно је ексерпирана по једна њихова књига како би се добио бољи увид о стању испитиване групе глагола у језику ових писаца, који су значајни за формирање модерног стандарднојезичког израза.

²² Примери из народних говора узимани су из РСАНУ, и то само у случајевима када су били релевантни за објашњавање неких појава (на пример, појединих облика у језику одређеног писца) или лексикографских поступака (на пример, када су одреднице на *-(j)ети* формиране на основу тог извора и сл.). Иначе, однос ових суфикса у народним

Корпус савременог српског језика Математичког факултета у Београду (ЕК)²³. Чини се да је овакав корпус репрезентативан с обзиром на то да обухвата писце из различитих крајева и периода формирања модерног стандардног (књижевног) језика (од Вука до данас), а осим хронолошке и територијалне, показује и висок степен функционалне раслојености. Нормативни корпус чине правописи (Белићев 1950 (последње ауторово проширено издање, прво је 1923), Матичини из 1960, из 1993, из 2010, као и школско издање из 1997 и Вуковићева правописна правила из 1949) и језички приручници (Клајн 2002, СЈП 2004), како би се пратио и став нормативиста према овом проблему.

3.5. Глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* биће посматрани кроз призму творбе и биће показана њихова корелација са глаголима на *-ити*, *-ѝм*, и то у зависности од тога да ли је та корелација семантички и синтаксички релевантна и да ли је стандардна или нестандардна. Дакле, ови глаголи неће бити посебно (у смислу постојања таквог поглавља) обрађени са творбеног аспекта, већ ће творбена мотивисаност послужити као оквир за излагање грађе. Следећи критеријум по коме ће се разврставати грађа биће нормативна вредност варијанте на *-(j)ети*, односно *-ити*.

3.6. Метод је првенствено дескриптиван, са циљем пописа и описа глагола код којих долази до нестандардних или дублетних појава на релацији *-(j)ети* – *-ити* – *-ати*, а потом аналитички, са циљем да се ове појаве објасне. Грађа ће бити презентована по азбучном реду немотивисаних глагола или мотивне базе изведених, а у оквиру тога ће се обрађивати и префиксирани творенице²⁴ по принципу гнезда. У анализи појединачних глагола најпре ће бити сагледан нормативни статус, тј.

говорима изискује посебно истраживање. Као извор могли би једним делом послужити постојећи описи народних говора. Међутим, увидом у грађу коју доносе монографски описи у СДЗб-у може се закључити да не пружају сви довољно материјала, јер ова опозиција није посебно посматрана, па би негде у таквим случајевима неопходна била и додатна теренска истраживања. На основу упитника за *Српски дијалектолошки атлас* (Упитник СДА и раније Упитник СхДА), као и упитника за проучавање фонолошких и морфолошких појава у српским дијалектима (Ивић 1962/63, Ивић 1992), код ових глагола се посматра само континуант *јата* без праћења семантичко-синтаксичких дистинкција у паровима глагола типа *об(и)елети* : *об(и)елити* (уп. овде и нап. 11). Дакле, могу се пратити изоглосе чувања ијекавског рефлекса *јата*: *видио*, *видјела*, *видјела* или аналошког уопштавање типа *видио*, *видила*, *видила* (али и *вићео*, *вићела*, *вићело*) итд.

²³ Такође су и извори из овог корпуса навођени у оригиналу.

²⁴ У литератури о творби речи префиксација се сматра или делом слагања или посебним творбеним моделом (о томе Клајн 2002а: 173–175). Овде се префиксирани глаголи посматрају заједно са мотивним глаголом, јер префикс, осим код глагола код којих је то истакнуто, нема утицаја на интерференцију ових суфикса.

биће представљене нормативне препоруке у вези са употребом суфикса *-(j)ети* и *-ити* (и *-ати*). Затим ће се представити и анализирати стање у језичкој пракси на основу примера у формираном корпусу да би се, између осталог, могло указати и на потребе за евентуалним корекцијама норме. На крају студије даје се нормативни регистар глагола.

II. ГЛАГОЛИ НА *-(j)ети*, *-ѝм* У КОРЕЛАЦИЈИ СА ГЛАГОЛИМА НА *-ити*, *-ѝм*

Глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм*, према творбеној структури, могу бити немотивисани (неизведени, прости или коренски), затим, мотивисани именичким и придевским основама (тј. изведени од ових основа), а и једни и други могу бити мотивна база за различите префиксирани деривате, док веома мали број ових глагола настаје слагањем. Немотивисани глаголи, као и већина малобројних глагола мотивисаних именицом, и од њих префиксирани глаголи немају према себи на семантичко-синтаксичком плану супротстављени глагол истог корена на *-ити*, *-ѝм*. Егзистирање варијанти на *-ити*, *-ѝм* код њих представља углавном нестандардну појаву или ређе дублет. Глаголи са суфиксом *-(j)ети* мотивисани придевом различитог су рода и семантике у односу на глаголе са истим придевом у основи који су творени суфиксом *-ити*. Међутим, ово важи само начелно, јер се, с једне стране, не образују од сваког придева глаголи са инхоативним значењем са суфиксом *-(j)ети* и са каузативним значењем са суфиксом *-ити*, те се не срећу увек овако супротстављени парови. С друге стране, све чешће се употребљавају глаголи са суфиксом *-ити* и када су медијални (нарочито рефлексивни), а у ограниченом броју случајева глаголи са суфиксом *-(j)ети* када су активни. Такође, неки непрелазни медијални глаголи мотивисани придевом подједнако се користе са оба ова суфикса, те представљају дублете.

Код глагола на *-(j)ети*, *-ѝм* у ијекавском изговору среће се још један вид нарушавања стандарднојезичке норме. Наиме, код глагола типа *видјети*, *летјети* и сл., чија се окрњена инфинитивна основа завршава денталним или лабијалним консонантом, јавља се јекавско јотовање (*виђети*, *леђети*). Примери овог типа могу се срести у књижевним делима, а не само у народним говорима, јер су писци у књижевни језик, поред речи, уносили и облике речи из народних говора. Овај вид огрешења о норму није творбено-аналошки, него фонетски, па ће се овакве потврде наводити са стандардним облицима на *-(j)ети*, како би се што прецизније установио однос између варијаната на *-(j)ети* и *-ити*.

1. Немотивисани глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* и глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* мотивисани именицом и од њих префиксирани глаголи

1.0. Када су посреди немотивисани глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм*, може се уочити неколико група с обзиром на нормативни статус који имају ови глаголи и њихове варијанте на *-ити*, *-ѝм*.

Најпре се издваја група глагола на *-(j)ети*, *-ѝм* код којих је варијанта на *-ити* нестандардна појава (1.1). Посебан коментар изискују глаголи са облицима презента на *-ѝм* и *-ѝм* (и обично нестандардним *-ијѝм*) (1.2.), јер би овај облик могао утицати на очување или замену тематског вокала у инфинитиву. Засебно се могу посматрати глаголи код којих су ове варијанте нестандардне у екавском изговору, а у ијекавском су равноправне са варијантама на *-(j)ети* из фонетских разлога (1.3). Уважавајући семантичке и синтаксичке разлоге, као група могу се издвојити и глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм*, најчешће мотивисани именицом, који имају парњаке на *-ити* којима се исказује каузативност, док су у другим семантичко-синтаксичким реализацијама варијанте на *-ити* нестандардне (1.4). Наспрам наведених група, стоји група глагола на *-(j)ети*, *-ѝм* који имају равноправан статус са глаголима на *-ити* у оба стандарднојезичка изговора (1.5). На крају се, као посебна група, могу објединити глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* који имају вредност нестандардне варијанте глагола на *-ити*, *-ѝм* (1.6).

Ако се сагледавају глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* у корелацији са глаголима на *-ати*, *-ѝм* и *-ити*, *-ѝм*, може се уочити, такође, неколико група глагола (1.7). То су: глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* који имају равноправан статус са глаголима на *-ати*, а варијанте на *-ити* имају нестандардну вредност; глаголи код којих су све три варијанте нормативно прихватљиве, мада обично доминира варијанта на *-ати*; глаголи код којих су варијанте на *-(j)ети* (и на *-ити*) нестандардне, дијалекатске варијанте глагола на *-ати*, *-ѝм*; и најзад, глаголи на *-ати*, *-ѝм* који егзистирају као нестандардне варијанте глагола на *-(j)ети*, *-ѝм*.

1.1. Глаголи на *-(j)ети*, *-їм* код којих је варијанта на *-ити* нестандартна појава

1.1.0. Код немотивисаних глагола, као и код већине глагола мотивисаних именицом, те код њихових префиксираних твореница, употреба варијанти на *-ити* уместо варијанти на *-(j)ети* не уноси никакву семантичку разлику и не утиче на промену глаголског рода лексеме, већ представља одступање од стандарднојезичке норме. Наиме, облици типа *врити*, *горила*, *зриће*, *полетише*, *уштемдивши* и сл. у савременом стандардном српском језику сматрају се неправилним и веома често се јављају као последица утицаја дијалекатске базе писца. О нормативној вредно-сти таквих облика у речницима, правописима и језичким приручницима најчешће стоје информације у виду квалификатора: непр(авилно), нестанд(ардно), некњ(ижевно), дијал(екатско), покр(ајинско) итд.²⁵

У грађи се нашао се велики број потврда за глаголе код којих се као нестандартне варијанте срећу облици према инфинитиву на *-ити*²⁶. Тако се понашају следећи глаголи са својим префиксираним образовањима: *бàзд(j)ети*, *бòлети* / *бòљети*, *брїд(j)ети*, *вїд(j)ети*, *вòлети* / *вòљети*, *врв(j)ети*, *врт(j)ети*, *гòр(j)ети*, *грм(j)ети*, *гуд(j)ети*, *жèлети* / *жèље-ти*, *жуд(j)ети*, *зàвид(j)ети*, *извòлети* / *извòљети*, *кїп(j)ети*, *лèбд(j)ети*, *лèт(j)ети*, *мїлети* / *мїљети*, *нàвид(j)ети*, *одòлети* / *одòљети*, *плám(j)ети*, *плáмт(j)ети*, *прд(j)ети*, *свїд(j)ети се*, *сврб(j)ети*, *студ(j)ети*, *трп(j)ети*, *увид(j)ети*, *чїлети* / *чїљети*, *итèд(j)ети* итд.

1.1.1. У РСАНУ забележен је глагол *бàзд(j)ети*, код кога се у заглављу речничког чланка варијанта *баздити* карактерише као некњ(ижевна), а *бажђети* као покр(ајинска), док РМС наводи одреднице *бàзд(j)ети* и *бажђети*, уз коју стоји квалификатор покрајински. П 1960, П 1993 и П 2010 такође наводе само форму на *-(j)ети*, али је Белићев Правопис (1950) неодређен у погледу нормативности варијанти на *-ити*, јер у загради поред *бàздети* наводи *бàздити* са ознаком и(сточно), чиме упућује на њену секундарност, али не и на недопустивост. Што се тиче префиксираних глагола, РСАНУ бележи *зabàзд(j)ети* и *избàзд(j)ети*, а РМС, поред ових, и глагол *убàзд(j)ети*. П 1960 у свом речнику садржи глаголе *зabàзд(j)ети* и *убàзд(j)ети*.

²⁵ О адекватности избора квалификатора в. у поглављу III.

²⁶ С обзиром на чињеницу да се употребом варијанти на *-(j)ети* и *-ити* не исказују никакве семантичке и синтаксичке разлике, у овом поглављу се неће наводити шири контекст, као што ће се то чинити код оних глагола где они имају дистинктивну вредност.

У прикупљеном материјалу нашло се мало потврда које могу посведочити о односу *-(j)ети* : *-ити* код ових глагола. Ипак, и та необимна грађа указује на велику заступљеност форми које се сматрају нестандартним. Наспрам три потврде на *-(j)ети* стоји тринаест потврда на *-ити*, које је норма дезавуише:

-(j)ети: ће *баздет'*, *баздео* је (Радић Д. 5, 65, РСАНУ); је ... *баздела* (Поп. Ј. 3, 203, РСАНУ);

-ити: су ... *баздиле* (Вас. Д. 2, 83, РСАНУ); су *баздиле* (Јак. С. 2, 10, РСАНУ); је ... *баздило* (Наšek, Ј., *Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu*, 3, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver, ЕК); *баздиле* су (И.); су *баздиле* (Капор, 84); је *баздио* (И., НИН 26. новембар 2009, 3074/38); је *баздила* (Лубарда В., 295); су *баздила* (Kuzmanović, R., *Odmog*, Bgd, 1990, ЕК); је ... *баздило* (И.); није *баздило* (I., *Partija karata*, Bgd, 1982, ЕК); су *баздили* (Ијф, I., Petrov, J., *Dvanaest stolica*, ASPAC, ЕК); *забаздило* је (Наšek, Ј., *Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu*, 3, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver, ЕК); ће ... *забаздити* (Kuzmanović, R., *Golf*, Bgd, 1998, ЕК).

С обзиром на чињеницу да су варијанте које норме искључује заступљене и у текстовима насталим пред крај XX века и почетком XXI, запажа се да се овај глагол приближава немотивисаним глаголима типа *водити*, *носити*.

1.1.2. Код глагола *бòлети* / *бòљети*²⁷ и његових префиксираних образовања у грађи се само спорадично срећу варијанте на *-ити*, али експлицитне препоруке у нормативним приручницима, правописима и речницима нису изостале. П 1993, Пшк 1997, П 2010, као и Вуковић 1949, упозоравају на то да је *болити* нестандартно. У Белићевом Правопису (1950) у загради стоји варијанта *болити*, док П 1960 наводи само стандардни глагол *бòлети* / *бòљети*, као и РМС. РСАНУ код одреднице *бòлети* ијек. *бòљети* варијанту *болити* квалификује као „некњ. ек. и ијек”. Глагол *бòлети* у оформљеном корпусу потврђен је са префиксима *до-*, *за-*, *из-*, *на-*, *о-*, *од-*, *по-*, *пре-*, *про-*²⁸, *раз-* и *у-*, а забележени су и двоструко префиксирани глаголи: *испре-*, *пораз-болети* / *-бољети*. Свакако, и код префиксираних глагола важи правило да су варијанте на *-ити* нестандартне, што се види у правописима и речницима у којима су посведочени.

У грађи преовлађују потврде за стандардне варијанте:

²⁷ Творбени статус глагола *бòлети* / *бòљети* није нимало лако одредити. Наиме, Клајн (2003: 337) сматра да је оправданије изводити именицу од овог глагола него обрнуто. С друге стране, већина дериватолога се слаже у томе да је глагол *обòлети* / *обòљети* настао префиксално-суфиксалном творбом од именичке основе (уп. Бараћ и др. 1997: 386, Бабић 2002: 555, Клајн 2003: 338).

²⁸ У РМС без примера, са потврдом из Ристић–Кангргиног речника.

-(j)ети: *бољело* [je] (Далм., Вук, Рј.); је *болела* (Шапч. 12, 111, РСАНУ); је ... *болела* (Срет. М. 7, 47, РСАНУ); су ... *болели* (Петр. В., РМС); *болео* ... је (Андрић, 189); *бољела* [je] (Селим. 1, 440); *бољети* (Десн., 40); *болело* је (Минд. 3., 161); *болео* ме зуб (Капор, 259); *болели* (Павић, 133); *бољети* (Брат. Р., 7); *болела* [je] (Н-Г, 35); су ... *болеле* (Гат., 101); *доболело* беше (НП Вук 4, 495, РСАНУ); је *забољела* (Вук, Рј.); *забоље* (Њег., Књиж. 4, 349, РСАНУ); би *заболело* (Поп. Гавр. 8, 155, РСАНУ); *забољети* (Мат., 66); *заболети* (Аршинов П., БК 1903, 217, РСАНУ); је ... *заболела* (Дед. В. 2, 195, РСАНУ); је ... *заболело* (Скерл. 2, 3, РСАНУ); *заболело* га [je] (Јак. С., РМС); *заболели* [су] га (Вучо 1, 335, РСАНУ); *заболеле* те очи (Самок. 1, 81, РСАНУ); је ... *заболела* (Чол., Књиж. 3, 369, РСАНУ); *заболео* (Минд. 3., 92); *забољети* (Селим. 1, 235); *забоље* (Јал., 281); *заболело* (Поп. Мирос., 107); *забољела* (Килибарда, 100); *заболело* (Михаил. Д. 2, 166); *заболело* (Марков М., 84); нису *заболели* (Албахари, 84); *изболео* је (Самоупр. 1883, 27/4, РСАНУ); сам се ... *наболео* (Ков. Б., СКГл НС 19, 182, РСАНУ); *оболела* је (Весел. 8, 22, РСАНУ); си *обољела* (Јакш. Ђ. 9, 120, РСАНУ); *обољела* [сам] (Дамјан. Ђ. 7, 9, ГрРСАНУ); је била *оболела* (Перов. М. 1, 27, РСАНУ); је *обољела* (Јал., 319); су *оболеле* (Сав. Мил. 1, 181, РСАНУ); *одбољела* [je] (НПР, ЗНЖ 17, 358, РСАНУ); сам *оболео* (Гат., 9); се ... *поболео* (Глиш., РМС); *поболео* се (Јаз. Л., 333); се *поболела* (Том. Ј. 1, 5, ГрРСАНУ); се ... *побоље* (Андрић, РМС); се *побољеше* (Десн., 85); се ... *поболела* (Михаил. Д. 2, 67, 221); је ... *поболео* (Ков. Душ., 51); су ... *поболели* (Н-Г, 56); *преболети* (Јакш. Ђ., РМС); би *преболели* (Андрић, 256); *пребољет* ћеш (Десн., 117); *преболела* (Минд. 3., 135); *разболео* се (Весел., 39); *разболело* би се (Нен. Љ., РМС); ће се *разбољети* (Мат., 134); се *разболео* (Станк. Б., 17); се *разболела* (Уск., 111); се ... *разболело* (Андрић, 237); се *разбољело* (Јал., 286); се *разболела* (Киш Д., 170); се ... *разболели* (Павић, 34); се ... *разболео* (Михаил. Д. 1, 110); се *разбољеше* (Брат. Р., 89); се ... *разбољела* (Љубарда В., 279); се *разболела* (Марков М., 93); ће се ... *разболети* (Мићић Д. М., 92); се ... *разболео* (Павк. В., 15); би *убољело* (Љуб., РМС).

Каузативно значење 'учинити да неко постане болестан' не подлеже граматикализацији и не добија суфикс *-ити*, тј. остаје у оквиру полисемне структуре глагола *разбòлети* / *разбòљети* (уп. РМС), о чему сведоче примери:

-(j)ети: *Разболео* га је мутном чежњом (Ненад. Д., 148). Немојте да зли цини који су у вашег деду ушли и *разболели* га и вас смотају (Пан. И., 233). *Разболели* су и докторку (Разг.).

Потврде за нестандартне варијанте на *-ити* потичу од писаца ијекаваца и писаца са подручја шумадијско-војвођанског дијалекта. Ови писци се често колебају у употреби нестандартне и стандардне форме:

-ити: је *болила* (Milićević, V., Bespuće, АСК, ЕК);

-(j)ети/-ити: *забољело* (Ћор. С., 43); се ... *побољела* (И., 46) : *болило* (И., 28); *болео* је (Црњ.²⁹, 45 : 1919 болио 262; 1920 болео 273; 1930 болео 286); *заболео* (И., 39 :

²⁹ Издање које је коришћено омогућава да се прате колебања која је писац имао у различитим верзијама својих дела у вези са употребом облика на *-(j)ети* и на *-ити*. У старијим верзијама претежно је користио облике на *-ити*, али у коначној верзији, за коју

1919 заболио 256; 1920 заболоо 268; 1930 заболоо 280); *оболеми* (И., 67 : 1919 оболити 324; 1920 оболети 338) : *болело* је (И., 28); *заболело* (И., 16); *оболеде* (И., 54); је *бољела* (Топ., 73); *разбољеће се* (И., 49) : *заболело* (И., 71); *преболела* (И., 204).

Међутим, овакви примери нису бројни, а како показује *Корпус савременог српског језика* Математичког факултета (ЕК), не срећу се ни у савременој штампи³⁰, што значи да је норма стабилна.

1.1.3. Глагол *бри́д(ј)ети* такође спада у глаголе код којих би варијанте на *-ити* имале нестандардну вредност. На то указују РСАНУ и Вуковић 1949 маркирањем таквих облика, а остали правописни приручници – Белић 1950, П 1960 и Пшк 1997 – наводе само стандардни глагол *бри́д(ј)ети*. Овај се глагол, према лексикографским изворима, комбинује са префиксима *за-*, *на-* и *у-*. Потврда за нестандардне облике ових глагола нема³¹ у посматраном корпусу:

-(ј)ети: бриделе [су] (Симић Д. 1, 112, РСАНУ); *бридело* [је] (ЗК 6, 9, РСАНУ); је ... *бридела* (Петр. В. 4, 75, РСАНУ); *бридела* (Уск., 20); није *бридео* (Lagerlef, S., Čudnovato putovanje Nilsa Holgersona, Bgd, 1952, prev. J. Krsmanović i D. Guteša, ЕК); је *бридео* (Чипл., РМС); *бридела* је (Петр. Б., РМС); је *бридео* (Вербер, 175); је *бридела* (Поп. Ј., Избор, Нови Сад, 1953, 143); је ... *бридео* (Тос. Д., РМС); је ... *бридео* (Tolkin, Dž., Gospodar prstenova, I, Bgd, 1981, prev. Z. Stanojević, ЕК); су ми *бриделе* (Албахари, 117); *бридели* су (Петр. Гор., 49); је *бридео* (Tven, M., Tom Sojer, ASPAC, ЕК x 2); ће ... *бридети* (Пол. 10. март 2008, ЕК); сам ... *бридео* (И. 12. септембар 2008, ЕК); је ... *забридело* (Јанк. Мил. 3, 140, РСАНУ); *забридели* су (Глиг., Књиж. 4, 204, РСАНУ); је *забридела* (Воља 1926, 108, РСАНУ); *забриде* (Andrić, I., Na Drini ćuprija, ЕК); *забриде* (Вујач. Мир. 1, 118, РСАНУ); *забридеше* (David, F., Hodočasnici neba i zemlje, Bgd, 2000, ЕК); *забридели* су (Пол. 23. октобар 2009, ЕК); је ... *забридео* (И. 21. јануар 2010, ЕК).³²

1.1.4. Иако наспрам глагола *вѝд(ј)ети* стоји апстрактна именица *вѝд*, српски граматичари се не двоуме да је то немотивисани глагол³³ са веома разгранатом семантиком и високим степеном спојивости са раз-

приређивачи тврде да је ауторизована, налазе се облици на *-(ј)ети*. Случајеви у којима је било колебања у верзијама наводиће се у загради са знаком године и стране.

³⁰ У дискусији ће често бити ослањања на статистику појаве стандардних и нестандардних варијанти у језику медија (у *Политици* или на сајту РТС-а) у ЕК, с обзиром на то да језик средстава информисања данас одражава промене и иновације у језику и показује тенденције и правце језичких промена (уп. Ристић 2006: 91). Нисмо мишљења да језик средстава информисања треба да се узме као мерило језичке правилности, већ само као индикатор стабилности нормативно препоручених облика и варијанти или дестабилизације норме.

³¹ Оне које се срећу у РСАНУ данас припадају хрватском корпусу.

³² Осим наведених, у истом корпусу нађено је још петнаест потврда.

³³ У Барић и др. (1997: 378) у табели се наводи да је глагол *вѝдјети* изведен од именице и значи 'бити у стању, имати особину'. Такође, кад је мотивисаност посреди, иако глаголи *завид(ј)ети*, *навид(ј)ети*, *увид(ј)ети*, *узловид(ј)ети* етимолошки припадају

личитим префиксима. Овај глагол визуелне перцепције свакако спада у примитиве. Вуковић 1949, П 1960, П 1993, Пшк 1997, П 2010 и РСАНУ указују на нестандардност варијанте *видити*, а једино Белић 1950 наводи ову варијанту у загради без икакве ознаке. Глагол *вїд(j)ети* спаја се са префиксима *до-*, *из-*, *над-*, *об-* (са негираном основом *обнєвид(j)ети*³⁴), *по-*, *пре-*, *пред-*, *при-*, *про-* и *раз-*, а посведочен је и калк са предлогом *кроз-* (РСАНУ). Код префиксираних глагола РСАНУ, Вуковић 1949 и Белић 1950 експлицитно квалификују варијанте на *-ити* као нестандардне, док РМС и П 1960 наводе само стандардне форме. Поред глагола *обнєвид(j)ети*, П 1993 наводи и његов радни глаголски придев у придевској служби.

Грађа показује да се глагол *вїд(j)ети* са јатовским уобличењем инфинитивне основе усталио, а да су аналошке варијанте на *-ити* спорадично продирале у стандардни језик као вид огрешења о норму, као и нестандардне фонетске варијанте са јекавским јотовањем:

-(j)ети (дијал. *ијек. виђети*): се *видјети* (НПр Вук, I); *видео* (Весел. 2, 18, РСАНУ); *видети* (Змај 1, 47, РСАНУ); се ... *видело* (Нен. Љ., РМС); *видех* (Лаз. Л., 70); *видјети* (И., 107); *видјеше* (Мат., 83); *видјети* (Ђор. С., 57); *видјех* (Шант. 4, 37, РСАНУ, под вирити); није *видео* (Срем., РМС); *видети* (Милиј. 1, 77, РСАНУ); се ... *виделе* (Станк. Б., 71); *видети* (Уск., 12); *видео* (Н. Скуп. 4, 425, РСАНУ); се *видело* (Јов. С., 56); је ... *видео* (Скерл. 7, 188, РСАНУ); *видели* (Том. Ј. 2, 114, РСАНУ); *видео* је (Ђурђевић М., Књиж. 1, 245, РСАНУ); се *видјело* (Чол., РМС); *видјети* (Ђоп., 191);³⁵ би *видела* (Ђур. 5, 108, ГрРСАНУ); *видјети* (Јелић В., 7); се ... *видјела* (Селим. 1, 42); *видјели* (Десн., 121); *видели* смо се (Чипл., РМС); *видјех* (Лал., 16); *видео* (Пек. Б., 18); се *видевши* (Киш Д., 19); Григорије *видје* (Брат. Р., 65); *видео* (Петр. Гор., 12); *виделе* су се (Стев. В. 1, 162, ГрРСАНУ); *видео* (Ненад. Д., 161); *видети* (Огњ., 41, 45); се ... *видела* (Марков М., 11); *видјети* (Лубарда В., 24)³⁶; *видео* (Михаил. Д. 1, 34); *видела* (И. 2, 20)³⁷; се *видјело* (Килибарда, 215, у дидакалији)³⁸; *видела* (Велм. С., 123); *видевши* (Мићић Д. М., 14); *видела* се

овом гнезду (Скок 1973: под *видјети* се), због семантичког удаљавања биће обрађени у посебним тачкама.

³⁴ У РСАНУ стоји и одредница *однєвидети*, али је лексема регионално маркирана, као и *оневидети*, која је квалификована као заст(арела).

³⁵ Код Б. Ђопића на 185. страни стоји облик *видео* у екавском изговору, што је вероватно штампарска (коректорска) грешка.

³⁶ В. Лубарда у овом делу у говору јунака користи и екавицу: *видео* (225); *виделе* (348).

³⁷ Поред стандардног облика радног глаголског придева, у *Петријином венцу* писац често употребљава облике са редукованим *е*, на пример *видла* (Михаил. Д. 2, 165, 169, 248, 249, 255, 258, 291, 300, 321, 366, 371, 373, 374, 401) : *видела* (20, 26, 56, 62, 74, 105, 128, 138, 149, 176 x 2, 248, 248, 254, 362, 374).

³⁸ Код ијекавских писаца, поред стандардних варијанти глагола, има употребе дијалекатских форми са јекавским јотовањем. Таквих колебања има код П. Кочића, В. То-

(Павк. В., 11); је *видео* (Ков. Душ., 46); нисам *видео* (Албахари, 11); је *видела* (Гат., 33); сам ... *довидео* (Змај 2, 490, РСАНУ); *извидјећу* (Вук 11, 128, РСАНУ); су ... *извидели* (Ком. 1, 101, РСАНУ); *обневидех* (Весел. 19, 164, РСАНУ); *обневидео* је (Ранк. С. 4, 156, РСАНУ); је био ... *обневидео* (Мил. М. Ђ. 25, 303, РСАНУ); *обневидјеше* (Вујач. Мир. 2, 25, РСАНУ); *обневидех* (Минд. З., 320); *обневидјели* су (Лубарда В., 361); *повиђе* под руком (Љуб. 6, 221, ГрРСАНУ); [је] *превидело* (Вукић. И. 2, 36, ГрРСАНУ); *превидео* је (Пек. Б., 62); *превидела* је (Киш Д., е); је *превидела* (Огњ., 153); ћу ... *превидети* (Гат., 153); *предвидети* (Јов. С., 112); је ... *предвидео* (Глиг. 2, 217, ГрРСАНУ); нисам *предвидела* (Вербер, 151); *предвидети* (Андрић, 216); *предвидјети* (Десн., 136); *предвидјели* (Лал., 133); се ... *предвидјело* (Лубарда В., 167); *предвидети* (Поп. Мирос., 282); *предвидео* (Павић, 63); *предвидјети* (Јелић В., 140); *предвидети* (Киш Д., е); *предвидети* (Пек. Б., 11); *предвидети* (Вел. Д., 74); се ... *привидела* (ЈМС 1957, РМС); се ... *привидело* (Михаил. Д. 2, 356); се ... *привидело* (Поп. Мирос., 72); се ... *привидело* (Павић, 193); је *привидео* (Сек., РМС); се ... *развидело* (Марк. Бели, 53).

Потврде за аналошка одступања од норме углавном потичу из XIX, а проређују се од половине XX века. Често и само дијалекатско залеђе може утицати на употребу ових варијанти, као код писаца пореклом са простора шумадијско-војвођанских или источнохерцеговачких говора. Тако су код П. Кочића, поред варијанти на *-(j)ети* (стандардних и дијалекатских – са јекавским јотовањем³⁹), забележене и форме на *-ити*, као и код М. Глишића, И. Андрића, М. Црњанског и В. Петровића. Нестандардне форме писци често користе за карактеризацију јунака (уп. и Станојчић 1967: 52–55):

-ити: се *видила* (НП Бос., 4, РСАНУ); *видила* нисам (Лебедева М., Даница 1870, 35, РСАНУ, под огорети); *видити* (Бат. 1, 777, РСАНУ); *видити* (Панч. 10, 48, ГрРСАНУ); се ... *видило* (Ћип. 4, 8, ГрРСАНУ); сам ... *извидио* (Ђорђ. Т. 17, 2, РСАНУ); *извидити* (Зб. зак. 20, 165, ГрРСАНУ); *обневидише* (Рад. А. 1, 234, РСАНУ);

-(j)ети/-ити: *видети* (Глиш. 1, 87, РСАНУ, под завирети) : *привидио* (И., РМС); *видјеће* (Коч., 101); *видјела се* (И., 106); *видје* (И., 68, 298, 352) : *виђети* (И., 31, г. ј.); *виђеше* (И., 372) : *видити* (И., 96, 169, г. ј.⁴⁰); *видиће* (И., 104 x 2); *видео* (Црњ., 36: 1919 видио 252; 1920 видео 265; 1930 видео 277); *видеше* (И., 53); *видео* (Андрић, 59); *видела* (И., 150); *видјети* (И., 12) : *видити* (И., 371, г. ј.); је *видео* (Петр. В., 46); су *видели* (И., 47) : *видити* (И., 184)⁴¹.

ровића, затим код М. Лалића и Н. Килибарде. Савремени писци овакве форме користе искључиво у говору јунака, што код старијих није увек случај. Код Вука срећемо и екавске и ијекавске и примере са јекавским јотовањем, што зависи од језика приповедача:

виђети (НПр Вук, 5) : *се видјети* (И., 1) : *видети* (И., 22); *виђети* (Ђор. С., 5); *виђети* (Килибарда, 121, 5); *виђећемо* (Лал., 21).

³⁹ Код овог писца посведочено је и аналошко уопштавање у мушком роду радног глаголског придева: *видјео* (Коч., 262, 34).

⁴⁰ Скраћеница *г. ј.* означава да одређену варијанту користи јунак неког књижев-ног дела.

⁴¹ То је једини пример употребе глагола *видити* ум. *видети* у овој књизи и употребљен је у говору јунака.

Поред примера из ранијег периода развоја стандардног српског језика, када се могло говорити о колебању у систему, данас се на оваква одступања налази спорадично и код савремених писаца и у језику дневне штампе:

-(j)ети/-ити: *видевши* (Павић, 5); *видео ... видети* (И., 14); *се видело* (И., 52) : *видео* (И., 153, 163); *се ... видети* (Марк. Бели, 23, 25, 64, 65, 202); *видео* (И., 32, 41, 120, 199); *видели* (И., 42, 168, 184); *видело се* (И., 166) : *видили* (И., 15); *се видела* (Пол. 7. октобар 2001, ЕК) : *се ... видила* (И. 14. мај 2009, ЕК).

Вероватно да су Павићеве потврде за *видео* пропуст у припреми текста, док се код Белог Марковића појава ових облика може објаснити намером писца да у одређеним поглављима архаизира (и помало рурализује) језик. Такође је и број нестандартних примера у *Политици* занемарљив у односу на број стандардних и може се изразити у промилима.

Дакле, код глагола *вѣд(j)ети* и његових префиксираних образовања конкуренција између стандардних варијанти на *-(j)ети* и нестандартних на *-ити* смањивала се током развоја стандардног језика у корист препоручених варијанти, али се на нестандартне може наићи и у данашњем језику.

1.1.5. Нестандардне форме на *-ити* у језичкој пракси срећу се и код глагола *вѣлети* / *вѣљети* и његових префиксираних образовања. Информације о томе стоје у РСАНУ и код Вуковића 1949, док Белић 1950, П 1960 и П 2010 само наводе стандардни облик овог глагола и неких његових префиксираних твореница. Према РСАНУ и РМС, са глаголом *вѣлети* / *вѣљети* спајају се префикси *за-*, *на-*, *о-*, *об-*, *од-*, *по-*, *пре-*, *при-*, *у-*, *уз-*, као и речца *нај*, али је употреба ове лексеме стилски маркирана. Уз њу у П 1993, Пшк 1997 и П 2010 стоји да је разг(оворно) и нар(одски).

Грађа показује да су се стандардни облици ових глагола усталили, нарочито од друге половине XX века:

-(j)ети: *нису волели* (Ав. 4, 16, РСАНУ); *волела* (Станк. Б., 27); *волети* (Јов. С., 214); *бих волела* (Живој. 2, 65, ГрРСАНУ); *волела* (Минд. З., 85); *вољела* (Поп., 260); *вољети* (Десн., 18); *волео је* (Пек. Б., 6); *волети* (Киш Д., 188); *волела је* (Павић, 115); *волела* (Марков М., 16); *је волела* (Капор, 12); *би вољела* (Љубарда В., 206); *волео бих* (И., 317, г. ј.); *нису волели* (Марк. Бели, 90); *волела је* (Мићић Д. М., 14); *волели смо се* (Павк. В., 8); *нијесмо вољели* (Брат. Р., 20); *бих волео* (Албахари, 63); *је ... волео* (Вел. Д., 31); *волео је* (Ков. Душ., 45); *је волела* (Зупанц, 19); *волео је* (Н-Г, 44); *се заволео* (Нен. Љ. 25, 105, РСАНУ); *буде ... заволео* (Рув. К. 2, 215, РСАНУ); *заволела је* (Станк. Б. 5, 88, РСАНУ); *се ... заволели* (Стој. Љ. 2, 177, РСАНУ); *заволео је* (Поп. П. 2, 210, РСАНУ); *је заволела* (Јов. С., 215); *су завољеле* (Десн., 87); *заволео [је]* (Михаил. Д. 1, 21); *је заволео* (Огњ., 37); *су*

заволели (Марк. Бели, 111); је *заволео* (Мићић Д. М., 15); је *заволео* (Ков. Душ., 97); је ... *заволео* (Зупанц, 25); смо га ... *заволели* (Гат., 88); *навољети* (Новић 7, 198, РСАНУ); сам ... *наволео* (Ков. Б., СКГл НС 19, 182, РСАНУ); би ... *највољела* (НП Вук 2, 289, РСАНУ, под воleti); *оволети* (Павловић Ђ., МС 1870, 174, РСАНУ); је ... *оволела* (Звекић Ђ., Низ. прип., 182, РСАНУ); ниси ... *одволела* (Куј. 3, 150, РСАНУ); *превоље* (Лал., РМС); *се приволети* (Весел., РМС); *се ... приволети* (Јов. С., 18); *ће се ... привољети* (Лубарда В., 124); *приволети* (Ћос. Б., РМС); *су приволеле* (Огњ., 93).

Израженија употреба нестандардних и колебање у употреби између стандардних и нестандардних облика среће се у текстовима из XIX и с почетка XX века, као и касније, код писаца рођених у то време. Запажа се да се колебања једнако јављају и у екавским и у ијекавским текстовима, односно код писаца чији је завичајни говор шумадијско-војвођански дијалекат и код писаца претежно са западног ијекавског говорног подручја:

-ити: је ... *волио* (Бат. 1, 793, РСАНУ); је *волило* (Milićević, V., Vespuće, АСК, ЕК); бих *најволио* (Глиш. 9, 74, РСАНУ).

Тако се, на пример, у истом пасусу код Ј. Веселиновића смењују стандардне и нестандардне варијанте, а слично је и код Л. Лазаревића:

-(j)ети/-ити: је ... *волила* ... И они су се, збиља *волели*! ... А зар се старост не може *волити*? (Весел., 58); уп. и: је *заволела* (И., 88); *заволети* (И., 36) : *заволити* (И., 8); *су ... заволела* (И., 65); *су се ... заволели* (И., 89); *воleti* (Лаз. Л., 481); је *најволео* (И., 71) : *волио* није (И., 480); би ... *најволио* (И., 512).

Такође, колебања има и код М. Ускоковића, С. Ћоровића, П. Кочића, М. Црњанског⁴² и И. Андрића, а одступања од стандарда нису само део реплика јунака, него и одлика језика писца:

-(j)ети/-ити: *волела* (Уск., 179); *заволела* је (И., 123) : би се *волило* (Uskoković, M., K'o na vetru dim, Bgd, 1932, ЕК); *вољела* ... је (Ћор. С., 28); *се ... завољеше* (И., 105) : *волили* су (И., 101); *заволити* (И., 68, у напомени); *вољети* (Коч., 51 x 2, г. ј.) : је *волило* (И., 75); није *волео* (Црњ., 37 : 1919 волио 253; 1920 волео 266; 1930 волео 278); *заволео* је (И., 115); је ... *волео* (Андрић, 38); бисмо *најволели* (И., 82) : смо га ... *заволели* (Andrić, I., Priča o vezirovom slonu, ASPAC; ЕК); *најволила* би (Андрић 6, 150, РСАНУ).

1.1.6. И код глагола *врв(ј)ети* / *врв(ј)ети* употреба варијанти на *-ити* представља одступање од стандарднојезичке норме, што се истиче у РСАНУ навођењем квалификатора некњ. ек. и ијек. уз *врвити*, а у РМС навођењем контролне одреднице *врвити* са квалификатором дијал. На

⁴² Насупрот појави уопштавања суфикса *-ити* на рачун суфикса *-(j)ети*, у војвођанским говорима среће се код ових глагола *-ѐ(м)* у презенту (Ивић 2001: 102), што је посведочено код овог писца: *волем* (23 : 1919 волим 213; 1920 волем 228; 1930 волим 244).

нестандардност облика типа *врвити*, *врвила* упозоравају и правописни приручници – Белић 1950 квалификатором непр., Вуковић 1949 и Пшк 1997 напоменом *не врвити* и П 2010 квалификатором погр(ешно), док П 1960 наводи само стандардне варијанте. Ово важи и за глаголе са префиксима *до-*, *за-*, *из-*, *на-*, *од-*, *по-*, *про-*, *с-*, *у-*, *уз*.

Прикупљена грађа показује да, упркос великом броју потврда за одступања од норме, варијанте на *-(j)ети* ипак доминирају:

-(j)ети (дијал. *цјек. врвљети*): јесу *врвеле* (Нов. 9, 94, РСАНУ); *врвети* (Вукић. М. 5, 15, РСАНУ); *врвели* су (Вукас. М. 2, 48, РСАНУ); *врвело* [је] (Радић Д. 6, 89, РСАНУ); *врвели* су (Андрић, РМС); су *врвјеле* (Јал., РМС); су *врвели* (Велм. С., 276); *врвело* је (Петр. Гор., 62); је *врвела* (Пан. И., 382); је *врвела* (Глас 2009, 3976/13); *заврвели* [су] (Радић Д. 5, 54, РСАНУ); није *заврвела* (Пол. 14. фебруар 2009, ЕК); *изврвљеше* (Вук, Рј.); су ... *изврвели* (Поп. Ј., РМС); *наврвљеше* (НПр Вук, 127); *се наврвела* (Ат. Б. 3, 485, РСАНУ); *наврвјеше* (Мат. 11, 53, РСАНУ); *наврвеше* (Кост. Ј. 6, 71, РСАНУ); *наврвео* [је] (Радић Д., РМС); *поврвети* (Daničić, Ђ., Rat za srpski jezik i pravopis, u: Naučnici; Novi Sad, 1967, ЕК); чељад ... *поврве* (Весел., 129); *поврвеше* (Доман., РМС); су *поврвели* (Јов. С., РМС); је *поврвела* (Lagerlef, S., Čudnovato putovanje Nilsa Holgersona, Bgd, 1952, prev. J. Krsmanović i D. Guteša, ЕК); су *поврвели* (Vern, Ž., Put oko sveta za 80 dana, Bgd, 1963, prev. R. Zavišić, ЕК); су *поврвели* (Pračet, T., Buldožerci, Bgd, 2002, prev. A. B. Nedeljковић, ЕК); *поврвело* је (Tven, M., Tom Sojer, ASPAC, ЕК); су ... *поврвели* (Tišma, A., Široka vrata, ЕК); *поврвјели* су (Десн., 172).

Примери за нестандартне варијанте на *-ити* потичу претежно од ијекавских писаца:

-ити. врвиле [су] (Јер. 3, 56, РСАНУ); је *врвио* (Ćosić, B., Kroz knjige i književnost, Bgd, ЕК x 2); *изврвила* [је] (Шант. 8, 175, РСАНУ); је ... *изврвило* (БК 1910, 293, РСАНУ); *наврвили* [су] (Војн. И. 6, 103, РСАНУ); *наврвише* (Ћип. 9, 110, РСАНУ); *наврвише* (Радул. Ј. 3, 41, РСАНУ); је ... *наврвила* (Ћоп. 9, 122, РСАНУ); *одврвише* (НП Шуњ., 89, РСАНУ).

Колебања у употреби стандардних и нестандартних варијанти забележена су у неколико случајева у књижевном стваралаштву С. Ћоровића и М. Црњанског, али и почетком ХХI века на страницама *Политике*:

-(j)ети/-ити : *изврвео* [је] (Ћор. С. 11, 604, РСАНУ) : су *врвила* (И., СКГл 16, 322, РСАНУ); *доврвиле* би (И. 11, 19, РСАНУ); су ... *поврвиле* (И., 167); је *врвео* (Црњ., 58 : 1919 врвио 308; 1920 врвео 316); је *врвио* (Politikini kulturni dodaci, 2001, ЕК); је ... *врвио* (Пол. 27. август 2000, ЕК); је *врвио* (И. 15. јул 2008, ЕК).

Наспрам ова три нестандартна облика, који су вероватно промакли *Политикиним* лекторима, ЕК доноси десет стандардних потврда са радним глаголским придевом *врвео* из овог дневног листа. Да варијанте на *-ити* ипак представљају периферну, нестандартну појаву, илустроваћемо нумерички, подацима из овог корпуса. Наиме, у ЕК пронађено

је сто тридесет пет стандардних облика глагола *врв(ј)ети* наспрам два-наест нестандартних, једна стандардна потврда за префиксирани глагол *заврв(ј)ети* и осам за *поврв(ј)ети*.

1.1.7. Нестандардне варијанте на *-ити* могу се срести и код глагола *вр̑т(ј)ети* / *вр̑т(ј)ети* и његових твореница са префиксима *до-*, *за-*, *из-*, *испо-* (*из-* + *по-*), *на-*, *о-*, *од-*, *по-*, *пре-*, *про-*, *раз-*, *с-*, *у-* и *уз-*. У вези с тим у речницима, правописима и нормативним приручницима уз варијанте на *-ити* стоје одговарајући квалификатори и упозорења о њиховој нормативној вредности. Тако, на пример, Вуковић 1949 истиче да се не говори *вр̑тити*, *вр̑тила*, као ни *за-*, *из-*, *на-*, *про-*, *уз-*, *вр̑тити*, *вр̑тила*. Белић 1950 варијанту *вр̑тити* квалификује као неправилну, а РСАНУ као дијалекатску итд., док Пшк 1997 и П 2010 у речнику наводе стандардне облике за глагол *вр̑т(ј)ети* и од њега префиксиране глаголе са *из-*, *про-* и сл.

Јатовска инфинитивна основа забележена је у следећим примерима:

-(ј)ети (дијал. *ијек. вр̑ети*): *вр̑ети* [се] (НПосл Вук, РСАНУ); *се ... вр̑јети* (НПр Врч. 2, 99, РСАНУ); *вр̑ети* (Вила 1865, 24, РСАНУ); [су] *се вр̑јели* (Љуб. 3, 60, РСАНУ); *вр̑ети* (Весел., 36); *вр̑ети* (Лаз. Л., 177); *се ... вр̑тело* (Станк. Б., 106); [су] *се ... вр̑тели* (Наст. 1, 64, РСАНУ); *су ... вр̑теле* (Петр. В., РМС); *сам ... вр̑тео* (Жуј. 6, 69, РСАНУ); *су ... вр̑тели* (Павл. Ј. 4, 393, РСАНУ); *вр̑е-смо* (Бож. Г. 2, 30, РСАНУ); *су се вр̑тела* (Давичо 1, 60, РСАНУ); *се вр̑тела* (Рист. Мил., Књиж. 2, 136, РСАНУ); *се ... вр̑јела* (Десн., 73); *се вр̑јело* (Лал., 254); *вр̑тела* сам (Минд. 3., 287); *се ... вр̑тело* (Михаил. Д. 1, 122); *се ... вр̑тела* (Киш Д., е.); *су се ... вр̑тели* (Пек. Б., 51); *вр̑тео се* (Павић, 68); *вр̑тео је* (Огњ., 115); *се вр̑тео* (Марков М., 5); *се ... вр̑јети* (Јубарда В., 306); *се ... вр̑тити* (Марк. Бели, 172); *вр̑теле су* (Вел. Д., 107); *се ... вр̑тело* (Гат., 50); *ће вр̑тити* (Албахари, 94); *завр̑тити* (Ђорђ. Вл. 5, 198, РСАНУ); *се завр̑теше* (Ком. 8, 173, РСАНУ); *не завр̑тео* (Грб. С. 1, 310, РСАНУ); *сандук се завр̑те* (Ђорђ. Т. 14, 29, РСАНУ); *се завр̑тити* (Радуловић И., ГлЕМ 1936, 63, РСАНУ); *завр̑тео би* (Петр. В., 72); *завр̑јела је* (Десн., 189); *завр̑тео је* (Ненад. Д., 160); *завр̑теле [су] се* (Јос.-Вишњ., 81); *је ... завр̑тела* (Михаил. Д. 2, 131); *је ... завр̑тео* (Павић, 207); *завр̑тела се* (Мићић Д. М., 73); *је завр̑тео* (Вел. Д., 154); *је ... завр̑тела мозак* (Албахари, 31); *завр̑теће ми се* (Гат., 24), *извр̑тео је* (Нен. Ј. 2, 9, РСАНУ); *извр̑теће се* (Вукић. И. 1, 77, РСАНУ); *извр̑тела је* (Давичо 2, 347, РСАНУ); *извр̑тео [је]* (Пос. Д. 2, 191, РСАНУ); *Мика ... исповрте* (Срем. 15, 172, РСАНУ); *Мокрић ... исповрте* (Ил. Ј. 4, 355, РСАНУ); *навр̑јети* (Вук, Рј.); *навр̑теше* (НП, БВ 1912, 182, РСАНУ); *навр̑теше* (Срем. 1, 11, РСАНУ); *навр̑тели [су]* (Килибарда, 21); *се ... повртеше* (Михаил. Д. 1, 43); *су повртели* (Н-Г, 80); *то ... се ... уврте* (Глиш., РМС); *је увртео* (Минд. 3., 53); *увртеле [су] се* (Ђур., РМС).

У корпусу су сведочени и нестандартни примери на *-ити*, као и примери који сведоче о колебању у употреби између стандардних и нестандартних варијанти:

-ити: *је вр̑тио* (Јакш. Ђ. 7, 241, РСАНУ); *вр̑тио се* (Доман., РМС); *је ... вр̑тио* (Milanković, М., Kroz carstvo nauka, АСК, ЕК); *се вр̑тио* (Milanković, М.,

Kroz vasionu i vekove, ACK, EK); се ... *вртио* (Andrić, I., Put Alije Đerzeleza, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka, Bgd, 1999, EK); се ... *вртио* (Vern, Ž., Drama u vazduhu, u: Doktor Oks; Bgd, 1952, EK); је ... *вртио* (Man, T., Čarobni breg, prev. M. Đorđević i N. Polovina, EK); се *вртила* (Ћоп., 272); беше *завртила* (ЦГл 1896, 122, РСАНУ); *завртио* [је] (Vern, Ž., Doživljaji tri Rusa i tri Engleza, Bgd, 1952, EK); *су се ... завртили* (Ћоп., 149); *исповртити* (Звоно 1910, 212/1, РСАНУ); *се увртило* (Danica, Bgd, 2000, EK); *се ... свртиле* (Ћор. С., РМС);

-(j)ети/-ити: *завртјело ти* (Ћип., СКГл 15, 728, РСАНУ) : [је] *завртило* (Ћип. 1, 111, РСАНУ); *завртило му се* (И. 9, 107, РСАНУ); *вртјети* (Mat. 4, 205, РСАНУ); *се ... завртјеле* (И., 129, 150) : [је] *повртило* (И., 92); *су ... вртеле* (Уск., 119); *завртети* (И., 122) : *се увртило* (Уск., 160); *вртело се* (Црњ., 24 : 1919 вртило 214; 1920 вртило 229; 1930 вртело 244) : је *завртела* (И., 125); *су били ... увртели* (И., РМС).

Потврде од писаца из различитих крајева и из различитих периода развоја српског стандардног језика сведоче о томе да су нормативни захтеви и препоруке оправдани. Наиме, у XIX и до средине XX века, поред великог броја потврда које чувају јатовску инфинитивну основу, запажају се и аналошке варијанте на *-ити*. Међутим, са незнатним изузетцима, од средине XX норма се усталила у корист глагола на *-(j)ети*.

1.1.8. Овом типу нестандардне интерференције, према потврдама из језичке праксе, подлежу и глагол *гòр(j)ети* и његове префиксирани творенице. У својим правописним приручницима Вуковић 1949 и Белић 1950 експлицитно напомињу да су форме на *-ити* неправилне, док издања Матичиног правописа (П 1960, П 1993, Пшк 1997 и П 2010) наводе само стандардне облике на *-(j)ети*⁴³. РСАНУ као некрњ(ижевне) марикра варијанте на *-ити* како код глагола *гòр(j)ети*, тако и код глагола са префиксима *до-*, *за-*, *с-* (>з-), *из-*, *на-*, *над-*, *о-*, *об-* и *од-*. РМС наводи стандардне форме, поред ових, још и за глаголе *по-*, *под-*, *пре-*, *при-*, *про-*, *раз-*, *са-*, *у-гòр(j)ети*.

Корпус потврђује континуитет употребе нормативно препоручених облика, што ће се илустровати избором примера:

-(j)ети: смо ... *горјели* (Вук 11, 20, РСАНУ); *горела је* (Јакш. Ђ. 3, 75, РСАНУ); *горео је* (Змај 1, 277, РСАНУ); је *горјело* (Лаз. Ј., 119); је *горјела* (Mat., 49); *су ... гореле* (Срем., РМС); је *горео* (Ранк. С., РМС); *су гореле* (Уск., 46); *су ... горели* (Ерд. 6, 306, РСАНУ); *горела си* (Дис 3, 70, РСАНУ); је ... *горео* (Јов. С., 100); није *горео* (Чубр. В. 1, 82, РСАНУ); је *горео* (Милош. М. 2, 110, РСАНУ); *горела је* (Макс. Д. 4, 270, РСАНУ); *су гореле* (Петр. В., 1); *горјеле су* (Кост. Д., Књиж. 3, 221, РСАНУ); *су горјеле* (Чол., РМС); *су горјеле* (Селим. 1, 21, 139); *су ... гореле* (Лал., 59); *су ... гореле* (Пек. Б., 73); *горјеле су* (Килибарда, 6); *су ... горјеле* (Лубарда В., 114); *горела је* (Марков М., 27); *су ... горели* (Мићић Д. М., 169); *горела*

⁴³ И код овог глагола, као код *волети*, среће се потврда за дијалекатски облик презента: Гледај ти свој [посао], да ти не *загоре* запрашка (Игњ. Ј. 7, 7, РСАНУ).

је (Албахари, 80); *горела* је (Вел. Д., 86); је ... *горела* (Стил 2007, 40/34); *горела* је ... је *догорела* (НП Вук 1, 487, РСАНУ); је ... *догорео* (Доман., БК 1902, 1064, РСАНУ); није ... *догорјела* (Десн., 121); је *догорјело* (Лал. 1, 61, РСАНУ); није *догорела* (Павић, 15); свијећа *догорје* (Брат. Р., 18); *загорело* [је] (Поп. Гавр. 8, 124, РСАНУ); сам *загорео* (Ранк. С. 3, 73, РСАНУ); *загорело* би (Том. Ј. 2, 5, РСАНУ); беше *загорела* (Жуј. 4, 18, РСАНУ); није *загорела* (Радић Д. 6, 161, РСАНУ); *згоре* кучка (НП Вук 2, 179, РСАНУ); *згорела* [је] (Грч.-Мил. 1, 159, РСАНУ); *згорећете* (Перов. 1, 208, РСАНУ); *згорели* [су] (Мих. Б. 1, 345, РСАНУ); буде ... *згорело* (Спасић Д. 2, 14, РСАНУ); је ... *згорело* (Никет. М. 1, 23, РСАНУ); нијесу *изгорјеле* (НПр Врч. 2, 120, РСАНУ); *изгорјех* се (НЗаг Нов., 18, РСАНУ); *изгорјеше* (Дан. Ђ. 8, 331, РСАНУ); нису ... *изгореле* (Трифк. К. 1, 10, РСАНУ); је ... „*изгорело*” (Ђорђ. Вл. 13, 288, РСАНУ); *изгорјеше* (Чок. 1, 67, РСАНУ); *изгорех* (Нуш. 12, 266, РСАНУ); би ... *изгорјели* (Вулич. 2, 30, РСАНУ); *изгорео* се (Милос. С. 1, 215, РСАНУ); све *изгоре* (Дач. Ж. 2, 100, РСАНУ); *изгорело* ... је (Стеф. Св. 2, 1, РСАНУ); *изгореше* (Ђон. Ј. 3, 275, РСАНУ); *изгоресмо* (Лал. 4, 220, РСАНУ); *изгореће* (Ђос. Д. 3, 52, РСАНУ); *изгорје* (Мишевић Љ. 1, 313, РСАНУ); је *изгорела* (Перов. М. 1, 221, РСАНУ); је ... *изгорела* (Марков М., 32); би ... *изгорјела* (Љубарда В., 353); *изгорјела* је (Брат. Р., 49); *изгорео* је (Ков. Душ., 61); је ... *нагорео* (Нен. Љ. 26, 131, РСАНУ); *нагорети* (Спасић Д. 1, 19, РСАНУ); је ... *нагорео* (Шапч. 11, 273, РСАНУ); *нагорети* (Миодр. 4, 95, РСАНУ); су ... *нагорели* (Јак. С. 2, 179, РСАНУ); *нагорела* [је] (Дед. В. 2, 182, РСАНУ); *нагорело* [је] (Симић Ж. 1, 89, РСАНУ); *нагорети* (Преп. јак., 103, РСАНУ); *нагорети* (Јов. А. 4, 134, РСАНУ); *нагорети* (Ј-О 1, 295, РСАНУ); није *нагорео* (Огњ., 171); *обгорети* (Прир., 3, РСАНУ); *огорела* [је] (Глиш. 9, 34, РСАНУ); *огорети* (Тод. Б. 1, 299, РСАНУ); *одгореше* (НП Шаул. 2, 75, РСАНУ); *одгорети* (Бож. Г. 5, 147, РСАНУ); *одгорети* (Селим. 6, 76, РСАНУ); је ... *погорео* (Јов. Ј., РМС); су ... *погореле* (Ђос. Б., РМС); су ... *погорели* (Киш Д., е.); *прегорјеле* [су] (НП Вук, РМС); *прегорјети* (Мат., 26); *прегорети* (Ил. Ј. 4, 398, РСАНУ, под волети); *прегореле* су (Дед. В., РМС); је ... *пригорео* (Јов. Ј., РМС); *прогорети* (Вербер, 189); не би *прогорела* (Поп. Мирос., 70); су ... *прогореле* (Марк. Бели, 23); *прогореће* (Павић, 123); се ... беше *разгорела* (Лаз. Л., 39); *разгорјети* (Чол., РМС); *разгорјеше* (Ств. 1948, РМС); *разгоре* се борба (Ђос. Д., РМС); се ... *разгорела* (Поп. Мирос., 701); се ... *разгорела* (Павић, 83); [је] *сагорео* (Радић Д., РМС); [је] *сагорео* (Белић, РМС); кукуруз ... *сагорје* (Андрић 11, 115, ГрРСАНУ); *сагорети* (Минд. 3., 219); сам ... *сагорео* (Пек. Б., 182); *сагорети* (Павић, 213); је *сагорео* (Албахари, 273); ће *сагорети* (Вел. Д., 170); је *угорело* (Макс. Д., РМС).

Да напомене у речницима и нормативним приручницима нису (биле) беспотребне, сведоче следећи примери:

-*ити*: *горио* [је] (Гар. И. 1, 144, РСАНУ); *гориће* (Шант. 2, 245, РСАНУ); је *горио* (Potocki, J., Rukopis nađen u Saragosi, Vgd, 1988, EK); *огорио* је (Мил. М. Ђ., БВ 1887, 178, РСАНУ);

-(*ј*)*ети*/*-ити*: *горео* је ... и *изгорео* (Весел. 19, 189, РСАНУ); су ... *загореле* (И. 6, 436, РСАНУ); *згоре* ... све (И. 7, 160, РСАНУ) : *горило* је (И. 6, 256, РСАНУ); *прегорјети* се (Ћип., РМС) : *догорити* (И. 4, 141, РСАНУ); *изгорјело* [је] (Ђор. С., КЈ 3, 303, РСАНУ) : *изгориће* (Ђор. С., 32); *горела* је (Црњ., 37 : 1919 *горила* 253; 1920 *горела* 265; 1930 *горела* 278); *изгорео* је (И., 54); су ... *гореле* (Андрић,

95); је била *догорела* (И., 96); је ... био *изгорео* (И., 100) : није ... *горила* (И., 12, г. ј.); *горити* (И., 77, г. ј.); *горјела* су (Ћоп., 107); *одгорјеће* (И. 13, 106, РСАНУ); *прегорјела* [је] (И., 57) : *изгорити* (И., 171); Цео аутобус *изгорио* је у року од пет до десет минута. Аутобус који је *изгорео* био је стар 14 година (www.rts.rs, 12. 4. 2010, ЕК).

Осим код писаца из ијекавске зоне (И. Ћипика, П. Кочића, С. Ћоровића, И. Андрића, Б. Ћопића и др.), паралелну употребу стандардних и нестандартних облика налазимо и код писаца екаваца са подручја шумадијско-војвођанског дијалекта (Ј. Веселиновића, М. Црњанског и др.). За употребом облика на *-ити* писци често посежу да би и језиком окарактерисали свога јунака. Последњи наведени пример, што је једна од ретких нестандартних потврда у ЕК и у новијим изворима, сведочи о томе да је лектору промакла грешка која може бити одраз аутохтоног говора аутора текста.

Једино се у изразу *орило горило*, према РСАНУ, вероватно због стилских звуковних ефеката, у стандардном језику допушта форма на *-ити*. Потврда за ово је нађена код Ћопића (Ћоп. 1, 112, РСАНУ), али код Килибарде стоји: Док је свакоме *горјело* њима је орјело (107).

1.1.9. Код глагола *гр̑м(ј)ети* / *гр̑м(ј)ети*, као и у заглављу речничких чланака од њега префиксираних глагола *до-*, *за-*, *з-* (<*с-*>), *из-*, *на-*, *над-*, *од-гр̑м(ј)ети* / *-гр̑м(ј)ети*, у РСАНУ стоји да су форме на *-ити* некњ(ижевне). РМС у лексикон српског језика уврштава још префиксиране глаголе *по-*, *пре-*, *про-* и *разгр̑м(ј)ети/-гр̑м(ј)ети*, а код овог последњег глагола наводи да је некњижевно *разгрмити*. И нормативни приручници из средине XX века, експлицитно или имплицитно, указују на то да су форме типа *грмити*, *грмила* нестандартне. Вуковић 1949 истиче да не треба користити *за-*, *из-*, *пре-*, *про-*, *грмити*, *-грмила*, а Белић 1950 да је неправилно *пре-*, *про-*, *грмити*, док за глаголе са префиксима *за-* и *из-* наводи само стандардне облике. И П 1960 имплицитно указује на то да су варијанте на *-ити* нестандартне наводећи стандардне глаголе *до-*, *за-*, *из-*, *по-*, *пре-*, *про-*, *раз-*, *гр̑м(ј)ети/-гр̑м(ј)ети*. У грађи су забележене следеће потврде које чувају јатовску основу:

-(ј)ети (дијал. ијек. *гр̑м̑јети*): *гр̑м̑јети* (Њег. 8, 30, РСАНУ); *загр̑м̑је* (НП, БВ 1886, 42, РМС); *загр̑м̑је* (Ил. Ј. 3, 166, РСАНУ); је ... *гр̑мео* (Уск., 43); је *гр̑мео* (Скерл. 15, 109, РСАНУ); *гр̑мела* је (Лукић Н. 1, 427, РСАНУ); *гр̑меле* (Црњ., 25); су ... *гр̑мели* (Андрић, 65); је ... *гр̑мео* (Мићић Д. М., 122); је *гр̑мео* (Гат., 110); *догр̑меше* (Поп. Б. 5, 208, РСАНУ); *загр̑мје* (НП Вук 5, 365, РСАНУ); *загр̑ме* двеста ... гласова (Ранк. С. 3, 44, РСАНУ); *загр̑ме* топ (Ков. Д. 1, 36, РСАНУ); *загр̑ме* ... песма (Дед. В. 2, 578, РСАНУ); је *загр̑мео* (Дуд. 1, 57, РСАНУ); *загр̑ме* Алексеј (Кашик. Т. 1, 205, РСАНУ); *загр̑м̑је* (Андрић 1, 74, РСАНУ); *загр̑мело* је (Албахари, 57); *загр̑мела* је (Гат., 248); *изгр̑мела* се била (Нов. 4, 157, РСАНУ); *нагр̑мело*

се јуче (Разг.); *надгрмеће* (Ђурић Мил. 1, 34, РСАНУ); *одгрмеше* (БК 1898, 978, РСАНУ); *одгрмело је* (Вин. 6, 79, РСАНУ); *је ... одгрмјело* (Сиј. Ћ. 2, 30, РСАНУ); *је ... прегрмела* (Панд., РМС); [сам] ... *прегрмела* (Марк. Д., РМС); *сам прегрмео* (Вербер, 160); *си ... прегрмела* (Михаил. Д. 2, 58); *су ... прогрмели* (Мил. В., РМС); *су прегрмели* (Зупанц, 58); *прегрмесмо* (Пол. 31. децембар 2000, ЕК).

Потврде за одступања од норме или колебања између употребе стандардне и нестандартне варијанте потичу од старијих писаца (Ј. Суботић, М. Ћ. Милићевић, Ћ. Јакшић), као и од новијих писаца писаца са подручја Војводине (В. Петровић, М. Јосић-Вишњић) и са ијекавског изговорног подручја (Б. Ћопић):

-ити: *грмило* [је] (Мил. М. Ћ. 23, 84, РСАНУ); *грмило-пуцало* (Петр. В. 10, 21, РСАНУ); *је грмило* (Јос.-Вишњ., 157); *загрмише* (Суб. Ј. 1, 5, РСАНУ); *изгрмити* (Јел. 2, 71, РСАНУ);

-(j)ети/-ити: *загрмела је* (Јакш. Ћ. 3, 80, РСАНУ) : *је грмио* (И. 7, 269, РСАНУ); *загрмјело је* (Ћоп., 345) : *је ... загрмило* (И., 208).

Електронски корпус потврђује да се у савременом језику стабилизovala употреба облика на *-(j)ети*, јер наспрам четири нестандартне потврде за ове глаголе, и то из језика штампе, овај извор доноси преко 380 стандардних потврда:

-ити: *је грмио* (Politikini kulturni dodaci, 2002, ЕК); *је ... грмио* (Пол. 17. октобар, 2007, ЕК); *је грмило ... је сјевало* (И. 1. децембар 2007, ЕК); *загрмиће* (И. 15. новембар 2006, ЕК).

1.1.10. Речници и нормативни приручници наводе да је стандардно само *гуд(ј)ети*. Тако, РСАНУ у заглављу речничких чланака одговарајућих глагола наводи да су *до-*, *за-*, *из-*, *на-*, *над-*, *од-*, *гудити* некијезивне форме. РМС успоставља одреднице *за-*, *из-*, *од-*, *про-*, *гуд(ј)ети*. Исти став је заступљен и у нормативној литератури: Вуковић 1949 истиче да не треба употребљавати облике *за-*, *гудити*, *за-*, *гудила*, Белић 1950 и П 1960 наводе облике *за-*, *од-*, *гуд(ј)ети*, али Белић 1950 доноси у загради поред екавске изговорне варијанте и *загудити* и *одгудити*, чиме указује на њихову секундарност у књижевнојезичком стандарду. И П 1993, Пшк 1997 и П 2010 наводе само *гудети* и *загудети*. Међутим, у корпусу готово да се нашао једнак број примера⁴⁴ на *-(j)ети* и на *-ити*:

-(j)ети (дијал. ијек. *гуђети*): *гуђети* (НПосл Вук, РСАНУ); *гудети* (Приб., СК 1940, 129/4, РСАНУ); *су гудели* (Ђорђ. Т., РМС); *је ... гудео* (Zamjatin, J., Mi, Bgd, 1978, ЕК); *загудјеше* (Новић 3, 121, РСАНУ); *загудела* [је] (Г-Г 1, 422, РСАНУ); *цар загуде* (Одј. 1886, 55/1, РСАНУ); *Дража ... загуде, загуде* (Весел., 91); *оно загудје* (Јанк. Р. 1, 41, РСАНУ); *загуде* контраалт мадам Петракове (Bulgakov, M.

⁴⁴ Из корпуса су искључени хрватски писци, а код њих је форма на *-ити* уобичајена.

А., Majstor i Margarita, Bgd, 1995, ЕК); *изгудеше* (КМ, Ел. Г. 3, РСАНУ); *одгудео* је (Наст. 4, 14, РСАНУ);

-ити: *гудиле* [су] (Тип. 2, 91, РСАНУ); *гудио ... је* (Нуш. 5, 166, РСАНУ); *гудиле* су (Андрић 7, 323, РСАНУ); је *гудио* (Минд. 3., 328); је ... *гудио* (Мићић Д. М., 59); *гудио* [је] (Ман, Т., Čarobni breg, prev. М. Đorđević i N. Polovina, ЕК); *гудио* сам (Арсен. В. 2, 78); би ... *гудио* (Mingus, Č., Bedniji od šugavog psa, Bgd, 2003, ЕК); *загудит'* (Змај 1, 268, РСАНУ); је ... *загудио* (Јакш. Ђ. 7, 194, РСАНУ); је *загудила ... је ... гудила* (Гершић Г., НИ 1901, 74, РСАНУ); *загудио* је (Мур, М., Bele gluperde, Danas, 10. 12. 2003, ЕК); је *загудио* (Пол. 24. новембар 2007, ЕК); *загудиће* (И. 24. октобар 2008, ЕК); је *надгудио* (Вин. 8, 39, РСАНУ); сам ... *одгудио* (Нуш. 17, 137, РСАНУ).

На основу изнетог материјала пре би се могло говорити о дублетизму, него о нерегуларности варијанте на *-ити*, нарочито ако се има у виду да се у данашњем језику јавља ова друга варијанта.

1.1.11. Грађа показује да ни код глагола *жџелети* / *жџџелети* одступања од норме нису тако бројна. У заглављу речничких чланака у РСАНУ стоји квалификатор дијал(екатско) за варијанте на *-ити* код глагола са префиксима *за-*, *на-* и *од-*, а некњ(ижевно) код глагола са префиксом *до-*. У овом речнику налазимо и одреднице *ижџелети се*, *најжџелети* и *оажџелети*. РМС има још и глаголе *пожџелети* и *пожџелити* (који искључује из стандарда, квалификујући га као покрајински), *прижџелети* и *ужџелети*. Вуковић 1949 истиче да су облици попут *за-*, *по-*, *у-*, *желити*, *-ила* неправилни, а Белић 1950 *желити* и *зажелити* ставља у заграду, док као неправилне обележава *нажелити*, *пожелити*, а наводи још и *поужџелети* и *ужџелети*. П 1960 доноси стандардне глаголе *за-*, *на-*, *по-*, *у-*, *жџелети* / *-жџџелети*, док у правописима Матице српске Пшк 1997 и П 2010 стоји да је неправилно *желити*, а у П 2010 и *пожелити*.

Прикупљени примери показују да је норма стабилна:

-(j)ети: *жељела* те мајка (НП Вук 3, 220, РСАНУ); нисмо ... *жељели* (Мат., 119); би *жељели* (Коч., 181); је *желела* (Јов. С., 10); бих ... *желео* (Р-К 2, РСАНУ); је ... *желео* (Павл. Д. 1, 283, РСАНУ); *жељети* (Десн., 142); *жељели* смо (Лал., 108); *жељели* смо (Јелић В., 110); би ... *желео* (Огњ., 139); је *желео* (Марков М., 65); *желети* (Пек. Б., 97); је ... *желео* (Павић, 24, 163); није *желео* (Капор, 27); *желео* сам (Павк. В., 8); је ... *желео* (Петр. Гор., 16); би ... *желели* (Ненад. Д. 1, 39, ГрРСАНУ); *желела* је (Вел. Д., 122); ће ... *желети* (Гат., 119); *желела* бих (Пан. И., 523); сам се *зажелела* (Весел., 81); су ... се ... *зажелели* (Лаз. Ј., 58); би ... *зажелео* (Јакш. Ђ. 6, 156, РСАНУ); *зажелео* сам ... се (Доман., СКГл 9, 173, РСАНУ); јесте ... *зажељели* (Ћор. С. 12, 515, РСАНУ); смо се ... *зажељели* (Коч., 195, г. ј.); се ... *зажелела* (Уск., 39); *зажеле* [Циганче] (Ђорђ. Т. 14, 59, РСАНУ); се *зажелео* (Поп. П. 2, 203, РСАНУ); се *зажелео* (Јов. С., 168); бих се *зажелео* (Пап. 2, 46, РСАНУ); [он] *зажеле* (Петр. Е. 2, 15, РСАНУ); су *зажељели* (Десн., 127); *зажељех* (Лал., 80); *зажелех* (Капор, 37); сам ... *зажељела* (Јубарда В., 280); *зажелећу* (Пек. Б., 37); су се ... *зажељели* (Брат. Р., 69); ћеш ... се *зажелети* (Огњ.,

101); *нажељети* (Вук, Рј.); *нажелети* (Вукић. И. 1, 86, РСАНУ); *пожељела* [је] (НП Вук 4, 230, ГрРСАНУ); сам ... *пожелела* (Весел., 81); *пожелео* сам ... се (Ком. 7, 184, ГрРСАНУ); би *пожелео* (Поп. Гавр. 8, 1, ГрРСАНУ); *пожелети* (Дуч. Ј., РМС); *пожелети* (Нов. 23, 209, ГрРСАНУ); *пожелела* је (Сек. 1, 18, ГрРСАНУ); *пожелети* (Јов. Милош 1, 320, 386, ГрРСАНУ); *пожелети* (Ђорђ. М. 1, 390, ГрРСАНУ); *пожељети* (Десн., 185); *пожељети* (Селим., 1, 383); *пожељети* (Јелић В., 151); *пожеле* да заспи (Павл. Жив. 2, 89, ГрРСАНУ); *пожелевши* (Марков М., 21); *пожелети* (Пек. Б., 170); *пожелео* [је] (Сав. Мил. 1, 215, ГрРСАНУ); би *пожелела* (Мићић Д. М., 16); је *пожелео* (Албахари, 20); сам ... *пожелео* (Ник. Дан., 76); *пожелети* (Ков. Душ., 54); *пожелевши* (Зупанц, 55); ће *пожелети* (Н-Г, 6); се ... *ужелео* (Макс. Д., РМС); се *ужелео* (Пол. 1957, РМС); *ужелела* сам се (Уск., 63); *ужељели* се (Јал., 250); *ужелео* сам се (Михаил. Д. 1, 64).

За одступања од нормe и колебања у употреби између стандардних и нестандартних варијанти у грађи су се нашле следеће потврде:

-*ити*: *нажелити* (Новић, Бршљан 1886, 46, РСАНУ); је ... *пожелела* (Вас. Д. 3, 46, ГрРСАНУ);

-(*ј*)*ети*/-*ити*: је *желела* (Црњ., 28) : је *желео* (И., 83); су ... се *зажелела* (И., 66 : 1919 *зажелела* 323; 1920 *зажелела* 337); је *желео* (Андрић, 50); је ... *зажелео* (И., 415); би ... *пожелели* (15) : *зажелићеш* (И. 1, 106, РСАНУ); је *жељела* (Ђоп., 137) : је ... *пожелела* (И., 134); је *пожелео* (Вел. Д., 104) : *пожелио* је (И., 102).

Наиме, грађа показује континуитет у употреби варијанти на -(*ј*)*ети* код ових глагола, а аналошке варијанте на -*ити* срећу се веома ретко.

1.1.12. Стандардно је такође само *до-*, *за-*, *од-*, *жуд(ј)ети*, а *до-*, *за-*, *жудити* је некрњивежно, како стоји у РСАНУ. РМС наводи стандардне варијанте *до-*, *за-*, *по-*, *жуд(ј)ети*. Код Белића 1950 регистровани су глаголи *за-*, *по-*, *жуд(ј)ети*, с тим што се *жудити* код екавске варијанте ставља у заграду без квалификатора. Вуковић 1949 наводи да не треба употребљавати облике типа *жудити* и *пожудити*. П 1960 осим глагола *жуд(ј)ети* наводи и глаголе са префиксима *за-* и *по-*, а П 2010 само *жуд(ј)ети*. Грађа показује да преовладавају варијанте на -(*ј*)*ети*:

-(*ј*)*ети* (*дијал. ијек. жуђети*): смо *жудели* (Јов. С., 201); је ... *жудео* (Вербер, 80); је *жудео* (Минд. 3, 155); је ... *жудјела* (Лубарда В., 214); *жудео* [је] (Михаил. Д. 2, 126); је ... *жудео* (Шћеп. Б. 1, 40, ГрРСАНУ); *жудела* си (Велм. С., 268); је *жудео* (Мићић Д. М., 120); нисам ... *жудео* (Албахари, 131); је ... *жудео* (Вел. Д., 18); *жудело* је (Гап., 161); је *зажудео* (Глиш. 4, 85, РСАНУ); су ... *дожуђели* (НП Шаул. 2, 225, РСАНУ); јеси ... *зажудјела* (Војн. И. 9, 98, РСАНУ); *пожудјео* [си] (Вук 10, 75, ГрРСАНУ); си *пожуђело* (НП Вук 1, 221, ГрРСАНУ); *пожуде* срце (Вила 1865, 298, ГрРСАНУ); *пожудеше* (Мил. М. Ђ. 11, 295, ГрРСАНУ); *пожудех* (Сек. 6, 100, ГрРСАНУ).

Малобројне потврде за нестандартне варијанте типа *жудити* су:

-*ити*: није *жудио* (Црњ., 88); *жудило* [је] (Десн., 40); бих ... *зажудила* (Макс. Д. 5, 107, РСАНУ);

-(j)ети/-ити: је *жудео* (Уск., 64) : сам ... *жудила* (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК).

1.1.13. Иако је стандардно само *завид(ј)ети* и *позавид(ј)ети*, у језичкој пракси могу се срести и нестандардни примери на *-ити*, на шта употребом одговарајућих квалификатора уз те варијанте упозорава РСАНУ, док Пшк 1997 и П 2010 наводе само стандардне инфинитиве. Грађа показује да преовладавају глаголи са јатовском основом (у стандардној или дијалекатској форми):

-(j)ети (*дијал. ијек. завиђети*): *завиђе* (НПр Врч. 4, 10, РСАНУ); *завидео* [је] (Весел., РМС); су *завидјела* (Коч., 262); није *завидела* (Станк. Б., 45); су ... *завидели* (Киш Д., 146); *завидети* (Огњ., 21); *завидео* сам (Поп. Мирос., 115); *позавидје* (Дан. Ђ. 12, 24, ГрРСАНУ); *позавидјеше* (И., 476, ГрРСАНУ); је ... *позавидела* (Весел. 17, 493, ГрРСАНУ); *позавиђеше* (Груј. Ј. 1, 118, ГрРСАНУ); *позавидети* (Уск., 17); сам ... *позавидео* (Скерл. 3, 346, ГрРСАНУ); *позавидети* (Нуш. 5, 70, ГрРСАНУ); сам ... *позавидео* (Симић Ж. 1, 298, ГрРСАНУ); сам ... *позавидела* (Тар. 1, 347, ГрРСАНУ); *позавидети* (Поп. Ђ. 3; Р-К 2, ГрРСАНУ); *позавидела* је (Мићић Д. М., 41); би ... *позавидео* (Н-Г, 69).

У грађи су се нашли и нестандардни облици на *-ити*, који углавном потичу из XIX и прве половине XX века:

-ити: *завидити* (Стојк. А. 3, 65, РСАНУ); *завидити* (Љуб. 1, 230, РСАНУ); *позавидити* (Вуј. 1, 138, ГрРСАНУ); *завидео* је (Црњ., 66 : 1919 завидио 323; 1920 завидио 337).

1.1.14. Код глагола *извољети* / *извољети*⁴⁵ 'удостојити се, приста-ти' у РСАНУ стоји да је варијанта *изволити* дијал(екатска), што наглашава и Вуковић 1949. Белић 1950, П 1960, Пшк 1997 и П 2010 само наводе стандардне варијанте. У грађи свакако доминирају стандардне потврде:

-(j)ети: је ... *изволео* (ПГл 1892, 83, РСАНУ); *изволеше* (Мил. М. Ђ. 15, 122, РСАНУ); *изволеше* (БК 1904, 203, РСАНУ); је ... *изволео* (Domanović, R., Stradija, ЕК); је *изволео* (Petrović, R., Sa silama nemerljivim, Bgd, 1977, ЕК); је ... *изволео* (Срњански, М., Seobe druga knjiga, ЕК); је ... *изволела* (Ostin, Dž., Gordost i predrasuda, Bgd, 1975, ЕК x 4); је *изволела* (Potocki, J., Rukopis nađen u Saragosi, Bgd, 1988, ЕК x 2); се ... *изволео* (Пек. Б., 10); би ... *изволео* (Марк. Бели., 115); је ... *изволео* (Kalić, J., Srbi u poznom srednjem veku, Bgd, 2001, ЕК); је ... *изволео* (Demić, M., Sluge hirovitog lučonoše, Zrenjanin, 2006, ЕК); је ... *изволео* (Basara, S., Uspon i pad Parkinsonove bolesti, Bgd, 2006, ЕК); сте *изволели* (Пол. 16. децембар 2006, ЕК).

Међутим, и овде се бележе одступања од стандардних облика, као и паралелна употреба стандардних и нестандардних:

⁴⁵ Овај глагол, као и глаголи *саизвољети* (РМС) и *соизвољети*, представља русизам (уп. Скок 1973: под воља).

-ити: је *изволио*; сте се *изволили* (Bulgakov, M. Majstor i Margarita, Bgd, 1995, ЕК); *изволити* (Matić, M., O srpskom političkom obrascu, Bgd, 2000, ЕК); *соизволити* (Јов. С., 22, у говору кнеза Милоша).

-(j)ети/-ити: сте *изволили* : сте *изволили* (Hašek, J., Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu, 2, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver, ЕК); се ... *изволела* : сам *изволио* (Киш Д., е., Пешчаник).

Та одступања су занемарљива ако се има у виду да је у ЕК седам примера за одступања од норме, а сто осамдесет два стандардна. При том, код Киша се јавља једном нестандартна варијанта, а у Винаверовом преводу два пута, док је овај глагол у осталим случајевима у њиховом опусу обухваћеном Електронским корпусом употребљен у стандардном облику.

1.1.15. Овом типу глагола припадају и сложени глаголи маркиране стилске вредности – црквенословенизми *благовòлети* (мада РСАНУ има и *благовòлити*), *благоизвòлети* и *заблаговòлети*. Према потврдама, варијанта на *-(j)ети* је стабилна од XIX века до данас:

-(j)ети: бисте *благоволили* (Вук 18, 459, РСАНУ); је ... *благоволео* (Нов. 9, 197, РСАНУ); је ... *благоволео* (Време 1874, 13, РСАНУ); је ... *благоволео* (Stendal, Parmski Kartuzijski manastir, Bgd, 1966, prev. D. Đokić, ЕК); би ... *благоволео* (И.); *благоволети* (И.);⁴⁶ *благоизволео* је (Шумад. 1888, 12/1, РСАНУ); би *благоизволили* (Напр. 1901, 54, РСАНУ); је *благоизволела* (Crnjanski, M., Kap španske krvi, Bgd, 1984, ЕК); је *благоизволела* (Минд. 3., 15); би ... *благоизволео* (Puškin, Karpetanova kći, Sarajevo, 1990, prev. B. Kovačević, ЕК); *благоизволили* смо (Kalić, J., Srbi u poznom srednjem веку, Bgd, 2001, ЕК); није *благоизволео* (Mostovi, br. 110, ЕК); [је] *благоизволео* (Demić, M., Sluge hirovitog lučonoše, Zrenjanin, 2006, ЕК); је *благоизволео* (Laušević, Ž., Godina prođe, dan nikada, Bgd, 2011, ЕК); е ... *заблаговољла* (Сар. 8, 76, РСАНУ);

У грађи су се нашле само два нестандартна потврде, и то из Вуковог времена:

-ити: *благоволило* [је] (Вук 17, 51, РСАНУ); се *благоволио* (Михаил 1, 1, РСАНУ).

1.1.16. Варијанте на *-ити* искључују се из стандарда и код глагола *кúп(j)ети* и његових префиксираних образовања. Тако, РСАНУ, осим код непрефиксираниог, и код глагола са префиксима *до-*, *за-*, *из-*, *на-* и *од-*, истиче да су варијанте на *-ити* некњижевне (или дијалекатске). РМС наводи стандардне облике *за-*, *ис-* (< *из-*), *по-*, *пре-*, *про-*, *ус-* (< *уз-*), *куп(j)ети*. Сви консултовани правописни и нормативни приручници (Вуковић 1949, Белић 1950, П 1960, П 1993, Пшк 1997, П 2010, Клајн 2002, СЈП) такође наглашавају да је *купити* нестандартно.

Потврде на *-(j)ети* су веома бројне:

⁴⁶ У истом извору налазимо још шест потврда.

-(j)ети (*дијал. ијек. кипљети*): *кипјети* (Њег. 1, 4, РСАНУ); *кипело* је (Нен. Љ. 20, 20, РСАНУ); је *кипело* (Јакш. Ђ. 18, 210, РСАНУ); је ... *кипела* (Глиш. 4, 7, РСАНУ); је ... *кипјела* (Мат., 141); *кипети* (Макс. Ј. 3, 75, РСАНУ); је *кипела* (Скерл. 4, 21, РСАНУ); *кипела* ... је (Живој. 3, 52, РСАНУ); је *кипела* (Весн. 1, 171, РСАНУ); је *кипео* (Кост. Ж. 1, 21, РСАНУ); је *кипело* (Šolohov, М., *Tihi Don*, I, Bgd, 1974, prev. М. Moskovljević, ЕК); је ... *кипјело* (Јал. 1, 117, РСАНУ); је ... *кипео* (Pavlović, М., *Srbija do kraja века*, АСК, ЕК); је ... *кипео* (Pavić, М., *Ruski hrt*, u: *Antologija srpskih pripovedača XIX i XX века*, Bgd, 1999, ЕК); је *кипела* (Hoking, S., *Kratka povest vremena*, Bgd, 1996, ЕК); је *кипела* (Мићић Д. М., 116); *кипела* сам (Стил 2009, 142/44); је *кипела* (Пол. 3. септембар 2009, ЕК); *закипље* (Весел. 4, 52, РСАНУ); *закипе* рад (Кош., ПГл 1892, 226, РСАНУ); су *закипјели* (Ђон. Ј. 2, 10, РСАНУ); је ... *искипело* (Станк. Б., 234); је ... *искипео* (Pavić, М., *Ruski hrt*, u: *Antologija srpskih pripovedača XIX i XX века*, 1999, ЕК); *прекипјеше* (Јал., РМС); *прекипјели* [су] (И., 145); *прекипело* је (Глас 2008, 3760/3); [Драгушић] *прокипје* (Јал., РМС); *учитељ ускипе* (Глиш., РМС); је ... *ускипео* (Bulgakov, М., *Majstor i Margarita*, Bgd, 1995, ЕК); *ускипео* [је] (Марков М., 18).

У грађи се нашао и мањи број примера у којима се јавља одступање од норме или писци користе и стандардну варијанту на *-(j)ети* и нестандардну варијанту на *-ити*:

-ити: је *кипило* (Ђор. С., 113); су ... *кипиле* (Јов. С., 230); је *кипило* (Republika, вг. 308, ЕК);

-(j)ети/-ити: *прекипео* [је] (Весел., РМС); нешто *ускипе* (И., РМС) : је *кипио* (И. 19, 40, РСАНУ); су *кипиле* (И., 125); је *кипело* (Живад. 2, 19, РСАНУ) : је *кипило* (И. 1, 110, РСАНУ, под загревати); је *искипела* (Петр. В., 91) : смо *искипили* (И. 3, 92, РСАНУ).

1.1.17. Грађа показује да су варијанте на *-(j)ети* стабилне и код глагола *лебд(j)ети* и његових префиксираних образовања. РСАНУ успоставља одреднице *до-*, *за-*, *од-*, *лебд(j)ети* и ставља у заглавље квалификатор неки(ижевно) уз *лебдити*, *залебдити* и *одлебдити*. РМС у лексички фонд српског језика уврштава глаголе *долебд(j)ети*, *лебд(j)ети*, *одлебд(j)ети*, *пролебд(j)ети* и *узлебд(j)ети*, а једино су као дублети представљени *залебд(j)ети* и *залебдити* (иако су потврде из језичке праксе за овакво решење изостале). Белић 1950 и Вуковић 1949 наводе да је неправилно *лебдити*, док П 1960, П 1993, Пшк 1997 и П 2010 у регистру доносе стандардно *лебд(j)ети*, а П 2010 и *узлебд(j)ети*. У прикупљеној грађи посведочени су и глаголи са префиксима *из-* и *у-*.

Примери из језичке праксе показују да доминирају стандардне варијанте од XIX века до данас и да их форме на *-ити* ни у ком случају не потискују и не отварају пут дублетизму. И ЕК то потврђује, јер је пронађена само једна нестандардна форма, а око петсто стандардних:

-(j)ети: *лебдео* је (Петровић Ј., Даница 1863, 820, РСАНУ); *лебдео* [је] (Нов. 12, 45, РСАНУ); није *лебдео* (Весел., 99); *лебдела* је (Јакш. Ђ. 17, 67, РСАНУ); су

... *лебдела* (Ком. 3, 223, РСАНУ); *лебдео* је (Нуш. 15, 136, РСАНУ); смо *лебдели* (Јов. С. 8, 359, РСАНУ); *лебдети* (Жуј. 3, 64, РСАНУ); су ... *лебдела* (Пиј. Д. 1, 89, РСАНУ); *лебдела* [је] (Петр. Мих. 3, 190, РСАНУ); *се лебдело* (Јанк. Р. 1, 132, РСАНУ); *лебдела* је (Весн. 1, 198, РСАНУ); *лебдела* је (Срет. М. 4, 109, РСАНУ); *лебдео* [је] (Радић Д. 4, 33, РСАНУ); је *лебдело* (Вукос. Ж. 1, 138, РСАНУ); је ... *лебдело* (Белић, СКГл НС 52, 370, РСАНУ); *лебдели* су (Марк. Б. 1, 79, РСАНУ); је *лебдела* (Петр. В. 12, 276, РСАНУ); *лебдело* је (Матић Душан, Књиж. 3, 56, РСАНУ); је *лебдео* (Црњ., 102); је ... *лебдела* (Андрић, 98); су ... *лебдјели* (Десн., 34); *лебдјела* је (Селим. 1, 46); *лебдеће* (Пек. Б., 197); *лебдела* је (Киш Д., 31); је ... *лебдео* (Марков М., 39); је *лебдела* (Павић, 92); *лебдео* је (Nedeljković, D., Ponedeljak, Bgd, 2008, ЕК); *лебдео* је (Stevanović, V., Inicijali, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka, Bgd, 1999, ЕК); је ... *лебдео* (Марк. Бели, 63, 184); је *лебдела* (Ник. Дан., 107); *ће лебдети* (Вел. Д., 48); је ... *лебдела* (Павк. В., 170); *лебдели* су (Албахари, 39); су *лебделе* (Петр. Гор., 91); *долебдела* је (Мићић Д. М., 202); је ... *долебдела* (Pračet, T., Čudotvorac, Bgd, 1999, prev. D. Papić, ЕК); је ... *долебдео* (Braun, D., Anđeli i demoni, Novi Sad, 2008, ЕК); би ... *залебдела* (Уск., 164); је *залебдео* (Пол. 24. новембар 2009, ЕК); би *излебдео* (Klark, A., Odiseja u svemiru 2001, Bgd, 1975, ЕК); *одлебдети* (Живој. 6, 83, РСАНУ); је *одлебдео* (Павл. М. 2, 186, РСАНУ); је ... *одлебдела* (Андрић 14, 123, РСАНУ); је *одлебдео* (Arsenijević, V., Predator, Bgd, 2008, ЕК); је *одлебдео* (Politikini kulturni dodaci, 2000, ЕК); је *одлебдео* (Klark, A., 2010: Druga odiseja, Bgd, 1982, prev. M. i Z. Živković, ЕК); *пролебдјела* је (ЈМС 1949, РМС); је *пролебдео* (Павк. В., 70); *улебдео* је (Klark, A., 2010: Druga odiseja, Bgd, 1982, prev. M. i Z. Živković, ЕК).

Потврде за нестандартне варијанте на *-ити* су заиста малобројне:

-ити: *лебдили* су (Доман. 2, 16, РСАНУ); је ... *лебдила* (Ћоп., 132); *лебдио* сам (Balzak, Pukovnik Šaber, ЕК); је ... *одлебдила* (Зап. 4, 24, РСАНУ).

1.1.18. У стандардном српском језику правилно је само *лѐт(ј)ети*, док се варијанте на *-ити* код овог и код од њега префиксираних глагола сматрају нестандартном појавом. Тако, у РСАНУ у заглављу речничких чланака стоји квалификатор некњ. ек. и ијек. (-)летити код глагола *до-*, *за-*, *из-*, *над-*, *на-*, *об-*, *од-*, *лѐт(ј)ети*⁴⁷. РМС доноси, поред ових, и глаголе са префиксима *под-*, *по-*, *пре-*, *при-*, *про-*, *раз-*, *с-*, *са-*, *у-* и *уз-*. Вуковић 1949 и Белић 1950 наводе све ове глаголе са назнаком да је варијанта на *-ити* неправилна, а П 1960 даје само стандардне варијанте. П 1993, Пшк 1997 и П 2010 код *лет(ј)ети* истичу да је неправилно *летити*, док за префиксиране глаголе *облет(ј)ети*, *слет(ј)ети* и *узлет(ј)ети* у П 2010 таквих напомена нема. Такође, у књижевне текстове писане ијекавским изговором често продире нестандартна дијалекатска варијанта са јекавским јотовањем, на шта се такође у речницима и нормативној литератури указује.

⁴⁷ Покрајински и нераспрострањени глаголи у РСАНУ *низлет(ј)ети*, *нисполетети* (ек.) и *одалетети* наводе се без икаквих напомена.

Грађа показује да је у пракси устаљено оно што прописује норма: *-(j)ети* (дијал. *ијек. лећети*): *летеле* [су] (НПр Вук, 177); *су летеле* (Уск., 65); *летео* је (Ил. Д. 2, 1, РСАНУ); *су ... летеле* (Скерл. 7, 70, РСАНУ); *су летели* (Ћос. Б. 3, 404, РСАНУ); [је] *летјело* (Селим. 1, 125); *је летела* (Пек. Б., 140); *су ... летеле* (Павић, 87); *летјети* (Љубарда В., 138, 197); *летјети* (Брат. Р., 101); *ће летети* (Албахари, 14); *летети* (Вел. Д., 189); *је летео* (Павк. В., 48); *летеле* су (Петр. Гор., 63); *је летео* (Гат., 140); *долетети* (НПр Вук, 71, 72); *би ... долетела* (Јанк. Мил., РМС); *су ... долетели* (Павић, 83); *је долетела* (Огњ., 93); *долетео* [је] (Марков М., 138); *долете* она (Михаил. Д. 2, 51); *би ... долетело* (Мићић Д. М., 79); *залетјеше* (Вук, Рј.); *се био залетео* (Ранк. С., РМС); *залетела* *би се* (Ђорђ. М. 1, 89, РСАНУ); [он] *се залете* (Михаил. Д. 2, 340); *сам ... излетео* (Лаз. Л., 36); *излетјеше* (Мат., 29); *је излетела* (Андрић, 80); *излетеће* (Давичо, РМС); *излетела* је (Вербер, 143); *излетјеше* (Лоп. Н., РМС); *излетела* *би* (Кош., РМС); *излетех* (Павић, 88); *излетеше* (Марков М., 67); *сам излетео* (Павк. В., 21); *би излетела* (Албахари, 54); *излетела* је (Арсен. В. 1, 99); *излетети* (Гат., 197); *надлетела* [је] (Пол. 1958, 16332/6, РСАНУ); *је надлетела* (Кош. Е., Књиж. 1, 425); *је налетео* (Радић Д. 2, 45, РСАНУ); *налетети* (Ниш. М. 1, 135, РСАНУ); *налетјела* [је] (Лоп. Н. 2, 85, РСАНУ); *је налетео* (Поп. Ј. 3, 61, РСАНУ); *је налетео* (Ђорђ. М. 1, 316, РСАНУ); *налетео* је (Кош. Е., Књиж. 1, 425, РСАНУ); *налетео* је (Пол. 1958, 16289/7, РСАНУ); *сам налетео* (Вин. 3, 11, РСАНУ); *налетео* је (Андрић, 78); *је налетела* (Павић, 150); *налетети* (Марков М., 117); *смо налетели* (Капор, 89); *је налетео* (Павк. В., 86); *нисам ... налетео* (Глас 2007, 3401/21); „*налетео*” је (Ков. Душ., 178); *је ... налетео* (Гат., 94); *је ... облетео* (Ранк. С. 1, 127, РСАНУ); *сам облетео* (Петр. П. 1, 15, РСАНУ); [вест] *облете* (Бож. Г. 2, 177, РСАНУ); *облетеше* (Ђаја Б. 1, 84, РСАНУ); *су се ... облетеле* (Мрш. 1, 23, РСАНУ); *су одлетели* (Ад. 1, 169, РСАНУ); *одлетјеше* (Лаз. Л. 1, 140, РСАНУ); *одлетјеше* (Мат. 15, 241); *одлетјела* [је] (Нов. 2, 12, РСАНУ); *је ... одлетела* (Јов. С., 16); *одлетеће* (Јак. С. 5, 197, РСАНУ); *је одлетео* (Чол. 4, 263, РСАНУ); *је одлетео* (Киш Д., 67); *одлетело* је (Павић, 62); *одлетео* *сам* (Михаил. Д. 1, 32); *одлетјела* *сам* (Љубарда В., 49); *је ... одлетео* (Вел. Д., 217); *би полетјели* (НП Вук, РМС); *полетеше* (Сек., РМС); *полетеше* (Рист. Мил., РМС); *су полетели* (Андрић, 219); *су ... полетјели* (Чол., РМС); *полетјети* (Селим. 1, 186); *полетјети* (Лал., 176); *авион полете* (Киш Д., е.); *су полетели* (Павић, 34); *полетела* је (Огњ., 93); *је ... полетео* (Марков М., 16); *прелетеше* (Ил. В., РМС); *прелетесмо* (Ком., РМС); *прелетеше* (Лаз. М., РМС); *прелетео* [је] (Радић Д., РМС); *је прелетео* (Хумо 1, 46, РСАНУ, под застудети); *је ... прелетјела* (Десн., 254); *прелетели* су (Павић, 216); *сенка прелете* (Ћос. Д., РМС); *прелете ... грч* (Михаил. Д. 1, 83); *прелете* [он] (Павк. В., 89); *је прелетео* (Албахари, 24); *прелетјеше* (Лаз. Л., 141); *прелетјеше* (Мат., 83); *прелетео* [је] (Рист. Мил., РМС); *прелетеше* (Ранк. С., РМС); *би пролетела* (Моск. 2, 249, ГрРСАНУ); *пролетети* (Павић, 53); *пролетео ... је* (Мићић Д. М., 90); *пролетела* је (Павк. В., 8, 70, 136); *сам пролетео* (Ков. Душ., 213); *је пролетео* (Зупанц, 9); *срце се разлете* (Ћос. Д., РМС); *су се разлетели* (Огњ., 99); *салетеше* (Ранк. С., РМС); *салетеше* (Вукић. И., РМС); *се ... слетела* (Јед. 1873, 136, ГрРСАНУ); *се ... слетеше* (Поп. Мита 1, 145, ГрРСАНУ); *слетети* се (Ђорђ. Јов. 1, 357, ГрРСАНУ); *полетела* *бих*, *слетела* *бих се* (Кост. Ј. 4, 15, ГрРСАНУ); *смо полетели ... слетели* (Ад. 1, 56, ГрРСАНУ); *слетеше* (Ил. Д. 2., 50, ГрРСАНУ);

би ... *слетео* (Ком. 7, 31, ГрРСАНУ); *слетеше* (Јакш. М. 4, 9, ГрРСАНУ); *слетели се* (Цвијан. 1, 65, ГрРСАНУ); он *слете* (Јанк. Мил. 1, 23, ГрРСАНУ); чабар *слете* (Радић Д. 1, 7, ГрРСАНУ); *су се слетели* (Кнеж. Л. 2, 125, ГрРСАНУ); *слетео је* (Андрић, 322, ГрРСАНУ); *слетеше* (Моск. 1, 259, ГрРСАНУ); *слетети* (Пап. 2, 195, ГрРСАНУ); *слетео је* (Кашик. Т. 1, 493, ГрРСАНУ); *је слетјела* (Десн., 23); *слетеше* (Павић, 118); *су ... слетеле* (Капор, 51); *је ... слетјела* (Лубарда В., 191); *је слетео* (Огњ., 42); девојка ... *слете* (Павк. В., 172); *је слетео* (Вел. Д., 89); није *слетео* (Ков. Душ., 201); *узлетети* (Јов. С., 183); *узлетети* (Прод., РМС); *узлетјети* (Лубарда В., 159); *је ... узлетело* (Михаил. Д. 2, 398); *су узлетеле* (Марк. Бели, 114); *улетео бих* (Ранк. С., РМС)⁴⁸; *улетео је* (Јов. С., 16); *је улетела* (Ћос. Д., РМС); *улетети* (Гавр. М., РМС); *улетео је* (Огњ., 32); *је ... улетела* (Андрић, 346); *је улетео* (Павић, 5, 62); *су улећеле* (Килибарда, 16); *улетећемо* (Марков М., 62); *је ... улетео* (Павк. В., 64); сам ... *улетео* (Албахари, 36).

У текстовима из XIX и из прве половине XX века, посебно код писаца пореклом са простора источнохерцеговачког шумадијско-војвођанског дијалекта, запажа се доста одступања од норме или паралелна употреба стандардних и нестандартних варијанти:

-*ити*: *летило* [је] (Вас. Д. 3, 3, РСАНУ); *долетити* (НПр Босна, 12, РСАНУ); *излетеше* (Ћоп. 16, 35, ГрРСАНУ); *надлетила* [је] (НП, ВУ, 45, РСАНУ); *надлетила је* (МГ 1933, 329, РСАНУ); *налетели су* (Ћор. С., 102); би ... *облетио* (Радич. 1, 122, РСАНУ); *облетити* (Нен. М. 1, 24, РСАНУ); *одлетиле* [су] (Шант. 5, 17, РСАНУ); *су ... одлетила* (Дамјан. Ђ. 1, 13, РСАНУ); није *одлетео* (Вас. Д., 3, 6, РСАНУ); *слетити* (Возаревић, Голубица 1840, 81, ГрРСАНУ); би ... *слетили* (Новић 6, 45, ГрРСАНУ); *слетили су* (Змај 1, 255, ГрРСАНУ); *се слетио* (СР 1920, 209/2, ГрРСАНУ); *улетити* (Тод. П. 1, 117, РСАНУ, под загудети).

Напоредну употребу стандардних и нестандартних варијанти налазимо код следећих писаца:

-*(j)ети*/*-ити*: *летели су* (Весел. 2, 205, РСАНУ); *излетеше* (И. 3, 189, РСАНУ); *је се ... налетео* (И. 11, 74, РСАНУ); *полете јато* (И., РМС); *улетеше* (И., 79) : *излетити* (И. 8, 35, РСАНУ); *слетити* (И., 51); *залетео се* (Шапч. 11, 334, РСАНУ); би ... *слетео* (И. 8, 44, ГрРСАНУ) : *излетих* (И. 4, 242, РСАНУ); *су ... одлетели* (И. 5, 75, РСАНУ); *облете* [Бог] (Глиш. 8, 25, РСАНУ) : *се слетиле* (И. 1, 23, ГрРСАНУ); *летео је* (Срем., РМС); *излетео је* (И. 4, 166, РСАНУ); *се разлетела* (И., РМС) : *салетеше* (И. 1, 11, ГрРСАНУ); *је летео* (Црњ., 25 : 1919 летио 215; 1920 летео 230; 1930, 245–246); би ... *долетеле* (55 : 1919 долетиле 295; 1920 долетеле 305); би ... *одлетеле* (55 : 1919 одлетиле 295; 1920 одлетеле 304); *је ... полетело* (35 : 1919 полетило 252; 1920 полетело 264; 1930 полетело 273); би ... *полетела* (И., 97); извијач *налете* (Дед. В. 2, 176, РСАНУ); *је одлетео* (И. 2, 63, РСАНУ); *прлетеше* (И., РМС); *узлетео је* (И., РМС) : *је одлетео* (Дед. В. 2, 63, РСАНУ); *долетети* (Ков. Д. 1, 114, РСАНУ) : *се слетеше* (И., 136, ГрРСАНУ); *долетјела је* (Ћоп., РМС, под повиленити); *излетјела ... је* (И., 383); *је налетјело* (И., 276); *полетјеле би* (И., 39); *пролетјеше* (И., РМС) : *је ... излетила* (И., 129);

⁴⁸ У РМС под одредницом *улетети* налазимо *улетео* уместо *улетео*, уп.: си ... *улетео* (Њег. 2, 75, ГрРСАНУ).

су ... *налетиле* (И., 97); *се слетиле* (И., 396); *летети* (Петр. В. 11, 8, РСАНУ); *налетео* [је] (И. 10, 200, РСАНУ); *полетеше* (И., РМС); Катица *прелете* (И., РМС) : *налетише* (И., 184).

Код П. Кочића и С. Ђоровића срећу се потврде за стандардну и дијалекатску варијанту на *-(j)ети*, али и потврде за нестандартну варијанту на *-ити*, при чему се код П. Кочића и фонетско и морфолошко одступање од норме јавља у говору јунака:

-(j)ети/-ити: *одлетјеше* (Коч., 51); би ... *полетјео* (И., 148); *прилетјеше* (И., 352); *полећеше* (И., 87, г. ј.) : *летити* (И., 76, г. ј.); *залетих се* (И., 230, г. ј.); *излетити* (И., 76, г. ј.); *излетише* (И., 224, г. ј.); *слетише се* (И., 292); није ... *полетјела* (Ђор. С., РМС); *полећеле* [су] (И., 72); *полећела* би (И., 65) : *налетише* (И. 5, 72, РСАНУ); *налетише* ... *одлетише* (И. 6, 28, РСАНУ); *облетише* [су] (И. 10, 578, РСАНУ); *одлетише* (И., 11); *полетише* (И., 11); *улетила* сам (И., 166).

Код савремених писаца овакав вид одступања од норме је врло редак и може се сматрати лекторско-коректорским пропустом, јер се у другим случајевима овај глагол (као и други глаголи овога типа) јавља у стандардном лику:

-(j)ети/-ити: *полетих* (Минд. З., 233); је ... *прилетео* (Ненад. Д., 149) : је *прелетео* (И., 108); сам ... *улетео* (И., 104).

Још једна потврда периферности облика на *-ити* јесте стање у ЕК. Примера ради, за упит *летео* појавило се шестсто педесет три контекста, а за *летео* само четири, док се за *прелетела* појавило деведесет два, за *улетети* двадесет шест, а ниједан за форме на *-ила*, *-ити*.

1.1.19. У РСАНУ у заглављу речничког чланка *миљети* / *миљети* стоји да је некњижевно *милити*, а у ијекавском изговору и *миљити*. То се односи и на глаголе са префиксима *до-*, *за-*, *из-*, *на-* и *од-*. Поред ових глагола, РМС наводи још и *помилети* (мада има и *помилити*, које упућује на *помилети*), *промилети*, *размилети се*, *смилети* и *умилети*. Вуковић 1949 напомиње да не треба употребљавати облике типа *милити*, *милила* уместо *миљети*, *миљела*, што истиче и код глагола с префиксима *до-*, *из-*, *по-*, *раз-*, *с-*. Белић 1950 и П 1960 наводе глаголе *до-*, *из-*, *од-*, *по-*, *с-*, *у-*, *миљети*, а Белић *измилити* и *одмилити* сматра неправилним. П 1993, Пшк 1997 и П 2010 у регистру садрже глагол *милети* / *миљети*, на који упућују глагол са префиксом *до-*, а П 2010 још и глаголе са префиксима *про-*, *с-*, *у-* и *уз-*⁴⁹.

⁴⁹ У РСАНУ се обрађују глаголи *гмилети*, *изгмилети*, у РМС још и *погмилети* и *прогмилети* без икаквих квалификатора. Међутим, нормативни приручници ове глаголе, те и *хмилети*, квалификују као нестандартну лексику. Вуковић 1949 каже да су *гмиљети* и *хмиљети* дијалекатски, а Белић 1950 и П 1960 упућују на стандардно *миљети*, као што и важећи правопис чини за глагол *хмиљети*.

Грађа из распона од скоро два века развоја српског стандардног језика показује да преовладавају глаголи на *-(j)ети*, са мањим изузецима продирања аналошких облика. Извори с краја XX и с почетка XXI века показују да је прописани стандард данас стабилан:

-(j)ети: је ... *милео* (Ђос. Б. 3, 57, РСАНУ); *милеле* су (Симић Ж. 1, 94, РСАНУ); *милети* (Слепч. 1, 122, РСАНУ); је *милела* (Павл. Ж. 2, 13, РСАНУ); су *милеле* (Дед. В. 2, 120, РСАНУ); *миљела* је (Јоп. Н. 2, 360, РСАНУ); *милети* (Радул. Ј. 1, 51, РСАНУ); су ... *милели* (Тод. Р. 1, 137, РСАНУ); су ... *милели* (Киш Д., 104); су *милели* (Ђос. Д. 1, 31, РСАНУ); су *милели* (Н-Г, 132); *домиљеше* (Ћип. 1, 25, РСАНУ); болесник *домиле* (Вас. Д. 1, 110, РСАНУ); *домилела* би (Десн., 214); *домилеше* (Ђос. Б., РМС); *замилеле* су (Поп. Ј. 5, 196, РСАНУ); је *измилео* (Мил. М. Ђ. 34, 72, РСАНУ); *измилела* [је] (Шапч. 9, 135, РСАНУ); је *измилео* (Радон. Ј. 7, 79, РСАНУ); би *измиљеле* (Мат. 12, 82, РСАНУ); је *измилело* (Каш., РМС); *измилеше* (Поп. Ј., РМС); *измиљети* (Мат., 127); је *измилело* (Вербер, 146); *измилети* (Капор, 151); би ... *намилела* (Милос. С. 1, 100, РСАНУ); *намилети* (Јов. Ј. П. 1, 100, РСАНУ); *намиле* ... страх (Ђос. Д. 2, 143, РСАНУ); *змија* ... *одмиле* (НП, Вук, Рј.); *одмилела* је (Миодр. 1, 39, РСАНУ); *одмилео* је (Прев. 6, 109, РСАНУ); је био *одмилео* (Петр. Б. 1, 8, РСАНУ); је ... *одмилео* (Ненад. Д., 22); смо ... *одмилели* (Н-Г, 66); *помиљеше* (Лал., РМС); *промиљеше* (Шапч., РМС); *промили* црв (Јакш. Ђ., РМС); *размилели се* (Глиш., РМС); *размиљеше се* (Коч., 340); *размилеле су се* (Станк. Б., 64); су ... *се размилели* (Десн., 53); *се размилела* (Капор, 152); *се размилео* (Петр. Гор., 217); су *се размилеле* (Мићић Д. М., 88); *размилели су се* (Вел. Д., 23); *смилели се* (Цвијан. 1, ГрРСАНУ); *умилеше* (Сек., РМС).

Нестандардне варијанте нису бројне и могу се објаснити дијалекатском базом пишчевог језика (рецимо, Ј. Веселиновић, В. Петровић, с једне, Б. Ћопић, И. Андрић, с друге стране):

-ити: *милили* [су] (Весел. 10, 93, РСАНУ); је *милио* (Петр. В., 3); *милиле* су (И., 149); су *милили* (Богић 1, 166, ГрРСАНУ); *милиле* су (Ћоп., 16, 17, ГрРСАНУ); је *милила* (Андрић 10, 145, РСАНУ); су ... *замилили* (Ђур. 2, 153, РСАНУ); *измилили* (Пел. 1, 540, РСАНУ); су ... *одмилили* били (Рад. М. 3, 401, РСАНУ).

Паралелна употреба стандардне и нестандардне варијанте забележена је код Р. Чолаковића:

-(j)ети/-ити: *домиљели* смо (Чол. 3, 258, РСАНУ) : су *милили* (И., РМС); су ... *домилили* (И. 2, 295, РСАНУ).

1.1.20. У ову групу глагола спадају застарели и регионално маркирани глаголи *на́вид(j)ети* и *нена́вид(j)ети* 'мрзети; завидети', код којих у РСАНУ стоји да су варијанте на *-ити* некњижевне. Овим се глаголима може придружити и сложени глагол *узлòвидети се* 'прозлити се'. Потврде су малобројне, од којих је једна нестандардна на *-ити*:

-(j)ети (дијал. ијек. *навиђети*): *навидјети* (Вук, Рј.); *навиђети се* (НПосл Вук, РСАНУ); *несу се навидели* (Гол. Мих. 1, 129, РСАНУ); *ненавидјети* (Вук, Рј.); *узлòвидело се* дете (Бак., РМС);

-ити: *се навидити* (НПР Босна, 133, РСАНУ).

1.1.21. На нестандардност варијанте *одолити* уместо *оддџети* / *оддџети* указују РСАНУ и Вуковић 1949. Белић 1950 *одолити* ставља у заграду код источне, екавске варијанте, а само стандардну варијанту глагола⁵⁰ доносе П 1960, П 1993, Пшк 1997, П 2010 и РМС (последња два извора доносе и глагол *преддџети*, а П 2010 и *преодолити*). Прикупљени материјал показује да одступања⁵¹ од норме нема, а то је потврђено и упитима у ЕК:

-(j)ети: *одоleti* (НПр Вук, 27); *одољели* [су] (НП Вук 8, 50, РСАНУ); *одољеше* (НП Њег, РЈА, РСАНУ); *одољети* (Врч. 2, 199, РСАНУ); *одоleti* (Недић Љ. 4, 176, РСАНУ); *одоleti* (Радич. 2, 63, РСАНУ); *одољети* (Ђор. С., 62); *одољети* (Маг., 105); *одолела* [је] (Тод. П. 1, 207, РСАНУ); *одоleti* (Жуј. 3, 43, РСАНУ); *одоleti* (Вукић. М. 6, 88, РСАНУ); *одоleti* (Јов. С., 166); *одоleti* (П. Пр. 1924, 36/1, РСАНУ); *одолели* смо (Нуш. 12, 77, РСАНУ); *одоleti* (Пуп. 1, 156, РСАНУ); *одоleti* (Јак. С. 5, 66, РСАНУ); *одоleti* (Гар. И. 1, 381, РСАНУ); *одоле-ти* (Сек. 5, 61, РСАНУ); *одолели* смо (Поп. Ј. 2, 7, РСАНУ); *одолах* (Јевт. 1, 36, РСАНУ); *одољети* (Ђоп., 14); је *одолела* (Пол. 1958, 1613/4, РСАНУ); *одољети* (Десн., 238); *одоleti* (Чипл. 4, 8, РСАНУ); *одољети* (Лал., 225); *одољети* (Селим. 1, 194); *одоleti* (Поп. Мирос. 1, 245, РСАНУ); нисам могла *одоleti* (Капор, 106); *одоleti* (Пек. Б., 6); *одољети* (Љубарда В., 107); *одоleti* (Павић, 29); *одоleti* (Петр. Гор., 20); би *одолео* (Н–Г, 158); би *одолео* (Гат., 21).

1.1.22. Како се на основу успостављених одредница у РМС може закључити, у савременом српском језику стандардни су облици глагола према инфинитиву *плџмт(j)ети*, што се односи и на глаголе са префиксима *из-*, *од-*, *про-*, *уз-*. Међутим, ово лексикографско дело изједначава глаголе *заплџмт(j)ети* и *заплџмтити* и *расплџмт(j)ети* и *расплџмтити*, мада се предност даје првој варијанти, јер се на њу упућује варијанта на *-ити*. У РСАНУ су уврштени глаголи са префиксима *до-*, *за-*, *из-* и *од-*, с тим што се наглашава да је *заплџмтити* некњижевно.

⁵⁰ Глагол *наддџети* / *наддџети* 'надвладати, преовладати' посведочен је код Вука у Рј. РМС га квалификује као застарели глагол (извор је Вук), а РСАНУ као покрајински. Да овај глагол не спада у лексички фонд стандардног српског језика, већ је временски и територијално маркиран, директно или индиректно упозоравају и нормативни приручници. Вуковић 1949 истиче: „није добро мј. *одољети*”, а Белић 1950 и П 1960 наводе овај глагол са тумачењем његовог значења. Покрајински карактер овог глагола потврђује и наша грађа:

надољеше (НП Вук 4, 9, РСАНУ); *надоле* мали (В. Пчелице, Симић Р., РСАНУ); *надоле* га Моравка девојка (НП, М–Б 1, 116, РСАНУ); су ... *надолели* (НП, РЈА, РСАНУ); *надољеше* (НП, Ник. В. 2, 295, РСАНУ); *надољети* (Вареш, Жуљић М., ЗНЖ 11, 225, РСАНУ).

⁵¹ Могућа су наравно у говорима чија је то карактеристика, попут, рецимо, ијекавских или шумадијско-војвођанских: уп. *одолила* (Тршић, Симић. Мил. 2, РСАНУ). У грађи се нашао и један нестандардни облик презента: Угарска ... није могла да *одоле* (Радон. Ј. 6, 16, РСАНУ).

Такође и правописи (П 2010) стандардним сматрају глаголе на *-(j)ети* мотивисане именицом *плам(ен)* са проширењем *t* (уп. Белић 2000: 188, Маретић 1963: 401).

Грађа показује да преовладава варијанта на *-(j)ети*, а да су варијанте на *-ити* ређе заступљене, упркос томе што их РМС не проглашава супстандардним код глагола са префиксима *за-* и *раз-*:

-(j)ети (дијал. ијек. *пламћети*): је ... *пламтела* (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК); су *пламтели* (Тос. Б. 3, 108, ГрРСАНУ); је *пламтео* (Čosić, V., Kroz knjige i književnost, ЕК x 3); је *пламтео* (Božović, G., Kosovske priče, АСК, ЕК); су *пламтеле* (Вербер, 205); *пламтело* је (Pekić, V., Besnilo, Bgd, 1987, ЕК); *пламте-ти* (Eliade, M., Mefistofeles i Androgin, Čačak, 1996, ЕК); *пламтели* смо (Велм. С., 196); је *пламтело* (Мићић Д. М., 52); *пламтео* је (Monografija o Goji, ЕК); *запламтеше* (Вид. А. 1, 91, РСАНУ); *запламтјеше* (Mat., 170);); су ... *се запламтели* (Срем. 11, 107, РСАНУ); *ће запламтети* (Скерл. 2, 1, ГрРСАНУ); су ... *запламтели* (Станк. Б. 2, 56, РСАНУ); *запламтеше* (Поп. Т., СКГл 2, 6, РСАНУ); *запламће* (Ил. Ј. 3, 166, РСАНУ); *запламтеше* (Ком. 1, 151, РСАНУ); *се ... запламтеше* (И. 7, 150, РСАНУ); *запламтеле* су (Ђурић А. 3, 46, РСАНУ); *запламтети* (Скерл. 2, 1, РСАНУ); *запламтела* је (Dostojevski, Zli dusi, Bgd, 1975, ЕК); *запламтеше* (Bulgakov, M., Majstor i Margarita, Bgd, 1995, ЕК); је *запламтела* (Pračet, T., Čudotvorac, Bgd, 1999, prev. D. Papić, ЕК); *се је испламтела* (Јакш. Ђ. 7, 211, РСАНУ); *пропламтеће* (Кост. Ј., РМС); *распламтјела* [се] (Коч., 312); *се распламтео* (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК x 2); *распламтео се* (Ostrovski, N., Kako se kalio čelik, Bgd, 1976, ЕК); *се распламтео* (Petranović, V., Srbija u Drugom svetskom ratu 1939–1945, Bgd, 1992, ЕК); *се ... распламтео* (Dima, A., Grof Monte Kristo, Vršac, 2011, prev. A. Milićević i D. Kostić, ЕК); *се ... успламтеле* (Јак. С., РМС); *успламтеше* (Volter, Kandid ili Optimizam, Bgd, 1963, prev. M. Predić, ЕК); је *успламтео* (Tolstoj, Hadži Murat, prev. Z. Velimirović, ЕК); *успламтео* је (Tišma, A., Upotreba čoveka, Bgd, 1977, ЕК); није ... *успламтело* (Павић, 81), *ће ... се ... успламтети* (Орачић-Nikolić, Z., Pantović, D., Priča bez kraja, Čitanka za četvrti razred osnovne škole, Bgd, 2007, ЕК);

-ити: *пламтили* су (Пешић, М., Пол. 8. март 2001, ЕК); је ... *пламтило* (Politikin magazin, 2001, ЕК); *запламтише* (Суб. Ј. 1, 16, РСАНУ); [је] *запламтио* (Весел., БВ 1902, 165, РСАНУ); је *запламтила* (Кнеж. Б. 3, 324, РСАНУ); *запламтише* (Уск., 50); *запламтише* (Ињас, О. В., Velike advokatske odbrane, Bgd, 2007, ЕК); *распламтио се* (Milanković, M., Kroz vasionu i vekove, АСК, ЕК); *се распламтила* (Pijavec, K. i dr., Zapisnici sa sednica Ministarskog saveta Kraljevine Jugoslavije: 1941–1945, Bgd, 2004, ЕК).

Ни у једном приручнику и речнику не наводи се да је могуће да каузативна семантичко-синтаксичка реализација 'учинити да нешто пламти' може имати творбено-морфолошко уобличење *-ити*, али ни грађа не даје основа за то:

-(j)ети: Као што му је и чула *распламтео* изглед тих глумица (Balzak, Izgubljene iluzije, Bgd, 1961, prev. J. Marković, ЕК). Призор крви *распламтео* је његову љутину у беснило (Ро, Е. А., Ubistva u ulici Morg, 1841, prev. M. Jojić, ЕК). Необич-

ност те примедбе и жудња у њеном гласу поново *распламтеше* његову сумњу (La Mir, P., Mulen Ruž, Bgd, 1954, prev. Lj. Radović i M. Šafarik).

Задатим упитима у ЕК је пронађено сто четрдесет седам потврда релевантних за ово истраживање, од чега је само пет на *-ити*. За глагол са префиксом *за-* у ЕК биле су неколике потврде, од чега је једна на *-ити*, а за *распламт(j)ети* петнаест и две на *-ити*. Наиме, сви посведочени примери (од којих су неки и из XIX века) не дају основ да се облици типа *запламтити*, *запламтила* и *распламтити*, *распламтила* прогласе стандардним.

1.1.23. Глагол *прђд(j)ети* / *прђд(j)ети*, као и од њега префиксирани глаголи, према своме семантичком садржају (означавају појаве из домена пробаве и секреције) и стилској вредности квалификују се као вулгарни. С обзиром на табуизираност, они спадају у лексику високе негативне експресивне вредности и нису део лексикона стандардног језика (Ристић 1998, Ристић 2006: 60). Међутим, речници их бележе, а у језичкој пракси могуће су и нестандартне форме на *-ити* ових експресивних лексема. На то упозорава РСАНУ стављањем квалификатора непр(авилно) испред *запрђити*, а некњ. ек. и ијек. код *отпрђд(j)ети*. Код Вука у Рј. налазимо глаголе *за-*, *ис-*, *на-*, *рас-*, *у-*, *прђдјети*, а на основу овог извора и још понеких потврда сви ови глаголи су се нашли и у РМС. С обзиром на експресивност и ограничену сферу употребе ових глагола, пронађен је веома мали број потврда, а за разлику од фонетских, аналошка одступања од норме нису посведочена:

-(j)ети (дијал. ијек. *прђјети*): *прдео* је (Наšek, J., Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu, 2, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver, ЕК); је *прдео* (И. 3, ЕК); су ... *прделе* (Павић, 23); бих ... *прдео* (Kuzmanović, R., Анје, анје, Bgd, 1995, ЕК); је *прдео* (Н-Г, 126); [он] *запрђе* (ЦГ, Јовић. 1, РСАНУ); [он] *распрде* (Вук, Рј.).

1.1.24. Норма допушта само *свђд(j)ети се* 'допасти се', док се облици *свидити се*, *свидила се* и сл. не сматрају стандардним, што Вуковић 1949 и Белић 1950 наглашавају у својим правописним приручницима.⁵² П 1960, као и РМС, дају само стандардну варијанту лексема. У грађи су се нашле следеће потврде на *-(j)ети*:

⁵² За хомонимни глагол *свђд(j)ети* 'свести, средити рачуне', с обзиром на потврде, може се рећи да одлази на периферију лексичког система. Јавља се у изворима из старијег периода развоја стандардног језика и код ијекаваца, па су чести нестандартни примери са јекавским јотовањем, а потврде на *-ити* нису пронађене:

Вјерујем да ће се та ствар ласно *свиђети* (Њег. 11, 101, ГрРСАНУ). Владика код капетана окружнога то забашури и како се за њега добро *свиђело* (Цвјетк. 1, 234, Гр-РСАНУ). Људи су с миром род земаљски *свиђели* и средили (Поповић В., Вук

-(j)ети (дијал. ијек. свиђети): *свидело се* (Куј., Вила 1865, 494, ГрРСАНУ); *свидети се* (Ком. 7, 167, ГрРСАНУ); *се ... свидела* (Нов. 20, VI, ГрРСАНУ); *се не свиђе* (Кост. Л. 6, 16, ГрРСАНУ); *се ... свиђети* (Ћор. С., СКГЛ 16, 245, ГрРСАНУ); *се ... свидело* (Вас. Д. 2, 13, ГрРСАНУ); *се свидела* (Р-К 2, ГрРСАНУ); *се свидех* (Наст. 1, 15, ГрРСАНУ); *се ... свидела* (Грч. 4, 72, ГрРСАНУ); *се ... свидело* (Радон. Ј. 6, 226, ГрРСАНУ); *се ... свидела* (Петк. В. 2, 100, ГрРСАНУ); *није ... се свидела* (Дудић 1, 13); *свидели су ми се* (Purin, M., Sa рашњака до паучењака, АСК, ЕК); *свидео ... се* (Пап. 2, 285); *се свидео* (Bihalji-Merin, O., Graditelj! moderne misli, Bgd, 1965, ЕК); *се није свидјела* (Лал., 18); *свидела се* (Поп. Мирос., 29); *се буде свидео* (Киш Д., е., Рани јади); *се свидео* (Павић, 144); *се ... није ... свидела* (Капор, 36); *се ... свидјела* (Јубарда В., 154); *свидели се* (Михаил. Д. 2, 41); *би ... се ... свидео* (Ков. Душ., 209); *свидела му се* (Nedeljković, D., Ponedeljak, Bgd, 2008, ЕК); *се свидео* (Kuzmanović, R., Glu Pak, Bgd, 2002; ЕК); *мени се ... свидела* (Гат., 12), *се није свидело* (Basara, S., Fama o biciklistima, ЕК); *би ми се свидела* (Арсен. В. 2, 11), *свидеће ти се* (Pračet, T., Straža! straža!, Bgd, 2000, prev. D. Papić, ЕК); *се свидело* (Novaković, M., Strah i njegov sluga., Bgd, 1999, ЕК); *би се свидјеле* (Svet, br. 225, ЕК); *се неће свидети* (Пол. 29. октобар 2007, ЕК).

За нестандартну варијанту на *-ити* посведочен је приличан број потврда у текстовима из XIX века, а касније по изузетку:

-ити: *би ... се ... свидило* (Милош. Д. 1, 27, ГрРСАНУ); *свидило се* (Поп. Гавр. 4, 94, ГрРСАНУ); *свидило се* (Забавник за 1820, 139, ГрРСАНУ); *свидило се* (Радиш. В. 1, 137, ГрРСАНУ); *се ... свидило* (Игњ. Ј., Бршљан 1885, 5, ГрРСАНУ); *се ... свидило* (Драг. 2, 204, ГрРСАНУ); *се ... свидило* (Бат. 1, 960, ГрРСАНУ), *се није свидио* (www.rts.rs, 8. 9. 2009, ЕК).

Забележен је и пример у коме аутор у истој реченици употребљава и стандардну и нестандартну варијанту:

-(j)ети/-ити: *се ... свидила ... свидјела се* (БВ 1911, 125, ГрРСАНУ).

1.1.25. И код глагола **сврб(ј)ети** / **сврбети** и његових префиксираних твореница норма не прихвата облике типа *сврбити*, *засврбила*. Белић 1950 и Вуковић 1949 истичу да је неправилно *сврбити*, а код *засврб(ј)ети* то напомиње и РСАНУ. П 1960 и П 2010 наводе само глаголе на *-(j)ети*, док РМС изједначава *засврб(ј)ети* и *засврбити*. У грађи су заступљене потврде које сведоче о томе да су форме на *-(j)ети* стабилне, нарочито у новијим текстовима:

-(j)ети (дијал. ијек. сврбљети): *су ... сврбели* (Минд. 3., 91); *је сврбео* (Man, T., Čarobni breg, prev. M. Đorđević i N. Polovina, ЕК); *је сврбео* (Šolohov, M., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК); *су сврбела* (Piјf, I., Petrov, J., Dvanaest stolica, ASPAC, ЕК); *би ... сврбело* (Зупанц, 57); *сврбело ме је* (Kuzmanović, R., Golf., Bgd, 1998, ЕК); *су ... сврбели* (Н-Г, 133); *сврбети* (Пол. 24. септембар 2007, ЕК), *засврбеће* (Dostojevski, Zli dusi, Bgd, 1975, ЕК); *је засврбела* (Orvel,

18, 101, ГрРСАНУ). Дедер ти то, вјере ти, закајти, па ћемо већ *свидјети* рађуне (Дизд. 1, 50, ГрРСАНУ).

Dž., 1984, Bgd, 1977, prev. V. Stojiljković, ЕК); је *засврбео* (Капор, М., Зое, Загреб, 1984, ЕК); *засврбело* је (Благојевић, В., Sve zveri što su sa tobom, Bgd, 1975, ЕК); *засврбеше* (Прачет, Т., Straža! straža!, Bgd, 2000, prev. D. Papić, ЕК), *засврбела* [је] (Јос.-Вишњ., 101); *засврбела* су (И., 155); би ме *засврбело* (Velikić, D., Ruski prozoz, ЕК); није ... *засврбела* (Пол. 29. октобар 2009, ЕК).

У анализираном материјалу нестандартну форму на *-ити* има само потврда из Његошевих стихова, а ни ЕК не садржи потврде за овај вид одступања од норме:

-ити: су ... *засврбили* (Њег. 7, 133, РСАНУ).

1.1.26. Белић 1950 и Вуковић 1949 наводе глагол мотивисан именицом *студ*: *студ(ј)ети* и његова префиксирана образовања *застуд(ј)ети* и *остуд(ј)ети*, а П 1960 још и *постуд(ј)ети*. Код Белића 1950 стоји препорука да није правилно *студити*, а код Вуковића 1949 и уз глаголе са префиксима *за-* и *о-*. РМС доноси глаголе *студ(ј)ети* и *постуд(ј)ети*, али поред варијанти на *-(ј)ети*, којима се даје предност, успостављају се одреднице *застудити* и *остудити*. РСАНУ истиче да је *застудити* некњижевно, а *остудити* дијалекатско у ијекавском изговору поред *застуђети* и *остуђети*. У грађи се нашло веома мало релевантних примера, тако да се за даље нормирање може ослонити само на правописну традицију, по којој су исправни само облици глагола на *-(ј)ети*:

-(ј)ети: је *застудело* (БК 1898, 629, РСАНУ); *застудело* [је] (Sekulić, I., Kronika palanačkog groblja, АСК, ЕК); *остудело* (Ел. Г. 4, РСАНУ);

-ити: је ... *студио* (Весел., РМС); није ... *застудило* (Андрић, 450); *остудило* је (Загарач, Даниловград, Ђупић Д. 1, РСАНУ) : је *остуђело* (И.).

1.1.27. РМС поред глагола *трп(ј)ети* доноси речничке чланке и за његове творенице с префиксима *до-*, *из-*, *на-*, *од-*, *пре-*, *при-*, *про-*, *с-* и *уз-*. Међутим, овај речник има и одредницу *устрпнити*, која се упућује на *устрпнети*. РСАНУ искључује из стандарда варијанте на *-ити*, квалификујући их у заглављу речничких чланака као некњижевне код глагола *до-*, *за-*, *на-*, *о-трп(ј)ети* или као дијалекатске код *ис-* (<*из-*), *на-*, *оп-* (<*об-*) *-трп(ј)ети*. У правописним приручницима налазе се исте напомене. Вуковић 1949 наводи да не треба употребљавати *о-*, *по-*, *пре-*, *при-*, *с-*, *ус-* (<*уз-*), *трпнити*, *(-)трпила*. Белић 1950 истиче да је неправилно *пре-*, *при-*, *с-*, *трпнити*, док *отрпнити* наводи у загради без икаквог квалификатора, а даје само стандардно *потрп(ј)ети* и *устрп(ј)ети*. П 1960, осим глагола *трп(ј)ети*, набраја глаголе с префиксима *на-*, *од-*, *по-*, *пре-*, *при-*, *с-*, *уз-*, док Матичин правопис П 1993 бележи само *трп(ј)ети*, а П 2010, поред овог, и глагол са префиксом *с-*. Грађа показује да су варијанте на *-(ј)ети* широко заступљене током развоја стандардног језика на народној основици, за шта ће се навести део потврда:

-(j)ети (дијал. *ијек. трпљети*): *трпети* (НПр Вук, 42); *трпети* (Срем. 4, 166, РСАНУ, под излетети); би ... *трпео* (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК); *трпети* (Грол, РМС); сам ... *трпео* (Сек. 5, 204, ГрРСАНУ); није *трпјела* (Селим. 2, 133); су ... *трпјели* (Лал., 128); *се* нисмо *трпели* (Пек. Б., 86); је ... *трпео* (Павић, 187); није ... *трпела* (Михаил. Д. 2, 15, 79, 344); није [је] *трпео* (Марков М., 129); *трпљети* (Килибарда, 167); су ... *трпјели* (Лубарда В., 221); су ... *трпели* (Марк. Бели, 56); је *трпео* (Павк. В., 26); није *трпела* (Вел. Д., 71); смо *трпјели* (Брат. Р., 65); *трпео* је (David, F., Hodočasnici neba i zemlje, Bgd, 2000, ЕК); је ... *трпео* (Глас 2009, 4079/12); смо ... *трпели* (Н-Г, 69); *се* нису *трпели* (Гат., 72); сам *трпео* (Laušević, Ž., Godina prode, dan nikada, Bgd, 2011, ЕК); сам ... *истрпео* (Митр. М. 1, 75, РСАНУ); *истрпети* (Вукос. Ж. 1, 28, РСАНУ); *истрпео* би (Ćosić, D., Koreni, АСК, ЕК); *истрпети* (Велм. С., 262); *натрпео се* (Глиш. 5, 103, РСАНУ); *натрпећете ... се* (Прев. 6, 439, РСАНУ); *отрпети* (Нен. Јб. 28, 72, РСАНУ); је *отрпео* (Шапч. 12, 296, РСАНУ); нисте ... *отрпели* (Доман. 5, 360, РСАНУ); не може *отрпети* (Глиш. 4/II, 138, РСАНУ); је могао *отрпети* (Јов. С. 3, 167, РСАНУ); би могла *отрпети* (Пап. 2, 262, РСАНУ); је ... *отрпео* (Bihalji-Merin, O., Graditelji moderne misli, Bgd, 1965, ЕК); *отрпеће* (Pekić, V., Besnilo, Bgd, 1987, ЕК); би *отрпео* (Капор, 46); је ... *отрпео* (Demić, M., Sluge hirovitog lučonoše, Zrenjanin, 2006, ЕК); је *отрпео* (Basara, S., Uspon i pad Parkinsonove bolesti, Bgd, 2006, ЕК); су *се* ... *потрпеле* (Novaković, S., Klasici jugoslovenskog prava, Bgd, 1995, ЕК); је ... *претрпео* (НПр Вук, 87); *претрпели* су (Цвиј., РМС); је ... *претрпео* (Вас. Д. 3, 19, ГрРСАНУ); би ... *претрпео* (Станк. Б., 111); *претрпети* (Уск., 33); смо *претрпели* (Ćosić, V., Pokošeno polje, Bgd, 1961, ЕК); су ... *претрпели* (Пек. Б., 115); *претрпео* је (Киш Д., 146); *претрпети* (Поп. Мирос., 21); *претрпеше* (Dil, Š., Istorija vizantijskog carstva, ЕК); *претрпети* (Jerotić, V., Psihoanaliza, bolest, stvaranje, Bgd, 2005, ЕК); је *претрпео* (Nikolić, Z. i dr., Beograd ispod Beograda, Bgd, 2008); су ... *претрпели* (Н-Г, 89); *притрпјећу* (Лал., РМС); би *се* *стрпела* (Tišma, A., Upotreba čoveka, Bgd, 1977, ЕК); *стрпети* (Kuzmanović, R., Odmor, Bgd, 1990, ЕК); *устрпети* (Dostojevski, Zli dusi, Bgd, 1975, ЕК).

Међутим, у грађи има потврда и за аналошка одступања од норме, али она заузимају мали удео према броју стандардних потврда, у шта се лако може уверити и увидом у ЕК. Рецимо, овде је пронађено свега десетак нестандартних потврда за ове глаголе, а само на упит за облик мушког рода радног глаголског придева *трпео* појавило се триста четири контекста, а за *претрпео* чак седамсто деведесет два. Овај вид огрешења о норму присутан је од Вуковог времена до данас:

-ити: није *трпио* (Simić, P., Svetac i magle, Bgd, 2005, ЕК); није *трпио* (Tošić, D., Demokratska stranka 1920–1941, Bgd, 2006, ЕК); *истрпити* (Поп. К. 1, 82, РСАНУ); није могла *отрпити* (Ђор. С. 10, 88, РСАНУ); није лепо *отрпити* (Рув. И. 3, 129, РСАНУ); *отрпити* (Milosavljević, O., Kult vladara, Danas, 11. 4. 2006, ЕК); је ... *претрпила* (Ђорђ. Вл. 6, 405, ГрРСАНУ); *се* *стрпити* (Remark, E. M., Crni obelisk, Subotica, Bgd, 1978, прев. В. Petrović, ЕК); *стрпићу се* (Vern, Ž., Doživljaji tri Rusa i tri Engleza, Bgd, 1952, ЕК); *стрпиће се* (ТВ Студио Б, прев. с француског И. Матић).

У доста текстова користе се нестандартне⁵³ варијанте на *-ити* поред варијанти на *-(j)ети*:

-(j)ети/-ити: *отрпела* је (Весел. 16, 124, РСАНУ) : бих ... *отрпιο* (И. 18, 139, РСАНУ); *претрпети* (И., 87) : *претрпити* (И., 62); није *трпео* (Лаз. Л., 72); *отрпети* (И., 195) : је ... *трпила* (И., 502); *трпјели* (Ђор. С., 85) : *трпити* (И., 6); *трпљети* (Коч., 93, г. ј.) : *претрписмо* (И., 382); није *трпео* (Јов. С., 34) : није *трпио* (И., 95); *трпео* (Црњ., 27) : се *стрпити* (Срњански, М., Сеобе друга књига, АСК, ЕК); *трпети* (Андрић, 113); је ... *претрпео* (И., 442) : *потрпити* (Андрић, 400); је ... *претрпјела* (Десн., 117) : се ... *стрпити* (И., 150); је *истрпео* (Пол. 23. септембар 2009, ЕК); се *натрпео* (И. 17. јун 2001, ЕК); *стрпело се* (И. 16. новембар 2010, ЕК) : сам ... *трпио* (И. 28. новембар 2000, ЕК); је ... *претрпио* (И. 20. мај 2009, ЕК); *стрпити се* (И. 9. септембар 2000, ЕК).

Дакле, код глагола *трп(j)ети* и његових префиксираних образавања потребно је обратити више пажње како не би дошло до дестабилизације нормe ширењем нестандартних аналошких варијанти на *-ити*.

1.1.28. За глагол *у̀вид(j)ети*, који наводе РМС и П 1960, пронађене су само потврде које одговарају стандарду. Ипак, упозорење да је неправилно *увидити*, које дају Белић 1950 и Вуковић 1949, није наодмет. Такође, на исто одступање указује РСАНУ у заглављу речничког чланка глагола *изу̀вид(j)ети*. У грађи су се нашле следеће потврде:

-(j)ети: *увидети* (Јов. С., 208); *увидеше* (Milanković, М., Kroz carstvo nauka, АСК, ЕК); паланка ... *увиде* (Сек., РМС); *увидех* (Ćosić, В., Dva carstva, Bgd, 1928, ЕК); били су *увидели* (Срњански, М., Сеобе друга књига, АСК, ЕК); је *увидео* (Андрић, 56); је ... *увидео* (Петр. В. 13, 250, ГрРСАНУ); *увидјело се* (Десн., 197); се *увидјело* (Лал., 259); сам *увидео* (Вербер, 113); *увидевши* (Киш Д., 163); *увидети* (Павић, 66); сам *увидела* (Огњ., 12); *увидети* (Tišma, А., Ličnost, u: Pripovedači: Srpska književnost u 100 књига, 1966, ЕК); *увидети* (Пек. Б., 276); *увидети* (Jerotić, В., Psihoanaliza, bolest, stvaranje, Bgd, Zemun, 2005, ЕК); смо *увидјели* (Брат. Р., 197); *увидевши* (Марков М., 31); *увидео* (Ненад. Д., 59); *увидети* (Марк. Бели, 39); сам ... *увидела* (Ник. Дан., 82); *увидевши* (Basara, S., Uspon i pad Parkinsonove bolesti, Bgd, 2006, ЕК); је ... *увидела* (Албахари, 8); сам ... *увидео* (Арсен. В. 2, 82); сам ... *увидео* (Гат., 41); *увидех* (David, F., Hodočasnici neba i zemlje, Bgd, 2000, ЕК); *увидевши* (Demić, М., Sluge hirovitog lučonoše, Zrenjanin, 2006, ЕК); је ... *увидео* (Глас 2007, 3418/20); *увидеће* (Пол. 17. август 2010, ЕК).

1.1.29. У РМС уз одредницу *чѝлети / чѝљети* наглашава се да је *чилити* некњижевно, док код глагола *ишчѝлети* и *раишчѝлети* не стоји никакав квалификатор у овом речнику. У РСАНУ у заглављу речничког чланка глагола *ишчѝлети* ставља се напомена да је некњижевно *ишчилити*. Код Белића 1950 стоји *чѝлети / чѝљети*, а истиче се да је не-

⁵³ Врло је занимљив пример од сакупљача речи из народних говора: *Отрпити* некога значи *отрпети* нечију некоректност, нечију неправду (Тршић, Симић Мил. 2, РСАНУ).

правилно *ишчилити*. Вуковић 1949, П 1993, Пшк 1997, П 2010, Клајн 2002 и СЈП такође упозоравају на нестандардност облика типа *чилити*, *чилила*, док П 1960 наводи само стандардне варијанте глаголе.

Грађа показује да потврде на *-(j)ети* доминирају, али су и одступања и паралелна употреба стандардних и нестандардних варијанти на *-ити* бројни:

-(j)ети: су ... *чилели* (Моск., РМС); је *чилео* (Bredberi, R., Tetovirani čovek, Bgd, 1979, prev. M. Rajković, ЕК); је *чилела* (Петр. Гор., 197); *чилела* ја (Politikini kulturni dodaci, 2000, ЕК); је ... *ишчиљело* (Вук 10, 12, РСАНУ); *исчиљет'* (НП Шаул. 1, 148, РСАНУ); *ишчилело* [је] (Матица 1867, 569, РСАНУ); је *ишчилео* (Весел. 6, 328, РСАНУ); није *ишчилело* (Нен. Љ. 28, 96, РСАНУ); [је] *ишчилела* (Цвиј. 1, 71, РСАНУ); [човек] *ишчиље* (Мат. 13, 214, РСАНУ); би ... *ишчилеле* (Радуловић И., ГЛЕМ 1935, 85, РСАНУ); је ... *ишчиљела* (Кост. Д., Пол. 1959, 16379/7, РСАНУ); су „*ишчиљеле*” (Јовић. 4, 405, РСАНУ); би *ишчилело* (Бој. Р. 1, 65, РСАНУ); је *ишчилело* (Петровић, Р., Sa silama nemerljivim, Bgd, 1977, ЕК); *ишчиљеше* (Лал., 200); су ... *ишчилеле* (Павл. Жив., 31); је *ишчилела* (Велм. С., 252); *ишчилети* (Петр. Гор., 47); *ишчилело* је (Ков. Душ., 177); је *ишчилело* (Албахари, 146); је ... *ишчилео* (Гат., 38); *раишчилеше* (Петр. В., РМС).

Да упозорења нормативиста нису сувишна, потврђују примери који одступају од норме, нарочито у језику савремених писаца. А паралелна употреба стандардних и нестандардних варијанти овог глагола среће се како у старијим, тако и у новијим изворима:

-ити: *чилити* (Радул. Ј., РМС); *чилио* је (Danica za godinu 1995, ЕК); су ... *ишчилили* (Павић, 124); *ишчилила* [је] (Љубарда В., 213).

-(j)ети/-ити: је ... *ишчилело* (Јов. С., 197) : је ... *ишчилила* (И., 205); су *чилеле* : је *чилила* (Klark, A., 2001: Odisеја u svemiru, Bgd, 1983, prev. Z. Živković, Ž. Bogdanović, ЕК); *чилио* је (И. x 3); су ... *чилеле* : *чилило* је (Klark, A., Odisеја u svemiru 2001, Bgd, 1975, ЕК); је *чилела* (Пекић, В., Besnilo, Bgd, 1987, ЕК) : је *чилила* (Пек. Б., 147); су ... *ишчилиле* (И., 147); би *ишчилела* (Kuzmanović, R., Odmor, Bgd, 1990, ЕК) : није *ишчилило* (I., Golf., Bgd, 1998, ЕК); је ... *ишчилео* (Пол. 25. октобар 2000, ЕК) : је *ишчилило* (И. 17. јануар 2000, ЕК); је *ишчилео* (И. 2. јул 2010, ЕК) : је *ишчилило* (И. 20. јун 2010, ЕК).

Како показује и ЕК, колебања и одступања су веома честа, мада не надилазе облике са јатовском инфинитивном основом. Ипак, у вези са употребом овог глагола аутори и лектори морају бити на опрезу, јер је изражена тенденција ширења облика типа *чилити*, *чилила*.

1.1.30. Појава аналошких обличких варијанти типа *ишмедити*, *ишмедила* уместо *ишмéd(j)ети* такође представља нестандардну појаву, што се и истиче у нормативним приручницима и дескриптивним речницима. Према Вуковићевом правопису (1949), неправилно је употребљавати *за-*, *на-*, *по-*, *при-*, *у-*, *ишмедити*, *-ила*. Исто тако, Белић 1950 наводи глаголе *дошмéd(j)ети* и *заишмéd(j)ети*, док код глагола *на-*, *при-*, *у-*,

итед(ј)ети упозорава на неправилност употребе варијанти на *-ити*, али *поитедити* наводи у загради без квалификатора поред *поитед(ј)ети*. У П 1960 могу се наћи глаголи *до-*, *за-*, *на-*, *по-*, *при-*, *у-*, *итед(ј)ети*. Пшк 1997 и П 2010 наводе само *итедети* (ек.), *итедјети* (ијек.). РМС успоставља одреднице *до-*, *за-*, *на-*, *о-*, *по-*, *при-*, *у-*, *итед(ј)ети*, а РСАНУ у заглављу речничког чланка код *до-*, *за-*, *на-итед(ј)ети* наглашава да су варијанте на *-ити* некњижевне.

Према посведоченој грађи, најраширенији су нормативно препоручени облици на *-(j)ети*:

-(j)ети (дијал. ијек. *-итеђети*): *итедјети* (Мат., РМС); није *итедео* (Уск., 43); *итедети* (Sekulić, I., Kronika palanačkog groblja, АСК, ЕК); није *итедео* (Доман., РМС, под горети); није *итедео* (Pupin, M., Sa pašnjaka do naučenjaka, АСК, ЕК); је *итедео* (Čosić, V., Kroz knjige i književnost, Bgd, ЕК); би ... *итедео* (Petrović, R., Burleska gospodina Peguna boga грома, Bgd, 1974, ЕК); *итедео* је (Андрић, 126); нису *итедјели* (Брат. Р., 78); није *итедео* (sic!) (Јубарда В., 161); је ... *итедела* (Огњ., 158); није *итедела* (Мићић Д. М., 50); нису *итедели* (Basara, S., Uspon i pad Parkinsonove bolesti, Bgd, 2006, ЕК); *итедети* (Novaković, M., Strah i његов sluga, Bgd, 1999, ЕК); није *итедео* (Петр. Гор., 55); нису *итедели* (Глас 2008, 3509/5); *итедеће* (Пол. 23. септембар 2009, ЕК); су ... *заитедели* (Сек. 2, 6, РСАНУ); сам ... *заитедела* (Михаил. Д. 2, 26); *поитедети* (Јов. С., 28); смо ... *поитедели* (Дед. В. 2, 28, ГРСАНУ); није *поитедела* (Андрић, 204); бих ... *поитедео* (Минд. З., 35); бисте ме *поитедели* (Вербер, 161); *поитедјећу* (Селим. 2, 243); није *поитедео* (Јубарда В., 317, г. ј.); нису *поитедели* (Demić, M., Sluge hirovitog lučonoše, Zrenjanin, 2006, ЕК); није *поитедела* (Velikić, D., Ruski prozor, ЕК); бих ... *поитедео* (Ђурђевић, М., Трећи сектор, Bgd, 2002, ЕК); *поитедети* (Пол. 5. децембар 2010, ЕК); *приитедети* (Перов. М. 1, РМС); сам *приитедео* (Hašek, J., Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu, 3, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver, ЕК); би *приитедела* (Tišma, A., Upotreba čoveka, Bgd, 1977, ЕК); би *приитедео* (Dima, A., Grof Monte Kristo, Vršac, 2011, prev. A. Milićević i D. Kostić, ЕК); је ... *уитедјела* (Јуб., РМС); *уитедео* ... је (Јов. С., 117)⁵⁴; је ... *уитедело* (Андрић, 351); су ... *уитедјели* (Лал., 356); *уитедео* би (Milankov, M., Neznanka, u: Pripovedači 2, Novi Sad, 1963, ЕК); бих *уитедео* (Basara, S., Uspon i pad Parkinsonove bolesti, Bgd, 2006, ЕК); *уитедети* (Петр. Гор., 57).

Код овог глагола нашли су се и нестандардни примери на *-ити*. Има их како у текстовима из XIX, тако и у данашњим, а дијалекатска база аутора може утицати на њихову појаву у тексту. Но, ако се узме у обзир да у ЕК има преко хиљаду сто стандардних потврда, број потврда на *-ити* је мали:

-ити: нису *итедиле* (Milićević, V., Bespuće, АСК, ЕК); је *итедио* (Stendal, Vanina Vanini, u: Italijanske hronike; Novi Sad, 1951, prev. M. Leskovic, M. Jovanović, I.

⁵⁴ У текстовима С. Јовановића срећу се стандардне варијанте овог глагола. Међутим, у управном говору, аутор и језиком покушава да дочара личност свог јунака: сам ... *итедио* ... *итедио* (Јов. С., 23, у говору кнеза Милоша).

Jovičić, EK); *ушмедити* (www.rts.rs, 9. 2. 2010, EK); *заушмедити* (Бат. 1, 696, РСАНУ); би се ... *заушмедило* (Панч. 10, 74, РСАНУ); *заушмедити* (Шапч. 11, 89, РСАНУ); *наушмедити* (Ђор. С. 9, 466, РСАНУ); није ... *поушмедила* (И., 42); није ... *поушмедило* (Ненад. Д., 129); *поушмедили* би (Ипјас, О. В., *Velike advokatske odbrane*, Bgd, 2007, EK); би ... *ушмедило* (Ком., РМС); би ... *ушмедило* (Mitić, N., *Nekrolog s osmehom*, Danas, 18. 3. 2004, EK); бих ... *ушмедило* (Dima, A., *Grof Monte Kristo*, Vršac, 2011, prev. A. Milićević i D. Kostić, EK).

Напоредна употреба стандардне и нестандартне варијанте забележена је и у старијим и у новијим изворима:

-(j)ети/-ити: *ушмедети* (Лаз. Л., 482) : *ушмедити* (И., 451); сам ... *ушмедило* (И., 500); је ... *поушмедео* : би ... *поушмедило* (Vern, Ž., *Mihail Strogov*, Bgd, 1964, prev. M. Dorđević, EK).

1.1.31. На основу грађе запажа се да се нестандартне варијанте на *-ити* јављају у текстовима из XIX века, а у текстовима из XX века ређе. Ово одступање бележи се код писаца чији је завичајни говор шумадијско-војвођански или неки од ијекавских дијалеката, углавном источно-херцеговачки. У најновијим текстовима овакве нестандартне варијанте не јављају се често, а нешто су учесталије код глагола *бáзд(j)ети*, *зúд(j)ети*, *чíлети* / *чéљети* и њихових префиксираних твореница, док за глаголе *брíд(j)ети*, *одòлети* / *одòљети*, *úвид(j)ети* у грађи нису регистровани нестандартни аналошки облици.

1.2. Глаголи на *-(j)ети* са вишеструким обликом презента код којих су варијанте на *-ити* нестандартне

1.2.0. Иако предмет ове анализе није проблем глаголских врста и облика промене, код неколико глагола мораће се узети у разматрање и облици презента, јер су понегде двојаки, а понегде тројаки облици овог времена могли утицати или на учвршћивање елемента *-(j)ети* у инфинитиву и инфинитивним облицима или на ширење варијанти на *-ити*. Такви су глаголи са једносложном основном: *бд(j)ети*, *врѐти*, *зрѐти* 'сазревати' и *зрѐти* 'посматрати', затим *снабд(j)ети*, а по двојаким облицима презента близак им је и глагол *гòв(j)ети*.

1.2.1. Према Белићевом тврђењу (1999: 349), глагол *бд(j)ети* у презенту, поред облика *бдѝм*, има и облик *бдѝјѐм*. Овоме је проблему рад посветио Стјепан Бабић (1978: 91–92). Полазећи од тога да новији приручници и речници дају предност само облику *бдѝм*, он инсистира

ра на томе да је једнако правилно и *бдијџем*, а облици „*бдиџм*, *бдиџи* ... стилски су обиљежени, старински” (Бабић 1978: 92)⁵⁵. Наравно, ово се објашњава са дијахроног становишта, јер је глагол *бд(ј)џети* некада имао полугласник *бџџти* и понашао се као глагол *видџти*, а након губљења полугласника, он је постао ближи глаголима типа *см(ј)џети*, *дџсн(ј)ети*, *прџхт(ј)ети*, те је тако почео и да се мења.⁵⁶

Актуелни правопис (П 2010), као и некадашњи правописи (Вуковић 1949, Белић 1950, П 1960, Пшк 1997), те језички приручници (Клајн 2002, СЈП) дозвољавају двојачке облике презента: *бдиџм* и *бдијџем*⁵⁷. РСАНУ такође наводи дублетне облике презента, док РМС⁵⁸ и РСЈ норму ограничавају на облик *бдиџм*, који се наводи и код Скока (1971: под *бдјети*). Код префиксираних глагола исти извори нису доследни у признавању дублетизма типа: *(-)бдим* и *(-)бдијџем*. Наиме, П 1993, Пшк 1997, П 2010, Клајн 2002 и СЈП и код њих дозвољавају двојачке облике презента. Међутим, осим РМС и Скока (1971: под *бдјети*), који дају само презенте на *-џм*, Вуковић 1949 указује на неисправност облика *прџбдијџем*, П 1960 наводи само *набд(ј)ети се*, *набдиџм се*, а Белић 1950 *прџбд(ј)ети*, *прџбдиџм*.

Грађа показује да се у језичкој пракси користе оба облика презента – и типа *бдиџм* и типа *бдијџем*⁵⁹:

1) *бди* (Слоб. 1865, 2/7, ГрРСАНУ); *бди* (Јед. 1873, 195, РСАНУ); *бди* (Гавр. А. 2, 99, РСАНУ); *бди* (Весел. 17, 43, РСАНУ); *бдиџи* (Pupin, M., Sa rašnjača do paučejaka, АСК, ЕК); [они] *бде* (Белић, НЈ НС 1, 82, РСАНУ); *бди* (Живот 1955, РМС, под сусељанин); *бди* (КН 1958, РМС; под сигнатура); *бди* (Милиц. 1, РМС, под дух); *бдим* (Макс. Д. 3, 42, РСАНУ); *бдим* (Božović, S., Tebi, moja Dolores,

⁵⁵ Може се рећи да се ово односи на хрватски стандард, што се може илустровати и са неколико примера из наших дескриптивних речника:

бдије (Алауп. 1, 33, РСАНУ); *бдијеш* (Бубл. 1, 18, РСАНУ); *бдије* (Перк. 1, 147); *бдије* (Крл. 1, 91); *бдије* (Вел., РМС); *бдију* (Шен. А., РМС, под штиталски); *бдију* (Горан, РМС, под *заданити*) : борци *бде* (Назор 3, 109, РСАНУ); *бдим* (Назор, РМС, под крес).

⁵⁶ Коњугација овог глагола и њему етимолошки сродног глагола *снабд(ј)ети* представљена је и у раду Спасојевић 2008. Тамо се коментарише и грађење облика глаголског прилога садашњег *бдијџи*, императива *бди*, *снабди* и трпног глаголског *прџбдевен*, *прџбдивен*, *прџбден*, *снабден*, *снабдевен*, *снабдет* итд.

⁵⁷ Правопис Пшк 1997 и П 2010 наводе да је основа *бдиј-* обичнија у ијекавским говорима, али се среће и у екавским.

⁵⁸ Међутим, у примерима у оквиру речничког чланка има потврда за *бдијџем*.

⁵⁹ У грађи је посведочен и презент типа *бдем*, који остаје ван стандарда:

Краљ свуд близу војске, *бде* и чека жудно (Станим. В. 1, 102, РСАНУ); *бдеју* (Киш Д., е., Пешчаник, х 2); *бдеју* (Brodell, F., Materijalna civilizacija, ekonomija i kapitalizam od XV do XVIII veka, 1, Bgd, Novi Sad, 2007, ЕК).

Bgd, 1984, EK); *бдим* (Kuzmanović, R., Golf, Bgd, 1998, EK); лекари ... *бде* (БЖ 2008, 205/32); *Бдим?* – *Бдиш?* – Хм, *бдимо* (Увод у анатомију, ТВ Б 92, прев. С. Вукојевић, 2008); *пробди* (Nastasijević, M., Zapis o darovima moje rodake Marije, EK); [они] *пробде* (Бож. Г. 2, 33, ГрРСАНУ); *пробдим* (Грол 3, 81, ГрРСАНУ); *пробди* (Киш Д., е., Varia); [лопови] *пробде* (Pekić, V., Novi Jerusalem, EK);

2) *бдијеш* (Суб. Ј. 2, 40, РСАНУ); *бдије* (Косановић Н., БК 1899, 486, ГрРСАНУ); *бдије* (Шант. 3, 115, РСАНУ); *бдијем* (И., РМС, под с); *бдије* (Коч. 5, 385, ГрРСАНУ); *бдије* (Војн. И., РМС); *бдије* (Кост. Д. 1, 53, РСАНУ); *бдије* (Каш. 2, РМС, под весталка); *бдије* (Десн., 37); *бдију* (Andrić, I., Na Drini ćuprija, EK); *бдију* (Борба 1958, РМС, под победница); *бдије* (Adamović, V., Umetnik i bolest, Bgd, 2007, EK); *бдију* (Novaković, M., Strah i njegov sluga, Bgd, 1999, EK); *бдију* (David, F., San o ljubavi i smrti, Bgd, 2008, EK); *пробдије* (Нуш. 31, 213, ГрРСАНУ); *пробдије* (ЗК, 11/8, ГрРСАНУ).

На основу презентоване грађе може се рећи да је у текстовима аутора са екавског изговорног подручја обичнији облик презента *бди̑м*, а са ијекавског учесталији је презент *бди̑јѐм*. Међутим, граница се не може повући ни по овом критеријуму, а ни по хронолошком. Такође, на дублетизам наилазимо код истог аутора и у истом извору. Тако, на пример, код Д. Киша у електронској верзији сабраних дела стоје три потврде за презент *бди̑* и четири за *бди̑јѐ*, а дублетне облике користи и код префиксираног глагола:

Анђео који *бди* над децом; Молио се Богу, шапћући загладан у лик оног анђела што *бди* над децом. Била је ... уоквирена танким дрвеним оквиром ... као и онај анђео што *бди* над децом⁶⁰. Ноћу, док *бдијем* од несанице, правим (негативни) биланс. Она без сумње *бдије* над њим. Једино над њом *бдије* дух епохе. Добри дух Еутерпе, који *бдије* над рукописима ... удесио је ствар. То сабије читав живот што *пробди* ноћи и ноћи : ставио је свог јунака да *пробдије* целу ноћ.

У опусу М. Црњанског такође се срећу дублетни облици презента, као и на страницама *Политике*:

бдим (Стјански, М., Кар španske krvi, Bgd, 1984, EK) : *бдије* (I., Dnevnik o Čapojeviću, EK); *бдимо* (Пол. 6. фебруар 2008, EK); *пробди* (И. 6. март 2006, EK) : *бдије* (И. 21. децембар 2007, EK); *бдију* (И. 25. новембар 2008, EK); *пробдију* (И. 28. април 2001, EK).

Међутим, оно у чему се сви приручници и речници слажу јесте да је *бдити* некњижевно, као и *набдити се*, *прѐбдити*, *прѐбдити*⁶¹. У корпусу је посведочен велики број потврда за стандардну варијанту, од почетка XIX века до данас у текстовима писаним на оба изговора:

⁶⁰ У овим примерима овакав облик презента можда је контекстуално условљен као у формулама.

⁶¹ У РМС налазимо одредницу *прѐбдити*, која се упућује на *прѐбдети* без икаквих коментара о нормативној вредности ове варијанте.

-(j)ети: *бдјети* (Дан. Ћ. 11, 66, РСАНУ); *бдети* (Бошк. Ј. 3, 259, РСАНУ); *су бдели* (Јов. М. 4, 162, РСАНУ); *бделе* *су* (Поп. Ј., РМС); [*је*] *бдело* (Ћос. Б. 3, 250, РСАНУ); *су бделе* (Petrović, R., *Burleska gospodina Peguna boga groma*, Bgd, 1974, ЕК); *бдео* (Андрић, 122); *бдети* (Bihalji-Merin, O., *Graditelj moderne misli*, Bgd, 1965, ЕК); *бдјети* (Десн., 33); *бдели* (Минд. З., 110); *бдећу* (Dima, A., *Četdeset i pet vitezova*, I, прев. А. М. Поповић, 1964, ЕК); *је бдела* (Tišma, A., *Upotreba čoveka*, Bgd, 1977, ЕК); *бдео* *је* (Bлагојевић, В., *Sve zveri što su sa tobom*, Bgd, 1975, ЕК); *бдети* (Киш Д., е); *бдео* (И.); *бдели* (Пек. Б., 67); *бдео* (Павић, 58); *бдео* *је* (Даној. М. 3, 226, ГрРСАНУ); *бдети* (Vožović, S., *Tebi, moja Dolores*, Bgd, 1984, ЕК); *је ... бдела* (Ћосић, Д., *Пријатељи*, Бгд, 2005, 185); *смо бдели* (Велм. С., 77); *бдела* (Огњ., 153); *је ... бдео* (David, F., *San o ljubavi i smrti*, Bgd, 2008, ЕК); *је ... бдела* (Kuzmanović, R., *Anje, anje*, Bgd, 1995, ЕК); *је бдео* (Novaković, M., *Strah i njegov sluga*, Bgd, 1999, ЕК); *бдела* (Петр. Гор., 100); *бдео* (И., 116); *бдела* (Ненад. Д., 17); *бдео* (И., 162); *је бдео* (Injac, O. B., *Velike advokatske odbrane*, Bgd, 2007, ЕК); *бдети* (И.); *је ... бдела* (Pašić-Gagović, M., *Žene Starog zaveta*, Politika, Bgd, 2003, ЕК); *је ... бдео* (Н-Г, 180); *су ... бдели* (Viva, jun 2001, ЕК); *пробдела* (Јевт., РМС); *пробдјесте* (Шант. 9, 339, ГрРСАНУ); *пробдети* (Р-К 2, ГрРСАНУ); *пробдела* (Мил. В. 4, 256, ГрРСАНУ); *пробдео* (Минд. 4, 36, ГрРСАНУ); *пробдео* (Симић Ж. 5, 394, ГрРСАНУ); *пробдети* (Петр. В., 42); *сам пробдела* (Bлагојевић, В., *Sve zveri što su sa tobom*, Bgd, 1975, ЕК); *пробдео* (Ненад. Д., 140); *пробдео* (Пан. И., 179); *пробдела* (Серанови, ТВ Студио Б, прев. И. Николић, 2008); *пробдео* (Добри Вил Хантинг, РТС 1, 2008); *смо пробдели* (Laušević, Ž., *Godina prođe, dan nikada*, Bgd, 2011, ЕК);

Нормативно маркирана варијанта на *-ити* среће се, како у старијим текстовима, тако и у новијим текстовима:

-ити: *бдио* (Нуш. 8, 189, РСАНУ); *бдио* (Гавр. А. 2, 58, РСАНУ); *бдити* (Зб. зак. 20, 140, РСАНУ); *је ... бдила* (Domanović, R., *Mrtvo more*, ЕК); *је ... бдила* (Уск. 1, 166, РСАНУ); *бдити* (Sekulić, I., *Kronika palanačkog groblja*, ЕК); *је бдио* (Стрјански, М., *Seobe*, АСК, ЕК); *је бдио* (Basara, S., *Fama o biciklistima*, ЕК); *бдити* (Ђурђевић, М., *Leš u fundusu*, Bgd, 2005, ЕК); *пробдити* (Ђорђ. Јов. 1, 526, ГрРСАНУ); *пробдио* (Нуш. 8, 207, ГрРСАНУ); *пробдио* (И. 7, 286, ГрРСАНУ); *пробдити* (Миланк., РМС); *пробдио* (Сек. 2, 272, ГрРСАНУ); *човек ... пробдио* *је* (Пејаговић П., *Борба 1958, 288/4*, ГрРСАНУ); *пробдисмо* (Čosić, V., *Kroz knjige i književnost*, Bgd, ЕК).

У различитим издањима истог дела наилази се на стандардну и нестандартну варијанту (нажалост, не може се увек утврдити која је улога редактора и лектора):

-(j)ети/-ити: Славко *је пробдео* неколико тешких ноћи (Сек. 5, 20, ГрРСАНУ) : Славко *је пробдио* неколико тешких ноћи (И. 2, 65, ГрРСАНУ); Целу би ноћ *пробдео* (Станк. Б. 5, 64, ГрРСАНУ) : Целу би ноћ *пробдио* (И. 2, 30, ГрРСАНУ).

Колебања и непреврело стање у језичкој пракси показује такође напоредна употреба стандардних и нестандартних облика у језику дневне штампе, што ће се илустровати неколиким примерима из два

дневна листа. Међутим, нестандартни облици могу се сматрати пропустом лектора, јер су стандардне форме неупоредиво чешће:

-(j)ети/-ити: бдео (Глас 2007, 3122/40); *бдели* су (И. 2008, 3560/17) : је *бдио* (И. 2009, 4079/12); је *бдела* (Пол. 16. август 2000, ЕК) : би *бдио* (И. 14. август 2008, ЕК).

Алтернације стандардне и нестандартне форме у језичкој пракси указују на то да треба обратити више пажње на облике ових глагола како норма не би била озбиљније нарушена.

1.2.2. И код глагола *снабд(ј)ети* јављају се „вишеструки” облици презента. Према П 1960 и РМС, правилно је само *снабдѝм*, док Белић 1950 даје равноправност облицима *снабдѐм* и *снабдѝм*. Клајн 2002 и СЈП истичу да је *снабдем* обичније, док Пшк 1997 и П 2010 тврде да је у екавском чешће *снабдем* него *снабдим*, а у ијекавском *снабдијем*, а ређе *снабдим*. Тако стоји и у Вуковићевим *Правилима ијекавског изговора* (1949). У грађи су нађене само потврде типа *снабдем* и једна типа *снабдијем*, док презент *снабдим* није посведочен:

се човек ... снабде (Стан. Ст. 2, 29, ГрРСАНУ); *се ... снабдемо* (Ђурић А. 2, 114, ГрРСАНУ); [он] *снабде* (Лаз. М. 1, 41, ГрРСАНУ); [он] *снабде* (Зб. зак. 7, 82, ГрРСАНУ); [он] *снабде* (Р-А 1, 101, ГрРСАНУ); [он] *снабде* (Баг. 1, 291, ГрРСАНУ); *снабдемо* (Вила 1868, 360 до 368, ГрРСАНУ); *снабдемо* (Milanković, М., Kroz carstvo nauka, АСК, ЕК); *снабдеш* (Šolohov, М., Tihi Don, I, Bgd, 1974, prev. М. Moskovljević, ЕК) *снабдем* (Киш Д., е); [он] *снабде* (Пек. Б. 12, 435, ГрРСАНУ); *снабдемо* (Živković, N., Srbi u ratnom dnevniku Vermahta, Bgd, 2005, ЕК); *снабдемо* (Пол. 29. март 2001, ЕК); *снабдем* (И. 9. септембар 2007, ЕК); *снабдете* се (И. 23. окторбар 2010, ЕК);

снабдију (Зог. 4, 20, ГрРСАНУ).

Занимљиво је да се у трећем лицу множине јавља регуларни наставак по V Стевановићевој врсти (*-ју*), али са малим бројем потврда и наставак (*-у*), који се јавља код глагола од I до IV врсте:

да их *снабдеју* (Вукић. М. 5, 49, ГрРСАНУ); *снабдеју* (Šolohov, М., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. М. Moskovljević, ЕК x 2); *снабдеју* (Man, Т., Čarobni breg, prev. М. Đorđević i N. Polovina); *снабдеју* (Киш Д., е., Homo poeticus); *снабдеју* (Maluf, А., Samarkand, ЕК); *снабдеју* (Dima, А., Grof Monte Kristo, Vršac, 2011, prev. А. Milićević i D. Kostić, ЕК); *снабдеју* (Пол. 5 мај 2000, ЕК); *снабдеју* (NIN, 27. jun 2002, ЕК); *снабдеју* (Politikin magazin, 2001, ЕК);

се ... снабду (Сп. СКА 62, 76, ГрРСАНУ); *се снабду* (Сир. 1, 12, ГрРСАНУ); *снабду* (Павл. Ж. 3, 844, ГрРСАНУ).

Према нашој нормативној литератури, споран је само облик презента, а на могућу појаву инфинитива на *-ити* (и глаголских облика који се од њега граде) нигде се не указује. Грађа показује да су облици на *-(j)ети* стабилни и раширени од почетка развоја стандардног језика на

Вуковој основици (што можда има везе са распрострањеношћу облика презента типа *снабдем*):

-(j)ети: *снабдети се* (Поп. Ђ. 3, ГрРСАНУ); *снабдети* (Петр. Н. 1, 108, ГрРСАНУ); *снабдеше* (БК 1898, 1368, ГрРСАНУ); *снабдјети* (Зел. 1, 206, ГрРСАНУ); *снабдети* (Венац 11, 153, ГрРСАНУ); *снабдео* (Ав. 2, 113, ГрРСАНУ); *се ... снабдела* (Бат. 1, 22, ГрРСАНУ); *снабдети* (Novaković, S., Klasici jugoslovenskog prava, Bgd, 1995, ЕК); *се могу снабдети* (Мил. В. 6, 67, ГрРСАНУ); *снабдети* (Кнеж. Б. 3, 264, ГрРСАНУ); *снабдео* (НЕ 12, 357, ГрРСАНУ); *снабдео* (Макс. Ст. 1, 246, ГрРСАНУ); *снабдети* (Milanković, M., Kroz vasionu i vekove, АСК, ЕК); *снабдети* (Sekulić, I., Kronika palanačkog groblja, АСК, ЕК); *снабдео* (Р-К 2, ГрРСАНУ); *се снабдела* (Петр. М., РМС); *снабдети* (Вербер, 65); *снабдеше* (Dostojevski, Braća Karamazovi, ЕК); *снабдеће* (Dima, A., Četrdeset i pet vitezova, 2, prev. A. M. Popović, 1964, ЕК); *се снабдео* (Киш Д., 41); *снабдела* (Пек. Б. 1, 275, ГрРСАНУ); *снабдела* (Павић, 4); *смо се ... снабделе* (Велм. С., 141); *снабдети* (Kuzmanović, R., Odmor, Bgd, 1990, ЕК); *снабдео* (Енц. Вој. 1/II, 310, ГрРСАНУ); *снабдети* (Velikić, D., Ruski prozor, ЕК); *се снабдео* (Глас 2008, 3638/17); *снабдесмо* (Пол. 26. јул 2009, ЕК)⁶².

1.2.3. И глагол *врѣти*, *врѣм* спада у глаголе са неправилном конјугацијом, па тако код њега, уместо очекиваног наставка VI врсте *-е*, у трећем лицу множине имамо наставак *-у*, као код I врсте⁶³, што важи и за префиксирана образовања *до-*, *за-*, *иза-*, *из-*, *на-*, *оба-*, *ода-*, *пре-*, *про-*, *у-*, *уза-врети*. Ово истичу сви језички приручници и правописи (Вуковић 1949, Белић 1950, П 1960, П 1993, Пшк 1997, П 2010, Клајн 2002 и СЈП). Међутим, РСАНУ наводи у загради поред *врѣм* и облик презента *врѣјѣм*, док облик *заврѣјѣм* искључује из стандарда као дијалекатски, као и облике *врем*, *заврем*, *изаврем*, *одаврем*, које квалификује као не-књижевне. Вуковић 1949 истиче да је неправилно *вријѣм*, а Белић 1950 – *узаврѣју*. Пецо (1956: 32), који је посветио студију облицима глагола *врѣти* и *зрѣти*, истиче да се код екавских писаца, као и у екавским народним говорима, овај глагол најчешће мења по VII Белићевој врсти, тј. по VI Стевановићевој (*врѣти* – *ври*), а да је у ијекавским говорима другачије. Наиме, на основу грађе за РСАНУ, он запажа да се *врѣти*

⁶² Да се код овог глагола чувао јатовски наставак, показују и примери писани старом графичком:

снабдѣти (Поз. 1849, 184, ГрРСАНУ); *снабдѣти* (Терм. 6, 71, ГрРСАНУ); *снабдѣти* (Цук. 1, 36, ГрРСАНУ); *снабдѣла* (Сол. 1, 83, ГрРСАНУ); *снабдѣти* (Игњ. М. 1, 38, ГрРСАНУ); *снабдѣше* (И., 115, ГрРСАНУ).

Можда је и отпор према туђем у језику утицао на то да се код овог глагола не рашири варијанта на *-ити*, о чему нам говори следећа језичка поука:

Снабдити Руси кажу и *снабдѣвать* и *снабждать* ... према томе држим да је боље рећи *снабдети*, *снабдевати* него *снабдити*, *снабждавати* (Стојановић Љ., НЈ 1937, 88).

⁶³ Белић 1999: 349 претпоставља да је до овога дошло под утицајем партиципа *врѣћи*.

мења по VI Белићевој врсти (IV Стевановићевој) (*врѣти – врѣјѣ*), а да се префиксирани глаголи колебају између I и VI Белићеве врсте, односно I и V Стевановићеве (на пример *џврети – џврѣјѣ* и *џврѣ*). У прикупљеној грађи нашле су се све три варијанте облика презента, наравно, највише је потврда за варијанту која се сматра стандардном и у текстовима писаним екавским и ијекавским изговором и нема разлога да се у овом случају норма коригује:

ври силан свет (НПр Прод., 59, РСАНУ); ђубре ... *ври* (Задр. 1868, 2, РСАНУ); оно ... *ври* (Матић Г. 2, 62, РСАНУ); [кисела вода] *ври* (СН 1879, 590, РСАНУ); *ври* миро (Мил. М. Ђ. 17, 31, РСАНУ); *ври* поморски говор (Мат. 6, 5, РСАНУ); Босна ... *ври* (Гар. И. 1, 15, РСАНУ); *ври* ... жеља (Коч., 147); станица *ври* (Тип. 8, 261, РСАНУ); равница *ври* (Мил. В. 6, 154, РСАНУ); *ври* [кукњава] (Павл. Јер. 3, 101, РСАНУ); *ври* као у кошници (Стан. М., РМС); у селима *ври* (Дед. В. 2, 502, РСАНУ); *ври* вода (Воžović, S., Tebi, moja Dolores, Bgd, 1984, ЕК); логор *ври* (Ћон. Ј., РМС); народ *ври* (Андрић, РМС); *ври* зора (Čosić, D., Koreni, ЕК); унутар зидина *ври* (Novaković, M., Strah i njegov sluga, Bgd, 1999, ЕК); *врим* (Пол. 2. август 2009, ЕК); *заври* крвца (Њег. 6, 21, РСАНУ); галама *заври* (Хумо 1, 88, РСАНУ); вода ... *изаври* (Јовић. 5, 121, РСАНУ); сир *наври* (Ј–О 1, 254, РСАНУ); колико пута Кушмељу *преври* (Мат., РМС); *преврши* (Лал., РМС); нешто му ... *проври* (Ад., РМС); [море] *узаври* (Глиш., РМС, под вал¹).

Нестандардни облици презента типа *врѣјѣ* су фреквентнији од презента типа *врѣ*, али у 3. л. мн. су чести облици по овој промени:

крвца *врије* (Суб. Ј. 4, 14, РСАНУ); море ... *врије* (Поп. Мита 1, 38, РСАНУ); *врију* гласови (Кош Е., Књиж. 2, 581, РСАНУ); *заврије* крв (Ћор. С. 8, 463, РСАНУ); *врије* (Brodell, F., Materijalna civilizacija, ekonomija i kapitalizam od XV do XVIII veka, 1, Bgd, 2007, ЕК); *врије* (Pavlović, Živojin, Oni više ne postoje; *врије* (Пол. 29. август 2000 ЕК); не дај да *уврије* [ракија] (Андрић, РМС); крв ... *вре* (Каћ. В. 1, 136, РСАНУ); метну пређе и оставе да *вре* (Грђ. 5, 43, РСАНУ); крв ... *довре* (Њег. 8, 64, РСАНУ); 3. л. мн.: лонци ... *вру* (Глиш. 1, 38, РСАНУ); *вру* осећања (Кнеж. Б. 2, 139, РСАНУ); варива ... *навру* (Батут 2, 95, РСАНУ); сачекајмо људе да *превру* (Цвиј., РМС); *узавру* пси (Коч., 263).

На могућу употребу неправилних облика инфинитива *врити*, *наврити*, *преврити*, *проврити*, *уврити* и према њему образованих глаголских облика упозорава Белић 1950, као и РСАНУ, стављањем квалификатора не~~к~~(ижевно) *уз врити*, *заврити*, *изаврити*, *изврити*, те Клајн 2002 и СЈП. Облици на *-(j)ети* континуирано се срећу и у новијим и у старијим текстовима, без обзира на то да ли је у дијалекатској бази аутора екавски или ијекавски изговор:

-(j)ети: *врети* (Груј. Ј. 2, 191, РСАНУ); *вреле* су (Лоп. Н., РМС); *ће врети* (Лал., 200); [је] *доврело* (НПр Врч. 5, 260, РСАНУ); [су] *довреле* (Љуб. 1, 223, РСАНУ); је *доврело* (Ћорђ. Јов. 2, 30, РСАНУ); је *доврело* (Р–К 2, РСАНУ); је ... *заврела* (Стан. М., ГлЕМ 1939, 5, РСАНУ); *заврело* [је] (Радић Д. 6, 96, РСАНУ); је *за-*

врела (Доман., СКГл 20, 565, РСАНУ); је ... *изаврело* (Њег. 6, 30, РСАНУ); *ће ... изаврети* (Мил. М. Ћ. 11, 259, РСАНУ); Авдага *изавре* (Милијевић С., БК 1896, 778, РСАНУ); сузе *изавреше* (Вул. С. 2, 104, РСАНУ); је ... *изаврела* (Нев., Звезда 4, 274, РСАНУ); је ... *изаврела* (Митриновић Д., БВ 1913, 97, РСАНУ); *изавреле* су (НП Шаул. 4, 16, РСАНУ); ... са сузом која *изавре* и кану (Сиј. Ћ. 2, 146, РСАНУ); *извре* р'јека (Њег. 9, 311, РСАНУ); *извреле* су (Ерд. 7, 51, РСАНУ); је ... *изврела* (Ђон. Ј. 1, 140, РСАНУ); је ... *наврела* (Мил. М. Ћ. 34, 149, РСАНУ); *наврети* (Мап, Т., *Šarobni breg*, prev. М. Ђорђевић и N. Polovina, ЕК); је *наврела* (Zamjatin, Ј., Ми, Bgd, 1978, ЕК); су ... *одаврели* (Миљ. 4, 248, РСАНУ); [су] *преврели* (Коч., 39); није ... *преврела* (Петр. В., 119); је ... *преврело* (Десн., 160); је ... *преврело* (Isaković, А., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК); *проврела* је (Dostojevski, Poniženi i uvređeni, Bgd, 1975, ЕК); је ... *проврела* (Kuzmanović, R., Odmor, Bgd, 1990, ЕК); *уврела* [је] (Лал., 367); *узавреше* (Коч., 349); је *узаврело* (Војн. И., РМС); *узаврео* је (Јелић В., 58); је *узаврео* (Поп. Мирос., 128).

С друге стране, бројни су и примери за нестандартну варијанту ових глагола на *-ити* уместо на *-(j)ети*. Подједнако су заступљени и код писаца из старијих епоха развоја књижевног језика и код савремених писаца, независно од њихове дијалекатске базе:

-ити: је ... *врила* (Драг. 2, 299, РСАНУ); је *врио* (Змај 1, 396, РСАНУ); је *врио* (Весел. 18, 90, РСАНУ); је *врила* (Недић Ј. 2, 134, РСАНУ); је *врило* (Уск., 105); су ... *вриле* (Јов. С., 230); је *врила* (Sekulić, I., Kronika palanačkog groblja, ЕК); је ... *врило* (Јак. С. 3, 150, ГрРСАНУ); је *врила* (Крак. 1, 17, РСАНУ); су *вриле* (Црњ., 31); је ... *врило* (Кост. Мита 1, 10, РСАНУ); је *врила* (Чубр. В. 1, 340, РСАНУ); је *врила* (Нуш., Звезда 4, 881, РСАНУ); *врило* је (Вид. А. 1, 199, РСАНУ); *врило* је (Ђос. Д., РМС); је *врило* (Велм. С., 187); је ... *врила* (Ник. Дан., 75); је ... *врила* (Hoking, S., Kratka povest vremena. Bgd, 1996, ЕК); је *врило* (Петр. Гор., 163); је *врио* (Ненад. Д., 140); *врио* је (Dimitrijević, B., Zaboravljeni gorostas Mihailo Petrović, u: Pol. 24. septembar 2001, ЕК); је *врила* (Ђурђевић, М., Ubistvo u Akademiji nauka, Bgd, 2002, ЕК); би ... *изврила* (Marković, S. Pata, Veliki narodni kuvar, Bgd, 1956, ЕК); је *проврила* (Crnjanski, M., Seobe druga knjiga, ЕК); *проврети* (Markes, G. G., Sto godina samoće, ЕК); није *проврила* (Ђурђевић, М., Treći sektor ili sama žena u tranziciji, Bgd, 2001, ЕК); није *проврила* (Arsenijević, V., Predator, Bgd, 2008, ЕК); је *уврила* (Сек., РМС); би ... *уврила* (Marković, S. Pata., Veliki narodni kuvar, Bgd, 1956, ЕК).

Забележени су и случајеви напоредне употребе стандардних и нестандартних облика код истог аутора:

-(j)ети/-ити: кућа *узавре* (Станк. Б., РМС) : *врило* (Stanković, B., Nečista krv, ЕК); је ... *узаврео* (Андрић, 102); је ... *проврела* (И., РМС) : је ... *врило* (И., 175); су ... *провреле* (Ђоп., РМС) : је *узаврило* (И., 9); би *уврела* (Пол. 9. новембар 2009) : није *уврио* (И. 12. октобар 2008, ЕК).

Што се тиче односа стандардних и нестандартних форми инфинитива и инфинитивних глаголских облика, овде је систем у превирању. Ако норма у презенту није подлегла пред бројношћу глагола који прилазе

глаголима типа *бити*, *вити*, *лити*, не би требало да попусти ни пред бројношћу нестандартних морфолошко-аналогских реализација на *-ити*.

1.2.4. Код глагола *гòв(ј)ети* 'угађати, дворити', који је покрајински и застарео, срећу се двојаки облици презента: и *гòвѐм* и *гòвѝм*. Грађа показује да је наставак за облик *-ѐм* уобичајен, а наставак *-ѝм* је потврђен у Сарајлијином примеру с почетка XIX века и у примерима из народних говора:

Много јој ти ... *говеш* (Радић Д. 2, 115, РСАНУ). Мудром *гове* / Што је умно (Змај 5, 79, РСАНУ). Људ'ма говећ', себи *говем* (И. 1, 354, РСАНУ). А Јана *гове*, *гове* целог дана (Крст. А. 2, 276, РСАНУ). Има жену ... која му у свачему *гове* (Игњ. Ј., РМС). Човек ... *гове* (Срем. 2, 69, ГрРСАНУ). Ту му *гову* (И., РМС). Више ми не *гове* тај ваздух (Стан. М., РМС). Чича-Петар баш у срцу *гове* (Вукић. И., РМС). Четници ... *гове* и чекају (Вуков. Ч., РМС). И многи не зна друкче, / Да тузи *загове* (Змај 1, 111, РСАНУ). Ал' тровно зрно ... ће да *загове* пакленој ћуди (Јоцић Ј., ИРК 1877, 179, РСАНУ). Свак се од нас журио да му ... угоди и *угове* (Јакш. Ђ., РМС).

гови [Грк] (Сар. 1, 27, РСАНУ); не се *гови* (Призрен, Чем., РСАНУ).

Иако РСАНУ упозорава на то да су форме типа *говити* некњижевне код глагола *гòв(ј)ети*, *загòв(ј)ети*, *згòв(ј)ети*, *југòвети*, *угòв(ј)ети*, нису забележене такве потврде, већ само оне које се сматрају стандардним:

-(ј)ети: *говели* [су] (Јов. Љ., Лаз. Л. 1, XXIV, РСАНУ); није *говео* (Мил. М. Ђ. 15, 616, РСАНУ); *говети* (Поп. 3. 3, 30, РСАНУ); је *говело* (Јов. С., 135); је ... *говела* (И., РМС); *говети* (Sekulić, I., *Kronika palanačkog groblja*, ЕК); *говео* [је] (Ков. Б., Књиж. 6, 290, РСАНУ); *југовела* [је] (Ник. В. 2, 295, РСАНУ); *поговети* (Бошк. Ј. 1, 118, ГрРСАНУ); *уговети* (Uskoković, M., *Došljaci*, Bgd, 1932, ЕК).

1.2.5. И глаголи *зрѐти* 'сазревати' и *зрѝти* 'посматрати' спадају у неправилне глаголе VI Стевановићеве врсте. Ако се узме у обзир њихова промена у старословенском *зрѣти* – *зрѣиши* 'сазрети' и *зрѣти* – *зриши*, могло би се очекивати данас *зрѐти* – *зрѝјем* и *зрѐти* – *зрѝм* (Пецо 1956: 33), али је у језичкој пракси много компликованије. Речници и нормативни приручници нису јединствени у препорукама за њихову конјугацију, па тако лако могу довести у забуну оне који траже савет.

Глагол *зрѐти* 'сазревати', вероватно под утицајем глагола *врѐти*, иако је по пореклу различит од њега, има облике и по I врсти (Белић 1999: 349). РСАНУ и РМС дозвољавају двојаке облике презента *зрѝм* и *зрѐм* (3. л. мн. *зрѐ* и *зрѹ*). Дублетне облике презента *зрѐм* и *зрѝм* наводе Белић 1950, Вуковић 1949, П 1960, П 1993, Пшк 1997 и П 2010, с тим што они за 3. л. мн. наводе само облик *зрѹ*. Исто поступају и новији језички приручници Клајн 2002 и СЈП (они на ову парадигму упућују префиксирани глаголе *дòзрети*, *сàзрети* и сл.). Презент *зрѝјем* РСАНУ

квалификује као некњижевни, Белић 1950 као неправилни, а РМС као покрајински. Међутим, код *дòзрети* РСАНУ стављањем у заграду презент *дòзријѐм* без икаквог квалификатора дозвољава, као секундарну, побочну, и трећу могућност, али РМС тај облик сматра нестандартним. Вуковић 1949, Белић 1950 и П 1960 имају само презент *дòзрїм* – *дòзрў*. Оба речника дају *зàзрѐм* и *зàзрїм*. Међутим, РСАНУ наводи и *òзрѐм* и *òзрїм*, а РМС само *òзрѐм*. Насупрот томе, у РМС налазимо *прѐзрїм* (као и у П 1960, код Белића 1950), па *прїзрѐм*, а Вуковић 1949 наводи само *прїзрїм*. Код *сàзрети* и *ўзрети* забележени су двојаки облици презента према РМС, П 1960, П 1993, Пшк 1997 и П 2010: *сàзрѐм* и *сàзрїм* и *ўзрѐм* и *ўзрїм*. Белић 1950 поред презента *сàзрїм* напомиње да је неправилно *сàзрејў*, *сàзријў*, али дублетним сматра облике *ўзрѐм* и *ўзрїм*, док Вуковић 1949 дозвољава само презент на *-їм* код ових глагола – *сàзрїм*, *ўзрїм*. Пецо (1956: 35), као и за *врѐти*, истиче да овај глагол у ијекавским говорима има промену типа *зрѐти* – *зрїје* и да се она може признати као стандардна, нарочито, ако се узму и дијакхронијски елементи у обзир. С обзиром на овакву шароликост у речницима и нормативним приручницима, не може се очекивати мања шароликост ни у језичкој пракси.

Грађа указује на приближно једнаку заступљеност презента типа *зрїм* и *зрѐм* – *зрў*:

груда [сира] ... „зри” (Ј–О 1, 290, РСАНУ); зри [вино] (Ранк. Б. 1, 269, РСАНУ); стварање драме зри (Глиг., Књиж. 3, 551, РСАНУ); сирац ... *дозри* (Јов. А. 4, 134, РСАНУ); [поврће] *дозри* (Пол. 9. новембар 2007, ЕК); воће ... *презри* (Тод., РМС); трешња не сме да *презри* (Politikin magazin, 2002, ЕК); жито *презри* (Brodell, F., Materijalna civilizacija, ekonomija i kapitalizam od XV do XVIII veka, 2, Bgd, Novi Sad, 2007, ЕК); вино ... *сазри* (Батут, РМС); *сазриши* (Јовановић, Z., Ispovest jednog ragozačanog udbaša, Danas, 14. 4. 2004, ЕК); *сазрим* (Пол. 21. новембар 2010, ЕК); орах *узри* (Лаз. Л., РМС);

грожђе *зре* (Рист. Мил. 1, 46, РСАНУ); мис’о *зре* (Бан 6, 30, РСАНУ); зру планови (Богд. М. 2, 109, РСАНУ); жетва која *зре* (Петровић, R., Afrika, ЕК); оvas ... треба ... да ту *дозре* (Пел. 1, 883, РСАНУ); жљезде ... *дозру* (Спасић Д. 3, 349, РСАНУ); да ми воће не *презре* (Рајић, М., Hazarski rečnik, ЕК); стабљика ... *сазре* (В–Ј 1, 28, РСАНУ, под одрвенети); чим *сазре* прво воће (Milanković, M., Kroz carstvo nauka, ЕК); воћка *сазре* (Stanković, B., Gazda Mladen, ЕК); зрно ... *сазре* (Brodell, F., Materijalna civilizacija, ekonomija i kapitalizam od XV do XVIII veka, 1, Bgd, Novi Sad, 2007, ЕК); младић ... *сазре*; маслине ... *сазру* (Киш Д., е., Мансарда); *сазremo* (Пол. 26. јануар 2001, ЕК).

Примери за презент типа *зрїјѐм* у грађи нису бројни и претежно потичу од писаца из ијекавске изговорне зоне, што указује на то да је овај облик и регионално ограничен и да се не може сматрати стандардним:

жита ... *зрију* (Радул. Ј. 1, 11, РСАНУ); *зрије* (Andrić, I., Put Alije Đerzeleza, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka, Bgd, 1999, ЕК); *зрију* (Пол. 8. август 2009, ЕК); *зрије* (Пол. 27. август 2010, ЕК); док чир ... не *дозрије* ... не ваља га проваљивати (Вуков. А. 2, 55, РСАНУ); ствар *дозрије* (Ћип., РМС); деца ... *сазрију* (Frank, A., Dnevnik Ane Frank, ASPAC, ЕК).

У РСАНУ стоји напомена да је *зрити* и *дозрити* некњижевно, а код Белића 1950 да је неправилно *зрити*, *сазрити* и *узрити*. Међутим, у грађи доминирају стандардни облици инфинитива и облика који се од њега граде:

-(*ј*)ети: *зрети* (НПр Вук, 18, 19); је ... *дозрела* (Спасић Д. 2, 60, РСАНУ); би ... *дозрело* (Н-Т 1, 41, РСАНУ); *дозрети* (СБ 1938, 4/4, РСАНУ); је ... *дозрео* (Бошк. Ст. 2, 176, РСАНУ); је ... *дозрела* (Ат. Б. 3, 212, РСАНУ); није *дозрео* (Н. Скуп. 1, 218, РСАНУ); није *дозрео* (Поп. Д. Ј., Арх. КПЈ 4, 150, РСАНУ); није ... *дозрело* (Андрић, 485); је ... *дозрело* (Мат. 5, 32, РСАНУ); је ... *дозрео* (Груј. Н. 5, 28, РСАНУ); је ... *дозрела* (Петр. В. 7, 24, РСАНУ); није *дозрело* (Андрић, 376); је ... *дозрео* (Прод., РМС); није жито *зазрело* (НПр Босна, 50, РСАНУ); није ... *презрео* (Матић Г. 2, 111, ГрРСАНУ); *сазрети* (СН 1850, 45, РСАНУ, под запупети); је *сазрела* (Моск., РМС); *сазрети* (Марј. М., РМС); *сазрели* [су] (Дед. В., РМС); је ... *сазрело* (Весел., РМС, под процватити); би *сазреле* (Станк. Б., 225); *сазрети* (Селим. 2, 214); је ... *сазрела* (Килибарда, 164); није ... *сазрело* (Љубарда В., 346); је *сазрело* (Гат., 298); није *сазрело* (Глас 2009, 3944/4); *узрело* [је] (НПр Вук, 204); *узрела* је (Сек., РМС).

Нестандардни облици се јављају ретко:

-*ити*: је *зрילו* сазнање (Basara, S., Fama o biciklistima, ЕК); *зрити* (Politikini kulturni dodaci, 2002, ЕК).

1.2.6 Код глагола *зрѐти* 'посматрати', РСАНУ дозвољава двојаче облике презента *зрѐм* и *зрѐм* (3. л. мн. *зрѐ* и *зрѐ*), а РМС такође *зрѐм* и *зрѐм*, али у 3. л. мн. само *зрѐ*. Белић 1950, Вуковић 1949, П 1960 само *зрѐти*, *зрѐм*, *зрѐ*, а П 1993, Пшк 1997 и П 2010 (и *назрети* и *прòзрети*) дозвољавају *зрѐм* и *зрѐм*, с тим што они за 3. л. мн. наводе само *зрѐ*, а *зрѐ* сматрају необичним. Облике *зрѐјети*, *зрѐјѐм* РСАНУ квалификује као некњижевне под *зрѐти*, док РМС има одредницу *зрѐјети*, коју квалификује као покрајинску. И РСАНУ и РМС наводе само *дòзрети*, *дòзрѐм*. Оба речника дају *зàзрѐм* и *зàзрѐм*, с тим што РСАНУ даје напомену да је дијал. ијек. *зàзрѐјети*, а да је дијал. ек. и ијек. *зàзрѐјѐм*. Белић 1950 и П 1960 наводе такође *зàзрѐм* и *зàзрѐм*, као и Вуковић 1949, мада *зàзрѐм* ставља у заграду. РСАНУ даје *нàдозрѐм* и *нàдозрѐм*, *нàзрѐм* и *нàзрѐм*, П 1960 само *нàзрѐм*, Вуковић 1949 и *нàзрѐм* и *нàзрѐм*, Клајн 202 и СЈП дају *назрем* – *назру* и *назрим* – *назре*, а РМС само *нàзрѐм*. П 1960, РСАНУ и РМС наводе само *д̀базрѐм се*, а Белић 1950 и Вуковић 1949 двојаче облике презента. РСАНУ даје *д̀бозрѐм* и *д̀бозрѐм*, као и *д̀зрѐм* и *д̀зрѐм*, а РМС само *д̀зрѐм*. У РМС, код Белића 1950 и у П 1960

стоји *прѣзрѣм*, а код Вуковића 1949 *презрим*, а за глагол са префиксом *при-* у РМС пише *призрѣм*. Белић 1950 наводи само *прѣзрѣм*, а РМС, Клајн 2002 и СЈП дозвољавају дублете *прѣзрѣм* и *прѣзрѣм*. Међутим, Вуковић 1949 препоручује *подѣзрѣм*. Код глагола са префиксом *у-* РМС наводи само презент *узрѣм*.

Грађа показује да се првенство у овом случају треба дати презенту типа *зрѣм*, јер се он јавља код писаца са целе територије српског језичког простора и покрива развој стандардног језика од Вука до данас:

стражар *зре* (Шоб. С. 3, 75, РСАНУ); Радивоје *зре* (Сур. 1, 41, РСАНУ); У „Корпу са грождем” још *зре* Катарина (Пол. 22. март 2008, ЕК); све се обазире да *зазре* Ружу (Љуб. 1, 32, РСАНУ); *зазру* коњи (Вилов., БК 1902, 799, РСАНУ); Ибро ... *зазре* (Шуб. 1, 131, РСАНУ); не могу предмети ни да *се назру* (Ац. 1, 179, РСАНУ); једва може понешто да *назре* (Весел. 10, 91, РСАНУ); сам је *назре* (Петр. В. 12, 508, РСАНУ); он ... *назре* фијакер (Симић Ж. 4, 486, РСАНУ); одмах *назрем* породицу (Петр. В. 12, 351, РСАНУ); ја ... нешто *назрем* (Панч. 10, 59, РСАНУ); *назре* у њу (Крст. А. 2, 454, РСАНУ); [сељак] ... *се назре* (НПр Врч. 2, 73, РСАНУ); он *назре* једну људску прилику (Макс. Д., РМС); он ... *назре* свињче (Бож. Г., РМС); *назреш* ко је гост (NIN, 24. јануар 2002, ЕК); покушавам да *назрем* лик (Laušević, Ž., Godina prođe, dan nikada, Bgd, 2011); он *се обазре* (НПр Вук, 121); не смијем да *се обазрем* (Јаз. Ј. 1, 102, РСАНУ); домаћица није хтјела да *се обазре* (Чол. 3, 293, РСАНУ); желео је да *прозре* природу (Срем., РМС); хтео сам бар једном да *прозрем* сан (Киш Д., 21);

За презент типа *зрѣм* посведочене су само две потврде – из XIX и с почетка XX века:

све то *зрим* и познам (Митр. М. 1, РМС); не идем тамо ... да се не *зазрим* [’замерити се’] (Цвјетк. 1, 52, РСАНУ).

Некњижевни облици презента типа *зрѣм* посведочени су код ијевакских писаца:

зазрије чоeka (Љуб. 5, 221); коњ *зазрије* у њешто (Коч. 2, 21); *назрије* једнога (Мат. 12, 40, РСАНУ); *обазрије се* [Благоје] (Ћоп. 12, 250, РСАНУ).

Иако РСАНУ наводи да су некњижевне варијанте *зазрити*, *назрити*, у грађи такве потврде нису забележене:

-(j)ети: *дозрет*’ (Змај 1, 108, РСАНУ); *дозрети* (Селим. 1, 336); *зазрет* (Њег., РМС); *зазрети* (Дан. Ђ., РМС); *зазрех* (Вукић. И. 2, 147, РСАНУ); *сам зазрео* (Цар 1, 7, РСАНУ); *зазрео* [је] (Мил. М. Ђ. 33, 69, РСАНУ); *надозрети* (Томановић Ј., БК 1902, 1556, 1314, РСАНУ); *назрети* (Јакш. Ђ. 17, 359, РСАНУ); *назрети* (Бук. 1, 112, РСАНУ); *назрела* га је (Вујач. Мир. 1, 227, РСАНУ); сам *назрео* (Минд. 3., 34); није *се* ни дало *назрети* (Пек. Б., 46); је ... *назрела* (СМ 1931, 34/3, РСАНУ); *назрети* (Богд. М. 2, 113, РСАНУ); је ... *назрео* (Поп. Ј., Књиж. 1, 322, РСАНУ); је *назрео* (Ћос. Б. 3, XII, РСАНУ); *се назрети* (Радон. Ј. 6, 74, РСАНУ); *назрети* (Весел. 6, 28, РСАНУ); *се ... назрети* (Дед. В., РМС); је *назрео* (Љубарда В., 16); *обазрео се* (Рув. И., БК 1897, 693, РСАНУ); *се нису обазрели* (Н. Скуп. 1, 21, РСАНУ); *обазрети* (Љук., Витез 1899, 19, РСАНУ); *обазрех се* (Јак. С. 1, 27, РСАНУ); *оба-*

зрећемо се (СК 1938, 75/4); *обазрети се* (Марк. Б. 1, РСАНУ); би ... *обозрео* (Сар. 3, 167, РСАНУ); *презревши живот* (Срем., РМС); *зашто си ме презрела* (Минд. 3., 207); *можда би је збиљски презрео* (Пек. Б., 272); Р. Б. Марковић [*је кафану*] *презрео* (Марк. Бели, 118); *лишен дара којим би презрео патње* (Вел. Д., 102); *намере није тешко прозрети* (Јов. С., 58); *можда би је збиљски прозрео* (Пек. Б., 272); *дечаци ... остају хладни као стене, прозревши оштроумно смисао тих саботажа* (Киш Д., 68); *као да је прозрео њену ускогрудост* (Мићић Д. М., 46).

1.2.7. На основу изложене грађе, може се запазити да се код глагола *бд(ј)ети* и *врети* и њихових префиксираних образовања, код којих преовладава презент са наставком *-ѓм*, јавља и нестандартна варијанта инфинитива на *-ити* и инфинитивних глаголских облика. Нестандардне варијанте непрефиксираног глагола *врети* и од њега префиксираних глагола фреквентне су и у текстовима савремених писаца. Код глагола *снабд(ј)ети*, *гòв(ј)ети*, *зрети* 'посматрати', који у презенту имају наставка *-ѓм* (са ретким изузецима), не срећу се нестандартне варијанте на *-ити* у инфинитиву и глаголским облицима који се од њега граде. Овај вид одступања од нормe не налази се ни код глагола *зрети* 'сазревати', чији презент може гласити *зрѓм* и *зрѓм*. Вероватно под утицајем облика презента на *-ѓм* код ових глагола оваква одступања у инфинитиву и инфинитивним глаголским облицима нису забележена.

1.3. Глаголи на *-(ј)ети*, *-ѓм* код којих су варијанте на *-ити* нестандартне у екавском, а равноправне у ијекавском изговору

1.3.0. За глаголе *врѣдети* и *сѣдети* може се успоставити различита норма у зависности од тога да ли је посреди екавски или ијекавски изговор. У ијекавском изговору ови глаголи гласе *вријѣдјети* и *сјѣдјети*, па је могућа дисимилација. Тако се фонетским путем добијају варијанте *вријѣдити* и *сјѣдити*, те је, у ствари, овде реч о аломорфу. Стога у ијекавском варијанте на *-ити* припадају стандарду, док су у екавском оне нестандартне. Како стоји у Пшк 1997: 66, варијанте на *-јети* су карактеристичне за источније јекавске говоре, а на *-ити* за западније (у Хрватској, Босни).

Мада се по својој фонетској и силабичкој структури глагол *мрзети* не подудара са овим глаголима, према нормативним препорукама и језичкој пракси и за њега важе иста правила у вези са употребом варијанти на *-(ј)ети* и *-ити*, па ће се зато разматрати овде.

1.3.1. У РСАНУ и РМС стоји да је у екавском *врѣдети*, а у ијекавском и *вријѣдјети* и *вријѣдити*, па РСАНУ наводи у загради да је *вре-*

дити некњижевно у екавском изговору. На исти начин је у РМС представљен и глагол *заврѣдети*. Међутим, РСАНУ проширује норму код глагола са префиксом *за-*, па дозвољава и *заврѣдети* ијек. *завријѣдјети* и *заврѣдити* ијек. *завријѣдити*. РМС региструје још *надвријѣдјети* и *надвријѣдити*. Правописи су недоследни у нормирању ових глагола. Вуковић 1949 препоручује да је боље употребљавати *вријѣдјети* него *вријѣдити*, *врѣдила*, а Белић 1950 код екавске изговорне варијанте *врѣдети* истиче да је неправилно *врѣдити*, а за ијекавски изговор наводи само *вријѣдјети*. П 1960 прописује за екавски изговор *врѣдети*, а за ијекавски и *вријѣдјети* и *вријѣдити*, а тако чини и за образовања са префиксом *за-*. Новији Матичини правописи (П 1993, Пшк 1997 и П 2010) нормативном у екавском изговору проглашавају варијанту *врѣдети*, са напоменом да не треба говорити и писати *врѣдити*, а дозвољавају у ијекавском и *вријѣдјети* и *вријѣдити*. СЈП даје *заврѣдети*, али у ијекавском само *завријѣдити*, а П 2010 *заврѣдети* и *завријѣдјети*.

У екавским текстовима у прикупљеној грађи посведочено је доста примера за стандардну варијанту глагола од успостављања модерног стандардног језика у XIX веку:

-ети: је ... *врѣдео* (Нен. М. 2, 251, РСАНУ); *врѣдела* [је] (Станк. Б., 37); није ... *врѣдела* (Скерл. 12, 56, РСАНУ); је *врѣдео* (Јов. С., 10, 250); *врѣдеће* (Pupin, М., *Sa rašnjaka do naučenjaka*, ЕК); није *врѣдело* (Petrović, R., *Ljudi govore*, Bgd, 1931, ЕК); *врѣдети* (Bihalji-Merin, O., *Graditelji moderne misli*, Bgd, 1965, ЕК); је *врѣдела* (Андрић, 190); није *врѣдело* (И., 219); *врѣдело* не би (Пек. Б., 150, 184); *врѣдео* је (Киш Д., е); није *врѣдео* (Isaković, A., *Tren 2*, Bgd, 1983, РК); *врѣдео* је (Карог, М., *Zoe*, Zagreb, 1984, ЕК); је ... *врѣдело* (Михаил. Д. 1, 38); није *врѣдело* (И. 2, 155, 285); би *врѣдело* (Велм. С., 149); није *врѣдело* (Blagojević, B., *Sve zveri što su sa tobom*, Bgd, 1975, ЕК); су *врѣделе* (Savić, M., *Mladići iz Raške*, Bgd, 1977, ЕК); је *врѣдело* (Марк. Бели, 198); *врѣдети* (Novaković, M., *Strah i njegov sluga*, Bgd, 1999, ЕК); није *врѣдело* (Мићић Д. М., 52); би *врѣдело* (Зупанц, 42); је *врѣдело* (Basara, S., *Фама о biciklistima*, ЕК); није *врѣдело* (Arsenijević, V., *Predator*, Bgd, 2008); нису *врѣделе* (Гат., 130); сам *заврѣдела* (Степ. М. 1, 266, РСАНУ); су *заврѣделе* (Богд. М. 2, 34, РСАНУ); ћете *заврѣдети* (Ćosić, B., *Kroz knjige i književnost*, ЕК); је *заврѣдела* (Михиз, РМС); *заврѣдео* би (Киш Д., е); није *заврѣдела* (И.); би *заврѣдело* (Viva, oktobar 2001, ЕК).

Забележене потврде за нормативно маркирану екавску варијанту на *-ити* потичу из старијег периода развоја стандардног српског језика, али и из савремених текстова:

-ити: је ... *врѣдило* (Ав. 4, 21, РСАНУ); *врѣдити* (Novaković, S., *Klasici jugoslovenskog prava*, Bgd, 1995, ЕК); је ... *врѣдило* (Нов. 9, 51, РСАНУ); нису ... *врѣдила* (И. 23, 189, РСАНУ); би *врѣдио* (Марк. Св. 2, 135, ГрРСАНУ); би *врѣдила* (Н. Скуп. 1, 241, РСАНУ); би *врѣдило* (Лаз. Ј., 482); *врѣдили* су (Paris, E., *Duge senke – Istina, laži i prošlost*, Danas, 30. 3. 2004, ЕК).

Увидом у ЕК примећује се да има доста нестандартних облика овога глагола на *Политикиним* страницама. Међутим, то не значи да треба мењати норму, јер горенаведене потврде сведоче о исправности нормативних препорука.

-ети/-ити: *врeдeће* (Пол. 27. децембар 2009; ЕК) : *ће врeдити* (И. 6. април 2009, ЕК); *заврeдeће* (И. 8. фебруар 2010, ЕК); *заврeдeвши* (И. 23. фебруар 2010, ЕК) : *могу се заврeдити* успеси – рекла је Снежана Самарцић-Марковић (И. 4. март 2009, ЕК); *заврeдиће* (И. 20. јун 2007, ЕК) итд.

Паралелна употреба нестандартних и стандардних облика забележена је и у књижевном тексту:

-ети/-ити: је ... *врeдeла* : није *врeдило* (Sekulić, I., *Kronika palanačkog groblja*, АСК, ЕК).

У ијекавским текстовима, међу малобројним потврдама, имамо само једну потврду на *-(j)ети*, а остале су на *-ити*, чиме се потврђује оправданост дублета:

-(j)ети: су *врeдeјели* (Вујач. 1, VI, РСАНУ);

-ити: *врeдeдило* је (Чол., РМС); *врeдeдило* је (Селим. 1, 28); није *врeдeдило* (И. 2, 211); је ... *врeдeдила* (Љубарда В., 165); није *врeдeдило* (И., 289); је *врeдeдило* (Пол. 9. фебруар 2008, ЕК).

1.3.2. Глагол *мрзети*⁶⁴, према постојећим нормативним приручницима и речницима, може имати у ијекавском изговору дублетне форме *мрзјети* и *мрзити*. Такав став имају Белић 1950, П 1960, П 1993, Пшк 1997, П 2010, СЈП и Клајн 2002. Једино П 1993, односно Пшк 1997 истичу да је у екавском нестандартно *мрзити*. Код префиксираног глагола *замрзети* Белић 1950 дозвољава обе варијанте у ијекавском, а П 1960 и у екавском (*замрзети* и *замрзити*) и у ијекавском (*замрзјети* и *замрзити*). Међутим, Белић 1950 има само *помрз(j)ети*, а П 1960 наводи *помрзети*, *помрзјети* и *помрзити* без ближег одређења употребе последње варијанте. Вуковић 1949 сматра да су на ијекавском изговорном подручју обичније варијанте *за-*, *по-*, *мрзити* него варијанте на *-јети*. И наши дескриптивни речници РСАНУ и РМС код *за-*, *на-*, *мрзети*, истичу равноправност *мрзјети* и *мрзити* у ијекавском, као и РСАНУ за *омрзети*. Глагол са префиксом *по-* у РМС је обрађен тако да се ва-

⁶⁴ Према Стевановићу (1964: 580), овај глагол је изведен од придева. Ићи ће се за Скоковом етимологијом, који сматра да је овај глагол мотивисан основом *мрз-*: „»1° (конкретно) ледити се као студен, 2° (психолошко) ... бити киван на кога«, све од ништичког пријевојног степена *мрз-* према пријевојном степену *мраз-*, који долази такођер у оба значења ... Изведенице су од *мрз-*: деноминал на *-ити мрзити*, *-џм (по-, за-)* = стцслав. мгъзѣти, безлично *мрзи мѣ, помрзети*” (Скок 1972: под мрзнути).

ријанта *помрзјети* проглашава стандардном и у екавском и у ијекавском изговору и њој се даје предност, јер се на њу упућује *помрзјети*.

Како грађа показује, у екавским текстовима срећу се углавном облици који одговарају инфинитиву *мрзети*, нарочито, код новијих писаца:

-ети: смо *мрзели* (Лаз. Л., 54); су ... *мрзели* (Доман., РМС); *мрзети* (Ђокић Д., СКГл 10, 508, РСАНУ, под горети); је ... *мрзео* (Уск., 20); неће *мрзети* (И., 35); је ... *мрзео* (Срет. М. 7, 96, РСАНУ); је ... *мрзело* (Ђур. 1, 64, РСАНУ); *мрзети* (Ћосић, В., Dva carstva, Bgd, 1928, ЕК); *мрзети* (Petrović, R., Sa silama nemerljivim, Bgd, 1977, ЕК); *мрзети* (Božović, S., Tebi, moja Dolores, Bgd, 1984, ЕК); *мрзећете* (Balzak, Izgubljene iluzije, Bgd, 1961, prev. J. Marković, ЕК); *мрзео* сам (Петр. В., 13); су се ... *мрзеле* (Милој. Б. 2, 11, РСАНУ); *мрзети* (Tišma, A., Upotreba čoveka, Bgd, 1977, ЕК); *мрзео* сам (Пек. Б., 102, 281); *мрзело* ... је (Поп. Мирос., 263); ће ... *мрзети* (Ћосић, Д., Koreni, АСК, ЕК); је *мрзео* (Марков М., 75, 157); су ... *мрзели* (Михаил. Д. 1, 36); су ... *мрзеле* (Огњ., 86); је ... *мрзела* (Ненад. Д., 20); је *мрзела* (Јос.-Вишњ., 13); би ... *мрзели* (Марк. Бели, 62); је *мрзела* (Мићић Д. М., 68); *мрзело* ... је (Павк. В., 105); си *мрзео* (Албахари, 44); би *мрзело* (Kuzmanović, R., Anje, anje, Bgd, 1995, ЕК); сам *мрзела* (Novaković, M., Strah i njegov sluga, Bgd, 1999, ЕК); сам ... *мрзео* (Арсен. В. 2, 15); *мрзети* (Basara, S., Uspon i pad Parkinsonove bolesti, Bgd, 2006, ЕК); *мрзела* сам (Н-Г, 75); су *мрзели* (Гат., 11); није *мрзело* (Laušević, Ž., Godina prođe, dan nikada, Bgd, 2011); *замрзео* [је] (Петр. П. 1, 126, РСАНУ); је *замрзео* (Банов., Пол. 1959, 16604/9, РСАНУ); сам ... *замрзела* (Капор, 216); *замрзели* су (Арсен. В. 2, 41); ћу те *замрзети* (Ljosa, M. V., Avanture nevaljale devojčice, Bgd, 2008, prev. Lj. Popović Andić, ЕК); је *намрзео* (Вин. 2, 315, РСАНУ); *мрзео* је ... *омрзео* (Кн.-С. 1, 27, РСАНУ); није *омрзела* (Минд. 3., 85).

Код екавских писаца из XIX и с почетка XX века наилазимо на нестандартне облике на *-ити*, али се они могу срести и касније:

-ити: није *мрзило* (Весел., 86, 138); није *мрзила* (И., 154); *мрзити* (И. 7, 148, РСАНУ); је ... *мрзио* (Нен. М. 2, 234, ГрРСАНУ); је *мрзио* (Јов. С., 45); су се ... *мрзила* (И., 147); је ... *мрзило* (И., 225, 226); *мрзити* (Dima, A., Četdeset i pet vitezova, 1, prev. A. M. Popović, 1964, ЕК); *омрзити* (Павл. Т. 2, 43, РСАНУ).

Код М. Црњанског, и у оквиру истог издања, као и међу различитим издањима, затим код И. Андрића и Д. Великића бележи се паралелна употреба и варијанти на *-(j)ети* и на *-ити*:

-(j)ети/-ити: је *мрзео* (Црњ., 15); *мрзео* је (И., 101) : је *мрзео* (И., 16 : 1919 мрзио 206; 1920 мрзео 222; 1930 мрзео 236); *мрзила* их је (И., 83); *мрзио* је (И., 88); *мрзети* (Андрић, 30); су ... *мрзели* (И., 187) : је ... *мрзило* (И., 123); није *мрзео* дошљаке (Вел. Д., 58) : *мрзити* (И., 57).

На страницама дневног листа *Политика* такође се срећу, поред стандардних, и нестандартне варијанте, као:

-(j)ети/-ити: *мрзети* (Пол. јун 2009, ЕК); су ... *мрзели* (И. 25. јун 2008, ЕК); ће *замрзети* (И. 14. јануар 2001, ЕК) : *мрзити* (И. 10. децембар 2000, ЕК); су *мрзили* (И. 6. јануар 2009, ЕК) итд.

Према посматраној грађи, у ијекавским текстовима, како код старијих писаца, тако и код савремених, готово да се доследно употребљава варијанта на *-ити*:

-ити: *мрзити* (НПр, Орачић-Nikolić, Z. и др., *Priča bez kraja*, Čitanka za četvrti razred osnovne škole, Bgd, 2007, ЕК); *мрзити* (Коч., 265); *мрзило* га (Milićević, V., *Bespuće*, АСК, ЕК); *мрзити* (Десн., 65); *мрзити* (Селим. 1, 244); су ... *мрзили* (И., 341); *ћемо се мрзити* (И., 326); *мрзити* (Drašković, V., *Molitva druga*, Bgd, 1988, ЕК); нијесмо *мрзили* (Inјас, О. В., *Velike advokatske odbrane*, Bgd, 2007, ЕК); је *мрзило* (Svet, br. 212, Novi Sad, ЕК, ијек.); ни вољети ни *мрзити* (Пол. 9. април 2009, ЕК), *замрзише* (Босна 1869, 152/4, РСАНУ); сам *замрзила* (Ћип. 3, 75, РСАНУ); *замрзиће* (Селим. 2, 161); *замрзити* (Јелић В., 34); се ... *омрзит'* (Нев., Звезда 4, 155, РСАНУ); *помрзише* (Мат., 158).

Код В. Лубарде срећу се потврде за обе варијанте:

-(j)ети/-ити: *мрјели* су (Лубарда В., 179) : се ... *мрзило* (И., 248, г. ј.); су ... *мрзили* (И., 323).

У Вуковим приповеткама посведочене су обе варијанте у ијекавском изговору, али у причама забележеним од приповедача екаваца наилази се и на *мрзити*:

-(j)ети/-ити: *мрзјети* (И., 138); *помрзјети* (И., РМС) : је *мрзила* (НПр Вук, 104); *мрзити* (И., 158); *мрзила* ... је (НПр Вук, 167, 170, ек.); је ... *мрзила* (И., 172, 178, ек.).

Прикупљена грађа показује да се од Вукових времена у екавском изговору колебало у употреби између варијанти *мрзети* и *мрзити*. Међутим, у садашњем језику преовладале су варијанте на *-ети*, наравно, са извесним одступањима. С друге стране, у ијекавском изговору усталила се форма на *-ити* – *мрзити*.

1.3.3. Дублети у ијекавском изговору карактеришу и глагол *сѣдети*. Белић 1950 код *сѣдети* напомиње да је неправилно *сѣдити*, а као ијекавску изговорну варијанту наводи само *сјѣдјети*. На исти начин нормира и глаголе с префиксима *на-* и *пре-*, док код глагола са префиксима *за-* и *од-* не указује на неправилност форми на *-ити*. Према Вуковићевом правописном приручнику за ијекавски изговор (Вуковић 1949), боље је употребљавати овај глагол са јатовском инфинитивном основом: *за-*, *на-*, *од-*, *попо-*, *пре-*, *сјѣдјети*, а не са инфинитивном основом на *-и-*. У П 1960 наводе се екавске изговорне варијанте *за-*, *на-*, *од-*, *по-*, *сѣдети*, док се за ијекавске дозвољавају дублети на *-(j)ети* и на *-ити*. П 1993 и Пшк 1997 доносе *седети* ијек. *сјѣдјети* и *сјѣдити*, док П 2010 региструје само глаголе на *-(j)ети* у оба изговора. У РСАНУ су успостављене одреднице са префиксима *за-*, *из-*, *на-*, *од-*, *об-* уз глагол *сѣдети* са ијекавским варијантама на *-јети* и *-ити*, а у заглављу

речничких чланака глагола са префиксима *из-*, *за-*, *на-*, *од-*⁶⁵ наведено је да су варијанте на *-ити* некрњиве у екавском изговору⁶⁶. У РМС се среће одредница *сѣдети* ијек. *сјѣдјети* и *сјѣдити*, као и одреднице *до-*, *за-*, *на-*, *од-*, *по-*, *попо-*, *пре-*, *про-*, *у-**сѣдети*, за које се такође наводе ијекавске варијанте и на *-јети* и на *-ити*.

Пронађен је велики број потврда за стандардну форму у екавском изговору, како у текстовима које је прибележио Вук и у текстовима пицаца његовог времена, тако и данас:

-ити: је *седео* (НПр Вук, 28); *седевиши* (Нен. М. 2, 46, ГрРСАНУ); је *седео* (Нен. Љ. 27, 11, ГрРСАНУ); *седеши* (Весел., 56); *седеши* (Петр. Н. 1, 237, ГрРСАНУ); је *седео* (Шапч. 11, 224, ГрРСАНУ); су *седали* (Грч.-Мил. 1, 342, ГрРСАНУ); је ... *седела* (Ат. Б. 3, 61, ГрРСАНУ); није *седео* (Рув. И., БК 1898, 636, ГрРСАНУ); сам ... *седео* (Лаз. Л., 22); сам *седео* (Доман. 6, 364, ГрРСАНУ); *седеши* (Глиш. 1, 74, ГрРСАНУ); *седеши* (Бат. 1, 777, ГрРСАНУ); је ... *седео* (Гавр. А. 3, 39, ГрРСАНУ); *седеши* (Нов. 23, 137, ГрРСАНУ); јеси ... *седела* (Срем. 3, 178, ГрРСАНУ); би ... *седео* (Станк. Б., 14); је *седео* (Уск., 151); *седеши* (Скерл. 13, 73, ГрРСАНУ); *седео* је (Јов. С., 9); *седеши* (Пер. Ж. 7, 51, ГрРСАНУ); *седех* (Дим. Ј., СКГл 28, 168, ГрРСАНУ); *седеши* су (Јов. Ј. 1, 22, ГрРСАНУ); нису *седали* (Радон. Ј. 1, 132, ГрРСАНУ); је ... *седео* (Лаз. М. 2, 144, ГрРСАНУ); је *седео* (Гавр. М. 3, 76, ГрРСАНУ); нису *седела* (Петр. Мих. 2, 244, ГрРСАНУ); је *седео* (Макс. Ј. 3, 316, ГрРСАНУ); *седеши* (Прод. 2, 376, ГрРСАНУ); је ... *седео* (Сек. 10, 48, ГрРСАНУ); би ... *седела* (Јанк. Мил. 1, 22, ГрРСАНУ); је *седео* (Мих. Ст. 1, 231, ГрРСАНУ); *седеши* (Ков. Д. 1, 189, ГрРСАНУ); није *седео* (Ђурић А. 2, 85, ГрРСАНУ); је *седео* (Петр. Е. 5, 40, ГрРСАНУ); сам *седео* (Миланк. 1, 205, ГрРСАНУ); је *седео* (Андрић, 145); *седеши* (Кнеж. Л. 4, 93, ГрРСАНУ); су ... *седела* (Пол. 1958, 16357/8, ГрРСАНУ); *седали* су (Борба 1959, 1/6, ГрРСАНУ); *седеши* (Пек. Б., 27); *седео* бих (Киш Д., 24); је *седео* (Поп. Мирос, 90); *седали* бисмо (Капор, 23); *седеши* су (Павић, 26); није ми се ... *седело* (Михаил. Д. 1, 113); су ... *седали* (Огњ., 60); *седела* сам (Велм. С., 124); је *седео* (Марков М., 107); је *седео* (Марк. Бели, 167); *седеши* (Мићић Д. М., 23); *седела* је (Павк. В., 7); *седеши* (Вел. Д., 52); неће ... *седеши* (Ков. Душ., 53); са места с којег сам *седео* (Албахари, 6); *седела* је (Зупанц, 24); је ... *седео* (Гат., 112); *заседеле* [су] (Ник. В. 2, 192, РСАНУ); *заседали* смо (Радић Д. 2, 89, РСАНУ); се *заседеши* (Срем. 1, 172, РСАНУ); су се *заседали* (Тод. Р. 1, 166, РСАНУ); *заседали* се (Ђурђевић, М., *Ubistvo u Akademiji nauka, Bgd, 2002, ЕК*); *изседеши* (Глиш. 5, 6, РСАНУ); се *наседео* (Сек. 9, 106, РСАНУ); је ... *одседео* (Рув. К. 1, 274, РСАНУ); *одседеши* (Паш. 1, 50, РСАНУ); *одседео* је (Живад. 1, 33, РСАНУ); ћу *одседеши* (Вербер, 169); би ... *одседела* (Даној. М., Раск. 25, 46, РСАНУ); *одседела* је (Јов. Б. 1, 103, РСАНУ); *отседео* је (Вин. 2, 117, РСАНУ); *отседеће* (Поп. Ј. 5, 78, РСАНУ); је *одседела* (Solohov, М., *Tih Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК*); *одседела* би (Пол. 22. март 2008, ЕК); *поседеши* (Андрић, 9); је *поседела* (Ostin, Dž., *Nortengerijska opatija, ЕК*); бих ... *поседела* (Капор, М., *Zoe, Zagreb, 1984, ЕК*); *поседела* сам (Ђурђевић, М., *Ubistvo*

⁶⁵ *Одсјѣдети* је у загради, чиме се указује на мању распрострањеност и сл.

⁶⁶ Интересантно је да РСАНУ наводи одредницу *досѣдети*, не дајући податке о изговору, а под њом се даје пример старом графијом са *јатом*.

у Akademiji nauka, Bgd, 2002, EK); сам *поседела* (Пол. 5. октобар 2000, EK); је *преседео* (Глиш., РМС); би ... *преседела* (Станк. Б., 38); је *преседела* (Уск., РМС); је *преседео* (Ћос. Б., РМС); *преседео* је (Андрић, РМС); је *преседела* (Минд. З., 112); *преседео* је (Поп. Мирос., 270); је *преседео* (Марков М., 153); сам ... *преседела* (Михаил. Д. 2, 351); смо ... *преседели* (Ненад. Д., 196); је ... *преседела* (Капор, 33); су *преседела* (Ков. Душ., 52); дете је *проседело* (Весел., РМС); су *се „уседели“* (Пол. 1959, РМС); *уседела се* (Сек., РМС); *се и уседела* (Ђурђевић, М., Leš u fundusu, Bgd, 2005, EK).

Нестандардне варијанте на *-ити* у екавским текстовима јављају се спорадично у текстовима из XIX и с почетка XX века, као и у новијим текстовима публицистичког стила:

-ити: су ... *седила* (НПр Вук, 174); *седила* је (НПр Вук 1, 607, ГрРСАНУ); *седила* [је] (Дан. Ђ. 8, 4, ГрРСАНУ); је ... *седио* (Нен. М. 3, 262, ГрРСАНУ); *седити* (Змај 1865, 11, ГрРСАНУ); *седит'* (Змај 6, 460, ГрРСАНУ); сам ... *седио* (Игњ. Ј. 9, 134, ГрРСАНУ); су ... *седиле* (Велм. 1, 92, ГрРСАНУ); су ... *седили* (Paris, E., Duge senke, Danas, 30. 3. 2004, EK); *седити* (Пол. 7. септембар 2006, EK); *седити* (www.rts.rs, 10. 5. 2009, EK); *се заседила* (Срем. 4, 248, РСАНУ); *одседити* (Тановић С., ГЛЕМ 1928, 42, РСАНУ).

Следећи примери сведоче о томе како се М. Црњански колебао између (данас) стандардне и нестандардне варијанте:

седела је (Црњ., 18 : 1919 *седила* 209; 1920 *седела* 224; 1930 *седела* 238); *седео* је (21 : 1919 *седио* 211; 1920 *седео* 226; 1930 *седео* 241) : *седела* је (128); она *седе* (17).

Како грађа показује, у ијекавским текстовима је заступљенија варијанта овога глагола на *-ити*:

-ити: су *сједили* (Вук 9, 48, ГрРСАНУ); *сједити* (НПр Вук, 199); је ... *сједила* (И., 11); је *сједила* (Ћос. С., 72, 96); *сједили* смо (Јаз. Л., 101, 120); су ... *сједили* (И., 120); *сједила* је (Ћип. 4, 3, ГрРСАНУ); *сједили* [су] (Јуб. 6, 8, ГрРСАНУ); *сједити* (Отаџб. 1913, 10/2, ГрРСАНУ); је *сједила* (Милићевић, V., Bespuće, АСК, EK); *сједила* је (Andrić, I., Put Alije Đerzeleza, ASPAC, EK); *сједили* су (Ћоп., 35); *сједити* (И., 173); *сједили* смо (Селим. 1, 20, 257); *сједила* је (Вујач. Мир. 1, РМС); *сједила* је (И. 2, 103, ГрРСАНУ); сам *сједила* (Ћос. Бора 1, 14, ГрРСАНУ); ћемо *сједити* (Simić, P., Svetac i magle, Bgd, 2005, EK); смо ... *сједили* (Брат. Р., 1215); *сједили* су (Лубарда В., 69, 170); су *пресједили* (Селим. 1, 177); је *пресједила* (И. 2, 277); *пресједити* (И., 397); сам ... *пресједила* (Ћоп., РМС);

-(ј)ети: *сједјети* (Дан. Ђ. 12, 275, ГрРСАНУ); су *сједјели*⁶⁷ (Андрић 3, 100, ГрРСАНУ); *сједјела* је (Лал., 185); *сједјело* [је] (И., 206); *сједјети* (Чол. 2, 13, ГрРСАНУ); *сједјело* је (Чол. Р. 4, 210, ГрРСАНУ); су ... *сједјели* (Килибарда, 119)⁶⁸; смо *се ... насједјели* (Лоп. Н, РМС).

⁶⁷ Приповетка је писана ијекавским изговором и очигледно је штампарска грешка *сједели* (Андрић 11, 115, ГрРСАНУ).

⁶⁸ У овом делу забележени су и фонетски дијалектизми: *сидијо* (Килибарда, 108, г. ј.); није ... *сићела* (И., 55, г. ј.); *сићели* [су] (И., 83, г. ј.). Облици за женски род *сићела*

У грађи су се нашле и потврде да писци користе и варијанту на *-(j)ети* и варијанту на *-ити*:

-(j)ети (дијал. ијек. *ијеђети*)/*-ити*: *попосједјели* [су] (Мат., 75); су *сједјели* (И., 173); су ... *сједјели* (И., 79) : *посједили* би (И., 115); *ијеђети* (Коч., 201, г. ј.); *ијеђећемо* (И., 205, г. ј.) : *сједили* су (И., 138); смо *сједјели* (Десн., 162) : су *сједиле* (И., 21, 56, 130); *сједити* (И., 57); *сједило* је (И., 62); *сједили* смо (И., 132); *посједили* смо (И., 188).

У текстовима с почетка и из прве половине XIX века писаним старом грађијом инфинитивна основа ових глагола се завршава на *-ити*:

-ити: су ... *сѣдили* (Стојк. А. 1, 20, ГрРСАНУ); *сѣдише* (Суб. Ј. 4, 304, ГрРСАНУ); *сѣдио* (ЦНЛ 1843, 179, ГрРСАНУ); е ... *седио* (Стрј. 2, 181, ГрРСАНУ); *сѣдио* (Под. 1847, 81); *досѣдити* (СНЛ 1840, 47, РСАНУ).

1.3.4. На основу изложене грађе, за глаголе *врѣдети*, *сѣдети* и њихове префиксирани творенице у ијекавском изговору се из фонетских разлога може успоставити двојака норма: и *вријѣдјети* и *вријѣдити* и *сјѣдјети* и *сјѣдити* и с тим што је варијанта на *-ити* раширенија. За екавску изговорну норму (малобројне) варијанте на *-ити* спадају у нестандардне појаве. Ово исто важи и за глагол *мрзети* ијек. *мрзјети* и *мрзити*.

1.4. Глаголи на *-(j)ети*, *-ЇМ* код којих су варијанте на *-ити* нестандардне и каузативни глаголи од исте основе на *-ити*, *-ЇМ*

1.4.0. Издваја се и неколико глагола на *-(j)ети*, *-ЇМ* код којих се каузативна семантичко-синтаксичка реализација исказује посебном лексемом са суфиксом *-ити*, те се образују семантичко-синтаксички супротстављени парови глагола на *-(j)ети*, *-ЇМ* и *-ити*, *-ЇМ*. Дакле, медијалне реализације се исказују глаголом на *-(j)ети*, а каузативне истокореним глаголом на *-ити*. Притом, форме инфинитивна на *-ити* и инфинитивних глаголских облика код медијалних глагола сматрају се нестандардним. У речницима се налазе две одреднице, у зависности од тога да ли је глагол непрелазан медијалан или је прелазан активан.

1.4.1. У РСАНУ се прави дистинкција између непрелазног медијалног глагола *кѡпнети* / *кѡпњети* 'топити се, нестајати' и прелаз-

настали су дисимилацијом, а аналогично према њему добијено је *сидијо* (Николић 1991: 246).

ног активног, фактитивног или каузативног *кòпнити* 'чинити да нешто окопни', као и префиксираних глагола *окòпнети / окòпњети* 'истопити се, нестати' и *окòпнити* 'учинити да нешто смекша'. На овој дистинкцији за пар *кòпнети – кòпнити* инсистирају и нормативни приручници П 1960, П 1993, Пшк 1997 и П 2010 (последњи и за пар *ископнети / ископњети – ископнити*). Међутим, језичка пракса ово не потврђује јер за прелазне глаголе нема потврда у облицима у којима се испољава ова формална разлика (ни у ЕК се не налазе релевантне потврде). За глагол *кòпнити* у РСАНУ једини извор је П 1960, а за *окòпнити* стоји једна потврда са квалификатором нераспр(острањено):

-ити: Нафта ... *окопнила* је парафинску грудву (Кес. 1, 142).

Међутим, грађа показује да су оправдана упозорења у РСАНУ да је *копнити*, односно *ис-*, *о-**копнити*, нестандартно код непрелазних медијалних глагола. РМС има одредницу *кòпнети / кòпњети*, као и одреднице за овај глагол са префиксима *из-*, *о-*, *од-*, *про-*, *с-* и *у-*. Такође, и Белић 1950 наглашава да је неправилно *ископнити* и *укопнити*, док *копнити* и *окопнити* наводи у загради без квалификатора. Вуковић 1949 истиче да не треба употребљавати облике *ис-*, *о-*, *про-*, *у-*, *копнити*, *-ила*, а П 1960 наводи у стандардном лику глаголе *ис-*, *о-*, *про-*, *у-*, *кòпнети / (-)кòпњети*.

Прикупљена грађа показује да се у језичкој пракси, поред варијанти на *-(j)ети*, јавља и приличан број варијанти на *-ити* кроз читав период развоја стандардног језика на Вуковој основици:

-(j)ети: У јесен 1828 године почела је *копнети* Милошева милост према лепом Алексици (БД 1921, 6/2, РСАНУ). *Копнела* је младост (Марк. Д. 1, 46, РСАНУ). Снег по брду је *копнео* (Радов. Ђ. 1, 235, РСАНУ). ... јер ће онда момци *копнети* за њима (Џајкановић, V., *Rečnik srpskih narodnih verovanja o biljkama*, АСК, ЕК). Изгледа да ће скоро [снијег] *копњети* (Јал. 9, 91, РСАНУ). Тај је ... *копнео* наочиглед (Чол. 1, 147, РСАНУ). Вест је *копнела* и губила своју невероватну садржину (Поп. Мирос., 119, 162). Никад неће *ископнети* [снег] (Нев., СКГл 13, 486, РСАНУ). Софроније ... је ... *ископнео* за пет килограма (Кост. Т. 5, 220, РСАНУ). Под теретом година она је ... *ископнела* (Баран., РМС). И оно [срце] је увело и ископнело (Том. Ј. 2, 4, РСАНУ). Меша као да је *ископнео* под белим покривачем (Ћосић, Д., Пријатељи, Бгд, 2005, 187). *Ископњела* Стана у образ али и у мртву черу бијаше лијепа погледати (Килибарда, 57). Ана је ... нагло *копнела* због ускраћене љубави (Savić, M., *Ujak naše varoši*, Bgd, 1977, ЕК). Кад је једног пролећа мајка *ископнела* са снегом на крову опустеле куће, пренели су их све заједно код мужа (Ков. Душ., 57). Снег свугде *окопнео* (Глиш. 6, 228, РСАНУ). Не виде већ како се сав осушио од туге и како је *окопнео* (Вукић. М. 3, 232, РСАНУ). Снага као да је *окопнела* (Капор 3, 85, РСАНУ).

-ити: *Копнило* се у позадини од маларије (Јак. С., РМС). *Копнила* је окупаторска власт (Поп. Ј., РМС). У мени се све више стишавала и *копнила* туга (Ђоп., 414). Осећање надмоћи нагло је *копнило* (Рекіћ, В., Besnilo, Bgd, 1987, ЕК). Сва драж ... *копнила* је док је загледао у зграду преко пута (Velikić, D., Ruski prozor, ЕК). Ствари су у међувремену само *копниле* и пропадале (Arsenijević, V., Predator, Bgd, 2008, ЕК). Овуд су снегови *ископнили* (Шапч. 8, 51, РСАНУ). Толико су *ископниле* (Бијелић Ј., XX век 1939, 197, РСАНУ). Ко снегови који *откопнише* (Ков. Б., СКГл НС 17, 185, РСАНУ).

Примери за употребу и нестандардних и стандардних варијанти срећу се, рецимо, код С. Ћоровића и М. Ускоковића, као и у *Политичким* текстовима из прве деценије XXI века:

-(j)ети/-ити: Газдиница све више *копнела* [sic] (Ђор. С. 12, 139, РСАНУ) : *Ископниће* ми дијете к'о грудa снијега (И. 10, 131, РСАНУ); На гробљу, које се издалека види, снег *окопнео* (Уск., 187) : Нова трава клијала је испод трња, снег *копнио* по околним висовима (И., 147). Баш као што је *копнела* и нестајала Чубура (Пол. 11. март 2001, ЕК) : Марија је из дана у дан *копнила* (И. 29. јул 2007, ЕК). Неки пророкују да ће афрички глечери потпуно *ископнити* за двадесет година (И. 21. јул 2006, ЕК). Гол је донео ... наду која је *окопнила* (И. 29. август 2008, ЕК).

Занимљиве су потврде које су пронађене у делима Д. Ћосића, а које су супротне препорукама нормативиста. Наиме, он користи *копнети* као прелазни активни глагол, а као медијални у нерелексивној и релексивној форми употребљава *окопнити (се)*. Ова прва семантичка реализација квалификује се у РСАНУ као некњижевна и упућује се на *копнити*:

После ... пораза који су је ... *копнели*, чета више није могла ... да се креће дању (Ћос. Д. 1, 329, РСАНУ) : Неће дуго јадник. *Окопнио* је (И. 2, 257, РСАНУ). Вајају очи да се снег *окопнио* (И. 2, 137, РСАНУ).

Наиме, код ових глагола варијанте на *-ити* су веома честе и када се глаголи реализују као непрелазни, али још увек не надилазе употребу стандардних облика. Уколико нормативисти не коригују своје препоруке, неопходан је већи опрез говорника и лектора.

1.4.2. Ако се упореди обрада глагола мотивисаног именицом *кора* – *кòр(j)ети се* 'добити кору' и његових префиксираних образовања у нашим дескриптивним речницима, не стиче се јасан закључак о томе да ли је исправно *(-)кòр(j)ети се* или *(-)кòрити се*. И РСАНУ и РМС глагол *кòр(j)ети се* упућују на *кòрити се*, чиме се другој варијанти даје предност. Међутим, оба речника успостављају одреднице са суфиксом *-(j)ети* за глаголе са префиксима *за-* и *о-*, а РСАНУ у заглављу тих речничких чланака форме на *-ити* маркира као некњижевне. У РСАНУ обрађен је каузативни глагол *око̀рити* 'учинити да нешто добије кору', који је оквалификован као нераспрострањен и посведочен је у презенту. Међутим, када је посредни глагол са префиксом *с-*, у РМС се

предност даје варијанти са суфиксом *-ити* – *скòрити (се)*, на коју се упућује глагол *скòр(ј)ети (се)*. Наиме, глагол *скòрити* је прелазни активни – ’учинити да нешто добије кору’, а рефлексивна форма је медијална – ’добити кору. П 1993, Пшк 1997 и П 2010 наглашавају да је у значењу ’добити кору’ исправно само ек. *корети* ијек. *корјети*, а тако и *окорети* и *скорети*.

Нерефлексивни и рефлексивни медијални глаголи са суфиксом *-(ј)ети* посведочени су од почетка XIX века до XXI века:

-(ј)ети: Кожа ... светли се што је *окорела* (Игњ. Ј. 10, 129, РСАНУ). Апостоли су имали посла са људима, народима, који су *окорели* били у нечастивој вери (Поп. Гавр. 8, 84, РСАНУ). Гле сад како је *окорела* (Јакш. Ћ. 4, 42, РСАНУ). Чекаху да домаћин изреже оне двије пласе печене говедине, што већ *окорјеше* на сред стола (Мат. 12, 59, РСАНУ). Видаковић је био *окорео* у свом конзервативизму (Поп. П. 4, 247, РСАНУ). Црна се мрља на њој осушила и *окорела* (Нуш. 15, 131, РСАНУ). Отулео сам, пресушио и *окорео* (Вас. Д., СКГЛ НС 14, 241, РСАНУ). Није срамота заплакати јунаку који је, отврдно и *окорео* у борбама (Цвиј. 6, 85, РСАНУ). Само ја нисам *окорео* (Ћос. Б. 3, 82, РСАНУ). Наша су давно *окорела* срца (Црњ., 172). Онако згужвана беше *окорела* (Dostojevski, F. M., Браћа Karamazovi, ЕК). Давно сам *окорео* (Исак. А. 2, 65, РСАНУ). Уста су му *окорела* од жеђи (Ненад. Д., 148). Те се моја крила *окореше* (НП Вук 2, 329, РСАНУ). Ако ... се земља *окорела* ... онда узми ... дрљачу (Радић Ћ. 2, 51, РСАНУ). Чудио се стари, какве су то ствари, | Да се колач тако *окорео* јако (Змај 1, 408, РСАНУ). Одгурује болесном ногом шерпу у којој се јело већ одавно *окорело* (Марков М., 132). Оно мало снег што остао *скорео се* (Михаил. Д. 2, 207). Види како је огрубела, *скорела се* (Tišma, A., Upotreba čoveka, Bgd, 1977, ЕК). Из мене је престало да цури, *скорећу се* сав (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК). Али бих ... прекинуо дисање, погрешно закључивши да се мркожута масна твар није *скорела* (Kuzmanović, R., Odmor, Bgd, 1990, ЕК).

Потврде за медијални глагол на *-ити* нису тако бројне, а све су рефлексивне:

-ити се: Водена површина узме се *корити* (Будисављевић М., БК 1907, 39). Крв је ... цурила и *корила се* по образу (Ћор. С. 8, 408, РСАНУ). Лед се *корио* на обалама (Давичо 2, 347, РСАНУ). Житељи градски *окорише се* у неверству (Вин. 7, 136, РСАНУ). Коса му се помрсилa ... те се по њој крв *скорила* (Ћор. С., 161). На рукама и лицу већ се била *скорила* (Пјф, I., Petrov, J., Dvanaest stolica, ASPAC, ЕК). *Скорила се* крв (Šolohov, M., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК). Блато се било *скорило* (И.). Када се крв већ *скорила* (Киш Д., е., Пешчаник). Лепак се већ *скорио* у њој (Арсен. В. 2, 96). На чворовима се беше *скорила* крв (Braun, D., Da Vinčijev kod, ASPAC, ЕК).

За прелазни активни глагол забележене су две потврде – једна је са суфиксом *-(ј)ети*, дакле, могла би се окарактерисати као нестандартна, док за другу не можемо утврдити, јер је текст ијекавски:

Шта ли је могло *окорети* срце (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК). Мраз је био *скорио* крв (Вујач. Мир. 1, РМС).

Непрефиксирани глагол мотивисан именицом *кора* посведочен је малим бројем примера у рефлексивној форми са суфиксом *-ити*. За глаголе са префиксом *за-* нису нађене релевантне потврде, док се овај глагол са префиксом *о-* по изузетку јавља са суфиксом *-ити*, а обичнији је са суфиксом *-(j)ети*. Са префиксом *с-* заступљене су обе варијанте, с тим што се овај глагол реализује углавном као рефлексивни медијални. С обзиром на различиту дистрибуцију суфикса *-(j)ети* и *-ити* код непрефиксираног глагола и глагола са префиксима, односно код рефлексивних и нерелексивних форми очигледно да ни норма не мора бити уједначена. Предност свакако треба дати суфиксу *-(j)ети* за медијалне глаголе, али код непрефиксираног глагола и глагола са префиксом *с-* могли би се као дублети признати и глаголи са суфиксом *-ити*.

1.4.3. Када су посреду глагол *смр̀д(j)ети* / *смр̀д(j)ети* и његове префиксирани творенице, такође су могући у језичкој пракси нестандардни аналошки облици на *-ити* за нерелексивне или рефлексивне медијалне глаголе, али, према правописима и речницима, и стандардни на *-ити* за прелазне активне глаголе. Вуковић 1949 истиче да је неправилно *за-*, *при-*, *у-*, *смрдити*, *(-)смрдила*, као и Белић 1950 код источне (екавске) варијанте за облике *смрдити* и *усмрдити*, а П 1960 наводи само стандардне варијанте глагола. У РСАНУ у заглављу речничког чланка глагола *досмр̀д(j)ети* форма *досмрдити* се обележава као не-књижевна, а тако је поступљено и код глагола *засмр̀д(j)ети* у значењу 'почети смрдети'. Међутим, овај речник региструје и каузативни глагол *засмр̀дити* 'учинити да нешто смрди'⁶⁹. Иста дистинкција исказана је и у РМС, као и у Белић 1950. Диференцијација глагола на *-(j)ети* и *-ити* по глаголском роду спроведена је у РСАНУ и код покрајинских лексема *насмр̀д(j)ети се* 'наболовати се' и *насмр̀дити* 'нађубрити; наружити' (*насмр̀дити се* 'наспавати се'), *осмр̀д(j)ети* / *осмр̀д(j)ети* 'усмрдети се' и *осмр̀дити* / *осмр̀дити* 'учинити смрдљивим', с тим што се у заглављу речничких чланака на *-(j)ети* упозорава на нестандардну дијалекатску форму ијекавске изговорне варијанте *осмрдљети*. РМС има још глаголе *присмр̀д(j)ети* и *усмр̀д(j)ети*. У РМС стоји одредница *усмр̀д(j)ети/усмр̀д(j)ети* иако се овим глаголом у нерелексивној форми изражава каузативност. Ово морфолошко уобличење свакако одговара његовој рефлексивној форми, у којој се реализује као медијални са значењем

⁶⁹ Примери нису индикативни за праћење анализирани појаве јер су у презенту или су икавски.

’постати смрдљив’. Посведочени су још медијални глаголи на *-(j)ети* са префиксима *пре-* и *про-*.

Иначе, у грађи доминирају потврде за непрелазне и рефлексивне медијалне глаголе на *-(j)ети* (неколико је нестандартних са јекавским јотовањем):

-(j)ети (дијал. ијек. *смрђети*): *смрдела* је (Српјански, М., Seobe, АСК, ЕК); неће *смрдети* (Šolohov, М., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. М. Moskovljević, ЕК); је почео *смрдеи* (Dostojevski, Браћа Karamazovi, ЕК); је *смрдело* (Киш Д., е., Ноћ и магла); је *смрдела* (Pekić, В., Vesnilo, Bgd, 1987, ЕК); је *смрдела* (Павић, 12); је *смрдело* (Simović, Лј., Putujuće pozorište Šopalović, АСК, ЕК); је ... *смрдело* (Павк. В., 58); би *смрдела* (Novaković, М., Strah i njegov sluga, Bgd, 1999, ЕК); нису *смрделе* (Гат., 28); је ... *смрдело* (Arsenijević, В., Predator, Bgd, 2008, ЕК); су ... *смрделе* (Пан. И., 182); ће ... *смрдеи* (Пол. 9. децембар 2007, ЕК); је *смрдела* (Илустрована политика, ЕК); *досмрђело* ... је (Пав. 20, 200, РСАНУ); онда му је *досмрдело* (Киш Д., е., Varia); *засмрђело* [је] било (Новић 5, 165, РСАНУ); коса *засмрде* (Весел. 8, 65, РСАНУ); је ... *засмрђела* (Ђур. 4, 331, РСАНУ); коњи ... *засмрдеше* (Српјански, М., Seobe druga knjiga, АСК, ЕК); капут *засмрђе* (Вујач. Мир. 2, 181, РСАНУ); ваздух је *засмрдео* на укварена јаја (Киш Д., е., Час анатомије); *засмрдеи* (Марк. Бели, 51, 195); као да је нешто *засмрдело* (Novaković, М., Strah i njegov sluga, Bgd, 1999, ЕК); нешто је у свему овоме „*засмрдело*” (Пол. 11. децембар 2005, ЕК); *пресмрђело* [је] (Лал., 52); *присмрђело* би (Вуков. Ч., РСМС); *присмрђети* (Љубарда В., 79); *просмрдеће* и кроз пукотине (Мостови, бр. 100, ЕК); *се* ... *усмрђеише* (Њег., РСМС); *се усмрђети* (Дан. Ђ., РСМС); ће *се усмрдеи* (Milanković, М., Kroz carstvo nauka, ЕК); ће *се усмрдеи* (Šolohov, М., Tihi Don, I, Bgd, 1974, prev. М. Moskovljević, ЕК); *се већ усмрдела* (Hašek, Ј., Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu, 1, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver, ЕК); *усмрдео сам се* (Isaković, А., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК); у трену *се усмрде* брод (И.); *се усмрдела* (Bulgakov, М. А., Majstor i Margarita, Bgd, 1995, ЕК); *се* ... *усмрдела* (Михаил. Д. 1, 89); *се усмрђела* (Килибарда, 116).

Забележено је неколико нестандартних потврда на *-ити*, и то од писца ијекавца и из дневне штампе:

-ити: *засмрдити* (Ћоп. 12, 390); *усмрдити се* (И. 16, 126, ГрРСАНУ); није могао *присмрдити* у програм (Пол. 22. окторбар 2009, ЕК).

Грађа показује да формалне дистинкције остају на нивоу препорука када су у питању каузативни глаголи. Само је један пример на *-ити*, а остали посведочени примери су на *-(j)ети*, вероватно аналогично према непрелазним глаголима:

-ити: Између свију богаља и просјака, што су *осмрдили* чисту зелену тратину, угледа Калађинка (Вујчић И., Реп. 1948, 140, РСАНУ).

-(j)ети (дијал. ијек. *смрђети*): *Засмрдео* је целу шуму [цигаром] (Разг.). Стаде хука мачке, а *осмрђела* пут паклом (НПР Чајк. 3, 181, РСАНУ). Опет се зачас обрех у нужнику, који ... мој претходник није *усмрдео* (Kuzmanović, Р., Odmor, Bgd, 1990, ЕК). До жучне расправе дошло је јуче ујутру када се Дивна пожалила

да је Дрљача спаваћу собу *усмрдео* белим луком (ВН 12. фебруар 2010, 23). Води га кући па га храни! *Усмрде* цео крај! (Пол. 8. фебруар 2000, ЕК).

1.4.4. Код рефлексивног медијалног глагола мотивисаног именицом *стид*: *стид(ј)ети се*, како РМС наводи, варијанта на *-ити* је не-књижевна, док се код неких префиксираних глагола она користи за изражавање каузативности. Наиме, у РСАНУ се у полисемној структури глагола *застид(ј)ети* за значење 'изазвати осећање стида' дозвољава и *застидити*. Међутим, РМС то проширује и на медијална значења јер глагол *застидити (се)* упућује на *застид(ј)ети (се)*. У РСАНУ уврштени су још префиксирани глаголи *настид(ј)ети се* и *остид(ј)ети*, а у РМС *остид(ј)ети* и *устид(ј)ети се*. Ако је значење медијално 'осетити стид', према РМС, исправно је *постид(ј)ети се*, а ако је каузативно 'учинити да се ко стиди', онда је правилно *постидити*.

За глагол *стид(ј)ети се* у грађи су се нашле следеће потврде:

-(j)ет се: *стидјети се* (Вук, Рј); *би се ... стидео* (Весел. 6, 176, ГрРСАНУ); *су се стиделе* (Stanković, В., Nečista krv, ЕК); *би се стидели* (Uskoković, М., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК); *стидела се* (Јанковић Д., ГЛЕМ 1940, 162, ГрРСАНУ); *стидети се* (Р-К 2, ГрРСАНУ); *се ... стидети* (Čosić, В., Dva carstva, Bgd, 1928, ЕК); *се ... стидела* (Шуб. 1, 25, ГрРСАНУ); *су се ... стиделе* (Petrović, Р., Burleska gospodina Peruna boga грома, Bgd, 1974, ЕК); *стидела се* (Вербер, 73); *се стидјети* (Десн., 264); *стидјећу се* (Селим. 1, 93); *се ... стидјети* (Јелић В. 3, 103, ГрРСАНУ); *смо се стидели* (Tišma, А., Široka vrata, ЕК); *није се ... стидео* (Киш Д., 136); *стидео се* (Пекић, В., Besnilo, Bgd, 1987, ЕК); *стидео се* (Поп. Мирос., 200); *стидео се* (Isaković, А., Tren 2. Bgd, 1983, ЕК); *се стидео* (Čosić, Д., Koreni, АСК, ЕК); *се стидела* (Blagojević, В., Sve zveri što su sa tobom, Bgd, 1975, ЕК); *стидела се* (Каро, М., Зое, Zagreb, 1984, ЕК); *сам се стидела* (Božović, S., Tebi, moja Dolores, Bgd, 1984, ЕК); *нисам се стидео* (Марков М., 6); *се ... стидео* (David, F., Nodоčasnici neba i zemlje, Bgd, 2000, ЕК); *се стидео* (Павк. В., 145); *стидео се* (Ков. Душ., 178); *се стидео* (Demić, М., Sluge hirovitog lučonoše, Zrenjanin, 2006, ЕК); *се стидео* (Basara, S., Fama o biciklistima, ЕК); *стидео се* (Velikić, Д., Ruski prozor, ЕК); *се ... стидела* (Arsenijević, V., Predator, Bgd, 2008, ЕК); *се ... стидјети* (Laušević, Ž., Godina prođe, dan nikada, Bgd, 2011, ЕК, г. ј.); *се ... не бих стидјела* (Svet, br. 214, Novi Sad, ЕК); *стидеће се* (Пол. 15. јануар 2010, ЕК); *стидела сам се* (И. 29. новембар 2010, ЕК).

Нестандардне потврде на *-ити* срећу се у веома старим текстовима, код писаца који су писали старом грађијом, а спорадично и касније, све до данас:

-ити: *стидитисе* (Ис. 1, 17, ГрРСАНУ); *стидити се* (Дос. 9, 11, ГрРСАНУ); *се ... стидила* (БП 1851, 180, ГрРСАНУ); *се стидила* (Ћип. 4, 12, ГрРСАНУ); *се није стидио* (Durić, М., Olimpijski krugovi, bogovi i ljudi, u: Pol. 27. septembar 2000, ЕК); *се ... стидити* (Injac, О. В., Velike advokatske odbrane, Bgd, 2007, ЕК).

Колебања у употреби између стандардне и нестандартне варијанте нарочито су заступљена код писаца који потичу из зоне источнохер-

цеговачког дијалекта (И. Андрић, Б. Топић) или из зоне шумадијско-војвођанског дијалекта (Ј. Лазаревић, М. Црњански):

-(j)ети/-ити: се ... *стидела* (Лаз. Л., 34); бисте се *стидели* (И. 1, 7, РСАНУ) : се ... *стидио* (И., 480); *стидео* бих се (Црњ., 31) : *стидио се* (И., 21); *стидео се* (Андрић, 113) : *стидити* (И. 4, 80, ГрРСАНУ); се ... *стидјети* (Ћоп., 308) : се ... *стидила* (И., 258).

Међутим, да је ова форма стабилна, сведочи ЕК: наспрам више од четиристо потврда у стандардном облику на *-(j)ети*, овај корпус је приказао две нестандардне (горенаведене) на *-ити*.

За глаголе са префиксима *за-* и *по-* са каузативним значењем 'учинити да се неко стиди' нађене су само две потврде на *-ити*, и то с почетка XIX века. Међутим, грађа показује да је и у овом значењу раширен суфикс *-(j)ети*:

-ити: Ви сте мене с првим вашим писмом *застидили* (Дос. 12, 22, РСАНУ)⁷⁰. Ником не бих образ *застидила* (НП Вук 2, 555, РСАНУ);

-(j)ети (*дија. ијек. стиђети*): Чим би он мене *застидео*? (Весел. 6, 176, РСАНУ). То њега и наљути и *застиде*, па му ударише сузе (Весел., РМС). Нијесам те ја *застидјела* (Пав. 20, 119, РСАНУ). То га *застиђе* (Коч., 360). Ти си ме *застидела* (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, EK). Да би је уверила и *постидела*, говорила јој је о доброту консуловој (Андрић, 445). *Морамо постидјети* сваког ругача (Јелић В., 19). Ви сте га ... раније *постидели* због незнања (Минд. 3., 317). Наишао [је] на ... непријатељство да га је то *постидело* (Man, T., Čagobni breg, prev. M. Đorđević i N. Polovina, EK). Селињане то не *постидје* (Јал., 50). Није било мушки *постидети* га (Markes, G. G., Sto godina samoće, EK). Зар сам вас ја тиме хтела *постидети* (Dostojevski, Браћа Karamazovi, EK). *Постидела* си ме (Bulgakov, M. A., Majstor i Margarita, Bgd, 1995, EK). Ово ће вероватно *постидети* многе Београђане (Пол. 12. децембар 2005, EK). Неће *постидети* ни оне који се са њим појаве на ексклузивнијем месту (И. 7. септембар 2009, EK). Немој нас *постидети* у овај страшни дан (Pravoslavljе, br. 741, EK). Ала Махмуда била је висока млада ... с лицем које би *постидело* и сјајно сунце (Arsenijević, V., Predator, Bgd, 2008, EK).

Код повратних глагола са овим префиксима распрострањен је такође суфикс *-(j)ети*:

-(j)ети: Анока се *застиде* (Лаз. Л., 166); се *застидео* (Прод. 2, 202, РСАНУ); се *застидех* (Domanović, R., Stradija, EK); се *застидео* (Сек. 1, 41, РСАНУ); ће се *застидети* (Нен. Љ. 26, 162, РСАНУ); *застидевиши се* (Станк. Б., 192);⁷¹ после се [Вишња] *застиде* (Уск., 190); ја се *застидех* (Црњ., 169); рече Халина и *застиде се* (Вербер, 75); ће се сама себе *застидети* (Dostojevski, Zli dusi, Bgd, 1975, EK); *застидевиши се* (Dostojevski, Браћа Karamazovi, EK); се ... неће *застидети*

⁷⁰ Да ова дистинкција не постоји у језичком осећању, сведоче и Доситејеви примери, јер он има глагол на *-ити* и у медијалном значењу. Код њега је варијанта на *-ити* одраз дијалекатске базе.

⁷¹ У ЕК на овом месту стоји форма на *-ити*.

(Пол. 27. јун 2001, ЕК); *се постидех* (Јаз. Л., 35); *се постидео* (Станк. Б., 201); *постидех се* (Поп. Т., СКГл 2, 6, РСАНУ, под запламтети); *се не морам постидети* (Milanković, M., Kroz carstvo nauka, АСК, ЕК); *не би се постидео* (Hašek, J., Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu, 1, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver, ЕК); *се ... постидео* (Андрић, 440); *се постидео* (Вербер, 184); [cy] *се ... постиђели* (Јал., 225); *се морају постидети* (Ćosić, D., Koreni, ЕК); *сам се постидела* (Ненад. Д., 38); *се не би постидео* (Kuzmanović, R., Anje, anje, Bgd, 1995, ЕК); *се постидео* (Nedeljković, D., Ponedeljak, Bgd, 2008, ЕК); *се постидесмо* (Basara, S., Uspon i pad Parkinsonove bolesti, Bgd, 2006, ЕК); *се ... може ... постидети* (Арсен. В. 2, 70); сигуран сам да *се нећу постидети* (Пол. 10. април 2009, ЕК).

Наиме, суфикс *-(j)ети* уобичајен је код глагола мотивисаних именицом *стид* не само када су медијалани већ и кад су пралазни активни, каузативни. Варијанте на *-ити* могу се сматрати периферним појавама, па и у оним случајевима када су нормативно препоручене.

1.4.5. На основу анализираних материјала тешко да се може говорити о формалној дистинкцији између непрелазних медијалних и прелазних активних глагола *окòпнети / окòпњети – окòпнити, окòр(j)ети – окòрити, засмр̀д(j)ети – засмр̀дити, застíд(j)ети – застíдити* и сл. Како грађа показује, неки од ових глагола ретко се реализују као прелазни, а код других у том случају раширен је суфикс *-(j)ети*. Може се закључити да се они понашају као остали немотивисани глаголи (и од њих префиксирани глаголи) на *-(j)ети, -њм*, па би каузативно значење било једна од семантичких реализација у оквиру полисемне структуре, на пример, код *застíдети, постíдети*. Иако се према правописним приручницима и речницима за поједина префиксирана образовања глагола *кòпнети / кòпњети, кòр(j)ети, смр̀д(j)ети* и *стíд(j)ети* се успостављају активни прелазни глаголи са суфиксом *-ити* истог корена, та се дистинкција на формалном плану у пракси не реализује.

1.5. Глаголи на *-(j)ети, -њм* који имају равноправан статус са глаголима на *-ити, -њм*

1.5.0. Издваја се група глагола код којих је дистрибуција морфолошких уобличења *-(j)ети* и *-ити* алтернативна појава и спада у домен конкуренције у стандардном језику. Наиме, овде је реч о морфолошким дублетима. Такви су следећи глаголи и њихове префиксирани творенице: *бубрети / бубрети – бубрити / бубрити, да̀жд(j)ети – да̀ждити, др̀м(j)ети – др̀мити* (’ћутати; куњати; дреждати’), *пун(j)ети – пунити, свíт(j)ети – свíтити, стрéп(j)ети – стрéпити, трепèрети – трепèри-*

ти, хлáp(ј)ети (лá(ј)ети) – хлápити (лáпити), цвѝлети / цвѝлети – цвѝлити, шѝмети – шѝмити и можда још који.

1.5.1. Иако РМС бележи само глаголе *бѝбрити / бѝбрити* и *набѝбрити / набѝбрити*, према грађи која се нашла у картотеци за РСАНУ, с правом је у овом речнику успостављена одредница *набѝбрети*, а у загради је под одредницом на *-ити* наведена варијанта *набѝбрети*, чиме се указује на њену секундарност, али не и на неправилност њене употребе у стандарду⁷². То потврђују и примери из додатно ексцерпиране грађе:

-(ј)ети: набѝбрети (Мин. в. 21, 59, РСАНУ); је ... *набѝбрело* (Батуш. 2, 47, РСАНУ); [су] *набѝбреле* (Сек. 5, 224, РСАНУ); је ... *набѝбрело* (Петр. Мих. 3, 130, РСАНУ); је *набѝбрела* (Јак. С. 6, 51, РСАНУ); су ... *набѝбрели* (Тод. П. 1, 15, РСАНУ); су ... *набѝбрели* (Јосиф. 1, 85, РСАНУ); [су] *набѝбреле* (Петр. В., 25); је ... *набѝбрела* (Наšek, Ј., *Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu*, 3, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver, ЕК); су већ били *набѝбрели* (Šolohov, М., *Tihi Don*, II, Bgd, 1974, prev. М. Moskovljević, ЕК); [су] *набѝбреле* (Селим. 2, 210); су *набѝбреле* (Simak, К., *Tranzitna stanica*, Bgd, prev. М. Živković, 1985, ЕК); су ... *набѝбрели* (Urošević, В., *Poznavanje prirode i društva za treći razred osnovne škole*, Bgd, 1982, ЕК); је ... *набѝбрела* (Пек. Б., 70); нос ... [је] *набѝбрео* (Stevanović, В., *Idem Dunav plivam leđa*, u: *Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka*, Bgd, 1999, ЕК);

-ити: бубрити (Чоб. 1, 65, РСАНУ); *бубрити* (Игњ. Ј. 7, 50, РСАНУ); *бубриле* [су] *се* (Ђур. 1, 184, РСАНУ); *бубрили* [су] *се* (Сиј. Ћ., РМС); *бубрио* је (Andrić, I., *Letovanje na jugu*, u: *Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka*, Bgd, 1999, ЕК); је *бубрио* (Isaković, А., *Tren 2*, Bgd, 1983, ЕК); *бубрили* су (Pračet, Т., *Boja magije*, Bgd, 1998, prev. D. Papić, ЕК); је *набѝбрила* (Матица 1867, 97, РСАНУ); би ... *набѝбрило* (Цим. 1, 11, РСАНУ); [су] *набѝбриле* (Суб. Ј. 1, 145, РСАНУ); [су] *набѝбриле* (Коч., 103); *набѝбрити* (Цвиј. 10, 76, РСАНУ); [је] *набѝбрила* (Невес. 1, 63, РСАНУ); је ... *набѝбрила* (Sekulić, I., *Kronika palanačkog groblja*, АСК, ЕК); [је] *набѝбрио* (Конф. 4, 50, РСАНУ); су ... *набѝбриле* (Лоп. Н. 2, 197, РСАНУ); *набѝбрила* је (Isaković, А., *Tren 2*, Bgd, 1983, ЕК); је *набѝбрио* (Ро, Е. А., *Rukopis pronađen u boci*, 1833, prev. V. Adamović, ЕК); су ... *набѝбриле* (Nikolić, Z. i dr., *Beograd ispod Beograda*, Bgd, 2008, ЕК); ће *набѝбрити* (Kuzmanović, R., *Odmor*, Bgd, 1990, ЕК); је ... *набѝбрио* (Пол. 25. мај 2010, ЕК).

Варијанта на *-ити* уобичајена је за непрефиксирани глагол, док се варијанта на *-ети* готово једнако јавља код глагола са префиксом *на-*, без обзира на дијалекатску базу писца, као и на време настанка текста. То потврђују примери из опуса Данила Киша⁷³:

⁷² За непрефиксирани глагол таква тврдња се не може изнети јер је одредница *бѝбрети / бѝбрети*, која се упућује на одредницу на *-ити*, заснована на потврди из екавских народних говора, како старијег, тако и новијег типа:

Приставила пун лонац пасуља, па *бубрео, бубрео*, док лонац није прск’о (Сврљиг, Гружа, Надибар, Васиљ.).

⁷³ То, наравно, није правило, уп. горе примере А. Исаковића.

-(j)ети/-ити: је био *набубрео* (Киш Д., е., Рани јади) : *се бубрила* (Киш Д., е., Гробница за Бориса Давидовича).

Такође забележено је и да хрватски писац користи варијанту на *-(j)ети* када пише екавицом, а варијанту на *-ити* када пише ијекавицом, нпр.:

-(j)ети/-ити: је ... *набубрео* (Павич. 1, 108, РСАНУ) : је ... *набубрила* (И. 2, 159, РСАНУ).

1.5.2. Један од малобројних глагола на *-(j)ети* мотивисаних именицом јесте и глагол *дажд(ј)ети*. Пшк 1997 и П 2010 доносе стандардне облике овог глагола. РМС наводи одреднице *за-*, *из-*, *на-*, *дажд(ј)ети*, док поред *подажд(ј)ети* дозвољава и *подаждити*, иако је извор Вуков Рјечник, у коме је наведена само форма са *-(j)ети*. РСАНУ *даждити* и *надаждити* квалификује као некњижевне, а *задаждити*, *издаждити* и *одаждити*, стављањем у заграду без икаквог квалификатора, третира као секундарне, али нормативно прихватљиве поред варијанти на *-(j)ети*. С обзиром на то да је мотивна реч за овај глагол архаична и по-крајински маркирана, ни потврде нису бројне. Међутим, примери који су посведочени, иако малобројни, показују да је форма на *-ити* фреквентнија и да је заступљена и у екавским текстовима и у текстовима из XX века, док је варијанта са суфиксом на *-(j)ети* везана претежно за Вуков језик и XIX век. По томе можемо говорити о равноправности форми на *-(j)ети* и *-ити* и код овог глагола:

-(j)ети (дијал. ијек. *дажђети*): *даждјети* (Вук, Рј); је ли *дажђело* (Мат. 11, 134, РСАНУ); *задаждјело се* (Вук, Рј.); *задажђети* (Војн. И., СКГл НС 15, 81, РСАНУ); *задаждјело се* (Куш. 1, 10, РСАНУ); *се надаждјело ... се није ... издаждјело* (Куш. 1, 10, РСАНУ); *издаждјети*; *надаждјети се* (Вук, Рј.);

-ити: *даждити* (Гавр. А. 2, 173, РСАНУ); *даждиће* (Маринковић А., ПМ, 106, РСАНУ); *даждити* (НПЈ–М, 18, РСАНУ); *су даждиле* (Flobet, G., Buvar i Pekiše, Bgd, 1964, ЕК); *даждила* (Пол. 1958, 16292/7, РСАНУ); је ... *задаждило* (Мишков. 1, 149, РСАНУ); *одаждити* (Нуш. 8, 300, РСАНУ); је ... *одаждио* (Баш. 1, 157, РСАНУ).

1.5.3. Према РСАНУ и РМС, дублети су и глаголи *дрм(ј)ети – дрмити* 'ћутати, чамити', иако Белић 1950 и П 1960 наводе само форму на *-(j)ети*. У РСАНУ се форма на *-ити* карактерише као ређа у оба изговора, али су такви примери бројнији у писаним текстовима, док се у народним говорима јавља форма на *-(j)ети*:

-(j)ети: *дрмети* (Тополовац, Брантнер П., РЈА, РСАНУ); *дрмео је* (Левач, Буш. 1, РСАНУ);

-ити: је ... *дрмила* (Шапч. 6, 186, РСАНУ); *дрмити* (Здр. 1908, 23, РСАНУ); *дрмити* (Батут, Лов. 1900, 110, РСАНУ); је ... *дрмио* (Петр. В. 2, 45, РСАНУ).

Код префиксираниог глагола у РСАНУ дају се такође дублети *задрџ(ј)ети* и *задрџити*, а РМС даје само *задрџити*. Грађа не омогућава да се у овом случају сагледа однос варијанти на *-(ј)ети* и *-ити*, јер су сви пронађени примери у презенту.

1.5.4. И поред тога што РМС има само глагол *пунити*, прикупљена грађа показује да се с правом може успоставити и дублетна одредница *пун(ј)ети*, тим пре што су и у овом речнику, као и у РСАНУ, префиксирани творенице *за-*, *на-*, *про-пун(ј)ети* и *за-*, *на-*, *про-пунити* обрађене као дублети, било упућивањем, било стављањем знака једнакости између ових варијанти. Примери показују да су током читавог периода развоја српског стандардног језика биле заступљене варијанте на *-ити*, али у текстовима из XX и с почетка XXI века срећу се и варијанте на *-(ј)ети*:

-(ј)ети: је ... *пупело* (Пек. Б., 63); *пупео* [је] (Петр. Гор., 45); *запуне* цветак (Вила 1868, 279, РСАНУ); је *запупела* (Вукићевић В., КС 1927, 274, РСАНУ); беше ... *запупело* (Црњ. 1, 72, РСАНУ); су *испупели* (Пол. 11. октобар 2009, ЕК); *напупе* (Кош. 4, 61, РСАНУ); *напупеле* [су] (И. 12, 10); је ... *напупела* (Пол. 23. јул 2006, ЕК); су се ... *распупела* (Пан. И., 50);

-ити: *пупили* су (Ćosić, В., Kroz knjige i književnost, Bgd, ЕК); је *пупила* (Lagerlef, S., Čudnovato putovanje Nilsa Holgersona, Bgd, 1952, prev. J. Kršmanović i D. Guteša, ЕК); су *пупиле* (Volter, Kandid ili Optimizam, Bgd, 1963, prev. M. Predić, ЕК); су *пупиле* (Isaković, А., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК); су ... *пупиле* (Киш Д., е., Складиште, ЕК); *пупити* (Ненад. Д., 39); *запупиле* (СН 1850, 45, РСАНУ); *напупила* [је] (Радич. 1, 113, РСАНУ); *напупише* (Дан. Ђ., РЈА, РСАНУ); *запупити* (Огњановић М., Матица 1866, 881, РСАНУ); је ... *запупио* (Кост. Л., Матица 1866, 1058, РСАНУ); *напупио* је (Трифк. К., Јавор 1874, 172, РСАНУ); *напупила* [су] (Весел., 101); је ... *напупило* (СЗЖ, 49, РСАНУ); није била ... *напупила* (Дач. Ж. 2, 13, РСАНУ); су *напупиле* (Дед. В. 2, 137, РСАНУ); *напупила* [је] (Андрић 10, 71, РСАНУ); је ... *напупило* (Руњ. 1, 101, РСАНУ); је ... *напупило* (КН 1956, 12/3, РСАНУ); су ... *напупиле* (Ненад. Д., 146); ће *напупити* (Пол. 8. децембар 2007, ЕК);

Међутим, код глагола са префиксом *раз-* ваља водити рачуна о томе да он може бити и прелазан, тј. каузативан – ’учинити да нешто добије пуполке’, те је тада исправна форма на *-ити*, како је у РМС и успостављена одредница. У својој рефлексивној форми он је медијалан (уп. пример горе):

Зраци априлскога сунца били [су] већ *распупили* прво пролетње цвеће (Цар М., РМС).

1.5.5. Дублети су и глаголи *засвџ(ј)ети* и *засвџити* ’сванути’, према грађи у РСАНУ. То се може односити и на непрефиксирани глагол.

-(ј)ети: није ... *засвџела* (Јакш. Ђ. 4, 186, РСАНУ); зора *засвџе* (Пап. 2, 95, РСАНУ);

-ити: је ... *засвитула* (Петровић Ј., Даница 1863, 820, РСАНУ); [је] *засвитула* (Шапч. 12, 274, РСАНУ).

1.5.6. Иако нормативни приручници упозоравају на то да је *стрепити* некњижевно, лексикографи с правом успостављају једнакост између *стрѐп(ј)ети* и *стрѐпити*. Наиме, Белић 1950, П 1960 и Вуковић 1949 наводе само *стрѐп(ј)ети*, док П 1993, Пшк 1997, П 2010, Клајн 2002 и СЈП *стрепити* квалификују као некњижевно. Једино П 1960 дозвољава *застрѐпити* у оба изговора. РМС *стрѐп(ј)ети* и *стрѐпити*, као и глаголе са префиксом *за-*, третира као дублете. Овај последњи пар и РСАНУ наводи као дублет, али успоставља само одреднице *настрѐп(ј)ети* се и *одстрѐп(ј)ети*. Грађа показује да преовлађују варијанте на *-(j)ети*, али и да се варијанте на *-ити* јављају у великом броју:

-(j)ети: *стрепела* је (Весел., 43); *стрепели* су (Bihalji-Merin, O., Graditelji moderne misli, Bgd, 1965, ЕК); је ... *стрепела* (Вербер, 80); је *стрепео* (Bulatović, M., Crveni petao leti prema nebu, Bgd, 1963, ЕК); су *стрепели* (Tišma, A., Široka vrata, ЕК); је ... *стрепео* (Pavić, M., Hazarski rečnik, ASPAC, ЕК); је ... *стрепео* (Поп. Мирос., 36); би *стрепео* (Simović, Lj., Hasanaginica, АСК, ЕК); сам *стрепела* (Велм. С., 172); *стрепели* [смо] (Šćerpanović, B., Крик, у: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka, Bgd, 1999, ЕК); нисам *стрепео* (Kuzmanović, R., Odmor, Bgd, 1990, ЕК); *стрепели* смо (Ненад. Д., 183); је *стрепело* (Албахари, 19); не мора *стрепенети* (Buha, A., Европа ili Amerika?, Bgd, 2003, ЕК); *стрепела* сам (Đurđević, M., Parking Svetog Savatija, Bgd, 2003, ЕК); [he] *стрепенети* (Basara, S., Fama o biciklistima, ЕК); сам *стрепео* (Velikić, D., Ruski prozor, ЕК); he *стрепенети* (Laušević, Ž., Godina prode, dan nikada, Bgd, 2011, ЕК); сам *стрепео* (Арсен. В. 2, 26); he *стрепенети* (Nedeljković, D., Ponedeljak, Bgd, 2008, ЕК); су ... *стрепјели* (Brajković D., Politikini kulturni dodaci, 2000, ЕК); *застрепела* је (Ćosić, D., Koreni, АСК, ЕК);

-ити: су *стрепили* (Miličević, V., Vespuće, АСК, ЕК); је ... *стрепило* (Коч., 323); је *стрепила* (Јов. С., РМС); *стрепио* сам (Јак. С. 5, 110, ГрРСАНУ); *стрепила* је (Ćosić, B., Kroz knjige i književnost, ЕК); *стрепити* (Петр. В., 22); је *стрепио* (Киш Д., е., Varia): *стрепио* си (Пек. Б., 47, 143); је *стрепила* (Десн., 171); је *стрепила* (Petković, N., Dva srpska romana, АСК, ЕК); *стрепила* [сам] (Лубарда В., 44); су ... *стрепили* (Брат. Р., 23); би ... *стрепили* (Drašković, V., Molitva druga, Bgd, 1988, ЕК); могу *стрепити* (Zašto je univerzitetu potreban slobodan softver?, INFOTEKA, X:1/2, 2009, ЕК); *застрених* (Петр. В., 18); *застрепити* (Десн., 111).

Варијанте на *-ити*, као што се види, честе су код писаца из ијекавске зоне или шумадијско-војвођанског дијалекта, али поједини писци користе обе варијанте, а колебање у избору варијанти на *-(j)ети* и *-ити* честа су и у језику штампе:

-(j)ети / *-ити*: *стрепенети* (Станк. Б., 108) : *стрепила* је (И., 44, 183); би *стрепила* (И., 45); је ... *стрепио* (И., 123); је *стрепео* (Црњ., 69 : 1919 стрепио 327; 1920 стрепио 340); је ... *стрепео* (Andrić, I., Prokleta avlija, ASPAC, ЕК) : је *стрепио* (Андрић, 113, 147, 198); је *стрепео* (Пол. 30. децембар 2007) : сам *стрепио* (И. 8.

мај 2007, ЕК); је ... *стрепео* (NIN 29. април 2002, ЕК) : *стрепили* су (I. 28. фебруар 2002, ЕК).

1.5.7. Иако је обичније *треперити*, нарочито у новијем језику, грађа показује да је и *треперети* распрострањено у језичкој пракси. П 2010 наводи само *треперити*. РМС такође има само одреднице на *-ити*: *затреперити*, *треперити* и *устреперити*, док РСАНУ успоставља *до-треперети* и *отреперити*, али изједначава *затреперети* и *затреперити*. Забележене потврде су:

-(ј)ети: је *треперео* (Доман. 3, 43, ГрРСАНУ); је *треперела* (Скерл. 4, 73, ГрРСАНУ); су *треперела* (Књиж. 2, 381, ГрРСАНУ); *треперети* (Р-К 2, ГрРСАНУ); је *треперео* (Стјански, М., Сеобе друга књига, АСК, ЕК); су ... *треперела* (Петр. В., 139); су *треперели* (И., 203); је ... *треперео* (Hardi, Т., Neznani Džud, Bgd, 1965, ЕК); *треперети* (Klikovac, D., Gramatika srpskoga jezika za osnovnu školu, Bgd, 2002, ЕК); душа *затрепере* (Баб. Ј. 1, 82, РСАНУ); *затреперео* сам (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК); је *треперео* (Arsenijević, V., Predator, Bgd, 2008; ЕК); је ... *затреперела* (И.).

-ити: *треперити* (Вук, Рј.); су ... *треперили* (Вулић Н., Прев. 2, 157, ГрРСАНУ); су *треперили* (Г-Г 1, 315, ГрРСАНУ); *треперити* (Мат., 155); је ... *треперила* (Војн. И. 8, 11, ГрРСАНУ); је *треперило* (Ђор. С., 133); је *треперила* (Коч., 133); *треперила* [је] (Станк. Б., 228); је ... *треперио* (Уск., 26); је *треперила* (Звезда 4, 29, ГрРСАНУ); је ... *треперио* (Ил. Д. 4, 46, ГрРСАНУ); су *треперила* (Ком. 8, 41, ГрРСАНУ); је ... *треперио* (Велм. 1, 119, ГрРСАНУ); *треперило* се (Јанк. Р. 1, 27, РСАНУ); поче *треперити* (Čosić, V., Kroz knjige i književnost, ЕК); *треперило* [је] (Петр. Е. 2, 5, ГрРСАНУ); *трепериле* су (Ђоп., 137); је ... *треперило* (Лал., 235); су *трепериле* (Минд. 3., 62); је *треперило* (Поп. Мирос., 90); је ... *треперила* (Пек. Б. 12, 544, ГрРСАНУ); би *трепериле* (Киш Д., 6); је *треперио* (Стев. В. 1, 211, ГрРСАНУ); је *треперила* (Велм. С., 117); *треперила* су (Млад. Т. 2, 11, ГрРСАНУ); је *треперила* (Ненад. Д. 1, 125, ГрРСАНУ); је ... *треперило* (Љубарда В. 2, 227, ГрРСАНУ); је ... *треперио* (Пантић М. 1, 25, ГрРСАНУ); *треперио* [је] (Илић Д., Раск. 29, 70, ГрРСАНУ); *треперило* је (Павић, 120); је ... *треперило* (Павк. В., 108); је *треперио* (Алб. 1, 77, ГрРСАНУ); су ... *трепериле* (Мићић Д. М., 136); *треперила* је (Петр. Гор., 255); *треперила* је (Пан. И., 228, 293); ће ... *треперити* (Пол. 7. јул 2006, ЕК); је *треперила* (Глас 2009, 4016/12); *затреперити* (Нов. 23, 215, РСАНУ); *затреперити* (Глиш. 4, 105, РСАНУ); *затреперити* (Мат. 6, 12, РСАНУ); *затреперити* (Герш., НИ 1901, 106, РСАНУ); *затреперих* (Нуш. 10, 46, РСАНУ); *затреперило* је (Велм. 1, 183, РСАНУ); је *затреперило* (Milanković, M., Kroz vasionu i vekove, АСК, ЕК); *затреперила* [су] (Конф. 4, 130, РСАНУ); *затреперити* (Vožović, G., Kosovske priče, АСК, ЕК); су ... *затреперили* (Ђок., Књиж. 2, 408, РСАНУ); би ... *затреперила* (Ђоп., 330); одјекну ... *затреперити* ... зацепта (Хумо, СКГл НС 5, 493, РСАНУ, под зацепта-ти); је *затреперило* (Popović, A., Sudbina jednog Čarlija, 1968, ЕК); би ... *затреперило* (Пек. Б., 111); би *затреперило* (Киш Д., 166); је *затреперила* (Мићић Д. М., 22); *затреперила* је (Kuzmanović, R., Glu Pak, Bgd, 2002, ЕК); је *затреперило* (Ненад. Д., 103); је *затреперило* (Novaković, M., Strah i njegov sluga, Bgd, 1999, ЕК); је ... *затреперило* (Demić, M., Sluge hirovitog lučonoše, Zrenjanin, 2006, ЕК); неће *затреперити* (Пол. 18. април 2009, ЕК); *затреперити* (Ињас, О. В., Velike

advokatske odbrane, Bgd, 2007, ЕК); би *затреперило* (Laušević, Ž., Godina prode, dan nikada, Bgd, 2011, ЕК).

У грађи се налази и на колебања код истог писца у избору варијанте, што сведочи о непревредности стања:

-(j)ети / -ити: *затрепере* суза (Весел. 12, 354, РСАНУ) : *затрепереше* (И., 28); је *дотреперео* (Радов. Ђ. 1, 182, РСАНУ) : није *затреперео* (И., 196, РСАНУ); *треперити* (Андрић, 148) : су *трепереле* (Andrić, I., Letovanje na jugu, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka, Bgd, 1999, ЕК); је *треперело* (Српјански, М., Seobe druga knjiga, ЕК) : *треперило* је (Црњ., 131); било *затреперило* (И.); *треперео* (Šolohov, M., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК) : *затрепереше* (И.); су ... *трепериле* (Моск., РСМ).

Варијантама на *-ити* свакако треба дати предност, али као секундарне треба задржати и варијанте на *-(j)ети*.

1.5.8. Упућивањем глагола *хлáп(j)ети* на глагол *хлáпити* у РСМ и *исхлáп(j)ети* на *исхлáпити* у РСАНУ предност се даје другој варијанти, али се тиме не искључује из стандарда прва, што потврђују и Белић 1950, П 1960, као и Клајн 2002 и СЈП. П 2010 изједначава облике (*из*)*лап(j)ети* и (*из*)*лапити*, а мање обичном проглашава фонетску варијанту *исхлап(j)ети*, *исхлапити*. Нешто оскуднија грађа показује да су варијанте на *-(j)ети* ипак фреквентније, нарочито код новијих писаца:

-(j)ети: [су] *исхлапјеле* (Јал., 247); је ... *исхлапјела* (И., 275); је *излапело* (Milanković, M., Kroz carstvo nauka, ЕК); није *излапео* (Велм. С., 183); је *исхлапео* (Ненад. Д., 52); је *исхлапео* (И., 72); [је] *излапео* (Пан. И., 471); сам *излапео* (И., 199);

-ити: је *хлапило* (Глумац Б. 1, 127, ГрРСАНУ); је ... био ... *исхлапио* (Киш Д., 131).

Уочљиво је и коришћење дублета, рецимо, у преводу Достојевског или на страницама *Политике*:

-(j)ети/-ити: је *излапела* (Dostojevski, Poniženi i uvređeni, Bgd, 1975, ЕК) : је *хлапило* (И.); су *исхлапели* (Пол. 21. октобар 2007, ЕК) : није ... *исхлапило* (И. 14. август 2010, ЕК).

1.5.9. Језички приручници нису јединствени ни око нормативног статуса глагола *цвѝлети / цвѝлети*⁷⁴ и *цвѝлити*. Белић 1950 није доследан у овом погледу, јер ставља *цвѝлити* и *процвѝлити* у заграду код екавских изговорних варијанти на *-(j)ети*, чиме указује на то да су мање обични, али не и погрешни. Међутим, код глагола са префиксима *за-* и *по-* варијанте на *-ити* искључује из стандарда тако што *зацвѝлити* квалификује као неправилно, а наводи само *поцвѝлети / поцвѝлети*. Према

⁷⁴ Покрајинска варијанта овог глагола је: *(-)цмѝлети / цмѝлети*: *зацмѝлеше* (НП Вук 4, 111, РСАНУ); *поцмѝлела* [су] (НП Вук, РСАНУ); *ће ... цмѝлети* (Брат. Р., 118).

речнику у П 1960, стандардним се сматрају само форме на *-(j)ети* за глагол *цвѝлети* и од њега творене глаголе префиксима *за-*, *по-* и *про-*. Вуковић 1949 и Клајн 2002 наглашавају да не треба употребљавати облике *цвилити*, *зацвилити*. СЈП на стр. 132 наводи да се *цвилети* и *цвилити* могу сматрати дублетима, али је у регистру недолседан – не дозвољава *цвилити*, али допушта *зацвилити*. Новија издања Матичиног правописа – П 1993, Пшк 1997 и П 2010 – дозвољавају и *цвилети* и *цвилити*. РСАНУ и РМС форме ових глагола на *-(j)ети* и *-ити* сматрају дублетним⁷⁵, али РСАНУ доноси само варијанту на *-(j)ети* за глагол са префиксом *на-*. У грађи је посведочен и глагол *доцвѝлети*.

Варијанте на *-(j)ети* преовладавају у грађи, како из старијег периода развоја стандардног језика, тако и из данашњег:

-(j)ети: је ... *цвилео* (Јакш. Ђ., РМС); *цвилела* би (Stanković, V., Božji ljudi, EK); је *цвилео* (Sekulić, I., Kronika palanačkog groblja, EK); је ... *цвилео* (Čosić, B., Kroz knjige i književnost, EK); је ... *цвилео* (Crnjanski, M., Seobe, ACK, EK); је ... *цвилео* (Минд., З., 169); би *цвилела* (Pečić, V., Besnilo, Bgd, 1987, EK); сам ... *цвилео* (Киш Д., е); *цвилели* су (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, EK); је *цвилела* (Pavić, M., Nazarski rečnik, ASPA, EK); *цвилео* је (Капор, 79); су *цвилеле* (Стев. В. 1, 94, ГрРСАНУ); *цвилео* је (Savić, M., Mladići iz Raške, Bgd, 1977, EK); је *цвилео* (David, F., Der Hund, EK); је *цвилела* (Мићић Д. М., 33); поче *цвилети* (Pračet, T., Buldožerci, Bgd, 2002, prev. A. V. Nedeljković, EK); сам ... *цвилео* (Гат., 141); *цвилео* је (Nedeljković, D., Ponedeljak, Bgd, 2008, EK); не треба *цвилети* (Пол. 30. мај 2009, EK); *цвилео* је (Глас 2009, 4116/13); је *цвилео* (ВН 17. март 2010, 5); би *доцвилео* (Bredberi, R., Tetovirani čovek, Bgd, 1979, prev. M. Rajković, EK); мајка *зацвиле* (Доман. 2, 121, РСАНУ); *зацвиле* Васка (Ник. Н. 1, 226, РСАНУ); *зацвилеше* (Сек. 5, 104, РСАНУ); је ... *зацвилео* (Киш Д., е); је *зацвилео* (Поп. Мирос., 248); *зацвиљела* је (Брат. Р., 42); *зацвиле* [момак] (Капор, 138); је *зацвилео* (Kuzmanović, R., Glu Pak, Bgd, 2002, EK); *нацвилети се* (Поп. Ђ. 4, РСАНУ); један ... *процвиле* (Доман., РМС); *процвиле* бакута (Капор, 207); *процвилео* [је] (Огњ., 94); су ... *процвиљеле* (Килибарда, 55); *процвиљела* је (Лал., 186).

Мање су бројне варијанте на *-ити*, али се и код њих уочава континуитет у употреби током два века развоја стандардног српског језика:

-ити: би ... *цвилити* (НПр Бос., 37); *цвилити* (Коч., 224); *цвилела* је (Срет. М. 4, 91, ГрРСАНУ); је ... *цвилела* (Ђур. 4, 252, ГрРСАНУ); је ... *цвилео* (И., 293, ГрРСАНУ); [је] *цвилео* (Поп. Гавр. 1, 49, ГрРСАНУ); *цвилити* (Božović, G., Kosovske ргиће, EK); *цвилити* (Селим. 1, 337); је *цвилео* (Албахари, 91); је ... *зацвилео* (Чол. 1, 140, РСАНУ); би ... *зацвилео* (Милош. М. 2, 61, РСАНУ); *зацвилеше* (Десн.,

⁷⁵ У РСАНУ налазимо хомоним *зацвѝлети* за активни прелазни глагол у значењу 'растужити, учвелити', међутим, тај глагол је покрајинског карактера. Исто тако имамо и одредницу *зацвѝлети* / *зацвијѝлети* (*зацвијѝлети*), која се упућује на *зацвѝлети*. Форма на *-ити* је фонетски добијена, а ова лексема је по потврдама данас ограничена на хрватски стандард. Белић 1950 наводи *расцвѝлети* 'растужити' и *расцвѝлети* 'расплакати', али у грађи нема оваквих потврда.

147); *зацвилио* је (Lazić, Ž., *Nepoznata svitanja*, u: *Suvremena jugoslavenska novela*, Zagreb, 1965, ЕК); је ... *зацвилио* (Arsenijević, V., *Predator*, Bgd, 2008, ЕК).

Паралелна употреба глагола *цви́лети* и *цви́лити* и њихових префиксираних твореница заступљена је у већем броју књижевних текстова домаћих писаца или у преводима, нарочито у другој половини ХХ века, што указује на то да се ове варијанте доживљавају као дублети:

-(j)етил-ити: *цвилела* [је] : је *цвилио* (Petrović, R., *Burleska gospodina Peruna boga groma*, Bgd, 1974, ЕК); *цвилети* (Андрић, 282) : је *цвилио* (Andrić, I., *Travnička hronika*, ЕК); *цвилео* је : *цвилио* је (Hašek, J., *Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu*, 1, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver); *ћете процвилети* (И., књ. 3); су *цвилеле* : је *цвилио* (Krakov, S., *Krila*, ЕК); је ... *цвилео*; је *цвилела* : је *цвилио* (Kami, A., *Stranac*, ЕК); је почео *цвилети* : је *цвилио* x 2 (Orvel, Dž., 1984, Bgd, 1977, prev. V. Stojiljković, ЕК); је ... *цвиљела* (Лубарда В., 215); су ... *цвиљели* (И., 270) : *цвилела* је (Лубарда В., 147); би *зацвилео* (Pračet, T., *Straža! straža!*, Bgd, 2000, prev. D. Papić, ЕК) : је *цвилио* (Pračet, T., *Voja magije*, Bgd, 1998, prev. D. Papić, ЕК).

Ширење варијанти на *-ити* не може се пренебрећи, а њихову равноправност уважили су речници и важећи правопис, мада грађа показује да предност свакако имају глаголи типа *цви́лети* / *цви́љети*.

1.5.10. Глаголи ономатопејског порекла *шум(ј)ети* и *шумити*, као и њихове префиксирани творенице, могу се сматрати дублетима, како грађа показује. Наиме, РМС региструје само *дошумити*, *зашумити*, *одшумити*, али *прошум(ј)ети* и *прошумити* и *шум(ј)ети* и *шумити* сматра равноправним. РСАНУ обрађује као дублете глаголе *дошум(ј)ети* и *дошумити* и *зашум(ј)ети* и *зашумити*, једино код *одшумити* изостаје дублетни парњак на *-(j)ети*.

Корпус показује да је број потврда за ове глаголе приближно једнак, али се ипак може уочити да су варијанте на *-ити* биле заступљеније пред крај ХИХ и почетком ХХ века, нарочито код писаца из ијекавске изговорне зоне или са простора шумадијско-војвођанског дијалекта. Новија грађа показује да су варијанте на *-(j)ети* учесталије:

-(j)ети: *шумети* (Поп. Ђ. 3, ГрРСАНУ); *шумели* [су] (Скерл. 18, 84, ГрРСАНУ); је ... *шумела* (Алб. 1, 53, ГрРСАНУ); *шумеће* (КС 1927, 52, ГрРСАНУ); је *шумела* (Вукос. Ж. 1, 60, ГрРСАНУ); је *шумела* (Давичо 1, 240, ГрРСАНУ); су *шумели* (Purip, M., *Sa rašnjačka do naučenjaka*, ЕК); је ... *шумела* (Борба 1951, 148/7, ГрРСАНУ); *шумети* (Р-К 2, ГрРСАНУ); је ... *шумела* (Ђукић Д. 1, 68, РСАНУ, под окаснео); *шумео* је (Dima, A., *Četrdeset i pet vitezova*, 1, prev. A. M. Popović, 1964, ЕК); *шумео* је (Prus, V., *Lutka*, АСПАС, ЕК); су ... *шумјеле* (Десн., 154); су *шумјели* (Селим. 1, 78); *шумела* ... је (Мићић Д. М., 24); неће *шумети* (Gadamer, *Filozofija i poezija*, Bgd, 2002, ЕК); је *шумео* (David, F., *San o ljubavi i smrti*, Bgd, 2008, ЕК); *шумеле* су (Албахари, 84); *шумела* је (Basara, S., *Pismeni zadatak iz srpskohrvatskog na temu nesаница*, u: *Antologija srpskih pripovedača XIX i XX века*,

Bgd, 1999, ЕК); *дошумети* (Р–К 2, РСАНУ); *зашумеле* [су] (Петр. Е. 4, 50, РСАНУ); је *зашумело* (Минд. 1, 262, РСАНУ); *зашумјело* [је] (Кик. 1, 223, РСАНУ); *зашумела* је (Blagojević, В., *Sve zveri što su sa tobom*, Bgd, 1975, ЕК); је *зашумело* (Prus, В., *Lutka*, ASPAC, ЕК); *ће ... зашумети* (Zamjatin, Ј., Ми, Bgd, 1978, ЕК); је *зашумео* (Bulgakov, М. А., *Majstor i Margarita*, Bgd, 1995, ЕК);

-ити: је ... *шумило* (Даница 1863, 100, ГрРСАНУ); *шумити* (СН 1883, 1007, ГрРСАНУ); је ... *шумило* (Мат. 3, 153, ГрРСАНУ); је ... *шумило* (Ћип. 1, 46, ГрРСАНУ); *шумила* је (Уск., РМС); *шумити* (Коч., 143); је ... *шумило* (Miličević, В., *Bespuće*, ЕК); *шумити* (Јакш. М. 2, 12, ГрРСАНУ); је ... *шумила* (Sekulić, I., *Kronika palanačkog groblja*, ЕК); су ... *шумиле* (Велм. 1, 184, ГрРСАНУ); *шумио* [је] (И.); *шумили* су (Ђурић А. 1, 5, ГрРСАНУ); *шумио* је (Šolohov, М., *Tih Don*, II, Bgd, 1974, прев. М. Moskovljević, ЕК); је *шумио* (Maksimović, D., *Poezija i proza za djece*, БиН, *Lektira za OŠ*, ЕК); беше ... *шумила* (Pavić, М., *Hazarski rečnik*, ASPAC, ЕК); *зашумиле* су (Чол. 2, 74, РСАНУ); *одишумило* је (Арал. 1, 289, РСАНУ);

-(j)ети / -ити: су *шумели* (Црњ., 139); *зашумеше* (И., 55) : су *шумеле* (И., 68 : 1919 шумиле 326; 1920 шумиле 339); није *шумио*, *шумило* је : је *шумела* (Ćosić, В., *Kroz knjige i književnost*, ЕК); је *шумело* (Andrić, I., *Na Drini ćuprija*, ЕК) : је *шумило* (Андрић 3, 21, ГрРСАНУ); *зашумиле* [су] (Андрић, 21); су ... *шумјели* (Пол. 24. окторбар 2009, ЕК) : је ... *шумила* (И. 24. октобар 2009, ЕК).

Распрострањеност и бројност варијаната на *-(j)ети* и *-ити* засада им обезбеђује место дублета.

1.5.11. Такође, форме на *-(j)ети* и *-ити* могу бити дублетне код неких глагола VI Стевановићеве врсте у оним значењима у којима је глагол непрелазан, док је за прелазни глагол резервисана форма на *-ити*. Дублетима се сматрају *блуд(j)ети* и *блудити* у значењима 'лутати, тумарати; бити у заблуди, варати се; блудничити', у којима је овај глагол непрелазан. Међутим, РСАНУ као посебну лексему обрађује прелазни глагол *блудити* 'мазити'. У РМС се форме на *-(j)ети* и *-ити* сматрају дублетним независно од прелазности глагола у појединим значењима. Код глагола са префиксом *за-* у РСАНУ уочавамо равноправност варијанти *заблуд(j)ети* и *заблудити*, *-им*, с тим што се за значење 'довести некога у заблуду, обманути', у ком је глагол прелазан, напомиње да је обично *заблудити* (*-им* и *заблудим*). Ово је у РМС решено формирањем два речничка чланка, при чему је извршена диференцијација по глаголском роду: глагол *заблуд(j)ети* је непрелазан, а *заблудити* прелазан. На равноправност *одблуд(j)ети* и *одблудити* у оба речника указује се у заглављу, с тим што овај глагол ни у једном од својих значења не може бити прелазан. Једино РСАНУ за *доблудити* даје квалификатор некијевно у екавском и у ијекавском изговору. Код глагола са префиксом *на-* поштује се дистрибуција завршетка *-(j)ети* за прелазни, а *-ити* за непрелазни глагол. Тако оба речника наводе да је правилно само *наблуд(j)ети се* у значењу 'налутати се, натумарати се', док је *наблуди-*

ти у РСАНУ посебна лексема са значењима 'мазити, неговати'. Једино глагол *разблудити* има само форму на *-ити*, јер је он у свим својим значењима прелазан, иако у рефлексивној форми има медијално значење 'постати разблудан'. Пшк 1997 и П 2010 наводе само *блуд(ј)ети* и њихове облике без семантичког одређења ове лексеме.

На основу грађе, може се запазити да је форма на *-ити* обичнија код писаца из ранијих периода развоја српског стандардног језика, као и код ијекавских писаца, док се у новијим екавским текстовима писци одлучују за варијанту на *-(j)ети*:

-(j)ети (*дијал. ијек. блуђети*): Морамо по овом пакленом времену *блудети* (Ат. Б. 3, 46, РСАНУ). *Блудео* је дуго по пољу (Змај 1, 397, РСАНУ). Очи су јој *блуделе* за мислима (Весел. 4, 68, РСАНУ). Могло би се рећи да су ... у то време *блудела* два вампира (Кнеж. Л., РМС). Станков је поглед често *блудео* по глаткој површини ... воде (Ранк. С., РМС). По небу ... *блудели* су облаци (Уск., 25). Поглед му је *блудео* (La Mir, P., Mullen Ruž, Bgd, 1954, prev. Lj. Radović i M Šafarik, EK). Тамо су *блуделе* његове невеселе мисли (Šolohov, M., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, EK). Око њих сабласно су *блудели* беспослени људи (Pekić, V., Besnilo, Bgd, 1987, EK). *Блудео* је по сцени (Pavić, M., Hazarski rečnik, EK). Јованка Српкиња још је *блудела* ни тамо ни овамо (Мићић Д. М., 113). Тај чича је ... *блудео* као пашче (Јос.-Вишњ., 92). Он је још увек *блудео* полусном (Вел. Д., 99). Биће то нешто што ће *блудети* његовим мислима (Adams, D., Autostoperski vodič kroz galaksiju, Bgd, 2003, EK). По нашем екрану, *блуделе* су колоне (Арсен. В. 2, 48). Смитов поглед је *блудео* (Paterson, Dž., Маčka i miš, Bgd, 2007, prev. N. Jordanov, EK). Спопаде га страх да неће *заблудети* у пустињи (Ман. Н. 1, 171, РСАНУ). Далеко *заблудеше* мисли (Весел. 9, 40, РСАНУ). Артурове мисли опет су биле *одблуделе* малој Дорит (Вин. 9, 469, РСАНУ). Жене су у масама *заблуделе* (Банов., Књиж. 3, 520, РСАНУ). Као да су *заблудели* у другу половину XX века (Киш Д., е.). Управо страх да ћу *заблудети* води у заблуду (Jerotić, V., Psihoanaliza, bolest, stvaranje, Bgd, Zemun, 2005, EK). Поглед ... *одблудео* је у даљину (Paterson, Dž., Маčka i miš, Bgd, 2007, prev. N. Jordanov, EK).

-ити: Како *е блудила?* (СН 1851, 68, РСАНУ). Очи уморно ... *блудише* (Лаз. Л., 251). Патроле су ... *блудиле* по острву (Ђурић А. 1, 54, РСАНУ). Сјетни звуци са виолине *блудили* [су] по крилу благе вечери (Шант. 8, 133, РСАНУ). Али је ипак ноћу *блудио* дуж ровова (Краков, S., Kriła, АСК, EK). Изгубљено је *блудила* низ поља (Њоп., 136). Где су, попут изгубљених душа, *блудили* руски емигранти (Карог, М., Zoe, Zagreb, 1984, EK). Не могу саопштити овђе копију ... која ми је неће *заблудила* (Зел. 2, 191, РСАНУ). Шта ћемо, кад су *заблудиле* и једна и друга страна (Мил. М. Ћ. 23, 201, РСАНУ).

Такође, забележени су и примери у којима се писци колебају у избору варијанте:

-(j)ети/ити: Пијем још једном шупама ... у којима су, ноћу, *блуделе* ... сенке (Црњ., 31). Они су *блудели* по беспућу (И., 49 : 1919 блудили 289; 1920 блудели 299). Она је *блудела*, по угловима (Павл. Жив., 148) : *Блудио* сам погледом по брдима (И., 51). *Блудила* је, посрћући, по неком свом свету (И., 140).

Примери показују да је код прелазних глагола стабилна форма на *-ити*, али они нису фреквентни:

-ити: Ја ћу их *заблудити* (Љубибр. 1, 68, РСАНУ). *Заблудисте* ми народ (Шант. 2, 32, РСАНУ). Онда су се многи дистрикћани упливом тајних непријатеља *заблудити* дали (Станковић Ђ., Даница 1869, 409, РСАНУ). Момир се тек сад ... досећа како би Цајку *заблудио* (Каш., РМС).

У грађи се нашао само један изузетак за прелазни глагол на *-(j)ети* из језика В. Дедијера:

Плаче мајка ... за сином кога су фратри *заблудели* (Дед. В. 2, 461, РСАНУ).

Такође, и код рефлексивних глагола посведочена је варијанта на *-ити*:

-ити се: Око нас је у великим осмицама скакао Мајин миљеник Леро, у коме се ... *разблудила* ... веселост (Десн., 211).

1.5.12. Исто, глагол ***в(ј)етрити*** у значењу 'прелазити у гасовито стање, испаравати, хлапити, губити се' и *изв(ј)етрити* у значењу 'прећи у гасовито стање, испарити, изгубити се' имају дублетну форму *из-*, ***в(ј)етрети***, како наводи РСАНУ. Међутим, уколико се реализује као прелазни активни глагол са значењем '(про)чистити помоћу ветра, ваздуха', исправно је само *из-*, *про-*, *в(ј)етрити*. На ову дистинкцију упозорава и Белић 1950. РМС не региструје дублетност форми на *-(j)ети* и *-ити* када су посредни семантичко-синтаксичке реализације глагола у којима је он непрелазан. У прикупљеној грађи нашле су се потврде за обе варијанте ако је глагол непрелазан, док за прелазни глагол није било релевантних примера.

-(j)ети: Да амонијак не би *ветрео* баца се ... у осоку креч (Н-Т 1, 45, РСАНУ). Летње море ... је цело *изветрело* (Дуч. Ј., СКГл 27, 327, РСАНУ). У њему [је] *изветрело* осећање (Вучо 1, 110, РСАНУ). Вински патриотизам [романтичара] био је *изветрео* (Скерл. 14, 3, РСАНУ). Мирис њеног пудера ... *изветреће* (La Mir, P., Mullen Ruž, Bgd, 1954, prev. Lj. Radović i M. Šafarik, EK). То значи да је смрад *изветрео* (Man, T., Čarobni breg, prev. M. Đorđević i N. Polovina, EK). Свечано осећање ... у маху је *изветрело* из њега (Arsenijević, V., Predator, Bgd, 2008, EK). Шампањац који је *изветрео* (www.rts.rs, 8. 11. 2010, EK).

Међутим, потврде на *-ити* за медијалне глаголе, како за нереклексивне, тако и за рефлексивне, јављају се у много већем броју, и то како код старијих писаца (чији су текстови писани старом грађијом), тако и код новијих. Очигледно је да формална разлика између непрелазног и прелазног глагола иде у правцу неутрализације у корист варијанти на *-ити*:

-ити: Велимо да је вода *изветрила* (Мар. В. 3, 203, РСАНУ). Да [ђубре] ... *изветрило* ... не бы, на њиве се или баште одвози (Чоб. 1, 15, РСАНУ, под изгорети). Хтео [је] да надокнади ону свежину, која је ... из њега *изветрила* (Јакш. М. 2, 77,

РСАНУ). Ћубре ... би онда *изветрило* (Радић Ђ. 1, 22, РСАНУ). Том приликом [сам] видео да је већ био *изветрио* (Поп. Ср. 1, 203, РСАНУ). Свак ће признати, да су *се* чисто политичка и националистичка одушевљења прилично *изветрила* (Прибићевић С., Воља 1926, 172, РСАНУ). Оно неће *изветрити* него ће се сјединити са шећером (Marković, S. Pata, Veliki narodni kuvar, Bgd, 1956, ЕК). Све оно дотада ће *изветрити* као мучан сан (Ћоп., 90). Стара мржња ... *изветрила* је (Лал., 230). Овуда је *изветрила* интелигенција (Balzak, Pukovnik Šaber, ЕК). Из твоје главе ће *изветрити* све ове глупости о позоришту (Ostin, Dž., Mansfield park, ЕК). Надахнуће ми је *изветрило* (Dostojevski, Poniženi i uvređeni, Bgd, 1975, ЕК). Дуван мора да се кида и мрви руком, јер би приликом сечења ножем могао *изветрити* (Levi-Stros, K., Tužni tropi, Bgd, 1999, ЕК). Обећање је *изветрило* (Ekonomist magazin, ЕК). Вероватно је *изветрило*. Можда је и першун (Đurđević, M., Leš u fundusu, Bgd, 2005, ЕК).

-(j)ети / -ити: Да ли је туга за старијим сином ... временом *изветрела* (Šolohov, M., Tih Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК) : Опијеност од хлороформа *изветрила* је из мозга (Šolohov, M., Tih Don, I. Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК).

1.5.13. И поред тога што неки правописи и нормативни приручници признају као стандардне само варијанте *д`ажд(j)ети*, *стр`ен(j)ети* и њихова префиксирана образовања и сл., или само *на`бубрити*, *за-*, *ус-*, *треп`ерити*, *до-*, *за-*, *од-*, *ш`умити*, примери из корпуса су показали да се може прихватити у првом случају и варијанта на *-ити*, а у другом и варијанта на *-(j)ети*. Такође, грађа показује да се у савременом српском језику чешће употребљава за непрелазни медијални глагол варијанта *бл`уд(j)ети* него *бл`удити*, док су варијанте на *-ити* раширеније код глагола *изв(j)етрити*.

1.6. Глаголи на *-(j)ети*, *-ЋМ* који се јављају као нестандардна варијанта глагола на *-ити*, *-ЋМ*

1.6.0. Интерференција глагола на *-(j)ети*, *-ЋМ* и *-ити*, *-ЋМ* огледа се и у употреби варијанти на *-(j)ети* уместо стандардних варијанти глагола на *-ити*. Ова појава није раширена као њој супротна претходно описана појава (уп. т. 1.1, 1.2, 1.3, 1.4). Такви глаголи нису бројни, али се могу срести у текстовима који репрезентују стандардни српски језик. На тај вид одступања од норме упозорио је још Московљевић (1933: 18), истичући да је то уобичајено у источним, архаичнијим екавским говорима, те се тамо уместо *м`ислио*, *ра`дио* може чути *мислео*, *радео* и сл., с обзиром на то да ти говори не чувају инфинитив. Наравно, примери овог типа могу се срести и у ијекавским говорима као код глагола *ту`жити*, *чинити* и сл. Овакви примери су се из народних говора пренели

и у језик књижевних дела и штампе, било као резултат намере писца да таквим облицима регионално или социјално маркира свог јунака, било да су употребљени спонтано, рефлектујући дијалекатску базу писца или саговорника у медијима. На овај вид кршења морфолошке норме, такође, указују и Клајн 2002 и СЈП: 133, али и други нормативни приручници и речници. Према нашој грађи и изворима, овакво одступање среће се код глагола: *бљушити*, *брстити*, *вирити*, *вџити*, *глумити*, *дозволити*, *ћерити*, *жагрити*, *жмурити*, *зјипити*, *зорити*, *зурити*, *јездити*, *корити*, *лашити*, *пиљити*, *радити*, *цаклити*, *црпити*, *цурити*, *чамити*, *чкиљити* (вар. *цкиљити*, *шкиљити*) итд., у ијекавским текстовима и код *мџити*, *пџ(ј)едити*, *тџити*, *чинити* и од њих префиксираних глагола итд.

1.6.1. У правописима, нормативним приручницима и речницима варијанте на *-(ј)ети* се код одређених глагола експлицитно искључују из стандарда навођењем квалификација: дијалекатски / некњижевно / неправилно. Овај вид одступања од норме забележен је код глагола *вирити*, *гвирити*, *дозволити*, *жмурити*, *зурити*, *јездити*, *пламити*⁷⁶, *смудити* 'спаљивати, нагоревати'⁷⁷, *трубити* итд. и код њихових префиксираних образовања. Други начин на који се у речницима указује на нижи нормативни статус варијанти на *-(ј)ети* јесте да се такав глагол оквалификује као покрајински и упути на стандардну варијанту на *-ити*, како је учињено у РСАНУ код глагола *бљушитети*, *вџ(ј)ети*⁷⁸, *ћерети* 'гледати', *зажагрети*, *зорети*, *лашт(ј)ети* се 'сијати се', *обрстит(ј)ети*,

⁷⁶ У РМС стоји само *пламити* и *запламити*, а РСАНУ под *запламити* наводи у загради *заплам(ј)ети* са напоменом да је *запламјети*, *запламјети* дијалекатско. Према посведоченој грађи, може се сматрати да су само форме на *-ити* стандардне, док су потврде за глагол *заплам(ј)ети* од старијих писаца с краја XIX и с почетка XX века:

су *пламили* (Ђор. С., РМС); *запламила* би (Уск. 1, 9, РСАНУ); *запламише* (Ђор. С. 12, 279, РСАНУ); *заплами* се совра до Лазара (НП Шаул. 4, 99, РСАНУ).

⁷⁷ Међутим, овај речник доноси одредницу *осмуд(ј)ети*, са значењем 'постати опаљен, препланут, опрљен (обично од сунца)', која је успостављена на основу примера за радни глаголски придев у придевској функцији: Фран се извједљиво загледа у његово ... лице, од сунца *осмудјело* (Драж. 1, 101). Кљусад пребире по тратини *осмудјелу* зелен (И. 3, 125).

⁷⁸ Форма *вџ(ј)ети* посведочена је у Вуковом Рјечнику. Белић 1950, Белић 1999б: 364, као и РСАНУ, наводе да је и застарела. И остали нормативни приручници – Вуковић 1949, П 1960, П 1993, Пшк 1997 и П 2010 – ову варијанту искључују из стандарда. Осим примера из Вуковог времена, у XX веку овај глагол је засведочен само код В. Деснице. РСАНУ наводи још четири потврде, али од хрватских писаца: два примера из језика М. Беговића, и по један од В. Назора и Н. Симића.

односно у РМС *пиљети*. У корпусу су регистроване следеће потврде за ове глаголе:

бљуитети (Ел. Г. 3, РСАНУ); *вирјела* [је] (НПр Вук, 151, РСАНУ); смо *вирјели* (Мат., Отаџб. 24, 171, РСАНУ); Бојанић *завирје* (Нак. 2, 514, РСАНУ)⁷⁹; *висела* је (Даница 1866, 651, РСАНУ); је ... *висео* (Јаг. 2, 202, РСАНУ); *висјели* су (Ћип. 4, 26, ГрРСАНУ); је ... *висјела* (Десн., 28); је *висјела* (И., 254); *виселе* су (Bulatović, M., *Insekti, Suvremena jugoslavenska novela*, Zagreb, 1965, ЕК); *дозволету* (Вујић Ј. 5, 7, РСАНУ); *дозвољети* (Босна 1869, 139/1, РСАНУ); [је] *ћерео* (Темнић, В–С, РСАНУ); (Левач, Буш. 1, РСАНУ); *зажагрео* [је] (Ел. Г. 3, РСАНУ); *жмурео* (Bredberić, R., *Tetovirani čovek*, Bgd, 1979, prev. M. Rajković, ЕК); је ... *жмурео* (Петр. Гор., 77); је *зажмурео* (Лаз. Л., 199); *зажмурети* (Тод. П. 1, 23, РСАНУ); *зажмурети* (СЛ 1918, 19/2, РСАНУ); је ... *зажмурео* (Krakov, S., Kriča, ЕК); *зажмурела* сам (Mihailović, D., *Lilika*, u: *Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka*, Bgd, 1999, ЕК); ја *зажмурео*; она *зажмурела* (Svet, br. 214, Novi Sad, ЕК); сам ... *зажмурео* (Пол. 7. август 2008, ЕК); ће ... *зажмурети* (Пол. 12. јун 2009, ЕК); су „*жмуреле*” (Глас 2009, 3886/12); *оджмурех* (Вукић. И. 3, 301, РСАНУ); *затрубјеше* (Њег. 6, 50, РСАНУ); *дозорети* (Лика, Арс., РСАНУ); *зорети* (И.); *зурети* (Јововић 1, РСАНУ); је ... *јежђела* (Вук, Рј.); Ћело ... *одјезде* (НПр Чајк., 283, РСАНУ); *лаштети се* (Књажевац, Станим. Вл.; Тимок, С–Ц, РСАНУ); се *запламеше* (Ац. 1, 172, РСАНУ); он ... *запламје се* (Кост. Т., БВ 1907, 134, РСАНУ); Којадин ... *запламје се* (Кост. Т., БВ 1904, 224, РСАНУ); *обрстеше* (Бељковић П., Раск. 3, 11, РСАНУ); *обрићеше* (србијанско Полимље, Ник. Мир., РСАНУ); *осмудети* (Трој. 1, 390, РСАНУ); [је] *пиљела* (Радић Д., РМС).

Наведене потврде потичу или из народних говора или од писаца из старијих периода развоја српског стандардног језика – из XIX и са почетка XX века. Међутим, код глагола *висити* ово одступање је карактеристично и за другу половину XX века, и то код аутора пореклом са ијекавског говорног подручја⁸⁰. Такође је и код глагола *жму́рити* ово одступање актуелно до данас. Среће се у дневној штампи, где може одражавати дијалекатску базу аутора или саговорника, затим, код писаца чији матерњи говор припада старијим штокавским говорима екавског изговора (Д. Михаиловић), али и у изворима за које се не може дати образложење овог типа (код С. Кракова, Г. Петровића, у чијем се тексту среће и стандардно: је ... *зажмурио* (Петр. Гор., 298)).

1.6.2. Иако Московљевић (1933: 18) тврди да је овај вид девијације својствен архаичнијим екавским говорима, грађа сведочи да је то одлика и одређених глагола у ијекавском. Поред примера из претходне тачке, где се ова одступања срећу у оба изговора, Белић 1950 наводи да је неправилно у ијекавском *чињети* и *учињети*, а Вуковић 1949 – *чињети*, *зачињети*, *начињети*. Вуковић још наводи као дијалекатске ијекавске

⁷⁹ Стевановић (1964: 573) ове варијанте наводи као дублетне.

⁸⁰ Код Булатовића ови облици су могући као тежња ка доследној екавизацији.

варијанте *заглибјети се* и *хирјети*, а Белић 1950 *кишјети*. Осим горе-наведених потврда, бележи се *веселјети*, *гоњети*, *задњети*, *камтјети*, *либљети се*, *мишљети*, *опаљети*, *опчињети*, *тужјети*:

веселјети (НП Б–Б, 11, РСАНУ); *гоњети* (Херц., Бакула П., Влај. 3, 61, РСАНУ); *задњети*⁸¹ (ЦГ, Шоћ, РСАНУ); *камћели*, *закамћели* (Трешњево, Пеш., РСАНУ); (ЦГ, Јовић. 1, РСАНУ); *либљети се* (Црмница, Хајд., РСАНУ); сам ... *мишљео* (Никац 1, 109, РСАНУ); (Белић 1950); *опаљели* [су] (Њег. 12, РСАНУ); је ... *опчињела* брата (Вук, Рј.); сам ... *обчињела* (НП Вук 1, 285, РСАНУ); је ... *тужјела* (Килибарда, 61); сам ... *отужјела* (НП Шаул. 2, XVII, РСАНУ); *чињети* (Килибарда, 127); *чињело се* (И., 22, 64); *учињети* (И., 61, 81, 25); *учињеле су* (И., 49)⁸²; *учињети* (Пол. 30. април 2001, ЕК, интервју); *сте учињели* (Пол. 24. април 2001, ЕК).

1.6.3. Коментар заслужују и следећи глаголи, раширени превасходно у ијекавском изговору. Белић 1950 и Вуковић 1949 сматрају дијалектизмима застареле глаголе *оповидјети*, *повидјети* и *приповидјети*. РСАНУ *исповид(ј)ети* упућује на *испов(ј)едити*, *наповидити* и *наповиђети* наводи као дијалекатске варијанте глагола *напов(ј)едити*, а *оповид(ј)ети* квалификује као дијалекатску варијанту глагола *опов(ј)едити*, а варијанте *отповид(ј)ети*, *отповидити*, *отповиђети* представља као дијалекатске форме глагола *отпов(ј)едити*. РМС *повидјети* 'казати, испричати' маркира као покрајинску лексему ограничену на ијекавски изговор, што би важило и за глагол *приповидјети*. Наиме, ово су глаголи са *јатом* у два суседна слога *повѣдѣти* (уп. Скок 1973: под поведати), и док су у стандардном језику исправне варијанте у којима је дисимилација ишла у правцу глагола на *-ити* типа *пов(ј)едити*, у дијалектима је стање супротнo. Примери показују да је у овим дијалекатским варијантама често и јекавско јтовање:

исповиђети (НПр Вук, 123); бјеше *исповидјела* (Мат. 1, 17, РСАНУ); *исповиђети* (Вулич. 2, 56, РСАНУ); *исповиђет* (НП, БВ 1886, 124, РСАНУ); *наповиђела се* (Мат. 13, 186, РСАНУ); ко ли ти *оповидје* (Новић, Даница, 1862, 240, РСАНУ); *отповиђе* му (Невес., Звезда 4, 275, РСАНУ); је *повидјела* (НП Вук, РМС); што су мени *повиђеле* слуге (НП Вук 15, 20, ГрРСАНУ); *приповиђети* (Коч., 222).

1.6.4. У сакупљеном корпусу посведочени су још неки глаголи у нестандардној форми на *-(ј)ети* чију појаву не региструју речници и

⁸¹ Овај глагол је према *зџднити*. Вероватно је аналогијом према томе за Лалиће-ве примере у РСАНУ успостављена одредница *задноњети* са ознаком индив. ијек. и упућивањем на *зџднити*: Од тога је звечкало фријесло бакреног котлића *задноњеног* водом (Лал. 3, 17). Соба је била *задноњена* крвљу (И. 6, 124). У РМС је ово обрађено као придев под *зџдноњен*, *-а*, *-о*.

⁸² Међутим, можемо уочити да Килибарда дијалектизме користи у говору јунака, док у дидасталијама имамо стандардно: *учинити* (Килибарда, 31); шта *учини* Младен (Килибарда, 67) и сл.

нормативни приручници, као *глумити*, *зјáпити*, *ра́дити*, *о́ћорити*, *у-*, *ца̀клити се*, *удубити се*⁸³:

је *глумела* (ТВ Пинк, Америчка лепота, 2008); *зјапеле* су (Уск., 157); си ... *радела* (Михаил. Д. 2); *радео* [je] (И., 9); *радели* ... нисмо (И., 27); сам ... *зарадео* (И., 371); *нарадела се* (И., 302); су ... *урадели* (И., 10); *урадесмо* (И., 90)⁸⁴; смо *радели* (Иванов. И. 1, 33, ГрРСАНУ); зар си *оћорео* (Михаил. Д. 2, 189); изједанпут *оћорели* (И., 197); *се цаклео* (И., 13); *се уцаклео* (И., 195); *се удубело* (Петр. В., 169).

1.6.5. Издваја се још неколико немотивисаних глагола код којих су нестандардне варијанте на *-(j)ети* учестале кроз читав период развоја српског језичког стандарда. Тако се уместо стандардног *кòрити* у значењу 'чинити прекор, грдити' у језичкој пракси може срести и *кòр(j)ети*. На нестандардност ових варијанти експлицитно се указује код Белића 1950 (и за глаголе са префиксима *пре-* и *у-*) и Вуковића 1949, а П 2010 наводи стандардну форму *прекорити*. Упркос нормативним препорукама, у грађи се нашао приличан број примера у којима се одступа од норме:

-(j)ети: Војвода једном рече свијема који га *корјеше* за снаино неваљалство ... да су незналице (Миљ. 4, 88, РСАНУ). Домаћини су Томом своје млађе *корели* (Весел. 8, 60, РСАНУ). Родитељи су своју децу *корели* (И., РМС). Што сте се напопали толико *корети*? (Бачка, Радон. Н., РСАНУ). Серизе ... уносио је у њ спорост која је утолико више једила госпођу Сешар што се она није довољно разумевала у штампарском послу да би га могла *корети* (Balzak, Izgubljene iluzije, Bgd, 1961, prev. J. Marković, ЕК). Јер ме ваша *прекорјела* мајка, | Да сам вашег брата мађијала (НП Вук 6, 145, ГрРСАНУ). Нико му неће ни речи казати, нико га неће *прекорети* (Šolohov, М., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. М. Moskovljević, ЕК). Зар га је једном *прекорела* оцем (Ćosić, D., Koreni, АСК, ЕК). Не бисте ме могли јаче *прекорети* за грешку коју сам учинила (Ostin, Dž., Ема, ЕК). Прикључила се разговору *прекоревши* Арапина (Pavić, М., Hazarski геџник, АСПАС, ЕК). Укор се изриче кад осуђеног због учињеног дисциплинског преступа треба само *прекорети* (Закон о извршењу кривичних санкција, ЕК). Кад би их неко *прекорео*, зачас би мењали израз лица (Марков М., 93). *Прекорео* сам себе због строгости (Ник. Д., 80). Јасна [га] ... није ни речју *укорела* (Ћос. Б., РМС). Донекле и уживао је, јер ће је сад оправдано *укорети* што оставља кућу на пусто (Петр. В., 73).

Потврде на *-ити* за овај прелазни (али не каузативни) глагол нису много бројније у односу на нестандардне:

Он заволе ово што ја радим и поче ме благо *корити* да сам се заверио да га преобратим у Американца (Pupin, М., Sa pašnjaka do naučenjaka, ЕК). Он ће ме вероватно страшно *корити*! (Hardi, Т., Neznani Džud, Bgd, 1965, ЕК). Мислила је да ћемо је почети грдити, *корити* (Dostojevski, Poniženi i uvređeni, Bgd, 1975, ЕК).

⁸³ У РСАНУ стоји одредница *дубети*, *-ѐм* са упућивањем на *дупсти* (Никол. Ђ.; Ост. А.).

⁸⁴ Писац доследно у овом делу користи ове облике.

Могла је себе *корити* за ту слабост (Ostin, Dž., Mansfild park, EK). Он је отишао кући како је увек говорио, и не треба га *корити* (Tolkin, Dž. R. R., Gospodar prstenova I, Bgd, 1981, prev. Z. Stanojević, EK). *Корила* га је на даљину (Огњ., 50). Видео сам како су ученици које су мајстори *корили* ... лица приближили папирима пред собом (Пан. И., 77). Никога не би требало *корити* у таквој ситуацији (NIN, 27. јун 2002, EK). Зорка би се сва стресла и поверљиво га *прекорила* (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, EK). Мада га ниједанпут није *прекорила* због оног чудног понашања (Hardi, T., Neznani Džud, Bgd, 1965, EK). *Прекорила* га је због грубих речи (Markes, G., G., Sto godina samoće, EK). Прибрала се, *прекорила* саму себе због таквих мисли (Ostin, Dž., Mansfild park, EK). Како га је неправедно осудила и *прекорила* (Ostin, Dž., Gordost i predrasuda, Bgd, 1975, EK). Ако сам те нешто ружно *прекорила*, опрости ми (Михаил. Д. 2, 189). *Прекоривши* Одисеја (Kun, N. A., Legende i mitovi stare Grčke, Bgd, 1990). Мајка ће строго *прекорити* и љубљено чедо (Politikin magazin, 2001, EK). Ко нас може *прекорити* (Kaplan, R., Balkanski duhovi, Danas, 27. 10. 2003, EK). Може закључити да га је довољно само *прекорити* (Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити, EK). Онда би ме *прекорила*: Бјежи тамо (Svet, br. 214, Novi Sad, EK). Онда ће Милошевић *укорити* директора (NIN, 28. februar 2002, EK). Био је у стању ... саговорника *укорити* (Kovač, M., Ignjat ili Kuća za rušenje, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka, Bgd, 1999, EK). Бојим се ... да ћете ме *укорити* (Киш Д., е., Складиште). *Укорила* је себе (Ostin, Dž., Mansfild park, EK). Зажали што га је *укорила* (Hardi, T., Neznani Džud, Bgd, 1965, EK).

Забележени су примери у којима писци употребљавају и варијанте на -(j)ети и на -ити:

-ити/-(j)ети: Почех благо, јер сам била под сувише свежим утиском нежности ... да бих је могла *корити* (Минд. З., 313) : Стара госпођа Линтон нас је ... *корела* (И., 114). Изгледао је болестан ... па га нисам *прекорела* због његове зловоље (И., 301). Како те је ... *ухватила* у лажи и *прекорила*. Сетила се и *прекорила* га : Испотиха га је *прекорела* што према вама није искрен. Једном сте ме и ви сами зато *прекорели*. *Прекореће* себе (Dostojevski, Zli dusi, Bgd, 1975, EK). Нико их не би могао *прекорити* због уображености и охолости : Да би ме тада, дакле, морал још и могао *прекорети* (Dostojevski, Idiot, EK). *Прекорила* га је (Поп. Мирос., 298). Журајица је *прекорио* Давида (И., 210) : *Прекорео* га је Журајица (И., 145). *Прекорео* ју је што је то говорила (И., 277). Пун срџбе, стаде их *корити* (Petrović, R., Putnik bez senke i drugi zapleti, EK) : Зар сам је ја ичим *прекорела* (Petrović, R., Sa silama nemepljivim, Bgd, 1977, EK). Изгледало му је да су га *укорили* : Одмах ће ме *прекорети* да сам непријатељ човечанства (Man, T., Šarobni breg, prev. M. Đorđević i N. Polovina, EK). *Прекорила* ме што имам само поезију : *Прекорела* ме је госпођа Арну (Ljosa, M. V., Avanture nevaljale devojčice, Bgd, 2008, prev. Lj. Popović Anđić, EK). Тимофејев написао, *прекоривши* га (Пол. 22. фебруар 2007, EK). Рајсова „индиректо *прекорила*” Грчку (И. 24. март 2007, EK). Лидери ЕУ *прекорили* су евробирократе (И. 13. децембар 2009, EK). Вашингтон је одлучио да ... је боље да ствари изглади тако што ће *прекорити* Чен Шуибјана (И. 30. децембар 2007, EK). Наше играче ипак треба *прекорити* због непотребне опуштености (И. 25. јануар 2001, EK). Истраживача је *укорила* речима (И. 16. јул 2008, EK) : *Прекорела* је Јанковић вимблдонске оце (И. 1. јул 2007, EK). Ове је године вимблдонске оце *прекорела*

Јелена Јанковић (И. 3. јул 2007). Неки су ме *прекорели* да сам се послужио на-тегнутом аналогјом (И. 10. април 2007, ЕК).

Како грађа показује, код прелазног глагола *кòрити* и глагола префиксираних од њега видљиво је значајно одступање од нормативних препорука. Ова тенденција није временски ограничена на старије писце, већ је приметна и код савремених писаца (Д. Ћосић, М. Марков, Д. Николић итд.), код преводилаца, као и у дневној штампи, било да су једино посведочени глаголи на *-(j)ети*, било да они алтернирају са стандардном формом на *-ити*. Такође се не може повући граница ни када је у питању ареална дистрибуција ових варијанти. Рецимо, код Д. Михаиловића у *Петријином венцу* стоји *прекорила*, а не *прекорела*, што би се очекивало с обзиром на дијалекатску припадност наратора/јунакиње, а с друге стране, у примеру из Бачке посведочена је варијанта *прекорети*. Овај однос варијанти на *-(j)ети* и *-ити* код овог глагола можда се јавља аналогјом према глаголу *(-)корети* 'добијати кору', код кога је *-(j)ети* стандардно (и раширеније), а *-ити* нестандардно.

1.6.6. Слична је ситуација и код глагола *цр̀псти*, односно *цр̀пити*. Лалевић (1956: 155–156) износи да је исправно само *цр̀псти*, објашњавајући облике његове парадигме, а аналошке варијанте *цр̀пити* и *цр̀пети*, као и *цр̀пати*, које су могле настати преко облика презента *цр̀пѐм*, *цр̀пѐм* и радног глаголског придева *цр̀пао*, сматра неправилним. Белић 1950 и П 1960 правилним сматрају само *цр̀псти* и од њега префиксирани глаголе *за-*, *ис-*, *на-*, *по-цр̀псти*, с тим што Белић упозорава на то да је неправилно и *(-)цр̀пети* и *(-)цр̀пити*. Међутим, РСАНУ и РМС имају нешто флексибилније ставове. РМС глаголе *цр̀пети* и *исцр̀пети* квалификује као покрајинске и упућује их на *(-)цр̀псти*; као и *цр̀пити*, *зацр̀пити*, *исцр̀пити*, а са префиксом *по-* има само *поцр̀псти*. РСАНУ форме на *-ети* маркира као некњижевне у заглављу речничких чланака префиксираних глагола *за-*, *ис-*, *на-цр̀пити*, а ове варијанте на *-ити* упућује на *за-*, *ис-*, *на-цр̀псти*. Такође и новији нормативни приручници и правописи (Клајн 2002, СЈП, П 1993, Пшк 1997, П 2010) дозвољавају *ис-*, *по-*, *цр̀пити*, али не и *ис-*, *по-*, *цр̀пети*. Међутим, у корпусу су бројније потврде за *цр̀пети*, него за *цр̀пити* и њихове префиксирани творенице, нарочито у новијим изворима, с тим што су глаголи на *-ети* забележени само у екавским текстовима:

-ети: цр̀пети ... *цр̀пео* би (Вукић. И., РМС); је *цр̀пео* (Скерл. 7, 240, ГрРСАНУ); *цр̀пети* (Глас 2008, 3623/20); би *цр̀пео* (Petrović, R., Sa silama nemerljivim, Bgd, 1977, ЕК); је ... *цр̀пео* (Andrić, I., Na Drini ćuprija, ЕК); је ... *цр̀пео* (Киш Д., е.); је ... *цр̀пео* (Teološki pogledi, Bgd, 1998, ЕК); *цр̀пети* (Injac, O. B., Velike advokatske odbrane, Bgd, 2007, ЕК); *цр̀пети* (Adamović, V., Umetnik i bolest, Bgd, 2007, ЕК);

је ... *црнео* (Стил 2009, 108/41); *зацрпети* (Даница 1863, 398, РСАНУ); је *исцрнео* (Јов. Милош 1, 528, РСАНУ); *исцрнео* је био (Ђорђ. М. 1, 255, РСАНУ); *исцрпели* [су] (Н. Скуп. 1, 109, РСАНУ); смо ... *исцрпели* (Ав. 2, 200, РСАНУ); *се* ... *исцрнео* (Вин. 9, 488); *исцрпевиши* (Šolohov, М., Tihi Don, I, Bgd, 1974, прев. М. Москвљјевић, ЕК); је *исцрнео* (La Mir, P., Mulen Ruž, Bgd, 1954, ЕК); *исцрнео* је (Markes, G. G., Sto godina samoće, ЕК); *исцрпела* ... је (Pekić, В., Besnilo, Bgd, 1987, ЕК); *исцрнео се* (Албахари, 259); *исцрпевиши* (Арсен. В. 1, 197); сам ... *исцрнео* (Dima, А., Grof Monte Kristo, Vršac, 2011, прев. А. Milićević i D. Kostić, ЕК); смо ... *исцрпели* (Стижу долари, РТС 1); *исцрпели* смо (Студио Б, Серанови, превод Ивана Николић); *исцрпеле* [су] (Глас 2008, 3627/28); *исцрпети* (Пол. 27. јануар 2001, ЕК).

-*ити*: је ... *црпила* (Лаз. Л. 1, IV); *црпити* (Поз. 1849, 289); *црпити* (Богиш. 15, ГрРСАНУ); *црпили* [су] (Хаџ., Дав. Д. 1, IV, ГрРСАНУ); су ... *црпили* (Словенско братство 1947, 1/546, ГрРСАНУ, 623); *црпити* (Bihađji-Merin, О., Graditelji moderne misli, Bgd, 1965, ЕК); *зацрпити* (НПр, БВ 1901, 404, РСАНУ); *исцрпили* [су] (НП Бос., 409, РСАНУ); би се ... *исцрпила* (Ранк. Б. 1, 267, РСАНУ); би се ... *исцрпио* (ОЗ 1862, 73, РСАНУ); *исцрпити* (Novaković, М., Strah i njegov sluga, Bgd, 1999, ЕК); нису ... *исцрпили* (Јелић И. 1, III, РСАНУ); *исцрпити* (Пол. 30. јул 2010, ЕК).

-*ети*/*-ети*: *црпети* : сам *изцрпио* (Milanković, М., Kroz carstvo nauka, ЕК).

У дневној штампи, као и на сајту РТС-а, према ЕК, скоро да је подједнак однос варијанти на *-ети* и *-ити* код ових глагола.

Ширењу и учвршћивању облика инфинитива *црпети*, те инфинитивних глаголских облика *црнео*, *исцрпевиши*, итд., вероватно је допринео примарни облик презента *црпѐм*. У другој половини XX века норма је кориговала свој став, дозволивши поред *црпсти*, *црпем*, *црпао*, *црпен* и *црпити*, *црпим*, *црпио*, *црпљен*. Ако се има у виду ово, као и раширеност форми на *-ети*, можда би се могла очекивати трострука нормативна могућност.

1.6.7. Учесталост нестандартних варијанти на *-(j)ети* уочљива је и код глагола ***цурити*** и код од њега префиксираних глагола. Иако је то некада био примарни облик (Белић 1999б: 364), данас Клајн 2002, СЈП и П 2010 истичу да је неправилно *ис-*, *по-*, *про-*, *цурети*. РСАНУ у заглављу речничких чланака глагола *зацурити*, *исцурити* и *отицурити* форме на *-ети* маркира као некњижевне, али варијанту *нацурети* даје у загради без икаквог квалификатора. РМС успоставља само одреднице на *-ити*. Међутим, у посматраним примерима региструје се велики број нестандартних облика овога глагола:

-*ети*: је *цурело* (Миодр. 5, 77, ГрРСАНУ); је *цурео* (Bredberi, R., Tetovirani čovek, Bgd, 1979, прев. М. Rajković, ЕК); је *цурело* (Savić, М., Mladići iz Raške, Bgd, 1977, ЕК); је *цурео*; би ... *исцурео* (Pračet, Т., Straža! straža!, Bgd, 2000, прев. D. Papić, ЕК); је ... *цурела* (Петр. Гор., 193); је *цурео* (Arđajk, Dž., Puna čaša, Mostovi, br.

141–142/1, Bgd, 2008, EK); је ... *исцурело* (Радић Д. 3, 128, РСАНУ); су ... *исцуреле* (Вербер, 173); је *исцурела* (Петр. Гор., 82); би *исцурео* (Албахари, 255); је *исцурео* (Арсен. В. 1, 121); *исцурело* је; *исцурећу* (Laušević, Ž., Godina prođe, dan nikada, Bgd, 2011, EK); је *процурела* (И., 148); *процурела* је (Базар 2009, 1150/70); је *процурео* (Braun, D., Anđeli i demoni, Novi Sad, 2008, EK); је *процурео* (Lempi, Dž. R., Jugoslavija kao istorija: bila dvaput jedna zemlja, Danas, 7. 8. 2003, EK).

Честе су алтернације стандардне и нестандардне варијанте овог глагола код истог писца или у истом тексту, а такође и у штампи:

-ити/-ети: је *цурио* (Црњ., 88) : је *цурео* (И., 16, 17, 29, 55); *цурела* је (И., 38 : 1919 *цурила* 254; 1920 *цурила* 267; 1930 *цурила* 279); је ... *цурила* (И., 134); је *цурила* (Ђурић А. 1, 70) : је *цурео* (И., 69); је *исцурила* (Киш Д., е.) : је ... *исцурео* (И.); је ... *цурила* : *цурело* му је (Pekić, V., Besnilo, Bgd, 1987, EK); *цурила* ... је (Марков М., 13) : је ... *цурела* (И., 51); ће ... *исцурити* : је ... *исцурео* (Arsenijević, V., Predator, Bgd, 2008, EK): не сме *исцурити* : је *исцурео* : је *исцурио* (Закон о потврђивању Европске конвенције о међународном транспорту опасног терета у друмском саобраћају, АДР 2007, EK); ће *исцурити* (Пол. 19. децембар 2008, EK); може *процурити* (И. 9. мај 2007, EK) : ће ... *исцурети* (И. 28. август 2006, EK); није могла *процурети* (И. 13. фебруар 2007, EK); је *процурио* (NIN, 28. mart 2002, EK) : неће *процурети* (I., 24. januar 2002, EK).

Занимљиво је да у Ристић–Кангргином речнику стоји одредница *цурити*, али пример гласи: Буре је *цурело* (ГрРСАНУ).

Стандардне потврде су свакако чешће:

-ити: је *цурила* (Miličević, V., Bespuće, АСК, EK); је *цурила* (Milanković, M., Kroz carstvo nauka, АСК, EK); је *цурила* (Stanković, B., Nečista krv, АСК, EK); *цурила* је (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, EK); *цурити* (Andrić, I., Travnička hronika, EK); је *цурио* (La Mir, P., Mulen Ruž, Bgd, 1954, prev. Lj. Radović i M. Šafarik, EK); мора *цурити* (Man, T., Čarobni breg, prev. M. Đorđević i N. Polovina, EK); *цурити* (Trebešćanin, Ž., Predstava o detetu u srpskoj kulturi, АСК, EK); око [је] *исцурило* (Petrović, R., Burleska gospodina Peruna boga groma, Bgd, 1974, EK); је ... *цурио* (Crnjanski, M., Vrt blagoslovenih žena, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka, Bgd, 1999, EK); је ... *цурило* (Hašek, J., Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu, 3, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver, EK); *цурио* је (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, EK); је *цурито* (Krakov, S., Krila, АСК, EK); *цурила* је (Blagojević, B., Sve zveri što su sa tobom, Bgd, 1975, EK); стану *цурити* (Remark, E. M., Crni obelisk, Subotica, Bgd, 1978, prev. V. Petrović, EK); је *цурило* (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, EK); је *цурио* (Kuzmanović, R., Odmor, Bgd, 1990, EK); је *цурило* (Kovačević, S., Zečiji nasip, EK); *цурио* је (Nedeljković, D., Ponedeljak, Bgd, 2008, EK); је *цурио* (Глас 2009, 4018/24); неће *исцурити* (Marković, S. Pata, Veliki narodni kuvar, Bgd, 1956, EK); могла му је *исцурити* (Dostojevski, F. M., Braća Karamazovi, EK); је ... *исцурио* (Pekić, V., Novi Jerusalem, EK); би *исцурио* (Pavić, M., Hazarski rečnik, АСПАС, EK); је *исцурио* (Đurđević, M., Treći sektor, Bgd, 2002, EK); је *исцурио* (Velikić, D., Ruski prozor, EK); ће *исцурити* (Potocki, J., Rukopis nađen u Saragosi, Bgd, 1988, EK); је *исцурио* (Глас 2009, 4100/19); ће ... *поцурити* (Dostojevski, F. M., Braća Karamazovi, EK); *поцурити* (Orvel, Dž., 1984, Bgd,

1977, prev. V. Stojiljković, EK); je ... *проуцуро* (Levi-Stros, K., Tužni tropi, Bgd, 1999, EK); je *проуцуро* (Paris, E., Duge senke – Istina, laži i prošlost, Danas, 30. 3. 2004, EK); je *проуцуро* (Bajford, J., Teorija zavere: Srbija protiv „novog svetskog poretka”, Danas, 8. 5. 2006, EK).

Грађа показује да је овај вид одступања од норме изражен у савременом језику. Увидом у ЕК и потврде у *Политици* примећено је да су нестандардне варијанте мање заступљене код непрефиксираниог глагола (138 : 25), али да је код префиксираних глагола овај однос скоро 1 : 1 (311 : 297). Овакви резултати указују на то да лектори морају обратити више пажње на ове глаголе, уколико се не жели кориговати норма.

1.6.8. Корпус показује да се и код глагола *чáмити* и код од њега префиксираних глагола срећу нестандардне варијанте на *-(j)ети*. Белић 1950 у регистру наводи само *чáмити*, а Вуковић 1949 истиче да је боље *чамити* него *чамјети*. И П 1960, као и П 1993, Пшк 1997 и П 2010, упозоравају на то да је неправилно *чамети*. РСАНУ под *зачáмити* наводи да је некњижевно *зачам(j)ети*, а РМС има само *зачáмити* и *ишчáмити*, а *чáмети* упућује на *чáмити*. Грађа показује да одступања од норме срећемо у екавским текстовима из XIX века и прве половине XX века:

-(j)ети: чамети (Петр. Н. 1, 802, ГрРСАНУ); је ... *чамео* (Авр. М. 1, 345, ГрРСАНУ); је ... *чамело* (Венац 11, 29, ГрРСАНУ); *зачамеше* (Одј. 1886, 75/4, РСАНУ); је ... *зачамела* (Бошк. Ст. 1, 52, РСАНУ); смо ... *зачамели* (Зеч. Мил. 2, 92, РСАНУ); *очамела* [је] (Радић Д. 1, 43, ГрРСАНУ).

Код Д. Васића и М. Московљевића забележена је употреба нестандардне и стандардне варијанте:⁸⁵

-(j)ети/-ити: је чамео (Вас. Д. 1, 100, ГрРСАНУ) : *чамео* [је] (И. 2, 22, ГрРСАНУ); су *чамили* : *чамели* су (Šolohov, M., Tihí Don, I, Bgd, 1974⁸⁶, prev. M. Moskovljević, EK).

Од краја XIX века може се рећи да се усталила форма на *-ити* и да је једино она данас стандардна. У прилог томе презентоваће се већи број прикупљених примера:

⁸⁵ Занимљиве исписе налазимо на листићима у ГрРСАНУ за потврде из народних говора. Листић је означен са *чамити*, а потврда гласи:

Лубеница је сва *учамела*; Девојка је као и лубеница, кад прође време а не уда се, она чами (Шумадија, Вукић. М. 1).

Следећи сакупљач нам сведочи да и у народним говорима има колебања, па при врху листића исписује *чамети* и *чамити*, а наводи следећи пример:

Чамела (чамила) би сирота, онда *чамела* док не би и *учамела* (околина Крагујевца, Радој. Вл.).

⁸⁶ Прво издање превода потиче из 1946–1947 (уп. Моск. 1–4, Извори РСАНУ).

чамити (Вук, Рј.); *чамит'* (Змај 1, 564, ГрРСАНУ); је *чаміо* (Нен. Љ. 5, 19, ГрРСАНУ); *чамити* (Ат. Б. 2, 190, ГрРСАНУ); су ... *чаміли* (Зеч. Мил. 2, 66, ГрРСАНУ); [је] *чаміло* (Бат. 1, 950, ГрРСАНУ); *чамити* (Чок. 2, 97, ГрРСАНУ); сам *чаміла* (Дач. Ж. 2, 40, ГрРСАНУ); сам ... *чаміо* (Milanković, M., Kroz vasionu i vekove, ЕК); *чаміла* је (Петр. В. 5, 78, ГрРСАНУ); је ... *чаміо* (Милош. Р. 1, 54, ГрРСАНУ); је ... *чаміо* (Радон. Ј. 6, 80, ГрРСАНУ); је ... *чаміло* (Живад. 6, 6, ГрРСАНУ); *чамити* (La Mir, P., Mullen Ruž, Bgd, 1954, prev. Lj. Radović i M. Šafarik, ЕК); је *чаміла* (Андрић, 114); су ... *чаміли* (Десн., 86); *чамити* (Чол. 3, 93, ГрРСАНУ); је ... *чаміо* (Pečić, V., Besnilo, Bgd, 1987, ЕК); је ... *чаміла* (Tišma, A., Uпотреба čoveka, Bgd, 1977, ЕК); је ... *чаміла* (Karog, M., Zoe, Zagreb, 1984, ЕК); неће *чамити* (Politikin magazin, 2001, ЕК); је ... *чаміо* (Jerotić, V., Psihoanaliza, bolest, stvaranje, Bgd, Zemun, 2005, ЕК); је ... *чаміо* (Kuzmanović, R., Glu Pak, Bgd, 2002, ЕК); би могао ... *чамити* (Inјас, O. V., Velike advokatske odbrane, Bgd, 2007, ЕК); ће *чамити* (Пол. 11. фебруар 2007, ЕК); је *чаміла* (Глас 2009, 4012/12); сам ... *чаміо* (Velikić, D., Ruski prozor, ЕК); *зачамити* (Поп. 15, 37, РСАНУ); беше *зачаміо* (Радовановић М., Дело 9, 349, РСАНУ); *зачамити* (Весел. 17, 259, РСАНУ); *ишчаміће* (Тип. 1, 48, РСАНУ).

1.6.9. У РМС глаголи *чкіљити*, *начкіљити*, *причкіљити*, *учкіљити*, као и у РСАНУ глагол са префиксом *на-*, упућују се на *(-)ишкиљити* или се тај глагол даје као варијанта, а не помиње се постојање варијанти на *-(j)ети*. Међутим, Вуковић 1949 напомиње да не треба употребљавати облике *чкиљити*, *чкиљила*, него *чкиљети* (што је према њему обичније од *чкиљети*). Белић 1950 наводи *чкиљети*, *ишкиљети*, *чкиљети* (ј(ек). *чкиљети* итд.), а П 1960 *чкиљети* / *чкиљети* 'слабо светлети'. У РМС даје се само *чкиљети* / *чкиљети* у поменутом значењу⁸⁷ и испоређује се са одговарајућим значењем глагола *ишкиљити*. Дакле, *чкиљети* није распрострањена реч и није забележена са префиксима ни у једном од прегледаних правописа, приручника и речника, за разлику од *чкіљити* и *ишкиљити*.

Како потврђује грађа посведочена у речницима, као и прегледана грађа у картотеци за РСАНУ, овде се не може говорити о дублетности форми на *-(j)ети* и *-ити*, већ о томе да глаголи на *-ити* припадају књижевнојезичком стандарду, а глаголи на *-(j)ети* представљају њихову нестандардну варијанту. Забележене су само две потврде за *чкиљети*, а све остале су на *-ити*:

-ети: *чкиљеле* су (Уск., 154); је ... *чкиљела* (Мат. 7, 14, ГрРСАНУ);

-ити: *чкиљила* (Милош. Р. 1, 156, ГрРСАНУ); је ... *чкиљіо* (Поповић Л., БК 1898, 1314, ГрРСАНУ); *чкиљіло* је (Ком. 3, 71, ГрРСАНУ); су *чкиљіли* (Ђорђ. М. 1, 130, ГрРСАНУ); *чкиљіо* је (Сек. 2, 138, ГрРСАНУ); *чкиљіла* је (Јов. М., СКГл 15, 15, ГрРСАНУ); *чкиљіти* (Бачка, Радон. Н.; Шумадија, Вукић. М. 1; Злакуса,

⁸⁷ Са потврдом *чкиљело* [је] Стефана Митрова Љубише.

Павл. Б.; Банат, Арш.; Мали Пожаревац, Ост. 2., ГрРСАНУ); *начкиљивиши* (Ђур. 1, 48, РСАНУ);

шкиљити (Вук, Рј.); *шкиљише* (СН 1845, 237, ГрРСАНУ); *шкиљити* (Ис. 3, 1310, ГрРСАНУ); је ... *шкиљио* (Ком. 1862, 90, ГрРСАНУ); *шкиљити* (Петр. Н. 1, 236, ГрРСАНУ); (Поп. Ђ. 3, ГрРСАНУ); је *шкиљила* (Шапч. 11, 251, ГрРСАНУ); је ... *шкиљила* (Лаз. Л. 1, 56, ГрРСАНУ); *шкиљила* је (Здр. 1907, 154, ГрРСАНУ); *шкиљити* (Шант. 8, 178, ГрРСАНУ); *шкиљиле* [су] (Радић Д. 2, 105, ГрРСАНУ); *шкиљили* [су] (Јак. С. 1, 39, ГрРСАНУ); је *шкиљила* (Макс. Д. 1, 110, ГрРСАНУ); су ... *шкиљиле* (Драгов. П. 1, 9, ГрРСАНУ); *шкиљити* (Р–К 2; Никол. Ђ., ГрРСАНУ); *шкиљити* (Пец. 5, 60, ГрРСАНУ).

Примери обухватају потврде како из старијих периода развоја књижевног језика, тако и из новијег, али и потврде из народних говора. Према томе, треба кориговати препоруке старијих правописних и нормативних приручника да су глаголи на *-ети* стандардни, што је и учињено у П 2010 за *шкиљити*. Запажа се да су лексикографи поштовали узус и на основу стања у корпусу успоставили одреднице.

1.6.10. Нестандардне варијанте на *-(j)ети* код глагола на *-ити*, *-ѝм* су ређа појава и обично се срећу у дијалекатски обележеним примерима и у екавском и у ијекавском изговору. У књижевним и новинским текстовима овај вид нарушавања норме је учестао код глагола *кòрити* 'грдити', *ц̀рпити*, *ц̀урити*.

1.7. Глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* у корелацији са глаголима на *-ати*, *-ѝм* и *-ити*, *-ѝм*

1.7.0. Иако припадају различитим глаголским врстама у класификацијама које као критеријум узимају савремено стање или саоднос презентске и инфинитивне основе (уп. т. I, 1.2–1.2.4), глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* и глаголи на *-ати* који испред овог наставка имају палатал *ч*, *ж*, *ј* или сугласничке групе *шт*, *жд* (*крíчати*, *бѣжати*, *пíштати* итд.) некада су били једна група – инфинитивна основа им се завршавала на *јат*, а након фонетских промена они су се морфолошки дистанцирали (Милановић 1972: 70)⁸⁸. С обзиром на исто порекло, те заједничке граматичке наставке у неколико глаголских облика (в. т. I, 1.3), у језичкој пракси региструју се морфолошке интерференције међу глаголима на *-ати*, *-ѝм*, *-(j)ети* и *-ити*. Оне нису честе, а манифестују се тако што се код глагола на *-ати*, *-ѝм* у инфинитиву и облицима који се од њега

⁸⁸ О даљој морфолошкој диференцијацији и односу презента и инфинитива, односно њихових основа детаљније в. Милановић 1975: 226–237.

граде могу срести варијанте на *-(j)ети* или *-ити*, што код неких глагола представља дублетизам, а код неких има нестандартни, дијалекатски карактер. Ретко се дешава да су глаголи на *-ати*, *-їм* нестандартна варијанта глагола на *-(j)ети* или *-ити*.

Међутим, како Милановић запажа, и неки глаголи који се завршавају на дентале или лабијале типа *шкрїпати*, *бўктати* могу, такође, у инфинитиву имати *-(j)ети* или *-ити*. У својој опсежној студији о глаголима на *-ати* са двојаком презентском основом овај аутор уочава, истиче и објашњава како је дошло до интерференције између ових глагола и глагола на *-(j)ети*, *-їм* и *-ити*, *-їм*.⁸⁹ Наиме, глаголи на *-ати*, *-їм* су углавном ономатопејског порекла: *звѣчати*, *рѣжати*, *пїштати*, *звїждати* и сл. И глагол *шкрїпати* је истог порекла и лако се успоставља аналогија на граматичком плану, односно долази до укрштања глаголских врста *шкрїпати* – *шкрїпїм*, *шкрїпљѣм* и *шкрїпети* – *шкрїпїм* (Милановић 1975: 95). Овом приликом ће се указати на још неке глаголе код којих постоји укрштање између глагола на *-(j)ети*, *-ити* и *-ати*, јер на семантичко-синтаксичком плану углавном нема разлике међу овим варијантама. Такође, овде се, осим инфинитива и инфинитивних глаголских облика, мора пратити и заступљеност облика презента и глаголских облика који се од њега граде⁹⁰.

1.7.1. Глагол *бўкт(j)ети*⁹¹ представља алтернативну, дублетну варијанту глагола *бўктати*. Код непрефиксираних глагола не постоји потпуна семантичка подударност између глагола на *-(j)ети* и на *-ати*, али речници и правописни приручници префиксирана образовања ових глагола сматрају дублетима. Наиме, према лексикографским изворима – РСАНУ и РСМ – ова два глагола се поклапају само у значењу 'пламтети', 'јако сијати, севати', што се види из упућивања ове семантичке реализације из полисемне структуре глагола *бўктати*, *-ћїм* и *-їм* на одговарајућу семантичку реализацију глагола *бўкт(j)ети*. И правописи, истина неуједначено, указују на семантичку издиференцираност ових глагола. Белић 1950 и П 1960 истичу да су ово речи различите семантике: *бўктати* 'изазивати звук, шум' и *бўкт(j)ети* 'го-

⁸⁹ Москљевевић (1932: 20–21) издваја само интерференцију између глагола на *-ати*, *-їм* и *-ити*, *-їм*.

⁹⁰ Наравно, ово представља посебну тему, као што су и облици глагола који су обрађени под тачком 1.2. Оваквим глаголима, између осталог, посвећена је докторска дисертација С. Ђуровић (2009) (уп. и Ђуровић 2009а).

⁹¹ О презенту и свим видовима укрштања основа овог глагола в. Милановић 1977: 226–237.

рети'. Пшк 1997 наводи само глагол *буктати*, док најновије издање П 2010 изједначава глаголе *буктати* и *буктјети*, не указујући на семантичке неподударности. Префиксирани творенице ових глагола углавном се сматрају дублетима. Наиме, и РСАНУ и РМС изједначавају *забуктати* (*зàбукћѐм* и *забуктѝм*) и *забукте(ј)ети*, *-ѝм*. У РСАНУ се *избуктати* (*ìзбукћѐм* и *избуктѝм*) и *избукт(ј)ети* обрађују под аколадом, док РМС и П 1960 имају само *избукт(ј)ети*, као и *узбукт(ј)ети*. Глагол *пробуктати* упућује се на *пробукт(ј)ети*, а глаголи *разбуктати* и *разбукт(ј)ети* обрађују се заједно у РМС. Овај последњи пар такође изједначавају Белић 1950 и П 1960. Међутим, у РСАНУ се наводи да је *буктити*, *забуктити*, *избуктити* некњижевно. И Вуковић 1949 истиче исто. У језичкој пракси ипак преовладавају варијанте на *-ати*. Посведочене потврде на *-(ј)ети*, које представљају дублетне облике, и на *-ити*, које представљају нестандардне облике, нису бројне и углавном потичу из старијег периода развоја српског стандардног језика. Такође, нису регистроване ни претраживањем ЕК, већ само форме на *-ати*:

-(ј)ети: *буктела* је (Јакш. М. 2, 5, РСАНУ); је ... *буктела* (Ост. Т. 2, 230, РСАНУ); *буктети* (Рокнић Ђ., Пгл 1892, 437, РСАНУ); *букћети* (Банија, НПр, Венац 11, 220, РСАНУ).

-ити: *буктила* су (Тод. П. 2, 27, РСАНУ); *буктило* би (Ћип. 2, 105, РСАНУ); *забуктио* [је] (Сек. 2, 225, РСАНУ).

-ати: је ... *буктало* (Ћос. Б. 2, 159, РСАНУ); је *буктало* (Поп. Ј., РМС).

Дакле, данас се код ових глагола варијанте на *-(ј)ети* могу сматрати секундарним, јер их у савременом језику потискују варијанте на *-ати*. Очигледно је да је обличко преклапање међу овим глаголима било подупрто семантичким 'горети, пламтети', па су се они морфолошки укрстили код непрефиксираних глагола, где је ово значење доминантно. Чак ни лексикографски извори који изједначавају ове варијанте код префиксираних глагола не доносе за такав поступак индикативну грађу која се односи на српски језички корпус.

1.7.2. Према лексикографским изворима, овакав однос *-(ј)ети*, *-ати* и *-ити* могућ је код још неколико глагола чија се граматичка основа завршава на *т* и који имају двојаке облике презента. Нажалост, због њихове ниске фреквенције то се за ову прилику није могло поткрепити индикативним примерима. За ономотопејски глагол са мотивацијом *зврк-* и у РСАНУ и у РМС дато је *зврктати*, *зврћћѐм* и *зврктѝм*, и *звркт(ј)ети*, *-ѝм*, са напоменом у РСАНУ да је варијанта на *-ити* некњижевна. РМС и РСАНУ наводе само одредницу *заврктати*, *зàзврћћѐм*. На сличан однос форми на *-(ј)ети* и *-ати* наилази се и

код глагола *јѣктати* / *јѣкт(j)ети* и њихових префиксираних твореница. У РСАНУ форме на *-(j)ети*: *за-*, *јѣкт(j)ети* дају се у загради код глагола *јѣктати*, *јѣкћѣм* и *јѣктѣм* и *зајѣктати*, *зајѣкћѣм* и *зајѣктѣм*. И РМС предност даје варијанти на *-ати*, упућивањем *јѣкт(j)ети* на *јѣктати*.⁹²

1.7.3. У РСАНУ наводи се глагол са двојаком презентском основом *кѣптати*, *кѣптѣм* и *кѣпћѣм*, који се синонимском дефиницијом доводи у везу са глаголима *кѣпт(j)ети*, *кѣп(j)ети*. За разлику од њега, глагол *кѣпт(j)ети* спаја се са више префикса *до-*, *за-* и *ус-*, како је посведочено у РМС. У РСАНУ стоје глаголи *кѣпт(j)ети* и *закѣпт(j)ети* са напоменом да су варијанте на *-ити* некњижевне. Белић 1950 код источне варијанте ставља у заграду *кѣптити*, Вуковић 1949 истиче да не треба говорити *кѣптити*, *кѣптѣла*, а П 1960, П 1993, Пшк 1997 и П 2010 наводе само стандардно *кѣпт(j)ети* (П 1960 и П 2010 и *ускѣпт(j)ети*). Грађа из ексцерпираних речника и књига и ЕК⁹³ не обилује морфолошким реализацијама глагола које су индикативне за појаву која се посматра, али се ипак може закључити да доминирају варијанте на *-(j)ети*:

-ати: је *кѣптао* (Кецм. 3, 25, РСАНУ); је ... *кѣптало* (Топ. 12, 272, РСАНУ); *су кѣптале* (Braun, D., *Anđeli i demoni*, Novi Sad, 2008, ЕК); *кѣптало* је (Rouling, Dž., *Hari Potter i kamen mudrosti*, ASPAC, ЕК);

-(j)ети: је *кѣптѣла* (Мац. 1, 68, РСАНУ); је *кѣптѣла* (Pupin, M., *Sa rašnjaka do naučenjaka*, АСК, ЕК); је ... *кѣптео* (Вербер, 85); *кѣптѣли су* (Šolohov, M., *Tihî Don*, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević); *кѣптео сам* (Ненад. Д., 92); је *кѣптѣло* (И., 128); је *кѣптео* (David, F., *Hodočasnici neba i zemlje*, Bgd, 2000., ЕК); сам *кѣптео* (Kuzmanović, R., *Anje, anje*, Bgd, 1995, ЕК); је ... *кѣптѣло* (Pračet, T., *Воја магѣје*, Bgd, 1998, prev. D. Papić, ЕК); *кѣптео је* (Пан. И., 392); неће *кѣптѣти* (Пол. 5. април 2001, ЕК); је *кѣптео* (И. 6. септембар 2009, ЕК); бес *закѣпте* (Симић Ж. 2, 69, РСАНУ); *су ... ускѣптѣле* (Ђур., РМС); беше *ускѣптѣла* (Bulgarov, M., *Majstor i Margarita*, Bgd, 1995, ЕК); је ... *ускѣптѣла* (И.).

Ни примери у којима се одступа од норме нису бројни:

-ити: *кѣптѣла* је (Нуш. 5, 77, РСАНУ)⁹⁴; је *кѣптѣло* (Срет. М. 3, 33, РСАНУ); *кѣптѣо је* (Nikolić, K., *Tito govori šta narod misli: kult Josipa Broza Tita 1944–1949*, Bgd, 2006, ЕК); је *кѣптѣо* (Stendal, *Parmski Kartuzijanski manastir*, Bgd, 1966, prev. D. Đokić, ЕК).

⁹² Глаголе *за-*, *мѣждати* / *мѣжд(j)ети*, *-ѣм* 'ромињати; пиштати' РСАНУ обрађује као *за-*, *јѣктати*. Код ових глагола варијанте на *-ити* искључује из стандарда.

⁹³ У ЕК на задати упит добијене су 32 потврде за стандардне варијанте, а две за нестандардне.

⁹⁴ Иако је и у РСАНУ и у РМС као извор коришћено исто издање Нушићеве *Аутобиографије*, глагол *кѣптѣти* је у РМС наведен у стандардној варијанти. Уп.: Маса таквих питања *кѣптѣла* је из мене (Нуш. 5, 77, РСАНУ) : Маса таквих питања *кѣптѣла* је из мене (Нуш., РМС).

Глагол *уск̀ипт(j)ети* може се реализовати и као прелазни активни. У том случају, не долази до издвајања ове семантичко-синтаксичке реализације и појаве нове лексеме на *-ити*:

-ити: Овај поступак *уск̀ипте* његову природу (Петр. Гор., 43).

1.7.4. РСАНУ глагол *л̀иптати*, *л̀ипћѐм* и *л̀иптїм* изједначава са *л̀ипт(j)ети*, *-їм*, а *липтити* сматра некњижевним. Међутим, овај речник наводи само *зал̀иптати* и *крвол̀иптати*, али изједначава *изл̀иптати* и *изл̀иптити*. РМС даје равноправност глаголима *л̀иптати* и *л̀иптити*, а код префиксираних образовања има само варијанте на *-ати*. Грађа показује да су форме на *-ати* доминантне. Рецимо, у ЕК посведочено је деветнаест оваквих облика и само један на *-ити*.

-ити: *липтила* [je] (РН 1905, 90/3, РСАНУ); *липтила* је крв (Dima, A., Grof Monte Kristo, Vršac, 2011, prev. A. Milićević i D. Kostić).

Дакле, варијанте на *-(j)ети* и *-ити* ишчезавају из употребе и могу се сматрати секундарним.

1.7.5. Према РСАНУ, изједначени су глаголи *засј̀актати*, *засј̀акт(j)ети* и *засј̀актити*. Ипак, речници и грађа показују да то није тако у свим случајевима. Тако се у РМС непрефиксирани глагол *сј̀актати* (*се*), *сј̀акћѐм* и *сј̀актїм* упућује на глагол *сј̀актити*. Код глагола са префиксом *за-* овај речник поступа обрнуто: *засј̀актити* упућује на *засј̀актати*. Међутим, са префиксом *у-* РМС наводи само варијанту на *-(j)ети*: *усј̀акт(j)ети* 'усијати, ужагрети очима, зеницама'⁹⁵. С друге стране, у грађи је забележена потврда на *-ити* за прелазни активни глагол 'учинити нешто сјајним', те би се могла успоставити формална опозиција између горепоменог непрелазног глагола са овим префиксом и каузативног глагола. Ипак, с обзиром на то да остали глаголи имају у основи исто значење, не би се ни код глагола са овим префиксом могла искључивати варијанта на *-ити* када је непрелазни, већ би се могла сматрати дублетном. Примери у прикупљеној грађи нису бројни, али се може приметити да је преовладала варијанту на *-ити*, па њој треба дати предност у односу на варијанту на *-ати*, док (могуће појаве) варијанте на *-(j)ети* треба сматрати секундарним:

-(j)ети: *засј̀актео* [je] (Радић Д. 3, 103, РСАНУ);

-ити: *се сј̀актио* (Lagerlef, S., Čudnovato putovanje Nilsa Holgersona, Bgd, 1952, prev. J. Krsmanović i D. Guteša, EK); *се сј̀актио* (Šolohov, M., Tihi Don I-II, Bgd,

⁹⁵ Примери у РМС нису индикативни, јер у првом примеру стоји радни глаголски придев у придевској служби (који често остаје у овом облику и када се у предикатској служби користи варијанта глагола на *-ити*): *усј̀актелих* зеница (Прод.), а у другом примеру је глагол у презенту: мора да им *се усј̀акте* вратови (Радић Д., РМС).

1974, prev. M. Moskovljević, ЕК x 5); *сјактио се* (Hemingveј, Е., Маџка на киџи, у: Bregovi kao beli slonovi : nove i zaboravljene priče, Novi Sad, 1996, ЕК); *се сјактио* (Пол. 24. октобар 2010, ЕК); *ће ... засјактити* (Десн. 5, 59, РСАНУ); *засјактило* (Билб. 1, 75, РСАНУ); *се ... засјактиле* (Макс. Ј. 2, 60, РСАНУ); *се засјактише* (Макс. Ј. 3, 523, РСАНУ);

-ати: *сјактао се* (Isaković, А., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК); *засјактале* [су] (Нуш. 16, 39, РСАНУ); *засјакташе* (Петр. В., СКГЛ НС 1, 404, РСАНУ);

-ити (прелазно): Обријао си се, очистио френч, чизме *усјактио* (Šolohov, М., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК).

1.7.6. РМС код глагола *трѐнтати*, као и РСАНУ код његових префиксираних твореница, углавом дају само презент типа *трѐнћѐм*. Међутим, у РСАНУ код *догрѐнтати* наведен је презент *догрѐнтїм*, а у РМС дублетни *до̀трѐнћѐм* и *до̀трѐнтїм*. Белић 1950 и П 1960 имају презент типа *трѐнћѐм* од глагола на *-ати* и *трѐнтїм* од ових глагола на *-(j)ети*, а П 1993, Пшк 1997, П 2010, Клајн 2002 и СЈП дозвољавају двојаке облике презента код *трѐнтати* и код од њега префиксираних глагола. У РМС се *трѐнт(j)ети* упућује на *трѐнтати*, док се *догрѐнтати* и *до̀грѐнт(j)ети* изједначавају у РСАНУ и РМС. Глаголи *затрѐнтати* и *затрѐнт(j)ети* су у оба речника лексеме које се преклапају у појединим семантичким реализацијама. Предност глаголима на *-ати* даје се у РМС и на њих се упућују глаголи са префиксима *потрѐнт(j)ети* и *устрѐнт(j)ети*. Што се нормативног статуса форми на *-ити* тиче, РСАНУ напомиње да је *затрѐнтити* некњижевно, а Белић 1950 и Вуковић 1949 то истичу још код *трѐнт(j)ети* и *потрѐнт(j)ети*.

Такође се и код ових глагола може констатовати тенденција потискивање варијанти на *-(j)ети* и преовладавање оних на *-ати*. Наиме, форме на *-(j)ети* посведочене су само у грађи за РСАНУ и могу се временски ограничити на XIX и прву половину XX века, док су форме на *-ати* стабилне до данас, што статистички може потврдити ЕК, где је пронађено преко триста потврда на *-ати*, а ниједна на *-(j)ети* и *-ити*. У грађи су се нашле, поред стандардних потврда на *-(j)ети*, и нестандартне потврде на *-ити*, и то у језику истог писца:

-(j)ети: су ... *трѐнтеле* (Андрић 4, 81, ГрРСАНУ); *трѐнтела* је (Весел., 77);

-(j)ети/-ити: је ... *трѐнтело* (Нен. Љ. 27, 36, ГрРСАНУ); *трѐнтело* је (И. 27, 41, ГрРСАНУ); *трѐнтели* су (И. 28, 183, ГрРСАНУ) : су *трѐнтили* (И., 100, ГрРСАНУ); је *трѐнтило* (И., 99, ГрРСАНУ).

1.7.7. Глаголи *тўтњати*, *тўтњети* и *тўтњити* и њихове префиксираних творенице представљају се као дублети (односно триплети) у неким лексикографским делима, али се у неким речницима и норма-

тивним приручницима искључује из стандарда варијанта на *-(j)ети* или на *-ити*. У РМС изједначава се *тутњити* и *тутњати*, а *тутњети* се упућује на *тутњати*, док Белић 1950 наводи само варијанту *тутњити*. У РСАНУ се *дотутњати* упућује на *дотутњити*, где се *дотутњети* квалификује као некњижевно. *Затутњати* и *затутњети* се у РСАНУ упућују на *затутњити*, а изједначавају се *истутњати*, *истутњети* и *истутњити*; *отутњати*, *отутњети* и *отутњити*, а наводи се само *натутњети*. У РМС се изједначавају варијанте на *-ати* и *-ити* код глагола са префиксима *до-*, *за-*, *из-* и *про-*, док се код глагола са префиксима *од-*, *по-* и *пре-* нормира једино варијанта на *-ити*. И П 1960 наводи само *затутњити* и *претутњити*, а Вуковић 1949 и Белић 1950 сматрају правилним само *претутњети*, док *претутњити* квалификују као некњижевно. Супротно претходном ставу, Белић 1950 истиче да је исправно *протутњити*. Иако РМС и П 1960 код префиксираних глагола нигде не наводе варијанте на *-ети*, оне су забележене у грађи, и то махом код аутора из Црне Горе. Наиме, грађа показује да функционишу све три варијанте, с тим што су варијанте на *-ети* мање фреквентне, па се могу сматрати секундарним у односу на варијанте на *-ити* и *-ати*, које функционишу као дублети:

-ети: *тутњети* (Перов. М. 1, РМС); су *дотутњела* (Радов. Ђ. 1, 182, РСАНУ); *затутње* земља (Нев. 2, 57, РСАНУ); *затутње* добош (Лал. 2, 88, РСАНУ); мотор *затутње* (Бур. 6, 373, РСАНУ); су *одтутњели* (Зог., Књиж. 1, 210, РСАНУ);

-ити: је *дотутњила* (Срем. 11, 158, РСАНУ); *затутњисмо* (Шапч. 7, 151, РСАНУ); *затутњише* (Лаз. Л., 23); *затутњише* (Мат., 108); *затутњише* (Шоп Н., XX век 1939, 1/35, РСАНУ); *истутњити* (Сек. 7, 22, РСАНУ); су ... *истутњиле* (Шапч. 7, 62, РСАНУ); *истутњити* (Чол. 1, 153, РСАНУ); *отутњише* (Глиш. 1, 63, РСАНУ); је ... *отутњио* (Сав. Мил. 1, 123, РСАНУ);

-ати: је *тутњао* (Пол. 10. јул 2001, ЕК); *затутњао* [је] (И. 3. септембар 2000, ЕК); *протутњао* је (И. 14. мај 2001, ЕК);

-ати/-ити: су *тутњале*; је *протутњала* : *тутњили* су (Velikić, D., Ruski prozor, ЕК⁹⁶).

1.7.8. Глагол *ћут(j)ети* 'примати, осећати чулима' није распрострањен у екавском изговору. Овај глагол треба разликовати од глагола *ћутати*, који може имати и побочну варијанту на *-(j)ети* (уп. Милановић 1979: 27–33). РМС ове глаголе представља као степеноване хомонимне одреднице *ћут(j)ети*¹ 'осећати', где се истиче да је некњижевно *ћутити*, *ћућети*, и *ћут(j)ети*², које упућује на *ћутати*. РСАНУ код *заћутјети*¹ 'осетити' наводи да је некњижевно *заћути-ти*, а *заћут(j)ети*² упућује на *заћутати*, док у РМС стоји *заћут(j)ети*

⁹⁶ У ЕК је осам потврда на *-ати*, а пет на *-ити*.

'осетити' и *заћутати* 'престати причати'. Одреднице *ишћутјети*, као и *онћут(j)ети* 'осетити', успостављене су у РСАНУ, а у оба речника *оћут(j)ети*¹ 'осетити', *оћут(j)ети*², 'прећутати', а посебно *оћутати*. РМС наводи одредницу *поћут(j)ети* 'осетити', а за значење 'неко време не говорити' има одреднице спојене знаком једнакости *поћутати* и *поћутити*. Посебно су дефинисане и одреднице које се односе на неговорење *прећутати* и *прећут(j)ети*. У овом речнику налазимо *проћутјети* и *ућутјети* 'осетити', а *ућут(j)ети* 'престати говорити' упућује се на *ућутати*.

Из нормативних приручника не може се увек схватити какав је однос ових лексема и њихових варијанти, с обзиром на то да се не наводе свуда значења. И у њима се упозорава на то да глагол *ћут(j)ети* треба разликовати од хомонимне варијанте са значењем 'ћутати' (Белић 1950, П 1960, П 1993, Пшк 1997 и П 2010). Глаголе *оћутјети* и *ућутјети* Вуковић 1949 сматра дијалекатским речима, али не наводи значење, док је за *прећутјети* прецизан и наводи да је то дијалекатски од *прећутати*. Белић 1950 изједначава *оћутјети* и *оћутати*. П 1960 наводи *оћутати*, а код *оћут(j)ети* диференцира значења: 1. 'оћутати' и 2. 'осетити'. Такође, наводи *поћут(j)ети* са семантичким одређењем 'осетити', а *поћутати* изједначава са *поћутити*, као и Белић 1950. Белић 1950 *прећут(j)ети* повезује са *прећутати*, а П 1960 наводи *прећутати*, *прећут(j)ети* и *проћутати*, *проћут(j)ети* без диференцирања значења. Белић 1950 код *ућутати* обележава као неправилно *ућутити*, а *ућутети* упућује на *ућутати*, док на ијекавску варијанту *ућутјети* упућује *ућућети*.

Ипак се може рећи на основу лексикографских и правописних извора да су глаголи са значењем 'осетити / осећати' на *-(j)ети*, а да се код глагола са значењем 'не говорити, не рећи' предност даје завршетку *-ати*, те да су варијанте на *-(j)ети* нормативно прихватљиве, али ређе. Међутим, код оба глагола варијанта на *-ити* не би се могла сматрати стандардном (иако РМС, Белић 1950 и П 1960 наводе *поћутити*).

С обзиром на територијалну ограниченост лексеме *ћут(j)ети* 'осећати' нема много потврда на *-(j)ети*:

-(j)ети (дијал. ијек. *ћућети*): Старица *ћутјела* је, да већ гине (Словин. 1881, 407, ГрРСАНУ). Овдје народ неће разлику између *ћутјети* и љубити (Стој. Ив. 2, 1366, ГрРСАНУ). Провинцијалне речи место којих живе друге ... су: крух (хлеб) ... *ћутјети* (осећати) (Ђорђ. П. 2, 13, ГрРСАНУ). *ћутети* 1. ћутати, 2. осећати (Р-К 2, ГрРСАНУ). Ту *ћутећеш* све што се пати доле (Петр. В. 1, 227, ГрРСАНУ). То се може само *оћућети* (Делић М., БВ 1888, 246, РСАНУ). *Ћућела* се слабо, разболела се (НПр, СЕЗБ 50, 183); *оћућети* (Вук, Рј.).

Скоро једнако има потврда за оне варијанте које се сматрају нестандартним, дакле, за варијанте на *-ити*:

-ити: Дубоко *ћутише* важност обичајних права (Богиш. 1, 3, ГрРСАНУ). Ако се већ сада Бошњаци опиру Турцима, још боље ће се, ако буду *ћутили* да им се приближава јака хришћанска војска (Мал. 1, 21, ГрРСАНУ). Тај се њихов разговор може дивно *оћутити* об ноћ (Старовић З., БВ 1893, 9, РСАНУ). Има неколико дана, да се Јелка *оћутила* мајком (Ћип. 1, 229; ГрРСАНУ).

С обзиром на то да глагол *ћутати* и од њега префиксирани глаголи нису спорни, неће се наводити потврде за њих. Међутим, за ове глаголе на *-(j)ети* забележена су само два Вукова примера (са колебањем у употреби форми на *-(j)ети* и *-ити*, на чије се постојање у РСАНУ и не указује у заглављу речничког чланка) и један Даничићев:

Рече му: како си дошао амо без свадбенога руха ... а он *оћутје* (Вук 11, 23, РСАНУ): Она је *оћутила* (нити нје рекла то ни то) (Вук 12, 246, РСАНУ). Господ ће се бити за вас, а ви ћете *ћутјети* (Дан. Ђ., РМС).

1.7.9. У РМС се глагол *цѐнтати*, *-тїм* упућује на *цѐнт(j)ети*, а *цѐнтити* се квалификује као некњижевно. Белић 1950 и П 1960 наводе само *цѐнт(j)ети*, П 1993 и Пшк 1997 *цѐнтати* и *цѐнт(j)ети*, а П 2010 – *цѐнт(j)ети*. РСАНУ и РМС изједначавају *зацѐнтати*, *-їм* (и *зацѐнћѐм* у РСАНУ) и *зацѐнт(j)ети*, са напоменом у РСАНУ да је варијанта на *-ити* некњижевна. У РМС се још изједначавају и глаголи са префиксом *у-*: *усцѐнтати*, *-тїм* и *усцѐнт(j)ети*. У нашој грађи се поред стандардних примера на *-ати* и *-(j)ети*, који нису бројни, нашло и неколико нестандартних примера на *-ити*. Такође, уочава се и колебање у употреби дублетних варијанти на *-(j)ети* и *-ати*, те варијанти на *-(j)ети* и нестандартних варијанти на *-ити*. Ове нестандартне варијанте потичу од писца који ствара на прелазу из XIX у XX век (Ј. Комарчић) и од писца који ствара касније (И. Андрић), али којима дијалекатску базу чине млађи ијекавски говори, те овакви облици нису немогући.

-(j)ети: је ... *цѐнтео* (Kipling, R., Knjiga o džungli, ASPAC, EK); је *цѐнтео* (Dostojevski, Idiot, EK); је ... *цѐнтео* (Lem, S., Solaris, EK); је ... *цѐнтела* (Paterson, Dž., Mačka i miš, Bgd, 2007, prev. N. Jordanov, EK); *зацѐнте* (Кош. 12, 127, РСАНУ);

-ати: *цѐнтао* је (Dostojevski, Zli dusi, Bgd, 1975, EK x 2); су ... *цѐнтали* (Savić, M., Ujak naše varoši, Bgd, 1977, EK); су ... *цѐнтали* (Man, T., Čarobni breg, prev. M. Đorđević i N. Polovina, EK);

-(j)ету/-ати: је ... *цѐнтела* (Ћос. Б., РМС); поче *цѐнтету* (Ćosić, B., Kroz knjige i književnost, EK x 2); је *цѐнтела* (И.) : он се тресао, *цѐнтао* (И.); је ... *цѐнтео* (Hašek, J., Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu, 3, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver, EK x 2) : су *цѐнтали* (И.);

-ити: *цѐнтила* сам (Ком., РМС);

-(j)ети/-ити: *цеттео* је (Андрић, РМС) : је *цеттио* (И., 202).

Грађа показује благу предност варијанти на *-(j)ети*, те оправданост оних нормативних препорука које су овој варијанти дале примат, али форма на *-ати* се мора сматрати равноправном.

1.7.10. До укрштања облика глагола ***шкрѝпати*** са глаголима на *-(j)ети* и *-ити* дошло је аналогизацијом према другим ономатопејским глаголима типа *звѣчати*, *звѣчѝм* (Милановић 1975: 95). РМС глаголе *шкрѝп(j)ети* и *шкрѝпити* упућује на *шкрѝпати*, који има тројаку презентску основу⁹⁷ *шкрѝпѝм*, *шкрѝпљѝм* и *шкрѝпѝм*, а оба речника префиксирани глаголе *зашкрѝп(j)ети* и *зашкрѝпити* упућују на *зашкрѝпати*. Белић 1950 изједначава *шкрѝпати* и *за-*, *шкрѝпити*, П 1960 наводи само варијанте на *-ати*: *за-*, *шкрѝпати*. Предност свакако припада глаголима на *-ати* (Милановић 1975: 93, уп. и његове примере), али се равноправним варијантама могу сматрати и глаголи на *-(j)ети* и *-ити*. Како грађа показује, они су се у употреби одржали до данас, мада су варијанте на *-ити* слабије заступљене од варијанти на *-(j)ети*.

-(j)ети (дијал. ијек. *шкрипљети*): *шкрипео* је (Лаз. Л., 26); сам ... *шкрипео* (Наст. 2, 59, ГрРСАНУ); би ... *шкрипела* (Јурк. М. 1, 231, ГрРСАНУ); су ... *шкрипјеле* (Коч., 322); су ... *шкрипјела* (И., 359); су ... *шкрипљели* (И. 3, 104); је *шкрипела* (Ман, Т., *Čarobni breg*, prev. М. Đorđević i N. Polovina, ЕК); *зашкрипеше* (Јакш. Ђ. 6, 280, РСАНУ); *зашкрипела* [су] (Митр. М. 1, 34, РСАНУ); је *зашкрипео* (Наšek, Ј., *Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu*, 1, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver, ЕК); *зашкрипела* су (Blagojević, В., *Sve zveri što su sa tobom*, Bgd, 1975, ЕК); је ... *зашкрипело* (Vasić, D., Vitlo, u: *Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka*, Bgd, 1999, ЕК); је ... *зашкрипело* (www.rts.rs, 12. 4. 2009, ЕК); кревет *зашкрипе* (Kamí, A., Stranac, ЕК); *зашкрипе* ... нога (Nikolić, K., *Tito govori šta narod misli: kult Josipa Broza Tita 1944–1949*, Bgd, 2006, ЕК); столица *зашкрипе* (Braun, D., *Da Vinčijev kod*, ASPAC, ЕК);

-ити: *шкрипити* (Вук, Рј.); (Поп. Ђ. 3, ГрРСАНУ); је ... *шкрипио* (Нов. 1, 76, ГрРСАНУ); *шкрипити* (Р–К 2, ГрРСАНУ); су *шкрипила* (Ћоп., РМС).

Да варијанте на *-ати* доминирају, показује грађа у ЕК из дневног листа *Политика*, где за непрефиксирани глагол на *-ати* има око сто десет потврда, за префиксирани око сто осамдесет, а само две наведене потврде су на *-ити*:

-ати/-ити: ће ... *зашкрипати* (Пол. 4. септембар 2000, ЕК) : су *зашкрипиле* (И. 6. јул 2006, ЕК); је *зашкрипило* (И. 3. децембар 2010, ЕК).

⁹⁷ О презенту глагола *шкрѝп(j)ети* / *шкрѝпати* / *шкрѝпити* в. Милановић 1975: 86–97.

Интересантно стање у вези са облицима овог глагола среће се и у Московљевићевом преводу *Тихог Дона*, где наспрам једне потврде на *-ити* стоји више потврда на *-ати* у аористу:

-ити/-ати: *шкринила* је (Šolohov, M., *Tihi Don*, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК); *зашкринаше* (И.) итд.

Дакле, код ових глагола примарном се сматра варијанта на *-ати*, док су варијанте на *-(j)ети* и *-ити*, такође, стандардне, али секундарне.

1.7.11. Глаголи на *-(j)ети*, *-їм* понекад представљају (дијалекатску) варијанту глагола на *-ати* и на њега се упућују. Међу такве спадају и покрајински глаголи *врждети* и *врндети*, који се упућују на *врнда-ти* 'брујати', затим *дрéжд(j)ети* (некњ. *дрéждити*), *(за)бáкт(j)ети*⁹⁸ (некњ. *(за)бáктити*), *забрéдјети* (од *забрéђати*), *зvíждјети*, *кликтјети*, *за-ништ(j)ети*, *(-)свирјети*, *до-*, *по-хитјети*⁹⁹, *хукт(j)ети*, *шáп-тјети*, који се упућују на своје стандардне варијанте на *-ати*. Овакве потврде углавном потичу из ијекавског изговора. Такође, у РСАНУ се наводи да су *дрхтјети* и *задрхтјети* „дијал. ијек.“, али су потврде из хрватских извора, а и Клајн 2002 упозорава на то да је некњижевно *дрх-тјети* уместо *дрхтати*. Потврде на *-(j)ети* су:

-(j)ети: *врждеде* [су] (Радић Д. 5, 242, РСАНУ); *врндети* (Клисура, Ант. С., РСАНУ); *дрéждјети* (ЦГ, Шоћ, РСАНУ); *је забрeђела* (Грђ. 5, 52, РСАНУ); *звiждјети* (Деан. 1, РМС); *звiждјети* (НПр Вук, 189); *звiждјети* (Дуч. С. 1, 327, РСАНУ); (Далм., Симић С., РСАНУ); *кликтјети* (РЈА, РСАНУ); *пишћеле* су (Килибарда, 54); *свирјети* (Нпр Вук, 192); *засвирјети* (Мутић Ј., БВ 1901, 213, РСАНУ, Белић 1950); *се шаптјело* (Љуб., РМС).

1.7.12. У РСАНУ код *зашиуитати* стоји да је дијалекатски ек. *за-шуитети* и ек. и ијек. *зашиуитити*, а код *одишуитати* да је дијалекатски *одишуитити*, док РМС доноси само глаголе на *-ати*. Посведочене су потврде и за овај вид одступања од норме:

-(j)ети: *шуитеше* (ЗД 1820, 72, ГрРСАНУ); *зашиуитело* [је] (Радић Д. 5, 250–251, РСАНУ);

-ити: *иуитиле* [су] (Ћор. С. 11, 307, ГрРСАНУ); *иуитити* (Никол. Ђ., РСАНУ).

1.7.13. Малобројни су глаголи код којих је варијанта на *-ати* нестандартна форма глагола на *-(j)ети*. Такав је глагол *шутати*, који је карактеристичан за ијекавско говорно подручје (што је супротно од

⁹⁸ Занимљиво је да се под аколадом у РСАНУ обрађује *забáхтати*, *забашићем* и *забахћем* (*-áхтїм*) и *забáхт(j)ети*, *-їм*.

⁹⁹ Такође, Вуковић 1949 сматра да су *хитјети*, *дохитјети*, *похитјети* дијалекатске речи и да треба *(-)хитити* 'бацити', а према П 1960 *отхит(j)ети* је нераспрострањена варијанта глагола *отхитати*, како је обрађено и у РСАНУ.

стања код глагола *ћутати*, код кога су варијанте на *-(j)ети* споредне). *Шутати* и *шут(j)ети* се упућује на *ћутати* у РМС, а и префиксирани творенице глагола *шут(j)ети* доводе се у везу са глаголом *ћутати*, директним упућивањем или семантичком модификацијом дефиниције овог глагола (‘мало ћутати’ и сл.). РМС наводи само глаголе на *-(j)ети*: *на-*, *од-*, *о-*, *по-*, *про-*, *у-*, *шут(j)ети*, ‘престати говорити’, али и *ушутити* ‘учинити да неко престане да говори’. У РСАНУ се код *зашут(j)ети* и *нашут(j)ети* истиче да су форме на *-ати* и *-ити* дијалекатске, а у 17. тому имамо само *одшут(j)ети*. Вуковић 1949, Белић 1950, П 1960 и П 2010 истичу да је стандардно само *за-*, *на-*, *о-* *од-*, *по-*, *пре-*, *про-*, *у-*, *шут(j)ети*. Наши примери на *-(j)ети* и *-ити* су:

-(j)ети: су *шутјели* (Ћип., РМС); *шутјети* (Десн., 42); је *шутјела* (И., 240); он се *нашутје* (Сиј. Ћ. 2, 94, РСАНУ); *ошутјеше* (КН 1958; РМС); [он] *пошутје* (Сиј. Ћ., РМС); *се ... ушутјела* (И., РМС).

-ити: је *шутила* (Ђор. С., 70); *шутити* (И., 101, под волети); То [је] *ушутило* сваког противника Шћепанова (Љуб., РМС).

1.7.14. Према нормативним и лексикографским изворима, запажа се да се код појединих глагола између варијанти на *-ати* и *-(j)ети*, односно *-ати*, *-(j)ети* и *-ити* може успоставити дублетност. Међутим, грађа показује да су варијанте на *-ати* преовладале код већине ових глагола, док се варијанте на *-(j)ети* и *-ити* могу сматрати секундарним. Ипак код *цѣптати–цѣпт(j)ети*, *тутњати–тутњети–тутњити*, *сјактати–сјактити*, *шкрѣпати–шкрѣпети–шкрѣпити* заиста се може говорити о дублетним облицима. Ретки су случајеви у којима варијанте на *-ати* егзистирају као нестандардне варијанте глагола на *-(j)ети* као *шутати*, а честа је појава да су варијанте на *-(j)ети* и *-ити* нестандардна дијалекатска форма глагола на *-ати*, као *звѣждјети*, *шѣптјети* итд.

2. Глаголи на *-(j)ети*, *-ЇМ* мотивисани придевом

2.0. Међу глаголима на *-(j)ети*, *-ЇМ* посебну групу представљају глаголи мотивисани придевом – деадјективни глаголи. Ови глаголи су непрелазни медијални са значењем ‘поста(ја)ти онаквим што значи мотивни придев’, на пример, *(у)бѣлети* / *(у)бијѣлети*, *(за)туп(j)ети*, *(по)груб(j)ети* ‘поста(ја)ти бео, односно туп, груб’. Они означавају

радњу која се одвија независно од воље субјекта и значе добијање или стицање особине, а називају се и инхоативни глаголи. У основи су динамички и изражавају процесуалност (постепени прелазак из једног стања у друго или смењивање стања – „постајати...”) или догађајност (тренутни прелазак из једног стања у друго – „постати...”) (уп. Плунгјан 2003). Поред значења стицања особине, могу имати и значење испољавања, актуализовања неке особине, као рецимо, несвршени глаголи мотивисани придевом са значењем боје. Глаголи типа *белети* / *бијелети*, *жут(ј)ети*, *црнети* / *црњети* исказују и задобијање неке особине и начин постојања нечега, тј. имају и егзистенцијално значење. Рефлексивни глаголи са суфиксом *-(ј)ети* такође могу бити динамички и изражавати инхоативност, ако су свршени: *зацрвѐнети се* / *зацрвѐњети се*, *озелѐнети се* / *озелѐњети се*, али ако су несвршени, онда су статички и значе „бити онакав што значи придев у основи, истицати се особином коју означава придев у основи”, што нарочито важи за глаголе визуелне перцепције боје: *белети се* / *бијелети се*, *црвѐнети се* / *црвѐњети се* итд.¹⁰⁰

2.0.1. Већина глагола са суфиксом *-(ј)ети* мотивисаних придевом има наспрам себе синтаксички и семантички супротстављени глагол са суфиксом *-ити*. Глаголи са суфиксом *-ити* мотивисани придевом су прелазни и активни и значе „(у)чинити да нешто добије особину исказану придевом”, нпр., *убелити* / *убијелити*, *затупити*, *погустити* ’учинити белим, односно тупим, густим’. Дакле, означавају радње које се одвијају свесним деловањем субјекта. Они су динамички и значе каузирање неког стања или промене стања код одређеног објекта, те се још називају и каузативним или фактивним глаголима. Њихове рефлексивне форме такође могу бити активне и означавати да субјекат врши радњу на самом себи или да субјекти то чине међу собом. Ови сложени формални и семантичко-синтаксички односи могу се представити табелом:

¹⁰⁰ Семантици ових глагола посебна пажња посвећена је у руском језику (уп. Марић 2012: 194–201, и тамо наведена литература Булигина 1997, Апресјан 1995, Падучева 2006). Ови глаголи у себи садрже компоненту материјално неизраженог посматрача (Марић 2012: 195).

форма	значење	глаголски род				
		у ужем смислу		у ширем смислу		
		медијални	активни	неповратни		повратни
прелазни	непрелазни					
Х(j)ети	'поста(ја)ти Х'	+	-	-	+	-
Х(j)ети се	'бити Х, истицати се / истаћи се Х-ом'	+	-	-	-	+
Хити	'(у)чинити нешто Х-ом'	-	+	+	-	-
Хити се	'(у)чинити себе Х-ом'	-	+	-	-	+

2.0.2. Поред формалне, семантичке и синтаксичке опозиције, код ових глагола постоји и опозиција на прозодијском плану. Глаголи на *-(j)ети* имају исти акценат у презенту као у инфинитиву: *белети, бѝлѝм; зелѝнети, зелѝнѝм; отуѝпети, отуѝпѝм*, док глаголи на *-ити* са дугоузлазним акценатом у инфинитиву, у презенту имају дугосилазни акценат на истом слогу: *белити, бѝлѝм*, односно ако у инфинитиву акценат није на првом слогу, у презенту имају краткоузлазни акценат за један слог померен ка почетку речи: *зелѝнети, зѝленѝм; отуѝпити, отуѝпѝм* (Стевановић 1964: 612).

2.0.3. Наиме, у паровима глагола изведеним од исте придевске основе глаголски суфикси *-(j)ети* и *-ити* носе својеврсну семантичку и синтаксичку опозицију. Међутим, како је у литератури уочено (уп. I, 2), у језичкој пракси дошло је до нарушавања овог односа, и то у већини случајева у корист суфикса *-ити*. У овом одељку ће се на обимном језичком материјалу подробије размотрити однос ових суфикса и степен очуваности поменуте формалне дистинкције и утврдити у којим случајевима ова опозиција важи у савременом српском језику, а у којим случајевима се на формалном плану неутралише и на рачун ког суфикса.

2.1. Медијални глаголи са суфиксом -(j)ети код којих се јављају колебања у употреби суфикса -(j)ети и -ити и њихов однос према активним глаголима са суфиксом -ити од истог мотивног придева

2.1.0. Упркос чињеници да правописи и језички саветници и приручници препоручују дистрибуцију суфикса *-(j)ети* и *-ити* у зависности од семантичке и синтаксичке вредности глагола, а речници у складу с тим препорукама или правилима обрађују ове лексеме, учено је да се у језичкој пракси ова дистинкција не поштује. Наиме, код скоро свих непрелазних медијалних глагола наилази се на употребу суфикса *-ити* уместо суфикса *-(j)ети*, па се може говорити о колебању у дистрибуцији ових суфикса и одступањима од нормe. На основу сакупљене грађе, ово важи за глаголе (односно њихова префиксирана образовања): *вòднети / вòдњети – вòднити, глúв(j)ети – глúвити, грд(j)ети – грдити, грúб(j)ети – грúбити, дòцнети / дòцњети – дòцнити; дрвèнети / дрвèњети – дрвèнити, жèднети / жèдњети – жèднити, затрúднети / затрúдњети – затрúднити, матор(j)ети – маторити, нèмети / нијèмјети – нèмити / нијèмити, опрàзнети / опрàзњети – опрàзнити, рúжнети / рúжњети – рúжнити, сирòт(j)ети – сирòтити, слбà(j)ети – слбàбити, стàр(j)ети – стàрити, хлàднети / хлàдњети – хлàднити* итд. Неки глаголи као што су *гњíлети / гњíљети, обудòв(j)ети, трúлети / трúљети* и сл. немају према себи синтаксичко-семантички опозитну лексему са суфиксом *-ити*.

2.1.1. У савременом српском језику у употреби су глаголи мотивисани придевском основом *водн-* (< *водан* < *водьн*, уп. Скок 1973: под вода). РСАНУ и РМС региструју медијални глагол ***вòднети / вòдњети*** 'постајати воден', односно *вòднети се / вòдњети се* 'испуштати воду' и прелазни активни ***вòднити*** (нешто) 'додавати воду'. У РСАНУ стоји напомена да медијални глагол са суфиксом *-ити* не припада књижевнојезичком стандарду. Исти поступак у успостављању леме и дистрибуцији семантичко-синтаксичких реализација примењен је при обради глагола са префиксима *за-*, *из-* и *о-*. Такође, у РМС се налазе парови глагола с префиксима *за-*, *из-* и *раз-* и одговарајућом дистрибуцијом суфикса *-(j)ети* код медијалних и *-ити* код прелазних активних глагола. Међутим, у овом речнику глагол са префиксом *о-*, иако је непрелазан медијалан, има суфикс *-ити*. У оба речника налазимо само одредницу *навòднити* јер се ова лексема у скоро свим значењима реализује као

прелазни активни глагол. Међутим, у колокацији са именицом *очи* (и као неповратни и као повратни) овај глагол је медијалан са значењем 'овлажити се, засузити (о очима)'.⁷

Такође се и у нормативним приручницима инсистира на поштовању дистрибуције суфикса *-(j)ети* за непрелазне медијалне и *-ити* за прелазне активне глаголе мотивисане придевском основом *водн-*. П 1960 прави разлику између глагола *воднети* / *водњети* 'постајати воден' и *воднити* 'наводњавати', док за глаголе са префиксима *за-*, *из-* и *раз-* овај правопис, као и Белић 1950, наводе само медијалне глаголе са суфиксом *-(j)ети*: *заводнети* / *заводњети* (очима), *изводнети* / *изводњети* 'испарити' и *разводнети* (*се*) / *разводњети* (*се*). Исто и Вуковић 1949 истиче да је неправилно *разводнити*, *разводнила*. У грађи су се нашле следеће потврде за нереклексивне и релексивне медијалне глаголе:

-(j)ети: Не ваља ... доносити воду, да не би брашно *водњело* (Пав. 26, 14, РСАНУ). Шта су ти очи *заводњеле* (Делић М., БВ 1887, 274, РСАНУ). Он *устрепта* и *заводње* очима (Кост. Т., БК 1905, 1029, РСАНУ). Обоје *заводњело* очима (Мат., 34). Њихово је пријатељство давно *изводнело* (Змај 4, РСАНУ). Очи ти *изводњеле!* (Пав. 26, 34, РСАНУ).

-ити: Очи мршаваг центлмена [су] *воднеле* (Мил. В. 8, 110, РСАНУ). Очи јој *заводнеле* од радости (Весел. 11, 211, РСАНУ). Очи бјеху *заводнеле* (Вул. С. 1, 12, РСАНУ). Очи би јој *заводнеле* сузама (Ком., РМС). Крв јој *изводнила* (Радул. Ј. 4, 137, РСАНУ). Очи му *наводнеле* (Нуш. 16, 26, РСАНУ).

-ити се: Очи јој *се воднеле* (Ђор. С. 9, 30, РСАНУ). Попине се очи беху *заводнеле* (Срет. М. 4, 111, РСАНУ). Малишине *се* очи *заводнише* (Ђос. Д., РМС). Очи му *се наводнише* (Лаз. Л., 335). Очи јој *се наводнише* (Весел., 9). Очи јој *се наводнеле* (Шапч. 11, 29, РСАНУ). Плавојци *се наводнише* очи (Ђор. С. 9, 461, РСАНУ). Очи му *се наводнише* (Петр. В. 13, 128, РСАНУ). Наследника да направиш ... јер нам *се* крв *разводнила* (Bulatović, М., Crveni petao leti prema nebu, Bgd, 1963, ЕК). Крв ... би *се* толико *разводнила* (Pračet, Т., Straža! straža!, Bgd, 2000, prev. D. Rarić, ЕК). Права истина ... *разводнила се* до апсурда (Пол. 24. октобар 2000, ЕК).

За прелазне активне глаголе забележено је неколико потврда, од чега је само једна са суфиксом *-(j)ети*, нестандартна:

-ити: *Разводнили* [су] суштину великих питања (Марј. М., РМС). Зближавање са Кронером ... *разводнило* је у њему жељу за осветом (Tišma, А., Upotreba čoveka, Bgd, 1977, ЕК). Његов поступак ... је већ довољно *разводнио* анонимни аутор (Koare, А., Nemački mistici, duhovnici i alhemičari XVI veka, Čačak, 2001, ЕК). *Разводнићемо* тему (Пол. 3. јун 2006, ЕК). Његово обраћање ... су *разводнили* његови први сарадници (И. 5. јун 2008, ЕК).

-(j)ети: Досадила је, растегла и *разводнела* садржину (Pijavec, К. i dr., Zapisnici sa sednica Ministarskog saveta Kraljevine Jugoslavije: 1941–1945, Bgd, 2004, ЕК).

Судећи према посведоченој грађи, може се рећи да је суфикс *-(j)ети* код медијалних глагола био у употреби у ијекавским текстовима, и то у старијим периодима развоја српског књижевног језика (до почетка XX века), док се глаголи са суфиксом *-ити* срећу и у текстовима писача пореклом са екавског и са ијекавског изговорног подручја. Такође је уочљиво да медијални глаголи са префиксима *на-* и *раз-* имају суфикс *-ити*. Рефлективни медијални глаголи јављају се са овим суфиксом без изузетка. Код прелазних активних глагола у употреби је суфикс *-ити*. Уочава се да, насупротив нормативним препорукама, у савременом српском језику код глагола мотивисаних придевском основном *водн-* суфикс *-ити* преовладава и код медијалних глагола, нарочито рефлексивних.

2.1.2. Глаголи мотивисани придевом *глув* углавном се реализују као инхоативни, док су каузативни глаголи ретки. У П 1960 наводи се само непрелазни медијални глагол *глув(ј)ети* 'постајати глув'. За префиксирана образовања, Белић 1950 и П 1960 истичу да *заглув(ј)ети* значи 'постати глув', а *заглувити* 'учинити глумим', али за глаголе са префиксом *о-* само П 1960 указује на ову дистинкцију, док Белић 1950, Пшк 1997 и П 2010 имају само непрелазни медијални глагол *оглув(ј)ети*. РМС и РСАНУ доносе непрелазни медијални глагол *глув(ј)ети*, али оба речника имају *за-, о-глув(ј)ети* у значењу 'постати глув' и *за-, о-глувити* 'учинити глумим', са напоменом у РСАНУ да је *глумити* и *оглумити* некњижевно за медијални глагол. Наше потврде су:

-(j)ети: Жермена [је] имала зујања у ушима, због чега је *глувела* (Flobet, G., Vuvar i Pečiše, Bgd, 1964, ЕК). Празнина у души, од које сам почео *глумети* и слепети (Politikini kulturni dodaci, 2000, ЕК). Језички слух нам је некако *заглувео* (Сек. 9, 17, РСАНУ). Верује ли се да ће онај ко је ловац *оглумети* (Кар. 1899, 3–4/63, РСАНУ). Ја ... сам мислио: *оглувећу* (Vasić, D., Vitlo, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka, Bgd, 1999, ЕК). Он је *оглувео* (Сек. 9, 17, РСАНУ). Побише псе па *оглуве* село (Радић Д. 2, 60, РСАНУ). Јесу људи *оглумели* од својих брига (Каш. 2, 200, РСАНУ). Као да је био *оглувео* и омутавио (Стрјански, М., Seobe, АСК, ЕК). Ако је тишина, мислиш *оглувећеш* (Vožović, S., Tebi, moja Dolores, Bgd, 1984, ЕК). Тих дана су људи ... *оглумели* од онога што се дешавало (Моск., РМС). Помислих да је старац *оглувео* (Минд. 3., 300). *Оглувјели*, па не чују шта их питаш (Лал., 112). Па јеси ли *оглумела* (Киш Д., е., Ноћ и магла). И као да је, напрасно, *оглувео* (Павл. Жив., 132). Трећи [историчар уметности] је ослепео и *оглувео* (Капор 3, 73, ГрРСАНУ). Борђе одједном *оглуве* за Толина пијана мумлања (Гос. Д. 2, 21, РСАНУ). Можда сам *оглумела* (Мићић Д. М., 200). Овај човек од ту ватру *оглувео* (Михаил. Д. 2, 182). Јеси ли *оглувео*? (Simović, Lj., Hasanaginica, АСК, ЕК). Или сам био *оглувео* од страха, па ми се нешто „причинило” (Ков. Душ., 66). Да ли ће нам шуме „*оглувети*”? (Politikin magazin, 2001, ЕК). Са ужасом је установио да је у питању болест од које ће постепено *оглувети* (Adamović, V., Umetnik i bolest, Bgd, 2007, ЕК). Као да су обојица од све те буке *оглумели* (Arsenijević, V., Predator, Bgd, 2008, ЕК). Роберт Патисон страхује да ће *оглувети* (24 сата, 28. март 2010,

905/16). Хелен Келер ослепела је и *оглувила* пре него што је напунила две године (ВН 4. новембар 2012, 28).

-ити: Кад је почео *глувити*, пагио је (Петр. В., КБС, 236, РСАНУ). Кад је [Ђордану Бруно] ослепио и *оглувио* још је продужио свој рад (Марк. Св. 5, 31, РСАНУ). Рекли му, да сам *оглувио* (Јанк. Р. 1, 165, РСАНУ). Остарила сам, обољела, *оглувила* (Дамјан. Ђ. 1, 9, РСАНУ). Чета одједном замрије и *оглуви* ... Нестаде пјесме (Ћоп. 16, 31, РСАНУ).

Нађене су и малобројне потврде за прелазни активни глагол у стандардној форми, са суфиксом *-ити*:

-ити: Устаде да узме крушке ... причајући о својој непрежаљеној керуши, коју је била старост *оглувила* (Вујач. Мир. 2, 18, РСАНУ). *Оглувила* ме тишина (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК).

Грађа показује да се јављају и потврде за нестандартне варијанте, али у новијем језику можемо запазити да се за непрелазни медијални глагол мотивисан придевом *глув* усталио суфикс *-(j)ети*.

2.1.3. За медијалне глаголе са значењем 'поста(ја)ти гњио' Белић 1950, Вуковић 1949, П 1960 и Пшк 1997 препоручују глаголе са суфиксом *-(j)ети*, како за непрефиксирани *гњиљети* / *(-)гњиљети*, тако и за глаголе за префиксима *за-* и *у-*. Одредница *гњиљети* / *гњиљети* у РМС је у складу са препоруком тадашњег правописа. Међутим, РСАНУ признаје равноправност и варијанти *гњиљити*. Оба речника успостављају одредницу *загњиљети* / *загњиљети*, док РСАНУ наводи дублетно *из-, на-гњиљети* / *-гњиљети* и *из-, на-гњиљити*. РМС има само *изгњиљити*, али *разгњиљети* и *угњиљети*, са напоменом да је *угњиљити* некрњижевно. Оваква дистрибуција суфикса важи и за рефлексивне глаголе, а речници их региструју код непрефиксираног глагола и глагола са префиксима *раз-* и *у-*. Каузативни глаголи мотивисани придевом *гњио* нису потврђени. Релевантне потврде су малобројне и у супротности су са правописним препорукама:

-ити: [Нечистоћа је] *гњиљила* (Нешић П., Здр. 1909, 139, РСАНУ). У ниским угловима ... *гњиљео* је ... вечити полумрак (Давичо, РМС). Морао би се *угњиљити* у овој пустој кућерини, међу грамжљивим људима (Петр. В., РМС).

-(j)ети: *Угњиљео* сам, пропиштао сам као глиб (Ненад. Д., 183).

Суфикс *-ити* јавља се у већем броју потврда, али се због недостатка морфолошки индикативних примера тешко могу донети чвршће препоруке.

2.1.4. Белић 1950, П 1960, РСАНУ и РМС наводе лексеме *грд(j)ети* 'постајати грдан' и *грдити* 'ружити, псовати', док Вуковић 1949 *грдјети* карактерише као неправилно. У РСАНУ се успоставља формална дистинкција између медијалног глагола *грд(j)ети* и глагола *грдити*,

који је у својој првој семантичкој реализацији каузативан – ’чинити грдним’, а потом може значити ’прекоревати, псовати’. Његове рефлексивне реализације могу бити активне ’чинити се грдним’ и узајамноповратне. Варијанте *догрђ(ј)ети* и *догрђити* ’досадити, додијати’ и РСАНУ и РМС третирају као дублете, а глагол *загрђ(ј)ети*, осим значења ’постати грдан’ (које је оквалификовано као необично), може имати значења као и глагол *загрђити* ’претерати у нечему обично лошем; настрадати, пропасти; упропастити, забрљати’. *Изгрђити* и *нагрђити* су прелазни активни глаголи, па егзистирају само с овим суфиксом, а глагол са префиксом *на-* реализује се и као рефлексивни. Међутим, засебним лексемама се сматрају *огрђ(ј)ети* ’почети грдети’ и *огрђити* ’учинити грдним’ у оба дескриптивна речника, као и у П 1960 и РМС глаголи *погрђ(ј)ети* и *погрђити*. У грађи је посведочен и глагол *прегрђети* ’претерати у нечему’.

Осим за непрефиксирани глагол, за који се нису нашле релевантне потврде¹⁰¹, грађа показује да се префиксирани медијални глаголи употребљавају и са суфиксом *-(ј)ети* и са суфиксом *-ити*, нарочито у значењу ’претерати, пропасти и сл.’:

-(ј)ети (дијал. ијек. *грђети*): *грдети* (Р–К 2, РСАНУ). Беше *догрдело* (Ил. Д. 3, 34, РСАНУ). *Догрђе* (Мат. 17, 403, РСАНУ). То је *догрдело* и *прегрдело* (Михаил. Д. 2, 100) До сада је било зло, а сад је већ *загрдело* (Змај 4, РСАНУ). Он одонда *загрде* у свему (Вукић. И. 2, 149, РСАНУ). Јамачно је већ *огрдела*, јер женама се јако квари лице (Вел. 3, 245, РСАНУ). *Огрде* ми човек па не могу да га гледам (Параћин, В–С, РСАНУ).

-ити: И мађарски су судови опаки ... али су влашки *загрдили* (Мил. М. Ђ. 39, 83, РСАНУ). У четвртог разреду је *загрдио* и с учењем и с владањем (Срем. 4, 148, РСАНУ). Код Срба је то *загрдио* (Пел. 1, 171, РСАНУ). Опанчари га мајци *загрдили* откад ципела уђе у село (Радић Д. 5, 181, РСАНУ). Митрије је глуп, а ви сте *загрдили* (Šolohov, M., Tih Don, I, Bgd, prev. M. Moskovljević, EK). Штабни наредник већ је био сасвим *загрдио* (Hašek, J., Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu, 2, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver, EK). Виш, како јој *огрдио* лишце! (НП Б–Б, 277, РСАНУ).

Код прелазних глагола употребљава се суфикс *-ити* и када имају фактитивно значење ’(у)чинити грдним, наружити’, али и ’уништити, савладати’ и ’прекорити/прекоревати’:

’учинити грдним, наружити’: За ђевером лице *изгрдила* (НП Вук 2, 217, РСАНУ). Лице ... су ... *изгрдили* ожиљцима (Вукић. И. 3, 13, РСАНУ). Стара маги ... није лице *нагрдила* (Нен. Љ. 28, 78, РСАНУ). [Одело] га може *нагрдити* (Недић Љ. 3,

¹⁰¹ Он је потврђен само у речнику (Р–К 2), а синониман је са глаголом *грднети/грђнети*, који је у РСАНУ забележен и са префиксом *о-*: *огрднети/огрђнети*.

47, РСАНУ). Мене мајка није ударила, | Ни бијело лишце *огрдила* (НП Б–Б, 276, РСАНУ).

’прекоревати/прекорити’: Стадоше учтиво *грдити* закон (Лаз. Л., РМС). Софка их поче као увек *грдити* (Stanković, В., Nečista krv, АСК, ЕК). Бајкићу је то било јасно, али га није требало *грдити* (Ćosić, В., Kroz knjige i književnost, ЕК). Сигуран сам да ће ме *грдити* све док јој се не приспава (Basara, S., Uspon i pad Parkinsonove bolesti, Bgd, 2006, ЕК). Њу можеш ... *изгрдити* (Војн. И. 6, 15, РСАНУ). Хтеде *изгрдити* Љубицу (Uskoković, М., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК). *Изгрдише* га у неким страним новинама (Срем., РМС). Маркиза је морала *изгрдити* своју рођаку (Balzak, Izgubljene iluzije, Bgd, 1961, prev. J. Marković, ЕК). Нико те на свету не може *нагрдити*, наоговарати, и олајати као што може фамилија (Нуш. 29, 101, ЕК). Могу ме *нагрдити*, свашта ми у очи рећи (Пекић, В., Odbrana i poslednji dani, Bgd, 1977, ЕК). Уколико он погреши једну ноту, сви ће га *нагрдити* (Пол. 23. април 2009, ЕК).

’уништити, упропастити’: Ере су их *нагрдиле* (Њег. 7, 185, РСАНУ). Њега не бјеху лупежи *нагрдиле* (Mat. 4, 116, РСАНУ). Авијација ће нас *нагрдити* (Дед. В. 2, 66, РСАНУ). *Нагрдише* нас Немци (Тос. Д. 1, 119, РСАНУ).

’ојадити’: Халву ћеш изгубит’, дијете. *Нагрдити* мајку (Лоп. Н. 2, 108, РСАНУ). Што обломи браћи крило, | Мој крилашу! | А *огрди* сестре дивне (НП Шаул. 2, 327, РСАНУ).

’обрукати’: Ја ћу владат својом Гором Црном, стрица Петра *погрдити* нећу (НП Вук, РМС).

Такође овај суфикс се јавља и када глагол има значење ’викати, псовати’:

-ити: Машући главом *грдила* је: – Лези, несрећнице! (Šolohov, М., Tih Don, I, Bgd, prev. М. Moskovljević, ЕК). *Грдио* је због тог патрљка ... *грдио* је гласно (Man, Т., Šarobni breg, prev. М. Đorđević i N. Polovina, ЕК). Кад је појуре [деца Мари], она бежи од њих ... Једном хтедох већ да се потучем с њима. Затим им стадох говорити ... Она се неки пут заустављаху и слушаху, али су још *грдила* ... (Dostojevski, Idiot, ЕК).

Забележени примери за рефлексивне (узајамноповратне и праве повратне) глаголе имају суфикс *-ити*:

-ити се: Доброћудно *се грдила* с председником (Šolohov, М., Tih Don, II, Bgd, prev. М. Moskovljević, ЕК). Морали су оне ствари, којима *се* могао *нагрдити* ... склањати од њега (Весел. 17, 169, РСАНУ). *Нагрдив се* у лицу ... поћем (Наст. 1, 16, РСАНУ).

У грађи се нашао и један пример, у коме прелазни активни глагол има суфикс *-(j)ети*, што је код одговарајућег значења у РСАНУ обележено као некњижевно:

Максиму су *изгрдјеле* лице (НП Б–Б, 339, РСАНУ).

2.1.4.1. Код сложених глагола *дозлогрдити* и *злогрдити* стандардна варијанта је на *-ити* иако глаголи имају медијално значење ’поста(ја)ти несносан’. Међу примерима нашле су се и варијанте на *-(j)ети*, али су

оне у заглављу речничког чланка у РСАНУ обележене квалификатором *некњ.*, чиме се указује на то да не припадају стандарднојезичком изразу:

дозлогрђе му шала (Вел. 3, 141, РСАНУ); *злогрдео* [је] (Живад. 4, 71, РСАНУ).

Ако се има у виду изложена грађа, може се рећи да не би требало инсистирати на употреби суфикса *-(j)ети* за непрелазне медијалне глаголе мотивисане придевом *грд(ан)* у стандардном српском језику. Они нису фреквентни, за разлику од прелазних, који су нарочито чести у значењу 'прекоревати/корити', што је свакако утицало на губљење формалне опозиције између медијалних и активних глагола и ширење суфикса *-ити*. Варијанте са суфиксом *-(j)ети* данас звуче дијалекатски и архаично (уп. пример Д. Михаиловића).

2.1.5. Од придева *груб* у зависности од тога да ли је глагол непрелазни медијални или прелазни активни образују се глаголи *грѹб(ј)ети* 'постајати груб' и *грѹбити* 'чинити грубим', што се истиче у правописима Белић 1950, П 1960, П 1993, Пшк 1997 и П 2010. Вуковић 1949, не дајући експлицитну напомену о семантици глагола, каже да је поред *грѹбјети* обично и *грѹбити*. Када су посредни префиксирани глаголи, Белић 1950 наводи само непрелазне медијалне глаголе са префиксима *о-* и *по-* образоване суфиксом *-(j)ети*, са напоменом да је *огрубити* неправилно, Вуковић 1949 дозвољава обе варијанте, док П 1960 истиче да су суфикси носиоци семантичке и синтаксичке разлике код ових глагола. Клајн 2002 сматра да су *огруб(ј)ети* и *огрубити* дублети у значењу 'постати груб'. Разлике у значењу и глаголском роду које собом уносе суфикси *-(j)ети* и *-ити* уважавају наши дескриптивни речници, те су тако представљени парови глагола са префиксима *из-*, *о-* и *по-*, а РСАНУ има и непрелазни медијални глагол *загрѹб(ј)ети*. У овом речнику се истиче да су облици на *-ити* код медијалних глагола некњижевни.

Код непрелазних медијалних глагола суфикс *-(j)ети* посведочен је у следећим примерима, и то код префиксираних глагола:

-(j)ети: За момче кад му почне брада клијати каже се да је *загрѹбело* (Змај 4, РСАНУ). Цркве ће ... осиромашити, калуђери и попови *огрубети* (Нов. 23, 250, РСАНУ). Погрбила се [Јулкица], пропала у лицу ... руке *огрубеле* од тешког посла (Сек. 10, 113, РСАНУ). Брат му је био *огрубео* (Сrnjanski, М., Seobe druga knjiga, АСК, ЕК). *Огрубео* сам за ово време (Šolohov, М., Тihi Don, I, Bgd, 1974, прев. М. Moskovljević, ЕК). Кад бих мислио да је то неће доводити у искушење да излази по јаком ветру, од чега би *огрубела*, послао бих јој нов шешир (Ostin, Dž., Pod tuđim uticajem, Bgd, 1978, ЕК). Прсти су јој *огрубјели* (Бујач. Мир. 1, 58, РСАНУ). Лице ће се опустити ... лице ће *огрубети* (Dostojevski, Браћа Karamazovi, ЕК). Од рата смо сви прилично *огрубели* (Remark, Е. М., Crni obelisk, Subotica, Beograd, 1978, прев. В. Petrović, ЕК). Глас је *огрубео* (Павл. Жив. 2, 127, РСАНУ). Види како је *огрубела* (Tišma, А., Upotreba čoveka, Bgd, 1977, ЕК). Изгледа ти

као да се лечка погурио и мало *огрубео* (Михаил. Д. 2, 140). Није нагорео ... већ је прозукао, *огрубео* (Огњ., 171). Страшно сам *огрубела* откад сам остала сама (Ђурђевић, М., *Treći sektor ili sama žena u tranziciji*, Bgd, 2001, ЕК). Тако ћеш *погрубјети*, пак неће нико за те ни паре дати! (Љуб., РМС).

Следећи примери сведоче о томе да тенденција ширења суфикса *-ити* на рачун суфикса *-(j)ети* датира од Вукових времена:

-ити: *Огрубити* ... н. п. од краста (Вук, Рј.). Народъ *огрубео* е (Жив. Т. 1, 143, РСАНУ). Руке су вам *огрубиле* (Даница 1863, 331, РСАНУ). Ал' си *огрубео* у лицу (Игњ. Ј. 4, 81, ГрРСАНУ). Лице ове старице ... било је ... *огрубило* (Уск. 1, 18, РСАНУ). Губа унакази човека ... нос му је разривен и унакажен; а усне и уши *огрубиле* и задебљале (Здр. 1909, 5, РСАНУ). Узрок она јесте што тако *огрубих* (Стан. Д. 2, 131, РСАНУ).

Међутим, ове потврде нису тако бројне и јављају се до првих деценија ХХ века. Касније се паралелна употреба суфикса *-(j)ети* и *-ити* код непрелазних медијалних глагола среће код писаца чији завичајни говори припадају млађим штокавским говорима ијекавског изговора – Андрића и Ћопића:

-(j)ети/-ити: Последњих година живота он је ... некако потавнео и *огрубео* у лицу (Andrić, I., *Na Drini ćuprija*, ЕК). *Огрубље* јој лице (Андрић 10, 142, РСАНУ) : Руке му *огрубиле* (И., 56, РСАНУ). Перка је ... *огрубјела* у вјечитој борби (Ћоп., 353). Старац страховао је да ће ... душа *огрубјети* (И., 355) : Вољела је да чује ... мио глас ... овог дјечака који ће већ сјутра *огрубити* (И., 426).

Иако је дистрибуција суфикса *-(j)ети* и *-ити* код непрелазних медијалних глагола спорадично нарушена, грађа ипак показује да се може одржати стање системске употребе суфикса *-(j)ети* уз већу пажњу и опрез говорника и лектора.

Код прелазних активних глагола, поред стандардног суфикса *-ити*, среће се и суфикс *-(j)ети* и у екавским и у ијекавским текстовима, додуше, у дијалекатски маркираној употреби:

-ити: Да л' ти нисам мараме навезла? ... | Те си мене овако *изгрубила*? (Деб. 1, 202, РСАНУ). У себи је мислио, да ју је живот *огрубео*, очеличио (Дуд. 1, 203, РСАНУ). Ова грозна трговина ... *огрубела* је њихова срца (Арал. 1, 158, РСАНУ).

-(j)ети: Вилице [му] беју много искочиле у страну, те га тој мал'ко *грубеше* (Гол. Мих. 3, 53, РСАНУ). Серти после нијесу јој *грубљели* руке ни образе (Килибарда, 50).

2.1.6. У стандардном српском језику данас преовладава суфикс *-ити* код глагола мотивисаних придевом *оддџнић*: *оддџнити (се)*, *заддџнити (се)*, *оддџнити (се)*. Тако, Белић 1950 наводи само *заддџнити*, али код *оддџнитѝ*, коме даје предност, дозвољава и *оддџнети* / *оддџњети*. Ипак, П 1960 и Вуковић 1949 глагол са суфиксом *-(j)ети*: *оддџнети* /

одоцњети сматрају некњижевном варијантом. РСАНУ има само глагол *одоцнити*, који се реализује и као медијални (нерефлексивни и рефлексивни) и као каузативни. Међутим, за глаголе са префиксима *за-* и *о-* стоје одреднице са суфиксом *-(j)ети*, које се упућују на одговарајуће (медијалне) семантичке реализације глагола са суфиксом *-ити*, који се иначе могу реализовати и као медијални и као каузативни, а рефлексивне форме су им медијалне. РМС има само глаголе са суфиксом *-ити*: *за-, о-, доцнити*, без обзира на њихове семантичко-синтаксичке карактеристике, али наводи контролну одредницу *одоцнети / одоцњети*. Оба речника као посебне одреднице успостављају радне глаголске придеве у придевској служби од префиксираних глагола (уп. т. II, 3.7.3.1). Грађа показује да се непрефиксирани глагол јавља, и када је медијалан, са суфиксом *-ити*. Међутим, код префиксираних глагола варијанте са суфиксом *-(j)ети* се повлаче из језика, али су још увек присутне. Видљиво је да се оне из језика потискују још од времена формирања стандардног језика на Вуковој основици, јер и у речничкој грађи доминирају потврде са суфиксом *-ити* и у XIX и у XX веку. Ипак, медијални глаголи са суфиксом *-(j)ети* до данас се срећу и у језику књижевних дела и у језику штампе, а неретко се може наићи у истом тексту и на конкуренцију ова два суфикса код глагола мотивисаних придевом *доцни*:

-(j)ети: Ја лично сам мало *одоцнео* (Hemingveј, Е., Švajcarskoј u čast, u: Bregovi kao beli slonovi, Novi Sad, 1996, ЕК). Да ли је он стигао прерано или је, пак, *одоцнео* (Demić, М., Sluge hirovitog lučonoše, Zrenjanin, 2006, ЕК). Била је исувише *одоцнела* да би могла уродити плодом (Petranović, В., Србија u Drugom svetskom ratu 1939–1945, Bgd, 1992, ЕК).

-ити: Али се надам да од сада нећете *доцнити* (Кића 1905, 4/4, РСАНУ). Никад није *доцнио* с легањем (Дов. 1, 53, РСАНУ). Пре њега је „због немара” *доцнио* и Бил Клинтон (Пол. 10. новембар 2008, ЕК). Стога су одлуке *доцниле* (И. 25. децембар 2000, ЕК). Ако си где позван у госте, немој *задоцнити* (Пел. 1, 253, РСАНУ). Одрастао јак који је *задоцнио* од школе те учи код куће сам, тражи послуживање (Самоупр. 1883, 4/2, РСАНУ). И бојећи се да није *задоцнила* [Магда], готово трчи (Станк. Б. 63). Упита га уредник попреко, љут што му је репортер *задоцнио* (Uskoković, М., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК). Тада приметио да је страшно *задоцнио* (Ćosić, В., Kroz knjige i književnost, ЕК). Погледам непрестано на сат, скоро расплакан што ћу *задоцнити* (Petrović, R., Afrika, Bgd, ЕК). Исакович не само да није пристигао ... него је чак и *задоцнио* три дана (Сrnјanski, М., Seobe, АСК, ЕК). *Задоцнио* је на ручак (Andrić, I., Na Drini ćuprija, ЕК). Изгледа да сам поприлично *задоцнио* (Bulatović, М., Crveni petao leti prema nebu, Bgd, 1963, ЕК). И он, упркос свему, није *задоцнио* (Pekić, В., Vesnilo, Bgd, 1987, ЕК). Никад јој није толико *задоцнило* (Ćosić, D., Koreni, АСК, ЕК). *Задоцнио* би ... али се тамо појављивао (Петр. Гор., 204). Ићи непрестано улицом као да си негде *задоцнио* (Капор, 60). *Одоцнила* је Француска за Италијом (Поп. В. 3, 219, РСАНУ). Зато сам и *одоцнила* (Uskoković, М., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК). *Одоцнила* на трам-

вај (Велм. 1, 110, РСАНУ). *Одоцнићеш* ако не пожуритиш (Ostin, Dž., Pod tudim uticajem, 1978, ЕК). Овога пута није *одоцнио* (Dostojevski, Zli dusi, Bgd, 1975, ЕК). Десна колона је *одоцнила* (Павл. Ж. 2, 293, РСАНУ). Види да је за опело *одоцнио* (Пек. Б. 8, 417, РСАНУ). Никуд се не може *одоцнити* (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК). Ако сам мало *одоцнила* ... није се смак света десио (Михаил. Д. 2, 391). Плашио се да ће *одоцнити* (Kuzmanović, R., Odmor, Bgrd, 1990, ЕК).

-(j)ети/-ити: Зашто сте тако *задоцнели*? (Моск. 5, 172, РСАНУ). Ено Шамилове жене, *задоцневши* мало, завршавају прашење (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, prev. M. Moskovljević, ЕК) : Мало је *задоцнио* (Šolohov, M., Tihi Don, II, Bgd, prev. M. Moskovljević, ЕК). Убијао својим узалудним речима које су сад већ биле *задоцнеле* (Dostojevski, Poniženi i uvređeni, Bgd, 1975, ЕК) : И ја сам *задоцнио* (И.). Купац има право да одбије робу чија је испорука *задоцнела* (Draskić, M. i dr., Ugovorno pravo međunarodne trgovine, Bgd, ЕК) : Продавац се не може позвати на то што је купац *задоцнио* (И.). Сумње су се зауставиле на томе младом човеку који је тако необично *одоцнео* (Dima, A., Grof Monte Kristo, Vršac, 2011, prev. A. Milićević i D. Kostić, ЕК). Ако би покаткад дошао пре времена, или би мало *одоцнио*, ипак је скоро увек ... долазио у свој стан (И.). Истински стратегијски лидершип је *одоцнео* (Пол. 4. август 2010, ЕК). Ма које упозорење биће *одоцнело* (И. 22. март 2008, ЕК) : Ко је *задоцнио* (И. 17. новембар 2000, ЕК).

Код рефлексивних глагола, и овде, доминирају варијанте са суфиксом *-ити*:

-(j)ети се: Ако ти то не учиниш, учиниће Милица, па ћемо *се задоцњити* (Игњ. Ј. 1, 64, РСАНУ). А једно *се* вече *одоцњела*, | *Одоцњела* на воду робиња (НП Петран. Б. 2, 617, РСАНУ). Жена му *се одоцњела* с ручком (НПр Врч. 1, 8, РСАНУ).

-ити се: Далматински пренумеранти не ће *се задоцнити* (Вук 15, 345, РСАНУ). С ужасом опази да *се задоцнио* (Срем. 10, 21, РСАНУ). Ја не знам што је *се* то тако *задоцнила* [лађа] (Лаз. Л., 257). За васкрс сам *се одоцнио* (И., 507). Шта је ово јутрос од матере ти те *се одоцнила* с ручком (Врч. 2, 2156, РСАНУ). Учинило јој се да *се одоцнила* (Ранк. С., РМС).

У грађи се нашло неколико потврда за прелазни глагол:

-ити: Она би [коњичка бригада] ... *задоцнила* улазак гл. колоне у борбу (Ђурић Д. 1, 279, РСАНУ). То ће нас *задоцнити* (Ком. 7, 5, РСАНУ). Тим ће се испирањем уједно уклонити ... свака нечистота ... која би зарашћивање ране *одоцнила* (Ђорђ. Вл. 5, 154, РСАНУ).

Дакле, код глагола мотивисаних придевом *доцни*, процес неутралисања формалне дистинкције између медијалних и фактивних глагола је одмакао – код непрефиксираних глагола у потпуности, а код префиксираних у великој мери – у корист суфикса *-ити*. Примат свакако треба дати варијантама са суфиксом *-ити*, а варијанте са суфиксом *-(j)ети* код глагола са префиксима *за-* и *о-* могу се признати као споредне или секундарне.

2.1.7. Према РСАНУ и РМС, глагол *дрвѐнити* / *дрвѐнити* у не-рефлексивној форми реализује се као медијални и као активни глагол,

а у рефлексивној само као медијални, док префиксирани глаголи *здрвени* / *здрвѐнети* / *здрвѐнети* / *здрвѐнети* могу бити само медијални. Белић 1950 и П 1960 наводе непрелазни медијални глагол *одрвѐнети* / *одрвѐњети*. Са овим префиксом РМС наводи пар *одрвѐнети* / *одрвѐњети* 'постати дрвен' и *одрвѐнети* 'учинити дрвеним'. РСАНУ такође има овај пар у семантичко-синтаксичкој опозицији, али за медијалне глаголе дозвољава и варијанту са суфиксом *-ити*. РМС за значење 'постати дрвен' има глаголе са префиксима *по-* и *у-*, али са различитим суфиксалним уобличењем: *подрвѐнети* / *подрвѐњети* и *удрвѐнети се*.

Грађа показује да се суфикс *-(j)ети* код непрелазних медијалних глагола среће само са префиксом *о-*, и то у изворима од 40-их година XX века до данас у језику књижевних дела (И. Андрић, М. Лалић, А. Тишма), али и у језику ботаничке литературе (Р. Јанчић) и дневне штампе (*Политика*), а да се суфикс *-ити* јавља и у старијим изворима, али и у данашњем језику (Г. Петровић):

-(j)ети: Биљке нису *одрвенеле* (Лазаревић С., ЗК 1941, 88, РСАНУ). Ножице су под њом *одрвенеле* (Андрић 11, 535, РСАНУ). Живци су ми *одрвѐњели* (Лал., 24). Склеренхимске ћелије имају ... и секундарни зид, који је најчешће *одрвенео* (Јанчић, Р., *Botanika farmaceutika*, Bgd, 2004, ЕК). Стабљика је при основи *одрвенела* (И.). Како да то јави Милованчеву кад му је и језик *одрвенео* (Тишма, А., *Uпотреба човека*, Bgd, 1977, ЕК). Прошлогодишње гране су *одрвенеле* (Јанчић, Р., *Začini u kulinarstvu: začinske biljke Srbije*, Bgd, 2004, ЕК). Путницима који су стајали „*одрвенеле*” су ноге (Пол. 26. септембар 2008, ЕК).

-ити: Ошкоччево срце бјеше *одрвенило* (Мат. 12, 230, РСАНУ). Бољи је онај [маслачак] који није у средини *одрвенио* (Пел. 1, 700, РСАНУ). Младе биљке нису довољно *одрвениле* пре наступа хладних дана (Клајн М., ЦБ 1938, 4, РСАНУ). Десно стопало ми је сасвим утрнуло, *одрвенило* (Петр. Гор., 196).

С друге стране, суфикс *-ити* уопштио се код рефлексивних глагола:

-ити се: Лоза им се [калемима] почела *дрвени* (Тод. Ч. 1, 69). Под њима [кабаницама] им живо месо утрнуло и *дрвенило се* (Нев., СКГл 27, 722, РСАНУ). А још мање смемо занемаравати развитак духа ... јер би се тиме и живот *дрвенио* (Матић Д. 4, 130, РСАНУ). Само се некако *дрвенила*, узела писмо (Петр. П. 3, 100, РСАНУ). Слама се јако *дрвенила* (Матић Г. 2, 111, РСАНУ). Сад их не осећам [руке]. *Удрвениле се* (Воžović, S., *Tebi, moja Dolores*, Bgd, 1984, ЕК). Ноге му се од страха чисто *удрвенише* (Ћоп., РМС). Ако бисмо се попут два постарија звезка *удрвенили* на вратима, и на мене би се пренела Маркова смушеност (Kuzmanović, R., *Odmor*, Bgd, 1990, ЕК).

Прелазни глаголи нису фреквентни:

[Хладноћа је] *дрвенила* цјеванице (Ћоп. 12, 772, РСАНУ).

Код глагола мотивисаних придевом *дрвен* запажа се да једино код непрелазног медијалног глагола са префиксом *о-* алтернирају оба су-

фикса. Међутим, за друге глаголе релевантне потврде су са суфиксом *-ити*, али, рецимо, за глаголе са префиксима *по-* и *у-* у том случају треба оставити могућност за дублетну варијанту. Код рефлексивних глагола неутралисање је ишло доследно у корист суфикса *-ити*, а код каузативних глагола, који иначе нису чести, не поставља се питање суфиксалног уобличења.

2.1.8. На основу придева *жедан* за творбу медијалних, инхоативних глагола додаје се суфикс *-(j)ети*, а за творбу прелазних активних, каузативних суфикс *-ити*. Тако, Белић 1950 наводи глагол *жѐднети / жѐдњети*, као и његове префиксирани творенице са *за-*, *из-*, *о-* (у заградни код екавске изговорне варијанте наведено је још и *жѐднити* и *ождѐннити*, чиме се указује на споредност ових облика). Код Вуковића 1949 забележени су само глаголи са суфиксом *-(j)ети*: *за-*, *из-*, *о-*, *жедњети* са препоруком да не треба употребљавати облике типа *жеднити*, *жеднила*. П 1960 има непрелазни медијални глагол *зажѐднети / заждѐњети*, док истиче разлику између глагола *из-*, *о-*, *жѐднети / -жѐдњети* 'пост(ај)ати жедан' и *из-*, *о-*, *жѐднити* '(у)чинити жедем'. Новији Матичини правописи – Пшк 1997 и П 2010 – имплицитно указују на стандардност медијалних глагола са суфиксом *-(j)ети* навођењем: *жеднети / жедњети*. РСАНУ и РМС имају медијалне глаголе *жѐднети / жѐдњети* и *зажѐднети (се) / заждѐњети (се)*, али и парове *из-*, *о-жѐднети / -жѐдњети* – *из-*, *о-жѐднити*, а РМС још непрелазне медијалне глаголе *по-*, *пре-*, *при-жѐднети / -жѐдњети*. У РСАНУ су код медијалних глагола форме на *-ити* оквалификоване као некњижевне. Ово важи и за рефлексивне форме са префиксима *за-* и *при-*. На основу примерима у грађи, може се установити да је норма стабилна:

-(j)ети: Све што је душа волела, за чим је *жеднела* ... све сутра иде (Станк. Б., 151). [Говѐда] су цео дан ... *жеднела* (Ђур. 2, РМС). Варвара је, целим путем до Токаја, *жеднела* (Стпјански, М., *Seobe druga knjiga*, АСК, ЕК). Продужили смо ... и *жедњели* гледајући језерску воду (Лал., 61). Болесник је био узнемирен, *жеднео*, знојио се (Пекић, В., *Besnilo*, Bgd, 1987, ЕК). Све више сам *жеднео* (Пан. И., 226). Нек се виче да смо крви *заждѐнели* (Змај 20, 149, РСАНУ). Али, кад оно порасло, залистало, *заждѐнело* ... ти му не даде (Stanković, В., Jovča, ЕК). Толико су били *заждѐнели* да је у три четири маха морала да пуни ... крчаг (Ђорђ. Кон. 1, 25, РСАНУ). У неко доба дана *заждѐнесмо* (Бож. Г. 3, 86, РСАНУ). *Заждѐнела се* воде са бунара (Разг.). *Иждѐњела* Ружица дјевојка (НП Бег. Н., 4, РСАНУ). А бритка му зарђала ћорда, / *Ождѐњела* крви од Турака (НП Вук 6, 321, РСАНУ). При појасу сабља *ождѐњела* (НП Вук 4, 230, РСАНУ). Мора да сте *ождѐњели* од толиког говора (Ђорђ. М. 1, 301, РСАНУ). Затим ћу пустити госте да одиграју неколико игара, да би ... *ождѐнели* (La Mir, P., Mullen Ruž, Bgd, 1954, prev. Lj. Radović i M. Šafarik, ЕК). Грлица ... је *ождѐњела* (Јелић В., 98). Јурила је, па *ождѐнела* (Popović, A., Sudbina jednog Čarlija, 1968, ЕК). Поштено сам био *ождѐ-*

нео (Savić, M., Ujak naše varoši, Bgd, 1977, EK). После неколико сати он би силно *ожеднео* (Bulgakov, M. A., Majstor i Margarita, Bgd, 1995, EK). Једино ћу можда мало *ожеднети* (Kuzmanović, R., Anje, anje, Bgd, 1995, EK). Био сам много *ожеднео* (Пан. И., 227). Док смо дошетаи до Универзитетског трга, већ смо поново *ожеднели* (Пол. 26. мај 2007, EK). Па су ђеца воде *пожедњела* (НП Шаул. 3, 558, ГрРСАНУ). Људи су били прегладнели и *прежеднели* (Перов. М. 1, РМС). Сада им се баш *прижеднело* (Јак. С., РМС).

Дакле, као што грађа показује, суфикс *-(j)ети* је широко распрострањен код глагола мотивисаних придевом *жедан* од Вукових времена до данас, независно од изговорне и дијалекатске базе писца. У грађи су се нашла само два примера са суфиксом *-ити* за непрелазне медијалне глаголе – један је из XIX века и аутор је пореклом Војвођанин, а други је из ијекавских говора Босне и Херцеговине:

-ити: Никада вам нисам за богатством ни за званијем *жеднио* (Рув. К. 2, 307, РСАНУ). Под њима се коњи познојили, | А на њима они *пожеднили* (НП Шуњ., 134, ГрРСАНУ).

За прелазне активне глаголе у грађи су посведочена само два примера, и то са суфиксом *-(j)ети*. Међутим, ови примери су регионално маркирани:

-(j)ети: *Ожедњело* ме је ово слано месо (Дубровник, Бојан. М., РСАНУ). Лијепе су биле оне срђеле на граделама, ма су ме *пожедњеле* (И., ГрРСАНУ).

2.1.9. Иако је примећена тенденција да глаголи од придева са значењем 'поста(ја)ти X' све више имају суфикс *-ити* и да то нормативни приручници дозвољавају у све већем броју случајева, ипак код префиксално-суфиксалног глагола *затруднети* / *затруднети* / *затрудњети* / *затрудњети* употреба суфикса *-ити* сматра се неправилном. На то упозоравају Белић 1950, Вуковић 1949, П 1960, П 1993, Пшк 1997, П 2010, Клајн 2002 и СЈП. РСАНУ квалификује *затруднити* и *иструднити*¹⁰² као дијалекатске варијанте, а *отруднити* као некњижевну. У грађи доминирају потврде за стандардну варијанту са суфиксом *-(j)ети*:

-(j)ети: Адет је да млада од свега тога ништа не види ... да не би, ако је можда *затруднела*, родила дете са каквим белегом (Станк. Б., 223). После је та девојка *затруднела* (Петровић, R., Ljudi govore, Bgd, 1931, EK). *Затруднела* је са мршавим келнером (Поп. Мирос., 262). Свака мученица која је *затрудњела* с турскијем несојем мора побачити (Килибарда, 148). Не море она *затрудњети* (И., 150). Она тек после *затруднела* (Михаил. Д. 2, 76). Јесте ли *затруднели* (Ivanić, M., Zubin venac, Bgd, 2001, EK). Рекао јој да ће *затруднети* (Pašić-Gagović, M., Žene Starog zaveta, Bgd, 2003, EK). Љиља је на почетку санкција *затруднела* с тадашњим мужем (Nedeljković, D., Ponedeljak, Bgd, 2008, EK). Хладно је одлазио од њих

¹⁰² За глагол *иструднити* РСАНУ даје дефиницију 'уморити се', а 'донети на свет, родити' је посебна одредница *иструднити*.

када су саопштавале да су *затруднеле* (Глас 2008, 3551/32). После ... је два пута *затруднела* (24 сата 2010, 885/6).

Приликом претраживања ЕК, посведочено је и неколико нестандартних потврда са суфиксом *-ити*. Код Црњанског је забележена употреба нестандартних варијанти, поред већег броја стандардних. Такође, у *Политикином* корпусу у ЕК нашла се једна нестандартна потврда наспрам педесетак стандардних, што се може сматрати пропустом лектора.

-(j)ети/-ити: Откад је била *затруднела*; па је *затруднела* у Бечу; Она зна да је Варвара, најзад, *затруднела*; Казаћу му да је од мене *затруднела* (Стјјански, М., Сеобе, АСК, ЕК). Неће рађати децу Трифуну, него још једанпут *затруднети* ... у чистој љубави (Стјјански, М., Сеобе друга књига, ЕК) : Собарица њена каже да је и она *затруднила* (I.). Др Александар Љубић ... пожеleo је добродошлицу малом Николи, нагласивши да је у овој установи до сада кроз други покушај вантелесне оплодње прошло 80 жена, од којих је око 40 одсто успешно и *затруднело* (Пол. 6. новембар 2010, ЕК) : Када је *затруднила* Мери Чејни (И. 10. децембар 2006, ЕК).

У РСАНУ пронађен је и пример за прелазни активни глагол са суфиксом *-(j)ети*. семантичка реализација 'учинити да жена занесе, учинити трудном' део је полисемне структуре глагола са суфиксом *-(j)ети* и ни на који начин није квалификована, што сматрамо неоправданим:

Може ли се, попе, млад човјек повампирити и своју вјенчану жену *затрудњети*? (Врч. 2, 61, РСАНУ).

2.1.10. Према Белићу 1950, исправно је само *òматор(j)ети* за непрелазни медијални глагол са значењем 'постаги матор', али П 1960 за глагол са истим значењем наводи варијанту са суфиксом *-ити*: *òматорити* у предикатској, али *òматор(j)ели* у придевској служби. Такође се и у речницима, на основу грађе, предност даје варијантама са суфиксом *-ити*. У РМС се налазе префиксирани глаголи *за-*, *о-маторити* (и контролна одредница *òматор(j)ети* / *оматор(j)ети*). У РСАНУ је успостављена одредница *маторити* за непрелазни медијални глагол 'постајати матор', али код префиксираног *заматорити* / *заматорити* у загради је наведена споредна варијанта *заматор(j)ети* / *заматор(j)ети*, а глагол *òматор(j)ети* се упућује на *òматорити* / *оматорити*. Мада се глаголи мотивисани овим придевом, према нашим изворима, не реализују као прелазни активни, па нема семантичко-синтаксичке дистинкције између суфикса *-(j)ети* и *-ити*, колебање у употреби између ових суфикса код медијалних глагола је уочљиво од почетка формирања стандардног језика:

-(j)ети: Ја сам ... прерано *оматорео* (Радић Д. 6, 192, РСАНУ). Ваљда сам *оматорео*. Тридесет и осма ми је (Михаил. Д. 1, 19). *Оматорела* већ и Полексија (И. 2, 159).

-ити: Народъ ... *заматоріо* био (Нешк. 1, 22, РСАНУ). Поуздани, мејданције старе | Што на боју и *заматорили* (Новић 5, 64, РСАНУ). Зар баш *оматорила*? – упита га моја мајка (Весел. 19, 275, РСАНУ). Сав ситни зврљевски нараштај брзо ће *оматорити* (Мат., 127). И ја сам *оматорила* (Срет. М. 1, 31, РСАНУ). Каква су то чудеса ... или сам ја оглуравио, *оматорио* (Макс. Ј. 2, 79, ГрРСАНУ). Није ни он, Божич, иако је *оматорио*, бољи (Срњански, М., Сеобе друга књига, АСК, ЕК). А како је Милкош? – Е, човече, *оматорио* (Петр. В., 62). Како је сав посивео и *оматорио*, помислила је (Мићић Д. М., 68). Када је још више *оматорио* ... он је доживео напад (Пан. И., 70). Више се не такмичим. *Оматорио* сам (Пол. 28. фебруар 2001, ЕК). Е, *оматорио* си сад, а немаш ни педесет година (Разг.). *Оматорило* се (Ђурђевић, М., Parking Svetog Savatija, Bgd, 2003, ЕК).

-(j)етил-ити: Знаге, *оматорела* сам, леђа ми већ пукну (Sekulić, I., Kronika palapaškog groblja, АСК, ЕК). Магла је сметала да види да је већ *оматорела* (И.) : Кад је госпа Нола *оматорила*, обесила је цвикер о широкој црној пантљици (И.). Павле је ојачао, али некако *оматорио* и огрубео (И.). Они су се јамачно надали да сам исувише *оматорео* за пружање отпора (Пек. Б., 22). Тета Јелена нам баш *оматорела* (И. 4, 398, РСАНУ) : Док смо заједно *маторили* ... једно друго [смо] све боље разумевали (И., 10).

Грађа показује да се суфикс *-(j)ети* истискује из употребе, мада се глаголи са овим суфиксом могу наћи и код неког новијег писца, као нпр., код Б. Пекића, који непрефиксирани глагол користи са суфиксом *-ити*, а префиксирани са *-(j)ети*. Суфикс *-(j)ети* код Д. Михаиловића (и у роману писаном стандардним језиком) можемо објаснити утицајем завичајног говора¹⁰³. С друге стране, суфикс *-ити* је и у старијим фазама развоја стандардног језика био чест код медијалних глагола, што показују и примери писани старом графијом.

2.1.11. Према Белићу 1950, Вуковићу 1949 и П 1960 правилно је само за непрелазни медијални глагол: *нѐмети / нијѐмјети*, док Пшк 1997 даје примат глаголу са овим суфиксом, али га карактерише као мање обичан, па дозвољава и *н(иј)емити, зан(иј)емити*. Вуковић 1949 изједначава у ијекавском *занијемјети* и *занијемити*. Белић 1950 и П 1960 сматрају да се треба поштовати семантичко-синтаксичка разлика између *занѐмети / занијѐмјети* 'постати нем' и *занѐмити / занијѐмити* 'учинити немим'. Пшк 1997 и П 2010 напомињу да је у значењу 'поста(ја)ти нем' некњижевно *(за)н(иј)емити*, а да иначе прелазни глагол није обичан у употреби, што констатује и Клајн 2002. Према Белићу

¹⁰³ Али, насупротив томе, у Вељковићевој збирци из, оближњег, парафинског краја посведочен је овај глагол са суфиксом *-ити*: Марко већ *оматорио* и кљокнуо (Парафин, Вељ. Н., РСАНУ).

1950 и Вуковићу 1949, изједначавају се глаголи *об-*, *о-н(и)ем(ј)ети* и *об-*, *о-немити* (мада Вуковић истиче да је суфикс *-ити* обичнији код ових глагола), а П 1960 наводи ове глаголе само са суфиксом *-(j)ети*. Како стоји у РМС, *нѐмети* / *нијѐмјети* реализује се само као непрелазни медијални глагол. Међутим, РСАНУ доноси и лексему *нѐмити* / *нијѐмити* 'чинити немим'. Семантичко-синтаксичка опозиција изражена дистрибуцијом суфикса *-(j)ети* за непрелазне медијалне и *-ити* за прелазне активне глаголе, по овим речницима, уочљива је код парова *за-*, *об-*, *о-нѐмети* / *нијѐмјети* и *за-*, *об-*, *о-нѐмити* / *нијѐмити*, док *однѐмити* / *однијѐмити*, иако има ово творбено уобличење, може бити само непрелазни медијални глагол са значењем 'престати бити нем, проговорити'. У РСАНУ се код непрелазних медијалних глагола упозорава на то да су форме на *-ити* у оба изговора некњижевне, док су у РМС формирано речнички чланци за одреднице под којима се дају овакви примери, а оне се упућују на стандардне варијанте.

Примери за непрелазне медијалне глаголе су:

-(j)ети (дијал. *ијек. нијемјети*): Све више *нѐмео* и усамљивао се (Сек. 4, 35, РСАНУ). [Мара] *зан'јемље* како мени дође (НП Милан., 20, РСАНУ). *Занемела* су уста његова (БК 1906, РМС). Али опет је све *занемело* (Станк. Б., 108). Његови гости *занемели* су од чуда (Јов. С., 114). Живи су *занемели* од ужаса (Јак. С., РМС). Стрелбао је очима по скупљеној гомили, која намах *занеме* (Ћос. Б. 3, 111, РСАНУ). Очима га скарала и он *занемео* (Радић Д. 5, 143, РСАНУ). Услед надоласка туђих игара *занемеше* песме за игру (Ђорђ. Т. 1, 56, РСАНУ). Павле је био *занемео* (Стјански, М., *Seobe druga knjiga*, АСК, ЕК). Тако му је све било лепо ... да је *занемео* од тога (Петр. В., 35). Све је унутра *занемело* (Вербер, 160). У мојој је души ... све *занемело* (Кашик. Т. 1, 521, РСАНУ). Само то стиже да изрекне, *занемевши* под Аглајиним ужасним погледом (Dostojevski, Idiot, ЕК). Не знам ко је више од вас двоје *занемео* (Zamjatin, J., Mi, Bgd, 1978, ЕК). Препустили смо их дугој смрти ... гдје их не гута земља но даљина у којој су још за живота *занијемјели* (Лал., 87). *Занемео* је видећи толико богатство (Potocki, J., Rukopis nađen u Saragosi, Bgd, 1988, ЕК). Чудио би се што је тако *занемео* вечно разговорни, стари извор (Maksimović, D., Poezija i proza za djecu, BiH, Lektira za OŠ, ЕК). Он чека одговор, а ја *занемела* (Vožović, S., Tebi, moja Dolores, Bgd, 1984, ЕК). *Занијемјевши* пред непознатим ... они су почели да траже ... зрачак надања (Киш Д., е., Складиште). Опет сам *занемео* (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК). Селјаци *занемеше* слутећи стрељање (Ćosić, D., Koreni, ЕК). Јевђеније је само *занемео* (Ненад. Д., 29). Она је *занемела* (Мићић Д. М., 168). Жена је за тренутак *занемела* (Албахари, 272). Инспектори ће *занемети* (Пол. 8. фебруар 2001, ЕК). Цар је *занемео*, а поглед као да му се скаменио (Pašić-Gagović, M., Žene Starog zaveta, Bgd, 2003, ЕК). Али је „говор тела“ *занемео* (Đurđević, M., Leš u fundusu, Bgd, 2005, ЕК). Светина је *занемела* (Basara, S., Uspon i pad Parkinsonove bolesti, Bgd, 2006, ЕК). *Занемели* су чак и они који све претварају у циркус и спрдњу (Demić, M., Sluge hirovitog lučonoše, Zgenjanin, 2006, ЕК). Извините, мало сам *занемео* (ТВ Пинк, Блистави ум, прев. Марија Колунџија, 2008). *Занемео* сам пред дубином

тог лудила (Velikić, D., Ruski prozor, EK). Онда опет сви *занемеше* (Глас 2007, 3418/16). Ера је скакао од среће, док су богати *занемели* од шока (ВН 4. фебруар 2010, 31). Он се упрепасти и *обнеме* чудесном игром судбине (Рак. Мита 3, 38, РСАНУ). Па су и веселе бербанске песме *онемеле* (Змај 1, 492, РСАНУ). Обори главу ... и као да *онеме* (Доман. 5, 188, РСАНУ). Ја бејах *онемео* од чуда (Недић Љ. 2, 88, РСАНУ). Наша ће локомотива *онемети* (Миланк. 1, 238, РСАНУ). Зар не види да си од силне љубави *онемео* (Мил. В. 7, 95, РСАНУ). Сви *онемеше* од ужаса (Ристић М., КБС, 313, РСАНУ). Неће ли његова тежња за науком ... онда ослабити, *онемети* и ослепити (Платон, Књига прва, EK). Дошли су овде и *онемели* од усхићења (Пол. 1958, 16228/5, РСАНУ). Оглувео је, и *онемео* (Радић Д. 7, 37, РСАНУ). Сви су неуморно причали као да ће сутра *онемети* (Simak, K., Tranzitna stanica, Bgd, prev. M. Živković, 1985, EK). Непознати је *онемео* за часак (Павић, 215). Захарија није одмах поверовао речима које је чуо, тако да је *онемео* (Пол. 7. јул 2001, EK).

-ити: Касаблије лијепо *занијемеше* од чуда (Ђор. С. 4, 172, РСАНУ). *Занемело* све, што се ту живо десило (Ад. 1, 93, ГрРСАНУ). Што сте сад *занемели*; што не говорите? (Garašanin, M., Dokolice, Bgd, 1939, EK). Војници су *занијемели* (Ђоп., 175, РСАНУ). Многи су *занијемели* пред овим ријечима (Брат. Р., 50). Проговори, не *обнијемила* (НП, БВ 1906, 375). Све бијаше опустило и *онијемило* (Коч., 223). Гомилице света ... *онемиле* су од изненађења (Нуш., РМС). *Онемео* сам, усне су ми дрхтале (Јакш. М. 2, 126, РСАНУ).¹⁰⁴ Да ли се може после онако *однемити* у згодном часу? (Вулов. 4, 72, РСАНУ).

-(j)ети/-ити: Анђелија *занеме*, кад чу толику лаж (Весел., 155). Говори, Сурепе! Па проговори *онемео*! (И. 6, 107, РСАНУ) : Знаш ли ти да се и од радости може *занемити* (И. 18, 244, РСАНУ). *Немео* је, све више (Минд. 4, 36, РСАНУ) : *Немио* је, све више (Минд., РМС). Чаршија је тек тада *занијемјела* (Лубарда В., 165) : Слуге би једноставно *занијемиле* (И., 164). Ујак *занемео*. Да се бркалија не шали?! ми *занемесмо* (Savić, M., Ujak naše varoši, Bgd, 1977, EK) : Рудари су се запрепастили и *занемели* од страха (И.).

Према посведоченој грађи, може се закључити да су непрелазни медијални глаголи мотивисани придевом *нем / нијем*, нарочито префиксирани, веома фреквентни и да се суфикс *-(j)ети* код њих добро чува, нарочито у екавским текстовима. Он је раширен у књижевним текстовима – изворним и преводима, у дневној штампи (*Политика, Вечерње новости, Глас, 24 сата*), филмским преводима, а стабилан је и код писаца из шумадијско-војвођанске дијалекатске зоне (попут М. Црњанског, В. Петровића), код којих су иначе колебања честа, а среће се и код писаца родом ијекаваца који пишу екавицом (нпр. В. Милићевић). Варијанте са суфиксом *-ити*, које се у овом случају могу сматрати нестандартним, као и колебања у употреби ових двају суфикса, у екавским текстовима јављају се у мањој мери. Забележене су код писаца из XIX и прве половине XX

¹⁰⁴ У ГрРСАНУ налазимо потврде са суфиксом *-ити* и у следећим изворима писаним старом грађијом: Вид. М. 6, XLVI; Млад. Д. 1, 134; Игњ. М. 1, 143.

века са простора шумадијско-војвођанског дијалекта (Ј. Веселиновић, П. М. Адамов, М. Јакшић итд.) и подручја Београда (М. Гарашанин, Б. Нушић). Насупрот томе, с обзиром на то да мотивни придев садржи у себи рефлекс *јата*, не чуди што су код писаца који пишу ијекавским изговором и/или им завичајни говор представља неки од штокавских говора ијекавског изговора (П. Кочић, С. Ћоровић, Б. Ћопић, Р. Братић, В. Лубарда итд.) веома честе варијанте на *-ити*, које могу бити резултат дисимилације, као код немотивисаних глагола *вриједити* и *сједити*. Дублетност варијанти на *-(j)ети* и *-ити* код глагола мотивисаних придевом *нем / нијем* у ијекавском изговору била би сасвим оправдана код непрелазних медијалних глагола, за шта се уосталом и залагао Вуковић 1949. Иначе, у ијекавским текстовима ови глаголи са суфиксом *-(j)ети* ређе су заступљени (М. Лалић, Д. Киш) или аутори користе обе варијанте (В. Лубарда). За српски језички стандард екавског изговора, ако се има у виду раширеност варијанти са суфиксом *-(j)ети*, варијанте са суфиксом *-ити* не би требало прихватити.

За прелазни активни глагол нашло се свега неколико примера. У пет потврда, које покривају период од XIX века до данас, употребљен је суфикс *-ити*, а једна потврда, и то из данашњег језика, представља одступање од норме. Ово је могуће с обзиром на раширеност суфикса *-(j)ети* код медијалних глагола.

-ити: Отворен је досије злочина са детаљима који су *занемили* овдашњу јавност (Пол. 24. јун 2008, ЕК). Громъ те онеміо (Стеф. С. 1, 107, РСАНУ). Тајанство је ... *онијемло* звјерад (Војн. И. 6, 118, РСАНУ). Твоје ме *онеміше* грозе (Стеф. Св. 8, 263, РСАНУ). Господ ме *онеміо* ако не говорим живу истину (Лубарда В., 346, г. ј.).

-(j)ети: *Онемео* сам своја уста (Laušević, Ž., Godina prođe, dan nikada, Bgd, 2011, ЕК).

Ниска фреквентност каузативних глагола не дозвољава да се искажу детаљније тенденције у вези са дистрибуцијом суфикса *-(j)ети* и *-ити*.

2.1.12. Иако Белић 1950, Вуковић 1949 и П 1960 наводе само непрелазни медијални глагол *обудов(ј)ети* 'постати удов', а Вуковић 1949 и РСАНУ напомињу да су форме на *-ити* неправилне (некњижевне), у грађи су једнако заступљени примери са оба суфикса:

-(j)ети: Романиа *обудовліела* іе (Сар. 3, 32, РСАНУ). Вук је оставио ... кћер Мину, која ... је *обудовела* (Мил. М. Ђ. 27, 242, РСАНУ). Ово [вршење службе словенским језиком] што се поче с њима ... настави се после с другима по осталим јепархијама ... редом, како би која *обудовела* (К-Ј 2, 110, РСАНУ). Настанио се код војвоткиње од Албе, која је у међувремену *обудовела* (Монографија о Гоји, ЕК). Кад сам *обудовела*, беда ме је бацила у највеће бриге (Potocki, J., Rukopis nađen u Saragosi, Bgd, 1988, ЕК). Како је *обудовела*? (Киш Д., е., Пешчаник, ЕК).

Највећа тешкоћа била ми је да убедим Хасана да нећу напустити кућу кад будем *обудовела* (Пан. И., 67).

-ити: Роди мајка девет пособаца, | Изродила, пак *обудовила* (НП Вук 1, 123, РСАНУ). *Обудовивши* уда се у Добрињу (Вук, РМС). Попа је врло млад *обудовио* (Весел. 14, 233, РСАНУ). Учини се једном младом „гајитељу музџа” е је књижевна критика у тој земљи *обудовила* (Цар, БК 1904, 1147, РСАНУ). Већ је четири месеца како је рашко-призренска и скендеријска епархија *обудовила* (Дело 11, 84, РСАНУ). Капамација је био осиромашео, отада је био *обудовио* (Српјански, М., Seobe druga књига, ЕК). Откако је *обудовио*, почео је да се моли богу (Андрић, 462, РСАНУ).¹⁰⁵ Није хтела да се преуда ни врати кући кад је *обудовила* (Andrić, I., Na Drini ćuprija, ЕК). Османлије су свирепо убиле осам стотина сељана иза којих је остало за мало па исто толико удовица – „обудовјелих жена” (*обудовити* – остати без брачног друга оп. сл. с.) (Пол. 7. октобар 2008, ЕК). Друга теорија заснива се на могућности избора брачног партнера, на теорији да се здраве особе венчавају и остају у браку док мање здраве особе или не склапају бракове или ће се лако разводити, раздвајати „од стола и трпезе” и *обудовити* (www.rts.rs, 31. 8. 2008, ЕК).

2.1.13. У РСАНУ налази се глагол са квалификатором покр. *опразнити* (*опразнити*), чија је примарна семантичка реализација ’учинити празним’, а секундарна (а) ’постати празан’ и (б) ’постати сиромашан, осиромашити’. На његово друго значење под (б) упућује се глагол *опразнети* (*опразнети*) / *опразњети* (*опразњети*), који је забележен и у Вуковом *Рјечнику*, а наводи га и Белић 1950:

-(j)ети (*ијал. ијек. опражњети*): И наше је *опразњело* царство (НП Вук 5, 493, РСАНУ). Шта је човјек ... обобужа јадан, е *опражње* (Новић 3, 205, РСАНУ). *Опражњео* сам са те биједе (И., Даница 1862, 534).

-ити: Сва три града моја затворише, | Те градови моји *опражнише* (НП Вук 8, 325, РСАНУ). Ено, опет једна [ластаница]! *Опражниће* тамнице ноћас (Прибићевић М., БК 1904, 172, РСАНУ). Попала га је велика фамилија и грдна сиромаштина; *опразнио* [је Спасоје] као нико у Каменштаку (Ђур. 5, 38, РСАНУ).

За ове временски и територијално маркиране глаголе може се рећи да се значење ’постати празан’ може исказати двома лексемама – дублетима са суфиксом *-(j)ети* и суфиксом *-ити*, а да се суфикс *-ити* раширио аналогично према учесталијим реализацијама прелазног активног глагола *опразнити* или још фреквентијег *испразнити*.

2.1.14. Глаголи којима је мотивна реч придев *ружан* добро чувају суфикс *-(j)ети* када су непрелазни медијални. Белић 1950 наводи *оруђнети*, али у ијекавском дозвољава и *оруђњети* и *оруђнитити*, као и Вуковић 1949 и П 1960. РМС наводи само варијанту са суфиксом *-(j)ети*. У РСАНУ налазимо медијални глагол *обруђнети* / *обруђњети*

¹⁰⁵ За разлику од првог издања, које је ексерпирано за РСАНУ, у ЕК стоји *обудовео* (Andrić, I., Travnička hronika, Sarajevo, 1985, ЕК).

са напоменом у заглављу речничког чланка да је *обружнити* некњижевно. У овом речнику, поред на исти начин представљеног непрелазног медијалног глагола *оруђнети* / *оруђњети*, налазимо и прелазни активни глагол *оруђнити*. За глагол са префиксом *по-* Белић 1950, супротно глаголу са префиксом *о-*, код екавске варијанте дозвољава дублет *поруђнети* и *поруђнити*, а за ијекавску наводи само *поруђњети*, али Вуковић 1949 признаје и *поруђњети* и *поруђнити*. Према П 1960, *поруђнети* / *поруђњети* и *поруђнити* јесу две лексеме – 'постати ружан' и 'учинити ружним'. И РМС, у складу са тада актуелним правописом, овако обрађује парове *поруђнети* / *поруђњети* – *поруђнити* и *проруђнети* (*се*) / *проруђњети* (*се*) – *проруђнити*.

Посведочене потврде за непрелазне медијалне глаголе мотивисане придевом *ружан* показују да је суфикс *-(j)ети* раширен у стандардном српском језику од Вуковог времена до данас у оба изговора. Није примећена већа заступљеност варијанти са суфиксом *-ити* у језику ијекавских писаца, а ни екавских, те не стоје нормативне препоруке из средине XX века (Белић 1950, Вуковић 1949). Потврде на *-ити* посведочене су код Св. Ћоровића и В. Петровића, што се може објаснити утицајем њиховог завичајног говора. Осим префиксираних медијалних глагола, забележени су и непрефиксирани, које правописи и речници нису регистровани. Дакле, код ових глагола стандардне су само варијанте са суфиксом *-(j)ети*:

-(j)ети: Жене су наочиглед *ружњеле* (Десн., 85). Капетаново лице је полако *ружнело* (Bredberi, R., Tetovirani čovek, Bgd, 1979, prev. M. Rajković, ЕК). Мјесто преминула слушао сам од других *поруђњела* и *оруђњела* (НП Вук 1, 361, у фусноти, РСАНУ). Схватила је зачас да ће *поруђнети* (Стрјански, М., Seobe, АСК, ЕК). Види се да је нешто *поруђњела* (Радул. Ј., РМС). Много се ... истрошила ... и *поруђнела* (ЈМС 1951, РМС). Кад жена поружни, као што је она *поруђњела*, онда [мушкарци] бјеже од ње (Селим. 2, 277). Шта, *поруђнела*? ... И ти имаш тај утисак (Киш Д., е., Ноћ и магла). *Поруђњела* сам, видим сама (И., 381). Још је некако отврдно, Соро Deveroux *поруђнела* (Рекіћ, В., Besnilo, Bgd, 1987, ЕК). *Поруђнела* је, лице јој је постало меснато (Поп. Мирос., 259). Лела се ... нагло осушила и *поруђнела* (Savić, M., Ujak naše varoši, Bgd, 1977, ЕК). Алмаса је *поруђњела* (Љубарда В., 169). Као да је *поруђнела* (Мићић Д. М., 106). Помислих како остарити, *поруђнети* ... није оно што је лоше (Пан. И., 119). Можда ће ми нос *поруђнети* (www.rts.rs, 17. 11. 2009, ЕК). 26 процената испитаника мисли да је град *поруђнео* (Пол. 19. јун 2009, ЕК).

-ити: Колико је *обружнила*! (Ћор. С. 12, 189, РСАНУ).

-(j)ети (се)/-ити: Била [је] уверена да ће ... *се* онда [ако се заљуби] *проруђнети* (Петр. В., РМС) : Остарела сам и *поруђнила* (И., 61)¹⁰⁶.

¹⁰⁶ У РМС је овај пример наведен са суфиксом *-(j)ети*.

За прелазне активне глаголе у нашем корпусу нашла се само једна релевантна потврда са одговарајућим суфиксом:

-ити: Причинила му се као украс, који је сам себе хтио *оружнити* (Прица Ч., Реп. 1959, 4–5/14, РСАНУ).

2.1.15. Према РМС, непрелазни медијални глагол са значењем 'постајати сирот, сиромашан' има суфикс *-ити*: *сирòтити*. Међутим, и у овом речнику и у правописним приручницима (Белић 1950, Вуковић 1949, П 1960) за префиксиране непрелазне медијалне глаголе наводе се варијанте са суфиксом *-(j)ети*. Наиме, Белић 1950 има глаголе *осирòт(j)ети* (а у загради наводи *осирòтити* без квалификатора) и *посирòт(j)ети*, Вуковић 1949 издваја *о-*, *по-сирòтјети*, са напоменом да су облици на *-ити*, *-ила* неправилни. П 1960 наводи пар *осирòт(j)ети* 'постати сирот' и *осирòтити* 'учинити сиротим', али само непрелазни медијални глагол *посирòт(j)ети*. У складу с тим налазимо одреднице у РМС и РСАНУ.

Прикупљена грађа указује на то да су раширени префиксирани непрелазни медијални глаголи са суфиксом *-(j)ети* од почетка формирања модерног стандардног језика. Посведочене варијанте са суфиксом *-ити* у екавском су ретке и везују се за почетак ХХ века. У ијекавском изговору, мада потврде нису бројне, као што се види, алтернирају варијанте са оба суфикса:

-(j)ети (дијал. *ијек. осироћети*): *Осиротјевши* за вама ... већма хићасмо да видимо лице ваше (Вук 11, 516, РСАНУ). Ми бисмо *осиротели* ... и најпосле пропали (Миодр. 3, 217, РСАНУ). Земља [је] пуста и *осиротела*, градови порушени (Вукић. М., Дело 4, 87, РСАНУ). Народ [је] *осиротео* услед ратова (Јелић И. 3, 12, РСАНУ). Врзине ... опустеле и *осиротеле*, те се из сваког дворишта лепо гледало свуда наоколо (Радић Д. 5, 89, РСАНУ). Улице су *осиротеле* (Поп. Мирос., 120). Није ми зазор да кажем да није само моја кућа *осироћела* (Килибарда, 116). Ако би ко од њих *осиротео* у потребама, остали му све потребно дају (Пол. 23. август 2000, ЕК). Отац ми је *осиротео* (Гаг., 31). Народ је *осиротео* (www.rts.rs, 18. 3. 2009, ЕК). Што ми сломи двије пушке мале, | то ћу, љубо, *посиротјет* тешко (НП Вук, РМС).

-ити: Један човек да је *осиротио* с лебом ... ласно би га могли одржати (Гавр. М. 1, 258, РСАНУ). Пострадаће и *осиротиће* и многе задужбине (Коч., 218). Зашто да речемо? Јер је *осиротила* и пострадала Немањића света задужбина (И., 255). Ех, шта ћеш *осиротило* се (Ћоп., 221).

Правила дистрибуције суфикса *-ити* (и *-(j)ети*) у творби прелазних активних глагола од придева *сирот* не могу се поуздано пратити, с обзиром на недостатак морфолошки индикативних примера. У грађи се нашла само једна потврда, нестандартна и у погледу дистрибуције суфикса и у фонетском погледу:

-(j)ети: Како може брате, киндисати | И своју дјечицу *осуроћети* (Вул. В. 1, 226, РСАНУ).

Дакле, док се на основу грађе може утврдити да норма код непрелазних медијалних глагола није угрожена, за прелазне активне глаголе може се само дати препорука о томе да је исправно користити глаголе са суфиксом *-ити*.

2.1.16. Белић 1950 истиче да треба разликовати непрелазни медијални глагол *слаб(ј)ети* – 'постајати слаб' од прелазног активног глагола *слабити* – 'чинити слабим'. Међутим, П 1960 ове семантичко-синтаксичке реализације наводи као значења једне лексеме – *слабити*. За глаголе са префиксом *из-* код Белића 1950 стоји *ислаб(ј)ети*, а у загради *ислабити*, а П 1960 формално раздваја семантичко-синтаксичке реализације *ислаб(ј)ети* 'постати слаб' и *ислабити* 'учинити слабим'. Са префиксом *о-* код Белића 1950 налази се варијанта са суфиксом *-(j)ети*: *ослаб(ј)ети*, а П 1960, П 1993, Пшк 1997 и П 2010 сматрају да се поред *ослаб(ј)ети* у значењу 'постати слаб' користи и глагол *ослабити*, који може бити и прелазни активни 'учинити слабим'. Вуковић 1949 указује на то да су боље варијанте *за-*, *ис-(<из-)*, *о-*, *слабити* него *за-*, *ис-(<из-)*, *о-*, *слабјети*. Такође, Клајн 2002 и СЈП истичу да је данас уобичајено *ослабити*, али у придевској употреби *ослабели*, *-а*, *-о*.

Према РСАНУ, глагол *заслабити* у оквиру своје полисемне структуре може развијати медијално и активно значење. У овом речнику се код глагола са префиксом *из-* у заглављу речничког чланка изједначавају варијанте са суфиксом *-(j)ети* и *-ити*: *ислаб(ј)ети* и *ислабити*, с тим што се код значења у ком се овај глагол остварује као прелазни активни напомиње да је стандардно само *ислабити*. Глагол *ослаб(ј)ети*, под којим се налазе овакви примери, упућује се на глагол *ослабити*, код кога се прво наводе семантичке реализације у којима је овај глагол медијални, а потом оне у којима је активни. РМС има само варијанту са суфиксом *-ити* за глагол *ислабити*, а медијални глаголи са суфиксом *-(j)ети*: *слаб(ј)ети* и *ослаб(ј)ети* упућују се на значење глагола *слабити* и *ослабити* у коме се они реализују као непрелазни медијални – 'поста(ја)ти слаб'. Овај речник има и непрелазне медијалне глаголе *послабити* и *преслабити*, а *раслабити* може бити и активни и медијални.

Прикупљена грађа показује да се суфикс *-(j)ети* код непрелазних медијалних глагола јавља спорадично током XX века, док је суфикс *-ити* веома раширен од почетка XIX века до данас код писаца из свих зона. Такође се може уочити да је суфикс *-(j)ети* веома редак код неп-

рефиксираних глагола, о чему сведоче и потврде од писаца код којих алтернирају ови суфикси у творби глагола од придева *слаб* – префиксирани глаголи су са суфиксом *-(j)ети*, а непрефиксирани са суфиксом *-ити*:

-(j)ети: Утицај је руски ... *слабео* (Нов., РМС). Ветар је стално *слабео* (Вен, Ж., Put oko sveta za 80 dana, Bgd, 1963, prev. R. Zavišić, ЕК). Ледена страва нас обузима, јер су коњи *ислабели* (Јак. С. 2, 187, РСАНУ). Он је *ослабео* (Милан., ЈФ 18, 234, ГрРСАНУ). Жалио се да је остарео и *ослабео* (Нен. Љ. 26, 155, РСАНУ). Тај је унутрашњи живот данас *ослабео* (Нов. 24, 50, РСАНУ). Кад се ови народи ... разасуше као народи, онда много *ослабеше* (Мил. М. Ђ. 7, 179, РСАНУ). Црева [су им] од нејела и дуготрајне глади *ослабела* (Јак. С. 6, 485, РСАНУ). Утицај Војислава Илића не само да је *ослабео* но се у главноме и изгубио (Скерл. 4, 61, РСАНУ). Наши су стари обичаји ... или измењени, или *ослабели*, или ишчезли (Ђорђ. Т. 10, 25, РСАНУ). Та љубав према књижевном језику, будно старање о њему не смеју *ослабети* (Белић, Књиж. 1, 216, РСАНУ). Директор као да беше још више *ослабео* (Bulgakov, М. А., Мајстор и Margarita, Bgd, 1995, ЕК). У последње време је много *ослабео* (Dostojevski, Poniženi i uvredeni, Bgd, 1975, ЕК). Је ли *ослабела*? (И.).

-ити: (Вук, Рј.). Вјетар поче *слабити* (Мат., 63). Док се сунце спуштало и *слабило*, главном улицом комешало се (Milićević, V., Весприце, АСК, ЕК). [Народи] су опет *слабили* (Крст. Н. 2, 3, ГрРСАНУ). Доцније у болници ... Са, удара, ум *слабио* – | Свршила је у болници (Јов. В. М. 2, 345, ГрРСАНУ). Турска је из дана у дан *слабила* (Вукић. М. 4, 131, ГрРСАНУ). Она почиње *слабити*, док ... не подпадне сасвим под византијску власт (Ђорђ. Т. 4, 25, ГрРСАНУ). У почетку она наивно вероваше да ће утисак *слабити* (Čosić, V., Dva carstva, Bgd, 1928, ЕК). Разговор је очигледно *слабио* (Јов. Милош 1, 338, ГрРСАНУ). Телесна жудња од тога није *слабила* (Вербер, 198). *Слабила* је сила (Десн., 43). Послије је још неколико дана одлијегала туђава која је све више *слабила* (Ђоп., 15). Интересовање за њега је услед тога код читалаца *слабило* (Стев., НЈ НС 20, 30, ГрРСАНУ). Због тога је моје интересовање за њега *слабило* (Минд. 3., 269). Дисање јој је све више *слабило* (Киш Д., 186). Почео је *слабити* [бол] (Поп. Мирос., 61). Економска моћ једних *слабила* ... а других јачала (Пантић М. 1, 90, ГрРСАНУ). Као да је постајала рупа у којој је упадала ... све више *слабила* и на крају умрла (Марков М., 43). Али је све северније занос Горњака *слабио* (Петр. Гор., 146). Док је напетост *слабила*, спазми ћелавчеву голу лобању (Павк. В., 178). *Слабио* је наикадашњи превратнички дух (Popović-Obradović, O., Parlamentarizam u Srbiji: od 1903. do 1914. godine, Bgd, 1998, ЕК). Ми ћемо све више *слабити* (Simić, P., Svetac i magle: Tito i njegovo vreme u novim dokumentima Moskve i Beograda, Bgd, 2005, ЕК). Атмосфера изборне победе ће *слабити* (Пол. 6. фебруар 2008, ЕК). Моје су очи стално *слабиле* (Laušević, Ž., Godina prođe, dan nikada, Bgd, 2011, ЕК). Како је дијете *ислабило* (Лаз. Л., 125). Српски народ [је] *ислабио* у бојевима без престанка (Крст. Н. 2, 83, РСАНУ). Ја у старости нисам ни мало *ислабио* (Срем. 1, 169, РСАНУ). Бојим се што је тако *ислабио* (Petrović, R., Ljudi govore, Bgd, 1931, ЕК). По њиноме изгледу видио је да су *ислабила*, и сјетио се да је то од глади (Миљ. 4, 108, РСАНУ). И не *ослабивиши* вјером не погледа [Аврам] ни на своје већ уморено тијело (Вук 11, 399, РСАНУ). Она [црвена светлост] ... не

може толико *ослабити* као проче (Стојк. А. 4, 102, РСАНУ). Србија *ослабила*, подвргла се Турцима (Дан. Ђ. 7, 134, ГрРСАНУ). И сам човек, ако живи онде, где светлости нема мора побледети, *ослабити* (Steј. 1, 47, ГрРСАНУ). Многе би се пчеле враћале на старо место, због чега би кошница у знатној мери *ослабила* (Мрш. 1, 23, РСАНУ, под облетети). Рука ће ми *ослабити* (Нов. 1, 89, ГрРСАНУ). Видимо више пута бикова, који су тако изнемогли и *ослабили*, да их мораш крави однети (Селъ. 1868, 68, ГрРСАНУ). Је ли државна власт ојачала или *ослабила*? (Поп. Гавр. 8, 103, РСАНУ). Он је ... настојавао да не би партија противна Карађорђу *ослабила* (Бат. 1, 833, РСАНУ). Толико су му ноге *ослабиле* (Ђор. С., 30, ГрРСАНУ). Сувише му живци беху *ослабили* (Макс. Ј. 3, 5, РСАНУ). Дрво ће *ослабити* (Турић 1, 653, ГрРСАНУ). Коса на глави побелила, руке *ослабиле* (Михаил. 1, 143, ГрРСАНУ). А што да речемо о чистој науци, чији су се апостоли из Дубровника растурили по целом свету, те свуда сјали највећим сјајем још за дуго времена пошто је република политички и материјално *ослабила* (Цар 5, 14, ГрРСАНУ). Александра тек у том часу примети колико је Бајкић *ослабио* (Ćosić, В., Kroz knjige i književnost, ЕК). Мој брат се много променио: *ослабио* и некако остарио (Јанк. Мил. 1, 9, РСАНУ). Имања се исцепкала, приходи *ослабили* (Стај. У. 1, 3, РСАНУ). Филипович је био *ослабио* (Сrnјanski, М., Seobe druga knjiga, АСК, ЕК). Последњих година чаршија је *ослабила* (Андрић, 21). Замолила сам Кетрин да ми чита јер ми је вид *ослабио* (Минд. 3., 311). Од тог пића неће их забољети глава, нити ће им тијело *ослабити* (Селим. 1, 235). Срце ми је *ослабило* (Лал., 143). Није да је моја љубав према мајци била *ослабила*, то никако (Киш Д., 37). Очи су ми *ослабиле* (Марков М., 131). Био сам, кажем, готово уверен да је моја способност да се узбуђујем *ослабила* али – није *ослабила*, преварио сам се (Велм. С., 201). Нису пропуштали ни један говор а да не истакну ... да нам је *ослабила* будност (Капор 3, 56, РСАНУ). И сам сам га видео, мада су ми очи *ослабиле* (Ненад. Д., 92). Вуле је *ослабио* (Павк. В., 103, 105). Кошкање је престало, а терет на мојим рукама *ослабио* (Пан. И., 496). Страшно сам *ослабио* (Adamović, V., Umetnik i bolest, Bgd, 2007, ЕК). Разведрава се, а и ветар је *ослабио* (РТС 1, 24. 1. 2006). Динар је јуче *ослабио* за 0,3 одсто према еврџу (Глас 2008, 3646/8). Вид ми је одавно *ослабио* (ВН 21. фебруар 2010, 19). Та болест за нашу крв не пријања ... Мало си *послабио* (Ђур. 4, 275, ГрРСАНУ). Откако је [мајка] *послабила*, она много плаче (Вуков. Ч. 1, 235, ГрРСАНУ). Мајчино срце [ће] ... од жалости *раслабити* (Миљ. 4, РМС).

-(j)ети/-ити: Трошио се [песник] ... реч му је *слабила* (Сек. 2, 167, РСАНУ, под бледети) : Тонов *ослабеше*, инструменти се поделише (Sekulić, I., Kronika palačačkog groblja, АСК, ЕК). И усудите се да кажете после свега тога да нису *ослабели*, нити се помутили животни извори под том „звездом“ (Dostojevski, Idiot, ЕК) : Ноге су ми *слабиле* (И.). Памћење му је *слабило* и разум се мутио (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК). Нагалија је све више и више *слабила* (Šolohov, M., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК) : Приметно је *ослабео* (И.). Када је онда израчунао колико би та сила *ослабела* са квадратом отстојања од Земљине површине па до самог Месеца, он је нашао да она не би била довољна да одржи Месец у његовој садањој путањи (Milanković, M., Kroz vasionu i vekove, АСК, ЕК) : Увећањем тог отстојања, *ослабила* је, по Њутновом закону, снага којом нас Земља приљачи (И.). Ја сам, будући да су ми очи *ослабеле*, понео позоришни двоглед (Пек. Б. 8, 328, РСАНУ) : Грмљавина је *слабила* (Pekić, B., Besnilo, Bgd, 1987, ЕК).

Прелазни активни глаголи су фреквентни и код њих се суфикс *-ити* доследно јавља:

-ити: Били су у Србији унутрашњи немири, који су *слабили* народну снагу (Крст. Н. 2, 22, ГрРСАНУ). Чим излетимо из Земљине атмосфере, облиће топли Сунчеви зраци наш воз, топлији него они што стижу до Земље, јер их неће *слабити* ни апсорпција ни расипавање у ваздуху (Milanković, M., Kroz vasionu i vekove, АСК, ЕК). У Босни настаје читав низ унутрашњих ратова и разора, који *слабише* краљевину и народ (Вукић. М. 4, 107, ГрРСАНУ). Фронт положаја ... савршено је био покривен ... што је положај *слабило* (Павл. Ж. 1, 139, ГрРСАНУ). Јер се само о једном ради: *слабити* непријатеља (Сек. 5, 255, ГрРСАНУ). Ни први ни други утицај не може се *слабити*, а да се врло озбиљно не угрози онај узвишени циљ колеца (Пуп. 1, 138, ГрРСАНУ). Пијан умор *слабио* му је вољу и свести (Šolohov, M., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК). Сви послови и напори у вези са Босном и Турцима вукли су га ка земљи, спутавали и *слабили* (Андрић, 490). Та извесност ... није *слабила* младићеву вољу (Pečić, V., Besnilo, Bgd, 1987, ЕК). Разуме се да су ове злослутне мисли *слабиле* вољу да припремим одбрану од оптужби (Tišma, A., Široka vrata, ЕК). То је ... додатно *слабило* позиције владе у односу на скупштину (Popović-Obradović, O., Parlamentarizam u Srbiji: od 1903. do 1914. godine, Bgd, 1998, ЕК). Ако се будемо делили, само ћемо *слабити* једни друге (Пол. 13. април 2001, ЕК). Нђгове су га године *ослабиле* (Жив. Т. 1, 4, РСАНУ). Тада ћемо дакле према потреби појачати или *ослабити* ... последњу децималу (Неш. 5, 375). Данас је старост *ослабила* његову снагу (Мил. М. Ђ. 14, 29, ГрРСАНУ). Сматрало се да би увођење народног језика у књижевност и реформа правописа *ослабили* духовне и књижевне везе српског народа са великом православном словенском Русијом (Прод. 3, 20, РСАНУ). То ју је лако *ослабило*, али и ојачало (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК). Најбоље *ослабити* га [непријатеља] јединачном ватром (Ђурић Д. 1, 73, РСАНУ). Изиграност у националним питањима *ослабила* је борбеност (Ђорђевић М., Књиж. 3, 73, РСАНУ). *Ослабио* га је напор (Петр. В., 163). Смрт ових *ослабиће* храброст осталих (Dima, A., Četrdeset i pet, 2, 1964, prev. A. M. Popović, ЕК). Не види ... ништа што би га могло *ослабити* (Селим. 6, 287, РСАНУ). Дуге године робовања и револуционарни занос *ослабили* су му плућа (Киш Д., е.). Помислио сам да ћу, ако поспем стазицу жиром ... *ослабити* свињама пажњу (Ненад. Д., 160). Можда је земљотрес *ослабио* Троју (Б92, 11. 2. 2006). То попуштање је *ослабило* имунитет империје (Basara, S., Uspori i pad Parkinsonove bolesti, Bgd, 2006, ЕК). Најновија статистика показује да су овде цене на велико у новембру скочиле за 3,2 процента, више него у иједном месецу за протекле 34 године, *ослабивши* донекле и стандард просечног становника (Пол. 25. децембар 2007, ЕК). Стелинг опет не беше човек који би *раслабио* ... дух својега ђака (Ник. А. 1, 138, ГрРСАНУ). У ретком обољењу удружили су се неколики чиниоци који су потпуно *раслабили* имуни систем (Пол. 4. септембар 2006, ЕК).

Потврде за рефлексивне глаголе нису бројне, а иако им је значење медијално, доминира суфикс *-ити*:

-(ј)ети: Жена ми се *ослабела*, те не може да ме слуша (НПр Прод., 227, РСАНУ).

-ити: Аждаја се жвала *ослабише* (НП Вук 5, 448, РСАНУ). Па се српска војска *ослабила* (И. 7, 487, РСАНУ). Сиромасима треба само толико помоћи одредити,

колико е за животъ нужно, како *се* небы воля къ раду ... *ослабила* (Цук. 3, 541, РСАНУ). Само *сте се*, песме чиле, | При свршетку, *послабиле* (Јов. В. М. 2, 371, ГрРСАНУ).

Грађа указује на то да се суфикс *-(j)ети* потискује из језичке праксе код медијалних глагола мотивисаних придевом *слаб*. Веома рано (може се рећи још у Вуково време) почео га је потискивати суфикс *-ити* код писаца из свих зона српског језичког простора. Неутралисање формалне опозиције између медијалних и активних глагола, који су иначе веома фреквентни, одвија се у корист суфикса *-ити*. Међутим, медијални глаголи са суфиксом *-(j)ети*, с обзиром на значење које овај суфикс уноси у речи, не могу се сматрати нестандартним, већ споредним морфолошким варијантама.

2.1.17. Код непрелазних медијалних глагола мотивисаних придевом *стар* изражена је тенденција ширења суфикса *-ити*, како је запазио Стевановић (1964: 581), а што је постепено верификовала и норма. Белић 1950 наводи глагол *ст̃ар(j)ети*, а код екавске варијанте у загради и *ст̃арити*, како чини и за глаголе са префиксима *до-* и *за-*. П 1960 код медијалних глагола прописује суфикс *-(j)ети*, као и Вуковић 1949, који упозорава на то да су варијанте на *-ити* неправилне. Матичини правописи после распада српскохрватског језичког заједништва (П 1993, Пшк 1997 и П 2010) истичу да се поред *ст̃ар(j)ети* 'постати стар' у истом значењу користи и глагол *ст̃арити*, који може значити и 'чинити старим' (што важи и за глаголе са префиксима *за-* и *о-*). Клајн 2002 изједначава *ст̃ар(j)ети* и *ст̃арити* у медијалном значењу. Ипак, код глагола са префиксом *о-* старији правописи (Белић 1950, Вуковић 1949 и П 1960) истичу да је *òстар(j)ети* непрелазни медијални, а *òстарити* прелазни активни глагол и да треба водити рачуна о дистрибуцији суфикса *-(j)ети* и *-ити*. Међутим, Клајн 2002 каже да се ова разлика изгубила у значењу (тј. у облику), а СЈП истиче да је ређе *остар(j)ети* него *остарити*. Када је реч о глаголима са префиксом *по-*, Белић 1950 наводи *пòстар(j)ети* и у загради *пòстарити*, а П 1960 разликује *пòстар(j)ети* 'постати стар' од *пòстарити* 'учинити старим'. Медијални глагол *прèстар(j)ети* наводе Белић 1950, Вуковић 1949, П 1960 и П 2010, а Белић и Вуковић истичу да је *прèстарити* неправилно. И дескриптивни речници су настојали да покажу и формалну дистинкцију изражену одговарајућим творбеним формантом између непрелазних медијалних и прелазних активних глагола, али тамо где је то грађа изискивала нису искључивали непрелазне медијалне глаголе са суфиксом *-ити* из стандарда. РМС наводи непрелазни медијални глагол *ст̃ар(j)ети* и актив-

ни (прелазни и рефлексивни) *ста̀рити*. Од префиксираних глагола у РСАНУ посведочен је непрелазни медијални *до̀стар(ј)ети*. Оба речника изједначавају медијалне глаголе *за̀стар(ј)ети* и *за̀старити*, а имају само *ѝстар(ј)ети*. РМС и РСАНУ у складу са нормативним препорукама наводе пар *до̀стар(ј)ети* и *до̀старити*, али у полисемној структури другог глагола налазе се семантичке реализације 'учинити старим' и 'постати стар', с тим што се последња упућује на глагол *до̀старети*. На исти начин је у РМС представљен пар са префиксом *по-*, а са префиксом *пре-* региструје се само непрелазни медијални глагол.

За глаголе мотивисане придевом *стар* посведочен је велики број потврда за непрелазне медијалне глаголе, који се јављају са оба суфикса:

-(ј)ети: старјети (Вук, Рј.). Немачки народ још није почео *старети* (Нен. Љ. 26, 37, ГрРСАНУ). Љубишин отац ... наједном почео ... *старети* (Петр. Б., ЈМС 1949, 1, 26, ГрРСАНУ). Недић је писао о нашим новијим лиричарима ... који су сви писали једним језиком који још није био *застарео* (Јов. С., 235). Дужници затраже код суда, да се скине попис по основу, што је досуђена тражбина *застарела* (Макс. Ст. 2, 16, ГрРСАНУ). *Застарео* си, Зуле (Радић Д. 6, 244, РСАНУ). Учинио се неће казнити ... ако је право на гоњење ... *застарело* (Зб. зак. 32, 3, РСАНУ). Другови се нису могли одмах да пребаце у Београд, јер су пропуснице већ биле *застареле* (Дед. В. 2, 472, РСАНУ). Има књига које ... нису ... *застареле* (Пол. 1951, 13860/4, РСАНУ). *Застарјело* је гледање по коме је фантастика неразјашњиво повезана са мистиком (Десн., 198). Отуда се врло рано ... јављају ... истраживања ... ради објашњавања свега онога што је већ било *застарело* или искварено (Munen Ž., Istorija lingvistike, Bgd, 1996, prev. V. Iljin, 131). Нема ниједне речи која ће *застарети* пре 2050. године (Orvel, Dž., 1984, Bgd, 1977, prev. V. Stojiljković, EK). Да је моја Аспазија, *застарела*, како се пред људима изволео изразити ... то ћемо истерати на чистац (Пек. Б., 10). Видећете да мој случај није *застарео* (Јос.-Вишњ., 66). Тада ће они [подаци] већ *застарети* (Inić, В., Kako postati milioner, Danas, 8. 12. 2003, EK). Европска Начела говоре о праву ... које може *застарети* (Draškić, М. i dr., Ugovorno pravo međunarodne trgovine, Bgd, 2005, EK). У новије време се природно проглашава да је ... трагање за истином *застарело* и превазиђено (Марицки Гађански К., Политикини културни додаци 2006, 22/9). Мале фирме ... могу брзо *застарети* (Economist magazin, Bgd, EK). Многим пацијентима *застарели* су налази (ВН 21. јул 2010, 5). Наводи следеће формате ... који вероватно неће *застарети* (Deljanin, S., Zastarevanje digitalnih informacija, INFOteka, XIII/1, 2012, EK). Отац и мати онога сељака као да су се оковали на овоме свету, *остарели* и поцрнели и осушили се као авети (НПр Вук, 96). Бркови се опустили, лице потамнело, па *остарело* (Лаз. Л., 86). А и Иконија је *остарјела* (И., 106). Жалио се да је *остарео* (Нен. Љ. 26, 155, РСАНУ). Зато је пре времена *остарео* (Срем. 14, 120, ГрРСАНУ). И она, када је *остарела*, никада овамо више није долазила (Станк. Б., 25). Била је пре времена *остарела* (Јов. С., 198). Била је изгорела од сунца, још више *остарела* и погрбила се (Перов. М. 1, 221, ГрРСАНУ). Директор као да беше још више ослабео и чак *остарео* (Bulgakov, М. А., Majstor i Margarita, Bgd, 1995, EK). Мора бити да сам ја баш и грдно *остарео* кад више ништа не разумем (Пек. Б. 8, 73, РСАНУ). Лице као да

остаре (И. 11, 115, РСАНУ). Ја сам *остарела* (Павл. Жив., 185). Кева и ћале ми баш *остарели* (Михаил. Д. 1, 64). Много пије. А и *остарео* је (Savić, М., Ујак пање varoši, Bgd, 1977, ЕК). Убрзо путник тако *остаре* да су му само боре држале остале црте лица (Петр. Гор., 107). А ти знаш да сам *престарео* за ексцесе (Лаз. Л., 6). Стаде сваком приликом истицати како је Ката *престарјела* (Десн., РМС). Али га не примише што је *престарео* (Марк. М., РМС).

-ити: *Старио* е (Кост. М. 3, 143, ГрРСАНУ). Ты си ... *старити* почео (Михаил 1, 258, ГрРСАНУ). Што је више *старіо* ... он се ... све одређеније осећао Хрватом (Ћор. В. 3, 110, ГрРСАНУ). Тек кад човек почне *старити* воли да се послужи штапом (Вуј. 1, 90, ГрРСАНУ). Људи су *старили*, мењали се (Радов. Ђ. 1, 291, ГрРСАНУ). *Старио* је у кући без блиских рођака (Čosić, В., Два carstva, Bgd, 1928, ЕК). Замишљао сам ово тело како ће *старити* кроз десет година (Petrović, R., Sa silama nemejljivim, Bgd, 1977, ЕК). Док сам ја и све остало ван њега *старили*, оно је остало непромењено (Симић Ж. 1, 138, ГрРСАНУ). Његов слепи осмех је *старіо* брже од његових очију (Павић, 154). Човек је *старіо* (Jerotić, V., Psihoanaliza, bolest, stvaranje, Bgd, Zemun, 2005, ЕК). Што је Ајша више *старила*, то су се и њене приче пуниле злом слутњом (Љубарда В., 360). Мада су се њени пријатељи мењали, *старили* ... те су улице остајале увек једнако разрушене (Арсен. В. 1, 100). Вукова дела никада неће *застарити* (Стев., Сл. Б. 1947, 641, РСАНУ). За њих је све *застаріо* (Коч., 289). Он ће *застарити*, да би га заменило нешто што је сада у подједнакој мери незамисливо (Klark, A., 2001: Odisеја u svemіru, Bgd, 1983, prev. Z. Živković, Ž. Bogdanović, ЕК). Гиштови су откривени када су већ били *застарили* (Марк. Бели, 58). Никако неће *застарити* ништа (Дневник 2, РТС 1, 5. 6. 2008). Зејнел-бег и није толико *истаріо* колико је ослабио (Нуш. 14, 310, РСАНУ). За то време јако се променио; *остаріо*, огорео (Лебедева М., Даница 1870, 35, под огорети). И ви ћете некад *остарити* (Шапч. 13, 358, РСАНУ). Како су сад ове воћке *остариле*! (Ранк. С., РМС). Говорила је ... како је *остарила* (Коч., 62). Вино ће ... *остарити* пре у ... мањим бурадима (Ранк. Б. 1, 52). Мој брат ... некако *остаріо* (Јанк. Мил. 1, РМС). *Остарила* сам, обољела, оглувила (Дамјан. Ђ. 1, 9, ГрРСАНУ). Сад смо *остарили* (Љубарда В., 152). Листа се смањила и *остарила* (Воžовић, S., Tebi, моја Dolores, Bgd, 1984, ЕК). Зашто је одједном тако *остарила* (Минд. 2, 14, РСАНУ). Толико их је овдје који су *остарили* прије времена (Чол. 1, 243, ГрРСАНУ). Кад чу шта се од њег тражи, *остари* му осмех за дан (Павић, 118). Мајка је *остарила* (Stevanović, V., Idem Dunav plivam leđa, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX века, Bgd, 1999, ЕК). Он је *остаріо* и ја *остарила* (Велм. С., 165). Ако ти се деси да ништа не видиш, *остаріо* си (Ков. Душ., 147). И његова жена се, када је *остарила*, вратила у Епир (Глас 2006, 2966/4). Зато, сине, што је деда *остаріо* и може да се изгуби (Породично благо, РТС 1, 6. 3. 2006). Београд у просеку *остаріо* четири године од пописа 2002. (24 сата 2010, 876/3). Ружица је *постарила* много (Кост. Т. 3, 174, ГрРСАНУ). Трава је *престарила* (Ненад. Д., 120). Жеља да се удају и страх да ће *престарити* и остати неудате, код девојака се ... јављају веома рано (Требјеšanin, Ž., Predstava o detetu u srpskoj kulturi, АСК, ЕК).

Грађа показује да се код непрелазних медијалних глагола паралелно употребљавају суфикси *-(j)ети* и *-ити* од почетка формирања стандардног српског језика до данас. Ипак, може се запазити да је код

префиксираних глагола стабилнији суфикс *-(j)ети*, док код непрефиксираниог глагола преовладава суфикс *-ити* од почетка XIX века (о чему сведоче и примери аутора који су писали неререформисаном графикојом).

Да је овај процес у превирању, сведочи алтернација ових суфикса, која се среће код бројних писаца и у новинским текстовима још од XIX века независно од дијалекатске базе:

-(j)етити-ити: Балзак *застарео!* Зашто? Зато што говори истину! Као да истина може *застарити!* (Весел. 18, 45, РСАНУ) : Нинко много *остарио* (И., 145). Ја сам већ *остарео* (Уск. 1, 278, ГрРСАНУ). Његово лице је било бледо и *остарело* (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК) : Пожели да види мајку да ли је *остарила* (И.). Није *остарео*, али се преобразио (Vožović, G., Kosovske griče, АСК, ЕК) : Нешто је јаче *остарио* (И.). Салашани показују како је госпођа оседела и *остарела* (Sekulić, I., Kronika palanačkog groblja, АСК, ЕК) : *Остарила* сам (И.). Можда је мало и *остарео!* (Solohević, M., Tih Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК). Колико си порастао, *постарео* (И.) : Он је *старио* из дана у дан (И.). У дворишту га дочека дед Гришка, који је био *остарио* (И., књ. 2). Не жели да наноси срамоту ... Деспотовичу, који ... је *остарео* (Стпјански, М., Seobe druga knjiga, ЕК) : Али сам, ето, код жена, *остарио!* (И.). *Остарио* ... беше се навикао да ходи немаран (Стпјански, М., Seobe, АСК, ЕК). Сада се необична болест била усталила и *застарела* (Андрић, 185). Цело лице је подадуло ... као да је одавно *остарело* и запуштено (И., 287). Поп Никола је нагло *остарео* (И. 7, 185, ГрРСАНУ). Он је *престарео* и ороноу (И., РМС) : *Старио* је природно и [мост] (И. 7, 80, ГрРСАНУ). Тако је двоје већ престарелих, непознатих људи *старило* ту (И. 9, 126, ГрРСАНУ). Није чудо што сам овако *остарела* (Петр. В., 65). *Остарела* сам и проружнела (И., РМС, под проружнети) : Он је растао и *старио* (И., 54). Можете ли ме познати? ... *Остарила* сам (И., 61). Омршавила је за ту једну ноћ, потавнила и као да је *остарела* (Вербер, 140) : Учинило му се да је *остарила* (И., 149). *Остарјели* смо, болан, ја и Шемсо (Ћоп., 440) : Сад сам баш нешто о њој мислио. *Остарила* већ, ето тако као и ти (И., 228). Али признаћеш, то је *застарјело* (Селим. 1, 131) : За сат ће се смежурати, *остарити* (И., 233). Јаков је такође видно *остарео* (Киш Д., е., Ноћ и магла) : Дармолатов је нагло *остарио* (И., Гробница за Бориса Давидовича). Мени су и волови *престарели* (Čosić, D., Koreni, ЕК) : Ти си *остарио*, несрећниче (И.). Тај уџбеник из којег си се синоћ преслишавао јако је *застарео* (Капор, 79). И она ће *остарети* као и ми (И., 259) : Имаћу чега да се сећам док будем *старио* у Мимози (Капор, М., Зое, Zagreb, 1984, ЕК). *Остарео* сам, каже Свилени (Вел. Д., 223) : А када је и сам *остарио*, много тога је заборавио (И., 59). *Остарио* си, рекао је Марко (И., 153). Долазим ... да ... узмем оно мало наше и стране штампе која је већ ионако *застарела* (Гат., 9) : Није ми пало напамет да су као и ја *старили* (И., 240). Обоје смо *остарили* (И., 286). Стога се једно време у Херату подозриво гледало на мајсторе који нису ослепели иако су *остарели* (Пан. И., 165) : Ја сам мислио да сам за ових дванаест година *остарио* (И., 289). Очи су јој биле *остариле* (И., 151). Прекршаји су сада откривени и не верујем да ће *застарети* (Пол. 5. децембар 2009, ЕК). Неминовно је *остарела* (И. 24. септембар 2009, ЕК). Нема играча који су *престарели* (И. 6. јул 2007, ЕК) : Њено убиство неће никада *застарити* (И. 17. септембар 2006, ЕК). Његове речи да је лепо *остарити* али не и *престарити* као да су наговештавале његов скори одлазак на онај свет (И. 5. април 2008, ЕК).

За активне глаголе нема много потврда – неколико за прелазни и две за рефлексивни. Забележен је непрефиксирани прелазни глагол и глаголи са префиксом *о-*, док са другим префиксима нису посведочене информативне потврде за посматрану дистинкцију. Код њих нема одступања од нормe везаних за дистрибуцију суфикса – у свима се каузативност изражава суфиксом *-ити*:

-ити: Сиротиња и неимаштина *старила* их је прије времена (Јелић В. 1, 64, ГрРСАНУ). Два ... потеза, *остарише* му лице (Војн. И. 2, 10, РСАНУ). Обрачуни са полицијом и другим навијачким групама нису оставили трага на њему и *остарили* га пре времена (Пол. 3. август 2008, ЕК). Кафане ... су је и *остариле* унутра (Илустрована политика, ЕК).

-ити се: Немој *се* сам *старити* (Весел. 18, 415, ГрРСАНУ). *Старити се* [значи]: градити се стар (Куш. 1, 41, ГрРСАНУ).

Дакле, у савременом српском стандардном језику за непрелазне медијалне глаголе мотивисане придевом *стар* могу се користити дублети – глаголи са суфиксом *-(j)ети* и са суфиксом *-ити*. Код непрефиксираног глагола суфикс *-(j)ети* је у повлачењу, али код префиксираних глагола са префиксима *за-*, *из-*, *о-*, *по-*, *пре-*, који су посведочени у грађи, суфикси *-(j)ети* и *-ити* су у односима конкуренције. Активни глаголи нису раширени, али грађа код њих не показује одступање од нормe у погледу употребе суфикса *-ити*.

2.1.18. Према Белићу 1950, исправно је *трљлети / трљџети*¹⁰⁷, као и према П 1960, али према новијим правописима и приручницима, глаголи *трљлети* и *трљлити* су дублети (Пшк 1997, П 2010, Клајн 2002, СЈП). Већ Белић 1950 код префиксираног глагола *пџтрулети* у загради без квалификације наводи *пџтрулити*, чиме указује на прихватљивост ове варијанте у стандарду, а у истом правопису и у П 1960 налазимо само *рџструлити се*. И речници дају предност медијалним глаголима са суфиксом *-ити*. У РМС се првенство даје глаголу *трљлити*, који се дефинише као непрелазни медијални глагол, а на њега се упућује *трљлети*. Такође и РСАНУ даје предност суфиксу *-ити* код непрелазног медијалног глагола *дџтрулити*, а у загради се наводе варијанте на *-(j)ети*, чиме се указује на њихову споредност. Оба речника успостављају одредницу *зџтрулити* за непрелазни медијални, инхоативни глагол 'постати труо', а у РСАНУ се успоставља једнакост између медијалних глагола са суфиксима *-(j)ети* и *-ити* са префиксима *из-*, *на-* и *о-* (са напоменом да је код семантичко-синтаксичких реализација у којима је овај глагол прелазни активни, каузативни могућ само суфикс *-ити*, рецимо, код *џтру-*

¹⁰⁷ Он наводи и дијалекатске фонетске варијанте *о-*, *трљлети / о-*, *трљџети*.

лити). РМС успоставља одреднице са суфиксом *-ити* за глаголе са префиксима *из-*, *на-*, *по-*, *раз-*, *с-*, *са-*. Такође, у прикупљеном корпусу посведочен је медијални глагол са префиксом *у-*. Грађа показује да суфикс *-ити* преовладава¹⁰⁸ код медијалних глагола, нарочито у савременом језику, али да има и потврда са суфиксом *-(j)ети*:

-(j)ети: Ногe би вам ... почеле *трулети* (Stendal, Parmски Kartuzijski manastir, Bgd, 1966, prev. D. Đokić, ЕК). Ђубре које је несметано *трулело* у мрачним ходницима (La Mir, P., Mullen Ruž, Bgd, 1954, prev. Lj. Radović i M. Šafarik, ЕК). Ови класички народи ... могли су ... *иструлети* и пропасти (Бошк. Ст. 1, 164, РСАНУ). Врата су била *иструлела* (Andrić, I., Na Drini ćurpija, ЕК). Оно што је засејано ... пропало је од кише, *иструлело* (Марков М., 79). Хиљадама старих црно-борова леже на земљи ... јер су с поља већ *натрулели* (Јов. Ђ. С. 1, 96, РСАНУ). Непристрастан читалац ... неби могао ... рећи да је књижевност француска *отрулела* (Вила 1866, 647, РСАНУ).

-ити: По земљи је *трулило* бледо лањско лишће (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК). Сад ће *трулити* међу зидинама (Flober, G., Buvar i Pekiše, Bgd, 1964, ЕК). Тако да су они *трулили* и сагњивали у све споријем лету (Pavić, M., Hazarski rečnik, ASPAC, ЕК). Многи су ... преко целог лета *трулили* по трњацима, непокопани (Ćosić, D., Koreni, АСК, ЕК). Пањеви и мртво грање *трулили* су у плићацима (Tolkin, Dž. R. R., Gospodar prstenova, I, Bgd, 1981, prev. Z. Stanojević, ЕК). *Иструлио* сам седећи (Јаз. Л., 521). Он ће толико *иструлити* да ће и нас заразити (Dostojevski, F. M., Zli dusi, Bgd, 1975, ЕК). Ако је оно што си нашао од чисте материје, никада неће *иструлити* (Koeljo, P., Alhemičar, Bgd, 2002. prev. R. Tatić, ЕК). Исти је ... носео у цепу украдену јабуку, све док јабука није *иструлила* (Марк. Бели, 193). Његов леш ће *иструлити* у тој шпиљи (Mostovi, br. 104, ЕК). Као да сам желела да мој крик чује ... мој покојни муж, чији је леш одавно *иструлио* (Пан. И., 270). Горњи део сандука је *иструлио* (Adamović, V., Umetnik i bolest, Bgd, 2007, ЕК). Сав тај материјал је *иструлио* (Nikolić, Z. Lj., Masonski simboli u Beogradu, Bgd, 2008, ЕК). Шиндра на крову је на многим местима *иструлила* (Глас 2007, 3451/25). Беше неколико крупних пањева, неки ... [су] већ *натрулили* (Глиш. 6, 92, РСАНУ). Старо брвно преко потока *отрулило* је (Шапч. 4, 130, РСАНУ). Већ одавно је *отрулио*, па и пропао велики растов крст (Весел. 19, 469, РСАНУ). Леш ... је одвећ био *отрулио* (СН 1883, 585, РСАНУ). Вишњевски га је у арест смејстио, где ће *отрулити* у гвожђу (Стрњански, М., Seobe druga knjiga, АСК, ЕК). Плетар ... *струлио* [је] ту на месту (Ранк. С., РМС).

Грађа показује да и код истих писаца односно преводилаца суфикс *-(j)ети* алтернира са суфиксом *-ити*. Такође и примери из *Политике* у ЕК сведоче да је овај процес у живом превирању:

-(j)ети/-ити: Однеће га у родно село ... где су његови дедови и прадедови *иструлели* (Šolohov, M., Tih Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК). *Иструлео* бих у тамници (И.) : Боље је вршити нападе, него овде жив *трулити* (И.). Да не би дрво *трулило*, зар не? (И., књ. II). Чарапе ми *иструлиле* од зноја (Моск., РМС).

¹⁰⁸ Чак и у веома старим изворима: Нџмачка ... е ... због старости свое тако била *отрулила*, да се морала срушити (Маг. Г. 2, 5, РСАНУ).

Та појединост постаје јасна ако се има у виду да се у лову на орлове ... посредовање на техничком плану врши преко мамца ... крвавог тела које ће брзо *иструлету* (Levi-Stros, K., Divlja misao, prev. J. i V. Jelić, EK) : Лијане *иструлише* (И.). Свакако је један од најнегоднијих откако се прошле јесени развео с Catherine, после петнаестогодишњег брака који се није распао од унутрашњих експлозија несагласног темперамента, већ једноставно *иструлео* у грађанској рутини (Pekić, V., Besnilo, Bgd, 1987, EK) : И казна је дошла ... а врлина већ одавно *трулила* у меморији људи (И.). *Иструлело* је око 50 кубних метара грађе (Пол. 22. мај 2001, EK). Сигурно су већ одавна *сатрулела* ... тела мумије фараона (И. 1959, РМС) : Сви су тврдили да су у праву, док је грађа *трулила* (И. 22. мај 2001, EK). Већ је одавно *иструлило* (И. 11. јул 2001, EK). *Утрулише* у својој прљавој похлепи (И. 26. октобар 2010, EK).

За прелазни глагол нашла се само једна индикативна потврда, веома стара, из средине XIX века, па се дистрибуција суфикса *-ити* не може пратити код прелазних глагола:

-ити: Та ова уображена слава, која вамъ е већ и срце *отрулила*, може ли Вама милија быти одъ правде (СН 1851, 188, РСАНУ).

На основу посматране грађе може се рећи да је формална дистинција између непрелазних медијалних и прелазних активних глагола мотивисаних придевом *труо* нарушена. Суфикс *-ити* потискује суфикс *-(j)ети* код непрелазних медијалних глагола, нарочито код непрефиксираних. Код префиксираних глагола, особито са префиксом *из-*, употребљавају се оба суфикса, тако да се заиста може говорити о дублетима. С друге стране, прелазни глаголи мотивисани овим придевом су ретки, што онемогућава праћење дистрибуције суфикса код њих.

2.1.19. Белић 1950, П 1960, Пшк 1997 и П 2010 у значењу 'постајати хладан' наводе глагол са суфиксом *-(j)ети* – *хладнети* / *хладњети*, с тим што Белић 1950 напомиње да је *хладнити* неправилно. И у РМС налазимо само непрелазни медијални глагол *хладнети* / *хладњети*. На семантичко-синтаксичку разлику између глагола *захладнети* / *захладњети* 'постати хладан' и *захладнити* 'учинити хладним' указује Белић 1950. То се огледа и у начину формирања одредница и њиховог дефинисања у РМС и РСАНУ. Вуковић 1949, међутим, има у виду само непрелазни медијални глагол када истиче да је погрешно *захладнити*, *захладнила* уместо *захладњети*. РСАНУ региструје само медијални глагол са префиксом *из-* – *исхладнети* (*се*) / *исхладњети* (*се*), са напоменом да је *исхладнити* некњижевно. Када су посреду глаголи мотивисани придевом *хладан* са префиксом *о-*, правописи се очигледно усредсређују на медијалне – Белић 1950 поред *охладнети* у загради наводи *охладнити*, Вуковић 1949 код *охладњети* наглашава „не *охладнити*, *охладнила*”, а П 1960 и П 2010 бележе *охладнети* / *охладњети*. Према РСАНУ, са префиксом *о-*, поред

медијалног глагола са суфиксом *-(j)ети*, употребљава се и прелазни активни са суфиксом *-ити*, с тим што је према посведоченој грађи могуће одступање од норме код оба глагола. У РМС имамо такође пар – *охладнети* / *охладњети* за непрелазни медијални и *охладнити*, који се може реализовати најпре као прелазни активни, а потом као медијални. Исти речник доноси и непрелазне медијалне глаголе с префиксима *пре-*, *про-*, *с-хладнети* / *-хладњети* са значењем 'постати хладан'.

За медијалне глаголе посведочени су примери са оба суфикса:

-(j)ети: Његов живот поче *хладнети* (Весел., РМС). После тога одношаји су између њих почели *ладнети* (Прот. С. 2, 88, РСАНУ). Та љубав никад није *хладнела* (Андрић, 248). Страст ће с њене стране бити све јача уколико он према њој буде више *хладнео* (Dostojevski, F. M., Poniženi i uvređeni, Bgd, 1975, ЕК). Ноћ је брзо *хладнела* (Bredberri, R., Tetovirani čovek, Bgd, 1979, prev. M. Rajković, ЕК). Још је рано доба године па се бојимо да ће наша млада глумица *захладнети* (Позор. 1872, 203, РСАНУ). Мало сам и *захладнео* (Ком. 8, 18, РСАНУ). Они ће брзо *захладнети*, због велике даљине Сунца (Milanković, M., Kroz vasionu i vekove, АСК, ЕК). За време миолитско у Италији је ... било *захладнело* (Жуј., РМС). Прилично је и *захладнело* (Sekulić, I., Kronika palanačkog groblja, АСК, ЕК). *Захладнело* је већ добро (Božović, S., Tebi, moja Dolores, Bgd, 1984, ЕК). *Захладнели* смо према нашим пушкама (Минд. 1, 13, РСАНУ). Ојача вјетар и *захладње* (Лал. 5, 189, РСАНУ). Онда је *захладнело* и он је почео да дрхти (Киш Д., е., Рани јади). Нагло је *захладнело* (Поп. Мирос., 122). Знате да је у ноћи премијере нагло *захладнело* (Ђурђевић, М., Leš u fundusu, Bgd, 2005, ЕК). Али ће већ следећег дана поново *захладнети* (ВН 28. март 2010, 13). И што ће се безакоње умножити, *охладњеће* љубав многијех (Вук 11, 61, РСАНУ). Бјеху мушка прса *охладњела* (Њег. 7, 219, РСАНУ). Кафа ће ти *охладњет* (Војн. И. 3, 48, РСАНУ). Онда ће ми душа *охладнети* (Нов. 1, 89, РСАНУ). Што силнија воља, прохтев, пре ће *охладнети* (Вулов. 1, 88, ГрРСАНУ). И сам сам доскора *охладнео* спрам тога плана (Јаг. 3, 26, РСАНУ). Ти си нешто *охладнео* према мени (Уск., 118). Љубав ... није *охладнела* (Вукић. М. 2, 46, ГрРСАНУ). Кнез Милош ... морао је због овога само *охладнети* према делу грчких патриота (Гавр. М., РМС). Офелија долази да му врати поклоне, пошто је *охладнео* према њој (Недић Љ. 3, 96, РСАНУ). Од неког је доба *охладнео* (Гавр. А. 1, 62, РСАНУ). Кад год су људи *охладнели* према својој вери ... свагда су опадале државе што бише некада јаке (Поп. Гавр. 8, 103, РСАНУ). Републиканска партија је такође била *охладнела* према њему (Јов. С. 12, 1267, РСАНУ). Он најпре примети да су у савезу нешто *охладнели* односи (Нуш. 24, 353, РСАНУ). Жив у телу и врућ још, а *охладнео* погледом (Наст. 4, 86, ГрРСАНУ). Од тога времена пријатељство та два човека никад више *охладнело* није (Белић 13, 12, РСАНУ). Он би могао ... *охладнети* према њему (Мац. 1, 42, РСАНУ). Мада је ово пријатељство касније *охладнело*, Шагал је у души остао веран Сандрау (Bihalji-Merin, O., Graditeljji moderne misli, Bgd, 1965, ЕК). Везир је одједном *охладнео* (Андрић, 226). После сам мало *охладнео* према његовом перу (Dostojevski, Zli dusi, Bgd, 1975, ЕК). Ви према мени *охладнесте* (Пек. Б. 11, 37, РСАНУ). Намах сам *охладнео*, па сам ћутећи слушао ... опаске (Tišma, A., Široka vrata, ЕК).

-ити: Врло је значајно како су Београђани све више *ладнили* (Бошк. Ст. 3, 75, РСАНУ). Кад је време већ доста *захладнило*, треба кошницу утоплити (Јов. Ј. П. 1, 77, РСАНУ). Напољу је било већ мало *захладнило* (Радов. Ћ. 1, 194, РСАНУ). Ноћ је *захладнила* (Braun, D., Da Vinčijev kod, ASPAC, ЕК). Пре неколико дана *захладнило* на Пештеру (Глас 2009, 4016/12). Тај чај ће *охладнити* (Рув. К. 2, 274, РСАНУ). Одрекао те се, *охладнио* за те за навек (Шапч. 2, 438, РСАНУ). Зато је *охладнило* срце у Панти (Рув. И. 3, 226, РСАНУ). Немачки дечаци *охладнише* према мени (Пуп. 1, 31, ГрРСАНУ).

У језику М. Црњанског и Б. Ћопића, како показују ексцерпирана дела, ови суфикси алтернирају код непрелазних медијалних глагола:

-(j)ети/-ити: Иако је на том пропланку ... било *захладнело*, Исакович је спавао го (Стпјански, М., Seobe druga knjiga, АСК, ЕК). Ширио је руке према вечеру што беше *захладнело* (И.). Ана је и сама била *охладнела* према мужу (И.): Кад је било *захладнило*, кола су зашла у неки предео пун шумарака (И.). *Охладње* стари дослух (Ћоп. 15, 415, ГрРСАНУ): Тихо се увукао у кухињу у којој је спавао откад је вријеме *захладнило* (И., 337).

Како грађа показује, дистрибуција суфикса *-(j)ети* је веома стабилна. Потврде са суфиксом *-ити* су ретке у данашњем језику, о чему сведочи чињеница да се на страницама *Политике* у ЕК наспрам 41 потврде са суфиксом *-(j)ети* нашла једна нестандардна, нпр.:

-(j)ети/-ити: Крајем следеће недеље поново ће *захладнети* (Пол. 26. јануар 2007, ЕК). Његов однос је *захладнео* (И. 21. септембар 2009, ЕК): *Захладнило* је, метеоролози најављују суве и прохладне дане (И. 13. јануар 2010, ЕК).

Малобројне потврде за рефлексивне медијалне глаголе говоре о нарушеној норми, јер обе имају суфикс *-ити*:

-ити се: Камење ... ни дању ни ноћу ... *се* није *исхладнило* (Вин. 4, 10, ГрРСАНУ). Глава ми *се* одмах *охладнила* (Јаз. Ј., 516).

За прелазни активни глагол, поред стандардних облика са суфиксом *-ити*, забележено је неколико нестандардних потврда са суфиксом *-(j)ети*. Можда неочекивано, одступања су нађена у језика писаца са подручја Војводине – В. Каћанског и В. Петровића, код кога се нарочито често запажа употреба суфикса *-ити* уместо *-(j)ети*, што је особина његовог завичајног говора. Пример из *Политике* се може објаснити утицајем бројних примера за непрелазне медијалне глаголе са суфиксом *-(j)ети* и за радне глаголске придеве у придевској служби типа *захладнели/охладнели односи*:

-ити: Неки су заувек *захладнили* односе (Медаковић Д., Глас 2007, 3464/15). Њиво одбацивање ... морало [је] *оладнити* одношења између нас (Груј. Ј. 3, 84, ГрРСАНУ).

-(j)ети: То што је трговинска размена између Србије и Хрватске у последњих неколико месеци пала за трећину не значи да су овдашњи и тамошњи бизнисмени ... *захладнели* односе (Пол. 20. јул 2009, ЕК). Душу сте ми ... | Вашим хладом

охладнели (Каћ. В., Вила 1865, 326, РСАНУ). Имала је на себи ... блузу без вратника, коју је око врата спреда и натраг у углове отворила, да би је свежа струја *охладнела* под орахом (Петр. В., 90).

Код глагола мотивисаних придевом *хладан* примећују се мања одступања од нормe у погледу дистрибуције суфикса *-(j)ети* за непрелазне медијалне и суфикса *-ити* за прелазне активне глаголе, што изискује већи опрез лектора и говорника, а не нужно и промену нормe, јер се за рефлексивне медијалне и прелазне активне глаголе не располаже великим бројем индикативних примера.

2.1.20. Изложена грађа показује да се код глагола *глув(j)ети*, *жеднети* / *жедњети*, *затруднети* / *затрудњети*, *ружнети* / *ружњети*, *сирот(j)ети*, *хладнети* / *хладњети* и њихових префиксираних твореница суфикс *-(j)ети* добро чува када су они непрелазни медијални, тј. инхативни, а код малобројних потврда за прелазне активне глаголе среће се углавном суфикс *-ити*. Суфикс *-(j)ети* се повлачи из употребе у корист суфикса *-ити* код непрелазних медијалних глагола *груб(j)ети*, *гњилети* / *гњилњети*, *доцнети* / *доцњети*, *маџор(j)ети*, *опразнети* / *опразњети*, *слаб(j)ети*, *стајр(j)ети*, *трљети* / *трљњети* и код од њих префиксираних глагола, док је код непрелазног медијалног глагола *обудов(j)ети* у живом превирању употреба ова два суфикса. Код глагола *воднети* / *водњети*, као и код од њега префиксираних глагола, нарочито рефлексивних, учестало се јављају варијанте са суфиксом *-ити*, а спорадично се код прелазних активних глагола среће суфикс *-(j)ети*. Оваква дистрибуција суфикса *-(j)ети* и *-ити* у зависности од тога да ли је глагол нерелексиван или релексиван уочљива је и код глагола мотивисаних придевом *дрвен*. Такође и код глагола мотивисаних придевом **зрд* долази до неутралисања формалне опозиције у корист суфикса *-ити* за глаголе са значењем 'поста(ја)ти ружан', који по свом творбеном уобличињу прилазе прелазним активним глаголима. Код глагола мотивисаних придевом *н(иј)ем* у екавском изговору доминира суфикс *-(j)ети*, док се у ијекавском из фонетских разлога раширио суфикс *-ити*. Осим код глагола мотивисаних придевима *вод(а)н*, **зрд* и *слаб*, прелазни активни глаголи нису фреквентни, па се не може говорити о томе да су они утицали на ширење суфикса *-ити* на рачун суфикса *-(j)ети*.

2.2. Медијални глаголи са суфиксом *-(j)ети*
и активни глаголи са суфиксом *-ити*
са колебањима у „оба смера”

2.2.0. Код неких глагола, односно њихових префиксираних образовања примећује се, поред нестандардне употребе суфикса *-ити* за непрелазне медијалне глаголе, и раширенија употреба суфикса *-(j)ети* за прелазне активне глаголе (не спорадично и стилски маркирано као што је било примера у одељцима II, 2.1. и II, 2.3). Такви су глаголи: *разбѐснети / разбјѐсњети, огòлети / огòљети, ожив(ј)ети, залуд(ј)ети, òмилети / òмиљети, ослѐпети / ослијѐпјети* итд. Овакву употребу Стевановић уочава код глагола *ожив(ј)ети, залуд(ј)ети* и *ос(иј)ѐд(ј)ети* (Стевановић 1964: 583–584), док Клајн исто примећује и за глагол *ослѐпети* у „београдском говору” (Клајн 2003: 338–339; СЈП: 133), али у *Речнику језичких недомумица* указује на нестандардност те појаве (уп. Клајн 2002). Поменути приручници ово померање запажају и код глагола *поскун(ј)ети*.

2.2.1. Према правописима (Белић 1950, Вуковић 1949, П 1960, П 1993, Пшк 1997 и П 2010) и речницима (РСАНУ и РМС), *бѐснети / б(и)јѐсњети* је непрелазни медијални глагол са значењем ’постајати бесан’ (и даљим семантичким трансформацијама), а сви ови извори истичу да су варијанте на *-ити* нестандардне. П 1960 наводи са истим суфиксом префиксирание рефлексивне глаголе *из-, на-бѐснети се / -бјѐсњети се*. У РСАНУ посведочени су глаголи са префиксима *до-, за-, из-* и *на-*, а у РМС још са *на-, про-* и *уз-*. Код глагола са префиксима *по-* и *раз-* у правописима се уочавају извесне недоследности. Белић 1950 и Вуковић 1949 остају при томе да се и са овим префиксима глаголи мотивисани придевом *б(иј)есан* јављају са суфиксом *-(j)ети*, с тим што не искључују из стандарда варијанте са *-ити* (Белић 1950 наводи *побѐснети (побѐснити)* и *побјѐсњети*, али само *разбѐснети / разбјѐсњети*, а Вуковић 1949 *побјѐснити, побјеснио, побјеснила* али *разбјѐсњети*). Међутим, П 1960 раздваја лексеме *по-, раз-бѐснети / -бјѐсњети* ’постати бесан’ и *по-, раз-бѐснити / -бјѐснити* ’учинити бесним’. Пшк 1997 и П 2010 имају глагол *разбеснити / разбјеснити*, али не прецизирају значење. РМС наводи *побѐснети / побјѐсњети* ’постати бесан’ и *побѐснити / побјѐснити* ’учинити бесним’, уважавајући синтаксичко-семантичку супротстављеност, али дозвољава дублетно *разбѐснети / разбјѐсњети* и *разб(ј)ѐснити / разбјѐснити* и за прелазни активни и за рефлексивни медијални глагол.

На основу прикупљене грађе, може се рећи да је суфикс *-(j)ети* стабилан код непрелазних медијалних глагола:

-(j)ети (дијал. ијек. бјешњети): Анока ... узе ... *беснети* (Лаз. Ј., 173). *Беснела* је због увреде (Станк. Б., 106). Да им пси не би *беснели*, на Божић бацају кости кроз прозор (Срећ. Ј., Дело 18, 107, РСАНУ). Радикали ... су у новинама *беснели* противу либерала (Јов. С. 10, 201, РСАНУ). Кремић је *беснео* против старе госпође (Уск. 1, 128, РСАНУ). По Риму је *беснео* диктатор Сула (Јов. М. 4, 143, РСАНУ). Тако је он ... *беснео* против замишљенога интриганта (Petrović, R., *Sa silama nemerljivim*, Bgd, 1977, ЕК). У грађанским сталежима *беснела* је верска мржња (Српјански, М., *Seobe druga knjiga*, АСК, ЕК). Стари Лазарић је понекад *беснео* (Sekulić, I., *Kronika palanačkog groblja*, АСК, ЕК). *Беснела* је Шеста офанзива (Дед. В. 3, 79, РСАНУ). Јуче је стражар у логору опет *беснео* (Аз. 1, РМС). Аксиња је *беснела*, бранећи своје гнездо (Šolohov, M., *Tih Don*, I, Bgd, 1974, прев. М. Moskovljević, ЕК). Побуна је *беснела* на броду (Popović, A., *Sudbina jednog Čarlija*, Bgd, 1968, ЕК). Ноћас је *беснела* олуја (Киш Д., е., Мансарда). Језик ... дрхтури од ветрова који су *беснели* у устима Руса (Павић, 55). Ето зашто је ага стално ратовао ... *беснео* на другим женама (Simović, Lj., *Hasanaginica*, ЕК). На главу ми се попео тај твоја пасуљ! – *беснео* је ујак (Savić, M., *Ujak naše varoši*, Bgd, 1977, ЕК). Тог понедељка нису *беснели*, тиховали су (Велм. С., 256). *Беснео* је у писму (Огњ., 155). И док сам *беснео* у себи, угледао сам понови Шмидина (Novaković, M., *Strah i njegov sluga*, Bgd, 1999, ЕК). Звиждао је ... и *беснео* [ветар] (Павл. Жив., 38). Европом је *беснео* рат (Вел. Д., 228). Напољу је *беснело* ужасно невреме (Laušević, Ž., *Godina prođe, dan nikada*, Bgd, 2011, ЕК). Једне вечери је, тако, *беснела* у соби (Арсен. В. 1, 211). Ионако си *беснео* на ефенди Течу (Пан. И., 276). Док је над Моравом *беснела* мећава ... чула се молитва оца Ивана (Глас 2007, 3456/16). Од како су га окметили – лепо човек *побеснео*! (Глиш. 6, 59, ГрРСАНУ). Много је нешто *побеснео* (Доман. 6, 266, ГрРСАНУ). Није чудо што су се наши доскорашњи паћеници ... разбашкарили и *побеснели* (Срем. 14, 58, ГрРСАНУ). Даље се говорило ... да је Даринци дао неко пиће од кога ће она ... *побеснети* (Поп. Дим. 1, 45, ГрРСАНУ). *Побеснео* је и начинио лом (Сек. 1, 255, ГрРСАНУ). Италијани су *побеснели* (Дед. В. 2, 459, ГрРСАНУ). Саветовала је своју кћер ... да каже Горчину ... како је дете *побеснело* (Ђур. 2, 25, ГрРСАНУ). Што је *побеснео* кад ме је видео! (Грол 2, 21, ГрРСАНУ). Морала се добро хранити да не би *побеснела* (Чипл. 2, 237, ГрРСАНУ). Знајући да ће Бренђа *побјешњети* ... Башић и Међовић убрзаше ход (Лал. 2, 105, ГрРСАНУ). Наредба ... ће помоћи да се Панчево очисти од многих паса-луталица који могу *побеснети* (Пек. Б. 11, 403, ГрРСАНУ). Обади и комарци *побјесњеше* (Брат. Р., 146). *Побеснеће* (Капор, 71). Гласови су *побеснели* (Краков, S., *Krila*, ЕК). Опит нисам смео да понављам – да празнина не би *побеснела* (Stevanović, V., *Idem Dunav plivam leđa*, u: *Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka*, Bgd, 1999, ЕК). Па кад *побесне*, кад довати оне новине и поче да ме ... удара! (Иванов. И. 1, 190, ГрРСАНУ). Ветар је већ био *побеснео* (Ненад. Д., 132). Саветник Архимагријус је *побеснео* (Basara, S., *Usporn i pad Parkinsonove bolesti*, Bgd, 2006, ЕК). Сада је ... *побеснео* (Пан. И., 195). Онда је Чеда *побеснео* (Пол. 24. април 2007, ЕК). У њој [је] намах *узбеснела* читава махнитост (Радић Д., РМС).

Одступања у употреби суфикса *-(j)ети* и појава суфикса *-ити* код ових глагола срећу се у текстовима писаним старом грађијом, текстовима писаца чији је завичајни дијалекат шумадијско-војвођански или неки од ијекавских говора, код којих варијанта на *-ити* може бити условљена фонетски, због суседства рефлекса *јата* у узастопним слоговима, па долази до дисимилације:

-ити: Пјевала је, скакала, *бјеснила* по кући! (Тор. С. 11, 285, РСАНУ). *Бјеснила* је у мени олуја (Селим. 1, 83). Опет ћу *побијеснити* (Љуб. 1, 142, ГрРСАНУ). Црни облаци претили су да ће време још више *побеснити* (Ђаја Б. 1, 50, ГрРСАНУ). Бурно море *побеснило* (Каћ. В. 1, 105, ГрРСАНУ). Ама *побеснили* смо ми (Вас. Д. 3, 4, ГрРСАНУ). *Побесниће, побесниће* Баца сигурно (Ђуричић М., Прегл. 1937, 29, ГрРСАНУ). *Побјеснила* је и пекарска пећ испод нас (Селим. 2, 112). *Побеснило* небо (Младенов М., Раск. 23, 49, ГрРСАНУ).

-(j)ети/-ити: А фратар као да беше *побеснео* (Црњ., 76 : 1919 побеснио 334; 1920 побеснео 347). Коњи *побеснише* (Српјански, М., Сеобе друга књига, АСК, ЕК). А онда су почели *бјеснити* (Пол. 16. септембар 2009, ЕК) : Сјети се ... како га је својим врелим тијелом гријала, док је ко у руским скаскама међава *бјесњела* (И. 4. фебруар 2001, ЕК). Тој је поподнева Јадранка Косор *побјеснила* (И. 30. март 2010, ЕК, дописник из Хрв.).

И код рефлексивних медијалних глагола преовладава суфикс *-(j)ети*, док се суфикс *-ити* чешће употребљава у ијекавском изговору:

-(j)ети се: Читава [се] буна свршила тиме што су се дурновци малко извикали, *избеснели* (Драгов. 1, 4, РСАНУ). Рат, то велико чудовиште које се *избеснело* за других пет година (Живој. 1, 17, РСАНУ). Иначе ће се Агостина *разбеснети* на тебе (La Mir, P., Mulen Ruž, Bgd, 1954, prev. Lj. Radović i M. Šafarik, ЕК). Револуција се *разбеснела* због таквих (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК). *Разбјешње се* (Лал., 199). Отац се страшно *разбеснео* (Potocki, J., Rukopis nađen u Saragosi, Bgd, 1988, ЕК). Сад се опет ја *разбеснех* (Пек. Б., 276). Кад ти се матори *разбесне* (Михаил. Д. 2, 278). Она се страшно *разбеснела* (Savić, M., Ujak naše varoši, Bgd, 1977, ЕК). За тренутак се готово *разбеснех* (Kuzmanović, R., Odmor, Bgd, 1990, ЕК). Питање је одиста било незграпно и није ни чудо што се Никанор тако *разбеснео* (Петр. Гор., 138). Новак је признао да се *разбеснео* када је чуо једну реакцију (Пол. 16. април 2006, ЕК). Бура се била *разбеснела* по читавом пространству (Dima, A., Grof Monte Kristo, Vršac, 2011, prev. A. Miličević i D. Kostić, ЕК).

-ити: Олуја се *избјеснила* (Селим. 1, 211). Она се *разбјеснила* (Десн., 107). Само су се још више *разбеснили* кад им је испричао о дивном поветарцу (Tolkien, Dž. R. R., Hobit, ASPAC, ЕК).

У грађи није било потврда са префиксом *по-* код којих бих се могло пратити очување формалне опозиције између непрелазних медијалних и прелазних активних глагола. Што се тиче глагола са префиксом *раз-*, примећује се да је дистинкција неутралисана у корист суфикса *-(j)ети*. Наиме, како је овај суфикс стабилан код медијалних рефлексивних гла-

гола (в. примере у претходном пасусу), тако се усталио и код прелазних активних, те дистинкција на коју указује П 1960 и дублетност коју успоставља РМС у језичкој пракси нису актуелни. У грађи је посведочен само један пример са суфиксом *-ити*, а са суфиксом *-(j)ети* забележени су бројни примери:

-ити: У извештају који је професорка ... доставила Перковићу истакнуто је да је задарске матуранте *разбеснило* што су за време ТВ преноса утакмице Енглеска–Хрватска, матуранти из других земаља ... навигали за Енглеску (www.rts.rs, 14. 9. 2009, ЕК).

-(j)ети: То ме је врло *разбеснело* (Milanković, M., Kroz carstvo nauka, АСК, ЕК). Хапшење и суђење његовог најстаријег официра, Пишчевича ... *разбеснело* га је толико да му је крв ударила на нос (Crnjanski, M., Seobe, АСК, ЕК). Њене примедбе га *разбеснеше* (La Mir, P., Mullen Ruž, Bgd, 1954, прев. Lj. Radović i M. Šafarik, ЕК). Ово трпљење *разбеснело* је старог Ернша (Минд. 3., 49). Имај на уму да још имам свој кључ, онај који си ми ти дао и који сам обесио о врат да бих *разбеснео* племиће из твоје собе (Dima, A., Četrdeset i pet vitezova, 1, прев. А. М. Роровић, 1964, ЕК). Он поново прочита ... мудрост редака, која га је испрва била *разбеснела* (Hardi, T., Neznani Džud, Bgd, 1965, ЕК). Али Шехагу је, изгледа, баш то *разбјешњело* (Селим. 2, 342). Он је знао чиме ће ме *разбеснети* (Dostojevski, Браћа Karamazovi, ЕК). То име које је ... *разбеснело* моћног жандарма Европе ... је још једном прошло дуж обеју хемисфера (Киш Д., е., Вариа). Непокколебљива спремност да помогне својој сестри од тетке ... *разбеснела* је многе (Kuzmanović, R., Анје, анје, Bgd, 1995, ЕК). То би Анђелу *разбеснело* (Арсен. В. 2, 13). Оно што ме је малопре дочекало у стану ме је ред збунило а ред *разбеснело* (Đurđević, M., Treći sektor ili sama žena u tranziciji, Bgd, 2001, ЕК). Пораз код Билеће *разбеснео* је турског султана Мурата (Danica, Bgd, 2000, ЕК). Овај потез *разбеснео* је хрватске и немачке војне власти (Živković, N., Srbi u ratnom dnevniku Vermahta, Bgd, 2005, ЕК). То што су се међу собом покошкали, Црног је *разбеснело* (Пан. И., 494). Дечак узео узде у руке, повукао их јаче, што је *разбеснело* коња (Глас 2008, 3698/24). Многи Ирачани верују да ће додатни амерички војници само *разбеснети* екстремисте (Пол. 17. јануар 2007, ЕК). Тај коментар је *разбеснео* Ло Монака (www.rts.rs, 16. 9. 2008, ЕК). Увек имајте на уму да ваши родитељи не крше правила да би вас *разбеснели* (ВН Живот плус, 14. март 2010, 317/23).

С обзиром на чињеницу да се само глаголи са префиксом *раз-* реализују као прелазни активни, а да је код непрелазних медијалних глагола мотивисаних придевом *б(и)јесан*, како непрефиксираних тако и префиксираних, устаљен суфикс *-(j)ети* (одступања су чешћа у старијим и ијекавским текстовима), аналогично према њима прелазни активни глагол са префиксом *раз-* има творбено уобличење *-(j)ети*. Иако се из фонетских разлога може признати дублетизам за ијекавски изговор, грађа то не диктира.

2.2.2. Белић 1950 наводи глагол *гладнети* / *гладњети* са напоменом да је *гладнити* неправилно, а Вуковић 1949 напомиње да не треба

употребљавати *гладнити*, *гладнила* него *гладњети* (као и са префиксима *за-*, *из-*, *о-* и *пре-*). Међутим, П 1960 има у правописном речнику само глагол *гладнити*. П 1993, Пшк 1997 и П 2010 истичу дистинкцију између *гладнети* / *гладњети* 'постајати гладан' и *гладнити* 'мучити глађу; чинити гладним', као и РСАНУ и РМС. Слично је и за префиксиране глаголе. Белић 1950, П 1960, РСАНУ и РМС наводе само *загладнети* / *загладњети* у значењу 'постати гладан'. Код Белића 1950 и Вуковића 1949 налази се глагол *изгладнети* са напоменом да је *изгладнити* неправилно. П 1960, П 2010, као и Клајн 2002 и СЈП, глаголу *изгладнети* / *изгладњети* 'постати гладан' супротстављају глагол *изгладнити* 'учинити гладним', како се поступа и у РМС и РСАНУ. Белић 1950 има *огладнети* / *огладњети*, а П 1960 инсистира на дистинкцији између непрелазног медијалног глагола *огладнети* / *огладњети* и прелазног активног *огладнити*, коју показују и наши велики дескриптивни речници. Међутим, Клајн 2002 сматра да се *огладнити* не употребљава више у значењу 'учинити гладним' већ 'постати гладан'. Правописи (П 1960 и Белић 1950) и РМС имају префиксиране глаголе *погладнети* / *погладњети*, *поогладнети* / *поогладњети*, *прегладнети* / *прегладњети*, али РМС успоставља одредницу за медијални рефлексивни глагол са суфиксом *-ити* – *разгладнити се* 'јако огладнети', што представља одступање од система. У складу са правилима дистрибуције суфикса *-(j)ети* и *-ити* у РСАНУ стоји непрелазни медијални покрајински глагол *догладнети* 'осетити глад' и прелазни активни *нагладнити* 'изазвати глад код неког' (међутим, са префиксом *на-* посведочен је и медијални рефлексивни глагол *нагладнети се* 'бити гладан, провести гладан дуже време'). Иначе, у заглављу речничких чланака непрелазних медијалних глагола у овом речнику се упозорава на то да су форме на *-ити* префиксираних глагола *за-*, *из-*, *о-* *гладнити* некњижевне. У грађи је посведочен већи број потврда за медијалне глаголе:

-(j)ети: Јела [је] као да је годину дана *гладнела* (С. Зора 1877, 155, РСАНУ). Било би слатко корачати под сунцем, *гладнети* и јести (Petrović, R., *Sa silama nemejljivim*, Bgd, 1977, ЕК). Он *загладнео* па му се то све свидело (Билб. 1, 104, РСАНУ). Вукови су *загладњели* (ЦГ, Шоћ, РСАНУ). Мисли да неће никада *изгладнети* (Кап. 1, 366, РСАНУ). Оба су госта *изгладнела* јако (Срем. 11, 253, РСАНУ). Стотине од њих већ су *изгладнели* (Пијем. 1910, 38/3, РСАНУ). *Изгладнеле* су нам много [буве] (Čosić, B., *Kroz knjige i književnost*, ЕК). Рече ... да је мало *изгладнео* [Crnjanski, M., *Seobe druga knjiga*, АСК, ЕК]. Даде зоби своје јадном коњу који је био толико *изгладнео* да је гризао карлицу (Stendal, *Parmski Kartuzijanski manastir*, Bgd, 1966, прев. D. Đokić, ЕК). То је *изгладњело* тамо негде по Албанији (Лал., 227). Зна да су вроне *изгладнеле* (Киш Д., е., *Час анатомије*). Старица је била и *изгладнела* (Пол. 4. октобар 2006, ЕК). Зашто си онда *изгладнела* (ТВ Пинк, Оркански висови, 18. 2. 2007, прев. Жана Раловић).

Два брата у гори брала су дрва, па *огладњела* (НПр Врч. 3, 133, РСАНУ). Још мало, мајко, па нећу никад *огладнети*! (Весел., РМС). Врпачићи сигурно су добро *огладнели* после своје игре (Milanković, M., Kroz carstvo nauka, ЕК). Од ходања бејаше Робинсон веома *огладнео* (Милиј. 1, 29, РСАНУ). Ми смо већ *огладнели* (Stanković, B., Tašana, АСК, ЕК). Горска је земља ... *огладњела* (Јовић. 3, 465, РСАНУ). Јаша је и сам *огладнео* (Вербер, 76). Кројач ... је јако *огладнео* (Šolohov, M., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК). Тако је *огладнео*, да је стао да се буни противу својих претпостављених (Hašek, J., Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu, 3, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver, ЕК). Нећеш *огладнети*, не бој се (Ćosić, D., Koreni, АСК, ЕК). Док је једног дана чекао, он је *огладнео* (Blagojević, B., Sve zveri što su sa tobom, Bgd, 1975, ЕК). Франкфурт ће ... још горе *огладнети* (Пек. Б. 5, 381, РСАНУ). Динго се једноставно вратио, јер је *огладнео* (Киш Д., е., Рани јади). Види се да је добро *огладнео* (Иванов. И. 1, 38, РСАНУ). Баш смо *огладнели* и ожеднели (Savić, M., Ujak naše varoši, Bgd, 1977, ЕК). Осталима [је] било непријатно да једу, мада су били *огладнели* (Огњ., 75). Нити сам био *огладнео* после свог раног доручка (Kuzmanović, R., Golf, Bgd, 1998, ЕК). Када сам *огладнео*, отишао сам у пекару (Албахари, 117). Нешто сам *огладнео* (Ivanić, M., Zubin venac, Bgd, 2001, ЕК). Нити ће било ко од политичара *огладнети* (Пол. 16. јануар 2008, ЕК). Вуци су ти љуто *погладњели* (Њег., РМС). Мишљах да је *поогладнео* (Шапч., РМС). Ниси ваљда *прегладнео* (Hašek, J., Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu, 2, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver, ЕК). Његово срце је *прегладнело* (Remark, E. M., Crni obelisk, Subotica, Beograd, 1978, prev. B. Petrović, ЕК). Младунац [је] вероватно *прегладнео* (ВН 31. март 2010, 10).

-*ити*: Знам, да сте *огладнили*! (Ад. 1, 65, РСАНУ). Други ће осиромашити и *огладнити*, да ће сами свој језик јести (Андрић, 463). Онај чекао ... али и *огладнио* (Пол. 30. децембар 2000, ЕК, интервју).

-(*ј*)*ети*/*-ити*: *Огладнео* сам – одговори Петар Степановић : *Огладниће* свет (Do-stojevski, Zli dusi, Bgd, 1975).

За рефлексивне медијалне глаголе забележене су две потврде:

-(*ј*)*ети се*: Моја мајка *се* као дете *нагладнела* (Разг.).

-*ити се*: Гладни *се* јунаци *разгладнише* јаче (Вел., РМС).

Грађа показује да је суфикс -(*ј*)*ети* у савременом стандардном језику стабилан код непрелазних медијалних глагола мотивисаних придевом *гладан*. Одступања од норме су малобројна: и то код писца који ствара на прелазу XIX у XX век (П. М. Адамов), који иначе потиче из зоне шумадијско-војвођанског дијалекта, касније код Андрића, у чијим су текстовима ове алтернације суфикса честе, и у тексту из *Политике*, у говору интервјуисаног лица, што може представљати одлику његовог завичајног говора. Колебање у употреби оба суфикса среће се у преводу *Злих духова*.

Мањим бројем примера посведочени су и прелазни активни глаголи мотивисани придевом *гладан*. Међутим, и овде су нарушена правила

дистрибуције суфикса *-(j)ети* и *-ити*, о чему сведоче потврде с почетка друге половине XX века и из прве деценије XXI:

-ити: Тако оглобивши Ускоке не само да није спречио да не четују и не плене, него их је још управо *нагладио* на плен (Миј. Ч., Матица 1866, 641, РСАНУ). Киша никад није Босну *огладнила* (НПосл, Фил. М. 6, 273, РСАНУ).

-(j)ети: Твоја проклета република је *изгладнела* сељаке (La Mir, P., Mulen Ruž, Bgd, 1954, прев. Lj. Radović i M. Šafarik, ЕК). Стрме и уске стазе *изгладнеле* су младе (Пол. 2. април 2008, ЕК). Лоша вест ... била је Браунова теза да ће економски напредак Кине ... изазвати велики пораст цена, толико да ће то *изгладнети* многе сиромашне земље (И. 21. април 2008, ЕК).

Чување суфикса *-(j)ети* и раширеност непрелазних медијалних глагола мотивисаних придевом *гладан* вероватно су утицали и на његово ширење, нарочито у новијем језику, код прелазних активних глагола, што се због малог броја адекватних потврда може само претпоставити.

2.2.3. П 1960 и П 2010 наводе само непрелазни медијални глагол *глуп(j)ети*, али Белић 1950, П 1960 и П 2010 истичу да се са префиксом *за-* могу јавити и непрелазни медијални глагол са суфиксом *-(j)ети* са значењем 'постати глуп' и прелазни активни глагол са суфиксом *-ити* 'учинити глупим'. Према П 1960, ово важи и за глаголе са префиксом *о-*, док Белић 1950, Вуковић 1949 и П 2010 сматрају да постоји само непрелазни медијални глагол *оглуп(j)ети*, мада Вуковић каже да је у том случају боље *оглупити*. У вези са глаголом са префиксом *о-* Клајн 2002 закључује да су се у медијалном значењу формално изједначили глаголи *оглуп(j)ети* и *оглупити*. Непрелазни медијални глагол са префиксом *по-*: *поглуп(j)ети* региструје само П 1960. РСАНУ и РМС доносе непрелазни медијални глагол *глуп(j)ети*, затим, парове *за-*, *о-глуп(j)ети* (у РСАНУ уз *оглупити* стоји квалификатор некњ.) и *за-*, *о-глупити*, а РМС наводи непрелазни медијални глагол *поглуп(j)ети* и прелазни активни *углупити*. У прикупљеним примерима налазимо потврде за оба суфикса и код непрелазних медијалних глагола и код прелазних активних глагола:

-(j)ети: Гроги је скроз *заглупео* (Серанови, Студио Б, 12. 3. 2008, прев. Ивана Николић). Опаметио се међу нама или смо ми толико *заглупели* да му је било доста оно што је научио у Француској (Пол. 4. април 2008, ЕК). Првак на републичким такмичењима у математици који гледа само Пинк телевизију није *заглупео* нимало (NIN 28. mart 2002, ЕК). Медицинари ђаци ... изјавише ... да ће *оглупети* сасвим (Јов. Ј. 4, 25, РСАНУ). Мени је жао што смо сви *оглупели* (Dostojevski, Zli dusi, Bgd, 1975, ЕК). Ја сам *оглупео* и постао старији (Киш Д., е., Мансарда).

-ити: Који није сасвим *оглупио* од реторских правила ... тај ће увидети каква су недоношчад све те наше „новеле” (Марк. Св. 9, 191, РСАНУ). Ко није сасвим *оглупио* од реторских правила (Весел. 16, 241, ГрРСАНУ).

-ити/прел.: Влада намерно опија народ вотком да би га *заглутила* (Dostojevski, Zludusi, Bgd, 1975, ЕК). То је ... једини начин борбе против доминације америчког филма који ће нас ... *заглуити* (Пол. 21. септембар 2010, ЕК). Наши професори искварили су нас и *углутили* (Марк. Св., РМС).

-(j)ети/прел.: Руси су те *заглунили* (Mostovi, br. 104, ЕК). Предавање ће вам *заглупети* мозак (ТВ Пинк, Блистиви ум, прев. Марија Колунџија, 2008).

Стандардне варијанте данас су честе код непрелазних медијалних глагола, док нестандартне варијанте са суфиксом *-ити* потичу из XIX века. С друге стране, нестандартне варијанте на *-(j)ети* код слабо посведочених прелазних активних глагола одлика су новијег језика, и то језика медија – телевизије и штампе (али посреди је ипак стручни часопис).

2.2.4. Док, према РМС и РСАНУ, немотивисани глагол *гдл-ити*, као и глаголи са префиксима *за-*, *од-*, *раз-* (али уп. *загдлео*, *-ла*, *-ло* у РСАНУ), могу имати само овај суфикс, без обзира на глаголски род и семантику, другачије је са глаголима који имају префикс *о-*. Наиме, Белић 1950 и Вуковић 1949 наводе само глагол *огдлети / огдљети*, док П 1960, П 1993, Пшк 1997, П 2010, Клајн 2002 и СЈП истичу дистинкцију између *огдлети / огдљети* 'постати го' и *огдлити* 'учинити голим'. У РСАНУ под *огдлети / огдљети* стоји да је некњижевно *оголити* и обрнуто, под *огдлити* да је некњижевно *оголети / огољети*. Рефлексивну форму у овом речнику има само глагол *огдлити*, и када је медијалан, и када је активан. РМС као семантичко-синтаксички супротстављене парове, поред *огдлети / огдљети – огдлити*, издваја и *прогдлети / прогдљети – прогдлити*.

У грађи се за непрелазни медијални глагол са суфиксом *-(j)ети* нашло доста потврда у временском распону од Вука до савремених писаца:

-(j)ети: Све је моје *огољело* т'јело (НП, Вук, Рј.). Имаде дванаест година, | Како нам је *огољела* црква (НП Петран. Б. 2, 580, РСАНУ). *Оголео* обосио; нема више ни књига (Весел. 2, 100, РСАНУ). Кошутница је и онако већ *оголела* (Глиш. 6, 112, РСАНУ). Храст *оголео* и почео се сушити (Доман. 5, 437, РСАНУ). Знаш да је црква *огољела* (Петр. П. Њ. 1, 163, РСАНУ). Ој Стубицо, село, огњем *огољело* (Кост. Д. 1, 27, РСАНУ). Напустиће нас птице певалице, *оголети* гране (Petrović, R., Burleska gospodina Peruna boga groma, Bgd, 1974, ЕК). Преварени улагачи и сами су криви што су *оголели* (Глиг. 1, 107, РСАНУ). На ливади, поред баштенских плотова, *оголела* је мрка, муљевита земља (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, 1974, прев. М. Moskovljević, ЕК). *Оголео* свет, па риба иде као халва (Марк. М. 2, 152, РСАНУ). Услед тога што је већи део земљишта *оголео*, изгледа да се клима знатно пооштрила (Дед. Ј. 4, 288, РСАНУ). Поља су *оголела* (Јак. С., РМС). Сасвим је ороноу, *оголео* и обосио (Андрић 8, 240, РСАНУ). Од смеха му *оголе* цело лице (Давичо 3, 210, РСАНУ). Нема више ни закрпа,

огољесмо (Лал. 7, 236, РСАНУ). Ако Шћепановић зна ... да су тополе *оголеле*, он не зна како изгледају (Киш Д., е., Час анатомије). Шуме су ... *оголеле* (Стев. В. 1, 94, ГрРСАНУ). Кад су ... летве у сушници *оголеле*, он се присетио да је пошао да тражи закопано благо (Сав. Мил. 1, 139, РСАНУ). Дрвореди су *оголели* (Гат., 140).

Потврде за нестандартну форму на *-ити* ограничене су највише на XIX век, једна је од савременог писца (али на ово морфолошко уобличење вероватно је утицао први глагол из напоредне конструкције), а једна из *Политике*, где је иначе, према ЕК, забележен већи број потврда у стандардном облику:

-ити се: Лепа обала ... бияше *оголила* (Рајић 1, 153, РСАНУ). Не видиш јоште, | Да је народ *оголио* бедан (Јакш. Ђ. 8, 38, РСАНУ). Западни део Србије ... Мачва, тако је *оголила*, да се ... једва који грм видети може (Јед. 1873, 139, РСАНУ). Обосило се и *оголило* (Бећ. М. 2, 24, РСАНУ).

-(j)ети/-ити: Горштаци опомињу дрвосече да ће планине *оголети* (Пол. 20. децембар 2000, ЕК) : Радило се само о времену кад ће једна из мноштва тих рупа *оголити* и потенцијално прерасти у „црну рупу“ (И. 3. новембар 2008, ЕК).

Оба примера за рефлексивни медијални глагол имају суфикс *-ити*:

-ити: Под натписом у фрески ... отпада леп па *се оголиле* греде (Петр. В. 13, 101, РСАНУ). Сада, кад се воз Суботица–Бар узвисио до паневропске титуле међународног воза, он *се оголио*, као да је неко пљачкао по сомотским купеима (Пол. 28. август 2009, ЕК).

За прелазни активни глагол, поред суфикса *-ити*, посведочен је и већи број примера са суфиксом *-(j)ети*, које норма не прихвата, али који су веома раширени:

-ити: Претварајући његову гору у зиратну земљу, брзо су га и *оголили* (Кар. 1900, 8–9/145, РСАНУ). Зајази се, *оголио* си ме! (Кост. Л. 9, 145, РСАНУ). Давид Штрбац ... захваљује се царевини ... и славном суду што су га од свега ослободили и, штоно веле, ко прст *оголили* (Коч., 193). Мати јој се беше већ савим помирила с том мишљу: да ће се једном све то изнети пред свет, *оголити* (Станк. Б. 3, 84, РСАНУ). Егзотичне палате *оголиле* су своје бедне скелете (La Mir, P., Mulen Ruž, Bgd, 1954, prev. Lj. Radović i M. Šafarik, ЕК). Прва јутарња свјетлост ... *оголиће* сва ноћашња маштања (Ћоп. 12, 256, РСАНУ). Ако се пак нађу везе ... пред њом се простре огромно, несагледиво поље до гушења узбудљивих доживљаја, који не трпе речи, јер би оне њу саму превише *оголиле* (Тишма, А., Upotreba čoveka, Bgd, 1977, ЕК). Почела је и она да скида са себе велове и одећу, *оголила* пупак (Кош Е. 2, 166, РСАНУ). Он нимало није сумњао да је нешто *оголило* олупину (Klark, A., 2061: Treća odiseja, Opatija, 1987, prev. M. i Z. Živković, ЕК). Она се неће повући, *оголити* ми крста (Kuzmanović, R., Golf, Bgd, 1998, ЕК). У висини тих ветрова *оголио* сам планину (Novaković, M., Strah i njegov sluga, Bgd, 1999, ЕК). Река се доиста повукла ... *оголивши* муљевита пространства својих обала (Albahari, D., Jevandelje po tom osu, ЕК). Трећи корак се састоји у проналажењу стилског средства које ће *оголити* међусобну супротстављеност првобитног опажања и његовог логичког али неочекиваног

следа (Mostovi, br. 104, Bgd, EK). Пише да је тај скуп *оголио* оно што су сви већ знали (www.rts.rs, 3. 3. 2009, EK).

-(j)ети: На брду и јарузи треба посадити толико дубоко, да ни најјачи плусак не може жиле *оголети* (Тод. Ч. 1, 25, РСАНУ). Јесен је ... *оголела* њиве (Драгов. П. 1, 156, РСАНУ). Скинула старцу ципелу ... свукла ... чарапу, *оголела* чвораву ногу (Петр. П. 3, 116, РСАНУ). Војни критичар ... пише, да су Немци скоро *оголели* потпуно источни фронт (Правда 1917, 248/2, РСАНУ). Поједине дивизије, које су се биле јаче истакле и тиме *оголеле* своје бокове, биле су принуђене да привремено зауставе свој даљи покрет (Павл. Ж. 3, 104, РСАНУ). Дарвинизам и Фројдови кључеви сна *оголели* су ми душу (Киш Д., е., Складиште). Томове речи *оголеше* срца дрвећа (Tolkin, Dž. R. R., Gospodar prstenova, I, Bgd, 1981, prev. Z. Stanojević, EK). Како сада тај механизам раскринкати, како га разобличити и *оголети*? (Peron, R., Istorija psihoanalize, Bgd, Zemun, 1997, EK). Гурала се велика маса њихових женки и младунаца, који су се вукли земљиштем које су њихове вође већ *оголеле* до стена (Pračet, T., Čudotvorac, Bgd, 1999, prev. D. Papić, EK).

Варијанте са суфиксом *-ити* и *-(j)ети* алтернирају у преводима М. Московљевића, као и на страницама *Политике*:

-ити/-(j)ети: Југовина је била *оголила* пут. Калмиков се осмехну, *оголивши* одједном раван низ зуба (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, EK) : Лагутину су исцепане гаће *оголеле* голеницу жуте коже (И.). Тај експеримент је *оголио* највеће слабости целе конструкције (И. 15. новембар 2007, EK). Та изјава је до краја *оголила* тему председничких избора (И. 24. децембар 2007, EK). Глобална економска криза озбиљно је уздрмала чувени и енглески и светски фудбалски клуб, *оголивши* дотадашњи начин пословања (И. 16. јануар 2010, EK) : Тешко је „*оголети*” срамоту (И. 27. децембар 2006, EK). Топла минерална вода ... *оголела* је беле стене кречњака (И. 26. август 2007, EK).

Посве су занимљиви Нушићеви примери. Код њега се суфикс *-ити* јавља код медијалних глагола, а *-(j)ети* код прелазних активних глагола:

Доћи ће и јесен; *оголиће* њиве (Нуш. 8, 300, ГрРСАНУ). Народ је *оголио* и обосио (И. 30, 171, РСАНУ) : Јесен *оголела* дрвета (И. 30, 60, РСАНУ).

Дакле, глаголи мотивисани придевом *го* који имају префикс *о-*, за разлику од осталих глагола са истом мотивном базом, имају суфиксално творбено уобличење *-(j)ети* када су непрелазни медијални, а малобројне рефлексивне потврде имају суфикс *-ити*. Међутим, код прелазних активних глагола уочава се конкуренција стандардног суфикса за прелазне активне глаголе *-ити* и суфикса који се додаје на ову придевску основу за творбу медијалних глагола *-(j)ети*, што захтева већи опрез у усменом и писаном изражавању или кориговање норме.

2.2.5. Како Клајн (2003: 337) наводи, глагол *жив(j)ети* се не осећа више изведеним од придева, па се приближава немотивисаним. Наиме,

он има врло развијену полисемну структуру (в. РСАНУ и РМС), чије су семантичке реализације настале трансформацијама од основног значења 'бити жив'¹⁰⁹, у коме се види творбена мотивација. Овај се глагол углавном реализује као непрелазни медијални, тако да су варијанте *живити*, *живила* и сл. нестандартне, како истиче нормативна литература. Вуковић 1949 код *живјети* упозорава на то да је неправилно употребљавати варијанту *живити*, *живила*, као и Матичини правописи после распада српскохрватског језичког заједништва – П 1993, Пшк 1997 и П 2010. П 1960 наводи само *жив(ј)ети*. У РСАНУ стоје одреднице *жив(ј)ети*, где је у заглављу речничког чланка варијанта *живити* оквалификована као некњижевна, и *живити* за прелазни активни глагол. Међутим, у РМС, поред одреднице *жив(ј)ети*, налази се и одредница *живити*, али као некњижевна варијанта овог глагола.

Корпус показује да је суфикс *-(j)ети* стабилан за непрелазне медијалне глаголе:

-(j)ети (дијал. ијек. *живљети*): Ми од њега *живјет* не моремо (НП Вук 4, 485, РСАНУ). Зар ти је тако омрзнуло *живљети* (НПр Прод., 53, РСАНУ). Зрави, *живели*, те се веселили (НПр Корд. 1, 47, РСАНУ). Па „*живео!*” (Куј. 2, 108, РСАНУ). Она може *живети* само ако јој писац да нешто од својега живота (Недић Љ. 5, 248, РСАНУ). Милош је ... имао једног рођака друга, с којим је као с рођеним братом *живео* (Игњ. Ј. 8, 161, РСАНУ). Некада сам мислио да бих био у стању оженити се кухарицом, *живети* с њоме о кори суха хлеба (Лаз. Л., 6). Шта сам ја згријешо Богу, да ми не дате под моје старе дане *живјети*? (И., 97). Ми смо *живјели* у љубави (Мат. 13, 227, РСАНУ). По године *живјели* су заједно крај мора (Ћип. 4, 14, ГрРСАНУ). А како су *живеле* попадије, тако су лепо *живели* и попови међу собом (Срем. 11, 22, РСАНУ). И онда ... она прича о њиховом чифчији деда-Вељку, за кога се причало да је са свима снајама *живео* (Станк. Б., 202). Госпођа ће *живети*, још толико колико је *живела* (Уск., 115). Нису *живели* на пољу (Јов. С., 11). Умем ја *живети* (Том. Ј. 2, 225, РСАНУ). И Башта је још *живела* патлицанима (Симић Ж. 5, 156, РСАНУ). Стева и Мара *живели* су деци својој (Срет. М. 1, 178, РСАНУ). То не значи *живети*, већ животарити (Р-К 2, РСАНУ). Они су *живели* као ретко кад (Богд. М. 4, 304, РСАНУ). Србски народ јесте грана словенског народа, с којим је у најстарија времена *живео* у заједници (Крст. Н. 2, 4, РСАНУ). Та мисао о слободи стално је *живела* међу Србима (Вукић. М. 6, 55, РСАНУ). *Живела* сам у средини за коју је комунизам био баук (Воžović, S., Tebi, моја Dolores, Bgd, 1984, ЕК). Не могу више овако *живети* (Petrović, R., Sa silama nemerljivim, Bgd, 1977, ЕК). Тако је традиција да је наш књижевни језик – црквенословенски дошла до XVIII века и *живела* је и у њему (Белић 12, 10, РСАНУ). *Живела* слобода! (Петр. В. 2, 23, РСАНУ). Њихова засићена плава боја чисто је *живјела* (Десн., 15). *Живјели* су сами (Селим. 1, 45). Колико је то коза *живјело* на овим просторима (Јелић В., 39). Још у бару док су *живјели* ... стриц је

¹⁰⁹ Хрватски граматичар ово значење и види као творбено значење глагола *живјети* (Бабић 2002: 513).

изгубио јединца сина (Лал., 59). „Живјели”, вичу (И., 194). Од чега ћу, капетане, *живети*? (Роповић, А., *Sudbina jednog Čarlija*, Bgd, 1968, ЕК). Осетио сам кајање што сам све, за шта сам стварно *живео*, препустио бризи других (Пек. Б., 40). Повици „*живео* говорник” ... заглушили су његове последње речи (Киш Д., 11). Он није *живео* у кући (Павић, 7). *Живели* су у миру једни поред других (Тишма, А., *Uпотреba čoveka*, Bgd, 1977, ЕК). Уопште се не може *живети* (Михаил. Д. 1, 126). За ту њиву сам *живео* (Марков М., 28). Ферика је тако *живео* прилично далеко од људи (Огњ., 43). Мораш знати да је *живјела* и света мученица Томаида (Брат. Р., 16). Сами Лајковчани су ... *живели* на штацији (Марк. Бели, 55). *Живео* је у 4. веку пре Христа (Вел. Д., 85). Неће још дуго *живети* (Павк. В., 185). Ми ћемо *живети* заувек (Албахари, 27). Имена убица су различита, пошто је људски век „кратак” да би један убица *живео* двеста година (Ков. Душ., 40). У мојој улици су *живели* баба и деда (Н-Г, 56). Њихова девиза била је уживати и *живети* (Гат., 34).

Нестандардне варијанте на *-ити* забележене су код старијих војвођанских писаца и код писаца из источнохерцеговачког дијалекта:

-ити: Она ће тек да почне *живити*, а ја сам већ иживио (Суб. Ј., Даница 1860, 276, РСАНУ, под иживити). „Ура! *Живио!*” (Змај 1, 229, РСАНУ). Зар они, који су *живили* као браћа, да се сад побију око једне ђевојке (Ђор. С., 119). Па што оно веле: нити може *живити* ни умријети (И., 123). Она је *живила* тим спокојним животом (Милићевић, В., *Bespuće*, АСК, ЕК).

На употребу стандардних и нестандартних варијанти наилази се код више писаца, на шта је свакако утицала поменута дијалекатска база. Поједини писци, као П. Кочић, И. Андрић, В. Лубарда, М. Мићић-Димовска, опредељују се за нестандартну варијанту често као обележје локалне и социјалне карактеризације својих јунака:

-(ј)ети/-ити: *Живела* родољубица српска! (Стер. 9, 29, РСАНУ) : О, сачувај те, Боже, с таквом женом *живити*! (И. 9, 106, РСАНУ). Кућа Пантића поче опет *живети* својим животом (Весел., 134) : Знаш ... да ћемо *живити* као голубови! (И., РМС). У њој [књизи] пише: кад се ко родио, колико ће *живјети* (Коч., 54, г. ј.) : *Живиће* к’о бубрег у лоју (И., 49, г. ј.). *Живила* наша премилостива Земљана Влада! (И., 181, г. ј.). Зауоставили су се на једној ... кући ... у којој су одувек одседали и *живели* дубровачки трговци (Андрић, 19) : Стотине година смо *живили* без тих консула (И., 10, г. ј.¹¹⁰). Она је *живела* бедно (Црњ., 18) : *Живио* Полит Десанчић (И., 147). *Живјети* се мора (Ђоп., 125) : Боље је и ’вако нег’о тежаклуку *живити* (И. 1, 25, РСАНУ). Тада се ријешим да опишем како *живјела* и мрла лоза Кулака (Лубарда В., 78) : *Живила* Хрватска (И., 118, у Зилахијевој посланици). „*Живео* Черњајев!”, „*Живела* браћа Руси!”, „*Живела* мајница Русија!” (Мићић М. Д., 136) : Орило се „*Живио!* *Живио!*”¹¹¹ Да бог поживи и благослови његово царско и апостолско и не знам све какво величанство (И., 77).

¹¹⁰ На морфоностилистички значај оваквих ијекавица у екавском тексту указао је Ж. Станојчић (1967: 53).

¹¹¹ И код глагола употребљених у функцији узвика није дошло до устаљивања једне форме (уп. Ристић 2012: 104).

Прелазни активни, каузативни глагол 'чинити некога/нешто живим' веома је редак. Белић 1950 напомиње да треба разликовати *жив(ј)ети*, *живѝм* од *живити*, *живѝм*, нарочито код префиксираних глагола. У грађи нису потврђени морфолошки индикативни примери за овај глагол, иако се у РСАНУ налази речнички чланак.

Насупрот томе, значење 'одржавати у животу (у изражавању жеље)', у коме се овај глагол реализује као прелазни, у РСАНУ сврстано је у оквиру полисемне структуре глагола *жив(ј)ети*. Ова семантичка реализација је маркирана квалификатором дијал. и упућује се на глагол *живити*:

-(j)ети: Бог те *живео*! (Весел. 6, 240, РСАНУ). Брука кућу и сироту Миону, свету жену, *живео* је Бог, у парампарчад сецка секирацијом (Радић Д. 5, 8, РСАНУ).

Такође, независно од глагола *живити* 'чинити живим, одржавати у животу', који бележи РСАНУ, у грађи је посведочен глагол *живети*, који се синтаксички реализује као прелазни, али се на семантичком плану њиме не исказује каузативност, већ оствареност, доживљеност и сл. (уп. значење 8 глагола *живети* у РСАНУ). На неисправност овакве употребе ове лексеме (нарочито у колокацији са именицом *живот*) упозорава и Ћупић (2002: 91–92). Према грађи, уочава се да је таква употреба актуална и у данашњем језику, а не само у текстовима из XIX и с почетка XX века:

-(j)ети: Има-л само једна цура, | Што је вредна љуба бити, | Мени ће се поверити – | *Живећемо* свет (Змај 1, 23, ГрРСАНУ). Блоа је *живео* оно што је писао (Сек. 4, 4, РСАНУ). Живот треба *живети* (Ђур. 4, 183, РСАНУ). *Живео* је свој мали паразитски живот (Киш Д., 154). Фехер Ферика је ... *живео* свој једноставни, али узбудљив живот (Огњ., 44). Симонида и ја ... *живеле* смо, исту горку судбину (Ненад. Д., 35). Богданова помајка је беспошtedно *живела* своју јаву (Петр. Гор., 100). Такву је славу *живео* мало који песник (И., 227). Живот је ... настављање онога што су раније *живели* (Вел. Д., 87). Годинама је *живео* неки случајни живот (Вел. Д., 137). Чини ми се да смо заправо сви *живели* тај један трилер (Булић В., Глас 2009, 4013/9).

Код префиксираних глагола више долази до изражаја дистинкција непрелазни медијални – прелазни активни, која се огледа у одговарајућој дистрибуцији суфикса *-(j)ети* и *-ити*, али не код свих. Глаголи *дожив(ј)ети*, *зажив(ј)ети*, *ижив(ј)ети*, *испрожив(ј)ети*, *нажив(ј)ети*, *надожив(ј)ети*, *нажив(ј)ети се*, *обжив(ј)ети*, *оджив(ј)ети*, *прежив(ј)ети*, *сажив(ј)ети се*, *ужив(ј)ети*, *узжив(ј)ети* стандардни су само са суфиксом *-(j)ети*. На то имплицитно указују Белић 1950¹¹², Вуковић 1949, П 1960, П 1993, Пшк 1997, П 2010 и РМС, наводећи само

¹¹² Белић 1950 и за екавски и за ијекавски изговор дозвољава *доживити*.

стандардне варијанте, или експлицитно – квалификујући варијанте на *-ити* као неправилне, некњижевне, како то чини РСАНУ. У грађи се нашао велики број потврда са суфиксом *-(j)ети*, и када су глаголи непрелазни, и када су прелазни (али не каузативни), и када су повратни:

а) непрелазни:

Кад погледам све њихове муке, | Ка' то људство до данас *доживје!* (Њег. 4, 165, РСАНУ). Та су причања до данашњега дана *доживјела* у народу (Љуб. 2, 3, РСАНУ). Нешто је дуже *заживео* само један брат (БК 1906, РМС). Толстој *заживе* тим „светским животом” (Ив. М. 1, 23, РСАНУ). Тада је Вукова реформа *заживела* својим правим ... животом (Белић 13, 133, РСАНУ). Када је плод у Дивни *заживео* ... у њен сан су прешла и три Богданова поочима (Петр. Гор., 270). Кад бунт буде *заживео* у њему ... он ће ме мрзети (Арсен. В. 2, 15). Идеја, међутим, очигледно није озбиљније *заживела* (Глас 2007, 3327/32). *Заживео* је [хотел „Путник”] 1939 (Ков. Душ., 61). Снага власти *одживела* је и увела у његовим очима (Моск. 3, 262, ГрРСАНУ). Стари колонијални систем дефинитивно је *преживео* (Борба 1958, РМС). Власт је једна *преживјела* (Десн., 192). Надаше се Томо несрећни да ће ипак *преживјети* (Лал., 18). Ваљда ће неко *преживјети* да прича свједочење (Јелић В., 75). Ја доживљавам радост оних који су *преживели* (Киш Д., 81). Ко је донео вест о стрељању у оном селу где нико није *преживео* (Поп. Мирос., 198). Тешко ће *преживјети* (Брат. Р., 91). Да би *преживели*, изваде они најпре кундаке из пушака (Павић, 96). У тој борби *преживео* је голи нагон за одбрану живота (Вел. Д., 15).

б) прелазни:

Доживео [је] да види себе као још јединог заосталог од секте његове (Миј. Ч. 4, 228, РСАНУ). Писала ми је ... како им се чини да већ неће *доживети* тај срећни час (Лаз. Л., 58). Колико сам чудних *доживео* ноћи (Панд. 5, 46, РСАНУ). Заборављала је на рђаве часове које је у њој [вароши] *доживела* (Уск., 152). После једне бурне периоде ... у којој се *доживела* једна завера ... свет је био жељан мира (Јов. С., 76). Он агонију Андрејину и смрт његову *доживе* као агонију и смрт Жаркову (Ћос. Б. 3, 123, РСАНУ). Роман опата Превоа није *доживео* само огроман успех (Милач. Д. 1, 40, РСАНУ). Романтичарски покрет ... *доживео* [је] потпун слом (Живковић М., Књиж. 1, 262). Хвар [је] ... *доживео* неколико сељачких и рибарских буна (Ков. Б., Књиж. 2, 560, РСАНУ). „Горски вијенац” *доживео* је досад ... четрдесет и осам издања (Књиж. 4, 393, РСАНУ). Какав нови назив убрзо [би] *доживео* судбину старога (Вуј. 2, 155, РСАНУ). *Доживео* је револуцију (Андрић, 65). Потребно је написати савјесно и вјерно оно што се *доживјело* и запамтило (Чол., РМС). Нарочито је у дјетињству болна помисао да имаш ... ма шта што се неће *доживјети* (Десн., 227). Нека ми опросте сви часни људи ... који нису *доживјели* искушење да забораве понос (Селим. 1, 92). Толико журе према жбуњу да исповраћају све што су појели, попили или *доживјели* у животу (Лал., 180). *Доживјели* смо почетак градње нове творнице (Јелић В., 10). Мати ми је *доживела* осамдесету (Минд. 3., 294). Био сам заморен као да сам *доживео* још једно стезање срца (Пек. Б., 36, 209). Мој отац је пак *доживео* метаморфозе (Киш Д., 50). Тако је брод *доживео* и свечано крштење (Капор, 23). Желим ти ... да не доживиш ово што сам ја *доживела* (Михаил. Д. 1, 121). Што је била саблазан

какву Чаршија, дотад, није *доживјела* (Лубарда В., 359). И сад је опет искрсла слична недоумица коју сам раније *доживела* као тешкоћу у насловљавању (Огњ., 24). Четврта избеглица ... *доживела* је гору трагедију (Марков М., 161). Марио је вест о наследству *доживео* као „Deus ex machina” (Вел. Д., 110). У глави му је био кошмар од свега што је *доживео* (Павк. В., 67). Елвира је *доживела* нервни слом (Гат., 42). Било ми је жао ... зато што срећу *доживео* није (Пан. И., 517). Да се припреми нови род, који ће свом снагом испунити и *иживети* живот (Дворн. 1, 221, РСАНУ). Увек се око ових песама обавија ... чежња за животом који се није довољно *иживео* (Глиг., Књиж. 1, 429, РСАНУ). Лирика *изживела* [је] свој живот (Минд., Прегл. 1937, 361, РСАНУ). Било је то ... прелазно време наше поезије, кад је ... *иживело* све своје облике (Мих. Б. 1, 39, РСАНУ). Дужност им је [писцима] била ... да омогуће високу културу ... *иживевши* извесне значајне и врховне чежње (Вин., XX век 1938, 10/664, РСАНУ). У једном моменту глуме би ... шикнуо у вис као ... сила која ће га до последње капи крви и свести *изживети* (Сек. 4, 107, РСАНУ). Ко ће мајку *надживјети* жеље да јој је (НП, Вук, Рј.). Зла *надживјех* твоја сваколика (Њег. 7, 95, РСАНУ). Обојица су *надживели* свога најстаријег брата (Поп. П., Срем. 16, VIII, у предговору, РСАНУ). Црногорска сиромаштина *надживела* је млетачко богатство! (Нен. Љ. 28, 74, РСАНУ). Уколико неко дело има дубљег корена у својој епохи, утолико ће је потпуније *надживети* (Бих. 2, 192, РСАНУ). Она [књижевност] је *надживела* све промене књижевних укуса и мода (Милач. Д. 1, 68, РСАНУ). Да ће влада Пашић–Радић *надживети* изгласавање буџета, не претпоставља се више ни у самој владиној већини (Влајић Б., СКГл НС 17, 224, РСАНУ). Сагледали [смо] зидове Београда, који су *надживели* буре и поплаве (Јанк. Р. 1, 117, РСАНУ). [Музика] ће, тако слаба и плачевна, *надживети* њега (Андрић, 282). Завјештале му [самостану] своје неупотребљене миразе, који су ... *надживјели* обитељски слом (Десн., 27). Она је из очију Личанина прочитала горку тугу ... коју овакви људи не могу лако *надживјети* (Ћоп., 222). Ајдуковача је својом особеном повијешћу све *надживјела* (Јелић В., 54). *Надживеће* ова кућа и тебе и мене! (Поп. Мирос., 91). Господин Кенет каже да би се клadio у своју кобилу да ће *надживети* свакога с ове стране Гимертана (Минд. 3., 98). Све сам их надиграла и *надживела* (Капор, 265). Стрина Видна ... *надживљела* је домаћина (Килибарда, 65). Хоца пророковао ... да ће о њему остати прича која ће *надживјети* и саму чаршију (Лубарда В., 95). Да ли је то митска слика која ће *надживети* једно време? (Вел. Д., 40). Зар да мислимо сада да је наш народ *одживео* свој век (Бошк. Ст. 3, 210, РСАНУ). *Одживео* [је песник] један период живота (Глиг., Књиж. 5, 50, РСАНУ). Ћути кућа у којој сам *одживео* најраније детињство (Вучић З., Раск. 29, 51, РСАНУ). Партикуларизам је *одживео* свој век (Лапч. Д., СКГл НС 3, 591, РСАНУ). Треба године *одживети* (Исак. А. 2, 37, РСАНУ). Можда је то било и сазнање да се несрећа, претворена у живот сасвим добро може *одживети* (Велм. С. 1, 137, РСАНУ). Како ће га [живот] *одживети* без ње (Капор 3, 38, РСАНУ). Тешко је то *одживети* уз глуму (Џокић Д., ВН 27. фебруар 2010, 19). Страховите *преживесмо* дане (Змај, РМС). Тај страховити удар њен понос није могао *преживети* (Јов. С., 137). Значи да све то треба још једном *преживети* (Андрић, 39). Који ли ће од њих *преживјети* офанзиву (Ћоп., 378). Она то неће *преживети* (Вербер, 80). Толико си причао о Русији да сам револуцију већ *преживела* (Пек. Б., 19). Не знам ни сама како сам *преживела* тај месец (Капор, 83). Још то није *преживела* (Михаил. Д. 1, 75). Бог сами зна како сам *преживјела* преостали дио дана (Лубарда В., 202). Шта су све

преживели (Марк. Бели, 146). Још то није *преживела* (Мићић Д. М., 75). Мирослав Крлежа ... је *преживео* многе бродоломе (Вел. Д., 173). Међу нама има и оних који га [бомбардовање] нису *преживели* (Зупанц, 45). На њима се види ... шта су све *преживеле* (Н-Г, 38). Страх ме је ... да оно што сам *преживео* и доживео остане незнатно (Гат., 25).

в) неправи повратни:

Уби ме он, и ја *се* тиме *доживех* раја (Ђор. 2, 101, РСАНУ). Међутим, она [еснафска уредба] је изгубила сваки значај ... још и стога ... што *се* еснафски дух *иживео* (Лапч. Д., РСМ). Књижевне новине су *се* на тај начин *иживеле* као облик ... идејне борбе (КН 1952, 66/1, РСАНУ). Твој син ... би *се* и после тога *наживео* (Том. Ј., Дело 13, 117, РСАНУ). Могао би *се* сит *наживети* (Миј. С. 3, 99, РСАНУ). Доста су *се* и *наживели* (Доман., СКГл 7, 173, РСАНУ). Већ смо *се* на њему *наживели* преко главе (Мусул. 2, 28, РСАНУ). Док се мудри намудроваше, луди *се* *наживеше* (Миодр. 4, 303, РСАНУ). Јеси ли *се* *наживео* јада? (Петр. Мил. 1, 115, РСАНУ). Али ја *се* нисам родила и толико *наживела* да умрем заклана (Давичо 1, 258, РСАНУ). Његова [М. Видаковића] дела су *се* одиста потпуно *преживела* (Поп. П., РСМ). Отац и син *се* још више *саживеше* у музици (Сек., РСМ). Он *се* био *саживео* са турским светом (Андрић, 126). Суле *се* ... *саживео* с филмом (Капор, 41). Не би [*се*] ни могле толико *саживети* са својом влашћу (Марк. Бели, 49). Док *се* ... не *саживеше* (Михаил. Д. 2, 139). Публика ... *се* сва *уживела* у живот појединих јунака (Чол., РСМ). Она [*се*] никако није *уживела* у посед (Сек., РСМ). Понео се мишљу ... помно *се* *уживеши* у судбину инжењера (Марк. Бели, 25).

г) прави повратни:

Тек сад схватам шта то значи продужити душу, *наживети се* (Вас. Д. 2, 39, РСАНУ).

За непрелазни медијални глагол нестандардна варијанта на *-ити* забележена је само у једном примеру:

Буји, паји, моје чедо драго! | *Заживило* и оцу и мајци (Ник. Г. 1, 214, РСАНУ).

За прелазне глаголе нађене су две потврде са суфиксом *-ити*, а колебања у употреби суфикса *-ити* и *-(j)ети* за ове глаголе забележени су код Кочића и Црњанског. Ово је карактеристика завичајних говора ових писаца, а не резултат дистрибуције суфикса *-ити* за прелазне глаголе:

-ити: Силвије је *изживио* своје (Чипл. 2, 160, РСАНУ). Та театралност у његовој реченици није била намерна, нити би је ико други, сем мене, тако *доживио* (Laušević, Ž., Godina prođe, dan nikada, Bgd, 2011, ЕК).

-ити/-j)ети: Шта још чојек неће *доживити*! (Коч., 139, г. ј.) : Много су ... што шта *доживели* (И., 297). Па сам све то *преживео* (Црњ., 75 : 1919 преживио 332; 1920, преживео 346).

У зависности од глаголског рода и семантике у нашој нормативној литератури и дескриптивној лексикографији различитим лексемама сматрају се глаголи *ожив(j)ети* и *оживити*, *пожив(j)ети* и *поживити*, *прожив(j)ети* и *проживити*. Међутим, језичка пракса не потврђује

остваривање ове дистинкције на формалном плану, првенствено за пар *ожив(ј)ети* – *оживити*, а друга два пара иначе нису фреквентна.

Наиме, Белић 1950, Вуковић 1949, П 1960 праве разлику између *ожив(ј)ети* 'постати жив' и *оживити* 'учинити живим'. На очувању ове дистинкције инсистирао је и Б. Клаић (1953: 28–30). Међутим, да се у језичком осећању савремених говорника та дистинкција неутралише, сведоче П 1993 и Пшк 1997, у којима се каже да *ожив(ј)ети* може значити и 'постати жив' и 'учинити живим', а *оживити* само 'учинити живим'. Најновије издање Матичиног правописа – П 2010 – изједначава глаголе *ожив(ј)ети* и *оживити* и када су медијални и када су активни. Клајн 2002, позивајући се на мишљење М. Стевановића (1964: 583), истиче да глагол *ожив(ј)ети* треба признати и у прелазној употреби. Овакав став износи и СЈП и Клајн (2003: 338). У РСАНУ се код одреднице *ожив(ј)ети* варијанта *оживити* обележава као некњижевна, а примери каузативних глагола на *-(j)ети* наводе се као издвојена семантичка реализација, која је квалификована као некњижевна, и упућују се на глагол са суфиксом *-ити*. Обрнуто, код прелазног активног глагола *оживити* једно од значења у коме се овај глагол употребљава као непрелазни медијални квалификује се као некњижевно и упућује на *ожив(ј)ети*. Ове одреднице налазе се и у РМС, само што се у њему значење у коме се глагол *ожив(ј)ети* реализује као прелазни активни глагол не маркира као нестандардно. У грађи налазимо следеће потврде за непрелазни медијални глагол са суфиксом *-(j)ети*:

-(j)ети: Кад цар и његов доглавник опазе да је он *оживео*, рече доглавник цару: „Тај ће сад још више знати него што је знао, јер је био мртав па опет *оживео*” (НПр Вук, 88). Главе ће *оживљети* (НПр Вук, 129). Хришћани говоре, да ће он *оживети* (НПр, БВ 1897, 205, РСАНУ). *Оживе* околина цела (Радич. 1, 154, РСАНУ). По њивама и ливадама *оживео* је народ (Мил. М. Ђ. 25, 13, РСАНУ). *Оживеће* у лугу славуји (Змај 1, 596, РСАНУ). Кад челе – што су овај восак носиле – *оживеле* – онда и ти, бољо! (Весел., 140). Као да му очи мало *оживеше* (Лаз. Л., 257). Њега [адвоката] сељаци познадоше. Као да *оживеше* (Доман. 6, 363, РСАНУ). *Оживјеће* мили снови (Коч., 9). Планина *оживље* (И., 276). Изгледа као да је гробље *оживело* (Уск., 187). Старчево суморно око *оживје* (Војн. И. 9, 113, РСАНУ). На западу је још једном *оживео* план да се обнови Латинско Царство (Радон. Ј. 1, 329, РСАНУ). Талија опет *оживе* (Срем. 14, 33, РСАНУ). Све *оживело* новим ... животом (Ранк. С. 2, 230, РСАНУ). *Оживеше* поља и дубраве неме (Ил. В. 2, 62, РСАНУ). Као да се поново роди и *оживе*, тако силно викну (Станк. Б., 124). *Оживеше* земље, мора (Дис 1, 47, РСАНУ). Пристаје да умре да би он *оживео* (Поп. П. 2, 112, РСАНУ). Госпојинска и Вазнесенска црква *оживеле* (Сек. 10, 117, РСАНУ). *Оживје* штала од цијука и писка (Ћон. Ј. 4, 178, РСАНУ). Логор је наједном *оживео* (Јак. С. 5, 252, РСАНУ). У неко доба разговор [је] још више *оживео* због придошлица (Радић Д. 6, 252, РСАНУ). Био је *оживео* великим полетом рад (Гавр. С. 1, 5, РСАНУ). Јеси ли *оживео* (Šolohov,

М., *Tih Don*, II, Bgd, 1974, прев. М. Moskovljević, ЕК). *Оживела* је на зиду слика (Макс. Д. 5, 30, РСАНУ). Приметно је *оживео* интерес за Волтера (Кецм. 1, 155, РСАНУ). У тим годинама поново је *оживјела* народна пјесма (Прегл. 1948, 4/245, РСАНУ). Београдске продавнице текстила поново су *оживеле* (Пол. 1958, 16284/7, РСАНУ). Очи јој *оживеле* (Рист. Мил. 1, 43, РСАНУ). Њена смеђа коса је *оживела* (Андрић, 240). Те сенке *оживеше* (Црњ., 83). Људи су *оживјели* (Селим. 1, 397). Скровити ћошкови *оживјели* су шапатам (Ћоп., 116). Потребно је да се добро нагледамо заробљеника док бисмо *оживјели* (Јал., 224). Одсвакуд ... врију козе ... *оживјела* и црквена и пучка легенда (Јелић В., 45). Пре подне улице су *оживеле* (Поп. Мирос., 120). *Оживеће* празна, некорисна шума (Ненад. Д., 191). Мртви ће у дан онај *оживети* (Марк. Бели, 166). Оно, јадно, већ било *оживело* (Михаил. Д. 2, 82). Шпорет с двоспратном рерном би *оживео* (Мићић Д. М. 1, 104). Лица *оживјеше* (Брат. Р., 163). *Оживеле* су границе из снова (Јос.-Вишњ., 100). Марко би нагло *оживео* (Kuzmanović, R., Odmor, Bgd, 1990, ЕК). Овенуле влати *оживеле* свуда по горњем дворишту (Петр. Гор., 217). Пред очима су ми *оживели* поза, поглед и расположење коња (Пан. И., 352). Живимо у нади да ће ... поново *оживети* српска Метохија (Пол. 27. јун 2001, ЕК).

Нестандардне варијанте са суфиксом *-ити* налазе се у старијим текстовима, а срећу се и примери паралелне употребе ових двају суфикса код Шапчанина:

-ити: Двојица људи ... бјеху његова два брата, која исти овај час *оживише* (НПр Чајк., 196, РСАНУ). Производна снага Србије ... би тек *оживила* кад би жељезницом отворила пут на егејско море (СЛ 1880, 43/2, РСАНУ). Страх и брига у жупанима ... већма *оживила* (Хаџ. 4, 112, РСАНУ). Сећања у мени *оживише* силином пролећног обнављања (Петр. Е. 2, 48, РСАНУ).

-(j)ети/-ити: Стока *оживела* на пропланцима (Шапч. 11, 351, РСАНУ) : Песмице ће ваше *оживити* (И. 5, 16).

За прелазни активни глагол *ожи́вити* 'учинити живим' примери нису бројни:

-ити: Теодосије је успео ... створити читаву школу следбеника, који *оживише* књижевну радњу (Симић С., ПГл 1892, 17, РСАНУ). Он је ... *оживио* занате и трговину (Зеч. Мил. 2, 256, РСАНУ). Створила у себи слику свога сина, *оживила* га (Milićević, V., Bespuće, АСК, ЕК). Војнички лекари ... *оживили* га сасвим (СН 1935, 14, РСАНУ). Тај рад треба *оживити* (Ђерић М., Разв. 1938, 198, РСАНУ). Није свеједно да ли таква реч усамљено чами у некаквом речнику или ју је својим духом *оживио* писац (Белић 14, 311, РСАНУ). Заједничко исправљање *оживиће* целу учионицу (Мамузић И., НЈ 7, 180, РСАНУ). Направио лагано круг и *оживио* цео крај (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК). Потреба да волим било је прво осећање које је *оживило* моју младост (Potocki, J., Rukopis nađen u Saragosi, Bgd, 1988, ЕК). Није важно само усавршавати језик већ потпуно *оживити* једну фикцију (Вел. Д., 189). Злакуса *оживила*¹¹³ три века старо грнчарство (Пол. 20. август 2009, ЕК).

¹¹³ Ово је једина потврда са суфиксом *-ити* у *Политици* у ЕК наспрам више десетина са суфиксом *-(j)ети*.

Насупрот ставовима нормативиста, у грађи се нашао велики број потврда, од XIX века до данашњих дана, којима се илуструје употреба глагола *ожив(ј)ети* као прелазног активног, каузативног глагола:

-(j)ети: Алексу прилично *оживе* средина (Весел. 6, 256, РСАНУ). Груни спевима у којима ћеш *оживети* разволе (Нов., Кост. Мил. 1, 222, ГрРСАНУ). Дјетињарије *оживјеше* малу, таванску позорницу (Војн. И. 10, 41, РСАНУ). Свијет зна удрити, убити, али не зна *оживљети* (Вулич. 1, 8, РСАНУ). Са мало уобразиље могуће је мислима *оживети* ову фауну гиганта (Milanković, M., Kroz vasionu i vekove, АСК, ЕК). У старо време, кад би човек умро, Бог би га, после годину дана, опет *оживео* (Ђорђ. Т. 14, 13, РСАНУ). Цело то друштво и стање треба *оживети* да би се он [Љубомир Недић] како треба схватио (Поп. П., Нен. Љ. 26, III, РСАНУ). Нека лекарска животиња била је у оно време *оживела* катранљиву воду као добар лек (Симић Ж. 1, 15, РСАНУ). Читав културни Ниш *оживеће* неке успомене (Пол. 1951, 13938/4, РСАНУ). Овде би се могло нарочито удружење основати за живинарство, што би не мало *оживело* ово место (Сав. М. 4, 54, РСАНУ). Из тог мучног стања извукла ме мржња. *Оживјела* ме и усталила (Селим. 1, 196). Нова смрт је удвостручила бол, *оживјевши* успомену на стару (И. 2, 242). Међу трговцима је ракија *оживела* разговор (Андрић, 464). Овај сусрет два свијета пробуди ми и *оживје* заборављене мисли (Јал., 213). Његово присуство јој *оживе* бол (Минд. 3., 347). Она је *оживела* приче о исељавању Јевреја из Нове Паланке (Поп. Мирос., 279). Покушавам да ... његово срце сместим у мртво тело ноћи како бих је *оживео* (Киш Д., 185). Али је, једноставно, *оживео* на час неке приче (Марк. Бели, 125). Оптуженица је теретила цариградског професора и његове следбенике ... да су *оживели* заблуде старих паганских философа (Павић, 147). Она ће ме наједном *оживети* (Kuzmanović, R., Анје, анје, Bgd, 1995, ЕК). Како *оживети* наталитет (Пол. 28. април 2001, ЕК). *Оживећемо* добру домаћу музику (Глас 2006, 2963/20). Када је Гилгамеш умро, Енкиду је био страховито ојађен. Толико да је сишао у подземни свет не би ли нашао траву бесмртности и *оживе* свога пријатеља (Блици жена 2009, 30. новембар – 6. децембар, 263/5). Тада ће лексикографска дефиниција *оживети* многа запретана значења (Радовић-Тешић 2009, 106).

Белић 1950 за глагол *пожив(ј)ети* у значењу 'живети једно време' (sic!) истиче да га треба разликовати од *поживити*, *пòживѝм* 'одржати некога у животу', што истиче и П 1960. Пшк 1997 и П 2010 наводе само *пожив(ј)ети*, упућујући га на *жив(ј)ети*. РМС уважава препоруке тадашњег правописа, те има одредницу са суфиксом *-(j)ети* за непрелазни медијални и одредницу са суфиксом *-ити* за каузативни глагол.

За непрелазни глагол нашле су се следеће потврде са суфиксом *-(j)ети*:

-(j)ети: Пошто је у Београду подуже *поживео*, он је успео (Груј. С. 1, 63, ГрРСАНУ). Требало би дуже тамо *поживети* (Мил. М. Ђ. 23, 148, ГрРСАНУ). Што ти не би *поживео* царски (Весел. 17, 19, ГрРСАНУ). Муџо с Џегвом *поживе* у Стени много лета (Шапч. 12, 201, ГрРСАНУ). Да је *поживео* ... постао би човек на гласу (Мил. В. 4, 116, ГрРСАНУ). Јадно моје дете, што не *поживе* (Вуч. 1, 200, ГрРСАНУ). Штета је што није *поживео* још две године (Пуп. 1, 325, ГрРСАНУ).

Поживела је дуже но што је требала (Sekulić, I., Kronika palanačkog groblja, АСК, ЕК). Стари *поживе* још неколико година (Кнеж. Р. 1, 40, ГрРСАНУ). Он *поживје* (Десн., 42). Мислим на покољења предака, што на извору Мораче *поживјеше* (Бећировић К., Раск. 27, 70, ГрРСАНУ). Не верујем да је то могуће, већ само зато што сам дуже *поживео* на овом свету (Поп. Мирос., 45). Могао је још толико *поживети* (Павић, 66). Он је *поживео* (Михаил. Д. 2, 153). Саме су се парије потајно смејале ... сматрајући да ће тако лепшије *поживети* (Марк. Бели, 23). У „срећном браку” са богатом удовицом *поживео* је кратко (Ков. Душ., 133). Надам се да ћу дуже *поживјети* од тете (Вел. Д., 95). Детроит није мали град и могао бих у њему *поживети* и сто година (Kuzmanović, R., Anje, anje, Bgd, 1995, ЕК). Владимир Иљић би *поживео* довољно дуго да ... оствари комунистички пројекат идеалног друштва (Basara, S., Uspon i pad Parkinsonove bolesti, Bgd, 2006, ЕК). Шмизлин није *поживео* (Novaković, M., Strah i njegov sluga, Bgd, 1999, ЕК).

Нестандардне варијанте са суфиксом *-ити* срећу се у старијим фазама развоја стандардног језика, код војвођанских писаца који су писали старом графијом (М. Видаковић, Л. Зубан, Ј. Суботић), а касније се исто ретко срећу у XX веку, и то код оних аутора који ово одступање имају у свом завичајном говору (И. Андрић, В. Петровић):

-ити: Ние ... *поживила* (Вид. М. 6, 125, ГрРСАНУ). С’ коим’ би се *поживити* дало (Зуб. 1, 54, ГрРСАНУ). Ако остане *поживиће* славно (Суб. Ј. 4, 223, ГрРСАНУ). Дакле да би живи што више *поживили* (Звезда 4, 13, ГрРСАНУ). *Поживићу* још кратко можда (Андрић 1, 92, ГрРСАНУ). Кад се будете вратили у народ, и с народом *поживили* ... ви сте се одстранили мало од народа и од земље (Petrović, V., Zemlja, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka, Bgd, 1999, ЕК).

За прелазни активни глагол *поживити* ’одржати кога у животу, продужити, сачувати коме живот, дати здравље’ релевантна су била само два примера¹¹⁴, док су остали у грађи у презенту. Један од њих је са суфиксом *-ити*, а други из новијег извора са суфиксом *-(j)ети*:

-ити: Господ ће га сачувати и *поживиће* га (Дан. Ђ. 12, 450, ГрРСАНУ).

-(j)ети: Не зна да ли ће га Бог *поживети* до стоте (Politikini kulturni dodaci, 2000, ЕК).

Иако Белић 1950 наводи само *прожив(ј)ети* (са напоменом да је *проживити* неправилно), П 1960 успоставља дистинкцију између *прожив(ј)ети* ’провести живећи’ и *проживити* ’повратити кога у живот’, па су и у РМС у складу с тим успостављене одреднице. Сви примери из корпуса су потврде за прелазни глагол са суфиксом *-(j)ети*, али са значењем ’провести неко време; искусити нешто’:

¹¹⁴ Ћопићев пример може се двоструко тумачити с обзиром на то да и мушки род радног глаголског придева у јединици у ијекавском изговору гласи исто и од глагола *поживјети*:

Бог те чувао и *поживио* (Ћоп., 8).

-(j)ети: У њима није било спомена на оно што су заједно преживели и *проживели* (Уск., 59). Живот сам доста добро *проживео* (Petrović, R., Burleska gospodina Peguna boga groma, Bgd, 1974, ЕК). Он је пролазио у мислима сав свој живот, *проживевши*, тако, неколико мирних дана (Стрјански, М., Seobe, ЕК). Ту су лежали они који су *проживели* свој живот (Вербер, 185). Ето, *проживели* су своје (Šolohov, M., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК). Треба све *проживјети* (Селим. 2, 298). То што се код нас ... тако нагло одиграва ... други народи су *проживјели* као знатно старији развитак (Андрић, 343). Послије других и тешких година које је наша земља *проживјела* ... дошао је најзад дан да видимо ... срушен тај поредак (Пек. Б., 96, г. ј.). У мени живи нека чудна носталгија за селом ... где смо ... скупа *проживели* оне тешке године (Киш Д., е., Ноћ и магла). Он погледа овај бели свет око њега, у који је толики лепа часови *проживео* (Михаил. Д. 2, 158). Све заједно су *проживели* скупа седам-осам година (Огњ., 33). У мени се поврати ... бол који сам *проживјела* (Лубарда В., 277). Свако ко га је *проживео* [рат] може само да га склони из своје свести (Гат., 99). *Проживећемо* дуг, дуг низ дана (Adamović, V., Umetnik i bolest, Bgd, 2007, ЕК). Све те љубавне завршетке сам на срећу или жалост у потпуности *проживео* (Глас 2008, 3646/15). Она је *проживела* моје страшно сновиђење (Велм. С., 149). [Писци] су живот *проживели* само да би писали (Ков. Душ., 144).

На основу посведочене грађе, може се рећи да се глагол *жџив(j)ети*, као и његова префиксирана образовања (са изузетком глагола са префиксима *о-* и *по-*, јер би код њих каузативност требало да се изражава посебним творбеним средством, тј. другом лексемом), понашају као немотивисани глаголи на *-(j)ети* типа *вољети*, *жџети*, код којих се у стандардном језику стабилизovala та форма. Наиме, ови глаголи спадају у глаголе стања (стативне) и означавају процесе, стања који се дешавају независно од воље субјекта (Барић и др. 1997: 223). У случајевима када ови глаголи (неки у свим, а неки у појединим значењима) захтевају допуну у акузативу без предлога, као глаголи *дожџив(j)ети*, *ижџив(j)ети*, *наджџив(j)ети*, *прежџив(j)ети* и сл., они и даље означавају процес, а не активност, радњу која се одвија на појму означеном акузативом. Ови глаголи се синтаксички остварују као прелазни, али нису активни, каузативни, фактитивни – не „изричу радњу која узрокује оно што се казује сродним глаголом стања” (Барић и др. 1997: 224). Код њих не постоји семантички однос који би се изражавао двема лексемама. Њихова стандардна форма је са творбеним елементом *-(j)ети*, а варијанте на *-ити* не би биле прихватљиве (иначе је у грађи забележен изузетно мали број потврда на *-ити*). Однос стативни – каузативни, фактитивни глагол имамо у паровима *жџив(j)ети* – *жџивити*, *ожџив(j)ети* – *ожџивити* и *пожџив(j)ети* – *пожџивити*. Међутим, аналогном према осталим префиксираним глаголима од *жџив(j)ети*, код ових парова примећујемо тенденцију да се формална опозиција неутралише у корист суфикса *-(j)ети*.

2.2.6. Белић 1950, Вуковић 1949, П 1960, Пшк 1997 и П 2010 наводе непрелазни глагол *луд(ј)ети* (Белић и Вуковић са напоменом да су варијанте глаголских лексема на *-ети* неправилне), а рефлексивни глагол само на *-ети*: *лудити се* 'правити се луд'. Међутим, Белић 1950, Вуковић 1949, П 1960 и П 2010 наглашавају да треба разликовати и формално *залуд(ј)ети* 'постати луд' од *залудити* 'учинити лудим'. Ово према Белићу 1950, П 1960 и П 2010 важи и за глаголе са префиксом *из-*, док Вуковић 1949 има само *излудјети*. Једино П 1960 наводи пар *полуд(ј)ети* 'постати луд' и *полудити* 'учинити лудим', а остали правописи региструју *полуд(ј)ети* (Белић 1950, Вуковић 1949, Пшк 1997 и П 2010) и напомињу да су форме на *-ети* некњижевне.

Међутим, у дескриптивним речницима српског језика наилазимо на другачије стање, с обзиром на то да је представљање лексике у речнику у виду издвајања одредница и њиховог лексикографског описа засновано на фактима из језичке праксе. У РСАНУ и у РМС стоји непрелазни медијални глагол *луд(ј)ети*, са напоменом у РСАНУ да је *лудити* некњижевно, и прелазни активни *лудити*, а значење 'правити се луд, лудирати се' наводи се као рефлексивна форма овог глагола. РСАНУ изједначава *залуд(ј)ети* и *залудити*, али испред значења у коме се овај глагол реализује као непрелазни медијални стоји квалификатор некњижевно за варијанту *залудити*. С друге стране, код значења у коме се овај глагол реализује као прелазни активни истиче се да може и *залуд(ј)ети*, али да је ређе. Слично је у РМС, где имамо два речничка чланка, с тим што је једно од значења глагола *залуд(ј)ети* – 'залудити'. У оба речника за глаголе са префиксом *из-* постоје одреднице које формално осликавају семантичко-синтаксичку супротстављеност. У РСАНУ код *излуд(ј)ети* стоји да је *излудити* некњижевно, али у полисемној структури глагола *излуд(ј)ети* налази се значење у коме се овај глагол реализује као прелазни активни и упућује се на *излудити* без икакве квалификације. Према РСАНУ, глагол *налудити* је прелазни активни и значи 'назвати кога лудим', а рефлексивна варијанта је медијална – 'налудовати се'. У РМС су *полуд(ј)ети* и *узлуд(ј)ети* непрелазни медијални глаголи, а *слудити* прелазни активни глагол. У грађи је забележен и рефлексивни медијални глагол *слудити се* 'постати луд, збуњен'.

Грађа показује да је за непрелазне медијалне глаголе у великој мери стабилан суфикс *-(ј)ети*, нарочито код глагола *полуд(ј)ети*, с обзиром на то да нема „парњака” за исказивање каузативности:

-(ј)ети: Она се журно наже и извуче му цигарету из уста, сва дрхтећи од помисли да опет целе ноћи може не спавати, мучити се, *лудети* од кашља (Ćosić, B., Два

carstva, Bgd, 1928, EK). Исакович је тим више *лудео*, што је и тада ... назирао њену вољу (Срњански, М., Seobe, АСК, ЕК). Сваки ... [је] видео нешто од чега је *лудео* (Кнеж. Л. 4, 132, РСАНУ). Дуго се *лудело*, причало без размишљања (Ђур. 2, РМС). Дебела келнерица *лудела* је од страха (Поп. Мирос., 80). Читав Београд и Југославија су *лудели* (ВН 3. март 2013, 15). Оно чему тежи данашњи Партизан: да има играче за којим ће *лудети* фудбалска публика (Пол. 7. октобар 2008, ЕК). *Лудео* сам што ми је столица толико висока (Laušević, Ž., Godina prođe, dan nikada, Bgd, 2011, ЕК). *Залудјеше* у својим мислима (Вук 11, 133, РСАНУ). *Залудеше* људи у селу за њом (Вукић. И. 2, 37, РСАНУ). За својим драгим Тартифом просто је *залудела!* (Ђорђ. Јов. 2, 10, РСАНУ). *Залудео* сам због Канделиног одласка (Сeranoви, Студио Б, 6. 3. 2008, прев. Ивана Николић). Знао [је] да ће прота *излудети* кад чује да му његов драги Љубо отишао у добровољце (БК 1903, 969, РСАНУ). Она је већ сигурно *излудела* размишљајући зашто синоћ није дошао (Вербер, 134). Ханума је *излудјела* од страха (Селим. 2, 341). Мијатовој мачки [смо] закачили шкудалу за реп да је замало *излудјела* (Брат. Р., 161). Свет је потпуно *излудео* за сликама (Капор, 87). Занимација је измишљена, и нећеш сасвим *излудети* (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК). Чекао је да не би *излудео*, пресвиснуо (Čosić, D., Koreni, АСК, ЕК). Небо је *излудело*, истопљено је муњама (Ненад. Д., 201). Овако боли та неизвесност, и туга за човеком као да ћеш *излудети* (Марков М., 65). Дијете је, *излудјеће* (Љубарда В., 108). Наскоро [је] *полудео* (Нен. Љ., РМС). Овако, лепо *полудех* (Весел., 102). Шарлота је *полудела* од муке (Марк. Св. 5, 132, ГрРСАНУ). *Полудећу*, ако још дуже са њим поживим (Ранк. С., РМС, под поживети). Не зна се баш зашто је *полудео* (Станк. Б., 25). Потекло свему где се може више *полудети* (Petrović, R., Burleska gospodina Peguna boga grota, Bgd, 1974, ЕК). И ја сам испрва мислио да ћу *полудети* (Петр. В., 9). Исаковић је мислио да мора *полудети*, ако овај и овакав рат још дуго потраје (Срњански, М., Seobe, АСК, ЕК). Само је упорно тврдио да је лекар *полудео* (Андрић, 321). Кћерка ми је *полудела* (Вербер, 199). Мислила сам да ћу *полудети* (Bлагојевић, В., Sve zveri što su sa tobom, Bgd, 1975, ЕК). Њега можете волети без очајања, без страха да ћете *полудети* (Киш Д., е., Рани јади). Моја варош вам је ... *полудела* за тим фазонима (Капор, 94). *Полудела* је стара Бошњаковица (Марков М., 27). Извини, *полудео* сам (Велм. С., 246). Кева ће да ми одапне. *Полудела* већ (Михаил. Д. 1, 50). *Полудеће* се од тог тренутка (Марков М., 77). Једна што је *полудјела*, упала у олтар (Килибарда, 147). „*Полудјела* Алмаса!” закључила је Чаршија (Љубарда В., 168). Да ли су *полудели* (Марк. Бели, 54). Он је *полудео* (Павк. В., 20). Ако овај мали није преко ноћи *полудео*, неко треба да га послуша (Ков. Душ., 63). Да ово причаш неком другом ... и онако би помислили да сам *полудео* (Албахари, 38). *Полудео* је за њом (Зупанц, 57). Буш је *полудео* у природи (Ђурђевић, М., Treći sektor, Bgd, 2002, ЕК). Андре се плашио да ће *полудети* (Гат., 86). Клинке у Европи би *полуделе* за њим (ВН 8. март 2010, 31).

Потврде за нестандартне варијанте нису бројне, а потичу из времена до средине XX века:

-ити: Многи [су] успут од страха *лудили* (Павл. Мил. 1, 42, РСАНУ). Ја сам већ тада наслућивала да ћу *лудити* за њим (Самок. 1, 131, РСАНУ). И духовник може *залудити* (Њег., РМС). Госпођа Ванитар ... *залудила* је за мном (Симић Ж. 2, 582, РСАНУ). Јел' то та жена која је од гриже савести скоро *излудила*? (Јов. Милош 1, 133, РСАНУ). Огорчен, док му срце није *излудило* – он је доспео дотле

да је дубоко осећао да свет није његов пријатељ (Кнеж. Б., РМС, под излудети). *Полудио* би од усхићења да није био шашав (Milanković, M., Kroz carstvo nauka, АСК, ЕК). Да ли ћемо *полудити* и да ли ће се град претворити у огромну болницу (Верн, Ж., Doktor Oks, Bgd, 1952, ЕК).

Код П. Кочића и М. Црњанског примећује се колебање у употреби ових суфикса:

-(j)ети/-ити: Вјерујте ми ... да би пола свијета ... *полуђело* (Коч., 254, г. ј.) : Јадно чељаде! Можда је *полудило!* (И., 138). Они осетише, да су или они ... или врт *полудели* (Црњ., 57 : 1919 полудили 298; 1920 полудели 306).

Код рефлексивних глагола среће се само суфикс *-ити*, како наводе правописи и речници:

-ити: У гомили *се лудио* један пијан човек (Макс. Ј. 3, 554, РСАНУ). Немој *се лудит*, Сибе ... она ни' за тебе (Ник. Рик. 1, 25, РСАНУ). Тај *се* беше *залудио* у ту девојку! (Змај 1, 477, РСАНУ). *Слудили* сте *се* као да је писмо на тунгуском (Огњ., 52).

За прелазне активне глаголе може се уочити да се суфикс *-ити* потискује суфиксом *-(j)ети*. Наиме, суфикс *-ити* је заступљен код писаца с краја XIX и почетка XX века, док се касније ређе јавља, изузев код ијекавских писаца. Овај суфикс је регистрован код глагола са префиксима *за-* и *раз-*. Међутим, од почетка XX века уочава се ширење суфикса *-(j)ети*, нарочито у екавском изговору. Осим код прелазних активних глагола са префиксом *за-*, суфикс *-(j)ети* је посведочен и код глагола са префиксима *из-* и *с-*:

-ити: Србија се могла одржати, | Да Ђорђија *залудили* нису (Новић 6, 375, РСАНУ). Ови и овакви гласови дотле су њих [Србе] *залудили* (Бат. 1, 490, РСАНУ). Ракија га је *залудила* (Јакш. Ђ., РМС). Таква ће девојка *залудити* памет стотини јунака (Змај 1, 477, под видети). Циљ живота да им је тај: која ће од њих ... моћи својом силном лепотом све остале ... освојити и *залудити* (Станк. Б., 18). *Залудила* је Роза потпуно оно красно дете (Sekulić, I., Kronika palanačkog groblja, АСК, ЕК). И оног сам старкељу намерно, од беса, *залудила* (Dostojevski, Браћа Karamazovi, ЕК). Мада су се правили да ништа не виде; да је лукава и безобзирна Наташа напослетку потпуно *залудила* тог младића (Dostojevski, Poniženi i uvređeni, Bgd, 1975, ЕК). Нисам веровао да би човека могла *залудити* тако обична ствар као што је љубав (Prus, V., Lutka, ASPAC, ЕК). Најмање су јој могли опростити навику да ... распушта своју дугу, црну косу, што је *залудило* и неке угледне трговце (Љубарда В., 360). Лако је професорски савјетовати да је за основ књижевног чина ... првенствено разиграти и *разлудити* стваралачку машту (Јелић В., 119).

-(j)ети: Све је *залудео*, али ни једној се није предао (Срем., РМС). Оне очи, онај поглед, онај вити стас – кога још не би збунили, опили – *залудели*?! (Ком. 7, 60, РСАНУ). Већ су ме та деца *залудела* скоро (Јов. В. М. 2, 131, РСАНУ). Онај пад из лифта и она сломљена рука потпуно *залудеше* старца (Ćosić, V., Kroz knjige i književnost, ЕК). Да би *залудели* гомилу која ништа не зна, ви сте готови на све (Срњански, М., Кар španske krvi, Bgd, 1984, ЕК). Овога су збиља доктори

залудели (Макс. Д. 1, 101, РСАНУ). Она ... га посматра погледом који ће још више *залудети* сиромашног младића (Конф. 3, 140, РМС). Једини сам ја, који се без опасности титра и игра оном круном која је *залудела* мозгове толиких људи (Dima, A., Četrdeset i pet vitezova, 1, prev. A. M. Popović, 1964, ЕК). *Залудео* ме некако одједном (Огњ., 16). Цони Деп је у потпуности *залудео* Анђелину Цоли (24 сата 31. март 2010, 908/16). Играца ме је толико *залудела* да људе у простору ... посматрам као геометријске фигуре (Laušević, Ž., Godina prođe, dan nikada, Bgd, 2011, ЕК). Начисто су га *излудели* у тој обуци (Капор, 109). Ти си га *излудео* (Muliš, H., Atentat, Bgd, 1995, prev. K. Tišma-Janković, ЕК). Потхрањује се и амерички имиџ ... младе опседнуте организацијом свог „најсрећнијег дана” која ће *излудети* својим специјалним захтевима и највештијег трговца (Пол. 22. март 2009, ЕК). Баш смо *слудели* продавца (Selindžer, Dž. D., Lovac u žitu, prev. F. Rigonat, ЕК). Сазнање да је ту и да је могу видети у сваком тренутку потпуно ме је *слудело* (Ljosa, M. V., Avanture nevaljale devojčice, Bgd, 2008, prev. Lj. Popović Anđić, ЕК). Потпуно су ме *слудели* (Мој рођак са села, РТС 1, 4. 3. 2009). А Брамс је музиком *слудео* Шуманову жену (Пол. 2 август 2009, ЕК).

Дакле, на основу посведочене грађе, код непрелазних медијалних глагола мотивисаних придевом *људ* стандардним се могу сматрати само варијанте са суфиксом *-(j)ети*, док рефлексивни глаголи углавном имају суфикс *-ити*. Што се тиче прелазних активних глагола, суфикс *-(j)ети* је узео маха у данашњем језику, те као што су у РСАНУ изједначене варијанте са оба суфикса код глагола са префиксом *за-* и *из-*, то се може пренети и на глаголе са другим префиксима са којима се овај глагол реализује као прелазни активни.

2.2.7. Од придева *мио*, и у РСАНУ и у РМС, забележен је глагол *миљити* са суфиксом *-ити*. У нереклексивној форми овај се глагол може реализовати као активни 'чинити милим' и као медијални 'бити мио', а ако је рефлексиван, само као медијални. Са префиксом *за-* у оба речника налазимо рефлексивни глагол са суфиксом *-ити* 'заволети се'. С једне стране, оба речника наводе *обнѐмилети* / *обнѐмиљети*, а с друге, *одмилилити* за 'постати немио'. У зависности од тога да ли је глагол непрелазни медијални са значењем 'постати немио' или је прелазни активни – 'учинити немилим', у РСАНУ су успостављене одреднице *однѐмилети* (са напоменом да је у оваквој употреби *однемилити* некијезовно) и *однѐмилити*. Белић 1950 наводи само непрелазни медијални глагол *дмилети* / *дмиљети* 'постати мио', док Вуковић 1949 и П 1960 истичу да су суфикси *-(j)ети* и *-ити* носиоци семантичко-синтаксичке дистинкције у пару *дмилети* / *дмиљети* 'постати мио' и *дмилилити* 'учинити милим', како је представљено у РМС. Међутим, у РСАНУ се успоставља овакав пар речничких чланака и за *дмилети* / *дмиљети* – *дмилилити* и за *онѐмилети* / *онѐмиљети* – *онѐмилити*, али се примери

за медијалне глаголе са суфиксом *-ити* наводе у оквиру полисемне структуре глагола са овим суфиксом и упућују се на глаголе са суфиксом *-(j)ети*. Такође, РМС проглашава дублетима глаголе *онѐмилиети / онѐмиљети* и *онѐмилити* у значењу 'постати нем'. У РМС рефлексивни медијални глагол са префиксом *с-* има суфикс *-ити* – *смѝлити се*.¹¹⁵ Док Вуковић 1949 даје предност варијанти *умиљети се* 'постати мио', Белић 1950 и П 1960 препоручују *умилити се*, те је тако и успостављена одредница у РМС.

Према посведоченој грађи, суфикс *-(j)ети* употребљава се код медијалних нерелексивних и релексивних глагола са префиксом *о-* (и са негираним придевом) ређе са *с-* и *у-*:

-(j)ети: Због тога ће сваком *омилети* (Рув. К. 1, 141, РСАНУ). Једно другом *омилесте* (Јакш. Ћ. 7, 255, РСАНУ). Мени је ... *омиљела* наша стара православна вјера (Новић, Матица 1866, 30, РСАНУ). Та генеалогичка ... *омиле* брзо у нас (Поп. П. 2, 50, РСАНУ). Рукодјелски производи ... [су] *омиљели* (Босна 1869, 183, РСАНУ). Израдио се књижевни језик у смислу обласних говора, *омилео* (Сек. 9, 16, РСАНУ). Пара му беше *омилела* (Јевт. 1, РМС). *Омилела* ми је молитва (Нуш. 12, 79, под загревати). Да би детету *омилео* рад, покупе се ч. који су се нахватили по његовим хаљинама (Џајкановић, V., Речник srpskih narodnih verovanja o biljkama, АСК, ЕК). Корист му бјеше *омиљела* откад је старнуо (Лал., 261). Противречне су вести колико је ... Мара Бранковић *омилела* султану Мурату II (Јеротић, V., Pol. 3. јул 2001, ЕК). Скоро му је *онемилело* стање које је сам створио (Мил. М. Ћ. 15, 276, РСАНУ). Све му *онемилело* (Ранк. С. 4, 49, РСАНУ). Ето са чега је Србијанка *онемилела* (Вулов. 4, 190, РСАНУ). Откад ти је то *онемилео* лов? (Нуш. 8, 171, РСАНУ). Један човек ... био је јако *смилео* извесној чувеној књијарској кући (Balzak, Izgubljene iluzije, Bgd, 1961, prev. J. Marković, ЕК).

-(j)ети се: Врло му *се* њему *омиљела* (НП Јастр., 260, РСАНУ). Швајцарска ми *се* још од онда *омилела* (Бошк. Ст. 6, 30, РСАНУ). Када се видело да *се* тај комад публици *омилео*, стављен је био ... и за идући дан (Глиг. 2, 136, РСАНУ). Како *се* не *умиљети* онако како смо се договорили, што *се* не *умиљети*, соли ти и љеба, но *се* упушти да те виде и препознају кад си ишо код Владике Рада на Цетиње? (Килибарда, 121).

Међутим, суфикс *-ити* се једнако често среће и код горепомнутих глагола, као и код осталих медијалних глагола мотивисаних придевом *мио*. Код непрефиксираних глагола се једино он и среће:

-ити: Живот му *обнемилео* сасвим (Стев. В. 2, 148, РСАНУ). А Марку је песма *омилила* (НП Вук 2, 216, РСАНУ). *Омилило* ви мито (Љуб. 1, 108, РСАНУ). Владичи збиља *омилио* наш поп (Лаз. Л. 1, 111, РСАНУ). Беше му *омилило* красно наше црквено појање (Рајковић Ђ., Бршљан 1885, 4, РСАНУ). *Омилио* му ратнички позив (Milanković, M., Kroz carstvo nauka, АСК, ЕК). Једна од таквих гостионица, нарочито му је *омилила* (Црњ. 6, 349, РСАНУ). *Омилило* ми ко да ми је

¹¹⁵ У грађи је забележен и непрелазни медијални глагол *смѝлити*.

пођено (Поп., 47). Нама је наша имовина, а нарочито сточарство са овим *онемилито* (Н. Скуп. 1, 123, РСАНУ).

-ити се: Све јој *се мило* (Весел. 3, 348, РСАНУ). И када *се* њему није *мило* писати, како ће *се* нама *милити* да читамо оно што је он написао? (Недић Љ. 4, 235, РСАНУ). Начинићу ти кућу пријатном, да ће ти *се милити* наше огњиште (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК). Ником *се* није *мило* бити чиновник (Јов. С. 1, 34, РСАНУ). Није му *се* више као некад *мило* рад у штампарији (Рајић, М., Hazarski rečnik, ASPAS, ЕК). Богу *се омилили* (Пал. 1, 8, РСАНУ). Толико *се* умео *омилити* и допасти (Поп. Гавр. 4, 113, РСАНУ). Тако им *се* моја дружба *омилела* била (Милош. Д. 1, I, РСАНУ). Тај му *се* живот *допаде*, *омили* му *се* (Доман., РМС). Ала ми *се омилила* мала (Лесковац М. 1, 49, РСАНУ). Божич *се умилео* њеном оцу (Српјански, М., Seobe druga knjiga, АСК, ЕК). Они изиђоше, уз вику других оптужених, који су веровали да ће *се умилити* таквом нискошћу (Flobeg, Buvar i Pečiše, Bgd, 1964, ЕК). Он би вам *се умилео* као дете (Dostojevski, Poniženi i uvređeni, Bgd, 1975, ЕК). Да би *се умилела*, све је рекла грофу (Potocki, J., Rukopis padeu u Saragosi, Bgd, 1988, ЕК). Да ли су мислили да ће *се*, оживљавањем мржње коју је оставио грађански рат у Србији, *умилити* онима који су са стране радили на таквом развоју догађаја (Пол. 30. новембар 2009, ЕК).

-ити се (уз. повр.): Двоје су *се замилели* млади (НП Вук 1, 244, РСАНУ). Двоје *с'* милих *омилише* (НП, БВ 1907, 346, РСАНУ).

На колебање у употреби суфикса *-(j)ети* и *-ити* за непрелазне медијалне глаголе наилази се код писаца из XIX века:

-(j)ети/-ити: *Омилела* ми књига ... *Омилеле* ми гусле (Весел. 10, 175–176, РСАНУ). Његова Вемија, наједаред му *однемиле* (И. 12, 150, РСАНУ) : Знаш да ми је *однемилео* живот (И., БК 1902, 295, РСАНУ). Пери *онемилео* рад (И. 10, 111, РСАНУ). [Реши да] промени кућу која му је *обнемилела* (Нов. 9, 174–175, РСАНУ) : Али би се тијем реферат овај и отегао и *онемилео* публици (И. 18, 91, РСАНУ).

Код прелазних активних глагола поред потврда за примере са суфиксом *-ити*, што је у складу са стандардом, има потврда и са суфиксом *-(j)ети*:

-ити: Не беше никога на свету ко би јој је могао *омилити* (Весел. 10, 117, РСАНУ). Народу треба школе *омилити* (Милојевић С., Јед. 1873, 271, РСАНУ). Тешко је ширити просвету у сеоским школама и преко њих *омилити* књигу милијунима (Кош., ПГл 1892, 64, РСАНУ). Њему треба друга жена ... која ће му *омилити* кућу (Уск., 115). Нови Сад јој је *омилео* нојева пера (Петр. Б. 12, 449, РСАНУ). Ништа не може *омилити* звук недеље (Politikini kulturni dodaci, 2001, ЕК). Јер се зна да ће слово о врлинама многе *умилити* (Teološki pogledi, Bgd, 1998, ЕК).

-(j)ети: И та је девојка *замилела* оца Јеронија¹¹⁶ (Petrović, R., Burleska gospodina Peguna boga грома, Bgd, 1974, ЕК). Историци, да би је *омилели* рускоме народу, писали су и доказивали да Катарина није Немица (Поп. Љ. 28, 96, РСАНУ). Треба им само тај репертоар *омилети* (Поп. П., НИ 1899, 236, РСАНУ). То га је ... *омилело* свету (Јов. С., СКГл 5, 526, РСАНУ). Да би се овим дошљацима

¹¹⁶ У овом примеру вероватно аналогичом према глаголу *заволети*.

радницама *омилела* нова отаџбина они су ... добили неке слободе (Вукић. М. 6, 105, РСАНУ).

Дакле, код непрефиксираниог глагола *милити* (*се*) устаљен је суфикс *-ити*, међутим, код префиксираних глагола чест је суфикс *-(j)ети*, али је заступљен и суфикс *-ити*. Он се нарочито усталио код рефлексивних глагола. Такође, у језику се уочава тенденција ширења суфикса *-(j)ети* код прелазних активних глагола још од XIX века. Грађа показује непреврело стање које води ка неутрализацији формалне разлике између медијалних и активних глагола, која би најпре ишла преко признавања дублета за медијалне глаголе, нарочито због раширености рефлексивних форми на *-ити*. С друге стране, суфикс *-(j)ети* код прелазних активних глагола још увек није преовладао. Да би се зауставило његово ширење, потребна су чвршћа нормативна упозорења.

2.2.8. Белић 1950 и Пшк 1997 наводе само непрелазни медијални глагол мотивисан придевом *пуст* – *пу́ст(j)ети*, као и Вуковић 1949, који упозорава на то да је *пустити*, *пустила* неправилно. Међутим, П 1960 инсистира на дистинкцији између глагола *пу́ст(j)ети* 'постајати пуст' и *пу́стити* 'чинити пустим'. За глаголе са префиксима *за-* и *о-* каснији Матичини правописи истичу семантичко-синтаксичку дистинкцију између глагола на *-(j)ети* и *-ити*. РМС има само непрелазни медијални глагол *пу́ст(j)ети*, а код префиксираних образовања у оба речника (РМС и РСАНУ) успостављене су одреднице са суфиксом *-(j)ети* за непрелазне медијалне глаголе и одреднице са суфиксом *-ити* за прелазне активне. У РСАНУ су код непрелазних медијалних глагола варијанте на *-ити* оквалификоване као некњижевне, а с друге стране, исто су оквалификоване варијанте типа *опуст(j)ети* код прелазног активног глагола *опу́стити*. Ово указује на то да је ова дистинкција нарушена у оба смера.

Код непрелазних медијалних глагола суфикс *-(j)ети* се добро чува и код писаца из старијег периода развоја српског књижевног језика и код савремених писца:

-(j)ети (*дијал. ијек. пуићети*): Сви су били тако заузети да је наша улица почела *пустети* (Potocki, J., Rukopis nađen u Saragosi, Bgd, 1988, ЕК). У вароши су улице рано *пустеле* (Savić, M., Mladići iz Raške, Bgd, 1977, ЕК). Још је живело [стабло] и носило лишће на границима које је *пустело* око патрљака давно отпалих грана (Tolkin, Dž. R. R., Gospodar prstenova, I, Bgd, 1981, prev. Z. Stanojević, ЕК). Простор око нас је *пустео* (Велм. С., 232). Многе старе грађевине [би] иначе просто *запустеле* (Нов. 16, 241, РСАНУ). Земља је *запустела* (Вукић. М. 6, 167, РСАНУ). Поља *запустеше* (Р–А 1, 12, РСАНУ). Многа су села ... *запустела* (Ђорђ. Т. 6, 104, РСАНУ). Манастир ... је по други пут *запустео* (Петр. П. Ж. 2, 18,

РСАНУ). За мене сва земља *запустила* (Срњански, М., *Seobe druga knjiga*, ЕК). Јер увиде да ће му дух *запустети*, пође у лов (Petrović, R., *Poezija: Sabinjanke*, Bgd, 1974, ЕК). Кућа је током деценије *запустила* (Петр. Гор., 202). Читаве области су сасвим *запустеле* (Politikini kulturni dodaci, 2002, ЕК). Онда када су мислили да је манастир Девич *заустео*, он је васкрсао у још већу славу (Пол. 18. децембар 2005, ЕК). И незнабошци цареви ... [ће] изгинути и незнабошци ће *опустјети* (Дан. Ђ. 5, 332, РСАНУ). *Опустеше* лепа села (Весел. 6, 418, РСАНУ). Наше куће *опустеше* без тебе (Stanković, B., *Tašana*, ЕК). Двор је био *опустео* (Јов. С., 118). Ко је ту живио и кад је то насеље *опустјело* не прича се (Дед. Ј. 3, 306, РСАНУ). Станице и села на Дону *опустеше* (Šolohov, M., *Tih Don*, I, Bgd, 1974, прев. М. Moskovljević, ЕК). Темишварски Банат био је *опустео* при повлачењу Турака (Срњански, М., *Seobe druga knjiga*, АСК, ЕК). Чаршија се затворила и многе куће заувек *опустеле* (Андрић, 256). Сав, напречац, *опустео* оглувели град (Каш. 2, 10, ГрРСАНУ). Школа би одједном *опустјела* (Ћоп., 424). Био је [град] у то доба доста *опустео* (Vern, Ž., *Mihail Strogov*, Bgd, 1964, прев. М. Đorđević, ЕК). Градови се испразнише ... али свет *опустео* није (Pekić, B., *Novi Jerusalem*, ЕК). Године 1459. ... је ... *опустео* и Градац (Павић, 8). Онај израз љутине ... је ... у међувремену *опустео* (Tišma, A., *Široka vrata*, ЕК). Све ће *опустети* и ојаловити (Čosić, D., *Koreni*, ЕК). Од његову доброту наши нам рудници већ скоро *опустели* (Михаил. Д. 2, 312). Лако ти је виђети да је то давно *опушћело* (Килибарда 2, 99, РСАНУ). Овај пут српства није *опустео* (Мићић Д. М., 61). Ако није све *опустело* (Kuzmanović, R., *Golf*, Bgd, 1998, ЕК). Нема оваца ни јагњади, *опушћело* ово љето (Јал. 7, 266, РСАНУ). Улица је ... *опустела* (Павк. В., 93). У кући која је *опустела*, мајка је чекала (Ков. Душ., 52). Врло брзо ће доћи време када ће ова села потпуно *опустети* (Глас. 2009, 3799/12).

Одступања од нормe у погледу употребе суфикса *-(j)ети* срећу се у неколико примера код писаца с почетка XX века, а напореду употребу оба суфикса бележимо код савременог писца Д. Ненадића (родом из Ариља, у чијем се завичајном говору користи *опушћети*, уп. Николић 1991: 236–238). У *Политици*, наспрам већег броја стандардних потврда, посведочена је једна нестандардна:

-ити: Она [села] *запустише* (Павл. Љ. 1, 474, РСАНУ). Море чија магаза *запустила* (Нуш. 16, 342, РСАНУ). Све бијаше *опустило* (Коч., 223).

-(j)ети / -ити: Она је вриснула ... као да је ова земља нагло *опустела* (Ненад. Д., 200) : *Опустиће* твој храм тада (И., 75). Ова земља неће *опустети* (Пол. 18. август 2007, ЕК) : Понедељак ће се некако и преживети без подизања крвног притиска, јер је државни празник ... па ће многе градске артерије *опустити* (И. 4. септембар 2000, ЕК).

За прелазни активни глагол потврде нису бројне. Неколико је потврда са стандардним суфиксом *-ити*: неке су из народних говора, док остале припадају XIX и првој половини XX века. Међутим, од друге половине XX века може се уочити тенденција ширења нестандардних варијанти за прелазне активне глаголе са суфиксом *-(j)ети*, на шта је и упозорено у РСАНУ код глагола са префиксом *о-*.

-ити: Сагнао говеда у кукуруз те ми њиву *запустила* (Крагујевац, Радој. Вл., РСАНУ). *Запустиле* ми овце башту (И.). Да бы само могли поробити и *опустити* каквог путника (Вујић Ј. 3, 257, РСАНУ). Ти си моју кућу *опустео* (НПр, БВ 1908, 157). Мене сад тако љуто *опустише* (Ат. Б. 1, 19, РСАНУ). На Подеишту ... постојало је село ... али су га Турци *опустили* (Јов. П. 2, 334, РСАНУ).

-(j)ети: Кућу им је *запустио* (Разг.). Назив пак Пусто Село дошао је отуда што га је крајем XVIII века, куга готово сасвим *опустела* (Радив. Т. 4, 168, РСАНУ). Ви сте нам кућу *опустели* (Ćosić, D., Koreni, АСК, ЕК). Ударила је била филоксера по виноградима и све *опустела* (ВН 1–2, децембар 1956, РСАНУ). *Опустела* сам пијаци јутрос (Разг.). Душан није успео да освоји град Хум, мада је неке од ових крајева прописно *опустео* и опљачкао (Pavlović, M., Pustrovana istorija Srba 1–4, Bgd, 1991, ЕК).

Дакле, код непрелазних медијалних глагола мотивисаних придевом *пуст* суфикс *-(j)ети* је стабилан, а одступања се срећу ретко. Насупрот овом, код прелазних активних глагола примећује се ширење нестандардних варијанти са суфиксом *-(j)ети*.

2.2.9. Белић 1950 и Вуковић 1949 наводе глагол *оскúп(j)ети*¹¹⁷, што стоји и у РМС. П 1960 истиче разлику између инхоативног и каузативног глагола *оскúп(j)ети* 'постати скуп' и *оскúпити* 'учинити скупим'. Како на грађи показује РСАНУ, у језичкој пракси постоји ова дистинкција, али се срећу некњижевне варијанте са суфиксом *-(j)ети* за прелазни активни глагол. За непрелазни медијални глагол са префиксом *по-* Белић 1950 поред екавске изговорне варијанте *покупети* у загради наводи и *покупити*, а и Вуковић 1949 сматра да је обичније *покупити* него *покупјети* и кад је глагол непрелазни медијални. Међутим, П 1960 инсистира на дистинкцији *покуп(j)ети* 'постати скуп' – *покупити* 'учинити скупим'. Пшк 1997 и П 2010 дају овај пар, али оцењују да се ретко употребљава прелазни глагол *покупити* 'учинити скупим'. РМС наводи *покуп(j)ети* као непрелазни медијални и *покупити* као прелазни активни глагол. Међутим, значење 'постати скуп' из полисемне структуре глагола *покупити* упућује на одговарајуће значење глагола са суфиксом *-(j)ети*. Супротно томе, новији језички приручници – Клајн 2002 и СЈП – сматрају да се данас глагол са суфиксом *-(j)ети* употребљава и као прелазни активни уместо *покупити*. Како показује грађа у РСАНУ, глагол са префиксом *за-* реализује се само као каузативни, па је његова стандардна форма са суфиксом *-ити*.

За непрелазне медијалне глаголе посведочене су потврде са оба суфикса:

¹¹⁷ Вуковић га на лексичком плану квалификује као дијалектизам, а стандардним сматра глагол са префиксом *по-*.

-(j)ети: *оскупјети* (Вук, Рј.). Дрва су највећма *оскупела* (Јед. 1873, 439, РСАНУ). Кували [смо] конзерву ... особито кад је *оскупео* шећер (Миодр. 5, 159, РСАНУ). *поскупјети* (Вук, Рј.). Хартија је била *поскупела* (Скерл. 8, 18, ГрРСАНУ). Само што је радна снага *поскупела* (Šolohov, M., Tih Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК). Тврди се да су *поскупели* каравани са чајем (Vern, Ž., Mihail Strogov, Bgd, 1964, prev. M. Đorđević, ЕК). Све је *поскупјело* (Селим. 3, 209, ГрРСАНУ). Да није зоб *поскупела* (Ијф, I., Petrov, J., Dvanaest stolica, АСПАС, ЕК). Шта има ново, осим што је све *поскупело*? (Savić, M., Mladići iz Raške, Bgd, 1977, ЕК). У таквим околностима сребро је *поскупело* (Kalić, J., Srbi u poznom srednjem веку, Bgd, 2001, ЕК). Наставио је разговор са газдом ... око тога да ли ће дуван из Турске *поскупети* (Мићић Д. М., 168). *Поскупело* је грејање (Velikić, D., Ruski prozor, ЕК). Исте [цигарете] би драматично *поскупеле* (Н-Г, 71). Па је нафта опет *поскупела* (Глас 2008, 3560/10). *Поскупеће* кредити (И., 3664/1). Иде зима, гас *поскупео* (И., 3659/4). Боравак деце у вртићима опет је *поскупео* (ВН 2. фебруар 2010, LVII/11).

-ити: Где је живот скупљи ... ту би ... ваљало да се плати што дода ... кад би у течају времена потребе за живот знатније *поскупиле* (Панч. 10, 118, ГрРСАНУ). А има још ... Хлеб *поскупио* (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК). После рата ... ми смо доказивали ... да је живот *поскупио* 10 пута (Ијас, О. В., Velike advokatske odbrane, Bgd, 2007, ЕК). Открисмо да је све толико *поскупило*, да ми сада никако не можемо да сакупимо новац (Пан. И., 325).

-(j)ети/-ити: У држави целој *поскупеле* су новине (Црњ., 58 : 1919 *поскупиле* 309; 1920 *поскупиле* 319). Он каже да превоз неће ускоро *поскупети* (Пол. 12. децембар 2007, ЕК). Од 1. јула *поскупела* је и казна за одношење возила „пауком” (И. 7. јул 2007, ЕК) : Храна у Београду *поскупила* (И. 5. јануар 2001, ЕК). Грејање у Београду од данас ће *поскупити* (И. 1. новембар 2010, ЕК). Струја ће највероватније *поскупети* од 1. августа (www.rts.rs, 30. 7. 2008, ЕК). Грејање је почетком месеца *поскупело* (www.rts.rs, 20. 11. 2010, ЕК) : Гориво на пумпама по Србији *поскупиће* за око 5 динара по литру (Дневник 1, РТС 1, 19. 2. 2008). Извесно да ће јестиво уље ускоро *поскупити* (www.rts.rs, 5. 9. 2010, ЕК).

У грађи свакако доминирају потврде са суфиксом *-(j)ети*, које су стандардне, док се потврде са суфиксом *-ити* јављају спорадично, од XIX века до данас, и оне представљају одступање од норме. Међутим, ако се упореде резултати у ЕК, по којима је на око 2.000 потврда са суфиксом *-(j)ети* из *Политике* и са сајта РТС-а, где је овај глагол врло фреквентан, нађено 15 нестандартних потврда, не може се говорити о озбиљнијем колебању.

Што се тиче прелазних активних глагола, у грађи је пронађено више примера. Међутим, запажа се да се за изражавање каузативности, осим суфикса *-ити*, среће и суфикс *-(j)ети*, како је и примећено (уп. Клајн 2002, СЈП).

-ити: Победе се сматрају као последице неспокојства од војске, која је могла веома *заскупити* своје слуге (Мил. М. Ђ. 7, 114, РСАНУ). Договори за закуп се постижу лакше него за куповину, иако су домаћи власници и у овом случају

прилично „заскупили” [закуп] (Пол. 27. јануар 2001, ЕК). Толико је Америка *покупила* нашу земљу (Делић М., БК 1903, 1008, ГрРСАНУ). Уштеде на увиђају су прихватљиве, само ако неће значајније *покупити* судски процес (Lipovac, K., Bezbednost saobraćaja, Bgd, 2008, ЕК).

-(j)ети: Повишавање ђумручине на производе ... не значи ништа друго но *оскупети* саме производе (С. Зан. 1889, IV/54, РСАНУ).

Колебање у употреби стандардних и нестандартних варијанти приметно је на страницама *Политике*:

-ити/-(j)ети: Примећено је ... да би италијанска варијанта знатно *покупила* словеначки транспорт (Пол. 4. октобар 2000, ЕК). Две године чекања на право продаје стана повратника, само би *покупило* цену квадрата откупљених станова у РС (И. 27. фебруар 2001, ЕК) : Из Ерсте банке званично најавили да ће *покупети* кредите (И. 6. новембар 2008, ЕК). То је *покупело* градњу за око милион евра (И. 28. октобар 2006, ЕК).

Код глагола мотивисаних придевом *скуп* грађа показује да су правила дистрибуције суфикса -(j)ети за непрелазне медијалне и суфикса -ити за прелазне активне глаголе нарушена. Међутим, та одступања нису изражена у тој мери да би се морала кориговати норма, већ је можда потребан само већи опрез лектора да би се очувала системска дистинкција.

2.2.10. Према Белићу 1950, Вуковићу 1949, П 1960, Пшк 1997 и П 2010 глагол *слéпети* / *слијèнјети* је непрелазни медијални са значењем 'постајати слеп', а *слéпнути* / *слијèпнути* прелазни активни 'чинити слепим'. Оваква дистрибуција суфикса -(j)ети и -ити у зависности од глаголског рода и семантике, према истим правописима, важи и за глаголе се префиксима *за-* и *о-*. Такође и Клајн 2002 и СЈП указују на поштовање формалне дистинкције између непрелазног медијалног глагола *осл(иј)еп(j)ети* и прелазног активног *осл(иј)епити*. Речници нуде различита решења. Тако РМС у ијекавском изговору за непрелазни медијални глагол дозвољава дублете (*за*)*слијèнјети* и (*за*)*слијèпнути* из фонетских разлога. У РСАНУ за непрелазни медијални глагол са префиксом *за-* стоји да су форме на -ити некњижевне, као и код *осл(иј)еп(j)ети*, али код *осл(иј)епити* стоји да је *ослепети* некњижевно. Белић 1950 и Вуковић 1949 наводе само непрелазни медијални глагол *послéпети* / *послијèнјети*, док П 1960, а у складу с њим и РМС, имају непрелазни медијални глагол са суфиксом -(j)ети и прелазни активни глагол са суфиксом -ити. Међутим, у језичкој пракси стање је много сложеније, јер колебања у употреби између суфикса -(j)ети и -ити имамо у „оба правца”, тј. и код медијалних и код активних глагола, упркос нормативним препорукама.

За непрелазни медијални глагол забележене су следеће потврде:

-(j)ети (дијал. *ијек. слепљети*): То су биле ... мрље ... од којих су *слепеле* очи (Zamjatin, J., Mi, Bgd, 1978, EK). Празнина у души, од које сам почео глувети и *слепети*, у један мах се ... испунила (Politikini kulturni dodaci, 2000, EK). Оба владара беху у омрази толико *заслепели* да се никако не хтедоше измирити (Радон. J. 5, 176, РСАНУ). Он ће *ослијењети*, а потом ће и умријети (НПр Чајк., 350, РСАНУ). Медвјед ... и *ослијење* (НПр Прод., 338, РСАНУ). Верује ли се да ће онај ко је ловац оглувети, *ослепети*, осиромашити (Ђорђ. Т., Кар. 1899, 63, РСАНУ). Ја ћу *ослепети*, ја имам катаракту (Банов., Пол. 1959, 16433/11, РСАНУ). Кућа је одједном *ослепела* (Киш Д., е., Башта, пепео). Трећи [историчар уметности] је *ослепео* и оглувео (Капор 3, 73, РСАНУ). Помислио сам, да неће *ослепети* као Тома? (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, EK). Изненада је *ослепео* (David, F., Der Hund, EK). *Ослепеће* нам манастирске келије (Петр. Гор., 173). [Мајка] ... је готово *ослепела* од старости (Арсен. В. 1, 222). Да ли је минијатуриста ... могао да претпостави да ће касније и сам *ослепети*? (Пан. И., 385). *Ослепела* је пре извесног времена (Глас 2009, 3831/4). Како су моји мислили ... да ћу за коју годину *ослепети* ... нису жалили да ураде све, не би ли ми спасили очи (Laušević, Ž., Godina prođe, dan nikada, Bgd, 2011, EK). Хелен Келер *ослепела* је и оглувела пре него што је напунила две године (ВН 4. новембар 2012, 28).

-ити: Очи *заслепиле* од кише (Вид. А. 1, 344, РСАНУ). Па се даде у нечем ... ономе, којег хоћеш, да те заволи, да поједе па ће *заслијепити* за њом (Драгичевић Т., ГлЗМ 1907, 45, РСАНУ). Баш су *заслијепили* као гладни крмци (Ђоп., 10). Оне му од тога *заслијепише* (Сиј. Ћ., РМС). Видишњ, кнеже, *ослјнио* ниси (Суб. Ј. 1, 173, РСАНУ). Погледај ме, не *ослијепила!* (НП, БВ 1906, 375, ГрРСАНУ). Овај ће наш учитељ *ослепити* (Весел. 19, 445, РСАНУ). Кад је [Ђордано Бруно] *ослепио* и оглувио још је продужио свој рад (Марк. Св. 5, 31, ГрРСАНУ). Реакција у својој мржњи ... толико је *ослијепила* ... па је превидјела чињеницу да се наша земља ... дигла из невиђених рушевина (Лопанд., Прегл. 1948, 161, РСАНУ). Сунце је наједанпут *ослијепило* (Десн., 234). Неће ли његова тежња за науком ... *ослепити* (Platon, Књига прва, EK).

У различитим издањима у стиховима Ћ. Јакшића срећу се стандардна и нестандартна варијанта непрелазног медијалног глагола мотивисаног придевом *сл(и)еп*, а исто тако и код М. Црњанског:

-(j)ети/-ити: Пред њеним сјајем ниси *слепео* (Јакш. Ћ. 16, 96, ГрРСАНУ) : Пред њеним сјајем ниси *слепио* (И. 9, 22, ГрРСАНУ). Отвори широм очи, које су биле *ослепеле* од мука (Црњ., 77 : 1919 ослепиле 335; 1920 ослепиле 348).

Малобројне потврде за рефлексивни медијални глагол имају суфикс *-ити* и оне потичу с краја XIX и из првих деценија XX века:

-ити се: *Заслепише се* очи наше (Гавр. А. 2, 91, РСАНУ). *Заслепиле се* моје очи од нагле промене (Јанк. Мил. 1, 6, РСАНУ).

Грађа показује да је у екавском изговору суфикс *-(j)ети* стабилан код непрелазних медијалних глагола, док је код рефлексивних стање другачије. Мања одступања углавном се везују за XIX и прве деценије XX века, нарочито код писаца са подручја шумадијско-војвођанског

дијалекта. Примећује се да је код ијекавских писаца заступљенији суфикс *-ити*, а ретке потврде са суфиксом *-(j)ети* потичу из народних умотворина.

Код прелазних активних глагола може се уочити да је током дво-вековног развоја стандардног српског језика код прелазних активних глагола суфикс *-ити* био стабилан:

-ити: Толико су их *заслепили*, да су превидели добро народа (Вукић. М. 6, 275, РСАНУ). Када си све њих умела заваравати, и *заслепити*, што не би мене (Ćosić, В., *Dva carstva*, Bgd, 1928, ЕК). *Заслепила* те она одавно! (Ков. Д. 1, 56, РСАНУ). Никако не треба ножем те ластариће скидати и окца уништити (*заслепити*) (Тод. Ч. 1, 80, РСАНУ). Лакоћа ... и трпљивост ... су *заслепиле* краља (Јов. С., 133). *Заслепио* је прозор црном хартијом (Вучо 2, 108, РСАНУ). Твоја охолост не може *заслепити* бога! (Минд. 3., 214). Ваше ласкање ми је показало како је лако *заслепити* пријатељство (Balzak, *Izgubljene iluzije*, Bgd, 1961, прев. Ј. Marković, ЕК). Неколико муња ... *заслепило* је људе (Поп. Мирос., 117). *Заслијепила* ме туга (Селим. 1, 272). Огроман седефни украс ... готово ме *заслепио* (Novaković, М., *Strah i njegov sluga*, Bgd, 1999, ЕК). Вехабије *заслепила* светлост (ВН 3. фебруар 2010, 13). Јанкове очи *осл'јепила* [вила] (НП Бос., 70, ГрРСАНУ). Збачени цар [га је] ... на превари дао *ослепити* (Радон. Ј. 7, 47, ГрРСАНУ). Заједно би са њоме вадиле очи томе човеку што ју је *ослепио* (Рист. Мил. 1, 138, РСАНУ). Један је лекар погрешком *ослепио* пацијента (Мих. Б. 1, 335, РСАНУ). Колико су га *ослепиле* срдитост и страх (Каш. 2, 182, РСАНУ). Фра Серафин их је *ослепио* и заглушио (Андрић 10, 386, РСАНУ). Заклињао се да ће ... сина *ослепити* или убити (Tolstoj, *Hadži Murat*, ВиН, *Lektira za osnovnu školu (zajedničke osnove)*, прев. Z. Velimirović, ЕК). Повријеђена таштина као да је *ослијепила* Марића (Чол. 8, 269, РСАНУ). *Ослијепиће* ме [свеће] треперењем у дугом мраку (Селим. 1, 157). Угледао је у даљини неку треперу свјетлост, од које је поново зажмурио, не зато што га је *ослијепила* (Киш Д., е., *Складиште*). На Сицилији је Одисеј у Посејдону стекао вечитог непријатеља *ослепивши* сина тог бога мора (Kotereš, А., *Rečnik svetske mitologije*, Bgd, 1998, ЕК). *Ослепила* је свог рођеног оца (Adams, D., *Autostoperski vodič kroz galaksiju*, Bgd, 2003, ЕК).

Тенденција ширења суфикса *-(j)ети* је новијег датума. Од средине XX века спорадично су посведочени примери са овим суфиксом. Међутим, своју експанзију ова појава доживљава у језику савремене штампе:

-(j)ети: Знају само они које није никада *заслепила* таштина (Вербер, 61). Дивански трг ... ми је јуче очи *заслепио* као сам рај (Пан. И., 379). Сече им нокте на прстима | Да не могу никога *ослепети* (Ђого 1, 51, РСАНУ). Приповедам о томе како је велики мајстор Бехзад самог себе *ослепио* (Пан. И., 366). Неких се отарасио тако што их је *ослепио* (И., 79). Против њега се побунио и његов син Стефан, кога је поразио и *ослепио* (Глас 2006, 2993/5). Кад је Милутин *ослепио* свог сина ... многи су у томе видели њене [Симонидине] прсте (Стил 2007, 40/35).

-ити/-(j)ети: Зато добровидеће грађане треба *заслепити* тим неприродним венчањем (Пол. 13. август 2010, ЕК) : Толико је *заслепио* Дилана да је овај морао да приђе ближе (И. 4. фебруар 2008, ЕК). *Заслепила* ме је (И. 23. фебруар 2009, ЕК).

Хера се разгневила и *ослепела* га (И. 16. новембар 2007, ЕК). Синове Стефана и Гргура су им *ослепели* Турци (И. 30. март 2008, ЕК).

Суфикс *-(j)ети* посведочен је и код рефлексивног активног глагола:

-(j)ети: Међутим, само *се ослепео* тако да су га Хитлерови есесовци обесили (Adamović, V., Umetnik i bolest, Bgd, 2007, ЕК). Изгубила се игла за челенку којом *се* Бехзад *ослепео* (Пан. И., 429).

Дистрибуција суфикса *-(j)ети* и *-ити* не одражава формалну дистинкцију медијални–активни глагол код глагола мотивисаних придевом *сл(иj)еп*. У ијекавском изговору примећује се честа употреба варијанти са суфиксом *-ити* за медијалне глаголе, где фонетски разлози дају основ да се прихвате дублети. Међутим, ширење суфикса *-(j)ети* код активних глагола представља новију тенденцију, која се још увек може сматрати појавом на рубу система, јер грађа показује да је суфикс *-ити* у овој позицији уобичајен у језику књижевности и популарне науке до XXI века. Језик штампе јесте добар индикатор језичких тенденција, али узет самостално није валидан корпус за доношење нормативних препорука (уп. Ристић 2006: 91).

2.2.11. Од придева *туп* глаголи се могу творити суфиксима *-(j)ети*: *туп(j)ети* са значењем 'постајати туп' и *-ити*: *тупити* са значењем 'чинити тупим', који су забележени код Белића 1950, у П 1960, Пшк 1997, П 2010, СЈП и Клајна 2002. Према П 1960, оваква дистрибуција суфикса у зависности од рода и од семантике видљива је код глагола са префиксом *за-*: *затуп(j)ети* – *затупити*. Такође и РСАНУ и РМС успостављају медијални глагол *затуп(j)ети* и њему супротстављени прелазни активни глагол *затупити*, али РСАНУ у загради поред *затуп(j)ети* наводи и *затупити*, што би значило да је варијанта са овим суфиксом прихватљива и за медијалне глаголе. Оба речника имају непрелазни медијални глагол *иступ(j)ети* и прелазни активни глагол *иступити*, али у РСАНУ се *иступ(j)ети* упућује на *иступити*, чија полисемна структура садржи значења у којима се овај глагол реализује као медијални (нерефлексивни и рефлексивни) и прелазни активни. Када је посредни обрада и нормирање глагола мотивисаних придевом *туп* са префиксом *о-*, сви правописи и приручници указују на формалну дистинкцију између непрелазног медијалног глагола *отуп(j)ети* и прелазног активног *отупити*, које наводе Белић 1950, П 1960, Клајн 2002 и СЈП. Једино Вуковић 1949 бележи само непрелазни медијални глагол *отупјети*. И РСАНУ и РМС поступају исто: код непрелазног медијалног глагола *отуп(j)ети* напомиње се да је *отупити* некњижевно, а глагол са суфиксом *-ити* – *отупити* реализује се синтаксички и семантички као прелазни активни, док је његова реф-

лексивна форма медијална са значењем 'постати туп'. Прелазни активни глагол са префиксом *до-*: *до̀тупити* 'учинити потпуно тупим' наводи се у РСАНУ, а са префиксом *у-*: *утупити* 'учинити тупим' у РМС. Међутим, овај последњи глагол се у рефлексивној форми реализује као медијалан.

Код непрелазних медијалних глагола, како грађа показује, у језику савремених писаца преовладава суфикс *-(j)ети*:

-(j)ети (*дијал. ијек. отупљети*): Била су и осећања људска *затупела* (Ерд. 2, 67, РСАНУ). Беше сасвим *затупео* мозгом (Црњ. 1, 77, РСАНУ). Победиће онај у кога никад неће *отупети* и зарђати сабља (Нов. 23, 91, РСАНУ). Глас му од страха као да *отупе* (Вукић. И. 2, 30, РСАНУ). Пише их човек ... с богатим искуством ... пошто су *отупеле* многе оштрице (Ђор. В., Нен. М. 3, LVIII, у предговору, РСАНУ). *Отупео* сам, пресушио (Вас. Д., СКГл НС 14, 241, РСАНУ, под окорети). Живци су били *отупели* (Јов. С., 18). Да ли ... је збиља толико *отупео* (Јак. С. 6, 155, РСАНУ). Да ли је туга за старијим сином и мужем *отупела*, временом изветрела (Šolohov, M., Tihj Don, II, Bgd 1974, prev. M. Moskovljević, EK). *Отупела* сам на повике и смех (Воџовић, S., Tebi, moja Dolores, Bgd, 1984, EK). Био сам *отупео* (Петр. В., 2). Он осети како јој је разум *отупео* од ужасног осећања (La Mir, P., Mullen Ruž, Bgd, 1954, prev. Lj. Radović i M. Šafarik, EK). Сваки час би *отупела* [оловка] (M-B 1, 18, РСАНУ). Он је сасвим *отупео*, као да га је неко ударио мочугом по глави (Dostojevski, Idiot, EK). Пажња им је *отупјела* (Јал. 4, 266, ГрРСАНУ). Када ће да избледи дуга ... када ће им *отупети* чула (Киш Д. е., Песме, Електра). Некако је *отупело* његово сећање (Bulgakov, Majstor i Margarita, Bgd, 1995, EK). Да ли смо *отупели*? (Капор 3, 307, РСАНУ). Аутор у роману не пропушта да нам саопшти кад су јунакова чула *отупела* (Petković, N., Dva srpska romana, АСК, EK). *Отупео* је твој мач и малаксале су твоје мишице (Сав. Мил. 1, 64, РСАНУ). А лице ове жене? Сада *отупело* од бола (Ненад. Д., 185). Мало сам *отупела* (Разг.). Но све су ... *отупљеле* (Килибарда, 144). Осетио у души извесно гануће, ма колико био *отупео* (Basara, S., Fama o biciklistima, EK). Таман сам кренуо да бринем да ћу од свега тога превремено *отупети* (Арсен. В. 2, 27). Никад нећу хтети да се сетим овог воња ... на који сам *отупео* (Laušević, Ž., Godina prođe, dan nikada, Bgd, 2011, EK). Њена оштрица за провокације још није нимало *отупела* (Глас 2009, 4059/17).

-ити: Само је и даље *тупио* тим стравично монотоним гласом (Selindžer, Dž. D., Lovac u žitu, prev. F. Rignat, EK). Дебели је управо *тупио* о својим црногорским коренима (Ђурђевић, M., Leš u fundusu, Bgd, 2005, EK). Немојте ми *тупити* питањем какве везе има један пацифистички гуру са боксером робијашког педигреа (NIN, 27. јун 2002, EK). Од силне радости *затупише* јој чувства (Весел. 18, 312, РСАНУ). Живци су ми одрвењели и чула од склерозе *затупила* (Јал. 8, 24, РСАНУ, под одрвењети). Његова мисао била је *отупила* за све (Уск. 1, 153, РСАНУ). Увела је рано и *отупила* потпуно (Андрић 10, 443, РСАНУ). Ако обневиде и наставе даље, престаће брзо, јер ће *отупити* њихове оштрице пред мученичким моштима (Pravoslavljje, br. 741, EK).

-(j)ети/-ити: Нож ће брзо *отупети* (Пол. 26. јануар 2009, EK). Некада смо сваки други или трећи дан алат морали да носимо ковачу јер би *отупео* од твр-

дође камена (И. 29. фебруар 2008, ЕК). Таквих се намножило па је *отупела* и морална оштрица јавности (И. 1. октобар 2000, ЕК). *Отупесмо* на све (И. 25. септембар 2006, ЕК) : Указујући да је „јавност већ помало *отупила*” на такве појаве ... он је рекао да је од скандирања навијача и говора мржње локалних челника ипак опасније када такве појаве смишљено и калкулисано долазе од политичара, јер „између такве поруке и репетирања крагак је корак” (И. 15. 10. 2009, ЕК).¹¹⁸

Примећује се да се суфикс *-ити* усталио код непрефиксираног глагола са колоквијалним значењем негативне експресивне вредности ’много говорити, причати’, док је код префиксираних раширен суфикс *-(j)ети*, нарочито код глагола са префиксом *о-*. Варијанте са суфиксом *-ити* за непрелазне медијалне префиксиране глаголе и даље се могу сматрати нестандартним, о чему, нпр., сведоче и примери из *Политике* у ЕК, где је наспрам већег броја потврда са суфиксом *-(j)ети* забележен само један пример са суфиксом *-ити*. Иначе, не бројни примери на *-ити* углавном су потврђени код старијих писаца из шумадијско-војвођанског дијалекта (Ј. Веселиновић) и код писаца из ијекавске изговорне зоне (М. Ускоковић, И. Андрић, М. Лалић).

Међутим, код рефлексивних медијалних глагола доследно се јавља суфикс *-ити*, па их зато речници обрађују као рефлексивне варијанте глагола *иступити*, *отупити*, дајући предност творбеном форманту. Једино се у РСАНУ код глагола са префиксом *за-* поштује семантички принцип, па се ова семантичко-синтаксичка реализација налази у оквиру полисемне структуре глагола са суфиксом *-(j)ети* – *затуп(j)ети се* ’постати туп’, иако су све индикативне потврде са суфиксом *-ити*, те су оквалификоване као некњижевне:

-ити: Дух *се* само *тупио* и оглуњавао (Ćosić, В., *Dva carstva*, Bgd, 1928, ЕК). Свијест им *се затупила* (НПр Врч. 5, 168, РСАНУ). Хирург ... у кога *се* осетљивост сасвим *затупила* ... морао је ... савладати све тешке импресије (Мил. М. Ђ. 35, 103, РСАНУ). У њему [народу] *се затупила* и тежња и способност да сам ... ради на свом усавршавању (Марк. Св., РМС). Чула *се* од склерозе *затупила* (Лал., 24). Воденицу затворио изговарајући *се* пред сељацима да *се* млинско камење *иступило* (Ћос. Д. 2, 95, РСАНУ). У том *се* оловка *иступила* (Basara, S., *Pismeni zadatak iz srpskohrvatskog na temu nesаница*, u: *Antologija srpskih pripovedača XIX i XX века*, Beograd, 1999, ЕК). И сам човек, ако живи онде, где светлости нема мора побледити, ослабити и *отупити се* (Стеј. 1, 47, РСАНУ). А кад *се* и ножеви *отупише* ... Сима ... пружи прст на садеване хватове дрва (Весел., РМС). Цан-

¹¹⁸ Исти Сремчев пример и, како је утврђено, из истог извора у РМС и РСАНУ наведен је различито. У РМС је нестандартна форма за непрелазни медијални глагол на *-ити* преиначена у стандардну, уп. Већ му је било двадесет година и он некако *отупео* (Срем., РМС). Већ му је било двадесет година и он некако *отупио* (Срем. 14, 148, РСАНУ).

кар ... се бојао ... да би *се* у реалистичком рељефу ... *отупила* оштрица сатире (Књиж. 4, 230, РСАНУ).

Код прелазних активних глагола, иако се ни у једном правопису, нормативном приручнику и речнику не истиче, норма је значајно угрожена у погледу дистрибуције суфикса *-ити*. Њега, како грађа показује, у великој мери потискује суфикс *-(j)ети*:

-ити: *Тупити* језик бадава (Језик данас, ЕК). Треба ивице рупе *затупити* (Прав. 4, 11, РСАНУ). Много је оштрих српова и бритких коса своје сјајне оштрице *затупило* (Јакш. Ђ. 3, 151, РСАНУ). Зубе сам *иступио* (Груј. Ј. 1, 39, РСАНУ). Око тога [су већ] и зубе *иступили* (МН 1892, 63, РСАНУ). Школа [им] није могла сасвим *отупити* ум (Б–Ђ 1, 49, РСАНУ). Предаја градова ... само је *отупила* борбену оштрицу (Ђорђевић М., Књиж. 3, 76, РСАНУ). То ће *отупити* оштрицу злобних оговаратеља (Јов. Милош 1, 463, РСАНУ). Човек ... мора *отупити* своја чула (Кнеж. Б. 1, 149, РСАНУ). Ти знаш да сам ја говорила и зубе *отупила* (Недић Б. 1, 9, РСАНУ). И ја *отупих* зубе о томе говорећи (Поп. Ср. 1, 512, РСАНУ). Брига у којој је провела цео дуги дан унеколико је *отупила* радост виђења (Šolohov, M., Tihî Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК). Оно што је некад парало и рањавало унутрашње стијенке, излизало је своје бридове, *отупило* своје оштрине (Десн., 275). Године су *отупиле* у њену живот сећања (Потоцки, Ј., Rukopis nađen u Saragosi, Bgd, 1988, ЕК). Тако је принцеза Атех остала вечито ... јер јој је вечност *отупила* осећај шта у времену долази пре а шта после (Рајић, М., Hazarski rečnik, ASPAC, ЕК). Лоза коју сам попио ... већ ми је *отупила* поглед (Албахари, 49). Чуд осети да је претходна посета стварно *отупила* оштрицу овом обреду (Hardi, T., Neznani Džud, Bgd, 1965, ЕК). Анђели чувари капија *отупиће* чула (David, F., Hodočasnici neba i zemlje, Bgd, 2000, ЕК). Треба ли *отупити* њихов мозак (Viva, jun 2001, ЕК). Нису протекле године *отупиле* ни одушевљење (Ињас, О. В., Velike advokatske odbrane, Bgd, 2007, ЕК). Није сиромаштво *отупило* Мерцедесин дух (Dima, A., Grof Monte Kristo, Vršac, 2011, prev. A. Miličević i D. Kostić, ЕК).

-(j)ети: Захтеви психијатру да им даје електро-шокове или јаке лекове који ће их „*отупети*”, очито показују њихову немоћ (Јеротић, В., Psihoanaliza, bolest, stvaranje, Bgd, Zemun, 2005, ЕК). Плашила се да ће нова правила у интернату *отупети* унукин борбени дух (Ngozi A. Č., Svoje glava istoričarka, Mostovi, br. 141–142/1, Bgd, 2008, ЕК). Њихову оштрицу *отупео* је тако дарежљиви амерички универзитет (Republika, br. 306, ЕК). Ноћашиња мамурлук му је *отупео* чула (Paterson, Dž., Маџка и миш, Bgd, 2007, prev. N. Jordanov). Није ствар била у томе што су му чудеса *отупела* ум (Klark, A., 2001: Odiseja u svemiru, Bgd, 1983, prev. Z. Živković, Ž. Bogdanović, ЕК). Болест је изоштрила моја чула – није их разорила, није их *отупела* (Ро, Е. А., Izdajničko srce, 1843, prev. V. Adamović, ЕК). Нервна напетост која вас је натерала да се понашате неконтролисано смањена је самим тим што вам је предочена, што сте, размишљајући о сну ... *отупели* њену оштрицу (Basara, S., Fama o biciklistima, ЕК). Фрустрираност и мржња су му *отупели* чула (Braun, D., Anđeli i demoni, Novi Sad, 2008, ЕК). Спарно време ... није *отупело* снажне замахе косаца (Глас 2009, 3946, 13).

-ити/-(j)ети: Памти кад је дечаком ... *тупио* зубе о погачу (Пол. 25. јануар 2001, ЕК). Оловку ћете *иступити* (И. 1958, РМС). „Њујорк тајмс” је у истом напису

отупио оштрицу сумњи (И. 29. октобар 2007, ЕК). Шарлроа је агресивну игру у дефанзиви плати са три личне грешке Вилкинсона и Ридика, али је *отупио* напад Звезде (И. 26. новембар 2008, ЕК) : Што би било опасно. Одвлачило би пажњу од битног. *Тупело* националну оштрицу (И. 25. мај 2008, ЕК). Власт је већ многим *отупела* зубе (И. 30. 12. 1956, 3, ГрРСАНУ). Уздају се да ће комбинација софтверна и конзумеризма ... *отупети* оштрицу исламског фанатизма (И. 5. април 2006, ЕК). Најновијом одлуком Пекинг ће *отупети* оштрицу критика (И. 21. јун 2010, ЕК). Одлука Вука Драшковића ... је *отупила* дотадашњу борбу за лидерски примат у опозицији (Politikini kulturni dodaci, 2001, ЕК) : Оне ведрине и мушке снаге *отупеле* су погрешне околности (И.).

Суфикс *-ити* код прелазних активних глагола задржао се и код писаца који стварају на прелазу из XX и XXI век. Процес ширења суфикса *-(j)ети* посебно је актуелан последњих неколико деценија. Ово превирање свакако илуструју примери у *Политици* (ЕК) у последњих десет година, од којих су неколико наведени, а најраније забележен пример у овом извору је из 1956. године.

Дакле, код глагола мотивисаних придевом *туп* уочава се колебање у употреби суфикса и код непрелазних медијалних и код прелазних активних глагола. Одступања код непрелазних медијалних глагола су мања него код прелазних активних. Код глагола 'много говорити, причати' усталио се суфикс *-ити*, док је код префиксираних инхоативних глагола раширенији суфикс *-(j)ети*. Медијални рефлексивни глаголи егзистирају искључиво са суфиксом *-ити*, па се поставља питање њиховог места у речнику. Свакако је боље да се нађу као медијална реализација рефлексивне форме глагола са суфиксом *-ити*, него да се употреба овог суфикса сматра нестандартном када се налазе у оквиру речничког чланка глагола са суфиксом *-(j)ети*. Што се тиче прелазних активних глагола, грађа показује да се, ако се жели очувати системско стање, морају интензивирати нормативне препоруке.

2.2.12. Код издвојених глагола, односно код одређених префиксираних образовања уочава се ширење суфикса *-(j)ети* у корист суфикса *-ити* када су они прелазни активни, тј. каузативни. У неким случајевима то је у мањој мери, као код *загљупити*. Међутим, грађа показује да се у пракси са суфиксом *-(j)ети* скоро доследно јавља прелазни активни глагол *разбèsнити* / *разбјèшњети*, потом у великој мери *ожív(j)ети*, али и да је актуелно колебање у стандардном српском језику у употреби суфикса *-ити* и *-(j)ети* код прелазних активних глагола мотивисаних придевом *гладан*, *го*, *луд*, *мио*, *пуст*, *скуп*, *сл(и)јеп* и *туп*. За непрелазне медијалне глаголе мотивисане овим придевима грађа такође показује одступања од норме јер се срећу потврде са суфиксом *-ити* уместо са суфиксом *-(j)ети*, па колебања у оба смера сведоче о губљењу формал-

не опозиције међу синтаксички и семантички супротстављеним глаголима.

2.3. Глаголи изведени од придева који означавају боју

2.3.0. Од придева са значењем боје (*бео, црн, зелен* и сл.) могу се творити (суфиксацијом или чешће префиксално-суфиксалном творбом) глаголи који означавају да неко или нешто добија одређену боју, нијансу, тј. да постаје особеног колорита. С једне стране, процес означен глаголом може се одвијати независно од воље субјекта и без икакве акције и ти су глаголи непрелазни и медијални, инхоативни. У складу са граматичким правилима они се граде суфиксом *-(j)ети*. Овај суфикс, такође, имају и рефлексивни глаголи када означавају да се неки ентитет одликује колоритом означеним придевом у основи. Код ових глагола морфема *се* има дистинктивну функцију – нерелективни глаголи имају инхоативно значење, а релективни значење визуелне перцепције боје (Марић 2012: 197). С друге стране, ентитети из спољашњег света одређену боју могу добити као резултат деловања, односно вршења неке акције од стране агенса, односно свесним деловањем на пацијенс. Такви су глаголи прелазни активни, каузативни, фактитавни и творе се суфиксом *-ити*, а овај суфикс имају и рефлексивни глаголи којима се означава да су субјекат и објекат исти ентитет, тј. лице.

Клајн (2002) у *Речнику језичких недоумица* каже да се ретко или да се готово не употребљавају форме: *жу̀тити, зелѐнити, пожу̀тити, позелѐнити, поплáвити, посѐдити / посѝјѐдити, посѝвити, црвѐнити* у значењу 'чинити жути, зеленим и сл.'. Он истиче да се дистрибуција *-(j)ети* за медијалне, а *-ити* за активне једино чува код глагола: *бѐлети / бијѐљети – бѐлити / бијѐлити, поцрвѐнети / поцрвѐњети – поцрвѐнити, поцр̀нети / поцр̀њети – поцр̀нити*. Фактитивне глаголе од придева за боје, како Клајн закључује, имамо само теоријски, јер се једино очувао у употреби глагол *бѐлити / бијѐлити*, док се у осталим случајевима каже: *бојити, фарбати* у *X*. „За њихово избегавање разлог би могла бити тешкоћа диференцирања од непрелазних глагола као *црвенети (-њети)* и повратних као *белети (бијељети) се*” (Клајн 2003: 344). Међутим, ово тврђење тешко да можемо прихватити ако узмемо у обзир чињеницу да је тенденција у савременом српском језику да и непрелазни медијални глаголи имају суфикс *-ити*.

Повратни глаголи на *-ити* могу бити активни: *црвѐнити се*, *румѐнити се*, али могу имати значење као медијални глаголи 'имати боју, истицати се бојом' (Клајн 2003: 344), мада би се таква употреба могла сматрати неправилном. Такође, и Бабић напомиње да се неки повратни глаголи типа *бијѐлити се*, *цр̀нити се*, *шарѐнити се* и сл. употребљавају у истом значењу као и глаголи изведени суфиксом *-(j)ети* и препоручује чување морфолошке разлике тамо где постоји и семантичка (Бабић 2002: 455).

2.3.1. Сви правописи и нормативни приручници (Белић 1950, Вуковић 1949, П 1960, П 1993, П 2010, Клајн 2002 и СЈП) истичу да су *бѐлети* / *бијѐљети*, *бѐлѝм* / *бијѐлѝм* и *бѐлити* / *бијѐлити*, *бѐлѝм* / *бијѐлѝм* различите лексеме, од којих је прва непрелазни медијални глагол са значењем 'постајати бео', а друга прелазни активни глагол са значењем 'чинити белим'. Тако их, такође, представљају и дескриптивни речници (РСАНУ и РМС). Према томе, употреба варијанте *бѐлити* / *бијѐлити* у значењу 'постајати бео' сматра се нестандартном, како је РСАНУ и квалификује. Према истим изворима, ова дистинкција се формално треба испољавати и код префиксираних глагола, те наспрам непрелазних медијалних глагола *за-*, *из-*, *о-*, *по-бѐлети* / *-бијѐљети* стоје прелазни активни глаголи *за-*, *из-*, *о-*, *по-бѐлити* / *-бијѐлити*. Белић 1950 и Вуковић 1949 наводе само медијални глагол *пробѐлети* / *пробијѐљети*, а П 1960 наводи пар *пробѐлети* / *пробијѐљети* 'постати бео' – *пробѐлити* / *пробијѐлити* 'проговорити, прословити', како је и у РМС. Прелазни глагол *разбѐлити* / *развијѐлити* садрже Белић 1950, Вуковић 1949 и П 1960. Међутим, РМС има и медијални глагол *разбѐлети се* / *развијѐлети се*. Код Белића 1950 и у П 1960 стоји само *убѐлити* / *убијѐлити* без информација о значењу, а Вуковић 1949 и РМС имају пар *убѐлети* / *убијѐљети* 'постати бео' – *убѐлити* / *убијѐлити* 'чинити белим', као и П 2010, али без семантичког одређења. Глаголи *доб(и)ѐлити* (Вуковић 1949, РСАНУ, РМС), *наб(и)ѐлити*¹¹⁹ (Белић 1950, Вуковић 1949, РСАНУ, РМС) и *подб(и)ѐлити* (Белић 1950, П 1960, РСАНУ, РМС) реализују се као прелазни активни глаголи, па је њихово творбено уобличење суфикс *-ити*.

За непрелазни медијални глагол са значењем 'поста(ја)ти бео, доби(ја)ти белу боју' са суфиксом *-(j)ети* забележено је доста потврда. Како грађа показује, овај суфикс је стабилан у творби инхоативних глагола мотивисних придевом *бео*, јер је потврђен код писаца из свих

¹¹⁹ У П 1960 је наведено *набѐлети се* / *набијѐљети се* и *набѐлити се* / *набијѐлити се*, али без семантичке идентификације.

зона српског говорног подручја и кроз читав период развоја стандардног језика:

-(j)ети: Најбоље су оне калем-гранчице, којима је срж почела *белети* (Тод. Ч. 1, 75, РСАНУ). [Море је] после добијало боре ... у разним нијансама, док нису узеле *белети* (Дим. Ј., СКГл 22, 569, РСАНУ). Љубишин отац ... наједном почео ... *белети* (Петр. Б., ЛМС 1949, 1, 26, РСАНУ). Он је то [млад] остао и поред ... обрва које су *белеле* (Поп. Мирос., 98). Уста су нам *белела* (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК). Још зорица не *забијељела* (НП Вук 4, 330, РСАНУ). *Забеле* часом кошуља (Поп. Т., СКГл 2, 323, РСАНУ). *Забеле* ... школа (Марић С., БК 1898, 1588, РСАНУ). Кад *забелеше* прозори, поустајасмо (Шапч. 11, 327, РСАНУ). Исток је *забелео* (Јакш. М. 2, 71, РСАНУ). Једнога дана *забелели* су врхови Алпа (Јак. С., РМС). Очи јој *забелеше* (Андрић, 286). Када је *забелела* зора, они су били крај обале Дила (Dima, A., Četrdeset i pet vitezova, 1, Bgd, 1964, prev. A. M. Popović, ЕК). Јутро је кроз маглу *забелело* (Марков М., 56). Живица *избијељела* (Јер. 3, 3, РСАНУ). Хегел је сасвим *избелео* (Нен. Љ. 26, 8, РСАНУ). *Избелеше* им очи бројежи (Срем., РМС). Паспарту убрзо изиђе одевен у неко старо јапанско одело са неком врстом турбана који је већ временом *избелео* (Vern. Ž., Put oko sveta za 80 dana, Bgd, 1963, prev. R. Zavišić, ЕК). Док није *обелела* ова брада ... нисам осећао терет (Шапч. 4, 6, РСАНУ). Очи ми *обелеше* (Срем. 3, 142, РСАНУ). Кровови барака *обелели* су од снега (Јак. С. 5, 653, РСАНУ). Сем чича Аврама ... у задрузи је био његов брат Која, који је био ... давно *обелео* (Срет. М. 7, 5, РСАНУ). Стари људи ... су још код покојног Лазе служили и *обелели* надничећи (Ник. Јов. 1, 19, РСАНУ). Обојица су ... били *обелели* (Петр. Гор., 92). Планина је *обелела* (Пол. 5. јун 2001, ЕК). Почеле да падају пахуље ... За час је све *обијељело* (Глас 2009, 4044/12, Златибор). Ђурица већ беше *побелео* од нестрпљења (Ранк. С. 1, 63, ГрРСАНУ). Исток *побелео*, наглашује збор (Нен. Љ. 10, 112, ГрРСАНУ). *Побелеше* ми очи (Р-К 2, ГрРСАНУ). Прсти под напором *побелеше* (Пос. Б. 3, 407, ГрРСАНУ). Цео свет је *побелео* (Петр. В. 6, 84, ГрРСАНУ). Већ ми и очи *побелеше* (Илић Д., Прев. 3, 130, ГрРСАНУ). Јелена *побеле* као платно (Кнеж. Л. 4, 78, ГрРСАНУ). Викну жена *побелевши* одједном (Petrović, R., Sa silama nemerljivim, Bgd, 1977, ЕК). Очи *побелеле* као следе (Андрић 14, 251, ГрРСАНУ). Прсти на обема рукама су *побелели* (Вербер, 169). Усне су јој *побелеле* (Ђорђ. Мир. 4, 92, ГрРСАНУ). Као да му очи *побијељеше* (Вујач. Мир. 2, 98, ГрРСАНУ). Повлен, Маљен, Сувобор, све *побелело* (Симов. Љ. 1, 62, ГрРСАНУ). Зачуди се, *побеле* (Михаил. Д. 1, 108). Циганин *побеле* (Иванов. И. 1, 39, ГрРСАНУ). Колубарска је црнина давно свела и *побелела* (Марк. Бели, 197). Над главом *пробеле*. Видиш, има неба (Јанков. Р. 1, 37, ГрРСАНУ). *Пробијеље* и оно мало таме (Јал. 7, 162, ГрРСАНУ). Над свима *убијељело* небо (Андрић 3, 99, ГрРСАНУ). Тај камен је с временом *убелео* (И. 7, 76, ГрРСАНУ).

Потврде за нестандартну варијанту са суфиксом *-ити*, као и за алтернацију ова два суфикса, срећу се у старијем периоду развоја стандардног језика¹²⁰. То је углавном у текстовима из XIX и с почетка XX века

¹²⁰ Такве потврде за глагол *побелити* у ГрРСАНУ нарочито учачамо код писаца с краја XVIII и с почетка XIX века који пишу старом графјом (Вид. М. 6, 156; Стеф. С. 1, 44; Бол. 2, 41; Дос. 6, 107).

код писаца са простора шумадијско-војвођанског или источнохерцеговачког дијалекта. У ијекавском изговору варијанте са *-ити* могу бити и последица дисимилације због рефлекса *јата* у узастопним слоговима:

-ити: Ево и снег *обелио* (Глиш. 7, 401, РСАНУ). Трипут је потом глог *обелио* (Уск., 147). *Побијелише* очи изгледајући (НПосл Вук, ГрРСАНУ). У болести исцурело му десно око, а лијево *побијелило* (НП Корд., V, РСАНУ, под исцурети). Влашићи су *побелили* (Арн. 1, 70, ГрРСАНУ). Коса на глави *побелила*, руке ослабиле (Михаил 1, 143, ГрРСАНУ).

-(j)ети/-ити: *Обелеше* вране косе (Весел., 184). *Побелеше* и кровови (И., 90). Сад је од снега *убелело* (И., 93). Небо *убелело*¹²¹ (И., 90) : Зора је *белила* (И. 16, 233, РСАНУ). *Обелих*, а не добих ни једне батине (И. 8, 10, РСАНУ). *Обелиће* им косе (И. 14, 275, РСАНУ). *Побелише* очи (И. 18, 270, ГрРСАНУ). Истом зора почела *бијељети* (Коч., 85) : За час би крдо оваца прекриво и *забијелило* пољем (И., 319). Све *забелело*, заблистало (Воžović, S., Tebi, моја Dolores, Bgd, 1984, ЕК) : Месецина *забелила* па нам светиљке и не требају (И.).

Код прелазних активних глагола са значењем (а) '(у)чинити белим; огулити, ољуштити' и (б) (зубе) 'проговорити' дистрибуција суфикса је претежно у складу са нормом. Ови глаголи се, како грађа потврђује, граде суфиксом *-ити*:

-ити: а) Рано рани Туркиња ђевојка ... | На Марицу *бијелити* платно (НП Вук 2, 340, РСАНУ). Ја нијесам *бијелила* лице ни за бана ни за ђенерала (НП Вук, РМС). Церове, грмове, и букве он је обарао или *белио* (Мил. М. Ћ. 30, 45, РСАНУ). Слаба светлост ... *белила* је песак по стазама (Dima, A., Grof Monte Kristo, Vršac, 2011, prev. A. Miličević i D. Kostić, ЕК). *Белила* их [степенице] цеђом (Мићић Д. М., 129). Мајка Нура ... *бијелила* рубље (Лубарда В., 99). Није здраво увијек пити само вино, већ треба кад што и водом *забијелити* (ВП 1897, 14/167, РСАНУ). Домаћа радост *забијелила* сваку стијену (Војн. И., РМС). Зора је већ *забелила* небо (Ћос. Д. 1, 437, РСАНУ). Поздрав'те се мојој сестри Кати, | Да не бели на језеру платно, | *Избелиће* бело лице моје! (НП, Петр. П. Ж. 2, 376, РСАНУ). *Избелила* сам косу сузама (Кост. Ј. 4, 32, РСАНУ). Испржиће вас, *избелити*, изменити вас (Bredberi, R., Tetovirani čovek, Bgd, 1979, prev. M. Rajković, ЕК). Одбацујући људске кости које је време сасвим *избелило* (Bulgakov, M. A., Majstor i Margarita, Bgd, 1995, ЕК). Јеси л', шћери, *објелила* платно? (НП Вук 2, 105, РСАНУ). Јеси л', Маро, *обелила* платно? (НП Џог. А. 1, 210, РСАНУ). Сузе су јој рухо *обелиле* (Змај 1, 84, РСАНУ). Бели снег *обелио* земљу (Мил. М. Ћ. 33, 149, РСАНУ). Преко његове главе прејурило је шездесет година, које му *обијелише* косу (Ћор. С. 5, 16, РСАНУ). Жена [је] ... *обелила* кућу (Ћор. В. 2, 104, РСАНУ). Је л' већ ново брашно | *Обелило* сито (Кош. 21, 93, РСАНУ). Месец се баш помолио иза Дњепра и *обелио* пугару (Кнеж. Ј. 4, 12, РСАНУ). Први снег ... већ је *обелио* врхове око Бајкала (Vern, Ž., Mihail Strogov, Bgd, 1964, prev. M. Đorđević, ЕК). Бела боја одеће и велова ... је ... *обелила* све црне успомене (Кош Е. 2, 121, РСАНУ). Време ће их *обелити* (Марков М. 1, 333, РСАНУ). Никола је сву трапезу „*побелио* и поправио” (Ост. Т. 2, 237, ГрРСАНУ). Није било ничега другог до паукове мреже

¹²¹ У РМС: Небо *убелило* ко самртни покров (Весел., РМС).

коју је брашно *побијелило* (Арал. 1, 131, ГрРСАНУ). За кога је дина лице *убелила* (НП Вук 1, 630, ГрРСАНУ). Како ћу т' га *уб'јелити*? (НП Вук 1, 392, ГрРСАНУ). Јеси л', Маро, *убјелила* платно (НП, Даница 1861, 382, ГрРСАНУ). Што си косу *убелила* (НП, Вила 1866, 275, ГрРСАНУ). Године му косу *убелиле* (Мил. М. Ђ. 14, 29, ГрРСАНУ). Укад су нам платно *убелиле*, међу собом тад су говориле (Кића 1905, 151, ГрРСАНУ). [Влакно] се лепо *убелити* може (Радић Ђ. 1, 158, ГрРСАНУ). Уз степенице укочи у храм Светога Преображења, осјењен оном свјетлошћу „од које хаљине његове постадоше сјајне и врло бијеле као снијег, као што не може бјелиља *убијелити* на земљи” (Пол. 24. јул 2005, ЕК).

б) Италијански војници, који дотле нијесу зуба *бијелили*, почеше да пјевају, да галаме (Ђон. Ј. 3, 175, РСАНУ). И тијем залијепи „Крањицу”, да јој више о том ни једне није умјела *обијелити* (НПр, БВ 1894, 90, РСАНУ). Он би и зулумћару умрио *обијелити* зубе (Ђор. С., СКГл 21, 166, РСАНУ). Помози каквога сиромаша који нема чим *обијелити* зуба (Пав. 3, 77, РСАНУ). Нама Аустријанци нису смјели ни зуба *пробијелити* (Раск. 25, 61, ГрРСАНУ). Неће прва ни белу *пробелити* (Рацковић М., ЛМС 432, 507, ГрРСАНУ).

За употребу суфикса *-(j)ети* код прелазних активних глагола нађе-но је више потврда. Неке од њих су регионално маркиране (нпр., за глагол са префиксом *по-*, где је песма забележена на подручју најархаичнијег екавског дијалекта, али посведочене су и код ијекавских писаца Н. Басараовића, И. Самоковлије, М. Лалића). Ово одступање од норме уочљиво је и у језику данашњих медија, о чему сведоче примери из *Политике* и са сајта РТС-а:

-(j)ети: а) Колико јој је пута запјевала [Бехара Дрини] ... ударајући пракљачом о платно што је послјије *бијељела* на сунцу (Самок. 4, 379, ГрРСАНУ). Снег који је јуче *забелео* престоницу изненадио је све (Пол. 4. новембар 2009, ЕК). Подижући крваве руке да се помоли, посматрао је капљице кише како му милују прсте, поново их *избелевши* (Braun, D., Da Vinčijev kod, ASPAC, ЕК). Креатор је луксузне панталоне од тексаса мало исцепао, *избелео*, нагорео жаром (www.rts.rs, 27. 9. 2010, ЕК). Њујоршки Харлем му је ... опростио што је *избелео* своју црначку пут (Пол. 28. јун 2009, ЕК). Па су ме ево видиш, некакви девери и постарали и *обијељели* (Басаровић Н., БВ 1888, 115, РСАНУ). Снег [је] опрашком *обелео* смрзнуту земљу (Крст. А. 2, 188, ГрРСАНУ). Снег који је ове године по други пут *обелео* престоницу довео је јуче суграђане у недоумицу (Пол. 18. фебруар 2009, ЕК). Клни, мале, обе да клнемо, | Све му поље овце *побелеле*, | А страњево козе поцрнеле (НП, Ник. В. 2, 283, ГрРСАНУ). Мјесечина ... је *убијељела* и друге врхове наоколо (Лал., ГрРСАНУ).

На колебања у употреби суфикса и овде се наилази у делима Ј. Веселиновића:

-ити/-(j)ети: Да Бог да, сине, дочекао да га имаш [сина], па да те стане *белити* као ти мене! (Весел. 18, 257, РСАНУ) : А снег само падаше. Већ је *убелео* земљу (И. 3, 386, ГрРСАНУ).

Формална дистинкција између активних и медијалних глагола у погледу дистрибуције суфикса *-(j)ети* за медијалне и *-ити* за активне

требало би да се поштује и код рефлексивних форми. Тако би, рецимо, *белети се* / *бијелети се* био статични глагол и значао 'истицати се, издвајати се белином', а *белити се* / *бијелити се* – 'чинити себе белим', како наглашава Белић 1950, а што се види и из структуре речничких чланака у РСАНУ и РМС.

Код рефлексивних медијалних глагола мотивисаних придевом *бео* доминира суфикс *-(j)ети* у језичкој пракси:

-(j)ети се: *Белео се* спуштен *rouleau* (Лаз. Л., 22). Заслепљиво *се белео* скорашњи снег (Šolohov, M., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, EK). *Белели се* облаци на небу (Maksimović, D., Poezija i proza za djecu, BiH, Lektira za OŠ, EK). Петар нежно погледа дугачки плод маслачка што му *се* надокхват руке *белео* (Bulatović, M., Crveni petao leti prema nebu, Bgd, 1963, EK). *Белела су се* ... обавештења (Поп. Мирос., 120). Слепоочнице *се белеле* (Павл. Жив., 21). *Белела се* [кост] на гробу (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, EK). Пре рата *се белела* река (Simović, Lj., Putujuće rozorište Šopalović, AСК, EK). Дан *се белео* (Марков М., 113). Престоничке улице *белеле су се* читавих 29 дана (ВН 17. фебруар 2010, 35). Лађа *се* заиста *белела* (Мићић Д. М., 79). Унаоколо *бијелеле се* дрвене ћепанице (Килибарда, 26). Најдивнију црну боју ... може добити онај ко опере његову кошуљу која *се* некоћ *белела* на пушкомет (Марк. Бели, 175). *Белела су се* [кола] до шофершајбне (Ђурђевић, М., Parking Svetog Savatija, Bgd, 2003, EK). Сасвим на врху *белела су се* три празна крста (Novaković, M., Strah i njegov sluga, Bgd, 1999, EK). Црвенели *су се* фесови, *белели [се]* рукави шумадијских сељака (Ипјас, О. В., Velike advokatske odbrane, Bgd, 2007, EK). Планине *се* више неће *белети* (Пол. 17. јануар 2007, EK). Сјеничко-пештерска висораван некада *се белела* од оваца (Глас 2009, 3892/13). Грло јој *се забелело* (НП, Мил. М. Ђ. 23, 319). У часку *се забијеље* ... чадор (Коч., 389). *Забелела се* била лепо окречена кућица (Sekulić, I., Kronika palanačkog groblja, AСК, EK). Овде онде *забелела би се* понека сеоска кућица (Паун. С. 1, 86, РСАНУ). Зора *се забелела* (Р–К 2, РСАНУ). У јесен *забелеше се* стабла у воћњаку (Обл. 2, 26, РСАНУ). *Забијеље се* марама (Вујач. Мир., РМС). *Забелела су се* једра тридесет великих турских лађа (Павић, 34). Од тог креча *забијељеше се* куће (Брат. Р., 114). *Забелеше се* зуби (Čosić, D., Koreni, AСК, EK). Кад *се зора забелела*, домогли смо *се* шумовите узвисине (Kuzmanović, R., Анје, анје, Bgd, 1995, EK). Једног децембарског дана ... *се забелео* танак покров снега (Вел. Д., 198). *Забелели се* врхови Златибора (Глас 2007, 3324/40). Данас *се забелео* Копаоник (Вести, РТС 1, 5. октобар 2008). Цветови шљиве *су се забелели* (Пол. 11. октобар 2009, EK).¹²²

Грађа показује да се суфикс *-ити* среће и код рефлексивних медијалних глагола. Његова употреба ограничена је на текстове из XIX и до средине XX века. Од средине XX века среће се у ијекавским текстовима (Б. Ћопић, В. Лубарда):

¹²² Приликом претраживања ЕК за овај глагол пронађен је велики број стандардних потврда и само једна нестандартна: Доле у Шековићима снег *се* само *забелешо* (Пол. 8. јануар 2009, EK). Она се може прогумачити и пропустом лектора и коректора, који нису исправили ијекавски облик за мушки род у тексту локалног новинара.

-ити се: Дунаво се ... белило (Нов., Видовдан 1862, 127, РСАНУ). Белио се вечни снег (Milanković, M., Kroz vasionu i vekove, АСК, ЕК). Ивица видокруга белила се као усијана фосфорна жица (Дуч. Ј., СКГл 27, 325, РСАНУ). Видик се био почео бијелити (Радул. Ј. 4, 93, РСАНУ). Мали нос који се белио (Luis, P., Žena i пјена игаџка, ЕК). Пред нас се изненада отвори тијесна чиста зараван с једним јединим ђубастим дрветом насред ње, под којим се бијелило нешто нејасно (Ћоп., 404). Бијелили се, опако бијелили, и ушилени вршци минарета (Јубарда В., 305). Једва се било забелило (Живој., КБС, 112, РМС). Кад се тијесна пољана забијелила од пространог рубља, Кова се спусти до своје другарице (Ћоп., 256). Божја в' помоћ, белјаре девојке! | Тако вам се убелило платно (НП Вук 2, 491, ГрРСАНУ). Сва се убијелила од велике врућине (НПр Чајк., 270, ГрРСАНУ).

На паралелну употребу стандардних и нестандартних варијанти такође се наилази у текстовима до 70-их година XX века, нпр., код Б. Станковића, М. Ускоковића, М. Црњанског, В. Петровића, И. Андрића. Употреба варијанти са суфиксом *-ити*, осим код Б. Станковића и М. Ускоковића, може се објаснити утицајем завичајних говора ових писаца. Код И. Андрића се, рецимо, у тексту писаном екавским изговором среће суфикс *-(j)ети*, а ијекавским *-ити*:

-(j)ети се/-ити се: Белео му се учкур (Stanković, B., Nečista krv, АСК, ЕК) : Белила се калдрмисана путања (Станк. Б., 56). У паду забелише јој се рукави кошуље (И., 218). Пролетос је [клупа] била зелена, а сад се белела од прашине (Уск., 64). Зуби се белели испод згрчених усана (И., 85) : Њено млечно лице белило се (И., 83). Неколико стаза ... белило се у озеленелој трави (И., 91). На крсту су се белела пребијена Христова колена (Црњ., 64 : 1919 белила 313; 1920 белела 321). Сасвим у мраку белио се кревет (И., 20). Из полуотворених врата још се забелело њено дугуљасто лице (Петр. В., 125) : Одвео га је под кућу, с чијег се ... прозора у мраку белила Ирина (И., 162). На обронцима су се белеле танке крпе снега (Андрић, 97) : У трави се бијелила једна марама (Andrić, I., Put Alije Đerzeleza, ASPAC, ЕК).

За рефлексивни активни глагол у грађи су посведочене свега три потврде:

-ити се: Једна пегава жена ... се силно белила (Петр. В. 10, 24, РСАНУ). Баш си ми се убелио као Латинче (Весел. 18, 174, ГрРСАНУ). Како се убелио! (И. 11, 257, ГрРСАНУ).

На основу грађе може се уочити да се суфикс *-(j)ети* стабилизовао у употреби код медијалних глагола, јер је употреба суфикса *-ити* карактеристична за раније фазе развоја стандардног српског језика, и делом, за савремене ијекавске писце код рефлексивних глагола. С друге стране, када су посредни прелазни активни глаголи (*из-*, *о-*, *про-*, *у-*, *б(иј)елити*), поред великог броја стандардних потврда са суфиксом *-ити*, срећу се и варијанте са суфиксом *-(j)ети*. Формална опозиција и даље није нарушена у великој мери, али препоруке у вези са дистрибуцијом ових суфикса код глагола мотивисаних придевом *бео* нису наодмет, као ни већа пажња лектора и говорника.

2.3.2. Иако придев *блед* не означава боју, већ њен интензитет, он је ипак тесно у вези са њом, па ће глаголи мотивисани овим придевом бити разматрани у оквиру ове групе. Белић 1950 поред *блédети* у заградни наводи *блédити*, а за ијекавску изговорну варијанту само *блијédјети*. Вуковић 1949 је експлицитан и препоручује да се не употребљавају облици *блиједити, блиједила* (без обзира на рефлекс *јата* у узастопним слоговима – М. С.). П 1960 и Пшк 1997 наводе само глагол *бл(иј)ед(ј)ети*, као и Клајн 2002, док П 2010 истиче семантичко-синтаксичку разлику између лексема *бл(иј)ед(ј)ети* 'постати блед' и *бл(иј)едити* 'чинити да нешто постане бледо, изазивати бледило'. И РСАНУ¹²³ и РМС под *блédети / блијédјети* истичу да је некњижевно *бл(иј)едити*. Непрелазни медијални глагол *збл(иј)ед(ј)ети* налазимо у РСАНУ. Белић 1950, Вуковић 1949 и П 1960 имају *избл(иј)ед(ј)ети*, а Клајн 2002 каже да се ова варијанта користи и за непрелазни медијални и за прелазни активни глагол. Слично Клајну, наводи и П 2010, с тим што предност даје системски исправнијем облику *избл(иј)едити* у значењу 'учинити бледим'. У РСАНУ се под *избл(иј)ед(ј)ети* наводи да је варијанта на *-ити* некњижевна, а речнички чланак за одредницу *избл(иј)едити* доноси опис семантичких реализација и контекстуалне потврде за прелазни активни глагол. РСАНУ има глаголе *обл(иј)ед(ј)ети* (некњ. *обл(иј)едити*) у значењу 'постати блед' и *обл(иј)едити* 'учинити бледим', а РМС само прелазни глагол са префиксом *о-*. Код Белића 1950 и Вуковића 1949 стоји само непрелазни медијални глагол са префиксом *по-*: *побл(иј)ед(ј)ети*, док П 1960 и П 2010 праве разлику између *побл(иј)ед(ј)ети* 'постати блед' и *побл(иј)едити* 'учинити бледим'. Уз уважавање ове дистинкције, и у РМС су успостављене одреднице и формирано речнички чланци за глаголе са префиксом *по-*. У вези са последњим паром префиксираних глагола Клајн 2002 запажа да се више не употребљава *побл(иј)едити* као прелазни активни глагол. Глаголи са префиксима *пре-* и *про-* су непрелазни медијални и имају суфикс *-(j)ети* према Белићу 1950, Вуковићу 1949, П 1960 и РМС, а, уколико се јаве, варијанте ових глагола на *-ити* сматрају се некњижевним, како стоји у П 2010 за *преблédити*. Белић 1950, Вуковић 1949, П 1960, П 2010 и Клајн 2002 имају само глагол *убл(иј)ед(ј)ети*, док у РМС, поред овог непрелазног медијалног глагола, постоји и прелазни активни глагол *ублédити / ублијédити*.

¹²³ РСАНУ има хомониме – речнички чланак за прелазни активни глагол *блédити / блијédити* 'чинити бледим' и *блédити / блијédити*, под којом наводи нестандардне примере за медијалне глаголе, што је веома редак поступак у овом речнику.

У грађи су се нашле следеће потврде за непрелазне медијалне глаголе мотивисане придевом *блед* са суфиксом *-(j)ети*:

-(j)ети (*дијал. ијек. блеђети*): Не бих ... срцем клон'о, | Лицем *блдео* (Змај 1, 26, РСАНУ). Гетеов Фауст почео је *бледети* (Нен. Љ. 26, 8, РСАНУ, под избелети). Трошио се [песник] ... реч му је слабила, докази *бледели* (Сек. 2, 167, РСАНУ). *Блдео* је Бајрам Делија (Пејатовић П., Борба 1958, 288/4). Иза села је *бледела* вечерња румен (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, EK). Црвенела је и *бледела* (Минд. 3., 137). Симино лице све је више *бледело* (Bulatović, M., Insekti, u: Suvremena jugoslavenska novela, Zagreb, 1965, EK). А кад је, после дужег времена, *блдео*, из сећања, и он, са страхом, најпре бојажљиво, а потом одважније, почео да, преко плота завирује (Павл. Жив., 94). Тако су почели *бледети* у сећању људи (Поп. Мирос., 139). Може се рећи да је ишчезавао, *блдео*, губио црте (Stevanović, V., Inicijali, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka, Bgd, 1999, EK). Доласком зоре и она [жена] је *бледела*, губила се (David, F., Nodоčasnici neba i zemlje, Bgd, 2000, EK). Сјај изнад пумпе је лагано *блдео* (Албахари, 19). Неравномерно ће *бледети* [застор] под отиском преподневног сунца (Вел. Д., 67). Анђела је видно *бледела* у образима (Арсен. В. 1, 68). Она је била његова жена, а он – писац ... чији је прави лик у њеним успоменама постепено *блдео* (Adamović, V., Umetnik i bolest, Bgd, 2007, EK). На истоку звезде нису *збледеле* (Јов. М. 2, 25, РСАНУ). Многи од закона су *избледели* (Нуш. 8, 337, РСАНУ). Бугарске и грчке повеље ... су *избледеле* (Радон. Ј. 5, 85, РСАНУ). За трен она ће *избледети* у сунчаним зрацима (Milanković, M., Kroz carstvo nauka, АСК, EK). Мој спомен ће *избледети* из твоје мисли (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, EK). Мара је омршавила, *избледела* (Петр. В. 2, 449, РСАНУ). Тканине су *избледеле* (Каш., СКГЛ НС 5, 17, РСАНУ). Пламичак петролејке је сасвим *изблдео* (Вербер, 124). *Изблиједјели* су ... отисци многочега (Десн., 113). Мора да је *изблиједјела* ... те је више ни њени ближњи ... не би могли препознати (Јал., 275). Кесеља је била *избледела* (Влагојевић, В., Sve zveri što su sa tobom, Bgd, 1975, EK). Онда је то само стога што ће *избледети* саучеснички моменат (Киш Д., е., Час анатомије). Лако је то било примијетити пошто је деравија на капи била прилично *изблиједјела* (Килибарда, 201, у дидаскалији). Кружна скала је *избледела* (Јос.-Вишњ., 58). Гледа у нешто што је наследио ... у војни на коју су *избледела* готово сва сећања (Марк. Бели, 156). Обојили су Пипчеви људи неком непостојаном црном бојом [кожу] која је тек толико *избледела* да се могла уочити подвала (Ненад. Д., 31). Издвајају се умјетничке репродукције уколико су *изблиједјеле* (Bilbija, V., Osnovi bibliotekarstva, Вања Лука, 2004, EK). Љубав је *изблиједјела* (Svet, br. 233, Novi Sad, EK). Наше ће боје *избледети* (Пан. И., 220). Лице му *поблде* (Весел. 7, 116, ГрРСАНУ). Од жалости лицем *поблдела* (Змај 1, 84, РСАНУ, под обелити). *Поблде* као дувар и клону назад (Том. Ј. 2, 220, ГрРСАНУ). Госпођица де Ла Мол је наша да је порастао и *поблдео* (Јов. Милош 1, 297, ГрРСАНУ). Али је зато Ана смршала и *поблдела* (Сек. 1, 25, ГрРСАНУ). Филиповић *поблде* (Јевт. 1, 11, ГрРСАНУ). Узе од њега акт станичне команде и ту прочита *поблдевши* као крпа (Наšek, Ј., Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu, 3, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver, EK). Усне му *поблдеше* (Петр. В., 148). Он осјети и *поблијде* (Јал. 7, 152, ГрРСАНУ). Јахач ... смртно *поблде* (Макс. Д. 6, 97, ГрРСАНУ). Она је наједном тако *поблдела* (Ђорђ. Мир. 4, 92, ГрРСАНУ). Један облутак нагло *поблде* (Пек. Б. 12, 47, ГрРСАНУ). Виторио Брам-

била *побледе* (Булат. М. 1, 40, ГрРСАНУ). Земљак је све мирно превео Алију, који је само мало *побледео* (Капор 3, 364, ГрРСАНУ). Моник *побледе* (Ћос. Д. 11, 378, ГрРСАНУ). Стас и чело му као код Владимира, очи моје. *Побледео* (Јос.-Вишњ., 72). *Побледе* од страха кад виде господина Томазеа (Марков М., 158). Можда сам и *побледела* (Велм. С., 180). *Побледео* је и почео да поставља питања (Novaković, М., *Strah i njegov sluga*, Bgd, 1999, ЕК). Мештар Берне је *побледео*, чело му се оросило знојем (Basara, S., *Uspori i pad Parkinsonove bolesti*, Bgd, 2006, ЕК). Викну Бакоња и сав *преблијеђе* (Mat., 126). Он је *пребледео* (Petrović, R., *Sa silama nemepljivim*, Bgd, 1977, ЕК). Образи јој одједном *пребледеше* (Минд. З., 153). Јаша је *пребледео* (Вербер, 144). Кад власти питају за алиби, сваки би *пребледео* (Bihalji-Merin, O., *Graditelji moderne misli*, Bgd, 1965, ЕК). *Пребледеше* као смрт (Dima, A., *Četrdeset i pet vitezova*, 2, Bgd, 1964, прев. А. М. Поповић, ЕК). Викнуо је, *пребледиши* (Тиша, А., *Široka vrata*, ЕК). *Преблијеђе* у образ као крпа (Килибарда, 89). Он *пребледе* (Михаил. Д. 1, 70). Запео је код речи „хрче”, исколачио очи, *пребледео* (Ненад. Д., 136). *Пребледео* је учитељ (Петр. Гор., 49). Онда је *пребледео* (Арсен. В. 1, 111). И ја *пробледех* (Dostojevski, Браћа Карамазови, ЕК). Чела *убледе* (Здр. 1906, 284, ГрРСАНУ). Сунце ... *убледе* (Сек. 2, 234, ГрРСАНУ). *Убледело* си ми (Наст. 1, 60, ГрРСАНУ). Војници се смеју Петру нишанцији што је *убледео* (Јак. С. 1, 65, ГрРСАНУ). Мора сада да се боље храни. *Убледео* је много (Ћос. Б. 3, 110, ГрРСАНУ). Пази како је *убледео* (Макс. Р. 1, 270, ГрРСАНУ). *Ублијеђеше* дјеца (Јалп. 5, 19, ГрРСАНУ). Образи му *убледеше* (Пек. Б. 12, 522, ГрРСАНУ). Мој друг Аврам је и *убледео* (Isaković, A., *Tren 2*, Bgd, 1983, ЕК). *Убледела* већ, кажу, од неспавања (Михаил. Д. 2, 129). Радосав још више *убледео* (Vožović, S., *Tebi, moja Dologes*, Bgd, 1984, ЕК). Маркроф до краја *убледе* (Петр. Гор., 78). Светлост пред мојим очима мало *убледела* (Пан. И., 226). Скроз си *убледела* (Стил 2009, 142/44).

На нестандартну варијанту са суфиксом *-ити* наилази се у примерима из екавских и ијекавских текстова до средине XX века и из народних говора – војвођанских и босанских¹²⁴:

-ити: Ноћ је *блиједила* (Milićević, V., *Vespuće*, АСК, ЕК). Ноћ је *бледила*, а он је сдео на стени (Ро, Е. А., *Ćutanje*, 1837, прев. Sv. Stefanović, ЕК). Кажу да је Јелена толико била лијепа да су пред њом *блиједиле* и саме звијезде (Брат. Р., 198). Ово ће плаво, бојим се, *изблиједити* (Бос. Грахово, Билб. 2, РСАНУ). Неко [је] казао ... да ће многи догађаји *изблиједити* (Мић. 1, 8, РСАНУ). Читамо да је ... „*избледио* као права цигерњача” (Јов. С., 169, у г. Пере Тодоровића). И сам човек, ако живи онде, где светлости нема мора *побледити* (Стеј. 1, 47, ГрРСАНУ). И одједном *побледиши* као снег рече (Јанк. Мил. 1, 95, ГрРСАНУ). Рече младић *побледи* лако (Грол 1, 13, ГрРСАНУ). И опал ове сибирске огрлице која је толико волела Верино грло да би болеснички *побледила* у свом златном оквиру кад би је млада жена заборавила неко време (Lil-Adam, V., *Vera*, ЕК). Скрнула је онамо очи, видела киту цвећа, *пребледила* (Мил. В. 4, 380, ГрРСАНУ). Нешто си јако *убледио*, мора бити да ти што фали (Бачка, Радон. Н., ГрРСАНУ).

¹²⁴ У ијекавским говорима ова варијанта може се објаснити и фонетским путем – дисимилацијом рефлекса *јата* у два суседна слога.

Употреба глагола са суфиксом *-(j)ети* (у стандардном и нестандардном фонетском лику) и нестандардних варијанти са суфиксом *-ути* забележена је код П. Кочића, М. Црњанског, И. Андрића, Б. Ђопића, М. Селимовића, што се може тумачити, такође, утицајем дијалекта:

-(j)ети/-ути: Што си тако *поблијеђела* (Коч., 22, г. ј.). Странац ... *поблијеђе* (И., 345) : Они *преблиједише* као мртваци (И., 46, г. ј.). Било је и неколико мужевљевих фотографија, које су биле *избледеле* (Црњ., 114). Они су баш *побледели* (И., 24) : Врхови њених ушију *пробледише* (И., 19 : 1919 *пробледише* 210; 1920 *пробледише* 225; 1930 *пробледише* 240). Али су свима ноге дрхтале, лица *бледила* (Andrić, I., Na Drini ćuprija, ЕК). *Избледеле* су с временом (Андрић, 247). Омршавела је и *убледела* (И. 8, 87, ГрРСАНУ) : Све се мењало ... и *бледило* (И., 5, 256). Његово је голобрадо лице *преблиједило* (Andrić, I., Put Alije Đerzezeza, ASPAC, ЕК). Чугаљ само претну, *ублиједе* (Ћоп. 12, 359, ГрРСАНУ) : *Блиједило* су старе успомене (И., 74). Кад је мисао о освети *изблијеђела* пред брзином смрти, исплутала је сама од себе његова скривена суштина (Селим. 2, 410). Лице ми се ознојило и *поблиједило* (И. 2, 404) : *Блиједила* је мисао о Хасану (И. 1, 147). Одговори он *пребледиши* (Balzak, Izgubljene iluzije, Bgd, 1961, prev. J. Marković, ЕК).¹²⁵

За прелазне глаголе нађена су само три примера, од којих су два са стандардним творбеним уобличењем – суфиксом *-ути*, а трећи, скорашњег датума, са страница *Политике*, представља одступање од норме:

-ути: Једна капка из овог пехара | Снажне груди вечно ће му следит, | Срце смрвит, а усне *побледи* (Јакш. Ћ. 16, 77, ГрРСАНУ). Какве ли су страсти *убледило* ове образе? (Уск. 1, 102, ГрРСАНУ).

-(j)ети: Данас у свету постоје модерни ласери ... којима се нежељене тетоваже прилично успешно могу *избледи* (Пол. 31. август 2009, ЕК).

На основу анализираних грађа, уочава се да је суфикс *-(j)ети* устаљен за непрелазне медијалне глаголе, нарочито у савременом стандардном језику. У прилог томе иде и чињеница да је у ЕК забележено преко петсто стандардних потврда за ове глаголе и десетак нестандардних на *-ути*. У ијекавским говорима би варијанте на *-ути*, с обзиром на тумачење да могу настати фонетским путем, можда и биле прихватљиве, као што је то код немотивисаних глагола *сједјети* и *сједити* и сл. Прелазни глаголи са суфиксом *-ути* нису фреквентни, па је и функционални набој између ова два творбена форманта низак. Чињеница да ови глаголи нису учестали, као и да је код медијалних, који су иначе веома раширени, устаљен суфикс *-(j)ети*, утицала је вероватно на његову употребу у последњем наведеном примеру из *Политике*.

¹²⁵ У овом преводу забележене су три нестандардне потврде у овом глаголском облику, а глагол *бледи* се у овом преводу иначе јавља у свом стандардном лику са суфиксом *-(j)ети*.

2.3.3. Од придева *вран* Белић 1950 наводи само прелазни активни глагол *завр́анити* 'зацрнити'. Према РСАНУ, постоје два пара глагола код којих се испољава формална и семантичко-синтаксичка опозиција: *вр́анети се* / *вр́ањети се* – *вр́анити* и *завр́анети* / *завр́ањети* – *завр́анити*, мада је за значење 'почети се вранети' дозвољена дублетна форма *завр́анити*. Овај речник има још активни глагол *навр́анити (се)*. У РМС се налазе само прелазни активни глаголи *за-*, *на-*, *по-*, *пре-*, *вр́анити*, али код глагола *повр́анити* једна од семантичких реализација гласи 'поставити вран'. У грађи су се нашли следећи примери за медијалне глаголе:

-(j)ети: Ето ти једног младића, тек му *завр́ањела* наусница (Костић Т., БВ 1904, 203–204, РСАНУ).

-ити (се): Ако на ту прву бразду прво врана падне, добро је – *вр́аниће се* жито од рода (Трој. 5, 14, ГрРСАНУ). Он ... је тада ... остао да седи на гомили тикава, све док оне нису *повр́аниле* од мрака (Ћос. Д., РМС).

За прелазне активне, каузативне глаголе посведочени су следећи примери:

-ити: Био је ожењен сувише младом женом па је *вр́анио* бркове (Петр. В. 6, 90, ГрРСАНУ). *Вр́анила* [је] косу (И., РМС). Што си косу *навр́анила*, | То си мене намамила (Вук, Рј.). Ја ћу косе *навр́анио* (Рак. Мита 18, 33, РСАНУ). Враним веђе, не *навр́анила* их (Батут 1, 24, ГрРСАНУ). Тетка Јела чоју *повр́анила* за Максимом (НП Вук, РМС).

Према невеликој посведоченој грађи, код ових нискофреквентних и стилски маркираних глагола неутралисана је формална опозиција између медијалних и активних глагола. Наиме, код медијалних глагола обичнији је суфикс *-ити*, и то у екавским текстовима, а и код прелазних активних глагола стабилан је исти суфикс.

2.3.4. Како наводе Белић 1950, Вуковић 1949, П 1960 и П 2010, глагол *жүт(j)ети* је непрелазни медијални са значењем 'поставити жут', а *жүтити* је прелазни активни и значи 'бојити жутом бојом'. Клајн 2002 сматра да је прелазни глагол данас ван употребе. Ова се формална дистинкција огледа и у њиховим рефлексивним формама, тако *жүт(j)ети се* значи 'бити жут, истицати се жутом бојом', а *жүтити се* 'бојити себе у жуто'. То важи, према наведеним правописима, и за префиксирани глаголе *за-*, *на-*, *о-*, *по-*, *у-жүт(j)ети (се)* и *за-*, *на-*, *о-*, *по-*, *у-жүтити (се)*. На основу овог граматичко-семантичког правила успостављене су одреднице и формирано речнички чланци за поменуте глаголе у РСАНУ и РМС, с тим што се у РСАНУ напомиње код непрелазних медијалних глагола да су форме на *-ити* некњижевне. Оба речника имају само непрелазни медијални глагол са префиксом *из-*: *ижүт(j)ети*.

Потврде за непрелазне медијалне глаголе са суфиксом *-(j)ети* су бројне и покривају целокупан период развоја српског стандардног (књижевног) језика од Вука до данас. Такође се види да се јављају у текстовима аутора са екавског и ијекавског изговорног подручја:

-(j)ети (дијал. ијек. *жућети*): *Жутела* је од туге (Моск. 1, 249, РСАНУ). Како је ту на домашај копља на ливади између реке и конопљишта *жуतेо* неки пласт ... онај младић Набор позва девојку Управду да пођу тамо (Petrović, R., *Burleska gospodina Pecuna boga groma*, Bgd, 1974, ЕК). Снемоћа Доситеј, *жуतेо* је у лицу (Isaković, A., *Tren 2*, Bgd, 1983, ЕК). Кукурузи су већ *ажутјели* (Вук, Рј.). Биће берићета, | *Зажутео* влат (Петр. Мил. 1, 97, РСАНУ). Угледао је крошњу липе, запажајући да су листови помало *изжутели* (Павк. В., 190). Исечци из новина били су давно *ожутели* (И., 1129). Душа ти *пожућела* (НЗг Нов., 75, ГрРСАНУ). Лице му *пожуте* к'о лимун (Весел., 129). На [столу] ... је ... чоха одавно *пожутела* (Јакш. Ђ. 4, 135, ГрРСАНУ). Газдиница ... сасвим *пожутјела* (Њор. С. 12, 139, ГрРСАНУ). *Пожуће* истом као она воштаница (Вул. С., БК 1905, 678, ГрРСАНУ). Виде да им је жетва *пожутјела* (Љубибр. 1, 295, ГрРСАНУ). Помисли Рупић, а у лицу *пожуте* као восак (Ил. Д. 3, 163, ГрРСАНУ). Читав један музеј већ *пожуте* (Ђорђ. М. 1, 177, ГрРСАНУ). Лишће је *пожутело* (Вин. 3, XIX, ГрРСАНУ). Увијен комадић завоја већ *пожутео* од стајања (Božović, S., *Tebi, moja Dolores*, Bgd, 1984, ЕК). Ако вам је *пожутео* какав предмет од мермера, употребите за чишћење кухињску со (Marković, S. *Pata, Veliki narodni kuvar*, Bgd, 1956, ЕК). Колутао је очима на којима је беоњача приметно *пожутела* (Andrić, I., *Na Dgini ćurpija*, ЕК). *Пожутела* је [девојка] (Кош Е. 3, 24, ГрРСАНУ). Папир, иако мање *пожутео*, исте је врсте (Киш Д., е., *Складиште*). Лице му нагло *пожуте* (Исак. А. 2, 146, ГрРСАНУ). Онда пропито *пожуће* (Килибарда, 79). Цео у лице *пожутео* (Михаил. Д. 2, 365, 367). Слика, са Рајкове свадбе, *пожутела*, и мало се потклобучила (Павл. Жив., 204). Постељина на кревету је *пожутела* од старости (Ђурђевић, М., *Treći sektor ili sama žena u tranziciji*, Bgd, 2001, ЕК). Милошевић је *пожутео* пет пута, док су по једанпут искључени Васиљевић и Дамјановић (Пол. 17. децембар 2006, ЕК). Доста је општина ... које су 3. фебруара *пожутеле* (Глас 2008, 3523/4). Меснате паприке *ужутјеле* као и ракија (Вуков. Ч. 1, РМС). У брачном животу није *ужутела* (Šolohov, M., *Tihi Don, I*, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК). А ја сам маторко ... и гаће ми *ужутеле*, као и нокти (Isaković, A., *Tren 2*, Bgd, 1983, ЕК).

Нестандардне варијанте са суфиксом *-ити* веома су ретке. У грађи су засведочене само три потврде. Све су везане за писце или текстове из говора у којима су варијанте на *-ити* уобичајене – две су из војвођанских говора, а трећа је из северозападне Босне:

-ити: Лице му је јако *пожутило* (Срем, НП Ник. Г. 1, 132, ГрРСАНУ). А Дренка *пожутила*, сагнула главу и гледа преда се (Петр. В. 6, 84, ГрРСАНУ). Воћке око куће биле су поцрниле ... лишће *пожутило* (Њор., 97).

Код рефлексивних медијалних глагола суфикс *-(j)ети* се такође добро чува:

-(j)ети се: *Жутела су се* врата од подрума (Stanković, B., Gazda Mladen, АСК, ЕК). *Гора се* почела *жутјети* (Коч., 39). Пред Исаковичем се ... појавише стаклени бокали, у којима су *се* разна, токајска, вина руменела, и *жутела*, као старо злато (Стрјански, М., Seobe druga knjiga, ЕК). *Жутео се* и увијао опаљени лист (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК). *Жутела се* кост (Минд., Књиж. 4, 461, РСАНУ). Мало је чудно да ми шеф није замерио, помисли Каја, черечећи ексером запушач у новој боци с лепком, који *се* ... *жутео* као липов мед (Čolanović, V., Nezgoda, u: Suvremena jugoslavenska novela, Zagreb, 1965, ЕК). У дну колибе *жутела се* гомилица сламе (Bulatović, M., Crveni petao leti prema nebu, Bgd, 1963, ЕК). *Жутела се* [значака] на мермерној клупи (Pečić, B., Odbrana i poslednji dani, Bgd, 1977, ЕК). *Жутела се* ракија као истољен дукат (Ćosić, D., Koreni, АСК, ЕК). Преда мнош *се жутела* храстова шума (David, F., Der Hund, ЕК). Пред њим *се жутело* биоскопско платно (Velikić, D., Ruski prozor, ЕК). *Зажутео се* [невен] (Радић Д. 5, 90, РСАНУ). *Зуби му се зажутеше* при поздраву (Стрјански, М., Кар španske krvi, Bgd, 1984, ЕК). *Зажутјели су се* редови шатора (Ђон. Ј. 2, 15, РСАНУ). Са стране *се зажутео* раскошан цвет дивље репице (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК). *Зажутеше се* жита сазрела (Petrović, R., Burleska gospodina Peruna boga грома, Bgd, 1974, ЕК). *Зажутјеле су се* нове хумке (Сиј. Ћ. 1, 78, РСАНУ). *Фасада се* сутрадан ујутру *жутела* (Капор, 206). *Зажутели се* пашњаци (Глас 2009, 4016/12).

Рефлексивни медијални глаголи са суфиксом *-ити*, који представљају одступање од стандарда, забележени су у три случаја. То су најпре примери В. Петровића и Ж. Павловића (који за нерелексивни глагол употребљава стандардну варијанту, уп. примере горе), док М. Ускоковић користи и стандардну и нестандартну варијанту рефлексивних медијалних глагола мотивисаних придевом *жут*:

-ити се: Овај је дигнуо столицу, те му *се* само лице *жутило* (Петр. В., 162). Мања бурад ... *жутила су се*, у сенци (Павл. Жив., 22).

-(j)ети се/-ити се: Трипут *се* лала *зажутела* у школском врту (Уск., 147) : Далеко од њих, у прабини сунчевих зрака, *жутила се* ниска поља (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК).

За прелазне активне глаголе није посведочено много примера. Већина су са суфиксом *-ити*, стандардни, а само у једном се одступа од нормe. Забележен је у Московљевићевом преводу *Тихог Дона*, у ком је иначе више примера за прелазне активне глаголе са суфиксом *-ити*, који одговарају стандарду:

-ити: Под собом сунце све *ожутило* (Исак. А. 1, 155, РСАНУ). Једна ми је ноге *пожутила* (НП, Вук, Рј.). Средња му је крила позлатила, | Најстарија ноге *пожутила* (НП Кашик. Н. 1, 156, ГрРСАНУ).

-ити/-(j)ети: Мутно је *жутила* кухињу обешена лампа (Моск. 1, 194, РСАНУ). Светлост по кућама *жутила* је мрак (И.). Јесен живота [је] ... *ожутила* очне капке (И. 3, 370, РСАНУ) : Под избледелим, туробним очима виделе су се плаве сенке; као да је труљење захватило и *ужутело* његово смршало лице (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК).

За глаголе мотивисане придевом *жут* може се рећи да је формална дистинкција између медијалних и активних глагола очувана, мада се прелазни глаголи не употребљавају често, али нису у потпуности нестали. Ретка одступања код медијалних глагола, као што је показано, могу се објаснити дијалекатским залеђем аутора.

2.3.5. Према Белићу 1950, Вуковићу 1949, П 1960 и П 2010¹²⁶ семантичко-синтаксичка разлика се и формално испољава у погледу дистрибуције творбених форманата *-(j)ети* и *-ити* код непрефиксираних и префиксираних глагола мотивисаних придевом *зелен*. Тако су забележени непрелазни медијални глаголи *за-*, *о-*, *по-*, *зелѐнети* / *-зелѐњети*¹²⁷ 'поста(ја)ти зелен' и прелазни активни глаголи *за-*, *о-*, *по-*, *зелѐнити* '(о)бојити у зелено'. Овако су формиране одреднице у РМС и РСАНУ, а РСАНУ код непрелазних медијалних глагола наглашава да су форме на *-ити* некњижевне и да је форма на *-(j)ети* дијалекатска код *озелѐнити*. Глагол *назелѐнити* реализује се, према РСАНУ, као прелазни активни, каузативни, а у оваквој употреби би, како напомиње Белић 1950, варијанте са суфиксом *-(j)ети* биле нестандартне. РМС има још и непрелазне медијалне глаголе са префиксима *про-* и *у-*: *прозелѐнети* / *прозелѐњети* и *узелѐнети* / *узелѐњети*. Рефлексивне форме према грађи, имају медијални глагол *зелѐнети* / *зелѐњети* и активни *зелѐнити*, те медијални глаголи са префиксима *за-* и *о-*, што не значи да се не могу срести и код других глагола мотивисаних овим придевом.

Код непрелазних медијалних глагола, поред великог броја посведочених примера са суфиксом *-(j)ети*, примећује се и приличан број нестандартних потврда са суфиксом *-ити*:

-(j)ети: Душан је *зеленео* од јада (Бој. Р. 2, 281, РСАНУ). Смердјаков би на те речи само *зеленео* од муке (Dostojevski, Браћа Karamazovi, ЕК). Запупе цветак, *зазелене* гора (Вила 1868, 279, РСАНУ, под запупети). Ускоро ће се равни кровови на зградама у многим градовима широм Србије *зазеленети* (Пол. 8. децембар 2006, ЕК). Ми смо видели како су ти крајеви опет *озеленели* (Milanković, М., Kroz vasionu i vekove, АСК, ЕК). Затим се, чим су шуме *озеленеле*, кришом вратио у Србију (Ćosić, В., Dva carstva, Bgd, 1928, ЕК). Наше су горе *озеленеле* врховима (Petrović, Р., Burleska gospodina Peruna boga грома, Bgd, 1974, ЕК). Гране ... неће *озелењети* (Вујач. Мир. 1, 232, РСАНУ). Улица ће *озеленети* у зору младим гласовима (Киш Д., е., Вариа). Отрча ... према својој њиви која је тек *озелењела* (Брат. Р., 173). Венац ваших заслуга *озеленеће* божјом правдом (Мићић Д. М., 11). Мислим да неће *озеленети* гране ... а она ће ти написати писмо (Гат., 244).

¹²⁶ У П 2010 налази се пар са префиксом *о-* и *по-*.

¹²⁷ Према Вуковићу 1949, постоји само *зелењети*, дакле, непрелазни медијални глагол, а *зеленити*, *зеленила* итд. представљају његове нестандартне морфолошке реализације.

Сиви Пекинг *озеленео* (Пол. 16. децембар 2007, ЕК). *Позелене* [човек] па онда плану (Шапч. 4, 16, ГрРСАНУ). У лицу [дете] *позеленело* к'о трава (Весел., 137). Рече Видак, *позеленевиши* (Лаз. Л., 309). Кмет Јово је ... сав *позеленео* (Јакш. Ђ. 5, 7, ГрРСАНУ). Марко *позеленео*. Није сачекао срачунавања (Ман. Н. 1, 96, ГрРСАНУ). Гојко беше већ *позеленео* од страха (Ранк. С. 2, 151, ГрРСАНУ). Цикну Рупић и *позелене* у лицу (Ил. Д. 3, 77, ГрРСАНУ). Ништа не мари што је она [свињска глава] ... *позелењела* (Кост. Т., БВ 1907, 85, ГрРСАНУ). Пита је г-ђа Перса, а сва *позеленела* од притајена једа (Срем. 11, 89, ГрРСАНУ). На њима [старицама] *позеленела* већ црнина (Наст. 4, 66, РСАНУ). Збуни се и *позелене* (Бож. Г. 2, 91, ГрРСАНУ). Он се запрепастио и *позеленео* (Šolohov, М., Tihi Don, I, Bgd, 1974, prev. М. Moskovljević, ЕК). Озбиљно велики и тешки кровови масивни су и *позелењели* (Андрић 1, 75, ГрРСАНУ). Сва је *позеленела* кад је чула да се Стеван прима посредништва (Бој. Р. 1, 11, ГрРСАНУ). Он сав *позелене* (Ђорђ. М. 1, 163, ГрРСАНУ). Сколи нас мучнина ... Сви људи *позеленели* (Исак. А. 2, 157, ГрРСАНУ). Камен Персефонина лица *позелене* (Пек. Б. 12, 464, ГрРСАНУ). Владика *позелене* од једа и дрекну (Поп. Јан. 1, 322, ГрРСАНУ). Тути плаво пролеће; *прозеленео* је крст (Politikini kulturni dodaci, 2002, ЕК). Запусти се ... страшно, сав закосмати, *узелење* од траве (Сиј. Ђ., РМС).

-ити: Трешње су већ нарастале и *зелениле* (Ђур. 2, 157, РСАНУ). Отуда ниједна башта после удадбе не може ... сасвим *ззеленити*¹²⁸ (Станк. Б., 175). Насупрот томе „ће сув јавор *озеленити* ако га обухвати криво осуђен човек” (Софрић...) (Ћајкановић, V., Реџник srpskih narodnih verovanja o biljkama, АСК, ЕК). Ови листови ће порастати и *озеленити* (Urošević, V., Poznavanje prirode i društva za treći razred osnovne škole, Bgd, 1982, ЕК). Радан сав *позеленио* од муке (Глиш., РМС). На ове моје речи он је само *позеленио* (Драг. 2, 308, ГрРСАНУ). Знао ја, вели командант, а сав *позеленио* (Вас. Д. 2, 91, ГрРСАНУ). Лице јој је било *позеленило* као жуч (Uskoković, М., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК). Цар престрављен, сав *позеленивши* [пита] (Бој. М. 5, 197, ГрРСАНУ). Спазио [сам] да свиће као да је *позеленила* ноћ (Павић, 89). Ако је лимунада отрована, сируп ће *позеленити* (Dima, А., Grof Monte Kristo, Vršac, 2011, prev. А. Milićević i D. Kostić, ЕК).

Такође се наилази на алтернацију ових суфикса за непрелазне медијалне глагола код истог писца:

-(j)ети/-ити: Све је било *озеленело* (Црњ. 6, 194, РСАНУ). Усеви беху тек *озеленели* (И., 111) : Сви вртови грануше, *озеленеше* (И., 55 : 1919 озеленише 295; 1920 озеленише 305). Зато је Тома тако *позеленео* (Ђурђевић, М., Treći sektor, Bgd, 2002, ЕК) : Тада је заправо Хари и једини пут приметила да долази пролеће, нешто је као *озеленило* (I., Parking Svetog Savatija, Bgd, 2003, ЕК).

Код рефлексивних медијалних глагола варијанте са суфиксом *-ити*, које се сматрају нестандартним, још су заступљеније. Веома су фреквентни непрефиксирани глаголи, у мањој мери срећу се глаголи са префиксом *за-* и ретко са *о-*. Чак се и код писаца код којих су непрелазни медијални глаголи забележени са суфиксом *-(j)ети*, код рефлексив-

¹²⁸ У ЕК у овом примеру глагол гласи *ззеленеле* (према АСК).

них јављају варијанте на *-ити* (нпр., код М. Миланковића итд.) или и једна и друга (нпр., код М. Московљевића):

-(j)ети се: Између удолица, *зеленела се* случајна проклијала трава (Petrović, R., Putnik bez senke i drugi zapleti, ЕК). На суседном седишту, до окна, у коме *се* Енглеска *зеленела* као смарагд умивен сунцем, дремао је дечаков деда (Pekić, V., Besnilo, Bgd, 1987, ЕК). Моја библиотека је била ... од дрвета, споља мрког, у пресеченим облицима, све до избоченог крова од бакра, који *се зеленео* (Ник. Дан., 57). Крајем априла све *се зеленело* дуж свих зидова зграде (Kuzmanović, R., Glu Pak, Bgd, 2002, ЕК). Отава *се* још *зелењела* (Килибарда, 71). Ливаде *се зазеленеше* (Нов. 13, 2, РСАНУ). Онда ће *се* наши кршеви ... *зазеленети* (Марин. М. 1, VI, РСАНУ). Годнишња доба пролазила смењујући лед ватром па ватру опет ледом да би *се* после *зазеленела* поља (Bredberi, R., Tetovirani čovek, Bgd, 1979, прев. М. Rajković, ЕК). На равницама западне Бачке, начичканим гајевима, који су *се зазеленели* младим лишћем, забрујала је ... вест (Nikolić, K., Tito govori šta narod misli: kult Josipa Broza Tita 1944–1949, Bgd, 2006, ЕК). Ускоро ће *се* на њима *зазеленети* хмељ (Н–Г, 39).

-ити се: Чим *се* почела гора *зеленити*, осетило се кретање (Чубр. В. 1, 149, РСАНУ). Шљиве *се* стале управо *зеленити* (Лив. 1, 18, РСАНУ). *Зеленила се* ... њихова башта (Станк. Б., 56). Лево од пута *зелениле се* ливаде (Milanković, M., Kroz carstvo nauka, ЕК). На једној страни *зелениле му се* широколисте смокве (Ћор. С. 5, 102, РСАНУ, под обелити). Испод тога мора, као у огледалу, *зеленила се* Авала и Кошутњак (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК). У сунцу *се* местимично *зеленила* трава (И.). *Зелениле су се* ниске клекe (Bulatović, M., Ствени petao leti preta nebu, Bgd, 1963, ЕК). Још су *се* *зелениле* живице и тополе у баштама (Киш Д., е., Складиште). Сеоски господари тјерају своју стоку на ливаде, чим су *се* иза зиме ма колико *озелениле* (ПП 1868, 48, РСАНУ).

-(j)ети се/-ити се: У даљини *зеленела се* пирамида (Српјански, М., Seobe druga knjiga, АСК, ЕК) : Под прозором *се* *зеленили* бедеми (И., Seobe, АСК, ЕК). Надесно – Рече Астахов, показујући на мочвар који *се* фантастично *зеленео* иза дворишта у јововој шуми (Šolohov, M., Tih Don, I, Bgd, 1974, прев. М. Moskovljević, ЕК). Као и пре примамљиво *се* *зеленела* пећ (И.) : Врбе поплављене придонске шуме тек *се* почеле *зеленити* (И.). Степа *се* мокро *зеленила* (И.). Научници са универзитета у Утрехту говоре да *се* пре 55 милиона година Северни пол *зеленео* од раскошног биља (Пол. 26. фебруар 2006, ЕК). Још јуче овде *се* *зеленела* трава (И. 29. август 2008, ЕК). Овогодишња [пшеница] *се* *зазеленела* (И. 4. март 2001, ЕК) : Долази у Београд ... у време када су *се* тамо *зелениле* пољане и гајио кукуруз (И. 20. август 2006, ЕК). Очекује се да ће *се* први кровови у нашој републици *зазеленити* у Београду или Новом Саду (И. 8. децембар 2006, ЕК).

Иако Клајн 2002 тврди да прелазни активни глаголи типа *зеленити* и *позеленити* нису у употреби, поред *назеленити* и *озеленити*, пронађени су и такви примери. Међутим, осим стандардних варијанти са суфиксом *-ити*, нису ретке ни нестандартне варијанте са суфиксом *-(j)ети*:

-ити: Обојила је зидове ... све је *зазеленила* (Давичо, РМС). Листићи [су] *назеленили* камење (Томазео 1, 38, РСАНУ). Трговац га је *озеленио* (Рак. Мита 18, Гр-

РСАНУ). Овим биљкама могу се *озеленити* перголе (Politikin magazin, 2001, ЕК).

-(j)ети: На таваници од храстових резбарија био је сада само један блед круг који је *зеленео* позлагу на ковчезима (Dima, A., Četrdeset i pet vitezova, 1, prev. A. M. Popović, 1964, ЕК). Трава *озеленела* земљу¹²⁹ (Весел. 8, 140, РСАНУ). Те године пролеће је ... *озеленело* старе шуме (Степановић К., Пол. 1958, 16160/21, РСАНУ). Крај априла *озеленео* ледину и окитио дрвеће лишћем (Božović, S., Tebi, moja Dolores, ЕК, Bgd, 1984, ЕК).

-ити/-(j)ети: Уз прелепо здање ... што пре ваља уредити комплекс у коме се налази, *озеленити* просторе око спортских терена (Пол. 1. септембар 2000, ЕК). Стручњаци објашњавају да је велики број стабала црне, беле и евроамеричке тополе, као и врбе посађен педесетих година прошлог века, када је град требало што пре *озеленити* (И. 7. мај 2008, ЕК). Уз модеран стамбено пословни објекат Галерија апартмани у сарадњи са градом биће уређен и јавни парк који ће, не само *озеленити* овај део града већ и побољшати квалитет живота (И. 15. мај 2009, ЕК) : Градске власти су изместиле реку да им не би више стварала главобоље и њено корито *озеленеле* (И. 3. април 2007, ЕК).

Код глагола мотивисаних придевом *зелен* запажа се често одступање од норме и колебање у употреби суфикса *-(j)ети* и *-ити*, како код медијалних, нарочито рефлексивних, тако и код прелазних активних глагола од XIX века до данас.

2.3.6. Према Белићу 1950, Вуковићу 1949, П 1960, Пшк 1997 и П 2010, глаголи мотивисани придевом *модар* са суфиксом *-(j)ети*: *о-*, *по-*, *модрети* су непрелазни медијални са значењем 'поста(ја)ти модар', а са суфиксом *-ити*: *о-*¹³⁰, *по-*, *модрити* су прелазни активни и значе '(у)чинити модрим'. Поред ових глагола, РСАНУ (са напоменом да су медијални глаголи на *-ити* некњижевни) наводи још *замодрети*, а РМС пар *замодрети* – *замодрити*. У оба речника обрађен је прелазни активни глагол *измодрити*, а у РМС и непрелазни медијални *премодрети*, а у грађи је потврђен и прелазни активни *промодрети*.

Код непрелазних медијалних глагола, како грађа показује, суфикс *-(j)ети* је стабилан:

-(j)ети: Његова проћелава ... лобања, знојила се ... и *модрела* (Павл. Жив., 16). Био је попио манхатан, и сада је *модрео* (Bredber, R., Tetovirani čovek, Bgd, 1979, prev. M. Rajković, ЕК). Лице му *помодрело* од дуга стајања на зими (Ранк. С., РМС). Друга двојица стегли Живана за гушу, да је сав *помодрео* (Лаз. Л., 159). Була је ... *помодрела* (Јов. С., 198). Само јој усне *помодреле* (Petrović, R., Putnik bez senke i drugi zapleti, ЕК). Образи јој ... *помодреше* (Минд. З., 153). Кличим крај детета, а оно *помодрело* од зиме (Čosić, V., Kroz knjige i književnost, ЕК). Колико пута смо га голицали ... тако да је сиромас од смеха ... сав *помодрео* као чи-

¹²⁹ У РМС је овај пример наведен са *озеленила* под том одредницом.

¹³⁰ Белић 1950 наводи само прелазни активни глагол.

вит (Hašek, J., Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu, 1, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver, EK). Очни капци беху му сасвим *помодрели* (Српјански, М., Seobe, АСК, EK). Тефтедар је ... руком, на којој су нокти ... *помодрели*, показао лаким покретом како се све поравњава (Андрић, 378). Усне му *помодреше* (Šolohov, M., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, EK). Гроф беше *помодрео* од љутине (La Mir, P., Mullen Ruž, Bgd, 1954, prev. Lj. Radović i M. Šafarik, EK). Руке су му ... *помодреле*, натеклих жила (Селим. 2, 78). *Помодрео* сам и сав дрхтим (Bulgakov, M., Zojkin stan, Bgd, 1982, EK). Од чега је зглоб *помодрео* (Поп. Мирос., 155). Мој отац не схвата, *помодрео* је од љутине (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, EK). Ожиљак преко десне обрве ... раширио се и *помодрео* (Stevanović, V., Idem Dunav plivam leđa, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka, Bgd, 1999, EK). Прсти су ми скроз *помодрели* (Пан. И., 48). Размишљај 'зелено' или ћеш убрзо *помодрети* (www.rts.rs, 29. 4. 2009, EK). Лице је *помодрело* (Пол. 11. децембар 2009, EK).

Нестандардне потврде нису бројне:

-ити: Усне су *модриле* (Бон. Ј. 1, 13, РСАНУ). Прагови ... су упијали румене капљице које су нагло *модриле* (Десн., 130). Уста | *Модрила* му од плача (Макс. Д. 3, 96, РСАНУ). Видех како је сав *помодрио* као чивит (Весел., РСМ).

Налазимо текстове у којима се среће напоредна употреба стандардних и нестандартних варијанти за медијалне глаголе:

-(j)ети/-ити: Румена пега на врату, *помодрела* му је (Петр. В., 145) : Жупан је *помодрио* и искрено се љутио (И., 197). Његове усне *помодреше* (Dima, A., Grof Monte Kristo, Vršac, 2011, prev. A. Milićević i D. Kostić, EK) : Усне су му *помодриле* (И.).

С друге стране, код рефлексивних медијалних глагола стање је обрнуто. У језичкој пракси преовладава суфикс *-ити*, тј. варијанте које се сматрају нестандартним, а наилази се и на алтернације суфикса *-(j)ети* и *-ити*:

-(j)ети се: Загледан у горостасне врхове, под којима се сенке *модреле* у снегу, он се возио (Српјански, М., Seobe, АСК, EK). Небо *се замодрело* без иједног облачка (Нев. 2, 32, РСАНУ).

-ити се: По дворишту увелико *се* калдрма ... *модрила* (Станк. Б., 101). *Модрили* му *се* подочњаци (Сиј. Ћ. 2, 131, РСАНУ). *Замодрише се* кукурузи (Мил. М. Ћ. 30, 45, РСАНУ). Испод мутних очију *замодрили* му *се* широки прстенови (Ђор. С. 8, 432, РСАНУ). *Замодриће се* њива као језеро (Ђур. 2, 58, ГрРСАНУ). Испод жуте коже *модрила се* усирена, непомична крв (Петр. В. 5, 53). Слабо ми *се оmodo*-*рило* (Вул. В., БВ 1899, 12, РСАНУ).

-(j)ети се/-ити се: У јарузи *се модрела* пролећна вода : Лево *се модрила* Свињуха (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, EK).

За прелазни активни глагол посведочене су свега две потврде, и то једна стандардна и друга нестандартна:

-ити: Дено је старо лако знамење | *Модрило* земљу, прану више пут (Поповић А. В., Матица 1866, 713, РСАНУ).

-(j)ети: Стрелица ти модра срце *промодрела*, па те на носила носили! (у клетви) (Пол. 12. фебруар 2008, ЕК).

Како грађа показује, код непрелазних медијалних глагола суфикс *-(j)ети* је ипак доминантнији и јавља се и код новијих писаца (Ж. Павловић, И. Пановић), али се код рефлексивних медијалних глагола уопштио суфикс *-ити*. Формална опозиција између активних и медијалних глагола не може се пратити јер су прелазни активни глаголи ретки.

2.3.7. Формална дистинкција требало би да прати и семантичко-синтаксичку дистинкцију у паровима глагола мотивисаних придевом *плав*: *за-*, *о-*, *по-*, ***плав(ј)ети*** 'поста(ја)ти плав' – *за-*, *о-*, *по-*, ***плавити*** '(у)чинити плавим', како истичу Белић 1950 и П 1960 (П 2010 *поплав(ј)ети* – *поплавити*). Вуковић 1949 наводи парове *по-*, *плавјети* – *по-*, *поплавити*, а само рефлексивни медијални глагол *заплавјети се* 'бити плав, истаћи се плавом бојом', како чини и Белић 1950. Клајн 2002 каже да се прелазни активни глагол *поплавити* не употребљава. У складу са овим нормативним препорукама поступају и лексикографи. У РМС налазе се парови глагола *за-*, *ис-*, *о-*, *по-*, *плав(ј)ети* и *(-)плавити*, док се *наплавити* и *расплавити* реализују само као прелазни активни глаголи, а *проплав(ј)ети* као непрелазни медијални. Међутим, РСАНУ је код ових глагола флексибилнији у вези са дистрибуцијом суфикса *-(j)ети* и *-ити* у односу на њихову семантику и глаголски род. Одреднице се утврђују у складу са творбеним и семантичко-синтаксичким правилима, али се поред регуларног суфикса *-(j)ети* за медијалне глаголе допушта и суфикс *-ити*. *Заплав(ј)ети* и *заплавити* се спајају знаком једнакости, а код *исплав(ј)ети* и *оплав(ј)ети* у загради се наводи *исплавити* и *оплавити* (чиме се допушта и та варијанта, али се ипак указује на то да предност има глагол са суфиксом *-(j)ети*). У грађи су посведочени и инхоативни и каузативни глаголи са префиксом *у-*.

За непрелазне медијалне глаголе у грађи је потврђен приближно једнак број примера са суфиксом *-(j)ети* и са суфиксом *-ити*, а једино РСАНУ ове варијанте признаје као дублетне:

-(j)ети (дијал. *ијек. плавјети*): Пре је тело, особито лице и усне, *плавело* (Рекіћ, В., Нови Јерусалеом, ЕК). Мали је час *плавео*, час црвенео у лицу (Mingus, Џ., *Bedniji od šugavog psa*, Bgd, 2003, ЕК). Небо *заплаве* и сунце грану (Јак. С., РМС). Богме биле од црне чохе па *исплављеле* (Врч. 5, 16, РСАНУ). Удови несрећног Салседа *поплаवेशе* (Dima, А., *Četrdeset i pet vitezova*, 1, Bgd, 1964, прев. А. М. Роповић, ЕК). На крају реч је узео представник наших земљака Јурај Червенак који је на мени видео да сам током Слотиног говора *поплавео* (Мојџита, М., *Beograd – beleške 1995–2001*, Danas, 9. 2. 2004, ЕК). Север пожуतेо, а југ *попла-*

вео (Глас 2008, 3523/4). Тек сад опазим да је смркнута и *уплавела* као да је срчано болесна (Pekić, В., Odbrana i poslednji dani, Bgd, 1977, ЕК).

-ити: Воштаница је *плавила* под ударцем свежег ваздуха (Ćosić, В., Dva carstva, Bgd, 1928, ЕК). Шљиве ... *заплавиле* а још нису нарасле (Обл. 2, 5, РСАНУ). Изгледа, да су те књиге и прије висиле, јер су им корице *исплавиле* (Ђор. С. 4, 54, РСАНУ). Боје ... неће све дотле *исплавити*, док се сами нокти, длаке, кожа итд. излижу или одру (Димић М., БВ 1890, 124, РСАНУ). Крв, *испалавила*, обледила се (Кондић В., БВ 1909, 262, ГрРСАНУ). Све вам *исплавило*: погледај на конаку ону заставу (Радул. Ј., РМС). Сва му је мишица *поплавила* (Дед. В., РМС). Њене су очи биле плаве и још су више *поплавиле* (I., Seobe druga knjiga, АСК, ЕК). Очи јој *поплавише* од жалости (I., Seobe, АСК, ЕК). Образ вам је страшно отекао и *поплавио* (Stendal, Parmski Kartuzijanski manastir, Bgd, 1966, прев. Д. Ђокић, ЕК). Лице би му *поплавило*, плувао је и викао (Prus, В., Lutka, АСПАС, ЕК). Усне су му *поплавиле* (David, F., Hodočasnici neba i zemlje, Bgd, 2000, ЕК). Прошли пут ми било страшно *поплавило* [место на руци при вађењу крви] (Разг.).

У корпусу су се нашле и потврде за паралелну употребу оба сфикса код Ј. Веселиновића, али и на страницама *Политике*, с тим што је ту само једна потврда на *-ити*:

-(j)ети/-ити: Погледам, *заплавела* зора (Весел. 11, 79, РСАНУ). Лазару ... лице бледи и модри, усне *поплавеле* (И., РМС) : Зора *заплавила*. Месец беше на смирају (И., 60). По рукама се виђаше сплет жила које су *поплавиле* (И., 176). У петријевој шољи се лепо видело да је микроорганизам-прималац ... после четири дана *поплавео* (Пол. 7. јул 2007, ЕК). Пронађен је ... дечак, чије је тело од хладноће *поплавило* (И. 26. јул 2008, ЕК). *Корача само на прстима који би јој поплавели* од напора (И. 24. август 2010, ЕК) : Лице је помодрело, пожутело, *поплавило* (И. 11. децембар 2009, ЕК).

На исто стање наилази се и код рефлексивних медијалних глагола:

-(j)ети: Та су се брда у долини *плавела* (Нен. Ј., РМС). Само се овални ожиљак мртво *плавео* (Šolohov, М., Tihî Don, I, Bgd, 1974, прев. М. Moskovljević, ЕК). Мутно су се *плавела* лица (И.). У дну ошуганог видика *плавели* су се Сукови потрошени дани (Pavić, М., Hazarski геџник, АСПАС, ЕК). *Плавели* су се [рибњаци] (Павк. В., 10). Дан је ... био беспрекоран, па се небо ... *плавело* (Арсен. В. 1, 182). Испод очију му се *заплавели* кесастии набори (Šolohov, М., Tihî Don, II, Bgd, 1974, прев. М. Moskovljević, ЕК).

-ити: Небо опрано јучерашњом кишом *плавило се* дубоко (Уск., 178). Дунав се *плавио* као чивит (Uskoković, М., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК). Нежно и лако лелујала се поља, *плавила се* брда (Vasić, D., Vitlo, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka, Bgd, 1999, ЕК). Једва да се *плавио* округли отвор (Ćosić, В., Dva carstva, Bgd, 1928, ЕК). Далеки видици *плавили су се* (Ђоп., РМС). Чорба-макарони црњела се од зачина и мало [се] *плавила* од масти (Вујач. Мир., РМС, под црнети). Тада се рекламама *плавило* небо и летеле већ поменуте птице (Н-Г, 93). Опет се *заплавило* небо (Гал. 1, 27, РСАНУ). Авала се десно *заплавила* (Змај 1, 596, РСАНУ). *Заплавила се* небеса (Глас 2009, 4016/12). Јутрос, тек што се дан *заплавио*, Неко је бучно прозор отворио (Crnčević, В., Орачић-Nikolić, Z., Pantović, D.,

Prča bez kraja, Čitanka za četvrti razred osnovne škole, Bgd, 2007, ЕК). У даљини *се заплавило* море (Вел. Д., 118). *Расплавио се* ваздух (Кош., РМС).

-(j)ети/-ити: Пехота се црнела и зеленела. А коњица [*се*] црвенела и *плавела* (Crnjanski, M., Seobe druga knjiga, ЕК) : На сваком столу *павило се* цвеће (Црњ., 116). Оца је залуд на обали воде која *се* сабласно *павела* чекала и једна девојчица (Пол. 20. новембар 2010, ЕК) : Сомбор ... би *се павио* од авијатичарских униформи (И. 16. јул 2010, ЕК).

За прелазне активне глаголе, поред стандардних потврда са суфиксом *-ити*, имамо и потврде са суфиксом *-(j)ети* из језика телевизије и из разговорног језика:

-ити: Не пентрај се по дуду, *исплавићеш* сву кошуљу (Дош., РСАНУ). Сунце *оплавило* поље (Књиж. 1, 407, ГрРСАНУ).

-(j)ети: Неко те је *наплавео* (Студио Б, Серанови, 5. 3. 2008, превод И. Николић). Ала га је *уплавео* (Разг.).

Дакле, грађа показује да су се код медијалних глагола – нереклексивних и рефлексивних – мотивисаних придевом *плав* од краја XIX века до данас употребљавале варијанте и на *-(j)ети* и на *-ити*. Јесте да је дијалекатска база писаца утицала можда на раширеност варијанти на *-ити*, али такве потврде нису у мањини, да би представљале одступање од правила. Стање у језичкој пракси (што су искусни лексикографи РСАНУ узели у обзир) отвара пут ка стандарду варијантама са суфиксом *-ити* за медијалне глаголе. Када су прелазни активни глаголи посреди, недовољност грађе не дозвољава поузданију препоруку од оне да се треба поштовати семантика суфикса *-ити* за исказивање каузативности.

2.3.8. Према Белићу 1950, *плавѐтнети се / плавѐтњети се* је медијални глагол са значењем 'бити плаветан'. П 1960 успоставља семантичко-синтаксичку дистинкцију која се формално остварује употребом суфикса *-(j)ети* за непрелазни медијални глагол *плавѐтнети / плавѐтњети* 'постајати плаветан' и суфикса *-ити* за прелазни активни глагол *плавѐтнити* 'чинити плаветним'. Белић 1950 и Вуковић 1949 имају само непрелазни медијални глагол *поплавѐтнети / поплавѐтњети*, а истичу да су варијанте на *-ити* некњижевне. Исти глагол региструје и П 1960. РМС на исти начин презентује ове глаголе, а у 17. тому РСАНУ налази се прелазни активни глагол *оплавѐтнити*. У грађи није било релевантних примера за нашу анализу.

2.3.9. Белић 1950 и П 1960 истичу да треба разликовати *рүд(j)ети* 'постајати руд, црвен' од *рүдити* 'чинити нешто рудим, црвеним'. Вуковић 1949 наводи непрелазни медијални глагол, упозоравајући на то да су облици *рудити, рудила* неправилни. И актуални правопис Матице српске (П 2010), као и раније верзије П 1993 и Пшк 1997, набрајају

само медијалне глаголе *за-*, *у-*, *ру́д(ј)ети*. Једино је у П 1960 указано на формално исказивање семантичко-синтаксичке супротстављено-сти префиксираних глагола *зару́д(ј)ети* и *зару́дити*. У РМС је обрађен непрелазни медијални глагол *ру́д(ј)ети*, а као његова варијанта *ру́дити*. У оба речника налази се пар семантичко-синтаксички супротстављених глагола *зару́д(ј)ети* (у РСАНУ са напоменом да је *-ити* некњижевно) и *зару́дити*. На исти начин је у РСАНУ представљен и пар *ору́д(ј)ети*–*ору́дити*. Медијални глагол *пору́д(ј)ети* забележен је у РМС.

Како грађа показује, суфикс *-(ј)ети* је код непрелазних медијалних глагола стабилан у језичкој пракси:

-(ј)ети (дијал. ијек. *-руђети*): Зора је тек *рудела* (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, EK). Иза Такверине главе небо је *рудело* месечевим изласком (Simak, K., Tranzitna stanica, Bgd, M. Živković, 1985, EK). Она *заруде* радошћу (Наст. 1, 66, РСАНУ). Била [је] пошла да види да ли је *зарудела* која трешња (Петк. В. 2, 57, РСАНУ). Стојана ми *зарудела* као оно шљива ранка (Наст. 1, 85, РСАНУ). Тихо море *зарудјело* (Јуб. 2, 26, РСАНУ). Махала стара сва од ње *заруђе* (Шант. 4, 38, РСАНУ). Песма прво *зарудела* као сунце (Ђурић Д. 1, 98, ГрРСАНУ). Тек што је исток био *зарудео*, Петар је већ био на селу (Šolohov, M., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, EK). Још зора није ни *зарудела* (Dima, A., Četrdeset i pet vitezova, Bgd, 1964, 1, prev. A. M. Popović, EK). Зора је тек *зарудела* (Aroliner, G., Kralj-Mesec, EK). Да су били на већој ширини, помислили би да пред собом имају поларну светлост јер је цело небо *зарудело* (Vepr, Ž., Pet nedelja u balonu, Bgd, 1976, prev. D. Obradović, EK). Чим је јутро *зарудело*, Аргонаути су се спремили за пут (Kun, N. A., Legende i mitovi stare Grčke, Bgd, 1990, EK). Али зора је већ *зарудела* (David, F., Hodočasnici neba i zemlje, Bgd, 2000, EK). У овој кафани певала је чувена Вука Шехеровић која се прославила извођењем песме „*Зарудела* шљива ранка” (Golubović, V., Mehane i kafane starog Beograda, Bgd, 2007, EK). Зора је *зарудела* (Пол. 3. август 2000, EK). *Зарудела* рана јесен на Власини (И. 20. септембар 2008, EK).

У грађи је заступљено и неколико примера медијалних (неповратних и повратних) глагола са суфиксом *-ити*:

-ити: Шљиве су *рудиле* по младим шљивацима (Уск., РМС). Иза брда је *рудила* зора нове ере (Глас 2008, 3563/5).

-ити се: Планина *се зарудила* од жарког зуба сунчевог (Билб. 1, 86, РСАНУ).

Прелазни активни глагол *зару́дити* посведочен је у следећем примеру:

Пролеће земљу је пробудило | ... Вечерње видике *зарудило* (Марк. Д. 1, 80, РСАНУ).

С обзиром и на стилску обојеност придева *руд*, ови глаголи нису чести у савременом језику. Грађа показује да колебања код медијалних глагола постоје, али да она не угрожавају норму, као и да се ови глаголи ретко реализују као прелазни активни.

2.3.10. Како правописне препоруке налажу (Вуковић 1949, П 1960, П 1993, Пшк 1997 и П 2010), треба разликовати непрелазни медијални глагол *румѐнети* / *румѐњети* 'постајати румен' од прелазног активног глагола *румѐнити* 'чинити руменом' и поштовати правила дистрибуције суфикса *-(j)ети* и *-ити* у зависности од глаголског рода и семантике. Формална дистинкција између медијалних и активних глагола важи и за рефлексивне форме – *румѐнети се* / *румѐњети се* 'бити румен' и *румѐнити се* 'мазати се руменом бојом' (Вуковић 1949, Белић 1950), а иста правила важе и за глаголе с префиксима *за-* и *по-*. Међутим, Вуковић 1949 сматра да са префиксом *за-* може бити само медијални глагол, па је *заруменити*, *заруменила* неправилно. Белић 1950 наводи активни глагол *нарумѐнити (се)* и сматра да би у овом случају суфикс *-(j)ети* био нестандардан, док П 1960 региструје непрелазне медијалне префиксирани глаголе *о-*, *по-румѐнети* / *(-)румѐњети*. РМС има пар *румѐнети* / *румѐњети* – *румѐнити*, где се каузативна реализација глагола *румѐнети* обележава квалификатором некњиж. Оба речника имају префиксирани медијални глаголе *за-*, *о-румѐнети* / *за-*, *о-румѐњети* (у РСАНУ са напоменом да су варијанте на *-ити* некњижевне) и активне *за-*, *о-румѐнити*, као и прелазни активни глагола *нарумѐнити*. У РМС је још обрађен пар *порумѐнети* / *порумѐњети* – *порумѐнити*, а само медијални глагол *подрумѐнети* / *подрумѐњети*. Међутим, у грађи су се нашао одступања у свим правцима у погледу дистрибуције суфикса *-(j)ети* и *-ити*.

Иако доминирају примери са суфиксом *-(j)ети* за непрелазне медијалне глаголе, у грађи се нашао и знатан број потврда са суфиксом *-ити*. Међутим, може се уочити да ове потврде потичу од ијекавских писаца (нема ниједне потврде са суфиксом *-(j)ети* у ијекавском тексту), затим од писаца пореклом из шумадијско-војвођанског дијалекта и оне се временски могу ограничити до седме деценије XX века. Стандардне варијанте са суфиксом *-(j)ети* заступљене су у екавским текстовима независно од дијалекатске базе аутора и нису хронолошки ограничене. У грађи су се нашли следећи примери за непрелазне медијалне глаголе:

-(j)ети: Ханс Касторп је блдео и *руменео* (Man, T., Čarobni breg, prev. M. Đorđević i N. Polovina, EK). На то се она опет повукла у себе, *руменела* је и радила ревносније (Ostin, Dž., Mansfield park, EK). Брати треба само оне јагоде које су ... лепо *оруменеле* (Радић Ђ. 5, 89, РСАНУ). Њени таласи *поруменеће* од крви (Нен. Љ. 26, 162, РСАНУ, под застидети). Рече Миленија *поруменевиши* (Весел., 37). Цео дан видела би се како преседи ... са подбоченим рукама о образе, који би ... још више *поруменели* (Станк. Б., 46). Ђакон се застидео и мало *поруменео* (Сек. 1, 41, РСАНУ, под застидети). Она је *поруменела* (Петр. В., 118). Емилија је одиста *поруменела* (Вербер, 152). Видећете како ће ме дочекати – да ли ће *поруменети* (Ostin, Dž., Ema, EK). Он је *поруменео* и стидљиво се насмешио на њу (La Mir,

P., Mullen Ruž, Bgd, 1954, prev. Lj. Radović i M. Šafarik, EK). *Поруменео* је поново, досетивши се какав му обрт нуди разговор (Tišma, A., *Upotreba čoveka*, Bgd, 1977, EK). На та лака миловања *поруменела* би у себи (Čosić, D., Koreni, АСК, EK). Кад се девојчица на то пренула и тако дубоко *поруменела* да се то видело и у мраку, Луана се опором насмејала (Arsenijević, V., *Predator*, Bgd, 2008, EK). Вилфор га је нетремице слушао, и час би *поруменео* (Dima, A., *Grof Monte Kristo*, Vršac, 2011, prev. A. Milićević i D. Kostić, EK). Туран у рерни већ *поруменео* (Пол. 6. фебруар 2001, EK).

-*ити*: Дјевојка се стидила и *руменила* (Ћип. 4, 12, ГрРСАНУ). Тек пред вече кад сунце пало међ брегове ... и кад *оруменила* површина немирне Мораче ... скинули Станка с гране (Ђукић Д. 1, 112, РСАНУ). Он се физички готово сав променио, окрупњао, *оруменио* (Матк. М., Пол. 1949, 13270/2, РСАНУ). Па онда, *поруменивши*, дода врло тихо (Шапч. 11, 91, ГрРСАНУ). Ирена је била *поруменила* и гледала у страну (Milićević, V., *Vespuće*, АСК, EK). Бокови су му се тресли, тијело *поруменило* (Ћип. 4, 4, ГрРСАНУ). Она је дошла себи и мало *поруменила* (Ћоп., 273). Да ли ће *поруменити* кад ме спази (Stendal, *Pariski Kartuzijski manastir*, Bgd, 1966, prev. D. Đokić, EK).

-(*ј*)*ети*/*-ити*: Доситеј је *руменео* (Uskoković, M., *Došljaci*, Bgd, 1932, EK) : Изналазила је она други разлог и *руменила* од стида (И.). Она би *поруменела* (Црњ., 42 : 1919 *поруменила* 258; 1920 *поруменела* 270; 1930 *поруменела* 283).

Код рефлексивних медијалних глагола варијанте са суфиксом *-ити* су готово једнако заступљене као и стандардне са суфиксом *-(ј)ети*. У њиховој дистрибуцији не може се повући ареална и хронолошка граница као код нерефлексивних. Обе варијанте јављају се независно од изговорне варијанте и мешају се од XIX века кроз читав XX века све до данас:

-(*ј*)*ети се*: Јагодице му *се руменеле* (Петр. В., 6). Лице му *се руменело* (Макс. Д., РМС). Лице Ханса Касторпа *руменело се* као ружа (Ман. Т., *Čarobni breg*, prev. M. Đorđević i N. Polovina, EK). Његове усне *руменеле су се* као зреле вишње (Čehov, *Najlepše priče Antona Čehova*, Bgd, 2003, EK). Мај *се* примамљиво *руменео* (Арсен. В. 1, 194). Опет *се* обоје *зарумењеше* (Мат., 162). Пилета би *се заруменео* (Петр. В., 152). Дочекао [је] да *се* пожутели карловачки присој опет *заруменео* (И. 13, 60, РСАНУ). *Заруменела* му *се* глава од покрета (Petrović, R., *Burleska gospodina Peruna boga грома*, Bgd, 1974, EK). *Зарумењеће се* још мало (Давичо 2, 97, РСАНУ). Сва *се зарумењела* (Вуков. Ч. 1, 10, РСАНУ). Често би му *се* образи *заруменели* (Минд. 3., 326). *Заруменео се* и почео дахтати (Prus, В., *Lutka*, ASPAS, EK). *Заруменели се* од смеха као румене јабуке (Поровић, А., *Sudbina једног Čarliја*, Bgd, 1968, EK). *Заруменела се* од задовољства (Мићић Д. М., 96). *Заруменео* би *се* од задовољства (Најсмит, Р., *Male ženomrзаčke priče*, Bgd, 2004, EK). Мало сам *се* при том *заруменела* (Arsenijević, V., *Predator*, Bgd, 2008, EK). Сигурно сам *се заруменела* (Стил 2009, 142/44). Да ми блесне сунце у лице, а оно *се* затегло, *заруменело*, нема борица (Н-Г, 158).

-*ити се*: У коси *руменила* јој *се* лијепа ружица (Ћор. С. 112). Површина реке *се руменила* једва приметно (Čosić, В., *Dva carstva*, Bgd, 1928, EK). *Руменило се* небо (Поп. Ј., РМС). Колико би *се* учитеља *заруменило* у лицу, да нешто оно дете, које

они ... руже ... изиђе ... пред њих онакво какво ће бити некад (Мил. М. Ђ. 11, 154, РСАНУ). Покрај Девнице *заруменио се* Марс (Milanković, M., Kroz vasionu i vekove, АСК, ЕК). Небо *се заруменило* (И.). Лице му *се заруменило* (Лал. 1, 12, РСАНУ). Чика Иво *се* мало *заруменио* око јагодица (Laušević, Ž., Godina prođe, dan nikada, Bgd, 2011, ЕК).

Колебање у дистрибуцији ових суфикса забележено је код већег броја аутора, као и на страницама *Политике*:

-(j)ети се/-ити се: *Заруменела се* ка и ти (Весел. 2, 128, РСАНУ) : Образи јој *се заруменише* (И., 43). *Руменео се* од стида (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК). У овом укрштању њихових погледа ... *се* њено лице *руменело* све до слепих очију (И.) : Врат *се руменио* у чистој, добро попеганој крагни (И.). Кожа *се* сад *руменила* (Уск., 173). Пред Исаковичем *се* ... појавише стаклени бокали, у којима су *се* ... вина *руменела*, и жутела (Стрјански, М., Seobe druga knjiga, АСК, ЕК) : Дрвеше *се* беше *заруменило* (Црњ., 54 : 1919 заруменило 295; 1920 поруменило 304). Црвена ракета *се руменела* глатком кором (Šolohov, M., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК). Уплаши се Аксиња, *заруменевиши се* (И.) : Беживотно су *се руменили* цветни листићи (И. I). Већ *се* приметно *заруменило* небо (И. II). Врхови планина су *се руменили* (Краков, S., Kriča, АСК, ЕК). Потом *се заруменела* и пакосно добадила (И.) : Ипак *се* гребен и даље весело *руменио* на сунцу (И.). Виши официр *се заруменио* јаче (И.). И све *се руменило* бојама пршуте (Пол. 11. јануар 2008, ЕК). Сав *се* Мачкат јуче опет *заруменео* бојама пршуте (И. 16. јануар 2010, ЕК). Лепотица *се заруменела* од стида (И. 9. април 2010, ЕК) : Добро *се* најести, па још уз добру капљицу. Их! *Заруменили се*, презнојити (И. 16. септембар 2006, ЕК).

Код прелазних активних глагола посведочено је више потврда у складу са нормом, тј. са суфиксом *-ити*, и једна нестандартна:

-ити: Безбројни млазеви црвених ждрака *заруменише* небо (Вас. Д. 2, 20, РСАНУ). Сунце га је ... *заруменило* нежном бојом живог бића (Milanković, M., Kroz carstvo nauka, ЕК). Шампањац их је *заруменио* (Пол. 29. децембар 2008, ЕК). Зора је таман *оруменила* небески свод (Milanković, M., Kroz carstvo nauka, ЕК). Да су сладости ... живота испуниле и *порумениле* ... обрашчиће ... Викторина би се могла, по лепоти, мерити с најлепшим девојкама (Јов. Ј., РМС).

-(j)ети: Али, ево, *заруменела* је богиња зоре Еос исток црвеном светлошћу (Кун, N. A., Legende i mitovi stare Grčke, Bgd, 1990, ЕК).

Исто стање је засведочено и код рефлексивних активних глагола:

-ити се: Студеном водом *се заруменила* у телу (Petrović, R., Putnik bez senke i drugi zapleti, ЕК). Чак *се* једном *наруменио* (Мил. Ж. 3, 232, РСАНУ). Може одсећи коси, *наруменили се*, она остаје жена (Petrović, R., Ljudi govore, Bgd, 1931, ЕК). Аникушкина жена уопште није водила домаћинство, већ је као солдатуша посветила највећу пажњу својој личности: *руменила се*, улепшавала (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК).

-(j)ети се: *Наруменела се* и нагаврила (Мићић Д. М., 158).

Грађа показује да се код глагола мотивисаних придевом *румен* у језичкој пракси не поштује норма у вези са дистрибуцијом суфикса

-(j)ети и *-ити*. За непрелазне медијалне глаголе може се рећи да је очувана употреба суфикса *-(j)ети* и да се варијанте на *-ити* и даље могу сматрати нестандартним. Међутим, када су посредни рефлексивни медијални глаголи, норма и узус се не подударaju. Наиме, варијанте са суфиксом *-ити*, које су према нормативним приручницима нестандартне, веома су раширене и, као што је показано, код многих писаца алтернирају са варијантама на *-(j)ети*. Код активних глагола – и нерелексивних и релексивних – варијанте са суфиксом *-ити* су уобичајене, а ретке потврде на *-(j)ети* представљају одступања од норме.

2.3.11. Белић 1950 и П 1960 наглашавају да треба разликовати глаголе *свѣтлети* / *свијѣтљети* 'давати светлост, бити извор светлости'¹³¹ од *свѣтлити* / *свијѣтлити* 'осветљавати', али Пшк 1997¹³² бележи само глагол *светлети* / *свијетљети*. Вуковић 1949 наводи, осим непрефиксираниог глагола са суфиксом *-ити*: *свијетлити*, и глаголе са префиксима *за-*, *о-*, *по-*, *при-*, *про-* и *раз-*, без дефинисања њиховог семантичког садржаја. Када је реч о префиксираним глаголима, Белић 1950 и П 1960 имају само прелазне активне глаголе *о-*, *при-*, *про-*, *расветлити* / *-свијетлити*, а П 2010 има само *осв(иј)етлити*. Код непрелазног медијалног глагола *свѣтлети* / *свијѣтљети* РМС форму на *-ити* квалификује као некњижевну, а *свѣтлити* / *свијѣтлити* је посебна одредница, која се односи на прелазни активни глагол. На овај начин РСАНУ обрађује глаголе са префиксом *за-*. У РМС се налазе и парови глагола *за-*, *у-свѣтлети* / *-свијѣтљети* – *за-*, *у-свѣтлити* / *-свијетлити*, код којих је семантичко-синтаксичка опозиција формално изражена. У овим реченицима глаголи мотивисани придевом *светао* са префиксима *из-*, *на-*, *о-*, *по-*, *при-*, *про-*¹³³ и *раз-* су прелазни активни и имају суфикс *-ити*, а исто творбено уобличење има и релексивни глагол са префиксом *раз-*. У грађи је посведочен велики број потврда за непрелазне медијалне, релексивне медијалне и прелазне активне глаголе, код којих се запажа нарушена формална дистинкција.

Осим непрефиксираних, непрелазни медијални глаголи у прикупљеној грађи јављају се са префиксима *за-*, *по-*, *про-* и *у-*,

¹³¹ Дакле, овај глагол, што ће и примери показати, нема инхоативно значење 'поставити светао', већ има значење визуелне перцепције боје 'бити светао, емитовати светлост', као релексивни глаголи.

¹³² У П 2010 налазимо *светао*, *-тла*, *светлети*, *светло* (ек.), *свијетљети*, али на одговарајућем месту у речнику: *свијетлити*, *-им* (уп. ек. *светлити*).

¹³³ Може бити и активни и медијални, као и глагол са префиксом *раз-*, према нашој грађи.

а рефлексивни још са *о-* и *раз-*, али творбени форманти *-(j)ети* и *-ити* алтернирају. Код непрелазних медијалних глагола суфикс *-(j)ети* јавља се од XIX века, да би се усталио у језику данашњих писаца и штампе у екавском изговору:

-(j)ети: *Светлела* је [кула] тако жестоко (Лаз. Л., 495). Та буктиња *светлела* је јасно (Бошк. Ст. 5, 27, ГрРСАНУ). Изађе вила са дугачком косом, која је *светлела* као ватра (Ђорђ. Т. 14, 45, ГрРСАНУ). Изнад њега *светлело* од зоре (Вукић. И. 2, 220, ГрРСАНУ). Море је *светлело* (Дуч. Ј., СКГл 22, 337, ГрРСАНУ). Говораше са одлучним изразом лица у очима које су *светлеле* (Вин. 1, 2, ГрРСАНУ). Горела је ... ватра која је и *светлела* (Гавр. А. 2, 131, ГрРСАНУ). Месец ... је *светлео* белом светлошћу (Моск., РМС). Он је *светлео* својим руменим образима (Ћос. Б. 3, 307, ГрРСАНУ). Уличне су лампе ... *светлеле* (Вербер, 123). *Светлели* су прозори у приземљу (Поп. Мирос., 224). *Светлели* су љубичасто (Капор, 68). Дубине су подрхтавале а небо *светлело* (Велм. С., 95). Само је високи торањ замка *светлео* сопственом светлошћу (David, F., Hodočasnici neba i zemlje, Bgd, 2000, ЕК). У њој ни ноћу није *светлео* ниједан прозор (Nikolić, D., Ciganski nož, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka, Bgd, 1999, ЕК). Школа је *светлела* из таме (Павк. В., 174). Екран „Тошибе” је *светлео* (Velikić, D., Ruski prozor, ЕК). Полако сам се увукао у мрачни пролаз ... и стао, загледао у пумпу која је *светлела* (Албахари, 103). Оптички кабл је могуће пресећи небројено пута и увек ће нови завршетак *светлети* (Пол. 12. децембар 2006, ЕК). Под црвеним јутарњим сунцем *светлели* су врхови Дурмитора (Глас 2007, 3401/21). Оданде је *светлела* порука (Базар 2009, 1150/18). *Светлели* смо у мраку (Н–Г, 131). Плану и *засветле* [звезда] (Весел. 8, 211, РСАНУ). Очи његове *засветлише* паметним, љупким блеском (Ђорђ. П. 3, 39, РСАНУ). Два калуђера *засветлише* као чудотворци (Чипл. 5, 15, РСАНУ). Ускоро је *засветлело* (Радов. Ђ. 1, 197, ГрРСАНУ). Очи му *засветлише* (Вербер, 103). Често би му ... очи *засветлеле* (Минд. 3., 326). Очи су јој *засветлеле* (Blagojević, V., Sve zveri što su sa tobom, Bgd, 1975, ЕК). Сред таме замрачених капија и прозора *засветлео* је излог (Tišma, A., Hiljadu i druga noć, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka, Bgd, 1999, ЕК). Ниједном није *засветлело* (о муњи) (Kuzmanović, R., Glu Pak, Bgd, 2002, ЕК). Добили су белу пару која је ... *засветлела* у мраку (Јос.-Вишњ., 26). *Засветлеле* искре у очима (Петр. Гор., 218). Сада је истина *засветлела* у пуном сјају (Ињас, О. В., Velike advokatske odbrane, Bgd, 2007, ЕК). Синоћ није било познато када ће овај део града поново *засветлети* (Пол. 5. август 2006, ЕК). Када је иста [јелка] *засветлела* новогодишњим кичем, позвала сам пријатеље (Н–Г, 109). Уколико желите да ваша коса изгледа као да је *посветлела* од сунца, праменове извуците око лица (Пол. 5. јул 2006, ЕК).

Примери са суфиксом *-ити* припадају старијем периоду развоја стандардног српског језика и срећу се до средине XX века. Једини пример из данашњег времена потиче од Р. Братића, који пише ијекавицом:

-ити: Хајд к оној страни од куд је ватра *светлила* (НПр Вук, 179). *Свѣтлило* му лице на дивану (Под. 1846, 175, ГрРСАНУ). У комисију не уђу људи ... од високих положаја, који би само својом величином *светлили* (Јед. 1873, 343, ГрРСАНУ). Она ће *светлити* међу својим другарицама својом добротом (Весел., 162). Она је облачила своје изливе срца у оне боје, којима је *светлило* њено уо-

бражење (Глиш. 4, 293, ГрРСАНУ). Очи су јој *светлиле* од блеска (Живад. 6, 129, ГрРСАНУ). Ја сам се ... враћао ... у собицу ... која је ... *светлила* јасним ... бојама (Поп. Б., СКГл 14, 231, ГрРСАНУ). *Светлило, светлило* па се угасило (Рист. Мил., РМС). Ђавоље око ти умјесто лампе *свијетлило* (Брат. Р., 35). Божич је *засветлио*, као лисац (Сrnjanski, М., Seobe druga knjiga, ЕК). Не сећа се сад како је *усветлио* очима (Глиш., РМС).

-(j)ети/-ити: Такав један *засветлио* је баш синоћ на небу (Milanković, М., Kroz vasioni i vekove, ЕК) : Временом ће [сунце] постати жуто, као оно које смо мало час видели, па ће ... *засветлити* белом, скоро плавичастом светлошћу (И.). У очима му *засвијетљеше* ... сузе (Коч., 390) : Подиже очи, у којима је *свијетлило* неколико суза (И., 73). Очи му *засвијетлише* (И., 69). Очи карабинијера су *засветлеле* (Јак. С. 5, 309, РСАНУ) : Сви [војници] као да су наједном *просветлили*, па се и орасположили (И., РМС).

Рефлексивни медијални глаголи подједнако се јављају са оба суфикса, с тим што се у ијекавском изговору увек среће суфикс *-ити*, по свој прилици из фонетских разлога. Код глагола са префиксом *о-* среће се само суфикс *-ити*, јер је реч често о каузираном процесу:

-(j)ети се: Плугови почеше рђати, али се тим више *светлела* дуга шара (Весел., РМС). Очи му се *светлише* као жеравице (Лаз. Л., 472). Једино што је било још светлости, то је долазила од оног великог купа жара, који се црвенећи жарио и *светлио* (Станк. Б., 145). Одмах се обраћала друштву у коме су јој се очи *светлеле* (Петр. В., 156). На поду се *светлио* ружичастожут квадрат прашине (Šolohov, М., Tihí Don, I, Bgd, 1974, прев. М. Moskovljević, ЕК). Посматрала [је] ... печурке чија се наранџаста боја *светлела* међу гомилама мрког лишћа (Минд. З., 293). Очи му се *засветлише* (Лаз. Л., 243). Она се сва *засветлела* (Ђорђ. П. 3, 175, РСАНУ). Очи му се *засветлише* (Петр. В., 124). Маричина осећања су се скоро болесна *расветлела* (Petrović, R., Sa silama nemeřljivim, Bgd, 1977, ЕК).

-ити се: Очи ... *светлиле се* као младе (Јов. С., 202). Ту се све *светлили* на јарком сунцу (Рув. К. 1, 226, ГрРСАНУ). Не може се онако нужда и несрећа *светлити* (Стеј. 4, 66, ГрРСАНУ). Народ се Српски показа у такој свјетлости каковом се *свијетлити* могу врло мало и народа европскијех (Дан. Ђ. 8, 127, ГрРСАНУ). *Засветлило* јој се ... лице (Рув. К. 2, 101, РСАНУ). Марине очи *засвијетлише се* црне (Војн. И. 8, 27, РСАНУ). Очи му се *засвијетлиле* (Ђор. С., 167). Далеки хоризонт *осветлио се* кратким, једва приметним одблеском (Поп. Мирос., 115). Кад се екран *осветлио*, потегао сам зип на шлицу (Kuzmanović, R., Anje, anje, Bgd, 1995, ЕК). Одједанпут, *осветли се* авлија. Запалише шталу (Иванов. И. 1, 36, РСАНУ). Тама ризничке одаје, као да се *осветлила* (Пан. И., 404). Под њом се све *просветлило*: и камен и море (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК). Онда му се, наједном, *просвијетлило* у глави (Љубарда В., 296). Кад би му се ... очи јаче *расвијетлиле*, он је ... ходао тамо-амо (Ђоп., 80). Али

-(j)ети се/-ити се: Зидови су се *светлили* као подмлађени (Уск., 61) : Унутра се *светлила* чиста калдрма (И., 92). Понегде се *светлили* само прозори (Црњ., 96 : 1920 се светлили 350) : Очи му се *засветлише* као у крволочне мачке (И., 197). На спрату куће ... *осветлио би се* један прозор (И. 5, 22, РСАНУ).

Прелазни глаголи мотивисани придевом *светао* скоро увек се јављају са суфиксом *-ити*, а забележени су, осим непрефиксираних, и са префиксима *о-*, *по-*, *при-*, *про-* и *раз-*:

-ити: Јасна сунца положена чаме | Што *светлише* моје младе дане (Шапч., Даница 1866, 639, ГрРСАНУ). *Свијетлити* оружје (Љуб. 2, 13, ГрРСАНУ). Он је хтео да она буде једино метеор, који ће се појавити на његовом небу, *осветлити* га чаробно за један тренутак (Уск., 71). Његошево песимистичко схватање живота требало би мало боље *осветлити* (Панд., РМС). Један улични фењер ... *осветлио* је био један део зида (Црњ., 119). Али је све што се може: једну тачку мрачне и студене земље трајно *осветлити* (Андрић, 459). Довољно си зрео да из тога извучеш ... закључке ... остављајући ... [чињенице] које би *осветлиле* моје поступке (Киш Д., 114). Сићи ће са децом у подрум и *осветлити* га (Поп. Мирос., 42). НЛО прелетео директно изнад ње и *осветлио* је јаким рефлектором (Гал. 1984, 142/28, РСАНУ). Како *осветлити* већ мутне успомене (Вучић З., Раск. 27, 164, РСАНУ). Наједном ће блеснути светлост да би *осветлила* ... зубе (Ненад Д., 197). Она [гробља] су сачињена од низа вертикалних удубљења у којима мртваци стоје ... у ишчекивању онога дана када ће се растворити небо и земља и када ће незамисливи огањ живог Бога *осветлити* таму људских срца (Basara, S., Fama o biciklistima, ЕК). Шамес је ... *осветлио* ... браду (Вербер, 124). Остала је и кад се Ана вратила и *осветлила* нас својим присуством (Велм. С., 217). Засијала је муња и за тренутак *осветлила* двориште (Novaković, M., Strah i njegov sluga, Bgd, 1999, ЕК). Држава није им кадра памет *просветлити* (Пек. Б., 177). Био је најпре као јунак, *просветлио* нас (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК). То се не може увек рационално *расветлити* (Bihalji-Merin, O., Graditelji moderne misli, Bgd, 1965, ЕК). И чему сад ... тражити друге могућности, које се никад неће моћи потпуно *расветлити* (Андрић, 325). То је било немогуће *расветлити* (Dima, A., Četrdeset i pet vitezova, 1, прев. А. М. Поповић, 1964, ЕК). Те га [доживљај] макар заобилазно *расветлио* (Пек. Б., 232). Можда нам ово може *расветлити* значење неких стихова (Киш Д., е., Homo poeticus). Препис повеље зачињавца Ананија ... *расветлио* ... црнине (Петр. Гор., 218). Полиција експресно *расветлила* злочин (Глас 2009, 3831/9).

Непрефиксирани глаголи, као и неки префиксирани, у значењу 'осветљавати/осветлити' често се јављају без исказаног објекта:

-ити: Ко ће тебе лучем *свијетлити*? (НП Вук 3, 265, ГрРСАНУ). Љубав ми свећом *светлила* (НП Ник. Г. 2, 16, ГрРСАНУ). У много места у нас *светлило* се са прастаром лучком (КЈ 4, 2, ГрРСАНУ). Не знам! ... Нисам јој *светлио*! (Весел. 4, 61, ГрРСАНУ). А ко ће их знати, и ко им је, што, кажу, *светлио*! (Срем. 11, 120, ГрРСАНУ). Ко ће му *посветлити* на путу повратка? (Андрић, 416). Не би га [франак] још нашли да им није Ротшилд *присветлио* запаљеном хиљадарком (Срем., РМС).

У неколико примера, и то претежно из данашњег језика, забележен је прелазни глагол са суфиксом *-(j)ети*:

-(j)ети: Светао комад неба био је *осветлео* и један зид у изби (Стрјански, М., Seobe, ЕК). Мало је *посветлела* косу (Ljosa, M. V., Avanture nevaljale devojčice, Bgd, 2008, прев. Лј. Поповић Андић, ЕК). Супа од празилука *посветлеће* тен (Глас

2008, 3523/21). УВ зраци и смог могу *посветлети* боју ваше косе (Пол. 5. јул 2006, ЕК). Нисмо *посветлели* боју коже Бијонсе. Козметички див L' Oreal саопштио је да није *посветлео* боју коже певачице Бијонсе Ноулс у својој реклами (www.rts.rs, 9. 8. 2008, ЕК).

Код глагола мотивисаних придевом *светао* запажа се да се формална и семантичко-синтаксичка дистинкција остварује код глагола *свѣтлети* (се) / *свијѣтљети* (се) – *свѣтлити* / *свијѣтлити*, с тим што су код медијалних рефлексивних глагола варијанте са суфиксом *-ити* веома честе, док се код нерелективних глагола норма може сматрати стабилном. Код глагола са префиксом *по-* семантичко-синтаксичка опозиција између непрелазних медијалних и прелазних активних у данашњем језику није стабилна, а неутрализација иде у корист суфикса *-(j)ети* (што се не може сматрати страндардним). Код медијалних глагола са префиксима *по-* и *у-* нема довољно релевантног материјала да се покаже степен очуваности формалне опозиције. С обзиром на чињеницу да је прелазни активни глагол са префиксом *о-* врло фреквентан, не чуди што се медијални рефлексивни глаголи са овим префиксом јављају са суфиксом *-ити*. Може се рећи да је суфикс *-ити* код прелазних активних глагола стабилан, осим код глагола са префиксом *по-*. Грађа показује колебања у дистрибуцији суфикса *-(j)ети* и *-ити* и врло сложене односе код глагола мотивисаних придевом *светао*, али ипак треба се држати система који је успоставила норма.

2.3.12. Од придева *сед* наши правописи и језички приручници наводе само префиксално-суфиксалне глаголе. Према Вуковићу 1949 и П 1960, у зависности од творбеног форманта ови глаголи имају различита значења – *осѣдети* / *осијѣдјети* 'постати сед' и *осѣдити* / *осијѣдити* 'учинити седим'. Белић 1950 за непрелазни медијални глагол даје *осѣдети* за екавски изговор, поред кога у загради наводи и форму на *-ити*, а за ијекавски само *осијѣдјети*. Супротно овом, СЈП за ијекавски дозвољава дублет *осијѣдјети* и *осијѣдити*, вероватно из фонетских разлога. П 2010 наводи само глаголе са суфиксом *-(j)ети*: *о-, по-, с(иј)ед(j)ети*. За глаголе са префиксом *по-* Белић 1950, Вуковић 1949 и СЈП истичу семантичко-синтаксичку разлику између глагола са суфиксом *-(j)ети* и са суфиксом *-ити*. Клајн 2002 сматра да је из употребе нестао прелазни активни глагол *посѣдити* / *посијѣдити*. РМС, у складу са нормативним препорукама, обрађује непрелазне медијалне глаголе *о-, по-, сѣдети* / *(-)сијѣдјети* 'поста(ја)ти сед' и прелазне активне глаголе *о-, по-, сѣдити* / *(-)сијѣдити* '(у)чинити седим'. Са суфиксом *-ити* у овом речнику је једино дат медијални глагол *просѣдити*, с тим што се у ијекавском поред *просијѣдити* као дублет дозвољава и *просијѣдјети*. У РСАНУ

такође имамо синтаксичко-семантичко супротстављени пар *осéдети / осујéдјети* 'постати сед' и *осéдити / осујéдити* 'учинити седим', са напоменом у заглављима речничких чланака да је обрнуто суфиксално уобличење нестандартно.

За непрелазне медијалне глаголе у екавским текстовима уобичајена је употреба суфикса *-(j)ети*:

-(j)ети (дијал. *ијек. сијеђети*): Почео је *седети* а никако да постане оборкапетаном (Кост. Мита 1, 16, ГрРСАНУ). Шта чиниш ливадо ... павит у живици кад *седети* стане (Макс. Д. 5, 217, ГрРСАНУ). Чак ни његова црна коса није *седела* (Лукић Н. 1, 379, ГрРСАНУ). Глава му [детету] пуна прашине, а местичава кошуљица *оседела* у дебелој прашини (Шапч. 11, 221, РСАНУ). Ми под једним небом и *оседесмо* (Вукић. И. 2, 209, РСАНУ). Салашани показују како је госпоја *оседела* и остарела (Sekulić, I., Kроника palanačkog groblja, АСК, ЕК). До старости нису му *оседели* брада и бркови (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, 1974, прев. М. Moskovljević, ЕК). Због тебе сам *оседео* (Вучо, РМС). Колико је младих глава *оседело* у овим крвавим часовима (Ostrovski, N., Kako se kalio čelik, Bgd, 1976, ЕК). Тада су ... девојке виделе ... да је *оседела* (Павић, 117). Мој отац има, знате, фикс-идеју да је *оседео* због мене (Капор, 57). Још била лепа ... тек малко *оседела* (Михаил. Д. 2, 15). *Оседео* си, а људе ниси упознао (Марков М., 128). Погледај начисто сам *оседео* (Ков. Душ. 1, 277). *Оседела* је сасвим (Ник. Дан., 15). *Оседео* за једну ноћ [у наслову]; Толико сам се био изнервирао акајући се са бекријама да сам преко ноћи *оседео* (Глас 2007, 3480/16). Некадашњи дебитанти већ су *оседели*, али је добро што су још живи (NIN, 30. мај 2002, ЕК). Изгледаћете као да сте напрасно *оседели* (Блиц жена 2009, 232/16). Добри познаваоци го-сподина Иринеја, мисле да је те ноћи *оседео* (ВН 24. јануар 2010, 35). Трава у затворском кругу је преко ноћи *оседела* (Laušević, Ž., Godina prođe, dan nikada, Bgd, 2011, ЕК). Његове густе и чупаве обрве су *поседеле* (Андрић, 461). Они ... заборавити се неће ни кад им душе буду *поседеле* (Макс. Д. 6, ГрРСАНУ). Врана грива му *поседела* од снежне прашине (Ćosić, D., Kогені, АСК, ЕК). По некима је избила и зеленкаста скрама ... док је Јовану Рајићу у чекању сасвим *поседела* коса (Марк. Бели, 140–141). Она је *поседела* зато што има две кћери (Пол. 6. март 2009, ЕК). Јадна животиња ја била толико престрављена да је *поседела* (www.rts.rs, 11. 3. 2010, ЕК). Неки су *проседели* (Јак. С., РМС). Ја сам ... *проседео* (Радић Д. 6, 192, РСАНУ, под оматорети).

Нестандардне потврде са суфиксом *-ити* веома су ретке и свакако се могу објаснити дијалекатском базом писца:

-ити: Тај лепо човек брже је постарео и *оседио* но што је дато времена томе (Kovač, M., Ignjat ili Kuća za rušenje, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka, Bgd, 1999, ЕК).

-(j)ети/-ити: Његове косе *сédеше* све више (Весел. 8, 165, ГрРСАНУ) : Већ нам главе *оседише*, а ми онако (И. 10, 163, ГрРСАНУ).

У ијекавским текстовима, поред потврда са суфиксом *-(j)ети* – у стандардном и нестандартном фонетском лику – наилази се и на потврде са суфиксом *-ити* за медијалне глаголе:

-(j)ети: Видиш како ми је ова страна што је била до ње, *осијећела*, све од њезина зла (НПр Вук, 183). Осатрјесмо и *осијећесмо* (НП, Вила 1867, 629, РСАНУ). Свака моја прије времена *осијећела* влас значи непроспану ноћ (Килибарда, 197). Ја *посиједјех* (Лоп. Н., РМС).

-ити: Макар што су му коса и брада почели *сиједити* и *осиједили* већ, чим би чуо пјесму њезину, постајао би ведрији (Ћор. С. 10, 440, ГрРСАНУ)¹³⁴. Један је био „државни човјек” ... чији су још дједови и праједови ... *осиједили* прогонећи личке хајдуке (Ћоп., 168). Скоро да смо и *осједили* чекајући (Svet, br. 233, Novi Sad, ЕК).

За прелазни активни глагол потврде нису бројне, а има их и стандардних, са суфиксом *-ити*, и нестандартних, са суфиксом *-(j)ети*:

-ити: *Седили* су ми косу, постаривали ме (Џокић Д., ВН 27. фебруар 2010, 19). Њега је кметовање *оседило* (Ком. 5, 196, РСАНУ). *Осиједише* ме ови проклети мишеви (Ћоп. 9, 111, РСАНУ). Латиче пепела *осиједиле* су му разкуштрану косу (Вујач. Мир. 2, 125, РСАНУ).

-(j)ети: *Оседело* нас време (Змај 2, 66, РСАНУ). Црним јасеновима месечина *поседела* врхове (Čosić, D., Koreni, АСК, ЕК).

У екавским текстовима је суфикс *-(j)ети* стабилан код непрелазних медијалних глагола. У ијекавским текстовима срећу се колебања, али се појава суфикса *-ити* може тумачити и дисимилацијом, с обзиром на то да имамо рефлексе *јата* у слоговима у непосредном суседству. Можда би у ијекавском дублетне варијанте биле нормативно прихватљиве, као што је то код немотивисаних глагола *сједјети* и *сједити* и сл. Када су прелазни активни глаголи посредни, продирање суфикса *-(j)ети*, које је уочио Стевановић (1964: 583–584) за глагол *оседети*, ипак није узело маха, како грађа показује, те нема потребе за редефинисањем норме.

2.3.13. У РМС су обрађени глаголи *сiв(j)ети* ’постајати сив’ и *сiвити* ’чинити сивим’, што наводе П 1960 и П 2010¹³⁵. Уважавајући разлике које носе ови суфикси, у нашим дескриптивним речницима су формиране одреднице са префиксима *за-*, *о-* (РСАНУ) и *по-* (РМС). Клајн 2002 истиче да се глагол мотивисан придевом *сив* користи само као медијални са суфиксом *-(j)ети*, а прелазни са суфиксом *-ити* није раширен у употреби.

Језичка пракса показује да је код медијалних глагола – и нереклексивних и рефлексивних – устаљен суфикс *-(j)ети*:

-(j)ети: Поље *засивело* од широке прашине (Радић Д. 5, 76, РСАНУ). Игуманова брада очас *осиве* (Петр. Гор., 31). Око дрвеног чардака, чије су даске с временом

¹³⁴ Ћоровић је неке приповетке писао еквицом, па налазимо: Газданица ... *оседела* (Ћор. С. 12, 139, ГрРСАНУ).

¹³⁵ И са префиксом *по-*.

посивеле па поцрнеле, брзо се створила она атмосфера која редовно окружује зграде у којима војска стално борави (Andrić, I., Na Drini ćurđija, ЕК). Зашто је ... жена тако нагло још више *посивела* (Минд. 2, 14, ГрРСАНУ). Коса му је под капом *посивела* (Mitrović, N., Snovi i dani, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka, Bgd, 1999, ЕК). Лице јој беше *посивело* (La Mir, P., Mullen Ruž, Bgd, 1954, prev. Lj. Radović i M. Šafarik, ЕК). Унутра је горела велика ватра, једина светлост у тој огромној просторији чији је под потпуно *посивео*; а некад сјајно калајно посуђе ... такође је *посивело* од прљавштине и прашине (Минд. 3., 179). Бели зидови кућа *посивели* су у страху од пустоши и рушења (Čosić, D., Kogeni, АСК, ЕК). И људи су *посивели* и омршавили (Ненад. Д., 68). Креч је *посивео* (Мићић Д. М., 78). Таласи су *посивели* од пепела (Јос.-Вишњ., 146). Жуте стране су у сваком случају *посивеле* (Пол. 25. јул 2005, ЕК).

-(j)ети се: Улице *се сивеле* од прашине (Уск., 7). Нејасно *се сивјела* облачна даљина (Лал., РМС). Људи су *се сивели* (Bulatović, M., Ljubavnici, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka, Bgd, 1999, ЕК).

Одступања од норме код ових глагола су спорадична:

-ити: Старац је остао заједно с ... сјеном која је све више *сивила* (Ћоп. 16, 156, ГрРСАНУ). Од несреће је моја коса *посивила* (Dima, A., Grof Monte Kristo, Vršac, 2011, prev. A. Miličević i D. Kostić, ЕК).

Грађа потврђује Клајнову констатацију да се прелазни активни глаголи не користе и пронађена је само једна релевантна потврда:

-ити: Предвече је *засивило* собу (Поп. Ј. 5, 171, РСАНУ).

2.3.14. Када су посреди глаголи мотивисани придевом *сур*, у РМС налазимо рефлексивни медијални глагол са суфиксом *-ити* – *сүрити се* 'истицати се суром бојом'. Префиксирани глагол са *за-*, према РСАНУ, користи се једино на ијекавском говорном подручју и дозвољава се дублет: и *засүрити* и *засүрјети*. Ово, међутим, не важи за глаголе са префиксом *о-*, где наспрам непрелазног медијалног глагола са суфиксом *-(j)ети* у овом речнику, као и у РМС, стоји прелазни активни глагол са суфиксом *-ити*, док Белић 1950 ипак наводи само прелазни активни глагол *осүрити*. С друге стране, семантичко-синтаксичке реализације 'постати сур' и 'учинити сурим' део су полисемне структуре глагола *посүрити* у РМС. Малобројни примери показују напореду употребу суфикса *-(j)ети* и *-ити* за медијалне глаголе, и то претежно код ијекавских писаца, док за прелазне глаголе имамо само једну потврда:

-(j)ети: Вр'јеме прође, липањ мјесец дође, / Кад ливаде почму *засурјети* (Љуб. 4, 49, РСАНУ). Жито је *засурјело* (ЦГ, Јовић. 1, РСАНУ).

-ити: *Засурити* ... каже се за трешње кад почну зрети (БиХ, Грђ. 1, РСАНУ). И морска је површина *посурила* (Ћип., РМС). Навире сутон. *Посурило* небо (Кош., РМС).

-(j)ети се: На образима *се сурела* чекињаста брада (Šolohov, M., Tih Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК).

-ити се: У даљини се *сурио* главни кош (Кнеж. Л., РМС). Говоримо такође *осури-ти се* од чуда (Кур. 2, 61, РСАНУ, под осурети).

прелазни: Ти небо си *осурила* давно (Кош. 8, 9, РСАНУ).

Иако недостатак грађе због ниске фреквенције ових глагола онемогућава поузданије утврђивање дистрибуције суфикса *-(j)ети* и *-ити*, приликом нормирања, нарочито код медијалних глагола, треба поштовати системска правила употреба суфикса.

2.3.15. Белић 1950 наводи само непрелазни медијални глагол *тамнети* / *тамњети*, док Вуковић 1949, П 1960, Пшк 1997, П 2010 и Клајн 2002 инсистирају на формалној разлици између непрелазног медијалног *тамнети* / *тамњети* 'постајати таман' и прелазног активног глагола *тамнити* 'чинити тамним'. На различит глаголски род и семантику глагола *затамнети* / *затамњети* и *затамнити* указују П 1960, П 1993, Пшк 1997, П 2010 и Клајн 2002, а глагола *потамнети* / *потамњети* и *потамнити* Белић 1950, П 1960, П 2010 и Клајн 2002. Пшк 1997 наводи само непрелазни медијални глагол, указујући на постојање дијалектизма *потавнети*. РМС има семантичко-синтаксички супротстављене парове глаголе *тамнети* / *тамњети* – *тамнити* (али и одредницу *тамнити* за медијални глагол, коју упућује на *тамнети*), *затамнети* / *затамњети* – *затамнити* (као и РСАНУ, са напоменом код медијалног глагола *затамнети* да је *затамнити* некњижевно) и *потамнети* / *потамњети* – *потамнити*. Речници још бележе непрелазне медијалне глаголе *дотамнети* / *дотамњети*, *истамнети* / *истамњети* (РСАНУ), *стамнети* / *стамњети* (РМС) и прелазни *отамнити* (РСАНУ).

На основу прикупљене грађе запажа се да је суфикс *-(j)ети* стабилан код непрелазних медијалних глагола:

-(j)ети: Слава старог Корнеја почела је *тамнети* (Панд., РМС). Цео свет је *тамнео* и као да се превлачио неком црном завесом (Šolohov, M., Tihî Don, II, Bgd, 1974, прев. М. Moskovljević, ЕК). Њихова отворена присутност почела је *тамњети* (Лит. 1957, РМС). *Тамнела* му је [младост] у сећању и нестала (Српјански, М., Seobe, АСК, ЕК). Небо је *тамнело* (Андрић, 163). Вредност и једног и другог је *тамнела* у поређењу с вредношћу господина Бинглија (Ostin, Dž., Gordost i predrasuda, Bgd, 1975, ЕК). Једна звезда се помоли изнад дрвећа на истоку, који је *тамнео* пред њима (Tolkin, Dž. R. R., Gospodar prstenova, I, Bgd, 1981, прев. Z. Stanojević, ЕК). Наочиглед је *тамњело* [лице] (Десн., 38). Сатруло месо оболело није *тамнело* (Pečić, B., Novi Jerusalem, ЕК). Слава следе Велуће је *тамнела* (Павић, 117). Руже су *тамнеле* у све краћим размацима (Вел. Д., 23). Он је наочиглед *тамнео* тако да је у лице уместо крви ударило мастило (Zabužko, O., Terenska istraživanja ukrajinskog seksa, Mostovi, br. 143–144/2, Bgd, 2008, ЕК). Глава клону, лице *потавнело*, боловање око ми попило (Радич., РМС). Цела слика *потамне* (Лаз. Л., 35). Зато је небо *потамнело* (Milanković, M., Kroz vasionu i vekove, АСК, ЕК). Вијекови би *потамњели* (Коч., 393). Коса и брада *потамнеле*

су (Јов. С., 202). Додија ми зулум, а и дете ми *потамнело* (Ćosić, В., Kroz knjige i književnost, ЕК). Лице *потамнело* ... очи једва чкиље (Бож. Г. 6, 77, РСАНУ). *Потамневши* у лицу, Петар је држао за узде узнемирене коње (Šolohov, М., Тихи Дон, II, Bgd, 1974, прев. М. Moskovljević, ЕК). Звезде *потамнеше* (Црњ., 55). Све избледе и *потамне* (Андрић, 152). Стране [регистра] беху *потамнеле* од руку (Stendal, Parmски Kartuzijanski manastir, Bgd, 1966, прев. Д. Đokić, ЕК). Истрљајте предмет који вам је *потамнео* (Marković, S. Pata, Veliki narodni kuvar, Bgd, 1956, ЕК). Тај тихи и скромни човек у похабаном оделу јесте баш онај стари добри војник Швејка ... чија слава неће *потамнети* ни у Републици (Hašek, J., Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu 1, Bgd, 1989, прев. S. Vinaver, ЕК). Зар Христос и тамо можда не би *потамнео* (Bredberri, R., Tetovirani čovek, Bgd, 1979, прев. М. Rajković, ЕК). Обро *потамње* у лицу (Лал., 203). Кућа је ... *потамнела* (Киш Д., 152). Цвеће је нагло *потавнело* (Пек. Б., 128). Само је *потамнео* (Поп. Мирос., 279). Жали куће које су за једну сенку *потамнеле* откако је она одсуствовала (Tišma, A., Upotreba čoveka, Bgd, 1977, ЕК). Њене очи *потамнеше* (Kuzmanović, R., Anje, anje, Bgd, 1995, ЕК). Златни конац био је *потамнео* (Pračet, T., Čudotvorac, Bgd, 1999, прев. Д. Papić, ЕК). Долапи су били *потамнели* (Kračkov, S., Křila, АСК, ЕК). Ни црвенкапа да се праћакне ... изнад пања који је *потамнео* у води (Ник. Дан. 1, 56). *Потамњела* му је на лицу она јуначка светлост (Килибарда, 182). Кости су му већ *потамнеле* (Ненад. Д., 175). Жандарму Богдану су ... начисто *потамнела* по мундиру сва дугмад (Марк. Бели, 140).

Варијанте са суфиксом *-ити* за непрелазне медијалне глаголе нису раширене. Спорадично се срећу до данас, а понекад се у истом тексту могу регистровати и стандардне и нестандартне варијанте ових глагола:

-ити: Блиставост Млечног Пута *тамнила* је у бледу утвару величајности (Klark, A., 2001: Odiseja u svemiru, Bgd, 1983, прев. Z. Živković, Ž. Bogdanović, ЕК). Поље тамо *затамнило* (НП, БВ 1895, 220, РСАНУ). [Сестре] су ископниле и *потамниле* (Бијелић Ј., XX век 1939, 197, РСАНУ, под ископнети). Омршавила је за ту једну ноћ, *потавнила* (Вербер, 140). Повика Морсефт *потамнивши* као земља (Dima, A., Grof Monte Kristo, Vršac, 2011, прев. А. Milićević i D. Kostić, ЕК).

-(j)ети/-ити: Сећам се тог јулског сунчаног дана, који ми је намах *потамнео* (Vožović, S., Tebi, moja Dolores, Bgd, 1984, ЕК) : Дуго сам остала ту покрај прозора и гледала у тај симбол вере, који је зацрнио, *потамнио*, а којег до данас нисам ни примећивала (И.). Поново су *тамнеле* ... реченице (Арсен. В. 1, 14) : Плаве локне ... су постепено *тамниле* (И., 10). Бранко В. Радичевић ... чији ће поједини делови с мером *тамнети* (Пол. 18. јануар 2001, ЕК). Сјај победа на Церу и Добром пољу никада није *потамнео* (И. 12. март 2006, ЕК) : Бородинова срећна звезда није *тамнила* (И. 9. април 2001, ЕК). Како је политичка звезда бившег премијера *потамнила*, тако је и Калмети ослабила позиција (И. 23. децембар 2009, ЕК).

Док се код нереклексивних медијалних глагола усталио суфикс *-(j)ети*, код рефлексивних медијалних глагола стање је обрнуто – у данашњој језичкој пракси преовладавају глаголи са суфиксом *-ити*. Интересантно је да се за глагол са префиксом *с-* није нашла ниједна потврда са суфиксом *-(j)ети*, иако РМС успоставља одредницу са овим твор-

беним формантом. Распрострањености глагола *стамнити се* можда је допринела синонимска веза са *сврачити се*.

-(j)ети се: Бразда ... *тамнела се* (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, EK). Пошто *се* црвена светлост у одаји Ризнице лагано *затамнела* ... мајстор Осман се сетио исте логике (Пан. И., 387). *Затамнели се* [облаци] као судбина жена које остају иза (Пол. 30. април 2008, EK).

-ити се: Као да *се* небо већ *тамнило* од приказа трупова туђинских лађа (Петр. Гор., 82). Кристал *се* наједном *затамнио* (Klark, A., 2001: *Odiseja u svemiru*, Bgd, 1983, prev. Z. Živković, Ž. Bogdanović, EK). Она *се* накратко *затамнила* пре него што ће бити помрачена (И.). Онда су му *се* зенице *затамниле* (Novaković, M., Strah i njegov sluga, Bgd, 1999, EK). Светла су *се* *затамнила* (Braun, D., *Andeli i demoni*, Novi Sad, 2008, EK). Уистину је приповедач ... доживео тако снажно просветљење да му *се* све *затамнило* пред очима (NIN, 28. februar 2002, EK). Погледај како *се* одједном *стамнило* (Simović, Lj., *Hasanaginica*, EK). Засветлео ми онда када *се* све око мене *стамнило* (И.). Небо *се* нешто *стамнило* (Isaković, A., *Tren 2*, Bgd, 1983, EK). Ћопићево детињство у аутобиографском спису 12 . X 1939, увече је детињство тужног дечака у свету који *се* рано *стамнио* (Danica, 1995, EK).

Такође, код истог писца уочава се разлика у избору суфикса у зависности од тога да ли је глагол неповратан или повратан:

-(j)ети/-ити се: Небо *затамнело* лаким облацима (Вукић. И. 2, 218, РСАНУ) : И оно му *се* око *затамнило* (И., 315, РСАНУ).

Међутим, у примерима из дела Б. Станковића уочава се супротна појава:

-ити/-(j)ети се: Час је *тамнила*, час сијала [светлост] (Станк. Б., 114) : Белела *се* ... „циганска маала” иза које *се* *тамнела* зелена Ћошка (Stanković, B., *Gazda Mladen*, ASK, EK).

За прелазне активне глаголе, осим потврда¹³⁶ са суфиксом *-ити*, што је у складу са нормом, налазе се и потврде са суфиксом *-(j)ети*. Овај вид одступања од норме среће се кроз читав XX век, а о томе да се дистинктивна вредност ових суфикса изгубила, сведочи алтернација стандардних и нестандартних варијанти на страницама *Политике*:

-ити: Узео сам парче гара из камина, мало сам *затамнио* бледило своје коже (Potocki, J., *Rukopis nađen u Saragosi*, Bgd, 1988, EK). Та љутина је распршила моје разумевање, *затамнила* ми виђење (Велм. С., 121). Како је било монасима, када је гомила камена, јаука и земље *затамнила* једино уздање (Петр. Гор., 147). „Обелиск Божићном устанку ... потврђује смисао жртве тих наших храбрих слободара за идеју црногорске независности, коју ни његов поразни исход није

¹³⁶ Тако, рецимо, у различитим издањима Селенићевог романа *Очеви и оци* стоји: Баца сенку [шешир] на њено лице, али не толико да би *потамнео* блештаву белину Елизабетиног тена (Београдски издавачко-графички завод, Београд, 1990) : али не толико да би *потамнио* (Вечерње новости, Миленијум 26, Београд, 2006).

могао затрети, ни *затамнити*”, рекао је Ђукановић (www.rts.rs, 21. 5. 2009, ЕК). Вест која ми је стигла из Београда изненада је *затамнила* осунчану меланхолију (Politikini kulturni dodaci, 2001, ЕК). Рекло би се да је то исти онај демон који је својим ... деловањем *затамнио* и окарактерисао читав претходни век (И., 2002, ЕК). Облаци ... све *потамнише* (Дов. 1, РМС). Свађе нису *потамниле* сјај тако блиставе судбине (Potocki, J., Rukopis nađen u Saragosi, Bgd, 1988, ЕК).

-(j)ети: Њихова предања говоре ... о некој сенци која је пала на прашуму и *затамнела* је (Tolkin, Dž. R. R., Gospodar prstenova, I, Bgd, 1981, prev. Z. Stanojević, ЕК). Умало ја не *потамних* славу њиховог Леара (Domanović, R., Danga, ЕК). Јустинијан је имао разлога да каже оно што је Наполеон закључио у изгнанству на Светој Јелени – да је сјај његових 40 победа помрачио један Ватерло, али да сјај његовог Кодекса неће нико *потамнети* (Stanojević, O., Rimsko pravo, Bgd, 1986, ЕК). Оваквим чланцима не може се замаскирати и *затамнети* неправилна линија ... у току рата (Борба 1949, 153/3, РСАНУ). Тима су, опет, шминкерке начисто *потамнеле* (Ђурђевић, М., Leš u fundusu, Bgd, 2005, ЕК).

-ити/- (j)ети: Брада му је *затамнила* образе (Braun, D., Andeli i demoni, Novi Sad, 2008, ЕК) : Банлоренцо Бернини је био други најпознатији вајар свих времена, чију је славу *потамнео* једино сам Микеланђело (И.). Стављају ... неку врсту фолија да би *затамнили* прозоре (Пол. 30. децембар 2000, ЕК). Наш тим би сачувао реноме европских вицешампионки, док би неуспех *потамнио* то звање (И. 12. новембар 2000, ЕК). То није *потамнило* сјај сребра (И. 17. август 2007, ЕК) : *Затамнеле* су га две жене (И. 23. октобар 2000, ЕК). То што сви трпе зато што је ова „зараза” кренула из Америке у великој мери ће *потамнети* сјај њеног модела (И. 12. октобар 2008, ЕК). Федерер је сваке године погнуо главу пред њим ... али је Надал тек сада истински *потамнео* његову славу (И. 9. јул 2008, ЕК). Затим је вештачки *потамнео* кожу (И. 2. август 2009, ЕК). Када је недавно своје ултраплате увојке *потамнела*, то никако није могло проћи незапажено (И. 18. јун 2006, ЕК).

Код глагола мотивисаних придевом *таман* примећује се да је суфикс *-(j)ети* стабилан код непрелазних медијалних глагола, нарочито код савремених писаца (А. Тишма, Д. Николић, Д. Ненадић, Р. Бели Марковић, Р. Кузмановић итд.), док је код рефлексивних медијалних глагола суфикс *-ити* раширенији. Међутим, знатна одступања од норме видљива су и код прелазних активних глагола. Дакле, код рефлексивних и прелазних глагола дистинктивна разлика између суфикса *-(j)ети* и *-ити* се неутралише, те они остају на нивоу конкуренције. Што се тиче очувања формалне опозиције између непрелазних медијалних и прелазних активних глагола, она показује тенденцију неутралисања у корист суфикса *-(j)ети*, али засада се не наилази на нове нормативне препоруке ни у једном правопису и приручнику.

2.3.16. Према Белићу 1950, Вуковићу 1949, П 1960, П 1993, Пшк 1997 и П 2010, глаголи мотивисани придевом *црвен* имају суфикс *-(j)ети* када су непрелазни медијални, а суфикс *-ити* када су прелаз-

ни активни. Осим на глаголе *црвѐнети* / *црвѐњети* и *црвѐнити*, ова дистинкција се односи и на глаголе са префиксима: *за-*, *о-* и *по-*, док се глагол са префиксом *на-* може реализовати само као прелазни активни глагол: *нацрвѐнити* (Белић 1950). Такође, Белић 1950 наглашава да иста правила дистрибуције суфикса важе и за рефлексивне глаголе, те је *црвѐнети се* / *црвѐњети се* медијални, а *црвѐнити се* активни. У складу с тим су у оба речника дефинисани глаголи *зацрвѐнети (се)* / *зацрвѐњети (се)*¹³⁷ (у РСАНУ са напоменом да је варијанта на *-ити* некњижевна) и *зацрвѐнити (се)*, а у РМС *црвѐнети (се)* / *црвѐњети (се)* и *црвѐнити (се)*, као и глаголи са префиксима *о-* и *по-*.

Према прикупљеној грађи, код непрелазних медијалних глагола суфикс *-(j)ети* је стабилан:

-(j)ети: Стани оче ... или ћу ја *црвенети* са тебе (Нед. Љ., РМС). *Црвенео* сам при тој помисли (Pupin, M., Sa rašnjaka do naučenjaka, АСК, ЕК). Он није *црвенео* кад би га ухватили у његовим немоћним измишљотинама (Šolohov, M., Tih Don, I, Bgd, prev. M. Moskovljević, ЕК). Калуђер је час *црвенео* час бледео (Dima, A., Četdeset i pet vitezova, I, Bgd, 1964, prev. A. M. Popović, ЕК). Кнез никад не мора *црвенети* у његовом присуству (Stendal, Parmski Kartuzijanski manastir, Bgd, 1966, prev. D. Đokić, ЕК). Дик је још јаче *црвенео* (Vern, Ž., Pet nedelja u balonu, Bgd, 1976, prev. D. Obradović, ЕК). Немојте *црвенети*, и не бојте ме се као човека (Dostojevski, Zli dusi, Bgd, 1975, ЕК). У плоту *црвѐнело* цвијеће (Сиј. Ћ., РМС). Кети је стајала збуњена и *црвенела* за све (Минд. З., 75). Женице су се погледивале, *црвенеле* (Вербер, 47). Његова проћелава, ђулету слична лобања, знојила се, *црвенела*, и модрела (Павл. Жив., 16). Хоћу ли *црвенети* на првим родитељским састанцима (Пол. 19. август 2009, ЕК). Похвали га она. Он *зацрвене* (Вукић. И. 2, 22, РСАНУ). Побуни се Раде и *зацрвене* (Ђур. 2, 43, РСАНУ). Нема сумње да ће се овог Дана заљубљених наше улице *зацрвенети* (Пол. 8. фебруар 2009, ЕК). У воду замочићу затим плаву лакмусову хартију, хартија ће *оцрвенети* (Ђорђ. Влад. 5, 83, ГрРСАНУ). Рече он не мичући се с места, а сав *поцрвенео* к'о ћуран (Весел., 102). Нос му је већ *поцрвенео* (Лаз. Л., 8). Попадаја ... сва *поцрвење* (И., 99). После тога ће, старећи ... *поцрвенети*, док сасвим не потамни (Milanković, M., Kroz vasioni i vekove, АСК, ЕК). *Поцрвењеше* му уши (Миљ. 2, 10, ГрРСАНУ). Обоје *поцрвењеше* (Мат. 4, 227, ГрРСАНУ). Длачице на лицу му се најезиле, а руке *поцрвењеле* (Коч., 318). Чедомир *поцрвене* (Уск., 13). На то нико да се постидео, *поцрвенео* (Станк. Б., 201). Павле је мало *поцрвенео* (Sekulić, I., Kronika palanačkog groblja, АСК, ЕК). Отац је *поцрвенео*, очи су му се залиле крвљу (Čosić, B., Kroz knjige i književnost, ЕК). Одговори кадет Биглер *поцрвенеши* као дете (Hašek, J., Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu, 3, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver, ЕК). *Поцрвенеши* поче Јаесаул¹³⁸ (Šolohov, M., Tih Don, I, Bgd, prev. M. Moskovljević, ЕК). *Поцрвенех* збуњена (Božović, S., Tebi, moja Dolores, Bgd, 1984, ЕК). При томе нити се узбуди, ни

¹³⁷ У РСАНУ се наводе и дијалекатски глаголи *зацрљѐњети* и *зацрљѐнити*.

¹³⁸ У овом извору је нађена само једна нестандартна потврда за овај глагол: викну Коршунов *поцрвениши*, а око двадесет је стандардних.

поцрвене (Лал., 244). Он *поцрвене* још више (Минд. 3., 248). Ви сте, ето, учинили те сам *поцрвенео* (Dostojevski, Браћа Karamazovi, ЕК). Рекла је и не *поцрвеневиши* (Киш Д., 71). Очи му ... *поцрвенеле* (Павл. Жив., 199). Од руковања му је *поцрвенела* рука (Kraков, S., Krila, АСК, ЕК). Он је *поцрвенео*, уместо да је њу навео да црвени (Tišma, A., Uпотреba čoveka, Bgd, 1977, ЕК). Очи су му се смејале. Сигурно сам *поцрвенео* (Ćosić, D., Koreni, АСК, ЕК). Све *поцрвенео* од среће (Михаил. Д. 2, 393). Ратко *поцрвене* (Марков М., 45). Очекивао сам ... да ће *поцрвенети* (Ненад. Д., 69). Ана је *поцрвенела* до врха чела (Велм. С., 240). Калуђер је *поцрвенео* све до ушију (Мићић Д. М. 1, 29). *Поцрвенео* је учитељ (Петр. Гор., 49). Шметау је *поцрвенео* (Novaković, M., Strah i njegov sluga, Bgd, 1999, ЕК). Рекао је, па је поново склопио поглед у часу *поцрвеневиши* (Арсен. В. 1, 127). Нека покаже колико сам *поцрвенео* у лицу (Пан. И., 253).

Потврде за нестандартну варијанту или за напореду употребу стандардних и нестандартних варијанти нису учестале:

-ити: Оно од чега смо ми *црвенили* пред самим собом изнеће на видело свима (Бог. 1, 68, ГрРСАНУ). Помислила је она, сва *поцрвенивши* (Пол. 29. новембар – 1. децембар 1958, 9, ГрРСАНУ). Због тога би *поцрвенио*, кад би могао да поцрвениш (Balzak, Izgubljene iluzije, Bgd, 1961, prev. J. Marković, ЕК). Исти Хасанага! *Поцрвенио*, запенио, па му од беса и она гласина дошла некако пискава (Simović, Lj., Hasanaginica, АСК, ЕК).

-(j)ети/-ити: Попадаја би *црвенела* од стида (Црњ., 45 : 1919 црвенила 261; 1920 црвенела 273; 1930 црвенела 286). Немојте *црвенети* ... због оног што је казао господин Вилфора (Dima, A., Grof Monte Kristo, Vršac, 2011, prev. A. Milićević i D. Kostić, ЕК) : Ја ћу *црвенети* због оног што знате (И.). Пред вама морам *црвенети* (И.). Морао сам *црвенети* мислећи о њој и себи (Luis, P., Žena i njena igračka, b. m., 1926, ЕК) : Не *поцрвенети* од задовољства ... никако се није могло (И.).

И код рефлексивних медијалних глагола, непрефиксираних и са префиксом *за-*, суфикс *-(j)ети* се релативно добро чува:

-(j)ети се: Ватре се разбуктале и *црвенеше се* у сутону (Магица 1867, РМС, под рудети). Прозори *црвенеше се* као скерлет (Шапч., РМС). Запад *се црвенео* (Весел., 132). Небо *се црвенело* на западу (Јаз. Ј., 193). На петим колима *црвенео се* обод на козачким качкетима (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, prev. M. Moskovljević, ЕК). Један брежуљак *се црвенео* од лисица (Lagerlef, S., Čudnovato putovanje Nilsa Holgersona, Bgd, 1952, prev. J. Kršmanović i D. Guteša, ЕК). Стога се још устезаху да седну за други, средњи сто, који је био ... крцат пун ... ридикилима од сребра, чије *се сирће црвенело* као рубин (Петр. В., 186). Желео је да ... смрска бабурасти нос што му *се црвенео* пред очима (Bulatović, M., Crveni petao leti prema nebu, Bgd, 1963, ЕК). *Црвенела се* ишчупана жила (Ćosić, D., Koreni, АСК, ЕК). *Црвенели су се* фесови ... шумадијских сељака (Injac, O. B., Velike advokatske odbrane, Bgd, 2007, ЕК). Коса јој *се црвенела* (Арсен. В. 1, 179). Морава *се* у Трстенику *црвенела* од књижица које су јуловци побацали да би брже-боље прелетели у друге партије (Пол. 23. октобар 2000, ЕК). Згрија га [гвожђе], док *се зацрвене* (Њег. 8, 26, РСАНУ). Кмићиц *се зацрвене* од радости (Кнеж. Ј. 3, 312, РСАНУ). Осети у тим речима неко понижење за свој крај, и *зацрвене се* (Ђур. 4, 91, РСАНУ). Ненад *се зацрвенео* (Ćosić, B., Kroz knjige i književnost, ЕК). *Зацрвенеше се*

упаљене цигарете (Моск. 3, 345, РСАНУ). Образи му *се зацрвенели* гадном страшћу (Весел., 103). А на то *се* Бакоња *зацрвење* (Mat. 4, 167). *Зацрвено се* други заљубљеник (Vožović, S., Tebi, moja Dolores, Bgd, 1984, ЕК). Овај *се зацрвено* (Петр. В., 188). Њени су *се* образи одједном *зацрвенели* (Вербер, 75). Герасиму старијем пресудио је ... страх од Божје казне на ономе свијету, кад *се* домаћину и мужу не смије *зацрвењети* образ пред најстрожом небеском поротом (Јелић В., 25). Одједном *се зацрвено* (Blagojević, B., Sve zveri što su sa tobom, Bgd, 1975, ЕК). Он се мешкољи, тешко му, *зацрвено се* (Pekić, B., Odbrana i poslednji dani, Bgd, 1977, ЕК). Најпре јој *се* вратне жиле *зацрвенеше* (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК). Очи му *се* некако смањиле. *Зацрвенеле се* (Михаил. Д. 2, 36). Млада професорка [се] збунила и *зацрвенела* (Капор, 9). *Зацрвенела се* у лицу (Марков М., 82). Узвикнула је Милица *зацрвеневши се* (Мићић Д. М., 108). Гадан ожиљак му *се зацрвено* (Novaković, M., Strah i njegov sluga, Bgd, 1999, ЕК). Сав *се зацрвено* и дише на шкрге (Đurđević, M., Parking Svetog Savatija, Bgd, 2003, ЕК). Откако *се* зглоб *зацрвено* ... пампур углављујем сваке ноћи (Kuzmanović, R., Anje, anje, Bgd, 1995, ЕК). Нешто би *се зацрвенело* (Албахари, 207). Место из којег сам извадио јатаган ... потпуно *се зацрвенело* (Пан. И., 510). Настала је паника, јер *се* вода *зацрвенела* (Ков. Душ., 201). Неким странцима уши су *се* толико *зацрвенеле* (Глас 2009, 3976/13).

Међутим, код рефлексивних медијалних глагола код неколико писаца, углавном са ијекавског говорног подручја и простора шумадијско-војвођанског дијалекта, примећује се употреба суфикса *-ити*, као и напредна употреба оба суфикса:

-ити се: *Црвенила се*, гледала га (Уск., 62). Њен мали нос *се црвенио* (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК). Усне су јој *се црвениле* (И.). Мјестимиче *се црвенила* [пећ] гдје је спала боја (Milićević, V., Vespuće, АСК, ЕК). Његово *се* месо од хладноће и стида *црвенило* (Краков, S. Kriča, АСК, ЕК). Руке му *се црвениле* (Јос.-Вишњ. М. 1, 86, ГрРСАНУ). Хајка *се* бијаше *зацрвенила* (Ђор. С., 67). *Зацрвенила се* и запухала (Ћип. 4, 15, ГрРСАНУ). Бојао сам се да то не примети, јер сам *се* страшно *црвенио* (Киш Д., е., Вариа). Лице му *се зацрвенило* (Milanković, M., Kroz vasionu i vekove, АСК, ЕК). *Зацрвенило му се* [око] (Пол. 22. мај 2001, ЕК).¹³⁹ Ирена је била *поцрвенила* (Milićević, V., Vespuće, АСК, ЕК).

-(j)ети се/-ити се: Само реци па ће *се* Бања Лука за тили час *зацрљењети* од нашије' шалова (Коч., 337) : То га застиђе, па ушуги, *зацрвеневши се* сав у образу (И., 360). *Црвенили [се]* фесови на мушким главама (И., 301). У прозорима *се црвенели* ћупови (Црњ., 143 : 1921 се црвенили 383; 1931 се црвенили 443). Над вечерњом маглом појавише се модре падине брда и шуме ... тако да им *се* на дну још *црвенео* дан (Стјански, М., Сеобе, АСК, ЕК). *Црвењела се* петокрака звијезда (Чол., РМС) : *Црвениле му се* уши (И. 1, 69, ГрРСАНУ).

Занимљиво је да се у текстовима неких писаца (уп. М. Миланковић, П. Кочић, С. Краков итд.) код нереклексивних медијалних глагола чува суфикс *-(j)ети*, а код рефлексивних се усталио *-ити*. Код Ћопића,

¹³⁹ Ово је једина нестандартна потврда на страницама *Политике* у ЕК за глаголе мотивисане придевом *црвен*.

нпр., за нереклексивне глаголе среће се алтернације суфикса *-(j)ети* и *-ити*, а за рефлексивне стабилан је само суфикс *-ити*.

Осјећала је узнемирено срце и *црвењела* ни сама не зна због чега (Топ., 135). Узбуђивала се и *црвењела* на похвале (И., 258). Они омладинци око Гавре само су *црвењели* (И., 369) : Дебељко се задувао и, *поцрвенивши*, нагло заћутао (И., 196). *Црвенили су се* и распламсавали пожари (И., 238). *Зацрвенише се* ријетка рђаста борова стабла (И. 12, 176, РСАНУ).

Свега је неколико потврда, које не одступају од стандарда, за прелазни активни глагол:

-ити: Један Лозничанин се тако пренеразио када је недавно склонио прекривач са кревета у викендици и схватио да се читава колонија [бубамара] преселила ту и *зацрвенила* цео кревет (Пол. 13. децембар 2009, ЕК). Крв му ... *оцрвенила* траву (Вул. С. 1, 18, ГрРСАНУ). Није употребљавала *црвенило* за усне ... зато што није имала шта *оцрвенило* (Арал. 1, 111, ГрРСАНУ). Тек кад су, силом, почела развојачења, армије, која је, крвљу својом, *поцрвенила* Дунав и његове притоке (Сrnjanski, М., Seobe druga knjiga, АСК, ЕК).

За глаголе мотивисане придевом *црвен* грађа показује да нема рзлога за промену нормативних препорука. Може се закључити да је код нереклексивних медијалних глагола суфикс *-(j)ети* стабилан, а да се код рефлексивних глагола јављају мања колебања, и то у језику писаца код којих је аналошко уопштавање варијанти на *-ити* одлика завичајног говора. Како Клајн 2002 запажа, прелазни глагол *црвѐнити* (и његова префиксирана образовања) ишчезава(ју) из употребе, али је дистрибуција суфикса у складу са нормом.

2.3.17. На чињеницу да треба правити разлику између *црњети* / *црњети* 'постајати црн' и *црнити* 'чинити црним' упозоравају Белић 1950, Вуковић 1949, П 1960, Пшк 1997, П 2010, а Белић 1950 на тој опозицији инсистира и код рефлексивних форми ових глагола. Према Вуковићу 1949 и П 1960, ово важи и за префиксиране глаголе са *за-*. Белић 1950 наводи још медијални глагол *зацрњети* / *зацрњети* и прелазни активни *нацрњити*. Формално и семантичко-синтаксички супротстављене глаголе *оцрњети* / *оцрњети* – *оцрнити*¹⁴⁰ издвајају Белић 1950 и П 1960, а са префиксом *по-* још и Вуковић 1949, П 2010, Клајн 2002 и СЈП. Код Белића 1950 регистрован је и глагол *уцрњити се*, са напоменом да је за активни глагол 'обући се у црно' неправилно *уцрњети се* / *уцрњети се*. РСАНУ и РМС у складу са овим нормативним препорукама обрађују

¹⁴⁰ О потреби правилне дистрибуције суфикса *-(j)ети* и *-ити* у зависности од семантичко-синтаксичких карактеристика глагола, полазећи од овог пара, писао је Винце (1955: 152–155).

глаголе мотивисане придевом *црн* (РСАНУ региструје и прелазни активни глагол са префиксом *из-*).

Код непрелазних медијалних глагола, како грађа показује, стабилан је суфикс *-(j)ети*:

-(j)ети: Групе народа *црнеле* су по београдским улицама (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК). Видосава је опет *црнела* (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК). Кад сине прољеће, све ће ово *зацрњети*. Све ћемо ми ово узорати (Коч., 73). Кроз снежну белину *зацрне* гомила људи и жена (Ил. Д. 3, 2, РСАНУ). Пођоше сви ... у Вармеђу. Пред њом је *зацрнело* (Петр. В. 4, 102, РСАНУ). Св. Синод ... је у последње време сасвим *зацрнео* (Дело 11, 128, РСАНУ). Иза тога *зацрне*: по вароши се и пси на мене наканише (Наст. 1, 15, РСАНУ). Брчићи му испод носа *зацрнели* (Воžović, S., Tebi, моја Dolores, Bgd, 1984, ЕК). Четвртина прозора потпуно је *зацрњела* (Десн., 267). *Поцрњела* брда од низама (НП Вук 9, 488, ГрРСАНУ). Отац и мати онога сељака као да су се оковали на овоме свету, остарели и *поцрнели* и осушили се као авети, а не могу да умру (НПр Вук, 96). Од како је гавран *поцрнео*, веће галаме није било (Весел., 5). Већ ми срце *поцрне* од дувана! (Лаз. Л., 257). Длачице на лицу му се најезиле, а руке ... *поцрњеле* од тешке зиме (Коч., 318). Никад ми образ са њих не би *поцрнео* (Змај, РМС). Жут рам био већ сав *поцрнео* (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК). Од купина му *поцрнеше* зуби (Petrović, R., Burleska gospodina Peruna boga грома, Bgd, 1974, ЕК). Младо лишће раног дрвећа смежурало се и *поцрнело* (Минд. 3., 217). Чело између шајкаче и обрва *поцрнело* му је од ветра (Поп. Мирос., 157). Стене су *поцрнеле* од дима (Krakov, S., Krila, АСК, ЕК). *Поцрнео* ниси, а изнутра? (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК). Снег је сасвим *поцрнео* (Ćosić, D., Koreni, ЕК). *Поцрнео* већ јадник (Михаил. Д. 2, 20). Већ су се свикли на салу за ручавање, *поцрнели* су или бар поцрвенели (Kuzmanović, R., Odmor, Bgd, 1990, ЕК). Врхови мојих ципела били су потпуно *поцрнели* (Велм. С., 136). Река ће *поцрнети* (Марков М., 5). Прво су сви екрани *поцрнели* (Пол. 30. септембар 2009, ЕК). Слаб ... од зимушње болести пожуће брзо и *уцрње* (Сиј. Ћ., РМС).

На одступања од нормe, која се огледају у употреби суфикса *-ити*, као и на колебања у употреби стандардних и нестандартних варијанти наилази се у неколико случајева:

-ити: Ту је кале мало зачамао ... | Док му мало *зацрнила* брада (НП, БВ 1911, 76, РСАНУ). Ама канда ћемо ноћас имати мало кишице ... *зацрнили* облаци! (Срем. 11, 26, РСАНУ). Дуго сам остала ту покрај прозора и гледала у тај симбол вере, који је *зацрнио*, потамнио (Воžović, S., Tebi, моја Dolores, Bgd, 1984, ЕК). Откад таки читају, отада је нами *зацрнило* (Ћоп., 109). Воћке око куће биле су *поцрниле* (И., 97).

-(j)ети/-ити: Дрхтао је целим телом од немоћна беса, *поцрнео* страховито (Црњ., 71 : 1919 поцрнио 328; 1920 поцрнео 342). Слуге његове смејале су се фратру, што беше *поцрнео* као сотона (И., 75 : 1919 поцрнио 333; 1920 поцрнео 346).

Код рефлексивних медијалних глагола готово да је уједначена дистрибуција суфикса *-(j)ети* и суфикса *-ити*:

-(j)ети се: Колосеум *се црнео* у мраку (Нен. Љ., РМС). Најзад стаде крај једног колосека на коме *се црнела* једна композиција (Ćosić, В., Кроз књиге и књижевност, ЕК). Загледа се у угао где *се црнела* малена рупа (Petrović, R., Burleska gospodina Peruna boga groma, Bgd, 1974, ЕК). *Црнела се* загатска хрбина ... доле (Давичо 2, 79, ГрРСАНУ). Чорба-макарони *црњела се* од зачина (Вујач. Мир., РМС). На мосту *се црнео* Јован (Bulatović, M., Crveni petao leti prema nebu, Bgd, Zagreb, 1983, ЕК). *Црнеле су се* хумке (Павл. Жив., 136). Оно што *се црнело* у води као прслук, беху његове маљаве груди (Ник. Дан., 28). Спрам снега у цркви *црнеле су се* кнежеве упланцане чизме (Мићић Д. М., 88). Улаз у задњи део камиона *црнео се* као тунел (Поп. Мирос., 281). Три калуђера *су се црњела* међу њима (Килибарда, 83). На раздаљини од десетак метара *црнела су се* вешала (Марков М., 25). Небо *се црнело* над нама (Кост. 3. 1, 93, ГрРСАНУ). Ваздух *се* овде наједном *зацрне* од мрачних четинара (Дуч. Ј. 5, 159, РСАНУ). Наједном *се* пољана *зацрнела* од топова и коња (Јак. С. 1, 36, РСАНУ). *Зацрнело се* небо (Воžović, S., Tebi, моја Dolores, Bgd, 1984, ЕК). Вино *се зацрнело* пред нама (Хумо, СКГЛ НС 15, 162, РСАНУ). *Зацрнела се* у Станојлу сумња (Радић Д. 4, 49, РСАНУ). Слећеле кровне плоче с цркве, *па се зацрњела* она два (Килибарда, 62). Само би *се понекад зацрнело* небо (Павић, 210).

-ити се: *Црнила се* као угљен (Рув. К. 1, 122, ГрРСАНУ). У целом *се* само два ока *црнила* (Змај 1, 403, ГрРСАНУ). *Црнило се* дрво (Miličević, V., Vespuće, АСК, ЕК). *Црнила се* [кућа] под ... брдашцем (Ђор. С. 9, 245, ГрРСАНУ). Под самим ногама Милошевим *црнили су се* снажни бедеми барутане (Uskoković, M., Došljaci, Bgd, 1932, ЕК). Поље ... *се црнило* (Јак. С. 3, 21, ГрРСАНУ). *Црниле су се* на снијегу гараве мрље од распрсаних мина (Ђоп., 103). Жупан ... *приђе* и *поклони се* старој жени, чија *се* сува и малена глава *црнила* на меком душеку (Петр. В., 206). Међу каменим обалама *црнила се* дубока вода (Kračun, S., Krila, АСК, ЕК). Читаво село проплакало, свима *се* јутрос *зацрнило* (Ђор. С. 11, 655, РСАНУ). Око два часа *зацрнила се* улица од силна света (Срем. 15, 18, РСАНУ). Замишљала [је] многобројне асуре које *се зацрниле* од малих ђачића (Ђорђ. М. 1, 66, РСАНУ). Глава *се* младића *зацрнила* на бјелини јастука (Војн. И. 9, 81, РСАНУ). Обала ће *се зацрнити* од калуђера (Перовић М., БВ 1909, 299, ГрРСАНУ).

На паралелну употребу варијанти са суфиксом *-(j)ети*, које се сматрају стандардним, и са суфиксом *-ити*, које представљају одступање од норме, наилази се у текстовима из прве половине XX века, а у новијим код Б. Пекића и дневном листу *Глас*:

-(j)ети се/-ити се: Све *се* капије *црнеле*, испуњене женама (Станк. Б., 176). Служи задрхта рука којом држаше узенгију, јер *се* на прагу кујне *зацрне* он (И., 250) : Кроз прозор већ *се* чекрк на бунару *црнио* (И., 213). У среду, *црнио се* Марко мртав (И., 221). Био је толико замишљен да је прескакао сенке ... што *су се црнеле* као јаркови (Црњ., 38 : 1919 црнеле 245; 1920 црнеле 267; 1930 црнеле 279). Голгота *се црнела* (И., 64 : 1919 црнила 313; 1920 црнила 321). Као престрављена врана *црнео се* [шешир] (Пек. Б., 228) : На зиду *се црнио* инсектоидан робот (И. 6, 112, ГрРСАНУ). *Зацрнело му се* пред очима (Глас 2008, 3560/9) : Небо *се зацрнило* (И. 2009, 3944/5).

Ипак се може приметити да је суфикс *-ити* био заступљенији код писаца у XIX веку и код писаца из првих деценија XX века, и то првенствено пореклом из западније ијекавске говорне зоне, а потом са подручја шумадијско-војвођанског дијалекта. Код новијих писаца се усталио суфикс *-(j)ети*, са изузетком ијекавских, а суфикс *-ити* у другој половини XX века ретко се среће.

За прелазне активне глаголе посведочено је доста потврда. Поред великог броја потврда за стандардне варијанте ових глагола са суфиксом *-ити*, нашли су се и примери за одступање од нормe са суфиксом *-(j)ети*:

-ити: Нарочито га је то *црнило* што га поп ама ни у уста не узима (Лаз. Л., 133). Обележавала слова за њега, а после их *црнила* (Hardi, T., Neznani Džud, Bgd, 1965, ЕК). *Зацрнило* образ пред свијетом (НП Кашик. Н. 1, 8, РСАНУ). *Зацрнила* ми ово образа! (Ђор. С. 6, 306, РСАНУ). Толико нам образ *зацрните* (Stanković, V., Tašana, ЕК). Нову обућу ... ће ... *зацрнити* фиксом (Паун. П. 1, 15, РСАНУ). Отуд иде јато голубова ... *ђе гођ* падоше, ту *зацрнише* (волови и плуг) (НЗаг, Пав. 26, 39, РСАНУ). Била је прилично нарасла гомила ... оружја које је ... многе мајке *зацрнило* до тог дана (Лал. 1, 176, РСАНУ). Они [Швабе] нас *зацрнише* (Ђоп., КБС, 378, РСАНУ). Но све је *зацрнио* прелазак преко Березине (Зеч. Мил. 1, 786, РСАНУ). Нико ме ниси кућу *зацрнио*. Као мени (Михаил. Д. 1, 105). Цео ми живот *зацрнише* (И. 2, 16). Нешто је кратко и немушто узвикнуо ... пре него што је ... ударио у објектив *зацрнивиши* тиме, на трен, наш екран (Арсен. В. 1, 88). Чак је за ту прилику браду *зацрнио* каном (Пол. 13. септембар 2007, ЕК). Кад бих *црнило* у најцрњега *црнила црнио* – не бих вам довољно *нацрнио* очи њене (Живк. М. 1, 51, РСАНУ). Сенкама моје страсти *нацрнио* сам очи твоје (Поповић Б., ЗК 18, 12/6, РСАНУ). *Нацрнио* је био *трепавице* (Црњ., 114). Не можеш [ми] ниједне ове беле власи *оцрнити* (Весел. 6, 251, ГрРСАНУ). Ми смо Милоша *оцрнили* и за неверу огласили (Стер. 7, 118, ГрРСАНУ). *Оцрнише* и нас дјецу (Вул. С., БК 1905, 170, ГрРСАНУ). У чију кућу уљегне [поробција на Божић] *оцрниће* празник (Ђор. С., СКГл 20, 171, ГрРСАНУ). Филип је код кнеза Милоша *оцрнио* Ценића (Јов. С., 38). Нико те на свету не може *оцрнити* тако као фамилија (Нуш. 29, 101, ГрРСАНУ). Он је *оцрнио* своју кривицу тиме што ме је узео под старатељство (Симић Ж. 1, 115, ГрРСАНУ). *Оцрнише* инжењерски сталез (Flobeg, G., Buvar i Pekiše, Bgd, 1964, ЕК). Немојте Лазу [Костића] *оцрнити* (Јесковац М., ЛМС 385, 241, РСАНУ, под обелити). Наругаће се добротинитељу ... због оне хитрине и покретљивости коју сам и ја *оцрнио* у „Капоу” (Tišma, A., Dnevnik 1942–2001, Danas, 29. 8. 2003, ЕК). Време ће их обелити или *оцрнити* (Марков М. 1, 333, РСАНУ, под обелити). Верујем да ме је Кети *оцрнила* (ТВ Пинк, Оркански висови, 12. 2. 2007, превод Ж. Раловић). Догичнога ваља *оцрнити* (Ков. Душ., 29).

-(j)ети: Густа јата птица су шумним лепетом *црнеле* свод сневања (Петр. Гор., 42). Лаје рундов ... да би што потпуније *оцрнео* глупост охолог пауна (Вукас. М. 4, 49, ГрРСАНУ). Сутрадан око цркве у Гламочу мноштво света. Углавном жене. *Зацрнеле* порту (Božović, S., Tebi, moja Dolores, Bgd, 1984, ЕК). Они који су му *зацрнели* завичај, сада хоће његов гроб да утемеље у своју муслиманску нацију

и државу (Тосић Д., Пријатељи, Бгд, 2005, 186). Разумећете што сам неке редове овог писма *зацрнео* (Гат., 274). Мислим ... да би тропско сунце *оцрнело* боју моје коже (Milanković, M., Kroz carstvo nauka, АСК, ЕК).

-ити/-ј)ети: Критичари су *оцрнили* њену књигу (Пол. 28. април 2007, ЕК) : Ни Буш ни Путин нису један другог поименично „*оцрнели*” (И. 2. јун 2007, ЕК).

У грађи су потврђени примери за активне рефлексивне глаголе у стандардној форми са суфиксом *-ити*:

-ити: *Зацрних се* откад уђох у ортаклук с њим! (Крушевац, Стој. Ст., РСАНУ). Мало *се* пријед [Црмничани] *оцрнише*, | у Црмницу Турке уведоше (НП Вук 5, 544, ГрРСАНУ). Многе ће *се* буле *оцрнити* (Ђег. 7, 98, ГрРСАНУ). Рим *се* ... *оцрнио* изабравши за своју мајку и покровитељку – вучицу (Милијаш. 1, 133, ГрРСАНУ). Црни Марко, што *се* *оцрни*? (Нуш. 8, 142, ГрРСАНУ). Други *се* ... пред битку клеветата *оцрнише*, љуто завадише (Петр. В. 13, 158, ГрРСАНУ). Хеј ти, црњаче [црна маско]! Ти мора да *се* понајчешће сећаш Црне Горе кад си *се* тако *уцрнио* и угордио (Кост. Л., РМС).

Према посведоченој грађи може се закључити да, са колебањима, нарочито код рефлексивних медијалних глагола, у савременом језику имамо незнатна одступања од норме и када су посреди медијални и активни глаголи мотивисани придевом *црн*.

2.3.18. П 1960, као и каснији правописи Матице српске (П 1993, Пшк 1997, П 2010), истичу дистинкцију између непрелазног медијалног глагола *шарѐнети* / *шарѐњети* 'постајати шарен' и прелазног активног *шарѐнити* 'чинити шареним'. Међутим, на основу обраде глагола мотивисаних придевом *шарен* у дескриптивним речницима српског језика запажа се да се код медијалних глагола допуштају и варијанте са суфиксом *-ити*. У РМС се наводи прелазни активни глагол *шарѐнити*, чија рефлексивна форма има медијално значење. У РСАНУ се дозвољавају варијанте са оба суфикса – *-(j)ети* и *-ити* – за медијалне глаголе са префиксом *за-*, а за значење у коме се глагол са овим префиксом реализује као прелазни активни дата је напомена да је стандардно само *зашарѐнити*. РМС има одреднице са истим суфиксом за медијални глагол *зашарѐнити* и за прелазни активни глагол *нашарѐнити*. У прикупљеној грађи посведочене су само релевантне потврде за рефлексивне медијалне глаголе, и то непрефиксирани, и свега две за прелазне активне глаголе.

Рефлексивни медијални глаголи јављају се, како грађа показује, са оба суфикса, а исто тако има и аутора код којих ове варијанте алтернирају. Избор једног или другог суфикса не може се објаснити хронолошким или ареалним факторима, јер се оба суфикса срећу кроз читав XX век у језику писаца представника оба изговора. Међутим, запажа се да ипак преовладава суфикс *-ити*:

-(j)ети се: Сва на сунцу, *шаренела се* млада (Bulatović, M., Crveni petao leti prema nebu, Bgd, Zagreb, 1983, ЕК). Изашао на калдрму што *се шаренела* на сунцу (Ćosić, D., Koreni, АСК, ЕК). Високо горе *шаренео се* плакат (Mihailović, D., Uhvati zvezdu padalicu, Bgd, 1984, ЕК). Испецали га обадови да му *се шаље* чело (Килибарда, 109).

-ити се: На углу улице ... већ би *се шаренила* ... упаљена пекарница (Stanković, B., Gazda Mladen, АСК, ЕК). На жућкастој хартији, истргнутој из ђачке свеске, *шаренила се* порука (Павл. Жив., 64). Живот у Терезијенталу *шаренио се* као никада раније (Поп. Мирос., 152). Безброј имена, адреса већ непостојећих твртки, продаваца и радњи које више одавно не раде, *шаренили су се* по старим страницама новина (Pavić, M., Hazarski гећник, АСК, ЕК). *Шаренили су се* комади свилених димија (Лубарда В., 166). Улица *се шаренила* од раширених кишобрана (Albahari, D., Sudija Dimitrijević, ЕК). Међу тим огласима наметљиво *се шаренио* један који је био штампан у тискари Ђаковачке бискупије (Petranović, B., Srbija u Drugom svetskom ratu 1939–1945, Bgd, 1992, ЕК). *Зашиаренила се* [улица] од људи и жена (Каш. 1, 9, РСАНУ).

-(j)ети се/-ити се: Иза њих *се шаренеле* две покретне стражаре од дасака (Уск., 8) : *Шарениле су се* разнолике боје (И., 95). У рафовима *се шаренила* повесма вунице (И., 111). Локве сјајне воде *шаренеле се* пред крчком (Црњ., 38 : 1919 шарениле 254; 1920 шарениле 266; 1930 шарениле 279). Стабла рачвастих храстова *шаренела су се* од златно-зелених крљушти рђе (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, 1974, прев. М. Moskovljević, ЕК) : Трг *се богато шаренио* од козачких лампаза (И.). *Шаренила се* степа (И.). Плочници Сланије јуче око 14 часова *шаренили су се* од претрпаних тезги (Пол. 29. децембар 2007, ЕК) : Али *се хол шаренио* од „заклићених” страначких ревера (И. 6. март 2008, ЕК). Свечани поноћни ватромет ... *шаренио се* београдским небом (И. 3. јануар 2009, ЕК).

За прелазни активни глагол потврде су следеће:

-ити: Ласте и друге тице *зашиарениле* цео простор (Вељ. М. 3, 159, РСАНУ). Зациганити [значи] одвише вез *нашаренити* (Бел. 1, 87, РСАНУ).

Према потврдама, може се рећи да доминира суфикс *-ити* код рефлексивних медијалних глагола, али да се исправност не може оспорити суфиксу *-(j)ети*. За очување опозиције између медијалних и активних глагола на основу језичке праксе не могу се донети чврсте препоруке, већ остаје оно што стоји у нормативни приручницима – дублетност или конкуренција суфикса *-(j)ети* и *-ити*.

2.3.19. Анализом грађе може се потврдити Клајнова (2002) тврдња да су прелазни активни глаголи мотивисани придевом са значењем боје у ишчежавању. У честој употреби су медијални и активни глаголи од придева *бео*, *светао* и *црн*, па је између глагола *белети* / *бијелети* – *белити* / *бијелити*, *светлети* / *свијетљети* – *светлити* / *свијетлити*, *црнети* / *црњети* – *црнити* (и појединих њихових префиксираних образовања) формална и семантичко-синтаксичка опозиција добро очувана. Остали се глаголи спорадично реализују као прелазни активни,

нпр. *жу̀тити*, *вра̀нити*, *та̀мнити* и сл. Употреба суфикса *-(j)ети* забележена је у неколико случајева код прелазних активних глагола мотивисаних придевом *бео*, *блед*, *зелен*, *плав*, *светао*, *црн*, *сед*, али се не може говорити о израженој тенденцији код ове групе глагола.

Већина глагола мотивисана придевом са значењем боје је инхативна, тј. користи се у значењу 'поста(ја)ти онаквим што значи придев, добија ту боју' и има суфикс *-(j)ети*: као *бл(и)ед(j)ети*, *мо̀дрети*, *румѐнети* / *румѐњети*, *с(и)ед(j)ети*, *си́в(j)ети*, *црв̀нети* / *црв̀њети* и сл. Код ових се глагола суфикс *-ити* углавном јавља код старијих писаца (до средине XX века), а код савремених су колебања и одступања ретка. Међутим, код рефлексивних медијалних глагола знатно је распрострањенији суфикс *-ити* независно од тога из ког је времена писац и из ког краја.

Како је грађа показала (уп. примере код *мо̀дрети се*, *плавети се*, *светлети се*), употреба инструментала уз глаголе визуелне перцепције боје није ретка појава у српском језику у књижевноуметничком стилу (уп. Марић 2012: 198).

2.4. Глаголи мотивисани придевима на *-ав* и од њих префиксирани глаголи

2.4.0. Како су учили наши граматичари (Стевановић 1964: 613, Клајн 2002¹⁴¹), код глагола мотивисаних придевом који се завршава на *-ав* преовладава суфикс *-ити* и када су непрелазни медијални и када су прелазни активни.¹⁴² Иако Белићев Правопис (Белић 1950) наводи овакве глаголе са суфиксом *-(j)ети* када имају значење 'поста(ја)ти онаквим што значи мотивни придев', у језичкој пракси они се повлаче из употребе. У *Обратном речнику српскога језика* (Николић 2000) регист-

¹⁴¹ Стевановић (1964: 581–582) наводи глаголе, нпр.: *оглу̀навети*, *омршѝвети*, *храпа̀вета* итд., Клајн (2002) глаголе *олабавити*, *омршавити*, *оглунавити*, *омлитавити*, *оћелавити*, *оћоравити*.

¹⁴² Већина ових глагола чини један акценатски тип. Они имају дублетни акценат: или краткосилазни на првом слогу мотивног придева, односно краткоузлазни на префиксу или дугоузлазни на *-ав*-. Белић 1950 наводи први тип, а П 1960 предност даје другом типу, у РСАНУ, РМС и ОРСЈ дају се дублетни акценатски ликови. Овде ће се, ради економисања простором, наводити углавном варијанта са дугоузлазним акцентом. Ово је погодно јер се место акцента не мења при префиксацији.

ровано је 226 глагола изведених од придева на *-ав*¹⁴³ који се завршавају суфиксом *-ити*, а само један суфиксом *-(j)ети* (*одртáв(j)ети*)¹⁴⁴. Дакле, ова тенденција супституције суфикса *-(j)ети* суфиксом *-ити* остварена је у великој мери, међутим, у прикупљеном корпусу нашле су се потврде и за глаголе са суфиксом *-(j)ети* када су непрелазни медијални.

2.4.1. Код глагола мотивисаних придевом *блесав* посведочене су ретке потврде за суфикс *-(j)ети* када су медијални. Наиме, Белић 1950 наводи непрефиксирани глаголе са оба суфикса: *блѣсав(j)ети* и *блѣсавити*, без прецизирања семантике, док се у П 1960 налази само глагол са суфиксом *-ити*: *блесáвити*, *блѣсáвѣм* / *блѣсавити*, *-ѣм*. Такође и Вуковић 1949 сматра да је исправније *блесавити* него *блесавјети*. Када је о префиксираним глаголима реч, код Белића 1950 стоји *облесав(j)ети*, а варијанту са овим суфиксом Вуковић 1949 сматра дијалектизмом. У П 1960 наведени су глаголи *облесáвити* и *поблесáвити* са значењима 'учинити блесавим' и 'постати блесав'. РСАНУ има глагол *блесáв(j)ети* 'постајати блесав', док прва семантичка реализација глагола *блесáвити* има значење 'чинити блесавим', а друга 'постајати блесав', што се квалификује као некњижевно и упућује на *блесáвети*. Рефлексивна форма *блесáвити се* значи 'правити се блесав'. Овакав поступак је примењен и код префиксираних глагола *зблесáвити* и *облесáвити*, с тим што се глагол са суфиксом *-ити* не квалификује као некњижевни у значењу 'постати блесав'. Међутим, РСАНУ има само медијални глагол *изблесáв(j)ети*. РМС доноси све поменуте глаголе мотивисане овим придевом, али само са суфиксом *-ити*. Једино је са префиксом *по-* наведен и глагол са суфиксом *-(j)ети*: *поблесáв(j)ети*, који се реализује као непрелазни медијални, и глагол са суфиксом *-ити*: *поблесáвити*, који може бити и прелазни активни и непрелазни медијални.

¹⁴³ Аутор овог речника је, према сведочењу Р. Драгићевић (2007: 194), приметио да придеви на *-ав*, са ретким изузецима попут *блистав*, имају непожељно значење, односно да се њима изражава непожељна особина, те она сматра да се суфикс *-ав* може уврстити у ред суфикса субјективне оцене. Самим тим, ако је мотивна база експресивно обојена, то се преноси и на дериват, те већина ових глагола не спада у неутралну лексику. О творбеној мотивисаности и семантици придева на *-ав* детаљније у Драгићевић 2001: 92–95.

¹⁴⁴ Тако, у РСАНУ и РМС, поред ове варијанте са суфиксом *-(j)ети*, стоји и дублетно *одртáвити*. Међутим, у грађи је свега три примера, два за прву и један за другу варијанту:

-(j)ети: Он неком да суди ... *Одртавео* као кљусина (Радић С. 5, 248, РСАНУ).
Беше *одртавео* (Павл. Жив., 197).

-ити: Пази само колико си отрбатио и *одртавио* (Богд. М. 1, 115, РСАНУ).

За непрелазне медијалне глаголе са суфиксом *-(j)ети*, осим потврда *заблесáв(j)ети* и *облесáв(j)ети* у Р–К 2 (РСАНУ), нашле су се још само две потврде:

-(j)ети: Насмеја се, па рече да су та два крвника седела, као бабе, зато, што су били остарели и *заблесавели* (Стрјански, М., *Seobe druga knjiga*, АСК, ЕК). Жена му је била већ скоро *облесавела* (Ац. 2, 63, РСАНУ).

Насупрот томе, у грађи је засведочен велики број потврда за непрелазне медијалне глаголе са суфиксом *-ити*:

-ити: Ваља склонити ... оне који су *заблесавили* услед ове болести (Поп. Добр. 1, 495, РСАНУ). Радојка ме воли, *заблесавила* (Радић Д. 2, 39, РСАНУ). Био је ... *заблесавио* од умора (Давичо, РМС). Нешто сам све *заблесавио* од умора (Разг.). Зато смо овако *облесавили* од превелике радости (Кик. 2, 208, РСАНУ). *Облесавио* Шваба, пошло буре низбрдо (Сек. 5, 179, РСАНУ). Оглувео је ... и *поблесавио* (Радић Д. 7, 31, ГрРСАНУ). Свекри *поблесавише* од муке (Црњ. 1, 194, ГрРСАНУ). Цар због свега овога је већ сасвим *поблесавио* (Наšek, J., *Doživljaji dobrog vojnika Švejka u Prvom svetskom ratu*, 1, Bgd, 1989, prev. S. Vinaver, ЕК). Шта разуме под тим тај човек што је *поблесавио* од чињеница (Remark, E. M., *Српni obelisk*, Subotica, Bgd, 1978, prev. V. Petrović, ЕК). Ви ћете у најскорије време сасвим *поблесавити* (Пљф, I., Petrov, J., *Dvanaest stolica*, ASPAC, ЕК). *Поблесавила* је под старост (Лал. 1, 60, ГрРСАНУ). Петар Костић *поблесавио*, пада испод сијалице (Исак. А. 2, 94, ГрРСАНУ). *Поблесавићу* без тебе (Капор, 157). Мали политичар је *поблесавио* за музиком (Сав. Мил. 1, 48, ГрРСАНУ). Били смо утањили с ловом ... оћоравили и *поблесавили* (Стев. В. 1, 127, ГрРСАНУ). Већина њих била је *поблесавила* (Роповић, В., *Poslednji regruti Velike Armije*, Danas, 1. 12. 2003, ЕК). Нисам *поблесавио*, нити ме нарочито инспирише хладан челик (Пол 9. новембар 2008, ЕК).

Рефлексивни медијални глаголи такође се јављају са суфиксом *-ити*:

-ити се: То је било стварно задовољство читаво време, и снимити филм, и са свим тим дивним људима *се блесавити* шездесет дана (Балашевић Ђ., Пол. 15. април 2010, ЕК). Но „у Цвећњаку” су се још дуго *блесавила* његова пуна бедра (Пљф, I., Petrov, J., *Dvanaest stolica*, ASPAC, ЕК). Толико сам *се била заблесавила* у Мишелина да нисам ни приметила како стојимо у рецепцији хотела (Капор, 120).

За прелазни активни глагол забележене су две потврде са суфиксом *-ити*:

-ити: Ако га је онај ударац онако ошамутио и рум онолико *заблесавио*, као што изгледа да јесте, тај се неће скоро сетити свога ножа (Твен, М., *Tom Sojer*, ASPAC, ЕК). *Облесавила* ме изнемоглост (Исак. А. 2, 251, РСАНУ).

У стандардном српском језику код глагола мотивисаних придевом *блесав* преовладава суфикс *-ити* без обзира на глаголски род и семантику. Медијални глаголи са суфиксом *-(j)ети* повлаче се из употребе и могу се сматрати секундарним варијантама.

2.4.2. П 1960 наводи да глаголи *бљута́вити* и *обљута́вити* могу имати два значења: '(у)чинити бљутавим' и 'поста(ја)ти бљутав', што својом грађом потврђују дескриптивни речници. У РСАНУ налази се глагол *избљута́вити*, али се реализује само као непрелазни медијални, а глагол *обљута́в(ј)ети* је квалификован као некњижевни и упућује се на *обљута́вити*, у чијој се полисемној структури налазе реализације у којима је овај глагол и медијални и активни. У грађи је забележен подједнак број префиксираних непрелазних медијалних глагола са суфиксом *-(ј)ети* и са суфиксом *-ити*, док за прелазни активни глагол није било индикативних потврда:

-(ј)ети: Краљевство ... је било скроз *обљутавело* (Нов. 4, 110, РСАНУ). Со земљина беше *обљутавела* (Мил. М. Ђ. 11, 159, РСАНУ). Ево се навршава убрзо година да нико зрна соли није видео. *Обљутавео* живот, омлитавели људи и убледела деца (Андрић 9, 13, РСАНУ).

-ити: Пиће је *избљутавило* (БиХ, Грђ. 1, РСАНУ). Вино им је већ *обљутавило* (Весел. 11, 81, РСАНУ). Од тога му је душа *обљутавила* (Стеф. Св. 4, 11, РСАНУ). Не треба јој победа, *обљутавила* је (Миљ. 2, 76, РСАНУ).

Дакле, непрелазни медијални глаголи са суфиксом *-(ј)ети*, на основу посведочених потврда, не могу се оквалификовати као некњижевни, већ као споредне варијанте.

2.4.3. Глаголи мотивисани придевом *буђав* медијални су, било да су рефлексивни или не. Белић 1950 даје само *буђавети*, а П 1960 супротно – *буђавити*. Непрефиксирани глагол са овим суфиксом наводе и П 1993 и Пшк 1997, без прецизирања семантике. Исте препоруке за њихова префиксирана образовања са *по-* и *у-* дају се и код Белића 1950 и у П 1960. РСАНУ има одредницу *буђав(ј)ети* са напоменом да је најчешће ек. и ијек. *буђавити*. Код префиксираних глагола *за-*, *по-*, *у-буђавити* наводи се само форма на *-ити* и у РСАНУ и у РМС, што одражава стање у језичкој пракси:

-ити: Драгоцености и [дукати] ... су *буђавили* негде под земљом (Маш. 1, 101, РСАНУ). Знам да је тренутак да проверим да ли је поклопац на веш машини подигнут ... да гумени обруч не би *буђавио* од влаге (Velikić, D., Ruski prozor, ЕК). Ваља да видите ... да није слама у сламњачи *забуђавила* (Ђорђ. Вл. 5, 23, РСАНУ). Умрљао се, *забуђавио*, рогозом се препасао (Јавор 1875, 91, РСАНУ). Ја ово [рану] носим од пунских ратова ... па да је од мермера, *убуђавила* би се (Борба 1959, РМС).

2.4.4. Белић 1950 за значење 'постајати глупав' дозвољава дублете: *глупав(ј)ети* – *глупавити*, али са префиксом *о-* у овом значењу бележи само глагол са суфиксом *-(ј)ети*: *оглупав(ј)ети*, док Вуковић 1949 сматра да је боље *о-*, *глупавити* од *о-*, *глупавјети*. П 1960 ове глаголе наводи са суфиксом *-ити*, приписујући им два значења: '(у)чинити глуп-

павим' и 'поста(ја)ти глупав'. П 2010 наводи дублете *оглупав(ј)ети* и *оглупавити*, са напоменом да су данас равноправни у истом значењу (по свему судећи, медијалном). Када су посреди непрефиксирани глаголи мотивисани придевом *глупав*, РСАНУ за медијални глагол дозвољава дублетно *глупáв(ј)ети* и *глупáвити*, што се види из заглавља речничког чланка, где међу овим варијантама стоји знак једнакости, а испред значења у коме се овај глагол реализује као каузативни у загради стоји: *глупáвити*. Насупрот томе, РМС као стандардну издваја варијанту са суфиксом *-ити*, што чини и РСАНУ за префиксирани глаголе *заглупáвити* и *оглупáвити*, који се према потврдама из књижевних дела реализују са значењем 'постати глупав'. Значење 'учинити глупавим' код глагола са префиксом *о-* успостављено је на основу П 1960. У РМС се стандардним сматра такође глагол са суфиксом *-ити*: *оглупáвити*, а као контролна одредница даје се глагол са суфиксом *-(j)ети*: *оглупáв(ј)ети*. У грађи је посведочено по неколико потврда из XX века са оба суфикса за непрелазне медијалне глаголе, што указује на то да се варијантама са суфиксом *-(j)ети* (код глагола са префиксом *о-*) још увек не може оспорити припадност књижевнојезичком стандарду:

-(j)ети: Рече Ирцу да је његов отац у истину *оглупавео* (Petrović, R., Sa silama nemeđljivim, Bgd, 1977, ЕК). Немам уза се никога, осим старе Бјелоконске, ал' и она ми је одлетела, а и *оглупавела* од старости (Dostojevski, Idiot, ЕК). Мислиш да је твоја стара добра учитељица сасвим *оглупавела* (Киш Д., е., Ноћ и магла).

-ити: Доста се *глупавило* међу овим ситним ... људима. Сад ће тек да се почне живети новим, правим животом (Њор. С. 12, 142, РСАНУ). Баш сам била потпуно *оглупавила* (Цвет. К. 1, 70, РСАНУ). Или сам ја *оглупавио* (Макс. Ј. 2, 79, РСАНУ). Ти ћеш *оглупавити* од верности! (Ковач 1, 110, РСАНУ). На часну реч, *оглупавио* је (Prus, V., Lutka, ASPAC, ЕК). Напио се, *оглупавио* – постао паметан (Dostojevski, Braća Karamazovi, ЕК). Чуж: ја сам просто *оглупавила* (Dostojevski, Poniženi i uvređeni, Bgd, 1975, ЕК).

Посведочена је и једна потврда за каузативни глагол са префиксом *за-*, што речници нису регистровали. Овај глагол има одговарајуће творбено обличење – суфикс *-ити*:

-ити: Лик јунакиње ... коју је муж до краја *заглупавио* и заплашио, близак је Јевгенији Јаковљевој (Adamović, V., Umetnik i bolest, Bgd, 2007, ЕК).

2.4.5. Од мотивне речи *грбав* Белић 1950 наводи глагол са суфиксом *-(j)ети*: *гр̑бав(ј)ети*, а П 1960 са суфиксом *-ити*: *гр̑бавити* / *гр̑бáвити*, са полисемном раслојеношћу 'чинити грбавим' и 'постајати грбав'. Вуковић 1949 сматра да је боље користити варијанту *грбавити* него *грбавјети* у значењу 'постајати грбав', док П 2010 у т. 8ђ истиче да је једино исправно *грбавити*, а да су форме на *-(j)ети* потпуно потиснуте из употребе и да се срећу само у речницима. РСАНУ наводи гла-

гол *грбáв(ј)ети* као контролну одредницу, а испред значења 'постајати грбав' у полисемној структури лексеме *грбáвити (се)* наводи дублетну варијанту са суфиксом *-(ј)ети*. У РМС су обрађени медијални глаголи са суфиксом *-ити*: *грбáвити (се)* и *погрбáвити (се)*. Оба речника имају медијални глагол *згрбáвити (се)* 'постати грбав' и *изгрбáвити (се)*, који се у нереклексивној форми реализује као прелазни активни са значењем 'учинити грбавим', а у рефлексивној као медијални са значењем 'по-стати грбав'. Што се тиче глагола са префиксом *о-*, Белић 1950 наводи *òгрбав(ј)ети*, а П 1960 *огрбáвити*, док РМС има контролну одредницу *огрбáв(ј)ети*, која се упућује на *огрбáвити*, што се сматра стандардном варијантом за непрелазни медијални глагол. РСАНУ има речничке чланке за обе варијанте, с тим што се глагол са суфиксом *-(ј)ети* упућује на глагол са суфиксом *-ити*, који се реализује само као непрелазни медијални.

У грађи су се нашли за нереклексивне медијалне глаголе примери са оба суфикса, а за рефлексивне само са суфиксом *-ити*, док релевантних потврда за прелазни активни глагол није било:

-(ј)ети: Ана *грбавеше, грбавеше* (Призрен, Чем., РСАНУ). Годинама повијен над радном плочом, узалуд и *огрбавео*: увек је обраћао пажњу на сва догађања у радионици (Пан. И., 81).

-ити: *Огрбависмо* орући и копајући (СН 1910, 1524, РСАНУ). Зато је пре времена ... *огрбавио* (Срем. 14, 110, РСАНУ). Леђа су му *огрбавила* од бремена (Лал. 7, 94, РСАНУ).

-ити се: Она *се грбавила* од зоре до ноћи (Ostrovski, N., *Kako se kalio čelik*, Bgd, 1976, ЕК). Људи *се* просто *изгрбавили* у борби (Звоно 1910, 174/1, РСАНУ). Мало *се погрбавио* (Моск., РМС).

2.4.6. У Белићевом Правопису (Белић 1950) наводи се само глагол *губáв(ј)ети*, што Вуковић 1949 сматра нестандартном варијантом. Код префиксираног глагола Белић 1950 у ијекавском дозвољава и *òгубавјети* и *òгубавити*, а само *òгубавети* у екавском. П 1960 исправним сматра глагол са суфиксом *-ити*, с тим што не прецизира његово значење. РСАНУ има одреднице *губáв(ј)ети* и *огубáв(ј)ети* у значењу 'пост(ај)ати губав', али у истом значењу има са суфиксом *-ити* префиксирани глагол *загубáвити*. Глагол *губáвити* је у овом речнику прелазни активни глагол, а *огубáвити* развија у оквиру своје полисемне структуре и значење у ком је медијалан и у ком је активан, а у рефлексивној форми реализује се само као медијални. Грађа којом се располаже веома је оскудна и покрајински маркирана (пример са суфиксом *-(ј)ети* потиче из народних умотворина забележених у сврљишком крају) за прецизније коментаре о дистрибуцији ових двају суфикса:

-(j)ети: Среће не имао, | Огрбавео и *огубавео* | Туђин ти по авлији шетао (Митић С., Раск. 26, 17, ГрРСАНУ).

-ити (се): Надамо се, да ће у тој племенитој служби и сам *огубавити* (Шоп Н., Зап. 1927, 273, РСАНУ). Све ми *се* козе огубале (или *огубавиле*) (Змај 4, РСАНУ).

2.4.7. За покрајински глагол мотивисан придевом *гушав* Белић 1950 наводи екавски *огушавети*, а ијекавски и *огушавјети* и *огушавити*, а П 1960 *огушавити* у значењу 'постати гушав, добити гушу, струму'. РСАНУ истиче равноправност глагола са суфиксом *-(j)ети* и *-ити*: *гушав(j)ети* и *гушавити*, али код префиксираних глагола наводи само суфикс *-ити*: *загушавити* и *огушавити* (с тим што овај последњи глагол у једном од својих значења може бити прелазни активни). Сви су примери у презенту, осим једног са суфиксом *-(j)ети* и Вукове одреднице у *Српском рјечнику* са суфиксом *-ити*, те се не може рећи шта преовладава:

-(j)ети: Она је строго пазила да одмах по том хукне у прсте којима је [дете] дохватило гушу, уверавајући да се тако ваља, иначе ће *огушавети* (Ац. 2, 53, РСАНУ).

-ити: *огушавити* (Вук, Рј.).

2.4.8. Према РСАНУ, глагол *ожилавити* може бити и прелазни активни и непрелазни медијални, а према РМС, само активни. Занимљиво је да се у 17. књизи РСАНУ налази глагол *ожилав(j)ети*, са напоменом да је некњижевно *ожилавити* у значењу 'постати жилав, тврд'. И обрнуто, код глагола *ожилавити* испред значења 'учинити жилавим, стврнути'¹⁴⁵ стоји да је некњижевно *ожилав(j)ети*. Рефлексивне форме наводе се код глагола са суфиксом *-ити*, иако су медијалне. У грађи је посведочен и рефлексивни медијални глагол са префиксом *у-*. Међутим, потврда за прелазне глаголе нема, док је за медијалне глаголе нађено неколико, од којих је једна са суфиксом *-(j)ети* и три са *-ити*. То указује на то да се медијални глаголи са суфиксом *-(j)ети* могу сматрати секундарним:

-(j)ети: Зрно је *ожилавело* тако, да кад се притисне, не пушта никакву течност (Марк. Ј. 2, 40, РСАНУ).

-ити: Печење се било упарило и *ожилавило* (Лал. 2, 165, РСАНУ). Бајато месо, дуго стајало, па *ожилавило* (Колубара, Бај. Т., РСАНУ).

-ити се: Моје *се* тело *ужилавило* (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК).

2.4.9. Поред бројних глагола мотивисаних придевима са живим и продуктивним суфиксом *-ав*, *-ава*, *-аво* (Скок 1971: под *-ав²*, *-ава*, *-аво*), који се додаје на различите основе, овој групи се може прикључити и

¹⁴⁵ Према РМС, овај глагол може значити и 'добијати жиле' и у рефлексивној и у нерелексивној форми.

глагол који је мотивисан придевом *здрав*, са општесловенским суфиксом *-(a)в, -ва, -во* (Скок 1971: под *-(a)в¹, -ва, -во*), који се додаје на неживе самогласничке основе.¹⁴⁶ Глаголи чија је мотивациона база придев *здрав* у предикатској служби имају суфикс *-ити* у новијем језику када значе 'постати здрав'. Тако, у РСАНУ и РМС стоји глаголи *здравити (се)*, који се у једном од својих значења реализује као инхоативни 'постајати здрав', *издравити*, који такође може имати значење 'постати здрав', али и каузативно 'учинити здравим'. Белић 1950 инсистира на очувању дистинкције између глагола *òздрав(ј)ети* 'постати здрав' и *òздравити* 'учинити здравим', док П 1960 у обе семантичко-синтаксичке реализације стандардном сматра варијанту са суфиксом *-ити*. У РМС се глагол *òздрав(ј)ети* не искључује из стандарда, већ се његова секундарност показује упућивањем на глагол са суфиксом *-ити*, тј. на његово значење 'постати здрав'. Глагол *òздравити* у овом речнику у својој полисемној структури садржи и значење у коме се остварује као каузативни 'учинити здравим'. Међутим, у 17. књизи РСАНУ варијанта *òздрав(ј)ети* квалификује се као некњижевна, без обзира на семантичко-синтаксичку вредност. У РМС има још неколико глагола мотивисаних придевом *здрав*: *пòздравити* 'прилично се опоравити, оздравити', *пòдздравити*, *прèздравити*, *прìздравити*, а у РСАНУ и *онèздравити*.

У грађи су се нашле следеће потврде:

-(ј)ети: Одморила се [баба], *оздравела*, па 'оће да живи (Весел. 11, 468, ГрРСАНУ). Дигао се с постеље, *оздравео* је (Јакш. Ђ., РМС). У сну се њој прикаже нека прилика и каже јој како треба ... [у извору] да се окупа па ће одмах *оздравети* (Стевановић Ч., Кар. 1900, 190, РСАНУ). Да би [женско дете] *оздравело*, обуку му мушко одело (Ђорђ. Т., РМС). Спасојева Ленка *оздравела* (Радић Д. 1, 81, РСАНУ). Рекао му је чичко Прван ... *Оздравео* сам; могу сам (Павл. Жив., 107). Илинка необично весела, што је Видак *прездравео* (Лаз. Л., 332–333). Милијана ... кроз неко време *прездравела* (Михаил. Д. 2, 106, 140).

-ити: Одмах каже да је *издравила* (НП Шаул. 1, 11, РСАНУ). Милка је хвала Богу са свим *издравила* (Лаз. Л., 472). Брат ... је *онездравио* (Ђотрђ. Т. 17, 244, РСАНУ). Драгој очи *оздравиле* (НП, Раск. 27, 8, РСАНУ). Тако ми се чинило да је тамо нешто тешко, тамно, мистериозно! Гатке из детињства; о доктору који убија здравог човека само зато, да види како је могао *оздравити* (Лаз. Л., 271). Ако не престанете да мислите на себе, нећете никад *оздравити* (Pupin, M., Sa rašnjaka do naučenjaka, АСК, ЕК). *Оздравиће* лако (Мат., 51). Њој се чак откиде почетак једне реченице: – Кад једног дана будеш *оздравио*... (Ćosić, V., Dva carstva, Bgd, 1928, ЕК). До августа одред је већ био потпуно *оздравио* (Поп. Ј., РМС). Ишао сам да донесем кинина и обећао да ће деран свакако *оздравити* (Petrović, R., Afrika, Bgd,

¹⁴⁶ Глаголи мотивисани придевима са овим суфиксом: *живе, плав* и *сив* понашају се другачије због формалних и семантичких особености (не завршавају се на *-ав* или припадају придевима са значењем боје), па су обрађени на другом месту.

ЕК). Петар је *оздравио*, а старац наставио да куња (Sekulić, I., Kronika palanačkog groblja, АСК, ЕК). Болесник који се не помири са чињеницом да је болестан неће никад *оздравити* (Андрић 14, 58, РСАНУ). Каткад ми се учини, да ћу *оздравити* (Црњ., 181). *Оздрави* ћете (Десн., 32). Онда је *оздравила* (Вербер, 112). Кажеш да ће тата *оздравити* (Минд. 3., 309). Можда ћу *оздравити* (Селим. 2, 214). Одавно сам *оздравио*, Андрија (Велм. С., 291). Стомак је такође *оздравио* (Поп. Мирс., 159). Но ваљда ће дати бог и *оздравиће* ... И Левач је стварно *оздравио* (Павић, 66). Немој ме сада уверавати како ћу *оздравити* (Гат., 219). Оптужен је након што је неким чудом потпуно *оздравио* (Глас 2009, 3849/24). Истина, нисам још сасвим *прездравила* (Šolohov, M., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК). Познато је да се Ерио са тог пута вратио болестан и да је једва *прездравио* (Киш Д., е., Гробница за Бориса Давидовича). Потом су *прездравили* бусенови трава (Петр. Гор., 212). Да ли зато да би ти њихови рањеници брже *прездравили*? (Ненад. Д., 124). И након што је мало *прездравио*, поново се вратио на ратиште (Пол. 6. мај 20008, ЕК).

Малобројне потврде за прелазни активни, каузативни глагол имају суфикс *-ити*:

-ити: Могао би га [Нику] *издравити* (Ћип. 3, 24, РСАНУ). Мени ће је госпа *оздравити* (НП Вук 1, 579, РСАНУ). Ја не могу ... коњима ноге *оздравити* (НП Бос., 82, РСАНУ). Њихова трговина [је] мирисно и љекарско уље с којим кажу да могу *оздравити* сваку болест (Богиш. 1, 190, РСАНУ). За почетак важно је *оздравити* оно што је витално (Пол. 31. октобар 2000, ЕК). Требало је ... *оздравити* Русију изнутра (Živanov, S., Rusija i gaskol Evrope, Bgd, 2005, ЕК).

Како грађа сведочи, у савременом српском стандардном језику је неутралисана формална опозиција између медијалних и активних глагола мотивисаних придевом *здрав* у корист суфикса *-ити*. Потврде за глаголе са суфиксом *-(j)ети* срећу се ретко, и то у екавским текстовима из XIX века и до средине XX века, а у другој поливини XX века регистроване су код Ж. Павловића и Д. Михаиловића, који облике типа *оздравео* употребљавају у функцији карактеризације јунака из старијих штокавских дијалеката екавског изговора. Л. Лазаревић овај суфикс користи код глагола са префиксом *пре-*, а код глагола са префиксом *из-* и *о-* користи суфикс *-ити*. С обзиром на ареалну и хронолошку ограниченост дистрибуције суфикса *-(j)ети* код медијалних глагола мотивисаних придевом *здрав*, употреба варијанти са овим творбеним уобличењем остаје ван стандарда, као уплив из дијалекатске базе писца (његовог јунака) или говорника.

2.4.10. С друге стране, иако у РСАНУ и у РМС имамо само одреднице *зрикавити* 'разроко гледати' и *озрикавити* 'постати зрикав', у нашој грађи се нашао и један пример, и то новији, из преводне књижевности, са суфиксом *-(j)ети*, док су примери са суфиксом *-ити* из разговорног језика. Ипак, мало је потврда за чвршће препоруке:

-(j)ети: [Шегрт] је од претераног рада *озрикавео* (Пан. И., 485).

-ити: Цео дан буљим у једно место, бојим се *озрикавићу* (Јабучје, Лајковац, Бај. Т., РСАНУ). *Озрикавио* је гледајући цео дан у телевизор (Ред., РСАНУ).

2.4.11. Глагол *кòравити* је, према лексикографском опису у РСАНУ и РМС, медијалан, са значењем 'постајати корав' и у нереклексивној и у рефлексивној форми. Такво семантичко устројство има и префиксирани глагол *закòравити* (*се*). Сасвим је оправдан посупак лексикографа, где се под *окорáвити* каже да је *окоравети* дијалекатска екавска форма. За ове глаголе није било релевантних примера, осим нестандартних из архаичних екавских говора:

-(j)ети: Руке Лучничана „*окоравеле* од работу” ... нису, ето, изгубиле осећај за најфиније лирске трептаје (Павловић М., Раск. 23, 59, РСАНУ). Руке су ми *окоравеле* (Лужница, Манић Ф. Д., Раск. 23, 64, РСАНУ).

2.4.12. Када су посредни глаголи мотивисани придевом *крвав*, само су код непрелазних медијалних глагола са префиксом *за-*, поред варијанти са суфиксом *-ити*, регистроване и варијанте са суфиксом *-(j)ети*. Тако, РСАНУ даје контролну одредницу *закрвáв(j)ети*, а под *закрвáвити* у значењу 'постати крвав' наводи дублетну варијанту, мада грађа показује да је суфикс *-ити* обичнији. Међутим, код рефлексивних глагола са овим префиксом среће се искључиво суфикс *-ити*.

-(j)ети: Очи нам *закрвавеле* (Гол. М. 1, 74, РСАНУ). Сунце [се] наслонило на босанска брда и снег *закрвавео* (Вид. А., СКГл НС 39, 414, РСАНУ).

-ити: Беоњаче му од зла *закрвавиле* (Весел. 6, 25, РСАНУ). Буковчанину очи *закрвавиле* (Мат., 84). *Закрвавио* сам (Анђел. 2, 76, РСАНУ). Очи *закрвавише* и зуби зашкргуташе (Воžović, G., Kosovske griče, АСК, ЕК). На његовим кратким беличастим трепавицама пушило се иње, смеђе очи *закрвавиле* од зиме, помодреле (Šolohov, M., Tihi Don, I, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК). Очи су му засузиле и *закрвавиле* (Ман, Т., Čarobni breg, prev. M. Đorđević i N. Polovina, ЕК). Кад би му очи *закрвавиле*, мајстор би намигнуо Петлићу (Savić, M., Mladići iz Raške, Bgd, 1977, ЕК). *Закрвавиле* су очи (Брат. Р., 151).

-ити се: Очи му се *закрвавиле* (Ђор. С., РМС). Очи му се беху *закрвавиле* (Стпјански, М., Seobe, АСК, ЕК). Очи му се *закрвавиле* (Ман. Н. 1, 170, РСАНУ). Притиснух руком [усне], оне се *закрвавише* (Воžović, S., Tebi, moja Dolores, Bgd, 1984, ЕК). То не бејаху моје свиле од којих им се *закрвавише* очи (Киш. Д., е., Гробница за Бориса Давидовича). Небо се *закрвавило* (Гортан Д., РСАНУ). Очи ... [му се] *закрвавише* од беса (Пан. И., 83).

Остали глаголи мотивисани придевом *крвав* – непрефиксирани и префиксирани – посведочени су само са суфиксом *-ити*, независно од рода и семантике. За глагол *крвáвити* семантичка дистинкција се успоставља према глаголу *крвáрити*. *Крвáрити* значи првенствено 'пуштати крв' (нпр. *рана крвари*), а *крвáвити* значи 'чинити крвавим',

али се у језичкој пракси среће и обрнута употреба. Тако, Белић 1950 и СЈП наводе глагол *крвāvити* са значењима 'чинити што крвавим' и 'губити крв', што посведочени примери и потврђују. Префиксирани глагол *окрвāvити* значи исто што и *крвāvити*, дакле, реализује се и као медијални, инхоативни и као прелазни активни, каузативни (Клајн 2002, под крварити).

У грађи су посведочене следеће потврде за непрелазне медијалне глаголе мотивисане придевом *крвав*, а они се, осим са горепоменутом префиксом *за-*, јављају и са префиксима *из-*, *по-* и *про-*:

-ити: Ми смо се борили, *крвавили* (Радић Д. 5, 121, РСАНУ). Колена су му *крвавила* (Ћос. Б. 3, 141, РСАНУ). Највише ми је срце *крвавило* због моје мајке (Кнеж. Р. 1, 185, РСАНУ). Завоји [су] *крвавили* (Јак. С. 1, 55, РСАНУ). Запад је мало *крвавио* у сутону (Трајк. 1, 21, РСАНУ). Али је његово песничко срце *крвавило* из хиљаду рана (Balzak, Izgubljene iluzije, Bgd, 1961, prev. J. Marković, ЕК). Тако је био ту, *крвавио* све време, усамљен (Bredberi, R., Tetovirani čovek, Bgd, 1979, prev. M. Rajković, ЕК). Његов бледи образ *крвавио* је на вилице засечен комадом бомбе (Krkov, S., Križa, АСК, ЕК). Лице већ било обасуто лешинским жутилом ... а око исцурило и *искрвавило* (Petrović, R., Burleska gospodina Peruna boga грома, Bgd, 1974, ЕК). Та композиција ... прича рационално необјашњиво збивање Шпаније која је *искрвавила* у себи (Bihalji-Merin, O., Graditelji moderne misli, Bgd, 1965, ЕК). Русија ће ... *искрвавити* у рату с Нијемцима (Чол., РМС). Нова Југославија је интелектуално *искрвавила* (Пол. 28. децембар 2000, ЕК). Зеленкасто бледило појавило се на образима грофа од Морсерфа, док су му очи *покрвавиле* када је чуо ту страшну оптужбу (Dima, A., Grof Monte Kristo, Vršac, 2011, prev. A. Milićević i D. Kostić, ЕК). Чинило се ... као да сва старчева душа пређе у његове очи, које *покрвавише* (И.). Руке [су] *прокрвавиле* (Петр. В., РМС). Сваком би домаћину *прокрвавило* срце (Ћоп., РМС). Са страхом је очекивао да ће му се нешто десити, да ће изненада *прокрвавити* (Mihailović, D., Uhvati zvezdu padalicu, Bgd, 1984, ЕК).

Рефлексивни глаголи мотивисани придевом *крвав*, на основу прикупљене грађе, могу бити медијални – неправи повратни (а), и то, осим непрефиксираних, и са префиксима *о-*, *под-*, *пре-*, *про-*, *раз-*, *у-*, као и активни – прави повратни (б), са префиксима *из-*, *о-* и *у-*, и узајамно-повратни (в), непрефиксирани и са префиксом *из-*:

а) Срце јој се *крвавило* (Цвет. К. 1, 106, РСАНУ). На челу, више ока, црнео се и *крвавио* звездаст прорез пушчаног зрна (Šolohov, M., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК). За тили час све лице, прси и руке *окрвавише се* (Petrović, R., Burleska gospodina Peruna boga грома, Bgd, 1974, ЕК). Летина је добра, стока се *поткрвавила* (РЈА., РМС). Очи [су] набрекле и *прекрвавиле* (Јелић В., РМС). Плућа му се *прокрвавила*, јер му се грудна кост угнула и пукла (Петр. В., РМС). У башти се јалово дрвеће с рујним лишћем *раскрвавило* од светлости шареног стакла (Čosić, D., Koreni, АСК, ЕК). Газа ми се *укрвавила* (Разг.).

б) Где сте се тако *искрвавили*? Да нисте пали? (Dostojevski, Браћа Karamazovi, ЕК). *Окрвавила се* по прстима (Радов. Ђ. 1, 300, РСАНУ). Ти си се *окрвавио* пре-

ровском крвљу (Ćosić, D., Koreni, АСК, ЕК). Ма, повредио се кад је секао лим и сав се *укрвавио* (Разг.).

в) Хоће да нам истргну из руку и оно оружје, којим смо се *крвавили* две године са Турцима (Браник 1887, 392/2, РСАНУ). Хаџије ... су се око воде *крвавили* (Жуј. 6, 1, РСАНУ). С градом смо се Никшићскијем | Без прекида *крвавили* (Никола 3, 15, РСАНУ). *Искрвавили* се међусобно Бајице и Доњокрајци (Пав. 20, 12, РСАНУ).

Фактитивност или каузативност се често исказује овим глаголима, те се нашао већи број потврда за прелазне активне глаголе са значењем '(у)чинити крвавим', како непрефиксираних, тако и са префиксима *за-*, *из-*, *о-*, *про-*, *раз-* и *у-*:

-*ити*: Узалуд је *крвавила* оштра бакрачлија ... бокове (Весел. 6, 248, РСАНУ). Падала је ... прашина и *крвавила* ораницу (Дуч. Ј., РМС). Поља *крвавише* синци (Јелић М. 1, 29, РСАНУ). Зар ћеш о невино дете *крвавити* руке (Simović, Lj., Putujiće rozorište Šopalović, АСК, ЕК). Моје је срце ... *закрвавио* (Јакш. Ђ. 9, 150, РСАНУ). Крфска олигархија ... *закрвавила* нас је (СЛ 1918, 30/1, РСАНУ). Како су ме дерали нијесу ме ни *искрвавили* (НПосл Вук, РСАНУ). Он га [коња] *остругама* свега *искрвавио* (Јаз. Ј. 2, 21, РСАНУ). *Искрвавиши* нокте, ископа из сухе балеге седло (Šolohov, M., Tihi Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК). Он није могао веровати да ће ... два човека пуцати један на другог и један другог *искрвавити* (Мап, Т., Čarobni breg, prev. M. Đorđević i N. Polovina, ЕК). Група његових најамника ме је једне вечери у Скадарлији испребијала и комади-ма цигала ме свог *искрвавила* по глави (Jovanović, Z., Ispovest jednog razočaranog udbaša, Danas 14. 4. 2004, ЕК). Свега га је ноктима *окрвавила* (Даница 1869, 399, РСАНУ). *Окрвавих* душу (Змај 1, 398, РСАНУ). Аница ... јецала, бришући шаку коју је *окрвавила* (Радић Д. 4, 135, РСАНУ). Једна жена ће, дакле, *окрвавити* његов живот (Српјански, М., Кар šranske krvi, Bgd, 1984, ЕК). *Окрвавио* [је] ... прсте (Каш., РМС). Један је *окрвавио* пртину (Ољ. 1, 100, ГрРСАНУ). Сместа ћу *окрвавити* копље (Пап. 2, 188, РСАНУ). Виде да је при том руке *окрвавио* до лаката (Булат. М. 1, 73, РСАНУ). То је тачно само под условом да одговоран за ликвидацију мора нужно *окрвавити* руке (Пол. 7. новембар 2009, ЕК). Шта мари што ми је ремен *прокрвавио* кожу (Марк. М., РМС). Тукли га по глави, ошамутили, *раскрвавили* (Ћос. Д., РМС). У овај забран – рече Милтон *раскрвавиши* руке (Dima, A., Četrdeset i pet vitezova, I, prev. A. M. Popović, 1964, ЕК). Тако сам прошле године ујео коња зубима за њушку и *раскрвавио* га (Ипјас, О. В., Velike advokatske odbrane, Bgd, 2007, ЕК). Пази на рану, *укрвавићеш* хаљину (Разг.).

Дакле, код глагола мотивисаних придевом *крвав* неутралисана је формална опозиција између медијалних и активних глагола у корист суфикса *-ити*. Суфикс *-(j)ети* забележен је код непрелазних медијалних глагола са префиксом *за-*, али се он спорадично јавља.

2.4.13. Док Белић 1950 наводи глаголе *кр̑жљав(j)ети* и *закр̑жљав(j)ети*, П 1960 глаголе мотивисане овим придевом даје са суфиксом *-ити*, без обзира на то какве су им семантичке и синтаксичке карактеристике. РСАНУ успоставља контролну одредницу са творбеним формантом *-(j)ети* за непрелазни медијални глагол *кр̑жљав(j)ети*, као

и за глаголе са префиксима *за-*, *о-*, који се упућују на глаголе мотивисане истим придевом са суфиксом *-ити*. Код глагола *кржља́вити* и *закржља́вити* у овом речнику стоји да је за значење 'поста(ја)ти кржљав' прихватљива и варијанта са суфиксом *-(j)ети*, а оба ова глагола у својој полисемној структури имају и значење '(у)чинити кржљавим', што је оквалификовано као необично. Варијанта *окржља́в(j)ети* у заглављу речничког чланка одговарајућег глагола са суфиксом *-ити* оквалификована је као ретка. Према РМС, ови глаголи имају суфикс *-ити* иако су (само) непрелазни медијални. У грађи има врло мало потврда за ове глаголе. Свега је једна са суфиксом *-(j)ети* и три са суфиксом *-ити* за медијалне глаголе, док су за прелазни активни глагол за нашу тему примери у РСАНУ неинформативни:

-(j)ети: Бокели су запустили маслињаке, који су *закржљавели*¹⁴⁷ (Цвиј. 7, 136, РСАНУ).

-ити: Виоградъ ... слабити и *кржљавити* почне (Бол. 1, 217, ГрРСАНУ). Рибе су ... *кржљавиле* (Милошевић М., ГлЕМ 1939, 108, РСАНУ). Чим се указала опасност да би та осетљивост могла *закржљавити*, јавио се покрет радикалне странке (Велм. 3, 179, РСАНУ). *Окржљавио* је [мал] (Ком. 1, 55, РСАНУ).

2.4.14. И глагол *лаба́вити*, као и од њега префиксирани глаголи, спадају у ону групу глагола код којих су се у оквиру полисемне структуре развиле семантичко-синтаксичке реализације у којима се ови глаголи остварују и као медијални и као активни, а на рачун нестајања глагола са суфиксом *-(j)ети*. Иако је средином XX века нормативна литература инсистирала на томе да ове семантичко-синтаксичке реализације буду оделите лексеме, грађа говори супротно. Белић 1950 наводи непрелазни медијални глагол *ла́бав(j)ети*, али код ијекавске изговорне варијанте у загради стоји и *ла́бавити*. Вуковић 1949 сматра да је у значењу 'постајати лабав' боље употребљавати *лабавити* него *лабавјети*, а П 1960 има само глагол са суфиксом *-ити*: *лаба́вити*. П 1993, Пшк 1997 и П 2010 истичу да *лабавити* егзистира у значењима 'постајати лабав' и 'чинити лабавим'. Када су посредни префиксирани глаголи, Белић 1950 истиче дистинкцију између глагола *олаба́в(j)ети* 'постати лабав' и *олабавити* 'учинити лабавим', док П 1960 ово сматра значењима исте лексеме – *олаба́вити*, али наводи да облик радног глаголског придева у придевској служби гласи: *олаба́в(j)елї*, *-ла̄* и *олаба́в(j)елї*, *-ла̄*. Код Клајна 2002, у СЈП и П 2010 стоји да је уобичајено *олабавити*, а да се ретко среће *олаба́в(j)ети*. У РСАНУ и РМС све глаголске лексеме мотивисане придевом *лабав* имају суфикс *-ити*. Једино је у РМС успостављена од-

¹⁴⁷ У РМС у овом примеру глагол гласи *закржљавили*.

редница *олабáв(ј)ети* (са потврдом из Деановићевог речника), које се упућује на *олабáвити*. Глагол са префиксом *раз-* реализује се као прелазни активни у нерелексивној форми, а у релексивној као медијални, како стоји у РМС. У грађи се нашла само једна потврда са суфиксом *-(ј)ети* за медијалне глаголе, и то са префиксом *о-*, док су све остале са *-ити*, и кад су посреду релексивни медијални глаголи.

-(ј)ети: Са крајњом обзирношћу је пазио да се ни најмање не огреши о поштовање пред овим колосом чији су покрети били *олабавели*, а језик почео да се заплиће (Ман, Т., *Ћаробни брег*, прев. М. Ђорђевић и Н. Половина, ЕК).

-ити: Машинерија у канцеларији поче *лабавити* (Петр. В. 12, 366, РСАНУ). За неке наше аграрне производе санкције су *лабавиле* и топиле се (Пол. 29. октобар 2000, ЕК). Ножице ... *олабавиле* [су] услед попуштања наворња (Прав. 5, 74, РСАНУ). Кад год је *олабавила* свеза између владоаца и народа, свагда су опадале државе (Поп. Гавр. 8, 103, РСАНУ). Бејаше једно време њихов рад *олабавио* (Мил. М. Ђ. 35, 286, РСАНУ). Ваша је храброст *олабавила* (Љубибр. 1, 48, РСАНУ). *Олабавила* је и спона између либерала и Војвођана (Јов. С. 8, 135, РСАНУ). Образи ... [су] *олабавили* (Сек. 2, 252, РСАНУ). Контрола њемачка била је *олабавила* (Ћон. Ј., РМС). Ланац би *олабавио* (Чипл. 5, 7, РСАНУ). Онда су *олабавила* ... колективна права паше (Вукос. С. 2, 7, РСАНУ). Везе племенске и братственичке биле су већ *олабавиле* (Лал., 277). Људи некако *олабавили*, омекшали (Вуков. Ч. 1, 144, РСАНУ). Каиш под доњом усном *олабавио* (Пекић, В., *Besnilo*, Bgd, 1987, ЕК). На тренутак ми се повез на очима мало *олабавио* (Пол. 21. октобар 2006, ЕК).

-ити се: Матице [мотора] треба тако осигурати да *се* не могу *олабавити* (Л-Ж 1, 183, РСАНУ). Сви *се* мишићи нагло *олабавише* (Ђаја И., 1904, 1037, РСАНУ). Уз цигару *се* турске госпођице нагло *олабавише* (Дим. Ј., СКГл 22, 489, РСАНУ). Руке ми *се* *олабавише* (Воžовић, S., Tebi, моја Dolores, Bgd, 1984, ЕК). Завој на једној руци ... сасвим *се* *олабавио* (Киш Д., е., Пешчаник). Његова крагна од каучука била *се* сасвим *олабавила* (Киш Д., 115). *Олабавиле се* везе (Исак. А. 2, 282, РСАНУ). Вилице *се* најзад *олабавише* (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК). Пума ће напасти јер ће *се* ласа *олабавити* (Pavić, M., Hazarski rečnik, ASPAC, ЕК). Некако сам *се* *олабавио*, променило ми се дисање (Kuzmanović, R., Anje, anje, Bgd, 1995, ЕК). За Сању, чија *се* некадашња гвоздена дисциплина у међувремену мало „*олабавила*“, и даље важе неприкосновена спавања ... пред важне наступе (ВН 21. фебруар 2010, 19). *Разлабавило се* нешто па не иде (Нуш., РМС). Ти шрафови су *се* *разлабавили* (Поп. Мирос., 50). Причвршћивала је дугмад чим би *се* мало *разлабавила* (Вел. Д., Руски прозор, Бгд, 2008, 72). Одједном је знала да би *се* ... та ствар у свима њима могла *разлабавити* и откинути (Bredbergi, R., Tetovirani čovek, Bgd, 1979, прев. М. Рајковић, ЕК).

Прелазни активни глагол, такође, искључиво има суфикс *-ити*:

-ити: У његовим су рукама били сви конци, које је он ... час затезао, а час *лабавио* (Ком. 8, 62, РСАНУ). На њих је мотрила [власт на дисиденте], прозивала их и по потреби затезала или *лабавила* узицу (Republika, br. 311, ЕК). Треба врање-ве *олабавити* (Пел. 1, 842, РСАНУ). Наставничка педантерија није оставила на миру ниједно пуце на нашим хаљинама, само да би ... *олабавила* карактер на-

шим младићима (Мил. М. Ђ. 25, 174, РСАНУ). *Олабавио* сам стисак (Живад. 6, 240, РСАНУ). *Олабавили* сте ту свезу (Браник 1887, 72–3, РСАНУ). Они ... су ... *олабавили* војну дисциплину (Јов. С. 3, 186, РСАНУ). *До ... је олабавио* поглед (Симић Ж. 1, 56, РСАНУ). *Олабавили* су петљу (Вербер, 172). Милан је полако *олабавио* узду (Чипл. 5, 124, РСАНУ). Полицајци су *олабавили* мишиће (Пол. 1958, 16313/7, РСАНУ). Неки су ... *олабавили* кравате (Капор 3, 434, РСАНУ). Дете је ... *олабавило* колена (Павић 2, 237, РСАНУ). *Олабавио* је и шал (Поп. Мирс., 294). Држао ме је чврсто ... а тек потом *олабавио* стисак (Тишма, А., *Široka vrata*, ЕК). Знао сам да ћу таквом наредбом *олабавити* стеге (Ненад. Д., 100). Оно што сам у том часу пожеleo, догоди се ... Нешто што ће ... *олабавити* срце (Ник. Дан., 76). Олабави мало сабљу ... *Олабавио* сам (Пан. И., 462). Треба мало *олабавити* ставове (Пол. 10. април 2007, ЕК). Он је ово понашање *разлабавио* (Ман, Т., *Čarobni breg*, прев. М. Ђорђевић и Н. Polovina, ЕК). *Разлабавио* сам шал (Арсен. В. 2, ЕК).

Дакле, код глагола мотивисаних придевом *лабав* неутралисана је формална дистинкција између медијалних и активних глагола у корист суфикса *-ити*. Ретке потврде са суфиксом *-(j)ети* за медијалне глаголе са префиксом *-о* могу се оквалификовати као секундарне.

2.4.15. Када су посреди глаголи мотивисани придевом *млѝтав*, П 1960 наводи само глагол *млѝтавити*, без прецизирања његове семантике. Са префиксом *о-* Белић 1950 региструје глагол *омлѝтав(j)ети*, а П 1960 *омлѝтавити*, али са два могућим семантичким реализацијама и 'учинити млѝтавим' и 'постати млѝтав'. П 1993, Пшк 1997 и П 2010 стандардним сматрају глагол са суфиксом *-ити*: *омлѝтавити*, али од њега радни глаголски придев у придевској служби гласи *омлѝтавео* ијек. *омлѝтавио*. Клајн 2002 и СЈП запажају да је уобичајена варијанта овог глагола са суфиксом *-ити*: *омлѝтавити*, а ретка са суфиксом *-(j)ети*. У РСАНУ стоји контролна одредница *млѝтав(j)ети*, а под *млѝтавити* прво се наводи значење у коме се овај глагол реализује као прелазни активни 'чинити млѝтавим', а затим као непрелазни медијални 'постајати млѝтав', где се истиче да је варијанта на *-(j)ети* некњижевна. РМС има само непрелазни медијални глагол *млѝтавити*, као и РСАНУ *замлѝтавити* у значењу 'постати млѝтав'. У оба речника је успостављена одредница *омлѝтав(j)ети*, која се упућује на значење глагола *омлѝтавити*¹⁴⁸ у ком се он реализује као непрелазни медијални. РСАНУ испред овог значења наводи и варијанту са суфиксом *-(j)ети*, чиме јој признаје исправност. Иначе, глагол *омлѝтавити* може се реализовати и као прелазни активни, а у својој рефлексивној форми је медијалан. Према посведоченој грађи, запажа се да само глагол са префиксом *о-* може

¹⁴⁸ У значењу 'постати млѝтав' у РСАНУ посведочене су покрајинске варијанте *омлѝтавити* и *омљѝтавити*.

имати суфикс *-(j)ети*. Овакви примери срећу се у екавским текстовима до почетка XXI века, тј. до данас. Потврде са овим суфиксом су:

-(j)ети: Тело је *омлитавело* (Јак. С. 2, 252, РСАНУ). Сви смо ускоро *омлитавели* (Симић Ж. 1, 251, РСАНУ). Ево се навршава убрзо година дана да нико зрна соли није видео. Обљутавео живот, *омлитавели* људи и убледела лица (Андрић 9, 13, РСАНУ). Све је *омлитавело*, све је увенуло (Dostojevski, Idiot, ЕК). Надстрешни је венац изнад капије по средини препукао, а фестан *омлитавео*, спарушио се (Пек. Б., 94). Роберт Ленгдон је *омлитавео*, попут великог издуваног балона (Braun, D., Anđeli i demoni, Novi Sad, 2008, ЕК). Осети ... како су јој мишићи *омлитавели* (И.).

Примери са суфиксом *-ити* такође се користе кроз читав XX век до данас:

-ити: Завојевачи ... почеше ... *млитавити* (Сек. 3, 47, РСАНУ). Њихови покрети *омлитавише* (Јевт., РМС). Десница још није *омлитавила* (Поп. Гавр. 8, 125, РСАНУ). Мишице су *омлитавиле* (Борба 1951, 190/3, РСАНУ). Образи умишљатог лица су *омлитавили* (Поп. Ј. 3, 14, РСАНУ). Опружила се и *омлитавила* као да је мртва (Ђур. 1, 76, РСАНУ). Кундачили га док се није отегао и *омлитавио* (Радић Д. 7, 32, ГрРСАНУ). Њен омотач је *омлитавио*, наборао се (Vern, Ž., Pet nedelja u balonu, Bgd, 1976, prev. D. Obradović, ЕК). Заурлао је Форд Префект ... а онда је потпуно *омлитавио* (Hoking, S., Kratka povest vremena, Bgd, 1996, ЕК). Болесна трава се насисала влаге, *омлитавила* и полегла (Орачић-Nikolić, Z., Pantović, D., Priča bez kraja, Čitanka za četvrti razred osnovne škole, Bgd, 2007, ЕК).

У неким изворима уочљива је и паралелна употреба ових суфикса, као на страницама *Политике*:

-(j)ети/-ити: Савремена држава је посустала свуда у свету, а демократија *омлитавела* (Пол. 25. август 2008, ЕК) : Да их нема, вероватно бисмо и биолошки ослабили, *омлитавили* (И. 20. март 2006, ЕК). Али Вашингтон је, како каже, нешто *омлитавио* (Пол. 11. мај 2009, ЕК).

Рефлективне форме медијалног глагола нису бројне и посведочене су са суфиксом *-ити*:

-ити се: Сав се *омлитавио* (Ранк. С. 3, 106, РСАНУ). *Омлитавити се* ... отромбољити се (Бачка, Радон. Н., РСАНУ).

Префиксирани глаголи *размлитáвити* и *умлитáвити*, како стоји у РМС, у нереклексивној форми реализују се као прелазни активни, а у рефлексиивој као медијални. Нажалост, грађа је врло оскудна:

То је ... *размлитавило* његову енергију (Јов. С., РМС).

Дакле, код непрелазних медијалних глагола са префиксом *о-* још увек није стабилизована употреба суфикса *-ити*. У односу на глаголе са овим суфиксом забележен је знатан удео глагола са суфиксом *-(j)ети*, те се они још увек не могу искључити из стандарда. У осталим случајевима, код непрефиксираних и код глагола са другим префиксима, може се сматрати да су стандардне форме са суфиксом *-ити*.

2.4.16. П 1960 стандардним сматра глаголе са суфиксом *-ити* мотивисане придевом *млохав*, без обзира на глаголски род и семантику. У РМС стоји одредница *млохав(j)ети* са значењем 'постајати млохав', која се упућује на *млохавити*, а под *млохавити*, поред овог, даје се и значење 'учинити млохавим'. Међутим, у РСАНУ непрефиксирани глагол мотивисан овим придевом наведен је са суфиксом *-ити*, а реализује се као непрелазни медијални. Префиксирани глагол *омлохавити* може се реализовати као непрелазни медијални и прелазни активни, како је приказано у његовој полисемној структури у РМС. Међутим, у РСАНУ стоји контролна одредница *омлохав(j)ети*, а код значења 'постати млохав' у оквиру полисемне структуре глагола *омлохавити* наводи се да је *омлохав(j)ети* дублет. *Размлохавити* је прелазни активни глагол, а рефлексивна форма му је медијална.

У грађи је пронађен један пример за глаголе са суфиксом *-(j)ети*, а и он је споран. Наиме, то је Давичов пример из РМС, а РСАНУ овај глагол у истом примеру наводи са суфиксом *-ити* иако су коришћена иста издања књиге:

-(j)ети: Осећао је ... свако влакно мишића који су *млохавели* (Давичо, РМС) : Осећао је ... свако влакно мишића који су *млохавили* (И. 3, 247, РСАНУ).

Остали примери су на *-ити*, и за непрелазне медијалне (а), и за прелазне активне глаголе (б):

а) Кукурузна пера *млохавила* су (Топ. 2, 95, РСАНУ). То тело ... поче још више дебљати, *млохавити* (Тишма А., ЛМС 368, 66, РСАНУ). Тетиве су *омлохавиле* (Вил. 1, 30, РСАНУ). Његово је тијело ослабило, воља *омлохавила* (Ник. Рик. 1, 58, РСАНУ).

б) Вино га [лице] је *омлохавило* (Капор 3, 16, РСАНУ).

2.4.17. И код глагола којима је мотивна база придев *мршав* примећује се тенденција ширења суфикса *-ити* на рачун суфикса *-(j)ети* у случају када су непрелазни медијални. Белић 1950 поред *мршав(j)ети* наводи и *мршавити*, и то код екавске варијанте. Вуковић 1949 напомиње да је боље *мршавити* него *мршавјети*, а у П 1960 стоји само *мршавити*. П 1993, Пшк 1997 и П 2010 примарном сматрају варијанту са суфиксом *-ити*: *мршавити*, те су варијанте са суфиксом *-(j)ети* мање обичне, односно необичне, како стоји у П 2010. Исти став имају Клајн 2002 и СЈП. Ово важи и за префиксирани глагол *омршавити*, с тим што П 1960, П 1993, Пшк 1997, П 2010, Клајн 2002 и СЈП супротстављају глаголима са суфиксом *-ити* форму радног глаголског придева у придевској служби од глагола са суфиксом *-(j)ети*: *омршав(j)елї*. Белић 1950 наводи само *їзмршав(j)ети*, а П 1960 само *їзмршавити*.

У РСАНУ се и код *мршавити*, *измршавити*, *омршавити* дозвољава дублет са суфиксом *-(j)ети* за медијалне глаголе, додуше, стављањем у заграду, чиме се указује на споредност ове варијанте. Глаголи *мршавити* и *омршавити* могу бити и прелазни активни, када је исправно само са овим суфиксом. То је код глагола са префиксом *о-* наглашено пред описом ове семантичке реализације, док је код непrefиксираног глагола пропуштено. РМС нема непrefлазни медијални глагол са суфиксом *-(j)ети*, већ само са *-ити*: *мршавити*, који у својој полисемној структури садржи и значење 'постајати мршав' и 'чинити мршавим'. Овај речник доноси префиксиране глаголе *измршав(j)ети* и *омршав(j)ети*, који се упућују на непrefлазне медијалне глаголе са суфиксом *-ити*, док се са префиксом *с-* појављује само непrefлазни медијални глагол *смршавити*.

У грађи се нашло доста примера са суфиксом *-(j)ети* током читавог периода развоја стандардног српског језика. Ове потврде углавном се срећу у екавским текстовима, и то претежно од писаца чији се језик може узети као образац доброг стила¹⁴⁹. Употреба овог суфикса у примеру из текста С. Савић може се објаснити и лингвистичким образовањем аутора:

-(j)ети: *Мршавео* је (Уск., СКГл 27, 2, РСАНУ). Он је плакао и смејао се; *мршавео* и дебљао (Dima, A., Grof Monte Kristo, Vršac, 2011, prev. A. Milićević i D. Kostić, ЕК). Баци [се] на петла, који је ... пред жетву *измршавео* (Мусул. 2, 335, РСАНУ). Био је *измршавео* (Уск., 179). Сав се усуквао, *измршавео* сасвим (Вин. 2, 100, РСАНУ). Рђаво умивено лице некако је потамнело и *измршавело* (Ostrovski, N., Kako se kalio čelik, Bgd, 1976, ЕК). Тужилац ми се учини ... скоро зелен у лицу, које је некако наједном *измршавело* (Dostojevski, Враћа Кагамазови, ЕК). Како си *измршавео*, колико си болан и блед (Dostojevski, Poniženi i uvređeni, Bgd, 1975, ЕК). Лице му је било толико *измршавело* да је од тога подилазила језа (Orvel, Dž., 1984, Bgd, 1977, prev. V. Stojiljković, ЕК). Очврснуо сам и *измршавео* (Киш Д., 49). Нешто си *омршавела* (Уск., 148). Мало сам *омршавео* (Милош. Р. 1, 223, РСАНУ). Био је *омршавео* (Андрић, РМС). *Омршавела* је и убледела (И. 8, 87, ГрРСАНУ). Био је невероватно *омршавео* и колутао је очима као вук (Flobet, Buvar i Pekiše, Bgd, 1964, ЕК). Он је налазио да је та жена више *омршавела* него што је мршава (Balzak, Izgubljene iluzije, Bgd, 1961, prev. J. Marković, ЕК). Кад је ... видела да је *омршавео* ... она се још више разнежила (Ostin, Dž., Mansfield park, ЕК). Био је блед и *омршавео* (Dostojevski, Poniženi i uvređeni, Bgd, 1975, ЕК).

¹⁴⁹ Неки од њих су ијекавци рођењем, а пишу екавицом (Ускоковић, Андрић и др.). У таквим случајевима, они се труде да пишу „што исправније”, па се код њих може срести хиперекавизација, с једне стране, а, с друге стране, они могу задржати облике на *-ити* из свог завичајног говора и у екавском тексту, за шта је већ било доста потврда. У делима из средине XX века, такође, не треба занемарити усклађивање са Белићевим Правописом.

Аљоша се запрепасти кад виде како се изменила за три дана, чак је и *омршавела* (Dostojevski, Braća Karamazovi, ЕК). Наравно да је *омршавео* кад стално увлачи ваздух (Капор, 165). Стока је *омршавела* (Ćosić, D., Koreni, АСК, ЕК). Жене више од мушкараца дају и више примају комплименте што је ... очекивано ... нарочито ако је у питању нешто ново (нова фризура, да је *омршавела*, да има нови имиџ ...) (Савић, С., Дискурс анализа, Нови Сад, 1993, 88).

Према грађи, ипак преовлађује суфикс *-ити*, нарочито код непрефиксираног глагола, у значењу 'поста(ја)ти мршав', како код новијих писаца, тако и код старијих:

-ити: Дебела Лукерја ... никако није *мршавила* (Моск., РМС). Због ње је *мршавио* и очајавао (Dostojevski, Zli dusi, Bgd, 1975, ЕК). Ипак је све више *мршавио* (Potocki, J., Rukopis nađen u Saragosi, Bgd, 1988, ЕК). Он се најчешће одмарао и некако све брже *мршавио* (Prus, V., Lutka, АСПАС, ЕК). Госпођа Магнус, она иста што је стално *мршавила*, у свему се сложила с њом (Man, T., Ćarobni breg, prev. M. Đorđević i N. Polovina, ЕК). Жене су ... *мршавиле* мучене пријевним катарима (Десн., 85). *Мршавио* сам, нисам могао да једем (Tišma, A., Široka vata, ЕК). *Мршавила* је и зеленела ... док се једног дана није чуо врисак из куће (Andreev, E., Blagi Božidar i njegov sin Ibzen, Mostovi, br. 145/1, Bgd, 2009, ЕК). Наш организам не бира места на којима ће *мршавити* (Глас 2009, 4090/16). Кад види како су [свиње] *измршавиле*, стане грдити жену (НПр Вук, 105). Поред ... пресиљена рада *измршавио* сам као хрт (Костић М., Даница 1866, 327, РСАНУ). Види вам се, Бог и душа, *измршавили* сте до костију (Milanković, M., Kroz carstvo nauka, АСК, ЕК). Ако је земља доста *измршавила* [треба] ... извршити осредње ђубрење (СБ 1937, 7/5, РСАНУ). Стока ће од таквог сена *измршавити* (Ненад, Д., 120). Ала је *омршавио* (Весел., РМС). Треба сваки да потражи одмах лекарске помоћи ... који је *омршавио* (Пел. 1, 201, РСАНУ). Земља ... [he] *омршавити* (Задр. 1868, 3, РСАНУ). И најплодније земље непрекидним обделавањем [су] *омршавиле* (Радовановић М., Дело 9, 104, РСАНУ). Не ће никада *омршавити* земља (Куј. 4, 68, РСАНУ). Сувати ... су *омршавили* (Јов. Ђ. С. 1, 112, РСАНУ). Од љубавних јада ниси *омршавио* (Богд. М. 1, 123, ГрРСАНУ). Горска је земља *омршавила* (Јовић. 3, 465, РСАНУ, под огладнети). Зашто би ... *омршавио* за два месеца до костију (Петр. В., 81). *Омршавила* је за ту једну ноћ (Вербер, 140). *Омршавио* је за ту недељу (Dostojevski, Zli dusi, Bgd, 1975, ЕК). Овако је *омршавио* због строгих постова (Stendal, Parmski Kartuzijanski manastir, Bgd, 1966, prev. D. Đokić, ЕК). Страшно је *омршавила* (И.). Била се још више спекла и *омршавила* (Ћоп., 423). *Омршавио* је, постао натмурен (Prus, V., Lutka, АСПАС, ЕК). Није *омршавио*, али је некако – спласнуо (Поп. Мирос., 233). И људи су посивели и *омршавили* (Ненад, Д., 68).

Има и потврда за то да писци користе варијанту и са једним и са другим суфиксом:

-(j)ети/-ити: Видим. *Омршавели* сте и убледели (Ćosić, V., Kroz knjige i književnost, ЕК) : Она ... још више *мршавила* (И., 211). Што си тако *омршавио* (И.). *Омршавео* је, изгубио своју боју (Минд. 3., 59) : Лице му је имало неспокојан, брижан израз ... а и *омршавио* је (И., 386). Толико је био *измршавео* и оронуо да смо се питали ко је тај човек (Пол. 11. новембар 2007, ЕК) : Тврдим да је могуће квалитетно *мршавити* од 1,5 до два килограма седмично (И. 18. мај 2001, ЕК). Он је толико *омршавио* да не личи на себе (И. 2. јун 2007, ЕК). Најновији

„Еплов” тркач у свету преносивих рачунара (MacBook Air) није ништа изгубио зато што је *смршавио* (И. 22. јануар 2008, ЕК).

РСАНУ доноси и потврде у којима се *омршавити* реализује као прелазни активни глагол са суфиксом *-ити*:

-ити: Земља ... можесе исплакати, *омршавити* (Бол. 1, 8, РСАНУ). Данте је певао о томе колико га је рад на његовом опусу *омршавио* (Дуч. Ј. 6, 325, РСАНУ).

Дакле, код глагола мотивисаних придевом *мршав*, на основу грађе, може се закључити да се непрелазни медијални глаголи још увек употребљавају са суфиксом *-(j)ети*, нарочито префиксирани, али у мањој мери од глагола са суфиксом *-ити*, тако да се могу сматрати стандардним варијантама ниже фреквенције. Опозиција медијални–активи није изражена, будући да се ови други ретко употребљавају.

2.4.18. За глаголе мотивисане придевом *мута* налазе се потврде само за значење ’постати мута’, тј. за непрелазне медијалне глаголе, и то префиксиране. Наиме, у РСАНУ стоји одредница *замута́вити*, али се у загради код глагола *омута́вити* наводи и *омута́в(j)ети*. РМС од овог придева доноси непрелазне медијалне глаголе са суфиксом *-ити*. Дистрибуција суфикса *-(j)ети* и *-ити* овде је готово уједначена по броју примера, али ови глаголи са суфиксом *-ити* били су у употреби и у старијим фазама развоја стандардног језика:

-(j)ети: Прво се одмах виде да је чича-Стојанчић од истине *омутавео* (Вукић. И. 3, 163, РСАНУ). Пустињачка навика да разговара са животињама учврстила се и код њега. Иначе би *омутавео* (Живад., XX век 1939, 5/661, РСАНУ). Све би, вала, због песме *омутавеле* (Радић Д. 4, 55, РСАНУ). Изгледало је да су сви *омутавели* (Кош Е. 3, 19, РСАНУ). Као да сам намах *омутавео* (Пекић, В., Novi Jerusalem, ЕК). Овај човек од ту ватру оглувео. А и *омутавео*, мора бит (Михаил. Д. 2, 182).

-ити: Я будемъ тимъ тако пораженъ да самъ *замутавио* (Зуб. 7, 89). Изгледа да би људски род без латинског и грчког ... са свим *омутавио* (Звезда 1, 244, РСАНУ). Па ће онда за навек *омутавити* сви твоји непријатељи (Ђорђ. Вл. 13, 332, РСАНУ). Петар треба да ћути, као да је *омутавио* (Сrnjanski, М., Seobe druga knjiga, АСК, ЕК). *Омутавио* си, још си мамуран (Јос.-Вишњ., 96). ДОС је у децембру освојио и парламент, чиновници *омутавили* (И., 105). Ћутање значи оно што је већ рекао Јово Ћурувија: да су *омутавили* они који су и тада и данас били на истим местима (Пол. 16. април 2007, ЕК).

2.4.19. Од придева *пунав* творе се непрелазни медијални глаголи са значењем ’постати пупав’ и ’закржљати’ – у РСАНУ и РМС *зупуна́в(j)ети* и *зупуна́вити*, *опуна́в(j)ети* и *опуна́вити*, а у РМС и *упуна́в(j)ети* и *упуна́вити*. Према грађи из наша два дескриптивна речника, види се да је суфикс *-(j)ети* временски и територијално ограничен, те да је суфикс *-ити* раширен не само у књижевним текстовима него и у народним говорима:

-(j)ети: *Запунавети* значи остати пупав, тј. кржљав (о детету кад престане да расте) (Врање, Влај. 1, РСАНУ). *Упунавело* [дете] као да га је што испијало (Вукић. И., РМС).

-ити: Деци обично порасте необично трбух, те се каже да су *запунавела* (Миј. С. 6, 451, РСАНУ). За оно јуне каже се да је *запунавело* које ... добије велики трбух (Бачка, Радон. Н., РСАНУ). Што ти је ово дете овако *запунавело* те не расте? (Параћин, В-С, РСАНУ). Ускоро се у чети обрела још једна болничарка, ружна и разрока дјевојка, огрубјела и *запунавела* од сиротиње (Поп., 386). Драги, баш си *опунавио* (Петр. В. 9, 60, РСАНУ).

2.4.20. У РМС је под *отрапа́вити* као потврда, поред Московљевићевог примера, наведен и Ћосићев пример са суфиксом *-ити*. Међутим, у РСАНУ налази се исти пример са суфиксом *-(j)ети*, који је оквалификован као некњижевни:

-ити: Пантелеј је *отрапавио* (Моск. 1, 15, РСАНУ).

-(j)ети/-ити: Подгојила ти се кожаца па си *отрапавео* (Ћос. Д. 1, 279, РСАНУ) : Подгојила ти се кожаца па си *отрапавио* (И., РМС).

2.4.21. У РМС стоје одреднице *ћелáвити* и *оћелáвити* у значењу 'пост(ај)ати ћелав', што наводи и П 1960. Једино Белић 1950 препоручује суфикс *-(j)ети* за непрелазне медијалне глаголе *о-*, *ћелáв(j)ети*, а новији језички приручници (Клајн 2002, СЈП) сматрају да је овде уобичајен суфикс *-ити*. Префиксирани глагол *оћелáвити*, према П 1960, може бити и прелазни активни. У РСАНУ се налази непрелазни медијални глагол *оћелáв(j)ети*, који се упућује на прво значење – 'постати ћелав' – глагола *оћелáвити*, који се реализује и као прелазни активни. У корпусу је непрелазни медијални глагол са суфиксом *-(j)ети* посведочен само два пута, док је суфикс *-ити* распрострањенији, нарочито у језику данашњих писаца:

-(j)ети: Он ... је већ до пола главе *оћелавео* (Јанк. Мил. 1, 151, РСАНУ). Сасвим су *оћелавеле* [краве] [тј. оћелавјеле] (Лал. 6, 201, РСАНУ).

-ити: Разљубак изнад усана почео му је *ћелавити* (Pavić, M., Ruski hrt, u: Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka, Bgd, 1999, EK). *Оћелавио* је, па се чини још старијим (Игњ. Ј. 10, 129, РСАНУ). Друго једно [дете] је *оћелавило* (Јакш. Ђ. 6, 43, РСАНУ). Онда дете неће никад *оћелавити* (Ћајкановић, V., Rečnik srpskih narodnih verovanja o biljkama, АСК, ЕК). Приметно је Павле *оћелавио* (Sekulić, I., Kronika palanačkog groblja, АСК, ЕК). Био је делимично *оћелавио* (Orvel, Dž., 1984, Bgd, 1977, prev. V. Stojiljković, EK). Госпођица Харвеј је – *оћелавила* (Пол. 1951, 13893/4, РСАНУ). Готово је био *оћелавио* (Исак. А. 2, 252, РСАНУ). Коса му је прерано оседела, али није *оћелавио* као отац (Muliš, H., Atentat, Bgd, 1995, prev. K. Tišma-Janković, EK). Др Сук је имао једну студенткињу која је била рано *оћелавила* (Pavić, M., Nazarski rečnik, ASPAC, EK). Женске за војну употребу! Једна допола *оћелавила* (Simović, Lj., Hasanaginica, АСК, ЕК). Земља је *оћелавила* (Стев. В. 1, 94, РСАНУ). Купали се „киселом” да не би *оћелавили*!? (Глас 2006,

2926/28). Јасмина је оставила Кићу, јер се много угојио и *оћелавио* у последње две године (Пол. 8. јул 2009, ЕК).

И код глагола мотивисаних придевом *ћелав* иде се ка утирању формалне дистинкције између медијалних и активних глагола у корист суфикса *-ити*. Малобројне потврде са суфиксом *-(j)ети* за медијалне глаголе могу се сматрати споредним.

2.4.22. Иста правила важе за глаголе мотивисан придевом *ћџнав*: *ћџнавити*, *оћџнавити*, према горенаведеним правописима и приручницима, као и према П 2010 и РСАНУ. Нажалост, грађа је веома оскудна, а потврде за непрелазни медијални глагол су само са суфиксом *-ити*:

-ити: Ветеринар је пипао ноге коња, и викао, немачки, да ... ниједан није *оћџнавио* (Стрјански, М., *Seobe druga knjiga*, АСК, ЕК). Неке су пак [кокошке] покушавале да лете па су падајући на земљу, ко гњиле крушке, *оћџнавиле* (www.rts.rs, 6. 10. 2008, ЕК).

У грађи су се нашли примери и за прелазни активни глагол, који имају стандардни суфикс *-ити*:

-ити: Где те *оћџнавише* (Срем. 13, 87, ГрРСАНУ). Само сам морала да пазим да мени или деци не падне на ногу [мобилни], јер би нас ... *оћџнавио* (Н–Г, 91).

2.4.23. Белић 1950 инсистира на дистинкцији између глагола *ћџрав(j)ети* 'постајати ћџрав' и *ћџравити* 'чинити ћџравим', док П 1960 наводи само *ћџравити* без семантичког описа. РМС код глагола *ћџравити* истиче да је *ћџрав(j)ети* некњижевно у значењу 'постајати ћџрав'. У РСАНУ је забележен медијални глагол *заћџравити (се)*. Префиксирани глагол *оћџравити*, према РМС и П 1960, може бити и непрелазни медијални и прелазни активни. Док Белић 1950 наводи само *оћџрав(j)ети*, правописи и приручници из последње деценије XX и с почетка XXI века – Пшк 1997, П 2010, СЈП и Клајн 2002 – сматрају да је овај глагол уобичајен са суфиксом *-ити*. У РСАНУ¹⁵⁰ се глагол *оћџравити* упућује на примарно значење – 'постати ћџрав' глагола *оћџравити*, а секундарним значењем се изражава каузативност 'чинити ћџравим'. У грађи се налази више потврда у којима се *оћџравити* реализује као непрелазни медијални глагол и једна у којој је прелазни активни, а у свима је са суфиксом *-ити*:

-ити: Баш због тога беснила је и *заћџравио* (Dostojevski, Idiot, ЕК). Добар коњ или ће охронути, или *оћџравити* (НПосл Вук, 71, РСАНУ). Оматорио, *оћџравио* и на ово друго око (Весел. 8, 130, РСАНУ). Отвори, *оћџрависмо* (Коч., 161). Па како ћеш и да видиш ... кад си, ето, сасвим *оћџравила* (Јевт. 1, 40, РСАНУ). Били смо утањили с ловом ... *оћџравили* ... и поблесавили (Стев. В. 1, 127, ГрРСАНУ).

¹⁵⁰ Према овом речнику, изједначују се покрајински глаголи *оћџрати*, *оћџрети* и *оћџрити*.

прелазно: Да га Грујица није ... *оћоравио*, шта би онда било (Кал. 1, 138, Гр-РСАНУ).

2.4.24. За значење 'постати ћосав' Белић 1950 наводи глагол са суфиксом *-(j)ети*: *оћосав(j)ети*, а П 1960 и РМС показују да се глаголом са суфиксом *-ити*: *оћосавити* исказују значења 'постати ћосав' и 'учинити ћосавим'. У РСАНУ стоје две одреднице мотивисане придевом *ћосав* – *оћосав(j)ети*, која се упућује на значење 'постати ћосав' из полисемне структуре глагола са суфиксом *-ити*, и *оћосавити*, који још може бити и каузативни. За глагол са суфиксом *-(j)ети* стоје само две дијалекатске потврде из јужне Србије – из Влајинчеве збирке речи (Врање, Влај. 1, ГрРСАНУ) и из Калне: Поља *оћосавела*, не грми као што је грмело (Кошутих В., Раск. 24, 68, РСАНУ), а остале су на *-ити* и такође су дијалекатског порекла (Никол. Ђ., Станић Мил. 4, ГрРСАНУ).

2.4.25. У РМС је регистрован медијални глагол *храпавити (се)*. Међутим, Белић 1950 наводи префиксирани глагол *охрапав(j)ети*, а РМС тај глагол упућује на *охрапавити (б)* 'постати храпав'. У РСАНУ налази се такође пар *охранав(j)ети* – *охранавити*, где други глагол може бити и активни и медијални. У грађи је посведочена само једна потврда са суфиксом *-(j)ети* за медијалне глаголе, док су све остале са суфиксом *-ити*:

-(j)ети: Грло му чисто *о'рапавело* (Вукић. И. 2, 33, РСАНУ).

-ити: Заљубити се, па после од богиња *орапавити* ... зар је то тако виспrena црта (Даница 1870, 142, РСАНУ). Језик му *орапавио* као стари сунђер (Вучо, РМС). Гле сад како је окорела и *орапавила* (Јакш. Ђ. 4, 42, РСАНУ, под окорети). Кажу да је и земља наша некада била млада ... а гле сада како је окорела, *охранавила* (Јакш. Ђ. 4, 42, РСАНУ). Промен'о сам се, *охранавио!* (Кост. Ј. 4, 48, РСАНУ). Руке поцрњеле и *охранавиле* (Будисављевић М., БК 1904, 645, РСАНУ). Босоного чепати на мјесто ђе се стоци даје со [не ваља се], јер ће стопала од ноге *орапавити* (Пав. 26, 11, РСАНУ). Руке су му огрубиле и глас *охранавио* (Андрић 3, 6, РСАНУ). Чакшире су му пропале, а шаке *охранавиле* (Јал. 4, 161, РСАНУ). Језик му *орапавио* као стари сунђер (Вучо 1, 262, РСАНУ).

Забележена је и једна релевантна потврда за прелазни активни, каузативни глагол:

-ити: Површина се мора претходно *охранавити* брусним папиром (Симов. А. 1, 1710, РСАНУ).

2.4.26. Када је реч о глаголима мотивисаним придевом *чађав*, само Белић 1950 инсистира на дистинкцији *пoчађав(j)ети* 'постати чађав' и *пoчађавити* 'намазати чађу', док Вуковић 1949 истиче да је боље *пoчађавити* него *пoчађавјети*. П 1960 наводи глагол *oчађавити*, али наглашава да радни глаголски придев у придевској служби гласи *oчађав(j)ели*. У РСАНУ су успостављене одреднице за глаголе *зачађа-*

вити (*се*), који може бити и медијални и активни, *очађавити* (*се*), који је у нерелексивној форми прелазни активни, а у релексивној медијални. РМС доноси још глагол *чађавити* (*се*), који се у нерелексивној форми може реализовати и као прелазни активни и као непрелазни медијални, а у релексивној као активни са значењем 'прљати се чађу', затим глаголе *почађавити*, *учађавити*, који према овом речнику могу бити само медијални. Грађа је веома оскудна, јер није било морфолошки индикативних примера. За непрелазни глагол са суфиксом *-(j)ети* пронађена је само једна потврда, из књижевног дела Б. Станковића, и две са суфиксом *-ити*:

-(j)ети: Сви ишарани старинским шарама и старим златом. И мада су били већ *почађавели*, али, услед свога њихања, покрета при сваком улазу, отварању и затварању врата, чинили су да по соби увек бива хлада (Stanković, B., Nečista krv, EK).

-ити: Тешан Алимпић ... страшно је онеснажио и *зачађавио* (Маш. 4, 102, РСАНУ). Зидови [собе] од влаге [су] пожутили, *почађавили* (Ђор. С., РМС).

Прелазни активни глагол потврђен је само једним примером у коме је видљив суфиксални творбени формант:

-ити: Толико сам је [душу] *очађавио* да не знам хоће ли ми бити дарован мир на оном свету (Марков М. 1, 362, ГрРСАНУ).

2.4.27. У РСАНУ забележен је приличан броја одредница за непрелазне медијалне глаголе са суфиксом *-(j)ети* дијалекатског карактера мотивисаних придевом на *-ав*. Вероватно под утицајем доследне екавске замене *јата* у најархаичнијим говорима овог типа, сакупљачи грађе за РСАНУ исписали су са *-(j)ети*, а лексикографи преузели следеће глаголе:

гркавети (Ниш, Стој. Д.); *загркавети*¹⁵¹, *огркавети* (И.) = 'доби(ја)ти храпав глас'; *оаљавети се* 'ослабити, онемоћати' (Лесковац, Митр. Б. 1); *одзиљавети* 'оћоравити' (Лебане, Жугић Р. 1); *запрљавети* 'закржљати' (Врање, Дим. Т.); итд.

Оваквих глагола има у речника доста. С правом је Р. Стијовић (2000: 1126–1127) истакла да се мора заузети селективнији став према дијалекатској лексици, нарочито према начину њеног презентовања: „Свака лексема адаптирана у правцу књижевног облика мора се на одговарајући начин обележити, а сваки дијалектизам показати у изворном, аутентичном лику” (Стијовић 2000: 1127). На тај начин избегло би се огрешење и о стандардни језик и о дијалекат. С једне стране, глагол се наводи у инфинитиву са књижевним акцентом, што није у духу дијалекта. С друге стране, такво творбено уобличење, како грађа показује, све мање је у духу стандардног језика. Овакве одреднице могле би створити

¹⁵¹ Потврда за глагол *загркавети* је: Кад *загркави* толико? (Ниш, Стој. Д.).

погрешну представу о заступљености суфикса *-(j)ети* код медијалних глагола мотивисаних придевима на *-ав*.

2.4.28. Највећи број глагола насталих суфиксалном или префиксално-суфиксалном творбом од придева на *-ав* има суфикс *-ити* и кад се синтаксички реализује као непрелазни глагол са семантичком вредношћу 'поста(ја)ти X' и као прелазни, каузативни '(у)чинити онаквим што значи X'. Исти суфикс имају и њихове рефлексивне форме и када су активне и када су медијалне.

Такве семантичко-синтаксичке реализације срећу се код глагола: *(-)балáвити*, *(-)бангáвити*¹⁵²; *(-)бенáвити*; *(-)брашнáвити (се)*, *(-)брашњáвити (се)*, *(-)брљáвити*¹⁵³, *(-)гарáвити*¹⁵⁴, *(-)длакáвити*, *(-)жвалáвити*, *(-)килáвити*¹⁵⁵, *(-)кúдравити*, *љигáвити (се)*; *(-)метилáвити (се)*; *(-)пегáвити*¹⁵⁶; *(-)чупáвити*, *(-)шашиáвити*. Примери за ове глаголе су:

а) непрелазни медијални:

-ити: Сад је узалуд *балавити* (Тод. П. 1, 107, РСАНУ). Милка ... се нагла преко корита, а мој Радисав *забалавио* (Никол. Д. 1, 19, РСАНУ). Тако ... су ми ноге *обангавиле* (Вин. 4, 199, РСАНУ). Магарац је *обангавио* (Богд. М. 1, 21, РСАНУ). Кунерт је потпуно *побенавио* (Вин. 2, 253, ГрРСАНУ). *Побенавиће* од страха (Блаж. 1, 84, ГрРСАНУ). Ти си, чича излапио и *побенавио* (Чипл. 1, 75, ГрРСАНУ). Жене цикну ... у страху ... да је *побенавио* (Каш. 2, 18, ГрРСАНУ). Моји ми рекоше да су се бојали да ћу *побенавити* (Опачић-Ћаница С., Раск. 28, 75, ГрРСАНУ). Ни за шта не бих мењала срећу коју ми пружа давање писама у руку заљубљених што *побенавише* од усамљености (Пан. И., 172). *Забрљависмо* лепо (Вукић. И. 1, 16, РСАНУ). Али је овом приликом нарочито био *забрљавио* тако, да није умео чак ни кућу да нађе (Нуш. 5, 38, РСАНУ). *Забрљавили* горе од оног бика (Петр. П. 3, 198, РСАНУ). Ниси ваљда толико *забрљавио* (Макс. Д. 1, 102, РСАНУ). Они су толико *обрљавили*, да већ не знају ни шта раде (Самоупр. 1903, 39/2, РСАНУ). После женине смрти он је *побрљавио* (Јос.-Вишњ., 92). Био је већ добро *огаравио* над усницом (Сек. 10, 98, РСАНУ). Кришом смо читали о њему – „гимназисти-добровољцу коме ни науснице нису *огаравиле*” (Вучо 1, 367, РСАНУ). Ухо [јој] *одлакавило* (Вуков. Ч. 4, 70, РСАНУ). Све је *ожвалавило* љубећи исту мому (Јелић 2, 114, РСАНУ). Ваља

¹⁵² У РСАНУ се даје *обангáв(ј)ети* као контролна одредница, а под *обангáвити* се наводи да је у савременом књижевном језику неубичајено *обангáв(ј)ети*, за шта у овом речнику нема потврда.

¹⁵³ Једини пример на *-(j)ети*, дијалекатски, налазимо у *Петријиним венцу*: Па ја сам баш *побрљавела* (Михаил. Д. 2, 404).

¹⁵⁴ Иако РСАНУ даје контролну одредницу *огарáв(ј)ети*, а код *гарáвити* под трећом тачком дозвољава и *гарáв(ј)ети* у значењу 'постајати гарав', грађа то не потврђује.

¹⁵⁵ Белић 1950 наводи и *окилавјети*.

¹⁵⁶ Белић 1950 наводи глагол *пјегáв(ј)ети*, док Вуковић сматра да је боље *пјегавити*, као и П 1960.

сашити трбушну рану ... да не би доцније човек *окилавио* (Ђорђ. Вл., Отаџ. 3, 307, РСАНУ). Овце ... би *ометиљавиле* (Јакш. Ђ. 7, 234, РСАНУ). Обијесно је то, здраво, *зачупавило* (Ђоп. 13, 283, РСАНУ). Глава [му је] сва *зачупавила* (Сиј. Ђ. 2, 93, РСАНУ). Сточић с даском ... толико изрибаном ... да се [даска] чисто *уичупавила* (Јаз. Л., Р, РМС). *Ошашавио*, брате, говори све којешта! (Срем., РМС). Он ... као да је *пошашавио* (Јак. С., РМС). Тај је *пошашавио* (Пек. Б. 4, 71, ГрРСАНУ).

б) прелазни активни:

Зар то није гадно ... узети у своја уста нешто, што је најпре други ... *балавио* (Јоксимовић Х., Здр. 1906, 356, РСАНУ). То је толико гануло Струникова да је засузио и све *избалавио* љубећи се (Лукић Н. 1, 465, РСАНУ). *Обалавио* сам цигару (Исак. А. 1, 36, РСАНУ). Види се да те учитељ *забрљавио* (Радић Д. 5, 60, РСАНУ). Бичеви дима *гаравили* су блиједо небо (Вујач. Мир., РМС). Ето и наусница те *загаравила* (Бијелић Ј., XX век 1939, 197). Нашла [се] једна шалјивчина, која је на овај начин *изгаравила* ... Клемансоа (Пол. 1959, 16421/5, РСАНУ). Приметио је ... како је *нагаравила* обрве (Макс. Р. 1, 108, РСАНУ). „Хера” излази обично као лукав и досјетљив домишљан, који у свом имитовању глупости и простоте види средство, којим може противника жестоко „*нагаравити*” (Дед. Ј. 3, 173, РСАНУ). И онда је следовала читава прича ... о томе како је Нушић *нагаравио* Аустрију (Ђукић Т., Венац 10, 494, РСАНУ). Не мислим ни да сте ме *нагаравили* (ЈЛ-К, РМС). *Огаравио* би и ти руке ... хоџа беше *нагаравио* козу (Срем. 1, 121, РСАНУ). Науснице га *огаравиле* (Станк. Б., 226). Пушку нисам *огаравио* (Ђос. Д. 1, 448, РСАНУ). Нисте ни пушку *огаравили* (Дуд. 1, 161, РСАНУ). *Огаравићу* јој [пушки] грлић барутом (Вуков. Ч. 1, 165, РСАНУ). Дванаеста га *окилавила* (Павић 2, 65, РСАНУ). У Туру му је један власуљар поново *накудравлио* његову лепу кестењасту косу (Ђокић 1, 35, РСАНУ).

в) рефлексивни медијални:

Старци *се бенавили* горе него деца (Уск., РМС). Ови овдје *се* још сад *збенавили* и главу изгубили (Ђоп. 16, 13, РСАНУ). Жене не преду у петак да *се* не би овце *брљавиле* (Косово, Деб. 1, 323, РСАНУ). Горња усница му *се загаравила* (Петр. В., 171, РСАНУ). Да је само игра тако почела, *окилавили* бисмо *се* плаћајући (Вин. 2, 24; РСАНУ). *Покилависмо се* од овог посла (Р-К 2, РМС). Успео је да примети како *се ... испегавило ...* лице (Моск. 3, 140, РСАНУ).

г) рефлексивни активни:

Наспи брашна испред лета, па ће *се* оне [пчеле] *обрашњавити* (Март. М. 1, 37, РСАНУ). Грдно ли *се* ја *нагарави*?! (Срем. 4, 187, РСАНУ). Радован и Коста ће *се нагаравити* и прерушити (Ранк. С. 1, 67, РСАНУ). Наруменела *се* и *нагаравила* (Мићић Д. М., 158). Једни *се* морадоше *огаравити* (Мат. 8, 104, ГрРСАНУ). И матор *се* човек може *искилавити*, кад нешто сувише тешко подигне одједном (Милос. С. 1, 109, РСАНУ).

2.4.29. Медијалних глагола са суфиксом *-ити* мотивисаних придевима на *-ав* са значењем 'поста(ја)ти X' има доста, као: *аљкавити*, *огагавити*, *заноктавити*, *оквргавити*, *окусавити* 'скратити се'; *омаљавити*; *прашњавити* 'чамити'; *очворугавити*; *отрњавити*; *обогинјавити*

ти; *оводњикавити (се)*; *огрозничавити*¹⁵⁷ (Вук, Рј.); *одрпавити*; *ојектичавити*; *оруњавити*; *орутавити*¹⁵⁸; *ошогавити* итд. Они су углавном покријански и повишене експресивне вредности. Неки од примера су:

-ити: Аљкавити људи почну *аљкавити* у говору (Сек. 9, 11, ГрРСАНУ). Повукао се у себе и *огагавио* (Стев. В. 1, 148, РСАНУ). Прсти *заноктавили* на ногама и рукама (Капић 1, 244, РСАНУ). *Оквергавио* сам, Доситеју (Исак. А. 2, 34, РСАНУ). А што је вај застирач нешто *окусавио*? (Петр. В. 13, 56, РСАНУ). Чело му је урасло у косу и образи *омаљавили* (Јов. С., 119). Гле, *омаљавио* (Ранк. С. 3, 223, РСАНУ). Сећао се девојке из малог града у коме је *прашњавио* гарнизон (Пол. 1958., РМС). Ноге му се поднадуше, цеванице *очворугавише* (Црњ. 1, 123, ГрРСАНУ). Тако се тумбао и посртао кроз живот да је већ сав *очворугавио* (Вин. 4, 206, ГрРСАНУ). Башта је разваљена, воћке *отрњавиле*, биједно и жалосно (Селим. 2, 19). Он наравно не може ништа, што је *обогњавио* (Стефановић С., ЛМС 205, 51, РСАНУ). Зелене му очи *оводњикавиле* (Бож. Г. 5, 42, РСАНУ). *Оводњикавио се* за трен ока (Борба 1958, 288/10). Био сам ... *огрозничавио* (Шапч. 6, 50, РСАНУ). Иза краста лице ... *одрпавило* (Вук, Рј.). Кад се још не бих хранио јачом храном, зачас би *ојектичавио* (Давичо 2, 355, РСАНУ). Пузало је [дете] на четири ноге, *оруњавило* је (Прот. Јб. 2, 18, РСАНУ). Мазао се по цео дан помадом ... не би ли што пре *орутавио* (Нуш. 25, 260, РСАНУ). *Орутавила* је у њега памет (Девичерски Ж., СН 1917, 26/3, РСАНУ). Онда је настало љуштење коре, огољавање дебала, док нијесу нека сасвим *ошогавила* (Ђон. Ј. 4, 17, ГрРСАНУ). *Ошогавило* све око куће (Ћур. 6, 637, ГрРСАНУ).

2.4.30. Неки од рефлексивних медијалних глагола са суфиксом *-ити* мотивисани придевом на *-ав* су: *умољчавити се*; *запурњавити се* и сл.:

-ити: Плетеница *се умољчавила* (Бела лађа, РТС 1, 18. 2. 2007). *Запурњавила се* у лицу као брекиња (СА 1874, 343, РСАНУ).

2.4.31. Има и глагола насталих од придева на *-ав* који су у нерелексивној форми прелазни активни, а у рефлексивној медијални. То ће се илустровати примерима за глагол *израњавити (се)*:

-ити: Дјевојчица ... оптуживала своју дојкињу, да ју је *израњавила* (Грујић М., Напр. 1901, 335, РСАНУ). Ову су нам девојку сву *израњавили* (Давичо 1, 272, РСАНУ).

-ити се: Уста су нам *се* од онога хлеба *израњавила* (Ђурић А. 2, 122, РСАНУ). У устима јој камил-теј да испира стално, јер би *се* иначе *израњавила* (Рист. Мил. 1, РМС).

¹⁵⁷ Белић 1950 *огрозничав(ј)ети* : *огрозничавити* 'постати грозничав' П 1960.

¹⁵⁸ У заглављу овог речничког чланка стоји као секундарна варијанта *орутав(ј)ети* / *орутав(ј)ети* вероватно под утицајем примера из јужне Србије: *Орутавеја* мори, момче на место, за женидбу (Жугић Р. 2). *Орутаве* ми език зборећи (И.). Међутим, он се може сматрати и обележити као дијалекатски с обзиром на то да је потврђено још примера са суфиксом *-ити* из новијих штокавских говора, уп. *Орутавио* као медвед (Срем, Поп. Јов.). Није се бријао, па сав *орутавио* ка' мајмун (крагујевачки крај, Радој. Вл.). Иначе, непрефиксирани глагол у РМС и глагол са префиксом *за-* у РСАНУ, такође непрелазни медијални, имају суфикс *-ити*.

Такође, од истог мотивног придева у нереклексивној форми глагол може бити и прелазни активни и непрелазни медијални као у РСАНУ *орања̀вити*, али се за медијални могу срести и нестандартне форме на *-(j)ети* у народним говорима.

-ити: Ако је виме јако *орањавило*, треба ... мазати жуманцетом (Ђорђе. Влад. 1, 190, РСАНУ).

-(j)ети: Све му лице *орањавело* (Врање, Влај. 1, РСАНУ).

Непрефиксирани глагол од овог мотивног придева, према РМС, може бити само прелазни активни:

-ити: Ја се једнако бола по трњу и *рањавила* ноге (Ранк. С., РМС).

2.4.32. Колико је модел *придев на -ав + -ити* продуктиван, потврђују нам и оказационализми. У реклами за „ментос” бомбоне један од раздраганих учесника „пробијања” кроз гомилу ових бомбона изговора: „Свет је *поментосавио!*”, вероватно аналогичном према *поблесавити*, ако се узму у обзир компоненте ситуације у којој се говорни чин реализује.

На основу анализираних грађе, види се да је изражена тенденција да медијални глаголи мотивисани придевом на *-ав* уместо суфикса *-(j)ети* имају суфикс *-ити*. Ово нарочито долази до изражаја код непрефиксираних глагола. Суфикс *-(j)ети* је једино у већој мери очуван код глагола мотивисаних придевом *мршав*. Ипак, још увек се не може говорити о потпуном нестајању суфикса *-(j)ети* код ових глагола, јер се (осим у народним говорима) овај суфикс може срести и код новијих писаца, мада спорадично. На супституцију суфикса *-(j)ети* суфиксом *-ити* код ових глагола у савременом језику утиче и чињеница да, због продуктивности творбеног модела *придев на -ав + -ити*, глаголи са суфиксом *-(j)ети* данашњим говорницима звуче дијалекатски.

Некадашња семантичко-синтаксичка опозиција између медијалних и активних глагола која се испољавала у дистрибуцији различитих суфикса, односно у постојању двеју лексема, сада је неутралисана у том смислу што је суфикс *-ити* преузео на себе и медијално значење. На тај начин је обogaћена полисемна структура глагола на *-ити*, а на рачун нестајања лексема на *-(j)ети*.

2.5. Медијални глаголи који су се изједначили по форми са активним глаголима на *-ити, -їм*

2.5.0. Издваја се група глагола код које се неутралисала формална дистинкција између непрелазних медијалних и прелазних активних глагола у корист суфикса *-ити*, а код бројних медијалних глагола се овај суфикс уопштио и када нема прелазног активног глагола мотивисаног истим придевом. Такви су глаголи: *густити, каснити, крупнити, обезубити, окрџубити, отрџ(ј)ети, цџети / цијџети* и сл.

2.5.1. Запажа се да су медијални глаголи мотивисани придевом *густ* на формалном плану пришли глаголима на *-ити, -їм* упркос чињеници да правописи и нормативни приручници указују на то да неке медијалне глаголе мотивисане овим придевом треба употребљавати са суфиксом *-(j)ети*. Белић 1950 наводи медијалне глаголе *густ(ј)ети* и *загуст(ј)ети*, али дозвољава дублет *догуст(ј)ети / догустити* у оба изговора. Међутим, Вуковић 1949 сматра да су *до-*, *за-*, *густјети* дијалекатске форме уместо глагола са суфиксом *-ити*. П 1960 наводи глаголе *густити* 'чинити густим', *догустити* и *згустити* без семантичке идентификације, а семантичко-синтаксичку дистинкцију формално показује у пару *загуст(ј)ети – загустити*. Пшк 1997 и П 2010 наводе само глагол *загустити* без прецизирања семантике. РСАНУ за медијални глагол наводи дублетне форме *густ(ј)ети* и *густити*, а у РМС ово су различите лексеме *густ(ј)ети* 'постајати густ' и *густити* 'чинити густим'. РСАНУ има контролну одредницу *загуст(ј)ети*, али *загустити* обрађује као степеноване, хомонимне лексеме, где је *загустити*¹ 'учинити густим', а *загустити*² 'постати густ'. РМС такође има контролну одредницу *загуст(ј)ети*, али се значење 'учинити густим' и 'постати густ' обрађују као значења лексеме *загустити*. Оба речника имају само *згустити (се)* као медијални глагол, а *огустити* као прелазни активни. У РМС је *погустити* прелазни активни, а *пригустити* непрелазни медијални глагол. Посведочен је и двострукопрефиксирани рефлексивни глагол *позагустити се*.

У грађи су се за непрелазне медијалне глаголе нашли само примери са суфиксом *-ити*:

-ити: *Догустило* му (Вук, Рј.). Милошу је *догустило* било (Новић 8, 6, РСАНУ). А кад је *догустило*, младић је рекао себи (Десн., 115). Од једном они *загустилише*, | уљегоше у крупне ријечи (Њег. 7, 110, РСАНУ). *Загустила* нечастива сила (Преодн. 1874, 60, РСАНУ). *Загустила* тмина од горе (Вукић. И. 2, 220, РСАНУ). Врло брзо *загустилише* [пахуље] (Мат. 12, 224, РСАНУ). Где је *загустило* жбун да идемо (Наст.

1, 113, РСАНУ). Тамо *загустило* од ковчега (Nastasijević, M., Zapis o darovima moje rođake Marije, ЕК). *Загустила* шума (Вуковић Ч., КБС, 54, РСАНУ). Кола *загустила* ... једва се промиче (Ков. Д. 1, 21, РСАНУ). *Загустили* друмови (Нуш. 14, 137, РСАНУ). Улицом опет *загустило* (Ђорђ. Кон. 1, 51, РСАНУ). Канонада је *загустила* (Ђур. 2, 37, РСАНУ). *Загустили* пушке (Куш. 1, 204, РСАНУ). У чекаоницама и бифеима прве и друге класе *загустило* народ (Šolohov, M., Tih Don, I, Bgd, prev. M. Moskovljević, ЕК). Чим је на фронту опет *загустило*, нас још више обузима жеља да се боримо (Кашик. Т. 1, 102, РСАНУ). У неколико прилика тако је *загустило* да је рат изгледао неизбјежив (Десн. 5, 293, РСАНУ). Код нас је тамо *загустило* (Ћоп., 170). *Загустили* плотуни (Лал., РМС). Кад је *загустило*, повалили ножеве (Даној. М. 4, 110, ГрРСАНУ). Крај цркве чемпрес црн *загустило* (Politikini kulturni dodaci, 2000, ЕК). Ако ти је већ *пригустило*, бјежи у шуму (Ћоп., РМС). Кад би ми *пригустило*, умео сам да радим (Михаил. Д. 1, 82). Љутња на политичаре ... уобичајена, чак и кад није „*пригустило*” толико колико сада (Пол. 20. јул 2008, ЕК).

Исти суфикс се јавља и код рефлексивних медијалних глагола:

-ити се: Реч [је] оног даровитог нападача дебљала и *густила се* скоро до бесмисла (Сек., Ђурић В. 1, 45, РСАНУ). Црна *се* је нојца *загустила* (НП Бос., 384, РСАНУ). И то *се* сад *загустило*, укарашичило (Лал., 187). Сва *се* тмина оне собе *згустила* на њега (Војн. И. 9, 134, РСАНУ). Сипају једно на друго [уље], па *се згустило* (Сек. 5, 194, РСАНУ). Овде *се позагустило!* (Ком. 1, 267, ГрРСАНУ).

За прелазне активне глаголе посведочено је неколико потврда у стандардном облику:

-ити: Његове улице *загустиле* рањеници (Нен. Љ. 26, 163, РСАНУ). Кисело млеко *загустило* стученим кромпиром (Змај 4, РСАНУ). Згомилаше се и *загустило* друм (Нуш. 31, 334, РСАНУ). Млеко ћете *загустити* скробним брашном (Пол. 1958, 16340/12, РСАНУ). Треба умесним ... додатцима прејакче твари разблажити, течне *згустити* (СН 1903, 411, РСАНУ). Полумрак ... су облаци од дима и цигарета још више *згустили* (Нуш. 16, 218, РСАНУ).

Како грађа показује, код глагола мотивисаних придевом *густ* дошло је до неутралисања формалне разлике између медијалних и прелазних активних глагола у корист суфикса *-ити*. Чак и код глагола са префиксом *за-* и *с-*, код којих су у употреби прелазни активни глаголи, формална опозиција је нестала.

2.5.2. Глагол *ка̋снити* (*ка̋снити*) и његове префиксиране творенице *за̋каснити*, *о̋каснити*, како стоји у нормативним приручницима, речницима и правописима, у стандардном српском језику имају само суфикс *-ити*.¹⁵⁹ Тако, Белић 1950 за јекавски наводи *ка̋сњети*, а Вуковић

¹⁵⁹ Такође је у савременом српском језику преовладао суфикс *-ити* код територијално ограниченог глагола *опознити* 'закаснити', уп. у РСАНУ:

Опозниет 'је горе, нег' прехитиет! (Сар. 5, 76, РСАНУ) : Знала је она и уранити и *опознити* (Рајк., Бршљан 1885, 66, РСАНУ). А што тако *опознисте* децо? (Шапч. 4, 70, РСАНУ). Што сте јутрос *опознили* тако (Загарач, Даниловград, Ћупић Д. 1, РСАНУ). *Опознила* шеница ове године (Љештанско, Тешки М. 1, РСАНУ).

1949 ту варијанту квалификује као дијалекатску. Пшк 1997, Клајн 2002 и СЈП бележе да је глагол *закаснити*, а радни глаголски придев у придевској служби *закаснео* ијек. *закаснιο*, *закаснела* ијек. *закасњела*. П 1960 исто наводи за глагол *окаснити* 'доћи касно'. РСАНУ и РМС имају одреднице на *-ити*, а у РСАНУ је *ка̋сњети*, *ка̋ишњети* квалификовано као дијалекатско, а *окаснети* / *окашњети* као некњижевно. У РМС место су још нашли префиксирани глаголи: *призакаснити*, *прикаснити* и *укаснити*. Прикупљени корпус показује да се код непрефиксираног глагола доследно појављује суфикс *-ити*, те да је и код префиксираних глагола веома раширен, што ће се илустровати изабраним примерима:

-ити: Реда је не *каснити* (Тип. 5, 37, РСАНУ). Да нисте толико *каснили*, отишао би воз без мене (Тишма А., Пол. 1959, 16373/19, РСАНУ). Са сетвом јарог лана не треба *каснити* (Клајн 1, 42, РСАНУ). Вести [су] *каснеле* (Мићић Д. М., 170). Једино што јој је било потпуно јасно је да ће она сутра опет *каснити* на посао (Ђурђевић, М., Parking Svetog Savatija, Bgd, 2003, ЕК). Увек је *каснила* (Velikić, D., Ruski prozor, ЕК). Производња струје сигурно неће *каснити* (Пол. 21. мај 2008, ЕК). Пензије *каснеле* две недеље (И. 12. август 2000, ЕК). Октобарски рачуни биће умањени јер им је грејање *каснело* 15 дана (www.rts.rs, 20. 11. 2010, ЕК). Да је [евакуација] *закаснила* два сата – 500 пегаваца настрадало би (Дед. В., РМС). Како су ове године *закаснеле* прве трешње (Десн., 279). Те године жетва је *закаснила* (Минд. 3., 291). Жури према Јановој кафани, плашећи се да је *закаснιο* (Марков М., 168). Гдје баш ја да се осврћем уназад, кад смо и без тога страшно *закаснили* (Лал., 108). *Закаснила* је, журило јој се (Bлагојевић, В., Sve zveri što su sa tobom, Bgd, 1975, ЕК). Можда је и добро што сам *закаснιο* (Bulatović, М., Crveni petao leti prema nebu, Bgd, Zagreb, 1983, ЕК). Ја лично сам *закаснιο* за породицу (Поп. Мирос., 115). Питао сам се није ли за многе ... серум већ *закаснιο* (Pekić, В., Besnilo, Bgd, 198, ЕК). Ја сам *закаснила* на Травијату (Киш Д., е., Ноћ и магла). Једном су *закаснили* (Павл. Жив., 15). Твоје су, очигледно, *закаснеле* (Михаил. Д. 1, 106). Мој брат је *закаснιο* на своје венчање (Kuzmanović, R., Anje, anje, Bgd, 1995, ЕК). Да је теча *закаснιο* десет секунди, оде онај (Kovačević, S., Zečiji nasip, ЕК). *Закаснιο* је тада (Мићић Д. М., 69). Да је *закаснιο* само један дан, било би већ касно (Ненад. Д., 24, 143). Онда сте *закаснили* с тим (Dima, A., Grof Monte Kristo, Vršac, 2011, prev. A. Milićević i D. Kostić, ЕК). Они мало *окаснили* (Влај. 3, 151, РСАНУ). *Окаснιο* си, брате, *окаснιο* (Моск. 1, 56, РСАНУ). Причају да си једном *окаснιο* (Кошутић В., Раск. 3, 51, РСАНУ). На посао ваља ... и *окаснити* (Селим. 2, 323). *Окасних* ти ја (Пан. И., 177).

Код префиксираних глагола, нарочито са префиксом *за-*, посведочене су потврде и за облике радног глаголског придева према глаголима са суфиксом *-(j)ети*, који углавном нису део сложеног глаголског облика, већ су у предикативној функцији, тј. имају придевску вредност (уп. т. II, 3.7.3). Дакле, долази до обличке диференцијације и губљења/очувања темпоралне компоненте. Радни глаголски придеви на *-ео* у овој позицији нису ограничени на временском плану. Код њих је превагнула резултативност и они означавају особину, док су они на *-ио* временски

маркирани и исказују претериталност. Овде се среће и акценатска диференцијација, јер је код глагола, поред варијанте са пренетим акцентом типа *закаснити*, могућа и секундарна, типа *закàснити*. Међутим, у придевској служби је само *закàснео*, *окàснео*. Илустрације ради, навешћемо упоредо примере са радним глаголским придевима у предикативној и предикатској служби.

-(j)ети: Овај потез већ је био увелико *закаснео* (Petranović, B., Srbija u Drugom svetskom ratu 1939–1945, Bgd, 1992, EK). Ова промена је била *закаснела* (И.). У економском смислу је *закаснела*, јер су се трговци из Либека већ почетком XIII века настанили у Стокхолму (Brodell, F., Materijalna civilizacija, ekonomija i kapitalizam od XV do XVIII veka, 3, Bgd, Novi Sad, 2007, EK). Русо је ... био у праву кад је веровао да би, за нашу срећу, било боље да човечанство одржи „праву равнотежу између непредузимљивости примитивног стања и махните активности нашег самољубља”; да је то стање „најбоље за човека” и да нас је из њега извео неки „несрећан случај” у којем се може разазнати она двоструко ванредна појава – зато што је јединствена и зато што је *окаснела* (Levi-Stros, K., Tužni tropi, Bgd, 1999, EK).

-(j)ети/-ити: Показало се да је дијалог по овим питањима био не само користан, већ и помало *закаснео* (Politikini kulturni dodaci, 2002, EK) : На српску, Карађорђеву револуцију је *закаснио* (И., 2001, EK). Милош Алигрудих оценио је да је предложени закон *закаснео* (www.rts.rs, 15. 12. 2008, EK). Опозиција сматра да је предлог *закаснео* (www.rts.rs, 15. 12. 2008, EK). Посланици Нове Србије осврнули су се на предлоге за избор изборног члана првог састава Високог савета судства ... наводећи да је тренутак њиховог избора *закаснео* (www.rts.rs, 13. 10. 2009, EK). Одлука Владе Србије да се повучени амбасадори врате у земље ЕУ које су признале независност Косова је *закаснела* (www.rts.rs, 24. 7. 2008, EK) : То хапшење је много *закаснило* (www.rts.rs, 14. 5. 2010, EK). Човечанство је *закаснило* да спречи ту катастрофу (www.rts.rs, 26. 2. 2009, EK). За њихове фамилије свака је правда *закаснела* (Пол. 6. април 2001, EK). Прича о „светој земљи” мало је *закаснела* (И. 1. јун 2001, EK). Да ли су обећања *закаснела* а упозорења слабашија (И. 2. јул 2006, EK). Али та врста активизма је најалост умногоме *закаснела* (И. 11. новембар 2007, EK). Николићева молба је прилично *закаснела* (И. 4. август 2008, EK). У сваком случају, *закаснела* препорука владе издавачима да се подвргну аутоцензури – *закаснела* је, чак и да ју је прихватио власник „Беобука” (И. 20. септембар 2008, EK) : Ивановић је *закаснио* да направи офсајд замку (И. 18. новембар 2005, EK). Поменуто појевтињење *закаснило* је за сетву неких пољопривредних култура (И. 9. април 2001, EK). Она је *окаснила* оног дана испред зграде владе (И. 24. мај 2007, EK).

Свега неколико примера могу се навести за нестандарде облике глагола:

Татарска војска је нешто *закаснела* због битке код Томска (Vern, Ž., Mihail Strogov, Bgd, 1964, prev. M. Đorđević, EK).

У грађи је посведочено и неколико рефлексивних глагола у стандардном облику:

-ити се: С последњим *се* возом Вуја *закасн*о у сами мрак (Ад., РМС). Једном [се] десило, да смо *се окаснили* са листом (Стефановић Т., БК 1908, 44, РСАНУ).

Када су посреди глаголи *ка̀снити*, *за̀каснити*, *о̀каснити*, може се рећи да су они у стандардном српском језику пришли глаголима са суфиксом *-ити*.

2.5.3. Придевом *крупан* мотивисани су медијални глаголи са значењем 'пост(ај)ати крупан', и то са суфиксом *-(j)ети крупнети / крупњети* и са суфиксима *-(j)ети* и *-ити*: *окрупнети / крупњети* и *окрупнити се* у РСАНУ и *раскрупнети се / раскрупњети се* и *раскрупнити се* у РМС. У грађи је посведочен и рефлексивни медијални глагол мотивисан овим придевом са префиксом *у-* и има суфикс *-ити*.¹⁶⁰ Сви наши (истина не тако бројни) примери су са суфиксом *-ити*:

-ити (се): Грожђе [је] ... *окрупнило* (СН 1851, 423, РСАНУ). Рано ће *окрупнити* (Задр. 1868, 1, РСАНУ). Како је лепо нарасла и *окрупнила!* (Игњ. Ј. 7, 64, РСАНУ). Постао је читав човек. Глас му *окрупнио* (Петр. В., 88). Гле, како се она *раскрупнила?* (Stanković, В., Koštana, АСК, ЕК). Кости су му *се раскрупниле* (Петр. В., 145)¹⁶¹. Тело *се раскрупнило* (Поп. Ј., РМС). У међувремену *се* прича *укрупнила* (Пол. 6. фебруар 2007, ЕК). Партијска сцена *се* сада знатно *укрупнила* (И. 16. април 2008, ЕК).

2.5.4. Само су облици радног глаголског придева у придевској функцији сведочанство да су глаголи *обезубити*, *окре́зубити*¹⁶², *о-*, *ђу-турумити*¹⁶³, *за-*, *о-*, *кру́тити*, *о́јужнити* некада били у употреби и са суфиксом *-(j)ети*. У савременом српском језику у предикатској функцији ови се глаголи јављају са суфиксом *-ити* и када су активни и када су медијални. У грађи су посведочене следеће потврде за медијалне глаголе, док за прелазне активне није било морфолошки релевантних потврда:

-ити: Два дијела ту бијаше пука | јоште млади а *обезубили*, | све лижући оне посласнице (Њег. 7, 170, РСАНУ). *Обезубио* је ко стар пас (Ц. Луг, Бос. Грахово, Билб. 2, РСАНУ). Аспазија [је] *окрезубила* (Петр. С., Отаџб. 2, 139, РСАНУ). Боме си, Шпиро, почо *ђутурумити* (старити) (Бос. Грахово, Билб. 2, РСАНУ). *Ођутурумити* значи од старости обнемоћи (БиХ, Грђ. 1, РСАНУ).

¹⁶⁰ Из разговорног језика има потврда за прелазни активни глагол: *укрупнити* новац.

¹⁶¹ У РМС је овај пример са суфиксом *-(j)ети*.

¹⁶² РМС наводи одредницу *окре́зуб(j)ети*, а извор је Деановићев речник, а у РСАНУ се даје у загради.

¹⁶³ Иако је у РСАНУ успостављена одредница *ођутурумити* у ијек. *ођутурумити*, тешко да се овакав поступак може правдати, јер су примери неинформативни: Овај исти Алага ... бјеше ... сад стар, обогалио, *ођутурумио*, осиромашео и појадано (Нев. 2, 76). Ослабио сам, *ођутурумио* ... Сад ради ти (Ћор. С., Дело 16, 182). *о-*, *ђутурумити* (Шкаљић А., РСАНУ).

-ити се: Од дугог кувања сок слатка је *закрутио* (Брк. Р., РСАНУ). *Закрутио се* од зиме и ветра (И., РСАНУ). То ново *се* много *замахало, закутило, задоматило* (Газ. 1, 117, РСАНУ). Очи упале ... на њима *окутиле се* црне обрве (Шапч. 10, 180, РСАНУ).

2.5.5. Суфикс *-ити* имају и глаголи *обледѐнити (се), оледѐнити*, и када су непрелазни медијални, и када су прелазни активни:¹⁶⁴

-ити се: Прсти *се обледенили* (Ћор. С. 7, 212, РСАНУ). Крв, исплавила, *обледенила се* (Кондић В., БВ 1909, 262, РСАНУ). Имао таку зиму да су му *се* руке *оледениле* (Николајевић Ђ., Вук 18, 417, РСАНУ).

2.5.6. Такође је, на основу два дијалекатска примера из јужне и југоисточне Србије, потпуно неоправдано у РСАНУ успостављена одредница *оса̀катети*, оквалификована као дијал. и покр. и упућена на значење у коме се глагол *оса̀катити* реализује као непрелазни медијални:

„*Осакатеја*”, тј. постао сакат, а „осакатија га”, тј. начинио га сакатим (Врање, Влај. 1, РСАНУ). Сирота, *осакатела* с руку! (Заглавак, Стеф. Ж., РСАНУ).

2.5.7. Свакако да је у том случају требало поступити као код глагола *оса̀мити (се)*, у чијем се заглављу налази напомена да је *осамјети* некњ. ијек., односно дијал. ијек. *осамљети*, на основу примера:

Осамљела сам се нешто (Црквичко Поље, Радов. М. 1, РСАНУ).

2.5.8. Код префиксираног глагола мотивисаног придевом *тром*, према РСАНУ, некњижевно је *отрѐм(ј)ети* и кад се реализује као непрелазни медијални глагол. Ова реализација део је полисемне структуре глагола са суфиксом *-ити*: *отрѐмити*. Суфикс *-ити* има у РМС рефлексивни медијални глагол *утрѐмити се*, као и прелазни активни, каузативни глагол *трѐмити*, те *затрѐмити* у РСАНУ. Ово потврђују следећи примери:

¹⁶⁴ За разлику од непрефиксираног глагола *вилењети* и његових варијанти *вилѐнити* и *вилењити* 'беснети, махнитати' (према придеву *вила*, уп. Скок 1973: под *вила*¹), који су у РСАНУ посведочени само у изворима из народних говора, глаголи са префиксом *по-* широко су заступљени у књижевним делима. РМС овај глагол наводи само у варијанти на *-ити*. Међутим, грађа показује да се у ијекавским текстовима користи варијанта са јекавским рефлексом *јата* на крају инфинитивне основе. У стандардном језику свакако предност треба дати варијанти *повилѐнити*, док би се у ијекавском изговору могао дозволити двоструки стандард, и за варијанте на *-(ј)ети*.

-(ј)ети: би ... *повилењела* (Лубарда В. 2, 42–43, ГрРСАНУ); *повилењела* баба, па све око мене (Уск., СКГл 22, 644, ГрРСАНУ); је ... *повилењела* (Ћоп. 5, 196, ГрРСАНУ);

-ити: су ... *повиленили* (Мат. 4, 149, ГрРСАНУ); коњи опет *повиленили* (Мил. М. Ђ. 25, 114, ГрРСАНУ); *повиленише* (Ђур. 6, 525, ГрРСАНУ); је ... *повиленила* (Андрић 5, 494, ГрРСАНУ); смо ... *повиленили* (Ненад. Д. 1, 26, ГрРСАНУ); је *повиленила* (Пол. 2. септембар 2009, ЕК).

-ити: *Отромио*, улењео се, па му сваки покрет тежак и досадан (Здр. 1909, 237, РСАНУ). Савет је био *отромио* (Јов. С. 1, 130, РСАНУ). Удебљао се, *отромио*, а врат му је урастао у рамена (Кош Е. 5, 279, РСАНУ). На лицима се живост *отромила* (Краков, S., Křila, ЕК). Ноге су ми се сплеле и *отромиле* (Стев. В. 1, 74, РСАНУ). *Отромио* је у последње време (Tolkin, Dž. R. R., Gospodar prstenova. I, Bgd, 1981, prev. Zoran Stanojević, ЕК).

-(j)ети: Остарио па *отромео* (Змај 4, РСАНУ).

Наводимо и неколико потврда за прелазни активни глагол:

Затромио врелац | И људе и звери (Кош. 10, 65, РСАНУ) Мекуштво и залудничење [је] већ *отромило* и упитијало [турског пашу] (Мил. М. Ђ. 13, 47, РСАНУ). Сунце га је *отромило* (Поп. Мића 1, 97, РСАНУ).

2.5.9. Иако је у РСАНУ успостављена одредница *охрòм(j)ети* за непрелазни медијални глагол, са напоменом у заглављу речничког чланка да су варијанте на *-ити* некњижевне, а са јекавским јотовањем дијалекатске, ниједан пример не иде овоме у прилог:

-ити: Твоји коњи *охромиле* (НП, КС 1930, 279, РСАНУ). Одмах то дијете *охромиле* (НПр, Вул. В., Чајк. 3, 171, РСАНУ). У турском рату сам *охромио* (Сек. 2, 276, РСАНУ). Твој вођа је *охромио* на све четири ноге (Šolohov, M., Tihì Don, II, Bgd, 1974, prev. M. Moskovljević, ЕК).

Овај речник има и каузативни глагол са суфиксом *-ити*:

-ити: Добре би ти *охромиле* коње [вила] (НП Бос., 69, РСАНУ).

2.5.10. Према РМС, глагол *цѐлети* / *цијѐлети* значи 'зарастати (о рани)', а *цѐлити* / *цијѐлити* 'чинити да се нешто излечи'. Међутим, новији Матичини правописи наводе само *ц(и)елити*, независно од тога да ли је глагол инхоативни или каузативни. Према Белићу 1950 и П 1960, треба разликовати медијалне глаголе *за-*, *ис-*, *цѐлети* / *(-)цијѐлети* 'постати здрав' од прелазних активних *за-*, *ис-*, *цѐлити* / *(-)цијѐлити* 'учинити здравим', док Вуковић 1949 сматра да треба употребљавати само *зацѐлити* и *исцѐлити* (и као прелазни и као непрелазни глагол), јер је *за-*, *ис-* *цијѐлети* дијалекатска форма. И РМС и РСАНУ имају само *зацѐлити* / *зацѐлити*, с тим што РСАНУ код значења у коме се овај глагол реализује као непрелазни медијални одобрава дублетну варијанту са суфиксом *-(j)ети*. Оба речника имају пар *исцѐлети* / *исцѐлети* – *исцѐлити* / *исцѐлити*, којим се формално изражава семантичко-синтаксичка дистинкција, али РМС има непрелазни медијални глагол са суфиксом *-ити*: *позацѐлити* / *позацѐлити* и прелазни активни *сцѐлити* / *сцѐлити*.

Како грађа показује, код ових глагола дошло је до укидања формалне опозиције између медијалних и активних глагола у корист суфикса *-ити*. Забележена су само два примера за непрелазни медијални глагол

гол са суфиксом *-(j)ети*. Први се може објаснити доследном екавском заменом *јата* у призренско-тимочком дијалекту, а други, из *Политике*, омашком лектора, јер је иначе у ЕК ово била једина потврда са овим суфиксалним уобличењем, а на страницама *Политике* посведочен је већи број потврда за овај глагол са суфиксом *-ити*.

-(j)ети: Што је слепо, све је извидело. | Што рањаво, све је *исцелело* (НП, Ник. В. 2, 354, РСАНУ). Већ у првом сету су наши играчи ставили до знања Финцима да су им *зацелеле* ране из окршаја с Русима (Пол. 17. септембар 2007, ЕК) : Кад су ране *зацелиле*, почео сам да се бавим атлетском гимнастиком (И. 12. април 2008, ЕК).

Све остале потврде за медијалне глаголе су са суфиксом *-ити*:

-ити: Рана је *зацелила* (Вуков. А. 1, 64, РСАНУ). Тај прелом ... је после опет *зацелио* (Сек., Књиж. 2, 183, РСАНУ). Рана ... није још *зацелила* (Шуб. 2, 136, РСАНУ). Ране му још нису биле *зацелиле* (Чол. 3, 289, РСАНУ). Једна девојка ... пришла му је баш као и Шевет ... када се он удаљио од ватре на којој се кувало и док му усна још није *зацелила* (Simak, K., Tranzitna stanica, Bgd, 1985, prev. M. Živković, ЕК). У тучи крај писоара повређена је тако да још није *зацелила* (Remark, E. M., Crni obelisk, Subotica, Bgd, 1978, prev. V. Petrović, ЕК). Ране нису *зацелиле* (Глас 2009, 3839/1).

-ити се: У кући помагала једна другој, – откако *се* Митри *зацелише* руке (Њор. С. 11, 626, РСАНУ). Ране *се* *зацелиле* (Ман. Н. 1, 13, РСАНУ). Једна толико болна рана [љубомора] не може *се* никад сасвим *зацелити* (Мил. В. 4, 139, РСАНУ). Под утицајем пнеумоторакса болесна места *се* *зацелила* (Макс. Д. 1, 91, РСАНУ). Удесио је ствар тако да *се* рана, као грешка, сама од себе *зацелила* (Киш Д., е.). Надала се ... да ће *се* тамо *исцелити* (Стјански, М., Seobe, АСК, ЕК). Бесни су *се* *исцелили* ноћас (Чипл. 5, 40, РСАНУ). Она похита кући, хтела је да нађе Тома и да му каже, а Том има да буде захвалан, и тако ће *се* *исцелити* све њихове ране (Tven, M., Tom Sojger, ASPAC, ЕК). Долазило је и до таквих патњи да *се* моје срце никада неће *исцелити* (Dostojevski, Idiot, ЕК).

Прелазни активни глагол је потврђен у стандардном облику:

-ити: Онде легло [посвећено тело] санак боравити ... и болне *ц'јелити* (НП Вук, РМС). Вријеме бијаше *зацелило* све невоље (Ћип. 1, 1, РСАНУ). Понаша се као примитивни видар који је штити од лекова, да би је *зацелила* природа (Пекић, В., Besnilo, Bgd, 1987, ЕК). Он је ... наслутио, да се оне – очекујући чудо, што би им ... ране *зацелило* ... враћају, некуда, у прадавнину (Павл. Жив., 175). ОФК Београд је изашао без оперисаног центарфора ... који није *зацелио* повреду скочног зглоба (Пол. 7. новембар 2005, ЕК). Знају травку којом се могу *исцелити* очи (Ћажковић, В., Реџник срpskih narodnih verovanja o biljkama, АСК, ЕК). Неће вас *исцелити* моје речи (Марјановић А., КН 1958, 76/2, РСАНУ). Истина нас може *исцелити* (Пол. 7. март 2009, ЕК). Ту је застао, умио лице и *исцелио* очи (И. 18. фебруар 2001, ЕК).

2.5.11. Можемо запазити да се, упркос нормативним препорукама, у језичкој пракси код ових глагола дистинкција између суфикса *-(j)ети* и *-ити* изгубила на рачун суфикса *-ити*. Ови глаголи и као медијални имају овај суфикс. Тиме се смањује инвентар лексичких јединица, а обогаћује се полисемна структура глагола са суфиксом *-ити*.

3. Радни глаголски придев у придевској служби

3.0. Радни глаголски придев, као безлични глаголски облик, употребљава се у саставу сложених глаголских облика – перфекта, плуск-вамперфекта, потенцијала и футура II – у предикатској функцији. Међутим, осим ове, радни глаголски придев може имати конституентску вредност придева¹⁶⁵ – атрибута (атр.), апозитива (ап.), актуелног квалификатива (а. кв.) и предикатива (пр.) (Станојчић–Поповић 2008: 257).

3.1. О радном глаголском придеву у придевској служби у неколико наврата писали су М. Стевановић и А. Белић и изнели основне морфолошке и семантичке карактеристике које глагол треба да има да би његов радни глаголски придев добио облике и службу правог придева (в. Белић 1934: 33–39, Стевановић 1940: 196–205, Стевановић 1958: 86–92 и Стевановић 1962: 201–208). Наиме, према Белићевим запажањима, од не св р ш е н и х н е п р е л а з н и х глагола има свега неколико правих придева: *врѐо*, *зрѐо*, *кључао*, *невàљао*, код којих је дошло до промене унутрашњег значења и преласка у праве придеве, док о д с в р ш е н и х н е п р е л а з н и х глагола који означавају стање или промену стања радни глаголски придев може имати придевску деклинацију, јер је резултативног карактера, а може прећи и у праве придеве (*испале јагодице*) (Белић 1934: 36–37). Исти аутор (Белић 1934: 39) наводи да и р е ф л е к с и в н и глаголи који означавају стање могу имати радни глаголски придев у придевској служби, што допуњава Стевановић (1940: 205) тврђењем да само медијални рефлексивни глаголи могу имати овај облик (*распламтела* ватра). И уопште, радни глаголски придеви у придевској функцији могу се јављати само од медијалних глагола, дакле, онда када означавају особину или стање неког ентитета које је независно од његове воље, док се стања или особине настале свесним деловањем или спољашњим утицајем означавају облицима трпног глаголског придева (*заспало* дете: *пробуђено* дете) (Стевановић 1958: 92, Стевановић 1962: 208).

3.2. С обзиром на чињеницу да је већина посматраних глагола на *-(j)ети*, *-ЋМ* медијална, није неочекивана учестала синтаксичка реали-

¹⁶⁵ У новијој дериватологији (Барић и др. 1997: 301, Клајн 2003: 383–384), као и новијим граматикама српског језика (Станојчић–Поповић 2008: 174, Станојчић 2010: 245), ово се посматра као један од начина творбе придева: придеви настали конверзијом – адјективизацијом.

зација радног глаголског придева са придевском конституентском вредношћу. Међутим, њихова употреба у оваквој синтаксичкој позицији занимљива је и са формалног – морфолошког аспекта, јер, како је показано, иако глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм*, нарочито они мотивисани придевом, показују тенденцију колебања у употреби између варијанти на *-(j)ети* и варијанти на *-ити* и преласка у групу глагола на *-ити*, у придевској служби употребљавају се само облици радног глаголског придева на *-ео* (ијек. *-ио*), *-(j)ела*, *-(j)ело* (уп. Стевановић 1964: 614, Клајн 2002, Клајн 2003: 338, СЈП: 133). Радни глаголски придев у придевској функцији анализираће се у складу са распоредом на који је изложена грађа у т. II, 1. и II, 2.

3.3. Лексикализовани придеви *врѐо*, *врѐла*, *-ло* и *зрѐо*, *зрѐла*, *-ло* описно су дефинисани у РСАНУ и РМС и имају веома разгранату полисемну структуру. Такође и придеви према префиксираним или негираним глаголима: *заврео*, *-ела*, *-ло*, *незаврео*, *-ела*, *-ло*, *непрѐвreo*, *-ела*, *-ло*, *прѐвreo*, *-ела*, *-ло*; *дòзreo*, *-ела*, *-ло*, *назreo*, *-ела*, *-ло*, *недòзreo*, *-ела*, *-ло*, *незreo*, *-ела*, *-ло*, *несазreo*, *-ела*, *-ло*, *прѐзreo*, *-ела*, *-ло* на исти начин су представљени у овим речницима. У РМС је потврђен радни глаголски придев *узаврео*, *-ела*, *-ело* у придевској служби (али се овај пример даје као потврда за глаголску лексему), а у грађи су се још нашли придеви: *прòвreo*, *-ела*, *-ло*, *саврео*, *-ела*, *-ло*, *у̀врео*, *-ела*, *-ло*; *сàзreo*, *-ела*, *-ло*, *у̀зreo*, *-ела*, *-ло*. Ови придеви су посведочени у следећим функцијама:

(атр.): људи *вреле* главе (Шапч. 13, 159, РСАНУ); *врелом* водом (Глиш. 1, 68, РСАНУ); у *врелу* маст (Поп. К. 1, 421, РСАНУ); *врела* ваздуха (Ил. Д. 4, 7, РСАНУ); ко вам ули чезњу *врелу* (Цагић М., Књиж. 4, 44, РСАНУ); *врелу* жељу (Бож. Г. 4, 120, РСАНУ); сплет ... *врелих* боја (Џунић С. 1, 15, РСАНУ); *незаврела* ... ђубретина (ЈМ 1842, 153, РСАНУ); *непрѐврелих* сокова (Весн. 1, 73, РСАНУ); кришку *непрѐврела* крављег сира (Паун. С. 1, 201, РСАНУ); *непрѐвreo* одјек (Десн., 110); *прѐврелим* ... вином (Каш., РМС); *узавреле* сокове (Андрић, РМС, под узаврети); *узаврели* хихот (Јелић В., 52); у ... *узаврелој* грађи (Ћоп., 369); *узавреле* европске престонице (Гат., 181); *зрела* воћка (НПосл Вук, РСАНУ); *зreo* виноград (Јаз. Б. 1, 57, РСАНУ); *зрелим* човеком (Ћос. Б. 3, 114, РСАНУ); у *зрелим* годинама (Степановић К., Пол. 1957, 15944/11, РСАНУ); *зреле* појмове (Радић Д. 6, 121, РСАНУ); брала *дозреле* [помидоре] (Ћип., СКГл 15, 723, РСАНУ); путују јесени *дозреле* (Туф. 1, 21, РСАНУ); при оплођавању *зрелог* јајета, семе мужјака има утицај и на *назрела* јаја (Спасић Д. 3, 162, РСАНУ); *назрела* шљива (Моск. 1, 79, РСАНУ); од *недозрелог* семена (Радић Ђ. 2, 77, РСАНУ); *недозрело* грождје (Сав. М. 1, 14, РСАНУ); *недозрели* дух (Ост. Т. 2, 6, РСАНУ); *незреле* јабуке (Ранк. С. 3, 11, РСАНУ); на ... штету *незрелих* читалаца (Поп. Б. 6, 20, РСАНУ); *незрело* млеко (Спасић Д. 3, 225, РСАНУ); гомила ... *незрелих* младића (Андрић, 169); са ... *несазреле* трешње (Шуб. 4, 8, РСАНУ); у ... *несазреле* Танагре (Грол 3, 186, РСАНУ); *прѐзреле* девојке (Петр. В., РМС); *прѐзреле* траве (Ћоп., 281).

(пр.): Зашто не кажеш, да су машице *вреле*? (НПр, Даница 1869, 32, РСАНУ). Од пре се за какав део тела говорило да је „запаљен” кад год је био црвен и *врео* (Ђорђ. Вл., СА 1874, 91, РСАНУ). Дан беше *врео* како само у августу дани могу *врели* бити (Весел. 9, 78, РСАНУ). Руке су нам *вреле* (Станим. В. 1, 18, РСАНУ). Мада је дан био *врео*, из богомоље је избијала нека свежина (Вербер, 166). Јела су испадала недосољена, *несаврела*, загорела (Уск., 145). Ако је павлака довољно „*зрела*” (кисела) за бућкање ... морамо [је] охладити (Јов. А. 4, 92, РСАНУ). Вино је *зрело* у бурету кад је потпуно избистрено и постојано (Сав. М. 1, 140, РСАНУ). Пристер је ... *зрео* за пензију (Десн. 1, 104, РСАНУ). Колико сам талентована и *зрела* да постанем равноправан члан друштва (Капор, 47). Његов [Нушићев] дух ... је често сиров и *недозрео* (КН 1948, 9/3, РСАНУ). Суд родитеља оснива се на површном мишљењу децем, те је ... *незрео* (Прот. Љ. 3, 23, РСАНУ). Камен је још био *незрео* (Андрић 7, 13). Ово је дете *презрело*! (Весел., РМС).

(а. кв.): Она млада жена коју сам нашао једног љета лијепу и *дозрелу* од шеснаест година, пролази ... мојим сјећањем (Андрић 1, 32, РСАНУ). Ну често ова болест наступа и онда, када је хмељ прошле године обран *недозрео* (Спасић Д. 1, 41, РСАНУ).

(ап.): Млади Фортинбрас, | *врео* и страсти пун (Панд. 7, 9, РСАНУ). Прве устаничке дане, *узвреле* и пуне страховања, двоје педесетогодишњака ... дочекали су збуњени (Ђоп., 218).

Забележени су и примери ових придева у компаративу и суперлативу:

(атр.): *врелије* вериге (НПр Чајк., 383, РСАНУ); предмет његових *најврелијих* жеља (Андрић 7, 264, РСАНУ); после *зрелијег* размишљања (Симић Ж. 5, 113, РСАНУ).

Иако грађа показује да су, за разлику од глагола *зрети* и његових префиксираних твореница (уп. т. 1.2.6), нестандартне варијанте на *-ити* код глагола *врети* и код од њега префиксираних глагола честе, како у ранијим периодима развоја стандардног српског језика, тако и данас (уп. т. 1.2.3), код радног глаголског придева у придевској служби ових одступања од норме нема.

3.4. Од глагола на *-(j)ети* код којих су варијанте на *-ити* некијевне, а који су настали префиксацијом од у основи немотивисаних глагола или глагола мотивисаних именицама, радни глаголски придев у придевској служби употребљава се у стандардном облику. У РСАНУ су овакви придеви типски дефинисани повезивањем са глаголом граматичко-функционалном дефиницијом „у прид. служби: р. пр. од X” у следећим случајевима: *избодлео, -ела, -ло, / избодлио, -љела, -ло, обдлео, -ела, -ло / обдлио, љела, -ло*¹⁶⁶, *обнэвидео, -ела, -ло / обнэвидио, -дјела, -ло, обгдорео, -ела, -ло / обгдорио, -рјела, -ло, искіпео, -ела, -ло / искіпити,*

¹⁶⁶ У РМС се овакви примери наводе под глаголом.

-тјела, -ло, окòпнео, -ела, -ло / окòпнио, -пњела, -ло, неискòпнео¹⁶⁷, -ела, -ло / неискòпнио, -пњела, -ло, налèтео, -ела, -ло / налèтио, -тјела, -ло, измíлео, -ела, -ло / измíлио, -љела, -ло, засèдео, -ела, -ло / засјèдио, -дјела, -ло. Описно су дефинисани у РСАНУ радни глаголски придеви следећих глагола: забрíдео, -ела, -ло / забрíдио, -дјела, -ло, догòрео, -ела, -ло / догòрио, -рјела, -ло, загòрео, -ела, -ло / загòрио, -рјела, -ло, недогòрео, -ела, -ло / недогòрио, -рјела, -ло, огòрео, -ела, -ло / огòрио, -рјела, -ло, закòпнео, -ела, -ло / закòпнио, -пњела, -ло, у РМС: усмр́део, -ела, -ло / усмр́дио, -дјела, -ло, а у оба речника описно: закòрео, -ела, -ло / закòрио, -рјела, -ло и окòрео, -ела, -ло / окòрио, -рјела, -ло. Поред значења која има и глагол, неки радни глаголски придеви у придевској служби развили су и нова значења, па се у РСАНУ најпре даје типска дефиниција, а онда се дефинишу новонастала значења, као код: изгòрео, -ела, -ло / изгòрио, -рјела, -ло, нагòрео, -ела, -ло / нагòрио, -рјела, -ло, ишчíлео, -ела, -ло / ишчíлио, -љела, -ло, зàпламтео, -ела, -ло / зàпламтио, -тјела, -ло. У прикупљеној грађи су се нашли још примери за: убàздео, -ела, -ло / убàздио, -дјела, -ло, слèтео, -ела, -ло / слèтио, -тјела, -ло, пров́и́рео, -ела, -ло / пров́и́рио, -рјела, -ло. Комбинацију типске (граматичког одређења) и описне дефиниције у РСАНУ имамо код негираног придева *несагорео*, -ела, -ло / *несагòрио*, -рјела, -ло „у прид. служби: који није сагорео”. Доноси се избор потврда из обимне грађе:

(атр.): *убазделу* крпу (Марк. Бели, 138); *убазделе* цигерице (Savić, M., Mladići iz Raške, Vgd, 1977, EK); *изболела* лица (Лаз. Л., 273); *изболели* човек (Радић Д. 5, 83, РСАНУ); *обољелу* мајку (Лал., 109); у санаторијуму за нервно *оболеле* (Вел. Д., 214); *забриделу* образу (Бож. Г. 2, 88, РСАНУ); *обневиделим* погледом (Сек. 3, 29, РСАНУ); *обневиделог* старца (Павић, 38); *провирелим* житом (Петр. Гор., 142); са *догорелом* ... свећом (Станк. Б., 89); *догорјела* гомила (Ћоп., 97); при *догорелим* свећама (Андрић, 109); на *загорјелом* ражњу (Мил. В. 7, 148, РСАНУ); са ... *изгорелим* лицем (Велм. 6, 35, РСАНУ); у *изгорелом* оку (Чипл., РМС, под изгорети); *изгорјелу* кућу (Ћоп., 126); на *изгорелу* кућу (Марк. Бели, 51); попут *нагорјелога* пања (Ћор. С. 6, 1, РСАНУ); о *нагорелу* мотку (Ћос. Б. 3, 246, РСАНУ); мачак *нагорјеле* длаке (Андрић 6, 119, РСАНУ); уз ... *нагорео* колац (Ћоп., 168); *конаке* ... *нагорелих* прозора (Павић, 8); *нагорелих* греда [рушевина кућа] (Вел. Д., 118); изглед *нагорелих* поуздања (Петр. Гор., 160); у *недогорелу* ватру (Вукић. И. 1, 17, РСАНУ); *недогорјеле* баскије (Лубарда В., 340); *несагорелим* ђубретом (Ран. 2, 35, РСАНУ); са *обгорелим* каменим плочама (Жуј. 3, 142, РСАНУ); *огорелом* шапом (НПосл Вук, РСАНУ); крчевине с *огорелим* пањевима (Лал. 1, 227, РСАНУ); пустош *огорјелих* зидова (Ћоп., 209); са *огорелих* столица (Поп. Мирс., 251); долазили [су му] ... *погорјели* ... предјели (Лал., РМС, под погорети); амбиси ... пуну *прегорелих* камионских ... костију (И., РМС, под прегорети); на *прегорјелу* шимишљики (Брат. Р., 88); жар *разгорјеле* ватре (Лубарда В., 183); по ... *сагоре-*

¹⁶⁷ Дефиниција: „у атрибутој служби: негирани р. пр. од ископнети”.

лом везу (Ћоп., 185); *искипелу* косу (Јањуш. 1, 130, РСАНУ); пјесма *ускипјеле* ... снаге (Коч., 319); *ускиптеле* речи (Петр. Гор., 176); по *окопњелом* снијегу (Чол. 5, 50, РСАНУ); на *скопнеле* жуборе (Живој. 6, РМС, под *скопнети*); *налетелим* таласом (Макс. Ј. 2, 109, РСАНУ); *одлетелу* срећу (Ранк. С. 4, 25, РСАНУ); *слетелу* ... вилу (Вас. Д. 1, 98, ГрРСАНУ); „*заседла* девојка” ... „*заседео* момак” (Миј. С. 3, 6, РСАНУ); *усмрделу* лешину (Вас. Д., РМС); *усмрдело* месо (Павк. В., 53); на *ишчилелој* трачици (Ман. Н. 1, 8, РСАНУ); *запламтеле* образе (Радов. Ђ. 1, 7, РСАНУ); *запламтеле* романтичаре (Скерл. 3, 368, РСАНУ); *распламћела* жеља (Коч., 142); *успламтеле* образе (Лаз. Л., 438); *загорелом* србенди (Змај 1866, 57, РСАНУ); *загорелу* руку (Ћип. 8, 194, РСАНУ); над *окорилим* предрасудама (Игњ. Ј. 3, 275, РСАНУ); *окоредог* оца (Шапч. 4, 88, РСАНУ); неколико комадића *око-рела* хлеба (Мат., СКГл 11, 3, РСАНУ); парче ... *окоделе* проје (Ранк. С. 4, 31, РСАНУ); *окоделу* душу (Лал. 4, 150, РСАНУ); са *скорјелим* гомуљицама крви (Љубарда В., 23); од *окоделе* жућкасте варе (Марк. Бели, 195).

(пр.): Јела су испадала недосољена, несаврела, *загорела* (Уск., 145). Непца [му] сува и *окодела* (Ненад. Д., 187). Усне су му биле беле и *окоделе* (И., 17).

(а. кв.): Септембар ће их [кукурузе] затећи *изгореле* (Павк. В., 7). Аска је дошла себи ... лежећи у трави *скопнела* (Андрић, РМС, под *скопнети*).

(ап.): Прошапта стари Рудик ... бришући очи, *обневиделе* од крупних суза (Ђорђ. М. 1, 240, РСАНУ). Тада многи људи, *обневидели* и залуђени, забораве да постоје разум и храброст (Андрић, 438). Голе мишићаве руке, *нагореле* на сунцу до више лаката, исекао кукуруз (Ћос. Д. 1, 43, РСАНУ, под *нагорети*). То бијаше ... Захарићевић, *огорео* од сунца, окосматио од рада (Мил. М. Ђ. 27, 171, РСАНУ). Рибарева дјеца, *прогорјела* као земља од сунца, скачу и усрћу у валове (Ћип., РМС, под *прогорети*). Моје тело, истрошено и *сагорело* од маларичних напада, жудило је за домаћим миром (Јак. С., РМС, под *сагорети*). Настављао је он, *распламтео* у лицу (Петр. Гор., 165). По спољашњости се разликовао од мештана, *окоделих* у навике (Уск., 42). Млађи трговци и калфе ... из вароши, *окодели* у безобзирном цјенкању ... позивали су према Кови ... попустљивост (Ћоп., 260). О Лењину, Троцком и Стаљину причао је увек као о криминалцима, *окоделим* (Јос.-Вишњ., 89).

Обимна грађа показује да у овој позицији нема нестандардних облика ни колебања у употреби између стандардних и нестандардних облика ни код аутора код којих су нестандардне варијанте на *-ити* у предикатској функцији честе, као код писаца пореклом са простора шумадијско-војвођанског дијалекта попут Ј. Веселиновића, М. Црњанског или писаца из ијекавске говорне зоне, попут С. Ћоровића, П. Кочића, И. Андрића, Б. Ћопића и др. Такође, ни од глагола код којих је примећена велика заступљеност варијанти на *-ити* (попут префиксираних глагола од *бáзд(ј)ети* (уп. т. 1.1.1), *чíлети* / *чíљети* (уп. т. 1.1.29), *кòпнети* / *кòпњети* (уп. т. 1.4.1), *кòре(ј)ети*) (уп. т. 1.4.2) и сл.) нису посведочени у нестандардном лику радни глаголски придеви у придевској служби. Једини нестандардни пример је новијег датума из језика дневне штампе, што се може објаснити и лекторским и коректорским пропустом (на-

рочито ако је неко у ланцу аутор–лектор–коректор из дијалекатске зоне у којој је облик радног глаголског придева на *-ио* уобичајен):

Човек то беше *огорио* од сунца, црн као Циганин (Stevanović, N., Uz 200. godišnjicu Prvog srpskog ustanka: ratna lukavstva ustaničke vojske, Danas, 2. 2. 2004, EK).

3.5. Код немотивисаних глагола на *-(j)ети* и глагола мотивисаних именицом који имају равноправни статус са глаголима на *-ити* радни глаголски придев у придевској служби се образује од префиксираних глагола на *-(j)ети*. Само се по изузетку може срести од глагола на *-ити*, у прикупљеној грађи нашле су се само две потврде.

3.5.1. У РСАНУ придевске одреднице *заблудео*, *-ела*, *-ло* / *заблудио*, *-дјела*, *-ло* и *одблудео*, *-ела*, *-ло* / *одблудио*, *-дјела*, *-ло* дефинисане су граматичко-функционалном дефиницијом, а у РМС описно. Придеви *изветрео*, *-ела*, *-ло* / *изветрио*, *-тјела*, *-ло*, *исхлалео*, *-ела*, *-ло* / *исхлало*, *-пјела*, *-ло*, према РСАНУ, поред значења која се подударају са значењем глагола, могу развити и нова. У грађи су посведочени следећи примери ових радних глаголских придева у придевској служби:

(атр.): *заблуделих* мишљења (Прод., РМС); на ... *заблудјелу* луду (Топ., 296); *заблудели* брат (Ненад. Д., 119); *заблуделог* сина (Гат., 144); за *одблуделом* децом (Магазиновић Љ., СН 1917, 24/2, РСАНУ); *изветрелим* лековима (Радић Д. 6, 210, РСАНУ); *исхлалеог* пастира (Десн., 207); *исхлалели* блатни смрад (Пек. Б., 269); *излалели* дедице Гаврило (Капор, 49); *излалели* старац (Ненад. Д., 64); *излалела* будала (Михаил. Д. 1, 54); *излалелом* генералу (Јубарда В., 221, sic); *излалела* мајка (Павк. В., 167).

У грађи се нашао и потврда компарираниог радног глаголског придева:

Припадате оној *најзаблуделијој* ... касти Срба (Сек., РМС).

3.5.2. Иако у речнику нема одредница за радни глаголски придев у придевској функцији, у грађи су се нашле потврде и за *набубурео*, *-ела*, *-ло* и за *набубрио*, *-ела*, *-ло*. У речницима су успостављене и дублетне придевске одреднице на *-ео*, *-(j)ела*, *-ло* и *-ио*, *-ила*, *-ло* за радни глаголски придев у придевској служби од глагола *напуњ(ј)ети* и *напуњити*. Оне су у РСАНУ дате са граматичко-функционалном дефиницијом и повезане са одговарајућом морфолошком варијантом глагола. Прикупљена грађа, осим за *напуњео*, доноси још потврда и за радне глаголске придеве у придевској служби према глаголима на *-(j)ети* са префиксима *за-*, *про-* и *раз-*. Свакако доминирају потврде на *-ео*, *-(j)ела*, *-ло*:

(атр.): уз *набубрелу* хумку (Селим. 1, 318); *набубрела* пукова облина (Десн., 38); *запулелих* образа (Црњ., 67); кроз *напутеле* али голе гране (Весел., НИ 1902, 114, РСАНУ); разгледају *напутеле* кестенове (Јакш. М. 2, 104, РСАНУ); *напуњело* пруће ... пуца (Бон. Ј. 1, 192, РСАНУ); *напулелих* груди (Вид. А., СКГл НС

29, 333, РСАНУ); *напупели* пупољци (Ненад. Д., 68, РСАНУ); *напупелих* воћака (Марков М., 85, РСАНУ); *пропупелих* врбака (Баран., РМС); *распупели* путири (Петр. Гор., 179).

(ап.): Ја сам Буња ... који је понео топло срце, *напупело*, крај земљаног, белог банка, у свет ваш (Петр. В. 3, 68, РСАНУ).

Посведочени радни глаголски придеви на *-ио, -ила, -ло* нису бројни. Како грађа показује, код оба придева наилази се на колебања у употреби код Кочића и Шапчанина у избору варијанте:

(атр.): *набубриле* [гусенице] (Вуков. Ч. 1, 40, РСАНУ); ружа *напутила* (НП Вук 1, 288, РСАНУ); (атр.): *набубреле* усне (Коч., 138) : *набубриле* трњине (И., 137); *набубриле* шљиве (И., 163); *напупели* цветак (Шапч. 1, 19, РСАНУ) : *напутила* воћа (И. 11, 348, РСАНУ).

3.6. Најзад, грађа показује да се у придевској функцији и од глагола код којих су варијанте на *-(j)ети* нестандартне користи радни глаголски придев на *-ео, -ела, -ло / -ио, -јела, -ло*. У грађи је посведочен атрибуцки употребљен радни глаголски придев *дозорео* према глаголу на *-ити*: *дозорити*. На основу примера, у РСАНУ стоји одредница *зачамео, -ела, -ло / зачамео, -мјела, -ло* са дефиницијом „у придевској служби: р. пр. од зачамети”, иако такве глаголске лексеме нема, већ *зачамити*. У оба речника је придев *обабео, -ела, -ло / обабио, -бјела, -ло* описно дефинисан ’који има изглед бабе’ наспрам глагола *обабити* ’добити изглед бабе’. Одредница *зазрнео, -ела, -ло* у РСАНУ је, такође, описно дефинисана, док се у заглављу речничког чланка *зазрнити* варијанта *зазрнети*¹⁶⁸ квалификује као некњижевна, а РМС глагол *зазрнети / зазрњети* успоставља на основу Московљевићевог примера са радним глаголским придевом у атрибуцкој функцији. Придев *изблештео, -ела, -ло / изблешитио, -тјела, -ло* је у РСАНУ описно дефинисан, с обзиром на то да су стандардни глаголи на *-ати* и на *-ити* – *изблештати / изблијештати* и *изблештити / изблијештити*. У грађи је такође посведочен придев *зацаклео, -ела, -ло / зацаклио, -љела, -ло*, а у речницима стоје само глаголи на *-ити*. У РСАНУ је придев *исцурео, -рела, -ло / исцурео, -рјела, -ло* дефинисан граматичко-функционалном дефиницијом, којом се упућује и на нестандартну и на стандардну варијанту глагола: „у прид. служби: од исцурети и исцурити”. У корпусу су се нашли следећи примери:

(атр.): јучерашња суражица и *дозорео* пилав (Павић, 65); успавана и *зачамела* Турска (Радовановић М., Дело 9, 106, РСАНУ); кренула је *зачамела* трговина (Радић Д. 6, 208, РСАНУ); из ... *зачамелих* дубина (Сур. 3, 41, РСАНУ); *зачамело*

¹⁶⁸ Примери за глагол су из западне Србије, те нису у овом смислу индикативни јер могу бити ијекавски: Кукуруз је *зазрлио* (Дучаловић, Ков. Р., РСАНУ). Је ли *зазрлио* твој кукуруз? (Ужице, Павл. Б., РСАНУ).

лице (Марк. Бели, 117); је ли ти она, *обабјела* птица (Вуков. Ч. 4, 121, РСАНУ); округле *зазреле* главе (Моск. 3, 449, РСАНУ); *изблеителих* костура (Јов. М. 1, 54, РСАНУ); *зацаклеле* седмице (Петр. Гор., 56), с *исцурелим* талогом (Станк. Б. 5, 209, РСАНУ); са *исцурелим* очима (Стпјански, М., Seobe, АСК, ЕК); на *исцурелом* пројекту (Ђурђевић, М., Treći sektor ili sama žena u tranziciji, Bgd, 2001, ЕК); због *исцурелог* гаса (www.rts.rs, 8. 6. 2010, ЕК).

3.7. Како Стевановић (1958: 92) истиче, радни глаголски придев у придевској функцији употребљава се од свршених медијалних глагола, па не чуди огроман број оваквих потврда од глагола мотивисаних придевом. Према прикупљеној грађи, тенденција појаве суфикса *-ити* уместо суфикса *-(j)ети* код медијалних глагола мотивисаних придевима није захватила радне глаголске придеве у придевској функцији, за разлику од оних у предикатској функцији.

3.7.1.1. И код оних медијалних глагола код којих је израженије колебање у употреби ових суфикса, стабилна је форма радног глаголског придева на *-ео, -ела, -ло / -ио, -јела, -ло*. С обзиром на чињеницу да се у нормативним приручницима и речницима инсистира на очувању форми на *-(j)ети* код медијалних глагола мотивисаних придевом (уп. II, 2.1, II, 2.2, II, 2.3), у РСАНУ су често типски дефинисане придевске одреднице као: *извòднео, -ела, -ло / извòднио, -дњела, -ло, заглàднео, -ела, -ло / заглàднио, -дњела, -ло, изглàднео, -ела, -ло / изглàднио, -дњела, -ло, оглàднео, -ела, -ло / оглàднио, -дњела, -ло, огрúбео, -ела, -ло / огрúбио, -бјела, -ло, одрвèнео, -ела, -ло / одрвèнио, -њела, -ло, ижíвео, -ела, -ло / ижíвио, -вјела, -ло, оджíвео, -ела, -ло / оджíвио, -вјела, -ло, ожíвео, -ела, -ло / ожíвио, -вјела, -ло, залýдео, -ела, -ло / залýдио, -дјела, -ло, занéмео, -ела, -ло / занијèмио, -мјела, -ло, обнéмео, -ела, -ло / обнијèмио, -мјела, -ло, онéмео, -ела, -ло / онијèмио, -мјела, -ло, обудòвео, -ела, -ло / обудòвио, -вјела, -ло, запúстео, -ела, -ло / запúстио, -тјела, -ло, опúстео, -ела, -ло / опúстио, -тјела, -ло, ору́жнео / ору́жнео, -ела, -ло / ору́жнио / ору́жнио, -жњела, -ло, осирòтео, -ела, -ло / осирòтио, -тјела, -ло, ослéпео, -ела, -ло / ослијèптио, -пјела, -ло, остудèнео, -ела, -ло / остудèнио, -дјела, -ло, отрúднео / отрúднео, -ела, -ло / отрúдњео / отрúдњео, -дњела, -ло¹⁶⁹, охлàднео, -ела, -ло / охлàднио, -дњела, -ло, охрòмео, -ела, -ло / охрòмио, -мјела, -ло, избéлео, -ела, -ло / избијèлио, -љела, -ло, обéлео, -ела, -ло / обијèлио, -љела, -ло, зажúтео, -ела, -ло / зажúтио, -тјела, -ло, ижжúтео, -ела, -ло / ижжúтио, -тјела, -ло, зазелèнео, -ела, -ло / зазелèнио, -њела, -ло, озелèнео, -ела, -ло / озелèнио, -њела, -ло, исплáвео, -ела, -ло / исплáвио, -вјела, -ло, зарúдео, -ела, -ло / зарúдио, -дјела, -ло, зарумèнео,*

¹⁶⁹ Са напоменом (дијал. ек. и ијек. *отруднио*).

-ела, -ло / зарумèнено, -њела, -ло, орумèнено, -ела, -ло / орумèнено, -њела, -ло, осурео, -ела, -ло / осурио, -рјела, -ло, зацрвèнено, -ела, -ло / зацрвèнено, -њела, -ло, зацрнео, -ела, -ло / зацрнио, -њела, -ло, затáмнено, -ела, -ло / затáмнио, -њела, -ло. У РСАНУ се на одговарајућем месту истиче да су варијанте *одрвенио, занемиио, обнemiо, оружнио, остуденио* у екавском изговору некњижевне. Придеви *зоддџнелї, -елā, -лō / зоддџнелї, -цџел-лā, -лō, и оддџнелї, -елā, -лō / оддџнелї, -цџелā, -лō* у РСАНУ су типски дефинисани и упућују се на глаголе *зоддџнети* и *оддџнети*, иако су ово секундарне варијанте, тј. варијанте које се налазе у ишчезавању (уп. II, 2.1.6). У истом речнику су успостављене две одреднице са граматичком дефиницијом *òстарео, -ела, -ло* ијек. *остарио, -рјела, -ло* и *остарио, -ила, -ло*¹⁷⁰, којима се упућује на одговарајућу глаголску дублетну форму. Одређени вид придева *отрòмелї, -ā, -ō* упућује се на *отрòмети, отрòмити* (а прва варијанта је успостављена као контролна).

3.7.1.2. У РСАНУ се описно дефинишу придеви, чиме се указује на њихово удаљавање од глаголске семантике и осамостаљивање: *избèсно, -ела, -ло / избјèсно, -сњела, -ло, завòдено, -ела, -ло / завòдно, -дњела, -ло, загòдео, -ела, -ло / загòлио, -љела, -ло, заглúвео, -ела, -ло / заглúвио, -вјела, -ло, оглúвео, -ела, -ло / оглúвио, -вјела, -ло, неижúвео, -ела, -ло / неижúвио, -вјела, -ло, òмилео, -ела, -ло / òмилио, -љела, -ло, незàстарео, -ела, -ло / незàстарио, -рјела, -ло, изблèдео, -ела, -ло / изблијèдио, -дјела, -ло, неизблèдео, -ела, -ло / неизблијèдио, -дјела, -ло, непотáмнено, -ела, -ло / непотáмнио, -мњела, -ло, ѝструлео, -ела, -ло / ѝструлио, -љела, -ло, нàтрулео, -ела, -ло / нàтрулио, -љела, -ло, òтрулео, -ела, -ло / òтрулио, -љела, -ло.* РМС на овај начин даје придеве: *разбèсно, -ела, -ло / разбјèсно, -сњела, -ло, прежúвео, -ела, -ло / прежúвио, -вјела, -ло, òстарео, -ела, -ло / òстарио, -рјела, -ло, прèстарео, -ела, -ло / прèстарио, -рјела, -ло, рàструлео, -ела, -ло / рàструлио, -љела, -ло.* Оба типа дефиниције у РСАНУ налазе се у полисемној структури придева: *огòдео, -ела, -ло / огòлио, -љела, -ло, излúдео, -ела, -ло / излúдио, -дјела, -ло, зàстарео, -ела, -ло / зàстарио, -рјела, -ло, оту̀пео, -ела, -ло / оту̀пио, -пјела, -ло.*

3.7.1.3. У речницима нема оформљених речничких чланака за следеће радне глаголске придеве у придевској служби, а који су посведочени у грађи: *побèсно, -ела, -ло / побјèсно, -сњела, -ло, полúдео, -ела, -ло / полúдио, -дјела, -ло, побéдео, -ела, -ло / побијèлио, -љела, -ло, убéдео, -ела, -ло / убијèлио, -љела, -ло, ублèдео, -ела, -ло / ублијèдио, -дјела, -ло,*

¹⁷⁰ Ова је одредница заснована на једном Вуковом примеру и два примера са ијекавског говорног подручја у мушком роду једнине, што не може бити индикативно за одређење суфиксалног уобличења глагола.

удрвѐнео, -ело, -ло / удрвѐнио, -вјела, -ло, ожѐднео, -ела, -ло / ожѐднио, -дњела, -ло, прежѐднео, -ела, -ло / прежѐднио, -дњела, -ло, поблѐдео, -ело, -ло / поблѐједио, -дјела, -ло, пожѐтео, -ела, -ло / пожѐтио, -тјела, -ло, прежѐтео, -ела, -ло / прежѐтио, -тјела, -ло, ужѐтео, -ела, -ло / ужѐтио, -тјело, -ло, позелѐнео, -ела, -ло / позелѐнио, -њела, -ло, помòдрео, -ела, -ло, оплáвео, -ела, -ло / оплáвио, -вјела, -ло, поплáвео, -ела, -ло / поплáвио, -вјела, -ло, уплáвео, -ела, -ло, уплáвио, -вјела, -ло, (не)осѐдео, -ела, -ло / (не)осијѐдио, -дјела, -ло, просѐдео, -ела, -ло / просијѐдио, -дјела, -ло, осѐвео, -ела, -ло / осѐ-вио, -вјела, -ла, посѐвео, -ела, -ло / посѐвио, -вјела, -ло, потáмнео, -ела, -ло / потáмнио, -мњела, -ло, поцрвенео, -ела, -ло / поцрвенио, -њела, -ло, уцрвѐнео, -ела, -ло / уцрвѐнио, -вјела, -ло, поцрнео, -ела, -ло / поцрнио, -њела, -ло, уцрнео, -ела, -ло / уцрнио, -њело, -ло. Поједини примери су наведени као потврда за илустрацију неке од семантичких реализација глаголске лексеме, а неке једноставно нису биле потврђене у речничким корпусима.

3.7.1.4. У грађи је засведочен велики број примера претходнонаведених радних глаголских придева, нарочито у атрибутој служби, који се наводе по азбучном реду мотивног придева у т. II, 2.1, 2.2, 2.3. итд.:

(атр.): са урликом ... *побјешњелих* вјетрова (Коч., 334); у ... *побјешњелу* пучину (Тип. 9, 195, ГрРСАНУ); *побеснелог* газду (Тос. Б. 3, 469, ГрРСАНУ); *побеснелих* чизама (Вучо 1, 206, ГрРСАНУ); *побеснелих* коња (Црњ., 35); кроз *побешњеле* таласе (Селим. 2, 197); попут *побеснелог* пса (Кош Е. 6, 81, ГрРСАНУ); са *побеснелим* машинама (Стев. В. 1, 169, ГрРСАНУ); *побеснелих* синђела (Павл. Жив., 193); од *побеснелих* свиња (Марков М., 126); налик оном „*побеснелом* бику” (Гат., 104); уз ... *песму разбеснелих* вала (Бој. М., РМС); кроз *разбеснеле* гомиле (Андрић, 317); у *разбеснелој* реци (Павић, 82); периоди *разбеснелог* здравља (Мићић Д. М., 49); са ... *разбеснелим* оцем (Арсен. В. 1, 41); по *узбјешњелој* ... ноћи (Коч., 332); *заводњелих* очију (Десн. 5, 106, РСАНУ); *изводњелим* ... очима (Нев., СКГл 14, 723, РСАНУ); *оголдела* човека (Андрић, 95); поред *заглувених* звона (Дуч. Ј. 4, 29, РСАНУ); радост *оголувалиг* ... постојања (Даној. М., Раск. 11, 176, РСАНУ); неплодност *оголелиг* камена (Сир. 1, 244, РСАНУ); са *оголелих* грана (Весел. 6, 205, РСАНУ); на ... *оголелој* глави (Шапч. 4, 14, РСАНУ); једне *оголеле* липе (Уск., 84); *оголелиг* ... сељака (Лаз. Б. 1, 97, РСАНУ); између ... *оголелих* брда (Дач. Ж. 3, 66, РСАНУ); између *оголелиг* дрвећа (Тос. Д. 11, 379, РСАНУ); *оголелу* мисао (Киш Д., 22); са *оголелим* дрвећем (Мићић Д. М., 114); на *оголелом* дрвећу (Ненад. Д., 46); *огрубелим* цртама (Глиг., РМС, под огрубети); прерано *огрубели* додир (Арсен. В. 1, 79); *задоцнелог* цвећа (Уск. 1, 19, РСАНУ); *задоцнели* месец (Дуч. Ј. 1, 146, РСАНУ); *задоцнелом* опирању (Пек. Б., 103); *одоцнели* пажње (Грч. Ј. 3, 20, РСАНУ); *одоцнели* путник (Гат., 150); *одрвенилим* очима (С–Ђ 1, 41, РСАНУ); *удрвениле* невесте (Марк. Бели, 137); ревање *ожедњеле* магаради (Јелић В., 50); *прежедњеле* деве (Селим. 1, 236); *иживелих* властелина (Глиг. 1, 231, РСАНУ); у *оживела* кипа (Поп. Ј. 3, 26, РСАНУ); занос *оживелиг* национализма (Андрић 7, 258, РСАНУ); *оживјеле* руке (Селим. 2, 251); *преживелих* година (Уск., 53); *преживјелих* укућана (Поп., 62); једину *преживелу* шољицу

(Зупанц, 39); *залуделе* момке (Радић Д. 6, 243, РСАНУ); *излуделог* коња (Андрић, Књиж. 5, 68, РСАНУ); две *излуделе* махалије (Капор, 23); са *полудјелим* Вајом (Јелић В., 151); скачем ко *полудели* кенгур (Н–Г, 12); под командом *омиљелог* ... капетана (НЕ 11, 519, РСАНУ); о тада *омилелом* природном постању (Марк. Н. 1, 9, РСАНУ); међу ове *занијемјеле* зидове (Мил. В. 2, 34, РСАНУ); мирис пљувачке *занемеле* светине (Павић, 158, 159); *обнијемјелом* Крсти (Ћоп., РМС, под обнемети); *онемели* дед (Радић Д. 1, 24, РСАНУ); била је то *онемела* седећа скупина (Велм. С., 134); *обудовелих* флашица (Вин. 4, 477, РСАНУ); са ... *обудовелим* женама (Трој., СКГл 3, 125, РСАНУ); *обудовелих* тежакиња (Ђорђ. Кон. 1, 182, РСАНУ); неке *обудовеле* жене (Гат., 38); *запустелих* насеља (Радон. Ј. 5, 191, РСАНУ); *запустилу* ... цркву (Рув. И. 3, 441, РСАНУ); у *запустили* храм (Павић, 9); насељавање *опустеле* Србије (Ђорђ. Т. 13, 133, РСАНУ); близу ... *опустелих* торова (Ћоп., 163); у *опустела* дворишта (Павл. Жив., 98); врата *опустелих* кућа (Поп. Мирос., 253); *опустелим* ... улицама (Киш Д., 9); наред *опустелог* хола (Капор 3, 456, РСАНУ); у *опустелој* касарни (Тешић М., Раск. 28, 57, РСАНУ); на тако *осиротелу* земљу (Мил. М. Ђ. 9, 341, РСАНУ); у *осиротелу* селу (Радић Д., 6, 143, РСАНУ); *осиротеле* ... манастире (Петр. Гор., 139); *осироћелу* кућу (Килибарда, 271); испод *ослијенјелих* прозора (Лал. 5, 5, РСАНУ); против ... *застарелих* метода (Баб. Ј. 1, 51, РСАНУ); у *застарјелим* букварима (Симић Ж. 4, 118, РСАНУ); две врсте *застарелих* момака (Ранк. С. 4, 107, РСАНУ); *застарелу* моду (Уск., 42); са *застарјелом* ... бионом (Десн., 127); из *застарелих* братственичких у небратственичке односе (Лал., 106); *застарјели* дуг (Брат. Р., 87); *застарела* реч (Јос.-Вишњ., 102); *застарели* приручник (Марк. Бели, 58); у крилу *остареле* мајке (Јакш. Ђ. 17, 25, РСАНУ); *остарелих* речи (Вулов. 5, 149); ћуди ... *остарелог* деспота (Јов. С., 38); *остарели* ... грешник (Минд. 3., 98); *остарјели* медвед (Селим. 1, 411); *остарјела* мајка (Ћоп., 167); *остарели* пјеро (Киш Д., 97); *остарјели* Аврам (Љубарда В., 157); *остарелом* ујаку (Павк. В., 92); *остарелог* човечуљка (Ненад. Д., 59); с *остарелим* ... соколима (Марк. Бели, 171); *остарелог* Стевана (Зупанц, 57); *остарелим* рукама (Пан. И., 226); зар смо ми неки *престарели* људи (Јаз. Л., РМС); *престарјелу* штагљу (Ћоп., 220); *иструлелих* ... венаца (Станк. Б., 70); *иструлелог* лишћа (Минд., Књиж. 4, 462, РСАНУ); *иструљељих* јада (Селим. 2, 214); *иструлелим* бандерама (Киш Д., 52); од *натрулелих* глава (Петр. Мих. 8, 68, РСАНУ); *отрулелих* остатака лишћа (Бошк. Ст. 1, 53, РСАНУ); од *отрулелог* зида (Рак. Мита 16, 59, РСАНУ); из *отрулеле* шиндре (Пашић С., БК 1903, 378, РСАНУ); његова *раструлела* плућа (Сек., РМС); с ... *отупелим* страхом (Станк. Б., РМС); *отупјелог* ... апарата (Десн., 82); *отупеле* дрскости (Ненад. Д., 178); колоне *отупелих* лица (Арсен. В. 2, 48); *охладнелу* ... светлост (Јаз. Л. 2, 180, ГрРСАНУ); *охладнелу* каву (Коч., 161); на *охладнелу* огњишту (Ћоп., Борба 1950, 283/3, ГрРСАНУ); || од ... *избелеле* кадифе (Шапч. 4, 3, РСАНУ); *избијељеле* крви (Лал., 72); из *обелелих* димњака (Весел. 10, 87, РСАНУ); *побелелим* очима (Ћил. 3, 159, ГрРСАНУ); под *побелелим* обрвама (Павл. Жив., 201); под *побелелим* ... сунцем (Велм. С., 71); *убелеле* брегове (Весел. 11, 433, ГрРСАНУ); неколико *избледелих* писама (Уск. 1, 267, РСАНУ); са *изблиједјелим* небом (Мил. В. 2, 104, РСАНУ); парче *избледелих* новина (Киш Д., 110); *избледелу* књигу (Јос.-Вишњ., 55); прамен ... *избледеле* косе (Мићић Д. М., 42); испод ... *избледелих* фотографија (Павл. Жив., 177); *неизблијећело* ... поподне (Андрић 1, 68, РСАНУ); *побледелих* обрашчића (Јаз. Л., 40); *побледелих* слика (Нов. 20, 21, ГрРСАНУ); *побледелим* уснама (Јакш. Ђ. 5, 85, ГрРСАНУ); из ... *побледелих* усана (Павл. Жив.,

84); по *убледелом* челу (Уск., 179); с *ублиједјела* лица (Десн., 39); *зажутелог* листа (Весел. 17, 198, РСАНУ); *ижутјелим* фотографијама (Десн. 5, 14, РСАНУ); са *ожутелом* ... косом (Павк. В., 73); са *пожутелим* лишћем (Доман., СКГл 5, 492, ГрРСАНУ); *пожутелу* врећу (Бож. Г., СКГл 23, 81, ГрРСАНУ); *пожутелог* кукуруза (Вас. Д. 3, 27, ГрРСАНУ); *пожутјелом* ... лицу (Мил. В. 2, 46, ГрРСАНУ); *пожутјеле* прсте (Лал. 4, 31, ГрРСАНУ); над *пожутјелим* књигама (Селим. 1, 67); на крају те *пожутеле* висоравни (Шћеп. Б. 1, 40, ГрРСАНУ); на *пожутелу* глеђ (Албахари, 61); према ... *пожутелим* зидовима (Арсен. В. 1, 101); *пожутелу* хартију (Марков М., 87); *пожутелим* медаљама (Лубарда В., 345); аспарагус ... *пожутелих* иглица, *пожутела* фотографија (Павк. В., 99); *ужутеле* ... зубе (Ненад. Д., 197); *ужутели* багрем (Павл. Жив., 167); *озеленелих* брда (Милијаш. 1, 9, РСАНУ); изнад *озелењелих* поља (Ћоп., 190); *озеленелом* ивицом (Андрић, 359); *позелењелу* шалицу (Ћор. С. 12, 259, ГрРСАНУ); *позелењелим* словима (Десн., 111); од *позелењелог* ... усташе (Ћоп. 12, 575, ГрРСАНУ); *позеленелом* валову (Стев. В. 2, 48, ГрРСАНУ); испод *помодрелих* горских висова (Коч., 319); из *помодрелог* јутарњег неба (Гат., 84); лагано *испавеле* фотеље (Цар 4, 118, РСАНУ); стара *испављела* писма (Јер. 3, 14, РСАНУ); *поплавелих* прстију (Павл. Жив., 61); по *заруделим* образима (Тод. П. 1, 49, РСАНУ); *зарудјелу* боју (Андрић 6, 119, РСАНУ); *заруменеле* образе (Весел. 18, 18, РСАНУ); *заруменелим* ружама (Скерл. 1, 7, РСАНУ); сједићи усред веселе и *зарумене* дјече (Ћоп., 199); *неоседелог* оца (Павић, 202); као *оседели* зидови (Шапч. 11, 221, РСАНУ, под оседети); своју *оседелу* главу (Шуб. 1, 44, РСАНУ, под оседети); *просиједјелу* ... браду (Ћип., РМС, под проседити); беше то ... *осивела* фотка (Павк. В., 99); испод *посивјела* млинчића (Ћоп., 410); *посивелих* лица (Павл. Жив., 74); прашњаво лице *посивелих* трепавица (Зупанц, 93); пред том твојом *осурелом* одећом (Сек. 2, 254, РСАНУ); *затамњелим* стрехама (Вујач. Мир. 1, 92, РСАНУ); у *непотамнелом* ... сјају (Вуј. 3, 31, РСАНУ); *потамњелих* биљега (Коч., 313); *потамнелог* сјаја (Андрић, 57 у *потамњелим* очима (Селим. 1, 292); *потамњелим* беоњачама (Ненад. Д., 117); *потамнелог* града (Велм. С., 254); *зацрвенилим* очима (Вукић. И. 1, 102, РСАНУ); *зацрвенелим* очима (Лал. 2, 240, РСАНУ); *зацрвенилим* ... лица (Радов. Ђ. 1, 202, РСАНУ); *поцрвенелим* очију (Ћоп., 12); *зацрњелој* ... варошици (Лал., КБС, 173, РСАНУ); због *оцрнелога* Адама (Баш. 1, 229, ГрРСАНУ); *поцрњелим* удовима (Десн., 14); *поцрњеле* зидове (Селим. 2, 18); *поцрњеле* зубе (Ненад. Д., 197).

(а. кв.): Амалија Ризнић ... остаде за часак као *оглувела* (Павић, 212). Сада седи *одрвенео* и укрућен (Хабул М., Пол. 1958, 16322/4, РСАНУ). Стара Бошњаквица је већ *полудела* крстарила селом (Марков М., 27). У извештају Аустријанца Француз [је] остао збуњен и *занемео* (Андрић, 105). Седела сам *онемела* (Велм. С., 124). Колоња је ... доказивао да је универзитет у Монпелјеу ... надвисио саланернитанску школу као *застарелу* и несавремену (Андрић, 266). *Отромели* од пријатне топлоте ... лагано су пијуцкали пријатни коњак (Прев. 7, 23, РСАНУ). *Убледео* тоне с ону страну где свадба остаде жалосно (Наст. 1, 90, ГрРСАНУ). Вратио се отуд још тиши и финији, некако као умивен и *убелео* (Андрић, РМС, под убелети). Миладин дође *поцрвенео* сав к'о рак кад се кува (Весел., 81).

(ап.): И они, јадни, *изгладнели*, па оно што им бацимо пре прогону (Михаил. Д. 2, 212). У кућу, бану Дејан – *огрубео*, опалењених образа (Павл. Жив., 200). Ову чашу [джем] женама које нису презирале гнојне каранфиле на уснама Банаћана,

занемелим од стида и беса (Црњ., 32). Код одра се најдуже задржала „мадмазел” Јулијана ... некад лепотица, сад *оружнела* и угојена (Петр. П. 2, 15, РСАНУ). Сјеле су поред ... пећи, расклимане и *остарјеле* (Ћоп., 76). Није дуго ни могла ни хтела у њему да препозна свог бившег мужа, промењеног, *остарелог* и проседог (Павић, 204). Понудих му, онако *остарелом* ... да скинем, с коша, онај, његов, стари бицикл (Павл. Жив., 201). Остајем само ја, *остарели*, и слутим да сам нашао спону (Велм. С., 208). Стајао је, нешто *отромео*, на свом месту (Даној. М. 1, 64, РСАНУ). Она и мајка, *отунјеле* од жалости и невоља, стигоше једног дана под Грмеч (Ћоп. 14, 280, РСАНУ, под отупети). Матори, већ *отупео*, доња (Капор, 165). Стајала је на том одрону ... бескућница, већ *охладнела* (Мићић Д. М., 38). || Повуче га за собом, тротоаром, већ потпуно *обелелим* од снега (Јевт. 1, 83, РСАНУ). Запита она свлачећи рукавице, из којих се појавише прсти, дивно *побелели* од нерада и бављења у кући (Минд. 3., 68). Небо се мутно простирало над вртом, као један стари стег, *избледео* на сунцу (Црњ., 49). Славковић, мало *убледео*, гледа Чумића (Кош Е. 5, 272, ГрРСАНУ). А тада је била баш и јесен. Јесен, увелико *прежутела*, обрана, и одавна покривена жутим опалим лишћем (Stanković, V., Gazda Mladen, ЕК). Рајко, нагло *оседео*, чукао је, крај огњишта (Павл. Жив., 203). Понеки рез, већ *потамнео*, личи на стару, зараслу рану (Киш Д., 27). Али чим би угледала стрица, *потамњела* и заћутала, њу би неугодно штречноло (Ћоп., 132). Тамо, у том огледалу ... клатило се нешто у магли, *зацрвенело*, тршаво (Вас. Д. 2, 64, РСАНУ). Крај постеље [је] Магдалена, обучена, *зацрвенела* од несна (Вид. А. 1, 376, РСАНУ). Бамбулејски, сав *уцрвенео*, ћутао је као нем (Пол. 21. април 2009, ЕК). Мрље туђе смрти остају заувек ... у немилосрдном памћењу, *поцрнелом* (Велм. С., 25). Точи се смола, *поцрнела* од чађи и помешана с њом (Киш Д., 63).

(пр.): Ако неко база улицама ... онда тај неко обавезно мора бити и *изгладнео* (Капор, 66). Младићев сан постаде *опустео* (Петр. Гор., 103). Опажање да исландски језик стари доводи до појаве трактата или делова трактата посвећених објављивању свих речи или облика који су постали *застарели* (Мунен, Ж., Историја лингвистике, прев. В. Иљин, Бгд, 1996, 131). Била је толико уморна, толико засићена и *отупела*, да је била на све равнодушна (Станк. Б., 120). Лице ове старице ... било је суво ... *поцрнело* (Уск. 1, 168, ГрРСАНУ).

Забележен је и један пример за суперлатив:

(атр.): Са њом [женом] и *најоголелији* дом оживљава и сија се (Вид. Н. 1, 131, РСАНУ).

3.7.1.5. Међу великим бројем прикупљених примера употребе радног глаголског придева у придевској служби од посматраних глагола, само је неколико нестандартних потврда. Није неочекивано што неколико њих стоји према префиксираним твореницама глагола *ст̑-рити*, јер су варијанте ових глагола на *-ити* доминантне у данашњем стандардном језику. Свакако, овде је реч само о изузецима (уп. горенаведене потврде из истих извора, као и за придеве *занéмео*, *остудèнео*, *и́струлео*, *порумèнео*):

(атр.) Вели Марко *остарило*ј мајци (Вук, Рј.); *занијемлог* главног мајстора (Брат. Р., 197); *остудениле* ноге (Ћоп. 2, 75, РСАНУ) : *остудењело* тијело (И. 12, 183, РСАНУ); *остуденео* зној (Андрић 9, 80, РСАНУ) : лонац *остуденила* граха (И. 11, 96, РСАНУ); *иструлио* купус (Isaković, A., Tren 2, Bgd, 1983, ЕК);

(ап.) Повенула и још упадљивије *остарила*, она је дуго гледала за цестом (Ћоп., Сељачки буквар 1947, 96, ГрРСАНУ). Већ и сама *остарила*, имитирала је своју маћеху (Зупанц, 24). А Лиска, наш пас, *остарила*, и изнемогла гласа, арлауче (Павл. Жив., 191). Сада ... већ *остарила* и отупавела, не треба ни онима ни овима (Тишма, ЛМС 368, 7–8/72, РСАНУ, под отупавео). *Остуденила* и без даха, дјевојка је ... закопчала најдоњи дример (Ћоп., 268). У студеној брвнари он сједи са капом од међедине на глави, умотан до под пазуха, само му руке вире, *помодриле* од студени (Andrić, I., Most na Žepi, ASPAC, ЕК).

3.7.1.6. Иако су глаголи мотивисани придевом *матор* готово у потпуности пришли глаголима са суфиксом *-ити*, придевски употребљен радни глаголски придев задржао је форму према глаголима са суфиксом *-(j)ети*. У РСАНУ лексема *з̀аматорео*, *-ела*, *-ло* / *з̀аматорио*, *-рјела*, *-ло*, поред значења која се подударају са глаголом, има и нових, што се види по граматичко-функционалној и описној дефиницији. У РМС *з̀аматор(j)елї* има описну дефиницију, као и *òматорео*, *-ела*, *-ло* / *òматорио*, *-рјела*, *-ло* у РСАНУ. П 1960, такође, истиче да глагол гласи *òматорити*, а придев *òматор(j)елї*. Посведочен је и предев *пр̀ематор(j)елї*. Потврде из грађе су следеће:

(атр.): *заматорели* момци (Игњ. Ј., Бршљан 1885, 27, РСАНУ); *заматореле* ... изражаје (Змај 1866, 57, РСАНУ); *оматорели* враголан (Нов. 4, 245, РСАНУ); дух *оматорелог* либерализма (Марк. Св. 1, 22, РСАНУ); у ... *оматорјелој* памети (Цар, БК 1896, 266, РСАНУ); *оматорео* хрт (Сек. 5, 261, ГрРСАНУ); *оматорела* (Радић Д. 4, 98, РСАНУ); *оматорелих* слугу (Црњ. 1, 39, РСАНУ); судба ... *оматорелог* господара (Ненад. Д., 158).

(ап.): Међу тим светом могла је да опази и неке Омладинце из шездесетих, *оматореле* већ и трбушасте (Мићић Д. М., 122).

(а. кв.): Ал' су стигли већ мало *прематорели* да би се снашли (Ђурђевић, М., Parking Svetog Savatija, Bgd, 2003, ЕК).

Једино се код М. Црњанског срећу одступања и радни глаголски придев на *-ио*:

Док Божич, *оматорио*, олињао, трчи, или би трчао, за сваком сукњом, да она није присутна, капетан мисли само на своју умрлу жену (Српјански, М., Seobe druga knjiga, АСК, ЕК). Вук Исакович није осетио толику жудњу за нечим радосним, светлим, што би баш он могао да изврши, да проживи, а не да оде тако бедан, *оматорио* и празан, са овога света (I., Seobe, АСК, ЕК) : Док су та два мушкарца остајала да живе и да се веселе, *оматорели*, са својим утробама ... она је осећала да ће бити бачена из куће, као крпа (И.).

3.7.1.7. Глаголи мотивисани придевом *слаб* у предикатској функцији све чешће имају суфикс *-ити*. То је, према грађи, почело да се одражава и на радни глаголски придев у придевској служби. Правопис 1993, као и Клајн 2002 и СЈП, истичу да се у придевској служби употребљава *ослабео*: *ослабели вид, ослабјеле руке*. У РСАНУ су типски дефинисани придеви *ислабео, -ела, -ло / ислабио, -бјела, -ло* и *ослабео, -ела, -ло / ослабио, -бјела, -ло* и *ослабио, -ила, -ло*, с тим што се код овог другог придева као дублет наводи и радни глаголски придев на *-ио*. Поред очекиваних примера на *-ео*, у грађи се нашло и више потврда на *-ио*, што је и условило овакав лексикографски поступак:

(атр.): мјесто ... *ислабјелог* болесника (Тор. С. 10, 550, РСАНУ); *ослабела* воља (Недић Љ. 5, 225, РСАНУ); *ослабели* римски запад (Сек. 3, 26, РСАНУ); *ослабели* друг (Симић Ж. 5, РСАНУ); људи са *ослабелим* видом (Андрић 14, 140, РСАНУ); на основу *ослабелих*, избледелих слика (Кнеж. Б. 1, 93; РСАНУ) : *ослабиле* руке (Шапч. 11, 143, РСАНУ); *ослабилим* ногама (Мат. 4., 143, РСАНУ).

(пр.): У карикатурама тога доба српски сељак је мршав, погурен, *ислабео* (Пол. 2006, 33355/6) : (ап.): Први пут себи изгледам лепа, тако *ислабила*, прозрачна и бела (Велм. С., 153).

3.7.2. Од глагола мотивисаних придевом на *-ав* (уп. II, 2.4), радни глаголски придеви у придевској служби су скоро доследно на *-ео, -ела, -ло / -ио, -јела, -ло*. Међутим, због тога што су ови глаголи у већини случајева пришли глаголима на *-ити*, проблем дефинисања придевске одреднице се компликује. У РСАНУ заступљене су граматичко-функционалне дефиниције код радних глаголских придева: *обангáвео, -ела, -ло / обангáвио, -вјела, -ло, опунáвео, -ела, -ло / опунáвио, -вјела, -ло*, јер постоје реконструисане глаголске одреднице *обангáв(ј)ети, опунáв(ј)ети*, а поступак је исти и код *изблесáвео, -ела, -ло / изблесáвио, -вјела, -ло, облесáвео, -ела, -ло / облесáвио, -вјела, -ло, омлитáвео, -ела, -ло / омлитáвио, -вјела, -ло, зарутáвео, -ела, -ло / зарутáвио, -вјела, -ло, охрaпáвео, -ела, -ло / охрaпáвио, -вјела, -ло*. Међутим, придев *обљутáвео, -ела, -ло / обљутáвио, -вјела, -ло* дефинисан је типски, а глагол је на *-ити*. Описно су дефинисани: *оглупáвео, -ела, -ло / оглупáвио, -вјела, -ло, закржљáвео, -ела, -ло / закржљáвио, -вјела, -ло, окрњáвео, -ела, -ло / окрњáвио, -вјела, -ло, окршљáвео, -ела, -ло / окршљáвио, -вјела, -ло, олабáвео, -ела, -ло / олабáвио, -вјела, -ло, омаљáвео, -ела, -ло / омаљáвио, -вјела, -ло, омутáвео, -ела, -ло / омутáвио, -вјела, -ло, отунáвео, -ела, -ло / отунáвио, -вјела, -ло*, а у РСМС још *оп(ј)егáв(ј)ели* и *очађáв(ј)ели*. У грађи су се нашли и придеви *побрљáвео, -ела, -ло / побрљáвио, -вјела, -ло, побуђáвео, -ела, -ло / побуђáвио, -вјела, -ло, убуђáвео, -ела, -ло / убуђáвио, -вјела, -ло, огрбáвео, -ело, -ло / огрбáвио, -вјела, -ло, поплеснáвео, -ела, -ло /*

поплесна́вио, -вјела, -ло, оштрока́вео, -ела, -ело / оштрока́вио, -вјела, -ло. Потврде за ове придеве су:

(атр.): *обангавеле* коње (Црњ. 1, 88, РСАНУ); *обангавеле* безубе кобиле (Стев. В. 2, 11, РСАНУ); са ... *обљутавелим* фразама (Поп. Т. 1, 33, РСАНУ); *побрљавели* деда (Албахари, 70); *побуђавели* живот (Моск., РМС); *убуђавелих* страсти (Мих. Б. 1, 178, ГрРСАНУ); поред ... *огрбавелих* минијатуриста (Пан. И., 70); *закржљавело* дрвеће (Цвиј. 7, 59, РСАНУ); *окрњавеле* зубе (Пешић Д., НИН 1959, 421/11, РСАНУ); *олабавелим* ... уснама (Петр. В. 4, 67, РСАНУ); у *олабавеломе* административном апарату (Карић 1, 332, РСАНУ); *олабавеле* чињенице (МН 1892, 22, РСАНУ); *омањавела* лица (Давичо 2, 365, РСАНУ); *омлитавеле* старчеве руке (Јакш. М. 2, 140, РСАНУ); *омлитавело* тело (Кош Е. 3, 75, РСАНУ); *омлитавели* мишићи (Капор 3, 85, РСАНУ); *запунавеле* трбушчиће (Ћос. Д. 1, 218, РСАНУ); у ... *опунавелог* ... слабића (Тишма, ЛМС 368, 68, РСАНУ); *зарунавелом* челу (Шапч. 11, 188, РСАНУ); *зарунавелом* главурдом (Петр. В. 5, 9, РСАНУ); *опегавеле* беоњаче (Ђукић Д. 1, 19, РСАНУ); *охранавелим* гласом (Ред., РСАНУ); са *почањавелим* ... сликама (Станк. Б., 178).

(а. кв.): Заробљеници иду за нама ... Изморени, издрпани ... *почањали* и *изблесавели* од глади (Нуш. 15, 247, РСАНУ). Генерал стоји пометен, као *облесавео* (Бих. 1, 267, РСАНУ).

(ап.): Сутрадан га је сердар Авдага препознао, онако занесеног и *заблесавелог* због поново пронађеног града (Селим. 1, 39). Његов јадни стари отац и служавка, *облесавели* од те ужасне тишине, били су као три сенке (Вулић Н., Прев. 2, 165, РСАНУ). Били су то Сима учитељ ... црквењак Димитрије, Мита, Џонић, погнут, и *окљакавео*, као тули колац (Павл. Жив., 126). Од самоће и висине *омутавео*, Левач је жвакао језик (Павић, 64)¹⁷¹.

(пр.): Био је ... још *оширокавелији* (Вин. 4, 97, ГрРСАНУ).

Свега је неколико потврда на *-ио, -ила, -ило*:

(атр.): *омунавили* старци и бабе (Ћоп. 12, 742, РСАНУ).

(а. кв.): Оставиће их [приганице] у шкрињи где стоје већ зелене и *поплеснавиле* што их је годинама носила и остављала ту (Нуш., РМС).

(ап.): Израстаху као седам сабласти ошаци, *ожилавили* од силине и јаре док се ту на огњиштима ложило (Наст. 4, 12, РСАНУ). Она, посустала, и *отромавила*, љуљала је, Рајка (Павл. Жив., 178).

3.7.2.1. У РСАНУ срећу се само две придевске одреднице на *-ио* – *заглуна́вио, -ила, -ло*, која се упућује на *глуп*, и *закрва́вио, -ила, -ло*, код које стоји граматичко-функционална дефиниција. Овакав поступак свакако је условила грађа у картотеци за овај речник:

Све је потпуно свеједно за овог ... младића, који се држао по страни, са лулом у устима, дремљив и *заглунаввио* (Ђорђ. М. 1, 327, РСАНУ). Јамаковић ... наоружан до зуба и *закрвавио* од јада и љутине, подвикну целом скупу (Чубр. В. 1, 362, РСАНУ).

¹⁷¹ У РСАНУ овај пример се наводи као потврда за глаголску лексему: Од самоће и висине [је] *омутавео* (Павић 1, 67, РСАНУ).

3.7.2.2. У РСАНУ је успостављена дублетност између облика радног глаголског придева *измршáвио*, *-ила*, *-ло* и *измршáвео*, *ела*, *-ло* / *измршáвио*, *-вјела*, *-ло*, а дата је граматичко-функционална дефиниција „у прид. служби: р. пр. од измршавити”. Исправније би било да је у дефиницију додат и глагол *измршáв(j)ети*, јер се он наводи у загради код глагола *измршáвити*, као могућа варијанта. У 17. тому од глагола са префиксом *о-* успостављена је придевска одредница за радни глаголски придев, и то у одређеном виду: *омршáв(j)ели*: „у прид. служби: р. пр. од омршавети”, а глагол се наводи као контролна одредница и у загради код варијанте на *-ити*, па је овакав поступак сасвим коректан. Поред већег броја примера на *-ео*, *-ела*, *-ло* у грађи су се нашли и примери на *-ио*, *-ила*, *-ло*:

(атр.): *измршавели* сељаци (Андрић, 421); *измршавелом* лицу (Поп. Мирос., 67); *омршавели* лик (Уск. 1, 139, РСАНУ); *омршавелим* рукама (Прев. 2, 165, РСАНУ); „*омршавелог* новчаника” (Пол. 1959, 16361/9, РСАНУ); из *омршавела* лица (Петр. В., 62); *омршавела* ... деца (Андрић, 442).

Враћао би се с пролећа, *измршавео*, некако чудно издужен (Киш Д., 45). *Омршавео* али миран, питао је старог господина шта жели да му донесе (Велм. С., 183). Спазио сам је како одевена у светлу, лаку хаљину, нешто *омршавела* ... прелази улицу (Кош Е. 5, 139, РСАНУ) : Онако убледео и нагло *измршавио*, скакао [би] из фотеље (Ћос. Б. 3, 213, РСАНУ). Седела је Марија Ивановна, бледа, *измршавила*, рашчупане косе (Puškin, Kapetanova kći, Sarajevo, 1990, prev. В. Kovačević, ЕК).

3.7.2.3. На основу грађе и успостављања дублетизма између глагола *заруњáв(j)ети* и *заруњáвити*, РСАНУ овакав поступак примењује и код придевских лексема *заруњáвео*, *-ела*, *-ло* / *заруњáвио*, *-вјела*, *-ло* и *заруњáвио*, *-ила*, *-ло*, које су типски дефинисане и повезане са одговарајућим глаголима. За нас је, међутим, релевантан само пример на *-ио*:

(атр.): Иво ... посматра његово мрко и *заруњавило* лице (Ћип. 2, 231, РСАНУ).

3.7.2.4. Иако РСАНУ дозвољава дублете *одртáвео*, *-ела*, *-ло* / *одртáвио*, *-вјела*, *-ло* и *одртáвио*, *-ила*, *-ло* и дефинише их, упућујући на оба глагола, примера има само за *одртáвео*:

(атр.): *одртавели* богомољац (Стев. В. 2, 192, РСАНУ); *одртавели* ... швалери (Арсен. В. 1, 104).

3.7.2.5. У придевској служби се, поред радног глаголског придева *оћелáвео*, *-ела*, *-ло* / *оћелáвио*, *-вјела*, *-ло*, како је према РСАНУ, налазе потврде и према глаголу са суфиксом *-ити* мотивисаним придевом *ћелав*:

(атр.): *оћелавелим* плишем (Чолан. В. 1, 103, РСАНУ).

Тада је, из млина, изишао Реброња Јотић, млински пословођа, већ *оћелавио*, и припит (Павл. Жив., 189). Оседео, делимично *оћелавио*, па и отрбио – дочекао је Сару (Кош Е. 2, 99, ГрРСАНУ).

3.7.2.6. У РСАНУ одредница *осуровео / осуровео, -ела, -ло / осуровио / осуровио, -вјела, -ло* дефинисана је граматички: „р. пр. од осуровети, осуровити”. Међутим, за глагол налазимо примере само са суфиксом *-ити*, а секундарна варијанта *осуровети* успостављена је системски, највероватније на основу потврде за радни глаголски придев у придевској служби:

осуровеле природе (СР 1920, 168/1, РСАНУ).

3.7.3. Од глагола *закаснити, окаснити*, код којих су варијанте на *-(j)ети* у речницима квалификаоване као нестандартне, те од *ојужнити, ођутурумити, обезубити, окрџубити, прџдравити* и сл., радни глаголски придеви са придевском конституентском вредношћу завршавају се у номинативу једнине на *-ео, -ела, -ло / -ио, -јела, -ло*. РСАНУ има описно дефинисан придев *закаснео, -ела, -ло / закаснио, -сњела, -ло*, али се *окаснео, -ела, -ло / окаснио, -сњела, -ло* упућује на глагол *окаснити (окаснити)* (уп., т. II, 2.5.2), као и придев *ојужнео* на *ојужнити*. С друге стране, *ођутурумео, -ела, -ло / ођутурумео, -мјела, -ло* се у РСАНУ везује за *ођутурум(j)ети*, а те одреднице у речнику нема. Придев *обезубео, -ела, -ло / обезубио, -бјела, -ло* описно је дефинисан, а *окрџубео, -ела, -ло / окрџубио, -бјела, -ло* типски, јер су успостављени глаголски дублети у речнику. Потврде су следеће:

(атр.): *закаснелих* [писаца] (Скерл. 12, 8, РСАНУ); *закаснели* Вуковци и Даничићевци (Јов. С., 238); *закашњеле* селице (Десн., 84); *закашњелом* везом (Селим. 1, 415); иживљавање *закашњелог* пубертетлије (Лал., 130); преноћиште *закаснелих* путника (Марков М., 113); *закаснеле* послове (Павл. Жив., 182); *закашњеле* приче (Јелић В., 138); два *окаснела* госта (Прегл. 1927, 7/13, РСАНУ); јато *окаснелих* селица (Пек. Б. 12, 331, РСАНУ); *окаснели* пролазници (Сав. Мил. 1, 68, РСАНУ); на *окаснелом* зимском путу (Петр. Гор., 40); *окаснели* снег (Павл. Жив., 46); *окаснели* неокласицизам (Арсен. В. 1, 203); *обезубјели* мрнари (Јуб. 3, 83, РСАНУ); *обезубелог* ... слона (Кош Е. 2, 189, РСАНУ); *окрџубјела* старица (Обреновић-Делибашић В., Књиж. 6, 197); *ођутурумјелих* политичара (Мус. 1908, 26/1, РСАНУ); пртином *ојужнелог* снега (Ћос. Д. 1, 352, РСАНУ); *прџдравјели* болесник (Селим. 1, 74).

3.7.3.1. Према глаголу *осирџмашити*, у РСАНУ налазе се радни глаголски придеви у придевској служби и на *-ео* и на *-ио*. Међутим, одредница на *-ио* дата је само као контролна, а придев на који се упућује има развијенију полисемну структуру (3) са описним дефиницијама. Посведочени су следећи примери:

(атр.): *осирџмашелу* гаму (Цар, БК 1895, 339, РСАНУ); танке и *осирџмашеле* крви (Скерл. 19, 140, РСАНУ);

(атр.): Примивши *осирџмашиле* сроднике (осирџмашити – постати сироммах – значи стање и свршеног је вида) (Белић, НЈ 2, 35, РСАНУ).

3.7.4. Да овај начин настајања придева није необичан, сведоче, истина на нивоу индивидуалне употребе, примери где, наспрам глагола на *-ити* и *-ати*, стоје радни глаголски придеви на *-ео*, *-ела*, *-ело* / *-ио*, *-ила*, *-ило*. Тако су у РСАНУ забележене одреднице за радни глаголски придев у придевској служби од глагола *најђдрати* и *најђдрити*, али се у функцији правог придева он може јавити и у лику *најђдрео*, *-ела*, *-ло*, што овај речник даје у загради код одреднице *најђдрио*. Ови придеви се граматичко-функционалном дефиницијом повезују са глаголом *најђдрити* и испоређују са придевом *најђдрао*. У грађи налазимо:

(атр.): *најђреле* груди (Туф. 1, 20, РСАНУ); *најђрелим* пупољцима (Лазаревић Р., НИ 1901, 338, РСАНУ) : Од младости *најђриле* | и напукле | њене ... | свијет ће остати задивљен (Ђон. Ј. 1, 55, РСАНУ).

3.8. Изложена грађа показује да се у придевској служби добро чува облик радног глаголског придева на *-ео*, *-ела*, *-ло* / *-ио*, *јела*, *-ло*. Чак и код префиксираних немотивисаних глагола код којих су варијанте на *-(j)ети* и *-ити* дублети, само се по изузетку јављају радни глаголски придеви од инфинитива на *-ити* (*набубрио*, *напупио*). Од медијалних глагола мотивисаних придевом радни глаголски придев стоји према инфинитиву на *-(j)ети*, чак и код глагола који се скоро увек употребљавају са суфиксом *-ити* (*закаснити*) или претежно са суфиксом *-ити* (*ђстарити*, *ђструлити*, *ђмришавити*, *ђматорити*). Најстабилнија је ова форма у атрибутској служби. У функцији апозитива и актуелног квалификатива, од глагола мотивисаних придевом који иначе у предикату имају суфикс *-ити* налази се неколико потврда за радни глаголски придев на *-ио*. Међутим, ако се све потврде узму у обзир, овај број је занемарљив.

3.8.1. Према посведоченој грађи, употреба радног глаголског придева није ограничена ни у једној синтаксичкој позицији са придевском вредношћу, истина у функцији предикатива је ретка (што није случај са сада правим придевима *врђо* и *зрђо*, те *закђснео* и *ђкђснео*, који су се сада и облички диференцирали од глагола, в. примере под II, 2.5.2). Такође су посведочени и примери који могу имати облике компарације.

3.8.2. Овакав однос форме радног глаголског придева у придевској служби и радног глаголског придева у предикатској, као дела сложених глаголских облика, може се сагледати из два угла. С једне стране, могло би се говорити о конфронтацији форми радног глаголског придева у зависности од синтаксичке функције код оних непрелазних медијалних глагола који се (све чешће или искључиво) јављају са суфиксом

-ити (нпр.: Како је мајка брзо *остарџла* (Ћоп., 167) : Угледавши га, његова самохрана и прије времена *остарјела* мајка ... окаменила се (И., 167)). С друге стране, неистоветност форме радног глаголског придева у предикатској и придевској служби код ових глагола, као и њихово морфолошко и синтаксичко понашање попут правих придева, наводи на закључак о томе да се процес осамостаљивања и егзистенције радног глаголског придева као оделите лексичке јединице, тј. процес његове лексикализације одвијао независно од процеса преласка непрелазних медијалних глагола са суфиксом *-(j)ети* у групу са суфиксом *-ити*. Понашање радног глаголског придева у придевској служби код посматране групе глагола даје аргументацију дериватолозима и граматичарима који ово сматрају типом конверзије (уп. овде нап. 1 и Спасојевић 2011). Лексикографи из морфолошких разлога издвајају радни глаголски придев у придевској функцији, а веза са глаголом се често одржава, тамо где је то могуће, типском дефиницијом. Ипак, како је назначено (и типски и описно), бројни придеви су, поред оних својствених глаголу, развили и друга значења.

III. ЛЕКСИКОГРАФСКИ ПОСТУПЦИ У ОБРАДИ ГЛАГОЛА НА *-(j)ети, -ѝм*

1. Проблеми у лексикографском представљању глагола на *-(j)ети, -ѝм*

1.0. Морфолошке и семантичко-синтаксичке карактеристике глагола на *-(j)ети, -ѝм*, нарочито у корелацији са глаголима на *-ити, -ѝм*, одражавају се и на плану лексикографске обраде. Наиме, први проблем са којим се лексикограф, иначе, сусреће јесте само успостављање одреднице, одредничке речи¹⁷² (Николић 2002: 50–51), а потом, њено дефинисање и илустровање њене употребе, што код глагола на *-(j)ети, -ѝм* долази до изражаја због интерференција и конкуренција, на које је указано. Да би се ове лексичке јединице речнички представиле у свеукупности својих формалних и семантичко-синтаксичких релација и реализација, лексикографи прибегавају различитим лексикографским поступцима. У претходном поглављу представљено је и како су ови глаголи, као и њихови радни глаголски придеви у придевској служби, обрађени у дескриптивним речницима српског језика (РСАНУ и РМС). У овом поглављу биће начињен покушај да се систематизују коришћени лексикографски поступци и да се, с обзиром на изнете граматичко-семантичке карактеристике ових глагола, уз уважавање стања у језичкој пракси, утврде најприкладнији начини/моделу за њихово представљање¹⁷³.

---

¹⁷² У литератури се појам одреднице схвата и као назив речничког чланка и као речнички чланак. Према чл. 35 Упутстава за израду РСАНУ, одредница је реч која се дефинише. РСАНУ и РМС на тај начин дефинишу ово значење лексеме *одредница*, а у том смислу се употребљава и у овој студији. Тако је и у Драгићевић 2007: 30: „На левој страни су одреднице које се називају још и леме или лексичке јединице ... Десну страну речника чини текст са граматичким и семантичким подацима о речи и примери којима се потврђује употреба дефинисане лексеме.” На основу других схватања, под одредницом се подразумева одредничка реч, њено граматичко и стилско одређење (што чини лему), семантичка дефиниција и потврде реализације. Према С. Ристић (2006: 99–100), односно према Д. Шипки (1998: 142), одредница се састоји из: а) леме, која садржи одредничку реч и граматичке информације, и б) тумачења, које укључује значење (дефинисање и синониме) и употребу, тј. примере (и глосе).

¹⁷³ На основне проблеме и тешкоће при обради ових глагола скренута је пажња у раду Гочанин–Спасојевић 2007.

1.1. Одреднице у дескриптивним речницима стандардног језика морају бити у складу са граматичком и правописном нормом, а норма и узус, као што је показано, понекад могу бити у колизији: „Дескриптивна лексикографија описује речи-лексеми онаквим какве су у пракси, показујући њихов реализовани садржај, у облику који јесте, а не какав би се могао замислити или какав би могао да буде” (Радовић-Тешић 2009: 28). Према томе, најпре треба утврдити која је варијанта глагола стандардна (на *-(j)ети* или на *-ити* или на *-ати*, *-ѝм* у неким случајевима), односно да ли је реч о равноправним варијантама (дублетима) или пак једној варијанти треба дати предност, а другу сматрати нормативно прихватљивом, али секундарном (побочном). У овој фази лексикограф мора критички прилазити проскрибованим варијантама у правописима и другим нормативним приручницима и упоређивати их са стањем у корпусу, водећи рачуна о временској и територијалној распрострањености потврђених варијанти.

1.2. Да би се одређене варијанте и облици који се срећу у језичкој пракси, с једне стране, окарактерисали као нестандардни, а с друге, као дублетни или пак секундарни – мање уобичајени, тј. да би се указало на њихову ограничену употребу, у лексикографској пракси се користи неколико поступака. За указивање на нестандардне фонетске или морфолошке варијанте неке лексеми или на неправилне облике у њиховој парадигми најчешће се прибегава употреби квалификатора у виду техничке скраћенице уз одређени облик у заглављу речничког чланка или пред дефиницијом семантичке реализације (уп. Ристић 2006¹⁷⁴: 84; 105–106). Такође, нижа фреквентност, секундарни статус или стилска маркираност неке лексеми или фонетске или морфолошке варијанте неке лексеми показује се и упућивачком дефиницијом, када се таква јединица или значење упућује на стандардну или немаркирану. Затим, стављањем неке варијанте или облика у заграду и исписивањем обичним слогом (уместо масним) указује се на секундарност те јединице. С друге стране, навођењем лексеми под аколадом, стављањем знака једнакости или везника „и”, показује се равноправност лексичких јединица, варијанти тих јединица или њихових парадигматских облика (за ово последње користи се само везник „и”).

¹⁷⁴ О граматичком и лексичком нормирању, односно о поступцима којима се оно постиже у дескриптивним речницима српског језика, као и о метајезику српске дескриптивне лексикографије наведеној посебно в. поглавља у наведеној монографији: II. „Дескриптивни речници као нормативни приручници” (79–109) и III. „Лексикографски метајезик” (113–134).

1.3. Дакле, дескриптивни речници пружају и нормативне информације, а најраширенији поступак граматичког (и лексичког) нормирања у њима јесте употреба квалификатора (уп. Ристић 2006: 80, 84, 105–106; Радовић-Тешић 2009: 231). У РСАНУ и РМС се у заглављима речничких чланака посматраних глагола срећу квалификатори уз нестандартне обличке варијанте, и то: некњ(ижевно) (РСАНУ) / некњиж(евно) (РМС), дијал(екатски), покр(ајински), непр(авилно), погр(ешно), ретко и др. Ове квалификаторе С. Бабић (1981: 80–82) назива стилским одредницама и, разматрајући и друге који се користе у дескриптивним речницима, сврстава у следеће групе: „дијалекталне и територијалне” (дијал., покр.), временско-честотне (ретко, обично), нормативне (некњиж., непр., погр.). Према С. Ристић (2006: 84), лексеме (у нашем случају варијанте лексема) са оваквим квалификаторима „издвајају се у односу на важећу стандарднојезичку норму и имају статус нестандартне лексике или лексике ограничене (просторне, социјалне или временске) употребе”.

1.4. Да би се сагледала адекватност избора квалификатора за нормативна одступања код глагола на *-(j)ети*, *-ѝм*, *-ити*, *-ѝм* и *-ати*, *-ѝм*, потребно је указати на вредност која се овим квалификаторима приписује у поменутих речницима. Према Упутствима за израду РСАНУ (чл. 320), квалификатор покр. указује на територијалну ограниченост неке лексеме или неког њеног значења. Дакле, марkira јединицу на плану употребе, док је на формалном плану сасвим у складу са нормом стандардног језика. Квалификатор дијал., за разлику од квалификатора покр., марkira лексему, варијанту лексеме или њен облик као нестандартни на формалном плану као карактеристику неког народног говора, дијалекта. Квалификатор некњ. (чл. 316) има сличну функцију и њиме се означава некњижевни облик иначе књижевних речи, а квалификатор непр. указује на погрешно употребљено значење.¹⁷⁵ Дакле, с обзиром на то да појава нестандартних облика на *-ити* код глагола на *-(j)ети*, и обрнуто, егзистира на плану граматичке форме, требало би је обележавати квалификатором некњ., а варијанте са јекавским јотовањем дентала и лабијала квалификатором дијал.

¹⁷⁵ И у РМС се ови квалификатори користе углавном са истом вредношћу, само знатно ређе, јер је селекција грађе вршена тако да одреднице и примери репрезентују стандардни језик. Чешћа употреба ових квалификатора са циљем обележавања нестандартних варијанти среће се у последњим томовима, које су и радили лексикографи из Института за српски језик.

1.5. Након формирања заглавља речничког чланка следи идентификација семантичких реализација и њихово илустровање. Ова фаза је посебно компликована код глагола мотивисаних придевом са суфиксима *-(j)ети* и *-ити*. Код оних глагола код којих је очувана формална дистинкција између непрелазних медијалних и прелазних активних глагола на евентуална одступања указује се у заглављу речничког чланка употребом одговарајућих квалификатора. Међутим, код оних глагола код којих је формална опозиција нарушена и који прилазе групи глагола са једним или са другим суфиксом проблем представља успостављање поретка семантичких дефиниција. Наиме, ако се медијални глаголи употребљавају и са суфиксом *-(j)ети* и (обично чешће) са суфиксом *-ити*, питање је да ли дефиницију треба дати код глагола са суфиксом *-(j)ети*, којима се значење 'поста(ја)ти X' примарно изражавало, а на њега упутити глагол са суфиксом *-ити*; или обрнуто, дефиницију дати код глагола са суфиксом који је чешћи, а на њега упутити варијанту која је ређа. У вези са хијерархизацијом дескрипције семантичких реализација дилеме и колебања у пракси честа су и код глагола са суфиксом *-ити* који се реализују и као медијални и као активни итд. Наиме, да ли прво навести значење у коме се глагол реализује као активни, каузативни, што се примарно исказује суфиксом *-ити*, а као секундарно дати значење у коме је глагол медијалан, с обзиром на то да се овим значењем проширила полисемна структура ових глагола. Ово питање је оправдано поставити и због тога што су ретке семантичко-синтаксичке реализације у којима су глаголи активни, а много чешће оне у којима су медијални. Такође, грађа је показала да се рефлексивне форме медијалних глагола претежно употребљавају са суфиксом *-ити* и када нерефлексивна форма функционише са суфиксом *-(j)ети*, па је питање да ли овакве реализације треба остављати у оквиру структуре речничког глагола са суфиксом *-(j)ети* и сматрати их некњижевним или проширити структуру речничког чланка глагола са суфиксом *-ити*.

1.6. На крају, приликом израде речничког чланка, искрсавају дилеме и у вези са илустровањем семантичке реализације примерима. Оне се огледају у томе да ли потврде за нестандартне варијанте наводити 1) према семантичко-синтаксичком критеријуму, дакле, код стандардне лексеме а те форме оквалификовати у заглављу као некњижевне; или их навести 2) према формалном критеријуму, а значење обележити као некњижевно код глагола код којих постоји формализована опозиција активно–медијално у виду одговарајуће дистрибуције суфикса *-(j)ети* и *-ити*. Затим, под којом одредницом навести глаголске облике који се по-

дударају у случају дублетних варијанти и сл. То су само неки од разлога за неуједначености у обради ових глагола у лексикографској пракси.

1.7. Посебан проблем представља успостављање и дефинисање одредница за радне глаголске придеве у придевској служби од ових глагола. Наиме, мора се водити рачуна о томе када ће се радни глаголски придев упутити на глагол типском – граматичко-функционалном дефиницијом, а када дефинисати описно и сл.

1.8. У овом поглављу најпре ће бити систематизовани и анализирани лексикографски поступци у обради немотивисаних глагола на *-(j)ети, -ѝм* и њихових префиксираних твореница, а потом код глагола мотивисаних придевом. Код прве групе глагола наилази се само на проблем са обележавањем нестандартних варијанти или обраде дублета, а код друге групе глагола проблеми се, поред ових, јављају и на релацији форма–значење. На крају поглавља биће размотрени поступци примењивани у обради радних глаголских придева ових глагола у придевској служби и предложене смернице за уједначенију обраду ових глагола и њихових радних глаголских придева у придевској служби.

2. Лексикографско представљање немотивисаних глагола и глагола на *-(j)ети, -ѝм* мотивисаних именицом и од њих префиксираних глагола

2.0. Немотивисани глаголи и глаголи мотивисани именицом на *-(j)ети, -ѝм*, као и њихове префиксирани творенице, код којих су облици на *-ити, -ѝм* нестандартна појава, у РСАНУ и РМС представљени су на неколико начина.

2.1. Најједноставнији поступак је навођење стандардног облика са дефиницијом и примерима, и контролном одредницом за ијекавски изговор, што је готово доследно примењивано код оваквих глагола у РМС. С обзиром на чињеницу да је ово речник који треба да репрезентује стандардни (књижевни) језик, тежило се да потврде наведене у њему у сваком погледу буду у складу са нормом, те су примери са нестандартним облицима на *-ити* избегавани за илустрацију семантичких реализација ових глагола. С друге стране, овај поступак се у РСАНУ среће код глагола чија је употреба територијално, временски или на сличан начин ограничена, односно код нискофреквентних глагола, где одступања од норме често нису била засведочена у грађи (јер су потврде обично у об-

лику презента). По овом моделу обрађен је следећи глагол, као и бројни други:

вòлети ијек. **вòљети** несвр. *дефиниција*. – Примери.

вòљети в. *волети*.

*зabòздети*¹⁷⁶ РСАНУ и РМС; *изbòздети* РМС; *на-, пре-, бòдџети* РМС; *до-, за-, из-, о-, по-, пораз-, пре-, про-, раз-, у-, бòлети* РМС; *испре-, од-бòлети* РСАНУ; *за-, у-, брìдети* РМС; *набрìдети* РСАНУ; *до-, из-, обнè-, пре-, пред-, при-, про-, раз-, вìдети* РМС; *крòз-, онè-видети* РСАНУ; *за-, из-, нај-, пре-, при-, уз-, вòлети* РМС; *на-, об-, о-вòлети* РСАНУ; *до-, за-, на-, од-, по-, про-, с-, у-, уз-, вр̀вети / -вр̀вети* РМС; *за-, из-, на-, од-, по-, пре-, про-раз-, с-, у-, вр̀тети / вр̀тети* РМС; *до-, запо-, од-вр̀тети / -вр̀тети* РСАНУ; *у-, гòвети* РМС; *за-, з-(<с-)гòвети* РСАНУ и РМС; *до-, за-, з-(<с-), из-, на-, о-, од-, по-, под-, пре-, при-, про-, раз-, са-, у-, гòрети* РМС; *за-, об-гòрети* РСАНУ; *до-, за-, з-(<с-), из-, над-, од-, по-, пре-, про-, раз-, гр̀мети* РМС; *за-, од-, про-, з̀дети* РМС; *за-, из-, на-, од-дàждети* РМС; *до-, за-, на-, нај-, од-, при-, у-, ж̀лети* РМС; *иж̀лети, најж̀лети* РСАНУ; *до-, по-, ж̀дети* РМС; *одж̀дети* РСАНУ и РМС; *по-, зàвидети* РМС; *за-, ис-(<из-), по-, пре-, про-, ус-(<уз-), к̀пети* РМС; *до-, за-, ис-(<из-), к̀пети* РМС; *о-, про-, с-, у-, кòпнети* РМС; *до-, од-лèбдети* РСАНУ и РМС; *про-, уз-, лèбдети* РМС; *до-, за-, из-, на-, над-, од-, под-, по-, пре-, при-, про-, раз-, са-, с-, уз-, у-, лèтети* РМС; *ниспо-, низ-, ода-лèтети* РСАНУ; *до-, за-, из-, на-, од-, про-, раз-, с-, у-, уз-м̀лети* РМС; *нàвидети, ненàвидети* РМС; *надòлети* РСАНУ и РМС; *одòлети, предòлети, преодòлети* РМС; *от-(<од-), про-, ус-(<уз-), плàмтети* РМС; *до-, от-(<од-)-плàмтети* РСАНУ; *свìдети, свìдети се* РМС; *свр̀бети* РМС; *до-, при-, смр̀дети* РМС; *остìдети* РМС и РСАНУ; *до-, ис-(<из-), на-, о-, по-, пре-, при-, про-, с-, ус-(<уз-), тр̀пети* РМС; *из-, ùвидети* РМС; *доц-вìлети, нацвìлети се* РСАНУ; *процвìлети* РМС; *ши-(<из-), раи-(<раз-)-ч̀лети* РМС; *до-, за-, на-, о-, по-, при-, у-, штèдети* РМС.

2.2. Дескриптивни речници, посебно речници тезаурусног типа, какав је РСАНУ (Ристић 2006: 80–92), могу и експлицитније истицати нормативне информације стављањем квалификатора испред ређих или нестандардних обличких или лексичких варијанти које су посведочене у грађи. Тако код глагола на *-(j)ети*, *-ѝм* који су у грађи потврђени и нестандарним облицима на *-ити*, информације о неправилности ових облика доносе се у заглављу речничког чланка. И овде се издваја неколико модела, што зависи од избора квалификатора.

2.2.1. Најфреквентнији поступак у РСАНУ јесте навођење глагола у екавском и ијекавском изговору, а затим навођење варијанте на *-ити* у

¹⁷⁶ Одреднице ће се наводити по азбучном реду мотивне базе, а пошто су и посматрани речници у екавском поретку, наводиће се само први члан одреднице због уштеде простора. Такође, на овом месту ваља подсетити на то да су ови речници давали различит нормативни статус истим варијантама, па се оне и среће у оквиру различитих модела.

загради са квалификацијом некњ. ек. и ијек. (што се среће спорадично у РСМС, в. овде пример а). На одговарајућим местима наводе се контролне одреднице за ијекавски изговор,¹⁷⁷ али и за нестандартну варијанту. Примери у којима се употребљава нестандартна обличка варијанта на *-ити* наводе се под одредницом на *-(j)ети*. За маркирање варијанти на *-ити* у РСАНУ, уместо квалификатора некњ., ретко је коришћен квалификатор дијал. (в. б), као и непр. (в. в).¹⁷⁸ Ово се може представити следећим обрасцима:

вòлети ијек. вòљети (некњ. ек. и ијек. волити) ... несвр. <i>дефиниција</i> . – Примери.
волити в. <i>волети</i> .
вòљети в. <i>волети</i> .

а) *на-*, *бòдети* РСАНУ; *до-*, *за-*, *о-*, *бòлети* РСАНУ; *за-*, *нај-*, *од-*, *вòлети* РСАНУ; *до-*, *на-врвети* / *-врвети* РСАНУ; *гòвети* РСАНУ; *до-*, *з-* (<*с-*), *о-*, *гòрети* РСАНУ; *надòждети* РСАНУ; *дожòлети* РСАНУ; *зрèти* РСАНУ; *назрети* РСАНУ; *до-*, *за-кòпети* РСАНУ; *кòптети* РСАНУ; *ис-* (<*из-*), *от-* (<*од-*), *кòпнети* РСАНУ; *за-*, *лòбдети* РСАНУ; *до-*, *за-*, *из-*, *на-мòлети* РСАНУ; *одòлети* РСАНУ; *чòлети* РСМС; *ишчòлети* РСАНУ; *доштòдети* ијек. РСАНУ;

извòлети ијек. извòљети (дијал. ек. и ијек. изволити) ... несвр. <i>дефиниција</i> . – Примери.
изволити в. <i>волети</i> .
извòљети в. <i>волети</i> .

б) *избòлети*; *надгрòмети*; *за-*, *на-*, *од-жòлети*; *извòлети*; *от-* (<*од-*)-*кòпети*;

на̀двидети ијек. на̀двидјети (непр. ек. и ијек. надвидити) ... несвр. <i>дефиниција</i> . – Примери.
надвидити в. <i>надвидети</i> .
на̀двидјети в. <i>надвидети</i> .

2.2.2. Поред нестандартних варијанти на *-ити*, које се могу срести у оба изговора, у текстове писане ијекавским изговором продрле су и нестандартне дијалекатске варијанте са јекавским јотовањем дентала и лабијала. Најзаступљенији поступак у РСАНУ јесте да се форме на *-ити* квалификују као некњижевне (у ретким случајевима као непр., в.

¹⁷⁷ У првим томовима навођена је и квалификована и икавска изговорна варијанта као некњижевна, те је у заглављу стајало: ((ик.) и некњ. ек. и ијек. ...). Од обележавања икавизама се, у складу са концепцијом речника, касније одустало (мада се спорадично могу срести и у каснијим томовима, ако то грађа, рецимо, из народних песама, из етнографских извора и сл. налаже).

¹⁷⁸ Код неколико глагола у РСАНУ изостала је квалификација ек. и ијек. поред квалификатора некњ. *највòлети*; *гòрети*, *докòпети*, односно дијал. *нажòлети*.

б.), а форме са јекавским јотовањем као дијалекатске. Дистинкција у обележавању ових нестандардних варијанти прави се зато што су варијанте на *-ити*, обележене квалификатором некњ., раширене у стандардном језику независно од изговорне основице, док се квалификатором дијал. обележавају варијанте својствене само ијекавским говорима. Овакво маркирање чини се најприхватљивијим.¹⁷⁹ Поред глагола узетих као модел, овај поступак среће се код следећих глагола у РСАНУ:

вїдети ијек. вїдјети (некњ. ек. и ијек. видити; дијал. ијек. виђети) ... несвр. дефиниција. – Примери.
видити в. <i>видети</i> .
вїдјети в. <i>видети</i> .
виђети в. <i>видети</i> .

а) *забрїдети*; *из-*, *вїдети*; *из-*, *врвети* / *врвети*; *изврїтети*; *догрїмети*; *до-*, *за-*, *из-*, *над-*, *на-*, *од-зудети*; *даждети*; *дожудети*; *кїпети*; *запламтети*; *отпрїдети*; *затрїптети*; *отрїпети*; *изувидети*; *за-*, *на-штїдети*;

б) *запрїдети*.

2.2.3. Иако су варијанте на *-ити*, као и варијанте са јекавским јотовањем, нестандардне и њихова употреба у стандардном језику је веома често у тесној вези са дијалекатском базом говорника/писца, оне се ипак не могу обједињавати истим квалификатором. Варијанте на *-ити* су раширеније и срећу се у свим говорима (истина, у неким ређе, као у старијим штокавским екавског изговора), те су у већој мери продрле у стандардни језик, док су нестандардне варијанте са јекавским јотовањем дијалекатски спецификованије и у тексту упадљивије као супстандардне. Међутим, у РСАНУ је чест поступак којим се и један и други вид одступања од нормe маркира квалификатором дијал. (било да се прво упозорава на нестандардност варијанти на *-ити*, па затим оних са јекавским јотовањем или ређе обрнуто), што у основи није погрешно, али је у пракси искристалисан много прецизнији поступак (в. т. III, 2.2.2).¹⁸⁰ Ово се исто односи и на обједињавање оба вида нестандардних

¹⁷⁹ У РСАНУ код глагола *баздети* и префиксираног глагола *избаздети*, као и код *брїдети*, употребљен је квалификатор покр. за указивање на појаву нестандардних варијанти са јекавским јотовањем. С обзиром на то да се у пракси израде тезаурусног Речника САНУ усталила пракса да се квалификатором покр(ајински) обележава регионално маркирана лексика, а не регионалне морфолошке варијанте, овај квалификатор није примерен за указивање на граматичко (фонетско) одступање од нормe (уп. о квалификаторима т. III, 1.3).

¹⁸⁰ Веома је мало глагола код којих се, с обзиром на посведочену грађу, упозорава само на нестандардност варијанти са јекавским јотовањем:

варијанти квалификатором некњ. Поменути поступци су спроведени у заглављу речничких чланака следећих глагола у РСАНУ:

обнèвидети ијек. обнèвидјети (дијал. ек. и ијек. обневидити, ијек. обневиђети) ... свр. дефиниција. – Примери.
обневидити в. <i>обневидети</i> .
обнèвидјети в. <i>обневидети</i> .
обневиђети в. <i>обневидети</i> .

обнèвидети; завр̀вети; за-, испо-, в̀ртети; за-, з-, из-, од-, гр̀мети; за-, ж̀удети; за̀видети; иск̀пети; за-, над-л̀етети; не-, н̀авидети; засвр̀бети; ис-, на-, оп- (<об-), о-тр̀пети; ост̀удети;

л̀етети ијек. л̀етити (дијал. ијек. лећети; (ик.) дијал. ек и ијек. летити) ... несвр. дефиниција. – Примери.
летити в. <i>летети</i> .
л̀етјети в. <i>летети</i> .
лећети в. <i>летети</i> .

одвр̀вети; до-, из-, об-, на-, од-, л̀етети; досм̀рдети; дотр̀пети;

зак̀ипети ијек. зак̀ипјети (некњ. ек. и ијек. закипити, ијек. закипљети) ... свр. дефиниција. – Примери.
закипити в. <i>закипити</i> .
зак̀ипјети в. <i>закипити</i> .
закипљети в. <i>закипити</i> .

2.2.4. У ијекавском изговору срећу се и нестандардне варијанте са аналошки јотованим сугласником испред *-ити* (типа *миљити* код *мѝлети, одмѝлети, гмѝлети*) или се пак среће употреба екавских изговорних варијанти (типа *горети* код *наг̀орети, надг̀орети*), тако да се ова одступања додатно обележавају код одговарајуће одреднице у РСАНУ иза аналошких на *-ити* као некњ. ијек.

2.3. На секундарност неке лексеме или варијанте лексеме указује поступак којим се она упућује на обичнију, односно исправнију. У неколико случајева се нижи нормативни статус или мања распрострањеност облика на *-ити* у РМС показује формирањем контролне одреднице.

(дијал. ијек. ...): *уб̀здети* РМС; *д̀овидети* РСАНУ; *нак̀ипети* РСАНУ; *усм̀рдети* РМС.

Међутим, ово није погодан поступак, јер се не експлицира нестандардношћу варијанти на *-ити*, већ се оне могу схватити као секундарне, нпр. код *узврџети*, *распламтити*, *засврбити*, *застудити* и сл. Овај поступак се може представити моделом:

цв́агетити ијек. цв́агјетити несвр. дефиниција. – Примери.
цв́агити несвр. в. <i>цв́атетити</i> .

узврџети – *узврџити*; *д̀аждетити* – *д̀аждити*; *за-*, *рас-***п̀ламмтетити** – *за-*, *рас-**пламмтити*; *засвр̀бетити* – *засвр̀битити*; *застуд̀детити* – *застуд̀дити*; *про-*, *рас-*, **цв́агтетити** – *про-*, *рас-*, *цв́агитити*.

2.3.1. Поступак којим се стављањем једне од варијанти у заграду сигнализира њена секундарност или нестандардношћу (што није природно) налази се у следећим случајевима:

зашу́мити (зашу́мети ијек. зашу́мјетити) свр. дефиниција. – Примери.

зашу́мити РСАНУ; *оти́урити* РСАНУ;

одажд̀етити ијек. одажд̀јетити (ек. ијек. одажд̀дити) свр. дефиниција. – Примери.

из-, *о-*дажд̀детити РСАНУ; *за-*, *др̀метити* РСАНУ.

2.3.2. Код глагола *на̀бубрети*–*на̀бубрити* у РСАНУ наилазимо на комбинацију ових модела: наведена је контролна одредница на *-(j)етити*, а под одредницом на *-ити* наводи се варијанта на *-(j)етити* у загради, као и примери за обе варијанте. Ово је погодан поступак јер се без двоумљења могу навести потврде за глаголске облике у којима нема разлике међу варијантама.

на̀бубрети свр. в. <i>на̀бубрити</i> .
на̀бубрити (на̀бубрети) свр. дефиниција. – Примери.

2.3.3. За неколико глагола су по претходном моделу у РСАНУ формиране засебне одреднице – одредница на *-(j)етити*, код које се даје описна дефиниција са одговарајућим примерима (и изворима из других лексикографских остварења), и одредница на *-ити*, која се упућује на одговарајући глагол на *-(j)етити*, али се на овом месту наводе примери на *-ити*, као у паровима:

цв́илетити ијек. цв́илџетити несвр. дефиниција. – Примери.
цв́илити несвр. в. <i>цв́илетити</i> . – Примери.
цв́илџетити в. <i>цв́илетити</i> .

ув̀ољетити се – *ув̀ољити се*; *извр̀ветити* – *извр̀вити*; *пож̀елетити* – *пож̀елити*; *по-*, *м̀илетити* – *по-*, *м̀илити*; *про-*, *рас-*, **цв́илетити** – *про-*, *рас-*, *цв́илити*.

На овај су начин у истом лексикографском делу обрађени и парови у којима је други члан нестандартна фонетска варијанта, као код *одми-лети–одмиљити* и сл.

Међутим, ови поступци нису погодни јер немају средство којим се директно изражава нормативни статус неке варијанте. На тај начин су обрађени и глаголи код којих је варијанта на *-ити* нестандартна, као *изврћити, уврћити, миљити*, и они који се могу сматрати дублетима као *цвиљети–цвиљити* и сл. Дакле, упућивање је поступак погодан за то да укаже на ограничену или ређу употребну вредност неке лексичке јединице, али се на овај начин не може указивати на нестандартност обличких варијанти неке лексеме. За прецизније изражавање нормативне вредности варијанте неке лексеме неопходна је употреба квалификатора (као што се у РСАНУ срећу маркиране нестандартне варијанте на *-ити*, а ниже контролне одреднице).

2.4. Глаголи који имају равноправни статус такође су у српској дескриптивној лексикографији обрађени на више начина.

2.4.1. Равноправност се пре свега показује повезивањем дублета знаком једнакости или везником „и”, често са напоменом у загради да се односи на оба изговора (ек. и ијек.), што и јесте пожељно. Као илустрације семантичких реализација наводе се и примери са облицима од инфинитивне основе на *-(j)ети* и на *-ити*, поред глаголских облика од презентске основе, који се подударају.

запунети ијек. **запунјети** и **запунити** свр. дефиниција. – Примери.

заблудети – *заблудити* РСАНУ; *одблудети* – *одблудити* РСАНУ; *подаждети* – *подаждити* РМС; *запунети* – *запунити* РСАНУ; *засвџитети* – *засвџитити* РСАНУ; *стрџитети* – *стрџитити*¹⁸¹; *поцвиљити* – *поцвиљити* РМС; *прошумити* – *прошумити*.

Зато је недостатан поступак у РМС код пара *блудети–блудити*, где су варијанте изједначене, али се примери са глаголским облицима од инфинитивне основе, код којих је разлика видљива, наводе засебно, презент код прве, а глаголски прилог садашњи код друге одреднице.

блудети ијек. **блудјети** = **блудити** несвр. дефиниција. – Примери.

блудити = **блудети** ијек. **блудјети** несвр. в. *блудети*. – Примери.

¹⁸¹ Код овог глагола се наводи да је то заједничка форма и у екавском и у ијекавском.

2.4.2. Најзаступљеније је формирање засебних дублетних одредница, од којих се мање фреквентна варијанта упућује на фреквентнију (како грађа показује, обично се варијанта на *-(j)ети* упућује на варијанту на *-ити*), а код обе се наводе примери. Када се наводе примери, пракса показује да се потврде са глаголским облицима у којима нису видљиве формалне разлике наводе под одредницом на *-ити*, јер се сматра да су они чешћи. Овај начин формирања одредница и дефинисања глагола може се представити следећим моделом и заступљен је код следећих глагола:

напупети ијек. напупјети свр. в. <i>напупити</i> . – Примери.

напупити свр. <i>дефиниција</i> . – Примери.

блудети – *блудити* РСАНУ; *бубрети* – *бубрити*; *из-*, *вётрети* – *из-*, *вётрити* РСАНУ; *напупети* – *напупити* РСАНУ; *пропупети* – *пропупити* РМС; *затрепирети* – *затрепирити* РСАНУ; *исхлупети* – *исхлупити* РСАНУ; *дошупети* – *дошупити*¹⁸² РСАНУ.

2.5. Код глагола код којих су у ијекавском изговору варијанте на *-(j)ети* и на *-ити* дублети, а у екавском су ове друге нестандартне, издвајају се две могућности лексикографског представљања. Прва је да се форме у ијекавском изједначавају везником „и” или знаком „=” (чиме се негде изједначавају и обе изговорне варијанте):

врѣдети ијек. *вријѣдјети* и *вријѣдити* РМС; *заврѣдети* ијек. *завријѣдјети* и *завријѣдити* РСАНУ; *надврѣдети* ијек. *надвријѣдјети* и *надвријѣдити* РСАНУ и РМС; **исѣдети** ијек. *исјѣдјети* и *исјѣдити* РСАНУ; *до-*, *од-*, *по-*, *попо-*, *пре-*, *про-*, *у-***сѣдети** ијек. *-сјѣдјети* и *-сјѣдити* РМС; **мрзети** ијек. *мрзјети* и *мрзити* РСАНУ и РМС; *замрзети* ијек. *замрзјети* и *замрзити* РСАНУ и РМС; *на-*, *о-***мрзети** ијек. *-мрзјети* и *-мрзити* РСАНУ.

Друга, прецизнија могућност је да се у загради додаје и информација о нестандартности варијанте на *-ити* у екавском изговору, а о нестандартности форми са јекавским јотовањем напомиње се даље у загради:

врѣдети ијек. *вријѣдјети* и *вријѣдити* РСАНУ; *за-*, *на-*, *од-*, *оп-* (*<об-*)**-сѣдети** ијек. *-сјѣдјети* и *-сјѣдити* РСАНУ.

2.6. Два су основна поступка лексикографског представљања глагола на *-ити* код којих је варијанта на *-(j)ети* некњижевна.

2.6.1. У првом се наводе у загради варијанте на *-(j)ети* са квалификатором дијал., некњ. или непр. у заглављу речничког чланка глагола на *-ити*. Овакав поступак срећемо у РСАНУ код глагола:

¹⁸² Само контролну одредницу на *-(j)ети* налазимо за глагол *шупети* у РМС.

зацурити (некњ. зацурети ијек. зацурјети) свр. дефиниција. – Примери.

за-, вѝрити; за-, гвѝрити; дозвòлити; од-, жмѝрити; зàзрнити; зурити; јѝздити; кòрити 'грдити'; *мѝслити; затрѝбити; зацурити; зацр̀пити; зачáмити; опч̀нити.*

2.6.2. Други поступак је формирање одреднице на *-(j)ети* (контролне или са навођењем дијалекатске збирке као извора) која се упућује на одговарајућу одредницу на *-ити*. Одредница на *-(j)ети* се маркира и квалификатором покр., што се среће код следећих глагола:

бљѝштети несвр. покр. в. бљѝштити.

бљѝштити несвр. дефиниција. – Примери.

бљѝштети; обр̀стети; ђ̀рети РСАНУ; *у-пѝљети* РМС; *заж̀грети; (-)зòрети; л̀шитети* РСАНУ; *осм̀р̀дети* РСАНУ; *отѝж̀јети* РСАНУ.

Код неких одредница на *-(j)ети* наводе се и дијалекатски примери, као код:

вѝсети РСАНУ; *весѝљети; кòрети; опàљети; чáмети* РМС.

О недостацима оваквог поступка већ је говорено.

2.7. Комбинације ових поступака примењују се и када су ови глаголи у корелацији са глаголима на *-ати, -ѝм*, што усложњава модел.

2.7.1 Ако су дублети глаголи на *-ати* и на *-(j)ети*, то се може представити изједначавањем ових варијанти (а). У РСАНУ се код ових глагола упозорава на то да су варијанте на *-ити* нестандартне употребом одговарајућег квалификатора (б). Примери за све варијанте наводе се под истим речничким чланком, као код:

забѝктати и **забѝктети** ијек. **забѝктети** / (некњ. ек. и ијек. забуктети) свр. дефиниција. – Примери.

а) *забѝктати–забѝктети* РМС; *зв̀кати–зв̀кати* РМС; *усц̀птати–усц̀птети* РМС; *захр̀пати–захр̀пети* РСАНУ;

б) *забѝктати–забѝктети* РСАНУ, *зв̀кати–зв̀кати* РСАНУ; *л̀птати–л̀птети* РСАНУ.

2.7.2. У случајевима када су варијанте на *-(j)ети* мање обичне, наводе се у загради као код *ј̀ктати, зај̀ктати, мѝждати, замѝждати* у РСАНУ, или се, уз навођење одговарајућих примера, упућују на глагол на *-ати*, као у паровима: *потр̀птати–потр̀птети; устр̀птати–устр̀птети; ђ̀тати–ђ̀тети; шàптати–шàптети* РМС; *отх̀ит(j)ети–òтх̀итати* РСАНУ.

2.7.3. Најкомпликованији случајеви су када су нормативно прихватљиви и глаголи на *-ати* и на *-(j)ети* и на *-ити*. У неким случајевима решење је врло једноставно – стављен је знак једнакости, као што је учињено код *исту̀тњати*, *исту̀тњети*, *исту̀тњити*, односно обрађени су под аколадом као *оту̀тњати*, *оту̀тњети*, *оту̀тњити* и *о̀ћорати*, *о̀ћорети* и *о̀ћорити* у РСАНУ. Када то због азбучног реда није изводљиво, користи се упућивање. Ланац упућивања ће свакако зависити од броја потврда. Глаголски облици који се подударају, јер не зависе од инфинитивне основе, често налазе своје место по процени обрађивача, као код глагола: *ту̀тњати–ту̀тњети–ту̀тњити* у РМС и *зату̀тњати–зату̀тњети–зату̀тњети* у РСАНУ.

2.8. Често се глаголи на *-(j)ети* јављају као покрајинска варијанта глагола на *-ати*. То се решава формирањем одреднице на *-(j)ети* и њеним маркирањем квалификатором покр. или дијал., затим давањем упућивачке дефиниције и навођењем примера. Тај поступак је примењен у обради следећих глагола: *вр̀ждети*; *вр̀ндети*; *др̀ждети*; *за-*, *др̀хтјети*; *заба̀ктети*; *забр̀дјети*; *зв̀јждјети*; *клѝктјети*; *засв̀ирети* РСАНУ; *ху̀ктети*; *ша̀птјети* РМС. Међутим, ово није добар поступак за оне глаголе код којих су варијанте на *-(j)ети* нестандартне, као: *др̀хтјети*, *зв̀јждјети*, *клѝктјети* и сл.

3. Лексикографско представљање глагола са суфиксом *-(j)ети* мотивисаних придевом и од њих префиксираних глагола

3.0. Што се тиче лексикографског представљања глагола са суфиксом *-(j)ети* мотивисаних придевом и њихових префиксираних твореница, издваја се неколико поступака у зависности од њихових семантичко-синтаксичких карактеристика, дистрибуције суфикса *-(j)ети* и *-ити* и стања у језичкој пракси.

3.1. У РМС су по следећем обрасцу представљени непрелазни медијални глаголи са суфиксом *-(j)ети* који немају према себи семантичко-синтаксички и творбени опозит са суфиксом *-ити*. На исти начин су у РСАНУ обрађени глаголи ниже фреквенције и / или ограничене употребе:¹⁸³

¹⁸³ Знаком X означава се мотивни придев. Када и рефлексивна форма има исто значење, неће се оптерећивати образац, већ ће се морфема *се* наводити у загради код

Хети ијек. Хјети	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери.
--------------------------------	-----------------------------------

до-, *за-бѣснети* РСАНУ; *избѣснети*, *набѣснети се* РМС; *заблѣдети* РСАНУ; *из-*, *пре-*, *про-блѣдети* РМС; *изблесавѣти* РСАНУ; *за-*, *по-*, *поо-*, *пре-*, *гладнети* РМС; *догладнети* РСАНУ; *глу́нети* РСАНУ и РМС; *за-*, *раз-гњѣлети* РСАНУ и РМС; *за-*, *из-*, *гркавѣти* РСАНУ; *загру́бети* РСАНУ; *подрвѣнети* РМС; *за-*, *по-*, *пре-*, *при-*, *жѣднети* РМС; *до-*, *за-*, *и(з)-*, *над-*, *на-*, *од-*, *пре-*, *са-*, *у-*, *уза-*, *жѣвѣти* РМС; *испрожѣвѣти* РСАНУ; *обжѣвѣти* РСАНУ и РМС; *ижку́тети* РСАНУ и РМС; *про-*, *у-зелѣнети* РМС; *по-*, *уз-лудѣти* РМС; *онемѣлети* РМС; *премодрѣти* РМС; *обнѣметети* РСАНУ; *обудовѣти* РМС; *пўстѣти* РМС; *орошавѣти* РСАНУ; *порудѣти* РМС; *ору́жнети* РМС; *заруњавѣти* РМС; *зарутавѣти* РМС; *осѣвѣти* РМС; *посиродѣти* РМС; *оскўпѣти* РМС; *додстарѣти* РСАНУ; *їстарѣти*, *прѣстарѣти* РМС; *пре-*, *про-*, *с-тѣмнети* РМС; *до-*, *ис-тѣмнети* РСАНУ; *изотѣснети* РСАНУ; *за-*, *ис-труднети* РМС; *хладнети* РМС.

3.1.1. Доминантан поступак у РСАНУ, с обзиром на то да се код оваквих глагола често јавља нестандардна варијанта на *-ити*, је-сте квалификација те варијанте као некњ(ижевне), дијал(екатске) или непр(авилне) у заглављу речничког чланка, док се на одговарајућем месту исписује контролна одредница за нестандардну варијанту на *-ити*. Такође, и овде су могуће нестандардне варијанте са јекавским јотовањем лабијала и дентала, што се маркира на одговарајући начин¹⁸⁴. Примери и за стандардне и за нестандардне варијанте наводе се у оквиру истог речничког чланка. То се може представити моделом:

Хети ијек. Хјети ((ик.) некњ(иж). / дијал. ек. и ијек. Хити (дијал. ијек. -ђети...))	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери.
Хити в. <i>Хети</i> .	
Хјети в. <i>Хети</i> .	

из-, *на-*, *бѣснети* РСАНУ; *блѣдети* РМС; *изводнети* РСАНУ; *загладнети* РСАНУ; *глу́вѣти* РСАНУ; *угњѣлети (се)* РМС; *за-*, *жѣднети* РСАНУ; *до-*, *за-*, *и(з)-*, *надо-*, *на-*, *од-жѣвѣти* РСАНУ; *замодрѣти* РСАНУ; *нѣметети* РСАНУ; *обудовѣти* РСАНУ; *обру́жнети* РСАНУ; *ис-*, *о-труднети* РСАНУ; *исхладнети* РСАНУ.

Само је двапут забележен поступак у коме је контролна одредница на *-ити* оквалификована као некњижевна, а код стандардне нема напомена о томе (в. *бѣснити*, *жѣвити* у РМС).

3.2. У РМС је код неких глагола примењен поступак по коме се формирају две одреднице за медијалне глаголе – са суфиксом *-(j)ети* и са суфиксом *-ити*, с тим што се друга упућује на прву. На тај начин

глагола. Значење рефлексивне форме укључиваће се у табелу тамо где има другачије значење од нереклексивне.

¹⁸⁴ Ово је детаљно описано у претходном одељку.

се истиче секундарност, односно у скоро свим потврђеним паровима нестандардног непрелазних медијалних глагола на *-ити*. Примери се распоређују према облику инфинитива, а презент и глаголски облици од презентске основе обично код одреднице која се сматра примарном, правилнијом, али не увек. По овом моделу обрађено је више глагола:

Хети ијек. Хјети	<i>поста(ја)ти Х</i> . – Примери.
Хити	<i>в. Хети</i> . – Примери.

извòднети – *извòднити*; *огрбáвети* – *огрбáвити*; *нèмети* – *нèмити*; *исплáвети* – *исплáвити*; *за-, рúдети (се)* – *за-, рúдити*; *ислабети* – *ислабити*.

3.2.1. Секундарне варијанте или варијанте са мањом фреквенцијом представљају се навођењем у загради обичним слогом, а понекад и са квалификатором којим се исказује учесталост, по следећим моделима:

Хети ијек. Хјети (Хити)	<i>поста(ја)ти Х</i> . – Примери.
---------------------------------------	-----------------------------------

зàстарети – *зàстарити* РСАНУ.

Хити (Хети ијек. Хјети)	<i>поста(ја)ти Х</i> . – Примери.
--------------------------------	-----------------------------------

òтпрулити РСАНУ; *зàматорити* РСАНУ; *орутáвити* РСАНУ.

Хети ијек. Хјети (најчешће ек. и ијек. Хити)	<i>поста(ја)ти Х</i> . – Примери.
--	-----------------------------------

буђáвети – *буђáвити* РСАНУ.

3.3. Код непрелазних медијалних глагола који се у савременом српском језику јављају чешће са суфиксом *-ити* него са суфиксом *-(j)ети* успоставља се и одредница са суфиксом *-(j)ети*, која се упућује на одредницу са суфиксом *-ити* и код које се наводе примери са глаголским облицима у којима је уочљив наставак инфинитивне основе, а код одреднице са суфиксом *-ити* даје се опис семантичке реализације и примери у којима је видљиво то творбено уобличење, као и примери у презенту и глаголским облицима од те основе. То се може представити моделом:

Хети ијек. Хјети	<i>в. Хити</i> . – Примери.
Хити	<i>поста(ја)ти Х</i> . – Примери.

обљутáвети – *обљутáвити* РСАНУ; *огрбáвети* – *огрбáвити* РСАНУ; *окржљáвети* – *окржљáвити* РМС; *òматорети* – *òматорити* РСАНУ; *измршáвети* – *измршáвити*; *омршáвети* – *омршáвити* РМС; *опòзнети* (заст.) – *опòзнити* РСАНУ; *опунáвети* – *опунáвити* РСАНУ; *упунáвети* – *упунáвити* РМС; *зарутáвети* – *зарутáвити* РСАНУ; *òсурóвети* – *òсурóвити* РСАНУ.

3.3.1. Код неких од ових глагола само се успоставља контролна одредница са суфиксом *-(j)ети*, јер обично нема индикативних потврда, па се варијанте на *-(j)ети* заснивају на нормативним и другим лексикографским изворима:

Хети ијек. Хјети	<i>в. Хити.</i>
Хити	<i>поста(ја)ти Х.</i> – Примери.

џматорети – *џматорити* РМС; *ометиљавети* – *ометиљавити* РМС; *заруњавети* – *заруњавити* РСАНУ; *орутавети* – *орутавити* РМС; *трџлети* – *трџлити* РМС; *охранавети* – *охранавити* РМС.

3.4. Равноправност непрелазних медијалних глагола са суфиксом *-ити* и оних са суфиксом *-(j)ети* показује се стављањем знака једнакости или везника „и”, како је учињено у следећим случајевима:

Хети ијек. Хјети = / и Хити	<i>поста(ја)ти Х.</i> – Примери.
--	----------------------------------

из-, гњилети – *гњилити* РСАНУ; *загрџети* – *загрџити* РСАНУ; *зџстети* – *зџстити* РСАНУ; *зџиавети* – *зџиавити* РСАНУ; *одртјавети* – *одртјавити* РСАНУ; *запунјавети* – *запунјавити* РСАНУ; *зјстарети* – *зјстарити* РМС; *ијстарети* – *ијстарити* РСАНУ; *ијструлети* – *ијструлити*, *нјструлети* – *нјструлити* РСАНУ.

3.5. Међутим, неки непрелазни медијални глаголи мотивисани придевом у потпуности су обухваћени процесом преласка у групу глагола са суфиксом *-ити*, тако да се у речницима, на основу посведочене грађе, формирају само одреднице са овим суфиксом и даје дефиниција 'поста(ја)ти Х'. Неки од доленаведених глагола у језичкој пракси још увек имају секундарну варијанту на *-(j)ети*.

Хити (се)	<i>поста(ја)ти Х.</i> – Примери.
------------------	----------------------------------

за-, *из-*, *балјавити* РМС; *о-*, *банјавити* РСАНУ; *обенјавити* РСАНУ и РМС; *побенјавити* РМС; *за-*, *о-блесјавити* РМС; *избљутјавити* РСАНУ; *избрљјавити* РСАНУ; *обрљјавити (се)* РСАНУ и РМС; *побрљјавити* РМС; *буђјавити (се)* РМС; *забуђјавити (се)*, *обуђјавити* РСАНУ; *побуђјавити*, *убуђјавити се* РМС; *врјнити (се)* РМС; *разгљдјнити се* РМС; *изгњјлјити* РМС; *огрозничјавити* РСАНУ и РМС; *догјстити* РСАНУ; *пригјстити* РМС; *ддјцити* РМС; *огјгавити* РСАНУ; *загљпјавити* РСАНУ; *згрбјавити (се)* РСАНУ и РМС; *загјијавити* РСАНУ; *задрвјнити (се)*, *здрвјнити (се)* РСАНУ и РМС; *удрвјнити се* РМС; *ђутјурјмити* РСАНУ; *ојектичјавити* РСАНУ; *ојжјнити* РСАНУ; *кјсјнити* РМС; *зјкасјнити* РМС; *корјавити (се)* РСАНУ; *за-*, *кржљјавити* РМС; *маљјавити* РСАНУ; *омаљјавити* РСАНУ и РМС; *мјторити* РСАНУ и РМС; *зј-мјторити* РМС; *млитјавити* РМС; *замлитјавити* РСАНУ; *млохјавити* РСАНУ; *замутјавити* РСАНУ; *омутјавити* РМС; *однјмити* РСАНУ и РМС; *за-*, *о-објзубити* РСАНУ и РМС; *окрјзубити* РСАНУ; *ис-*, *о-пегјавити (се)* РСАНУ; *обруњјавити* РСАНУ и РМС; *оруњјавити* РМС; *рутјавити* РМС; *пј-*, *прј-слабити* РМС; *сирјдити* РМС; *пјсмеђјити* РМС; *сјрити се* РМС; *засјрити (се)* РСАНУ; *отрапјавити*

РМС; *о-*, *ћелáвити* РМС; *храпáвити* РМС; *позацéлити* РМС; *зашиарèнити се* РМС.

3.6. У неким случајевима, иако је глагол непрелазни медијални, варијанта са суфиксом *-(j)ети* сматра се нестандартном, што се експлицира навођењем неких од нормативних квалификатора пред том варијантом у загради:

Хити (некњ. / дијал. / непр. ек. Хети)	<i>поста(ја)ти Х</i> . – Примери.
---	-----------------------------------

ка̀снити РСАНУ; *за̀каснити* РСАНУ; *о̀каснити* РСАНУ; *о̀корáвити* РСАНУ; *о̀рања́вити* РСАНУ; *о̀те́снити* РСАНУ; *о̀трапа́вити* РСАНУ.

3.7. Међутим, како је у претходном поглављу показано, у језичкој пракси се синтаксичко-семантичка опозиција између прелазних активних и непрелазних медијалних глагола не чува на начин који прописује норма на формалном плану у виду дистрибуције суфикса *-(j)ети* за непрелазне медијалне и суфикса *-ити* за прелазне активне глаголе од исте мотивне базе. Корпус показује да се код већине ових глагола суфикс *-ити* јавља и код медијалних глагола напореда са *-(j)ети*, а неки се доследно употребљавају са суфиксом *-ити*. С тим у вези настаје проблем не само са успостављањем одредница већ и са дефинисањем глагола, поретком семантичких реализација и илустровањем њихове употребе.

3.7.1. Глаголи изведени од придева код којих се инсистира на семантичкој и синтаксичкој разлици између оних са суфиксом *-(j)ети* и са суфиксом *-ити* представљени су у РМС¹⁸⁵ одредницама које по свом творбеном уобличењу одражавају ову опозицију. Успостављају се одреднице са суфиксом *-(j)ети* са значењем 'поста(ја)ти Х' и са суфиксом *-ити* у значењу '(у)чинити да нешто постане Х'. Овај поступак је у РСАНУ примењиван код глагола са нижом фреквентношћу или са неким видом стилско-употребне маркираности, код којих вероватно из тих разлога нестандартне варијанте нису посведочене:

Хети ијек. Хјети	<i>поста(ја)ти Х</i> . – Примери.
Хити	<i>(у)чинити нешто Х-ом</i> . – Примери.

за-, *из-*, *по-*, *про-*, *бéлети (се)* – *за-*, *из-*, *по-*, *про-*, *бéлити (се)* РМС; *побéснети* – *побéснити* РМС; *по-*, *у-блédети* – *по-*, *у-блédити* РМС; *поблесáвети* – *поблесáвити* РМС; *за-*, *вóднети* – *за-*, *вóднити* РМС; *за-*, *врáнети се* – *за-*, *врáнити (се)* РСАНУ; *изгладнети* – *изгладнити* РМС; *заглу́вети* – *заглу́вити* РСАНУ и РМС; *оглу́вети* – *оглу́вити* РМС; *заглу́пети* – *заглу́пити* РСАНУ и РМС; *о-*,

¹⁸⁵ У складу са концепцијом овог речника, форма неких глагола је преиначавана у стандардне, или су под одредницом на *-(j)ети* навођени примери на *-ити*, на шта је указано на више места у делу II.

про-гòлети (се) – *о-*, *про-гòлити* РМС; *о-*, *зубáвети* – *о-*, *зубáвити* РСАНУ; *о-*, *по-*; *зрúбети* – *о-*, *по-*, *зрúбити* РМС; *иззрúбети* – *иззрúбити* РСАНУ; *зúстети* – *зúстити* РМС; *одрвèнети (се)* – *одрвèнити* РМС; *и(з)-*, *о-жèднити* – *и(з)-*, *о-жèднити* РМС; *о-*, *по-*, *про-жéвети* – *о-*, *по-*, *про-жéвити* РМС; *зажéтети (се)* – *зажéтити* РМС; *нажéтети* – *нажéтити* РСАНУ и РМС; *о-*, *по-*, *у-жéтети* – *о-*, *по-*, *у-жéтити* РМС; *за-*, *о-зелèнети* – *за-*, *о-зелèнити* РМС; *излúдети* – *излúдити* РМС; *омòдрети* – *омòдрити (се)* РСАНУ; *помòдрети* – *помòдрити* РМС; *занéмети* – *занéмити* РМС; *поплáвети* – *поплáвити* РМС; *оуúстети* – *оуúстити* РМС; *по-*, *про-ру́жнети* – *по-*, *про-ру́жнити* РМС; *орумèнети* – *орумèнити (се)* РМС; *засвèтлети (се)* – *засвèтити (се)* РМС; *сèдети* – *сèдити* РМС; *сívети (се)* – *сívити* РМС; *засívети (се)* – *засívити* РСАНУ и РМС; *посívети* – *посívити* РМС; *осирòтети* – *осирòтити* РМС; *за-*, *о-*, *по-*, *слéпети* – *за-*, *о-*, *по-*, *слéпити* РМС; *òсмеђети* – *òсмеђити* РСАНУ; *по-*, *стáрети* – *по-*, *стáрити* РМС; *осúрети* – *осúрити* РМС и РСАНУ; *затáмнети* – *затáмнити* РМС; *захлáднети* – *захлáднити* РМС; *ис-*, *цèлети* – *ис-*, *цèлити* РМС; *за-*, *о-*, *по-црвèнети* – *за-*, *о-*, *по-црвèнити* РМС; *за-*, *по-*, *у-црñнети* – *за-*, *по-*, *у-црñнити* РМС.

3.7.2. С обзиром на чињеницу да се у језичкој пракси код већине глагола мотивисаних придевом јављају варијанте са суфиксом *-ити*, код оних глагола код којих оне остају ван стандарда то се обележава на одговарајући начин. У РСАНУ се успоставља одредница са суфиксом *-(j)ети* са значењем 'поста(ја)ти X', а форме на *-ити* се маркирају квалификатором некр. ек. и ијек. (ретко дијал., непр. и сл.). Ту се наводе нормативно коректне потврде датог глагола, али и нестандардне. Засебно се наводи одредница за глагол са суфиксом *-ити* у значењу '(у)чинити да нешто постане X', а испод ње контролна одредница на *-ити* за нестандардну варијанту медијалног глагола са суфиксом *-(j)ети*. Овакав модел обраде препоручује се и у Упутствима (чл. 147). По овом моделу обрађени су следећи глаголи:

Хети ијек. Хјети ((ик. некр(и)ж. / дијал. ек. и ијек. Хити; / дијал. ијек. -ђети...)	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери.
Хити	<i>(у)чинити нешто X-ом</i> . – Примери.
Хити	<i>в. Хети</i>

за-, *из-бèлети (се)* – *за-*, *из-избèлити* РСАНУ; *убèлети* – *убèлити* РМС; *из-*, *о-блèдети* – *из-*, *о-блèдити* РСАНУ; *овòднети* – *овòднити* РСАНУ; *из-*, *о-*, *глáднети* – *из-*, *о-*, *глáднити* РСАНУ; *оглúвети* – *оглúвити* РСАНУ; *оглúпети* – *оглúпити* РСАНУ; *зрúбети* – *зрúбити (се)* РСАНУ; *огрúбети* – *огрúбити* РСАНУ; *и(з)-*, *о-жèднети* – *и(з)-*, *о-жèднити* РСАНУ; *за-*, *о-жéтети (се)* – *за-*, *о-жéтити* РСАНУ; *за-*, *зелèнети (се)* – *за-*, *зелèнити (се)* РСАНУ; *за-*, *об-нèмети* – *за-*, *об-нèмити* РСАНУ; *зарумèнети се* – *зарумèнити* РСАНУ; *свèтлети (се)* – *свèтити* РМС; *засвèтлети (се)* – *засвèтити* РСАНУ; *и(з)-*, *осívети* – *осívити* РСАНУ; *отúпети* – *отúпити* РСАНУ и РМС; *захлáднети* – *захлáднити* РСАНУ; *зацрñнети (се)* – *зацрñнити (се)* РСАНУ.

3.7.3. Ретко се среће поступак да се у оквиру полисемне структуре глагола са суфиксом *-ити* наводи (контролно) значење за непрелазни медијални, без примера, које се упућује на стандардни глагол са суфиксом *-(j)ети*, у чијем су заглављу варијанте са суфиксом *-ити* маркиране као некњижевне:

Хети ијек. Хјети (некњ. Хити)	<i>поста(ја)ти Х</i> . – Примери.
Хити	<i>(у)чинити нешто Х-ом</i> . – Примери. <i>в. Хети</i>
~ се	<i>(у)чинити себе Х-ом</i> . – Примери.

орумѐнети / орумѐњети – орумѐнити РСАНУ.

3.7.4. Такође, наилази се на речничке чланке у чијем се заглављу истиче да су непрелазни медијални глаголи на *-ити* некњижевне варијанте глагола са суфиксом *-(j)ети*, али се успостављају степеноване (хомонимне) одреднице са суфиксом *-ити*. Прва се односи на прелазни активни глагол, а друга је контролна за нестандартну варијанту медијалних глагола. Овај поступак је примењен код следећих глагола:

Хети ијек. Хјети ((ик.) некњ(иј). / дијал. ек. и ијек. Хити (дијал. ијек. -ђети...))	<i>поста(ја)ти Х</i> . – Примери.
Хити ¹	<i>(у)чинити нешто Х-ом</i> . – Примери.
Хити ²	<i>в. Хети</i> .

бѐлети (се) – бѐлити (се) РСАНУ; *за-, вѐднети – за-, вѐднити* РСАНУ; *жүтети – жүтити* РСАНУ; *однѐмилети – однѐмилити* РСАНУ; *мѐдрети (се) – мѐдрити (се)* РСАНУ; *онѐмети – онѐмити* РСАНУ; *запүстети – запүстити* РСАНУ; *зарүдети (се) – зарүдити (се)* РСАНУ; *орүдети–орүдити* РСАНУ; *зацрвѐнети (се) – зацрвѐнити* РСАНУ.

3.7.5. Забележен је и поступак којим се нестандартне потврде са суфиксом *-ити* за медијалне глаголе дају под посебном, хомонимном одредницом, што је учињено у обради парова глагола *блѐдети – блѐдити* у РСАНУ или *онѐмети–онѐмити* у РМС. То се може приказати следећим моделом:

Хети ијек. Хјети (некњ. / дијал. ек. и ијек. Хити (дијал. ијек. -ђети...))	<i>поста(ја)ти Х</i> . – Примери.
Хити ¹	<i>(у)чинити да нешто постане као Х</i> . – Примери.
Хити ²	<i>в. Хети</i> . – Примери.

3.7.6. Такође је само једна потврда у РСАНУ, и то за пар *загусте-ти—загустити*, за поступак којим је непрелазни медијални глагол са суфиксом *-(j)ети* дат са напоменом да је варијанта на *-ити* некњижевна, а глагол се упућује на нестандартну варијанту, код које стоје дефиниција и примери. Глаголи са суфиксом *-ити* обрађени су као хомоними – први је активан, а други непрелазан медијалан.

Хети ијек. Хјети (некњ. ек. и ијек. Хити)	<i>в. Хети</i> ² .
Хити ¹	<i>(y)чинити да нешто X-ом.</i> – Примери.
Хити ²	<i>посто(ја)ти X.</i> – Примери.

3.7.7. Код једног пара глагола забележен је поступак којим се непрелазни медијални глагол са суфиксом *-(j)ети* упућује на одговарајуће значење из полисемне структуре глагола са суфиксом *-ити*. Међутим, квалификатор некњ. пред овом семантичком реализацијом указује на то да су варијанте на *-ити* нестандартне.

Хети ијек. Хјети	<i>в. Хити.</i> – Примери.
Хити	<i>(y)чинити нешто X-ом.</i> – Примери. некњ. <i>поста(ја)ти X.</i>

оруђжнети / оруђжнети – оруђжнити РСАНУ.

3.8. Код непрелазних медијалних глагола код којих постоји колебање у употреби и суфикса *-(j)ети* и суфикса *-ити*, а наспрам којих стоје прелазни активни глаголи са суфиксом *-ити* у нашим дескриптивним речницима срећу се још неки поступци.

3.8.1. Један од поступака јесте да се дефинише непрелазни медијални глагол са суфиксом *-(j)ети*, а потом глагол са суфиксом *-ити*. Он се у својој полисемној структури најпре реализује као прелазни активни, а потом као непрелазни медијални, и то се значење упућује на лексему са суфиксом *-(j)ети*. То се може представити на следећи начин:

Хети ијек. Хјети	<i>поста(ја)ти X.</i> – Примери.
Хити	<i>(y)чинити нешто X-ом.</i> – Примери. <i>в. Хети.</i> – Примери.

оглăднети – оглăднити РМС; *оглупети – оглупити* РМС; *жyтети – жyтити* РМС; *позеленети – позеленити* РМС; *онемилети – онемилити* РСАНУ; *за-, по-плавети (се) – за-, по-плавити (се)* РМС; *оседети – оседети* РМС; *поскyпети – поскyпити* РМС; *црвѐнети (се) – црвѐнити (се)* РМС.

Међутим, имајући у виду анализирану грађу, оваквим поступцима се изјадначавају варијанте са суфиксима *-(j)ети* и *-ити* за медијалне глаголе, што није у складу нормом за ове глаголе.

3.8.2. У случајевима где је код непрелазних медијалних глагола варијанта са суфиксом *-(j)ети* ретка, застарела или територијално ограничена, она се упућује на медијално значење глагола са суфиксом *-ити*, а примери се наводе по формалном критеријуму, тј. по суфиксу. За разлику од претходног, ово јесте адекватан поступак за већину овде набројених глагола.

Хети ијек. Хјети	<i>в. Хити</i> . – Примери.
Хити	<i>поста(ја)ти Х</i> . – Примери.
	<i>(у)чинити нешто Х-ом</i> . – Примери.

оглупáвети – *оглупáвити* РСАНУ; *огубáвети* – *огубáвити (се)* РСАНУ; *за-, о-дд-цнети (се)* – *за-, о-дд-цинити (се)* РСАНУ; *окру́тети* – *окру́тити* РСАНУ; *о́здравети* – *о́здравити* РСАНУ; *омли́тáвети* – *омли́тáвити* РСАНУ; *млохáвети* – *млохáвити* РСАНУ; *опразнети* – *опразнити* РСАНУ; *сла́бети* – *сла́бити* РСАНУ; *о́ћелáвети* – *о́ћелáвити* РСАНУ; *о́ћопáвети* – *о́ћопáвити* РСАНУ; *о́ћорáвети* – *о́ћорáвити* РСАНУ; *о́ћосáвети* – *о́ћосáвити* РСАНУ; *охранáвети* – *охранáвити* РСАНУ.

3.8.3. У РСАНУ наилази се и на модел који садржи контролну одредницу за медијални глагол са суфиксом *-(j)ети*, а под значењем у коме се глагол са суфиксом *-ити* реализује као медијалан наглашава се да је могућа употреба и са конкурентним суфиксом, и ту се наводе потврде за обе варијанте.

Хети ијек. Хјети	<i>в. Хити (1)</i> .
Хити	(и / ређе <i>Хети</i> ијек. <i>Хјети</i>) <i>поста(ја)ти Х</i> . – Примери.
	<i>(у)чинити нешто Х-ом</i> . – Примери.
~ се	<i>поста(ја)ти Х</i> . – Примери.

обангáвети – *обангáвити* РСАНУ; *гарáвети* – *гарáвити* РСАНУ; *грбáвети* – *грбáвити* РСАНУ; *закрвáвети* – *закрвáвити* РСАНУ; *оледèнити*¹⁸⁶ РСАНУ; *омли-тáвети* – *омли́тáвити* РСАНУ; *зацéлети* – *зацéлити* РСАНУ.

Хети ијек. Хјети	<i>в. Хити (1)</i> .
Хити	(ретко / и <i>Хети</i> ијек. <i>Хјети</i>) <i>поста(ја)ти Х</i> . – Примери.
	<i>(у)чинити нешто Х-ом</i> . – Примери.

за-, о-, кржљáвети – *за-, о-, кржљáвити* РСАНУ; *омлохáвети* – *омлохáвити* РСАНУ.

¹⁸⁶ Код овог глагола нема контролне одреднице са суфиксом *-(j)ети*.

3.9. Код неких глагола повратна медијална форма је део речничког чланка глаголске лексеме са суфиксом *-ити*. Медијално значење рефлексивног глагола на *-ити* може се или дефинисати или упутити на одговарајуће значење нерелексивне форме глагола са суфиксом *-(j)ети*, по моделу:

Хети ијек. Хјети / (некњ. Хити)	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери.
Хити	<i>(y)чинити нешто X-ом</i> . – Примери.
~ се	<i>поста(ја)ти X / в. Хети</i> . – Примери.

обелети – *обелити (се)* РМС; *развџднети се* – *развџднити се* РМС; *окрућети* – *окрућити се* РСАНУ; *замџдрети* – *замџдрити (се)* РМС; *заслџпети* – *заслџпити се* РСАНУ; *отућети* – *отућити се* РСАНУ.

Хети ијек. Хјети	<i>в. Хити</i> . – Примери.
Хити	<i>(y)чинити нешто X-ом</i> . – Примери.
	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери.
~ се	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери.

олабавети – *олабавити (се)* РМС; *плавети* – *плавити* РМС; *џслабети* – *џслабити (се)* РМС; *за-, истућети* – *за-, истућити (се)* РСАНУ.

3.10. Равноправност, односно прихватљивост суфикса *-(j)ети* и *-ити* за непрелазне медијалне глаголе изведене од придева може се представити стављањем знака једнакости између лексема са овим суфиксима. Навођењем лексеме са другим суфиксом у загради и без масног слога показује се да је она секундарна варијанта. За прелазне активне глаголе успоставља се одредница са суфиксом *-ити*, која је члан хомонимског пара, а други члан је контролна одредница за медијални глагол. Наводимо моделе и потврде за ове поступке:

Хети ијек. Хјети = Хити	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери.
Хити ¹	<i>(y)чинити нешто X</i> . – Примери.
Хити ²	<i>в. Хети</i> .

заплавети (се) – *заплавити* РСАНУ; *одрвџети* – *одрвџити* РСАНУ.

Хети ијек. Хјети (Хити)	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери.
Хити ¹	<i>в. Хети</i> .
Хити ²	<i>(y)чинити нешто X-ом</i> . – Примери.

ис-(<из-), о-плавети – *ис-(<из-), о-плавити* РСАНУ.

3.11. У речницима се конкуренција у употреби суфикса *-(j)ети* и *-ити* код глагола који су семантички и синтаксички супротстављени, осим упућивањем, представља и поступцима у којима се ови глаголи у оквиру исте одреднице повезују као дублети знаком једнакости, или се

ређа варијанта ставља у заграду и не истиче масним словима. На основу полисемне структуре види се да се ови глаголи могу реализовати као прелазни активни и као непрелазни медијални:

Хити (Хети ијек. Хјети)	<i>поста(ја)ти</i> X. – Примери.
	<i>(у)чинити нешто X-ом.</i> – Примери.

мришавити РСАНУ.

Хети ијек. Хјети = Хити	<i>поста(ја)ти</i> X. – Примери.
	<i>(у)чинити нешто X-ом.</i> – Примери.

гњилети – *гњилити* РСАНУ и РМС.

3.11.1. Претходна два поступка нису прецизна, јер се на основу заглавља речничког чланка може закључити да се глаголи у оба значења могу употребљавати са оба суфикса, што не одговара стању у језичкој пракси. Поступак у коме се даје напомена испред једног од значења, рецимо, да је исправно само са суфиксом *-ити* када је глагол прелазан и активан или да је исправно само са суфиксом *-јети* када је непрелазан медијалан представља прихватљивије решење, као нпр.:

Хети ијек. Хјети = Хити	<i>поста(ја)ти</i> X. – Примери.
	<i>((само) Хити) (у)чинити нешто X-ом.</i> – Примери.

глупавети – *глупавити*, *ислабети* – *ислабити* РСАНУ; *отрулети* – *отрулити* РСАНУ.

Хети ијек. Хјети и Хити	<i>(само Хити) (у)чинити нешто X-ом.</i> – Примери.
	<i>поста(ја)ти</i> X. – Примери.
~ се	<i>поста(ја)ти</i> X. – Примери.

заширѐнети – *заширѐнити* РСАНУ.

Хити (Хети ијек. Хјети)	<i>поста(ја)ти</i> X. – Примери.
	<i>(само Хити) (у)чинити нешто X-ом.</i> – Примери.

омришавети – *омришавити* РСАНУ.

Хети ијек. Хјети = Хити	<i>(Хети, некњ. Хити) поста(ја)ти</i> X. . . – Примери.
	<i>(у)чинити нешто X-ом.</i> – Примери.

залудети – *залудити* РСАНУ.

3.11.2. Конкуренција суфикса *-(j)ети* и *-ити* за непрелазне медијалне глаголе може се приказати и поступцима којима се формирају одреднице са суфиксом *-(j)ети* и у оквиру полисемне структуре глагола са суфиксом *-ити* уврштава оваква реализација. Овај поступак није чест, а графички се може представити следећим моделима:

Хети ијек. Хјети	<i>в. Хити</i> . – Примери.
Хити	(само Хити) <i>(y)чинити нешто Х-ом</i> . – Примери.
	<i>поста(ја)ти Х</i> . – Примери.

загустети – *загустити* РСМ.

Хети ијек. Хјети	<i>в. Хити</i> . – Примери.
Хити	(само Хити) <i>(y)чинити нешто Х-ом</i> . – Примери.
	<i>поста(ја)ти Х</i> . – Примери.

о́старети – *о́старити* РСАНУ.

3.12. Међутим, показано је да у грађи постоје и случајеви „колебања у оба смера”, тј. употреба оба суфикса и у значењима када се глаголи реализују као прелазни активни и као непрелазни медијални, што најчешће представља одступање од норме.

3.12.1. Најједноставнији, али и најпогоднији поступак је када се у заглављу одреднице глагола са суфиксом *-(j)ети* наведе да је варијанта са суфиксом *-ити* некњижевна. Тај се глагол дефинише као непрелазни медијални и дају се потврде за стандардну и нестандартну варијанту глагола. И обрнуто – за прелазни активни глагол успоставља се одредница са суфиксом *-ити* и наводи се да су варијанте на *-(j)ети* некњижевне. По овом моделу обрађени су следећи глаголи:

Хети ијек. Хјети (некњ. ек. и ијек. Хити / дијал. ијек. Хјети)	<i>поста(ја)ти Х</i> . – Примери.
Хити (некњ. Хети ијек. Хјети)	<i>(y)чинити нешто Х-ом</i> . – Примери.

убе́лети – *убе́лити* РСМ; *огд́лети* – *огд́лити* РСАНУ; *озелѐнети* – *озелѐнити* РСАНУ; *опу́стети* – *опу́стити* РСАНУ; *оску́пети* – *оску́пити* РСАНУ; *осле́пети* – *осле́пити* РСАНУ; *зата́мнети* – *зата́мнити* РСАНУ; *охла́днети* – *охла́днити* РСАНУ.

3.12.2. Следећи поступак је компликованији и недоследнији, јер се у заглављу непрелазног медијалног глагола са суфиксом *-(j)ети* наводи да су форме на *-ити* нестандартне, али се нигде не наводе такви примери. Они се наводе под одредницом са суфиксом *-ити*, где је једно од значења квалификовано као некњижевно и упућује се на одговарајуће

значење глагола са суфиксом *-(j)ети*. Исти поступак је примењен и за прелазни активни глагол, код којег нестандардне варијанте на *-(j)ети* чине једно од значења тог глагола. Овде имамо двоструко маркирање и форми и значења, што је непотребно – или је требало нестандардне форме навести тамо где им је по значењу и синтаксичким карактеристикама место (што је, чини нам се, боље решење и уобичајено у РСАНУ) или само значење маркирати као некњижевно.

Хети ијек. Хјети (некњ. ек. и ијек. Хити)	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери. некњ. в. <i>Хити (2)</i> . – Примери.
Хити (некњ. Хети ијек. Хјети)	<i>(y)чинити нешто X-ом</i> . – Примери. некњ. в. <i>Хети</i> . – Примери.

ожівети – *ожівити* РСАНУ.

3.12.3. Забележен је сличан поступак, с тим што испред нестандардних семантичких реализација нема квалификатора:

Хети ијек. Хјети (некњ. ек. и ијек. Хити; дијал. ијек. Хјети)	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери. в. <i>Хити (2)</i> . – Примери.
Хити (некњ. Хети ијек. Хјети)	<i>(y)чинити нешто X-ом</i> . – Примери. в. <i>Хети</i> . – Примери.

ожилавети – *ожилавити* РСАНУ; *џмилети (се)* – *џмилити (се)* РСАНУ; *осѣдети* – *осѣдити* РСАНУ.

3.12.4. Донекле је сличан поступак формирање степенованих одредница. Код прве одреднице са суфиксом *-(j)ети* назначавала се да је варијанта на *-ити* некњижевна, али се ту дефинише глагол и дају се стандардни и нестандардни примери. Друга одредница са овим суфиксом је контролна за нестандардну варијанту прелазног активног глагола и њоме се упућује на глагол са суфиксом *-ити*. Варијанте на *-(j)ети* за прелазни активни глагол означене су као некњижевне код глагола са суфиксом *-ити*, а хомонимна одредница се упућује на глагол са суфиксом *-(j)ети*.

Хети¹ ијек. Хјети¹ (некњ. Хити)	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери.
Хети² ијек. Хјети²	в. <i>Хити¹</i> .
Хити¹ (некњ. Хети ијек. Хјети)	<i>(y)чинити нешто X-ом</i> . – Примери.
Хити²	в. <i>Хети¹</i> .

обѣлети – *обѣлити* РСАНУ.

Хети ијек. Хјети (ик.) некъ(иж). / дијал. ек. и ијек. Хити (дијал. ијек. -ђети...)	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери.
Хити ¹ (некъ. Хети, дијал. ијек. -ђети)	<i>(y)чинити нешто X-ом</i> . – Примери.
Хити ²	<i>в. Хети</i> .

осирџети – осирџити РСАНУ.

3.12.5. Укрштања у „оба правца”, али са маркирањем прелазних активних глагола на *-(j)ети* као нестандартних налазимо у следећим случајевима, с тим што се овде варијанте са суфиксом *-ити* за непрелазне медијалне глаголе не искључују из стандарда експлицитно:

Хети ијек. Хјети	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери.
~ се	<i>в. Хити</i> . – Примери.
~ се	<i>бити X</i> . – Примери.
Хити (некъиж. Хети)	<i>(y)чинити нешто X-ом</i> . – Примери.
~ се	<i>(y)чинити себе X-ом</i> . – Примери.
	<i>в. Хети се</i> . – Примери.

румџети – румџити РМС.

Хети ијек. Хјети	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери.
	<i>в. Хити (I)</i> . – Примери.
Хити	<i>(y)чинити нешто X-ом</i> . – Примери.
	(некъ.) <i>в. Хити (I)</i> . – Примери.

потамнети – потамнити РМС.

3.13. Када се глаголи употребљавају само са суфиксом *-ити* и када су прелазни активни и непрелазни медијални, прво се дефинише активно, па медијално значење, по моделу:

Хити	<i>(y)чинити нешто X-ом</i> . – Примери.
	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери.

балáвити РСАНУ; *обангáвити* РМС; *бљутáвити* РСАНУ и РМС; *обљутáвити* РМС; *забрљáвити* РСАНУ и РМС; *поврáнити* РМС; *глупáвити* РМС; *оглупáвити* РСАНУ; *одлакáвити* РСАНУ; *закудрáвити* РСАНУ; *омлохáвити* РМС; *мриáвити* РМС; *просвѣтлити* РМС; *заслабити* РСАНУ; *раслабити* РМС; *џмеђити* РМС; *посурити* РМС; *осирџашити* РСАНУ; *оћорáвити, оћорáвити, оћосáвити* РМС.

3.14. Ретко се дешава да се јавља нестандартна варијанта са суфиксом *-(j)ети* код глагола мотивисаних придевом. Такви су глаголи обрађени по следећем моделу, уз употребу одговарајућег квалификатора:

Хети ијек. Хјети	<i>в. Хити (2).</i>
Хити	<i>(у)чинити нешто Х-ом. – Примери.</i> <i>(некњ. Хети ијек. Хјети) поста(ја)ти Х. – Примери.</i>

млитáвети – млитáвити РСАНУ; *отромети – отромити* РСАНУ.

Хити (некњ. ијек. Хети; дијал. ијек. Хљети)	<i>(у)чинити нешто Х-ом. – Примери.</i> <i>в. ~ се. – Примери.</i>
~ се	<i>постати Х. – Примери.</i>

сáмити (се) РСАНУ.

Хити (некњ. ек. Хети ијек. Хити / дијал. ијек. -ђети, љети)	<i>постати Х. – Примери.</i> <i>учинити Х-ом. – Примери.</i>
--	---

òдравити РСАНУ.

3.15. Ређе се наводи прво медијална, а потом активна семантичко-синтаксичка реализација, а рефлексивна форма усложњава структуру речничког чланка:

Хити	<i>поста(ја)ти Х. – Примери.</i> <i>(у)чинити нешто Х-ом. – Примери.</i>
~ се	<i>поста(ја)ти Х. – Примери.</i>

др̄венити РСАНУ; *лабáвити* РСАНУ и РМС; *ометиљáвити* РСАНУ.

Хити	<i>поста(ја)ти Х. – Примери.</i> <i>(у)чинити нешто Х-ом. – Примери.</i>
~ се	<i>(у)чинити себе Х-ом. – Примери.</i>

брашињáвити РСАНУ; *ога́рвити* РСАНУ.

Хити	<i>поста(ја)ти Х. – Примери.</i> <i>(у)чинити нешто Х-ом. – Примери.</i>
~ се	<i>(у)чинити себе Х-ом. – Примери.</i> <i>поста(ја)ти Х. – Примери.</i>

обалáвити РСАНУ; *загарáвити* РСАНУ; *гòлити* РСАНУ; *олабáвити* РСАНУ.

3.16. Такође, глагол у нерексивној форми може бити само прелазни активни, али се у рефлексивној може остваривати као медијални или и као медијални и активни, што се може представити следећим делелима:

Хити	<i>(у)чинити нешто Х-ом. – Примери.</i>
~ се	<i>поста(ја)ти Х. – Примери.</i>

забена́вити РСАНУ; *изгрба́вити* РСАНУ и РМС; *погрба́вити* РМС; *ис-(<из-), о-кила́вити* РСАНУ; *покила́вити* РМС; *разлаба́вити* РМС; *мй́лити* РМС; *умли-та́вити* РМС; *размлоха́вити* РМС; *заце́лити* РМС.

Хити	(y)чинити нешто X-ом. – Примери.
~ се	(y)чинити себе X-ом. – Примери.
	поста(ја)ти X. – Примери.

одгòлити РСАНУ.

3.17. Најједноставније је код глагола који се реализују само као активни и у рефлексивној и у нерелексивној форми:

Хити (се)	(y)чинити нешто X-ом. – Примери.
------------------	----------------------------------

нагла̀днити РСАНУ; *погу̀стити* РМС; *гòлити* РМС; *загòлити (се)* РСАНУ и РМС; *разгòлити (се)* РМС; *добе́лити* РСАНУ и РМС; *набе́лити (се)* РСАНУ и РМС; *подбе́лити* РМС; *òблѐдити* РМС; *завра́нити* РМС; *навра́нити (се)* РСАНУ и РМС; *превра́нити* РМС; *назелèнити* РСАНУ; *измòдрити* РСАНУ и РМС; *напла́вити* РСАНУ и РМС; *наруме́нити* РСАНУ и РМС; *исве́тлиити* РСАНУ; *о-, по-све́тлиити* РМС; *засме́жити* РМС и РСАНУ; *отáмнити* РМС; *нацрвèнити* РСАНУ; *нацр̀нити* РСАНУ и РМС; *нашарèнити* РСАНУ; *забена́вити* РМС; *на-, о-браишга́вити (се)* РСАНУ; *из-, на-гара́вити (се)* РСАНУ; *угара́вити* РМС; *накудра́вити (се)* РСАНУ.

4. Лексикографски поступци у обради радног глаголског придева у придевској служби

4.0. У чл. 302 Упутстава за израду РСАНУ каже се: „Глаголске придеве давати као засебне одреднице само кад су постали прави придеви; напр. *ваљан, васпитан, врео*. Код њих не наводити да су то глаголски придеви, већ их обрађивати као обичне придеве”. Тако у овом речнику, поред правих, описно дефинисаних придева, налази се и велики број придевских одредница које су пореклом радни глаголски придеви. Оне се најчешће дефинишу типски – функционално-граматичким одређивањем (синтаксичким – у прид. служби, и морфолошким – р. пр. од X) и упућивањем на глагол чији је то облик: ’у прид. служби: р. пр. од X’.

4.1. Прегледом одредница пронађене су варијације ове типске дефиниције, нпр.:

у придевској служби: р. пр. од обневидети

у прид. служби: р. пр. од изболети и избољети

у прид. служби: р. пр. од нагорети, нагорјети

у придевској служби: р. пр. од *заседети (се)*, *засједјети (се)*

у атрибутој служби: негирани р. пр. од *ископнети*.

4.2. Пошто је у Упутствима наведено „у прид. служби”, треба бити доследан у давању овог дела дефиниције. Такође је погрешно у дефиницији користити придев атрибутоски, јер се тиме сужава поље конституентских вредности радног глаголског придева. Показано је да радни глаголски придев, осим атрибутоске функције, врши и друге конституентске функције својствене придевима.

4.3. У делу дефиниције у ком се упућује на глагол довољно би било давати само екавску варијанту, јер је речник и урађен у том поретку (изузев ако глагол егзистира само у ијекавским говорима), а тако се поступа и у осталим случајевима у којима се упућује на речи са рефлексом *јата*. Уколико се глагол реализује и као рефлексивни, повратну речцу *се* требало би наводити у загради, јер је у неким случајевима на основу медијалног значења рефлексивне форме глагола радни глаголски придев употребљен у атрибутој служби, као нпр. *окила́вео*, *изгрба́вео*, *разлаба́вео* итд.

4.4. Оваквим поступком су дефинисани бројни радни глаголски придеви у РСАНУ и од немотивисаних глагола и од глагола мотивисаних придевом, што се може представити моделом:

Хео, Хела, Хело ијек. **Хио, Хјела, Хјело** у прид. служби: р. пр. од *Хети*. – Примери.

избòлео, *обòлео*¹⁸⁷, *обнèвидео*, *обгòрео*, *искíнео*, *окòпнео*, *неискòпнео*, *налèтео*, *измíлео*, *засèдео*, *заблòдео*, *одблòдео*, *извòднео*, *загладнео*, *огладнео*, *огрубео*, *одрвèнео*, *ожèднео*, *ижíвео*, *оджíвео*, *ожíвео*, *залòдео*, *занèмео*, *обнèмео*, *онèмео*, *обудòвео*, *запустео*, *избèлео*, *обèлео*, *зажу́тео*, *ижу́тео*, *ззелèнео*, *озелèнео*, *испла́вео*, *зару́део*, *за-*, *о-*румèнео, *зацрвенео*, *зацрнео*, *зата́мнео*; *опу́павео*; *опустео*; *ору́жнео* / *ору́жнео*; *осирòтео*; *òслабео*; *ослèнео*; *òстарео*; *остудèнео*; *осу́рео*; *отрòмели*; *отру́днео* / *отру́днео*; *охладнео*; *охрана́вео*; *охрòмео*.

4.5. Међутим, с обзиром на особености ове групе глагола и њихове корелације са глаголима на *-ити*, *-ѝм*, једноставно повезивање и упућивање на глагол није увек могуће.

4.6. Замка није избегнута у РСАНУ код придева *зача́мео*, који се дефиницијом повезује са глаголом *зача́мети*, а такве одреднице у речнику нема. Исто је и са придевом *ођуту́румео* и *обљута́вео*.

4.7. За лексему *задòцнео* у РСАНУ се наводи да је радни глаголски придев од глагола *задòцнити*, као што се и придев *òкаснео* упућује на

¹⁸⁷ У РСМС се овакве потврде обично наводе под глаголом.

глагол *òкаснити* и *òјужнео* на *òјужнити*, а то нису облици радног глаголског придева тих глагола.

4.8. У РСАНУ налазимо одреднице *измршáвио, -ила, -ло* и *измршáвео, -ела, -ло* / *измршáвио, -вјела, -ло* типски дефинисане „у прид. служби: р. пр. од *измршавити*”. У овом случају би дефиниција радног глаголског придева могла бити проширена „у прид. служби: р. пр. од и з м р ш а в е т и и *измршавити*”, јер су ови глаголи обрађени као дублети.

4.9. Код оних радних глаголских придева који се сматрају правим придевима, као и код оваквих одредница у РМС, и неких у РСАНУ, налазимо описну дефиницију. Кад се дефинише описно, не упада се у замку да се придев упућује на непостојећу глаголску одредницу на *-(j)ети*, јер се непрелазни медијални глаголи све чешће јављају са суфиксом *-ити*, нарочито они мотивисани придевом на *-ав*. Тај поступак је примењен код следећих придева:

Хео, Хела, Хело ијек. Хио, Хјела, Хјело који је... – Примери.

врђо, зáврео, незáврео, непрéврео, прéврео, зрђо, забрђидео, догòрео, загòрео, недогòрео, огòрео, закòпнео РСАНУ; *усмрдео* РМС; *закòрео* РМС, *окòрео* РСАНУ и РМС; *извèтрео, исхлáнео* РМС; *оглупáвео, закржљáвео, окрњáвео, олабáвео, омаљáвео, омутáвео, окриљáвео* РСАНУ; *отупáвео* РМС и РСАНУ, *опупáвео, опега́велї, очађáвелї* РМС; *избèснео, завòднео, загòлео, заглúвео, оглúвео, неижї́вео, òмилео, незáстарео, изблèдео, неизблèдео, непотáмнео* РСАНУ; *разбèснео, прежї́вео, òстарео, прéстарео, отупнео* РМС; *обангáвео, изблесáвео, облесáвео, омлитáвео, зарутáвео, омршáв(ј)елї* РСАНУ; *заматòр(ј)елї* РМС; *оматорео* РСАНУ; *їструлео, нáструлео* РМС; *òтрулео* РСАНУ; *ра̀струлео* РМС; *òбабео* РСАНУ и РМС; *зáзрнео* РСАНУ; *изблèштео* РСАНУ; *осирòмашео* РСАНУ; *охлáднео* РСАНУ.

4.10. У РСАНУ наилази се и на радне глаголске придеве у придевској служби који су развили и значења којих код глагола нема. Њихова полисемана структура се представља комбинацијом функционално-граматичке и описне дефиниције, по моделу:

Хео, Хела, Хело ијек. Хио, Хјела, Хјело	<i>у прид. служби: р. пр. од Хети.</i> – Примери. <i>који је...</i> – Примери.
---	---

изгòрео, нагòрео, ишчї́лео, за́пламтео РСАНУ; *огòлео, излúдео, зáстарео, зáматорео* РСАНУ; *отупнео* РСАНУ; *òћелавео* РСАНУ.

4.11. Комбинација типске и описне дефиниције у РСАНУ среће се код придева *несагòрео* „у прид. служби: који није сагорео”.

4.12. Само код неколико дублетних глагола налазимо дублетне одреднице за радне глаголске придеве у придевској служби: *напу́нео, -ела, -ло / напу́нио, -нјела, -ло* и *напунио, -ила, -ло, заруња́вео, -ела, -ло / заруња́вио, -вјела, -ло* и *заруња́вио, -ила, -ло, одртáвео, -ела, -ло / одртáвио, -вјела, -ло* и *одртáвио, -ила, -ло*. Они су типски дефинисани:

Хео, Хела, Хело ијек. Хно, Хјела, Хјело у прид. служби: <i>р. пр. од Хети</i> . – Примери.
Хно, Хила, Хило у прид. служби: <i>р. пр. од Хити</i> . – Примери.

5. Препоруке за унапређење лексикографске праксе

5.0. На основу прегледаних лексикографских поступака, могу се дати начелне препоруке како би се постигла што већа уједначеност у речницима. Чини се да су за експлицитније исказивање нормативног статуса најпримеренији квалификатори у заглављу речничког чланка, јер се њима недвосмислено изражава нормативна вредност неке лексе-ме или њене варијанте. Упућивањем без употребе квалификатора указује се на мању уобичајеност, па самим тим и на нижи нормативни статус неке варијанте, али се она тиме не искључује из стандарда.

5.1. Тако би за немотивисане глаголе на *-(j)ети*, као и за непрелазне медијалне глаголе мотивисане придевом за које је утврђено да се варијанта на *-ити* не може сматрати стандардном, најпримеренији био поступак који се може представити следећим моделом:

-ети ијек. -јети (некњ. ек. и ијек. <i>-ити / дијал. ијек. -ђети...</i>) кв. <i>деф.</i> – Примери.
--

5.2. Ово би се могло применити и у обрнутом смеру – код немотивисаних глагола и код прелазних активних глагола код којих се варијанта на *-(j)ети* сматра нестандартном:

-ити (некњ. <i>-ети</i> ијек. <i>-јети/дијал. ијек. -ђети</i>) кв. <i>деф.</i> – Примери.

5.3. Код глагола који се могу сматрати дублетним прикладније би било повезивање знаком једнакости или везником „и” код првог по азбучном реду, јер у том случају неће бити дилеме око тога где навести примере у презенту и глаголским облицима који се граде од њега.

-ети ијек. -јети = / и -ити кв.	<i>деф.</i> – Примери.
-ити = / и -ети ијек. <i>-јети</i>	

5.4. Упућивање или стављање у заграду увек указује на подређеност неке варијанте, али у случајевима где је нека варијанта заиста ређа или потврђена примерима из старијег периода развоја књижевног језика ове је поступке оправдано примењивати.

5.5. За глаголе мотивисане придевом код којих се поштује дистрибуција суфикса *-(j)ети* и *-ити* за непрелазне медијалне и прелазне активне глаголе треба примењивати следећи образац, а потврде из грађе давати према значењу:

Хети ијек. Хјети (некњ. ек. и ијек. Хити; / дијал. -ђети...)	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери.
Хити / (некњ. Хети ијек. Хјети; дијал. ијек. -ђети...)	<i>(y)чинити нешто X-ом</i> . – Примери.

5.6. Код глагола код којих постоји семантичка и синтаксичка дистинкција између глагола са суфиксом *-(j)ети* и са суфиксом *-ити*, али се за медијалне глаголе могу прихватити обе варијанте, искрсава проблем уз коју форму дати дефиницију, односно на коју упутити. Ако се определимо за упућивање на глаголе са суфиксом *-ити* због њихове фреквентности, јавља се дилема око успостављања поретка значења. Требало би прво навести значење у коме се глагол реализује као прелазни активни, што је примарно овом суфиксу, а потом значења у коме је непрелазни медијални. Међутим, од овог се може одступити када је прво значење ретко и неуобичајено.

Хети ијек. Хјети (се)	<i>в. Хити (2)</i> . – Примери.
Хити	<i>(y)чинити нешто X-ом</i> . – Примери.
	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери.

5.7. Чињеница је да се медијални глаголи све чешће јављају са суфиксом *-ити*, нарочито њихове рефлексивне варијанте, па би можда могао да се примени модел:

Хети ијек. Хјети (се)	<i>в. Хити (2)</i> . – Примери.
Хити	<i>(y)чинити нешто X-ом</i> . – Примери.
	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери.
~ се	<i>(y)чинити себе X-ом</i> . – Примери.
	<i>поста(ја)ти X</i> . – Примери.

Код непрелазних медијалних глагола који се у савременом српском језику јављају са суфиксом *-ити* (као што је већина глагола мотивисаних придевом на *-ав*) или код оних код којих је на формалном плану неутралисана опозиција активно – медијално у корист суфикса *-ити* нема недоумица у лексикографској обради.

5.8. Код радног глаголског придева где год је могуће треба примењивати типску, функционално-граматичку дефиницију – дакле, када постоје глаголске одреднице на *-(j)ети* или дублетне. У случајевима у којима се глаголи јављају искључиво са суфиксом *-ити* радне глаголске придеве треба дефинисати описно. Такође, треба водити рачуна о томе да се под том одредницом нађу радни глаголски придеви и у другим функцијама својственим придевима ако су потврђени, а не само у атрибутој. Примере за радне глаголске придеве у придевској служби од медијалних глагола не треба наводити под глаголом, што се често среће у РМС (уп. нпр. под *прегòрети*, *прогòрети*, *сагòрети*, *скòпнети*, *обнèвидети* итд.).

5.9. Глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* су комплексна и сложена група, нарочито ако се посматра и њихов однос према глаголима на *-ити*, *-ѝм*. Као што смо у анализи видели (II део), код сваког глагола запажамо различите тенденције у вези са дистрибуцијом ових суфикса. Зато се не може предложити решење којим би се обухватили сви случајеви. Наведени поступци су доказ да су лексикографи, нарочито они који израђују речнике тезаурусног типа, увек у потрази за што бољим решењем.

IV. ЗАКЉУЧАК

4.0. Глаголи који се у инфинитиву завршавају на *-(j)ети*, а у првом лицу једине презенте на *-ѝм* представљају групу глагола за коју су карактеристична померањана плану морфологије. У зависности од тога да ли су ови глаголи немотивисани (*вид(j)ети*, *жѝлети* / *жѝљети*, *лѝт(j)ети*, *с(j)ѝд(j)ети*, *цвѝлети* / *цвѝљети* и сл.) или су мотивисани придевом (*бѝлети* / *биѝљети*, *бѝснети* / *бѝсњети*, *стѝр(j)ети* и сл.), они ступају у различите корелације са варијантама на *-ити*, односно глаголима на *-ити*, *-ѝм*. Префиксирани глаголи се у том погледу углавном понашају као и глаголи од којих су префиксацијом настали.

4.1. Немотивисани глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм*, те неки мотивисани именицом, и њихова префиксирана образовања, без обзира на то да ли су прелазни (*завѝлети* / *завѝљети*, *надлѝт(j)ети*, *пожѝлети* / *пожѝљети*, *увид(j)ети*, *ушѝд(j)ети*), непрелазни (*бѝлети* / *бѝљети*, *грѝм(j)ети*, *лѝбѝд(j)ети*, *исплѝмт(j)ети*) или повратни (*свѝд(j)ети се*, *стѝд(j)ети се*), имају у инфинитиву у стандардном српском језику ово уобличење. Појава варијанти ових глагола на *-ити* нема дистинктивну семантичку и синтаксичку вредност, него формалну, на основу које опет можемо издвојити неколико група ових глагола.

4.1.1.1. Најпре, то су глаголи код којих су варијанте на *-ити*, *-ѝм* нестандартне, неправилне *гѝрити*, *лѝтити*, *штѝдити* и сл. уместо *гѝр(j)ети*, *лѝт(j)ети*, *штѝд(j)ети*. Код глагола *снѝбѝд(j)ети*, *зрѝти*, *гѝв(j)ети* и код од њих префиксираних глагола, вероватно под утицајем облика презенте на *-ѝм*, оваква одступања у инфинитиву и глаголским облицима који се од њега граде нису бројна или нису забележена, док су код глагола *врѝти* веома честа и у данашњем језику.

4.1.1.2. За глаголе *врѝдети* и *сѝдети* у ијекавском изговору се из фонетских разлога може дозволити дублетна норма и *вриѝдѝдети* и *вриѝдѝдѝти* и *сѝдѝдѝти* и *сѝдѝдѝти*, а то се може прихватити и код глагола *мрѝзјети* и *мрѝзити*.

4.1.1.3. Иако се у правописима, језичким приручницима и речницима наспрам појединих префиксираних твореница глагола *кѝпнети* / *кѝпњети*, *кѝр(j)ети*, *смрѝд(j)ети* и *стѝд(j)ети се* успостављају прелазни активни глаголи са суфиксом *-ити* истог корена, запажа се да се та

дистинкција у пракси не поштује. Каузативне реализације ових глагола могу се сматрати једним од значења глагола на *-(j)ети*.

4.1.1.4. На основу грађе запажа се да се нестандардне варијанте на *-ити* јављају у текстовима из XIX века, а у текстовима из XX века ово одступање среће се код писаца чији је завичајни говор шумадијско-војвођански дијалекат или источнохерцеговачки (обично неки од западнијих говора). У најновијим текстовима овакве нестандардне варијанте се јављају ређе, нпр. за *видио*, *видили*, *поштедио*, *грмило*, *летили*, а нешто су чешће код глагола *врѐти* и *чиљети* / *чиљети* и његових префиксираних образовања.

4.1.2. У посебну групу се издвајају глаголи код којих су варијанте на *-(j)ети* и *-ити* дублети. Такви су следећи глаголи и њихове префиксирани творенице: *бубрети* / *бубрети* – *бубрити* / *бубрити*, *дажд(ј)ети* – *даждити*, *дрм(ј)ети* – *дрмити* (’ћутати; куњати; дреждати’), *пуп(ј)ети* – *пупити*, *стреп(ј)ети* – *стрепити*, *треперети* – *треперити*, *хлп(ј)ети* (*лп(ј)ети*) – *хлп(ј)ети* (*лп(ј)ети*), *цвѝлети* / *цвѝлети* – *цвѝлити*, *шумети* – *шумити* и сл.

4.1.3. Глаголи на *-(j)ети* могу бити и нестандардне варијанте глагола на *-ити*, *-ѝм*, што представља ређу појаву. Према засведоченој грађи и изворима, овакво одступање могуће је код следећих глагола и њихових префиксираних образовања: *бљушитити*, *брстити*, *вирити*, *вѝсити*, *глумити*, *дозволити*, *ћерити*, *жагрити*, *жмурити*, *зјп(ј)ети*, *зорити*, *зурити*, *јездити*, *корити*, *лашитити*, *пѝлити*, *радити*, *цаклити*, *црп(ј)ети*, *цурити*, *чамити*, *чкѝл(ј)ети* (вар. *цкѝл(ј)ети*, *шкѝл(ј)ети*) итд., у ијекавском изговору још и код: *пòвидјети*, *тúжјети*, *чињети* и сл. Овакве нестандардне варијанте срећу се у дијалекатски обележеним примерима и у екавском и у ијекавском изговору. У књижевним и новинским текстовима овај вид нарушавања норме је учестао код глагола *корити* ’грдити’, *црп(ј)ети*, *цурити* и од њих префиксираних глагола.

4.1.4. С обзиром на исто порекло неких глагола и аналошке процесе, није необично што се успоставља корелација и интерференција између глагола на *-ати*, *-ѝм*, *-(j)ети*, *-ѝм* и *-ити*, *-ѝм*. Према нормативним и лексикографским изворима, запажа се да се код појединих глагола између варијанти на *-ати* и *-(j)ети* може успоставити дублетност, као код *буктати* – *букт(ј)ети*, *зврктати* – *звркт(ј)ети*, *јектати* – *јект(ј)ети*, *трептати* – *трепт(ј)ети* и сл., али и са глаголима на *-ити*, као код *засјактати* – *засјакт(ј)ети* – *засјактити*, *тутњати* – *тутњети* – *тутњити*, *шкрѝпати* – *шкрѝп(ј)ети* – *шкрѝпити*. Ретки

су случајеви у којима варијанте на *-ати* егзистирају као нестандартне варијанте глагола на *-(j)ети* као *шўтати*, а честа је појава да су варијанте на *-(j)ети* и *-ити* нестандартна, дијалекатска форма глагола на *-ати*, као *звїждјети*, *шантјети* итд.

4.2. Глаголи творени од придева суфиксом *-(j)ети* остварују се на синтаксичко-семантичком плану као непрелазни медијални тзв. инхоативни глаголи. Од исте мотивне базе прелазни активни тзв. каузативни, фактитивни глаголи творе се суфиксом *-ити*. Иста дистрибуција суфикса важи и за рефлексивне глаголе. Ова опозиција се, према граматицама и нормативним приручницима, формализује дистрибуцијом одговарајућих творбених форманата. Међутим, на основу оформљеног корпуса може се уочити да се у језичкој пракси ова дистинкција не поштује, па се може говорити о колебању у дистрибуцији ових суфикса и одступањима од норме. Наиме, ови суфикси ступају у односе конкуренције код медијалних глагола. И овде се може издвојити неколико група.

4.2.1. Код непрелазних медијалних глагола често се наилази на употребу суфикса *-ити* уместо суфикса *-(j)ети*. У неким случајевима су оваква одступања од норме спорадична. Такви су следећи глаголи са својим префиксираним образовањима: *гладнети* / *гладњети*, *груб(j)ети*, *глув(j)ети*, *глуп(j)ети*, *жеднети* / *жедњети*, *затруднети* / *затрудњети*, *немети* / *нијемјети*, *пўст(j)ети*, *ружнети* / *ружњети*, *сирџ(j)ети*, *тўп(j)ети*, *хладнети* / *хладњети*, а код неких глагола је дистрибуција ових суфикса уједначена, па се могу прихватити обе варијанте: *вџднети* / *вџдњети*, *обудџ(j)ети*, *стџр(j)ети*, *трўлети* / *трўљети*. Грађа показује да прелазни активни глаголи мотивисани придевима придева нису чести, што је супротно Вуковићевој тврдњи (1949: 56) да глаголи који се не остварују као прелазни, нпр. *грубити*, *огрубити* лакше прилазе групи на *-ити*.

4.2.2. Код неких глагола, односно њихових префиксираних образовања примећује се, поред нестандартне употребе суфикса *-ити* за непрелазне медијалне глаголе, и раширену употребу суфикса *-(j)ети* за прелазне активне глаголе. Такви су глаголи, односно њихова префиксирана образовања: *разбџснети* / *разбјџсњети*, *огџлети* / *огџљети*, *ожив(j)ети*, *залўд(j)ети*, *џмилети* / *џмиљети*, *ослџпети* / *ослијџпети*, *поскўп(j)ети* итд.

4.2.3. Што се тиче глагола мотивисаних придевом са значењем боје, запажа се да су прелазни активни глаголи у ишчезавању. Већина глагола је инхоативна, тј. користи се у значењу 'поста(ја)ти онаквим што значи придев, добијати ту боју' и има суфикс *-(j)ети*: као *блџде-*

ти / *блиједјети*, *модрети*, *румѐнети* / *румѐњети*, *сѐдети* / *сијѐдјети*, *сѝв(ј)ети*, *црвѐнети* / *црвѐњети* и сл. Код ових се глагола суфикс *-ити* углавном јавља код старијих писаца (до средине XX века), а код савремених су колебања и одступања ретка. Међутим, код рефлексивних медијалних глагола знатно је распрострањенији суфикс *-ити* независно од тога из ког је раздобља писац и из ког је краја. У честој употреби су медијални и активни глаголи од придева *бео*, *светао* и *црн*, па је између глагола *бѐлети* / *бијѐљети* – *бѐлити* / *бијѐлити*, *свѐтлети* / *свијѐтљети* – *свѐтлити* / *свијѐтлити*, *црњети* / *црњети* – *црњити* и појединих њихових префиксираних образовања формална и семантичко-синтаксичка опозиција добро очувана. Употреба суфикса *-(j)ети* забележена је у неколико случајева код прелазних активних глагола (као код *заплáв(ј)ети*, *осѐдети* / *осијѐдјети*, *посвѐтлети* / *посвијѐтљети* и сл.), али не може се говорити о тој тенденцији код ове групе глагола. Запажа се да је дистрибуција суфикса у складу са граматичким правилима устаљена код фреквентних глагола и код глагола који су често у употреби као прелазни активни, док су код оних глагола који нису често у употреби ове флукуације израженије.

4.2.4. У корпусу се издваја група глагола код које се неутралисала формална дистинкција између непрелазних медијалних и прелазних активних глагола у корист суфикса *-ити*. Такви су глаголи: *гњѝлити*, *гүстити*, *доцнити*, *дрвѐнити*, *кáснити*, *мáторити*, *слабити*, *цѐлити* и сл., од њих префиксирани глаголи.

4.2.5. И глаголи мотивисани придевом који се завршава на *-ав* углавном имају суфикс *-ити* и када су непрелазни медијални и када су прелазни активни. Ипак, још увек се не може говорити о потпуном нестајању суфикса *-(j)ети* код медијалних глагола мотивисаних придевима на *-ав*, јер се (осим у народним говорима) овај суфикс може срести и код новијих писаца, мада спорадично. Већина ових глагола чини један акценатски тип. Они имају дублетни акценат: или краткосилазни на првом слогу мотивног придева, односно краткоузлазни на префиксу или дугоузлазни на *-ав-*. Белић 1950 наводи први тип, а П 1960 предност даје другом типу, у РСАНУ, РМС и ОРСЈ дају се дублетни акценатски ликови.

4.2.6. Иако се у творбама речи истиче да је префикс *о-* нарочито продуктиван у творби глагола мотивисаних придевима, не заостаје префикс *за-*, као ни *на-*, *по-* и *у-* (уп. Барић и др. 1997: 386 и Бабић 2002: 555).

4.2.7. Као што су код немотивисаних глагола *вријѐдити*, *сјѐдити* у ијекавском изговору дозвољени дублети, тако се можда у овом изго-

вору, због тешкоће артикулисања двају рефлекса *јата* у суседним слоговима, може дозволити и дублетно *блиједјети* и *блиједити*, *нијемјети* и *нијемити*, *сиједјети* и *сиједити*, *слијенјети* и *слијенити* и сл., али досадашња норма није узимала фонетске чињенице при нормирању морфолошког уобличења поменутих глагола.

4.3. Некадашња семантичко-синтаксичка опозиција између медијалних и активних глагола која се испољавала у дистрибуцији различитих суфикса, односно у постојању двеју лексема, сада је неутралисана у том смислу што је суфикс *-ити* преузео на себе и медијално значење. На тај начин је обogaћена полисемна структура глагола на *-ити* на рачун нестајања лексема на *-(j)ети*.

4.3.1. На плану садржинско-формалних односа, глаголи мотивисани придевом суфиксима *-(j)ети* и *-ити* могу се сматрати паронимима – лексемама истог корена „које припадају истој врсти речи, имају слично значење, исту појмовно-логичку саодносност и које нису заменљиве у истом контексту“ (Драгићевић 2007: 313–319). С обзиром на овакав садржинско-формални однос, колебање у дистрибуцији ових суфикса није необично. Према врсти речи и морфеми по којој се разликују, то су глаголски суфиксални пароними, а према степену типичности, ови би глаголи били апсолутни пароними јер припадају истој врсти речи, имају исти корен, припадају истој семантичкој категорији речи, имају различиту форму, различито значење и различиту лексичку спојивост.

4.3.2. Што се тиче очувања јатовске инфинитивне основе и глаголских облика, може се рећи да је он обухватио све глаголске облике. Једино се у писаном тексту теже може идентификовати у трећем лицу једнине аориста појава варијанте на *-ити* због хомографије са презентом, због чега се можда стиче утисак да се у аористу чува ова основа. Не чуди што је у грађи посведочен највећи број примера са радним глаголским придевом, јер се од њега граде четири сложена глаголска облика, од којих и перфекат, најраширеније и неутрално време за изражавање прошлости. На мању заступљеност инфинитива свакако утиче ширење конструкције *да + презент*, нарочито у екавским говорима.

4.4. На основу изложене грађе може се закључити да се у придевској служби добро чува облик радног глаголског придева на *-(j)ети*. Чак и код немотивисаних глагола код којих су ови суфикси дублети ретко се јављају радни глаголски придеви од инфинитива на *-ити* (*набубрио*, *напутио*). Од медијалних непрелазних глагола мотивисаних придевом радни глаголски придев је од инфинитива на *-(j)ети* и код глагола који се искључиво употребљавају са суфиксом *-ити* (*зак-*

снити) или претежно са суфиксом *-ити* (*дстарити*, *омришавити*, *дматорити*). Употреба радног глаголског придева није ограничена ни у једној синтаксичкој позицији у којој се налазе прави придеви. Најстабилнија је ова форма у атрибутој служби. У функцији апозитива и актуелног квалификатива нађено је више потврда за радни глаголски придев на *-ио*. Међутим, ако се узму све потврде у обзир, овај број је занемарљив.

4.5. Када је лексикографска обрада посредни, утврђено је да су лексикографи поступали на различите начине, јер су глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* комплексна група, нарочито ако се посматра њихов однос према глаголима на *-ити*, *-ѝм*. Неуједначености у лексикографској обради одраз су стања у језичкој пракси, јер су колебања у употреби ових суфикса веома честа, нарочито код медијалних глагола. Такође, обрада зависи и од врсте речника и типа информација које се желе корисницима пружити. Тако је, рецимо, у РСАНУ грађа много детаљније и верније приказана, док се у РМС тежило селекцији лексике и облика (па чак и навођења стандардних облика уместо нестандардних).

4.6. На основу прегледане грађе, може се рећи да су ове флукуације биле одлика језичке слике и старијих фаза књижевног језика и савременог – данашњег језика, с тим што се могу уочити извесне разлике. У старијим текстовима (из XIX и с почетка XX века) нестандардне варијанте на *-ити* се подједнако често срећу и код немотивисаних и код глагола мотивисаних придевом. У данашњем језику, како је показано, одступања код немотивисаних глагола су веома ретка (што је вероватно утицај школе, али и лекторских интервенција). Код глагола мотивисаних придевом овај вид огрешења о норму се често бележи. Нарочито су ова одступања заступљена у текстовима чији су писци ијекавци или са простора шумадијско-војвођанског дијалекта. Да се систем код глагола типа *видети*, *вдети*, *жделети* и сл. стабилизовао, види се по нормативним приручницима новијег датума, у којима нема напомена о нестандардности варијанти на *-ити*, али код глагола типа *белети* препоруке о дистрибуцији суфикса у складу са значењем и даље стоје.

4.6.1. Процес флукуације код ове групе глагола је у току. Може се рећи да се у српском стандардном језику одвијао у два правца – код немотивисаних глагола систем је стабилизован у корист суфикса *-(j)ети*, али код глагола мотивисаних придевом живо је превирање у избору творбених средстава код већине глагола, једино је код глагола мотивисаних придевом на *-ав* процес прилажења глаголима на *-ити* при крају.

С обзиром на чињеницу да је ниско функционално оптерћење у поменутом пару суфикса на релацији непрелазни медијални – прелазни активни, због ниске фреквенције каузативних семантичких реализација, суфикс *-ити* је преузео на себе и медијална значења и уопштио се у савременом језику.

V. SUMMARY

VERBS ENDING IN *-(j)ETI*, *-ĪM* IN CORRELATION WITH VERBS ENDING IN *-ITI*, *-ĪM* IN THE SERBIAN CONTEMPORARY LANGUAGE (normative and lexicographical aspect)

In this paper, we are analyzing verbs ending in *-(j)eti*, *-īm*, and particularly in correlation with verbs in *-iti*, *-īm*, with which they form a verb category. The aim of this paper is, according to the analysed corpus, to make a group of all types of relations and interference with these suffixes, i.e. to group verbs in which one suffix is used instead of the other and this has a formal character, and in which cases these suffixes have semantic and syntax distinctive value, i.e. in which cases it is lost for the benefit of a suffix.

The topic and the aim of the paper are stated in the first part (Introduction), as well as the explanation of the chosen corpus. Also, we are stating here a review of the previous studies of these problems in Serbian normative and descriptive literature.

In the second part (Grammar and semantics analysis of the verbs *-(j)eti*, *-im*), according to the gathered corpus, we are presenting the relation of these verbs in contemporary Serbian language. In the first chapter, we are describing the verbs, which between the variations ending in *-(j)eti* and *-iti*, do not have semantic-syntax distinction, but one or the other variation, represent either an alternative (doublet): *(na)bùbreti–(na)bùbriti*, *trepèreti–treperiti*, *šúmjeti–šúmiti* or a non-standard appearance: *viditi* vs. *viðjeti*, *letiti* vs. *lètjeti*, *radeti* vs. *raditi*, *činjeti* vs. *činiti*. Those are actually stem or non-motivated verbs, as well as few verbs motivated by a noun and this verbs with prefixes. Considering the fact that verbs ending in *-(j)eti*, *-im* have the same origin with the verbs ending in *-ati*, *-im*: *kričati*, *trčati*, *zvečati* etc., at the end of this chapter, we are analyzing their relation. The second chapter analyzes and describes pairs of verbs with which suffixes *-(j)eti* and *-iti* are the bearers of differences in knowledge and meaning, and this is the case with verbs motivated by an adjective. It is being determined whether this difference value is preserved and in which extent, i.e. according to which suffix

it is being neutralized. In the third chapter we are talking about the active verb adjective of these verbs functioning as adjectives.

The third part of the paper (Lexicographical aspects of analyzing verbs ending in *-(j)eti*, *-īm*) bring the analysis of the lexicography approaches, according to which these verbs are presented in our descriptive sentences. Based on this, as well as the described material in the previous chapter, we are trying to find best patterns for sentence presentation of these verbs, respecting their formal interference with the verbs ending in *-iti*, *-īm* and semantic-syntax characteristics.

Conclusive discussions, which originated from the analysed corpus, are given in the fourth part (Conclusion).

KEY WORDS: verbs, verbs ending in *-(j)eti*, *-īm* and *-iti*, *-īm*, Serbian language, standard language, verb gender, verb aspect, semantics, syntax, norm, lexicographical actions.

Translated by M. Cvetković

VI. РЕЗЮМЕ

ГЛАГОЛЫ НА *-(j)ЕТИ*, *-ЇМ* ПО ОТНОШЕНИЮ К ГЛАГОЛАМ НА *-ИТИ*, *-ЇМ* В СОВРЕМЕННОМ СЕРБСКОМ ЯЗЫКЕ

(нормативный и лексикографический аспекты)

В настоящей работе анализируются глаголы, оканчивающиеся на *-(j)ети*, *-їм*, в частности по отношению к глаголам на *-ити*, *-їм*, с которыми составляют одно глагольное спряжение. Автор поставил себе целью выделить, на основании анализированного корпуса, все типы отношений и интерференций между данными суффиксами, т.е. выделить группы глаголов, в которых употребление одного суффикса вместо другого носит формальный характер, а также выделить случаи, в которых данные суффиксы обладают семантической и синтаксической дистинктивной функцией, а именно в каких случаях она теряется и в пользу какого суффикса.

Предмет, метод и цель данного исследования приведены в первой части (Введение), а это также касается обоснования избранного корпуса. Здесь также приводится обзор предыдущих рассмотрений данной проблемы в сербской нормативной и дескриптивной литературе.

Во второй части работы (Глаголы на *-(j)ети*, *-їм* по отношению к глаголам на *-ити*, *-їм*) на основании собранного корпусного материала (из дескриптивных словарей сербского языка – Словаря Сербской академии наук и искусств и Словаря Матицы сербской, Электронного корпуса сербского языка – ЭК, литературных произведений, прессы и разговорного языка) излагается отношение между данными глаголами в современном сербском языке. В первой главе описаны глаголы, в которых между вариантами на *-(j)ети* и *-ити* нет никакой семантико-синтаксической дистинкции. В этом случае данные варианты или альтернативны (дублетны): *(на)бубрети* – *(на)бубрити*, *треперети* – *треперити*, *шум(j)ети* – *шумити* и т.п. или нестандартны: *видити* вм. *вид(j)ети*, *летити* вм. *лет(j)ети*, *радети* вм. *радити*, *чињети* вм. *чинити*. В данную группу зачисляются немотивированные глаголы (простые, корневые) и образованные от них префиксные глаголы, а так-

же немногочисленные глаголы, мотивированные существительным и их префиксальные образования. В конце данной главы рассматривается отношение глаголов на *-ати*, *-їм* (*буктати*, *звкртати*, *ћутати* и т.п.) по отношению к глаголам на *-(j)ети*, *-їм* и *-ити*, *-їм*.

Во второй главе обрабатываются и описываются пары глаголов, в которых суффиксы *-(j)ети* и *-ити* являются носителями различий в роде и значении – это случаи, когда глаголы мотивированы прилагательным. Глаголы с суффиксом *-(j)ети* принадлежат к непереходным медиальным глаголам, для которых характерно значение 'становиться имеющим значение прилагательного в основе' (инхоативные глаголы), а глаголы с суффиксом *-ити* переходные активные и обладают значением '(с)делать что-нибудь таким, имеющим значение прилагательного в основе' (каузативные или фактитивные глаголы): *оглув(j)ети* 'стать глухим' – *оглувити* 'сделать глухим', *поцврвенти/поцврвєети* 'стать красным' – *поцврвентити* 'сделать красным'. В работе исследуется вопрос о том сохраняется ли данное различительное состояние, и в какой степени, а именно, на счет какого суффикса происходит нейтрализация. Отмечено, что данная разница у глаголов, образованных от прилагательных: *слаб*, *стар*, *матор*, а также от прилагательных на *-ав*: *здрав*, *лабав*, *млитав*, *мришав* и т.п., потерялась в пользу суффикса *-ити*, и глагол *олабавити* т.о. получил значения 'стать шатким' и 'сделать шатким', и т.д. С другой стороны, у глаголов *ожив(j)ети*, *залуд(j)ети*, реже *осл(иj)еп(j)ети* обобщился суффикс *-(j)ети* и в случаях, когда речь идет о переходных активных глаголах, следовательно, *ожив(j)ети* значит 'стать живым' и 'сделать живым'. В возвратных медиальных вариантах также представлено употребление вариантов на *-ити*. Все это указывает на необходимость коррекции нормы во многих парах глаголов. В медиальных глаголах следует в качестве дублетных вариантов усвоить и варианты с суффиксом *-ити*. В большинстве глаголов, образованных от прилагательных с значением цвета стабильным бывает суффикс *-(j)ети* в категории медиальных глаголов.

В третьей главе речь идет о глагольном действительном причастии данных глаголов в адъективной функции. Дело в том, что обнаружено употребление действительных причастий в функции прилагательных формами с рефлексом звука *ять* (формы на *-ео*, *-ела*, *-ело* / *-ио*, *-јела*, *-јело*) по аналогии с глаголами, для которых характерно преимущественное употребление суффикса *-ити* в современном сербском языке: *мајка је остарила* – *остарела мајка*; *славина се олабавила* – *олабавела славина* и т.д.

Третья часть работы (Лексикографические приемы при обработке глаголов на *-(j)ети, -їм*) посвящена анализу лексикографических приемов, характерных для представления данных глаголов в наших дескриптивных словарях. На основании этого разбора, а также на основании материала, описанного в предыдущей главе, автор пытается отыскать лучший образец для словарного представления данных глаголов, учитывая их формальную интерференцию с глаголами на *-ити, -їм* и их семантико-синтаксические характеристики.

Финальные рассмотрения, проистекающие из анализируемого корпуса, приводятся в четвертой части (Заключение).

Ключевые слова: глаголы, глаголы на *-(j)ети, -їм* и *-ити, -їм*, сербский язык, стандартный язык, категория золога, категория наклонения, семантика, синтаксис, норма, лексикографические приемы.

Перевод Б. Терзич

VII. ИЗВОРИ И ЊИХОВЕ СКРАЋЕНИЦЕ

- Албахари: David Albahari, *Pijavice*, Stubovi kulture, Beograd, 2005.
- Андрић: Иво Андрић, *Травничка хроника*, Београд, 1945 [РСАНУ = *Андрић 5**].
- Арсен. В. 1: Vladimir Arsenijević, *Andela*, Stubovi kulture, Beograd, 1998.
- Арсен. В. 2: Vladimir Arsenijević, *U potpalublju*, Stubovi kulture, Beograd, 1998.
- АСК: *Антологија српске књижевности*, Учитељски факултет, Универзитет у Београду, Београд, www.ask.rs.
- ASPAC: *Amsterdam Slavic Parallel Aligned Corpus*.
- Брат. Р.: Радослав Братић, *Страх од звона*, Народна књига – Алфа, Београд, 2001.
- Вел. Д.: Dragan Velikić, *Astragan*, Stubovi kulture, Beograd, 2008.
- Велм. С.: Светлана Велмар-Јанковић, *Нигдина*, Стубови културе, Београд, 2001.
- Вербер: Исак Башевис Сингер, *Мађионичар из Лублина*, Бисери светске књижевности, књ. 36, превод Еуген Вербер, Политика – Народна књига, Београд, 2004.
- Весел.: Јанко Веселиновић, *Сељанка, приповетка из сеоског живота*, Државна штампарија Краљевине Србије, Београд, 1873 [РСАНУ = *Весел. 3*].
- ВН: *Вечерње новости*, дневне новине, Београд.
- Вук, Рј.: *Српски рјечник истумачен њемачкијем и латинскијем ријечима*, скупио га и на свијет издао Вук Стеф. Карацић, четврто државно издање, Државна штампарија Краљевине Србије, Београд, 1935 [= РСАНУ].
- Гат.: Александар Гаталица, *Невидљиви*, Завод за уџбенике, Београд, 2008.
- Глас 2005–2008: *Глас јавности*, дневне новине, Београд.

---

* Податак у загради представља скраћеницу у РСАНУ.

- ГрРСАНУ: Грађа за израду *Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*.
- 24 сата: *24 sata, dnevne novine*, Београд.
- Десн.: Владан Десница, *Прољеће Ивана Галеба*, Просвета, Београд, 1968 [РСАНУ = Десн. 4].
- ЕК: *Korpus savremenog srpskog jezika*, Matematički fakultet, Београд, [www.http://korpus.matf.bg.ac.rs/prezentacija/korpus.html](http://korpus.matf.bg.ac.rs/prezentacija/korpus.html).
- Зупанц: Јелица Зупанц, *Кафкине адресе*, Чигоја штампа, Београд, 2002.
- Јелић В.: *Vojin Jelić, Kozji dvorac*, Globus, Zagreb, 1986 [РСАНУ = Јелић В. 3].
- Јов. С.: Слободан Јовановић, *Портрети*, Бисери српске књижевности, књ. 34, Политика – Народна књига, Београд, 2005.
- Јос.-Вишњ.: Мирослав Јосић-Вишњић, *Приче из трапа*, Библиотека Премијера, књ. 2, Политика – Народна књига, Београд, 2006.
- Капор: Момо Капор, *Белешке једне Ане*, Драганић, Београд, 2000.
- Килибарда: Novak Kilibarda, *Brojači ajvana*, SKZ, Београд, 1992 [РСАНУ = Килибарда 4].
- Киш Д.: Данило Киш, *Башта, пепео*, Библиотека Новости XX век, књ. 23, Вечерње новости, Београд, 2004.
- Киш Д., е.: Данило Киш, *Сабрана дела*, електронско издање.
- Ков. Душ.: Душан Ковачевић, *20 српских подела*, Стубови културе, Београд, 2009.
- Коч.: Петар Кочић, *Целокупна дела*, I, Српски писци, Издавачко предузеће „Народна просвета”, Београд, с. а. [РСАНУ = Коч. 5].
- Лаз. Л.: Лаза Лазаревић, *Целокупна дела*, Српски писци, Издавачко предузеће „Народна просвета”, Београд, с. а. [РСАНУ = Лаз. Л. 3].
- Лал.: Михаило Лалић, *Ратна срећа*, Нолит, Београд, 1976 [РСАНУ = Лал. 8].
- Лубарда В.: Војислав Лубарда, *Вазнесење*, Дечије новине, Горњи Милановац, 1989 [РСАНУ = Лубарда В. 3].
- Марк. Бели: Радован Бели Марковић, *Лајковачка пруга*, Нолит, Београд, 1997.
- Марков М.: Младен Марков, *Равница*, НИРО – Књижевне новине, Београд, 1986.
- Мат.: Симо Матавуљ, *Бакоња фра Брне*, Завод за уџбенике, Београд, 1997 [РСАНУ = Мат. 4].

- Минд. З.: Емили Бронте, *Оркански висови*, Бисери светске књижевности, књ. 1, превод Зора Миндеровић, Политика – Народна књига, Београд, 2004.
- Мићић Д. М.: Милица Мићић-Димовска, *Последњи заноси Милице Стојадиновић Српкиње*, Нолит, Београд, 1996.
- Михаил. Д. 1: Драгослав Михаиловић, *Кад су цветале тикве*, Књига-комерц, Београд, 1996.
- Михаил. Д. 2: Драгослав Михаиловић, *Петријин венац*, Библиотека Новости XX век, књ. 33, Вечерње новости, Београд, 2004 [РСАНУ = *Михаил. Д. 1*].
- Н–Г: Gorica Nešović, Jelica Greganović, *Priči nikad kraja*, Samizdat B92, Beograd, 2009.
- Ненад. Д.: Добрило Ненадић, *Доротеј*, Бисери српске књижевности, књ. 32, Политика – Народна књига, Београд, 2005 [РСАНУ = *Ненад. Д. 1*].
- Ник. Дан.: Данило Николић, *Јесења свила*, Народна књига – Алфа, Београд, 2001.
- НПр Вук: *Српске народне приповијетке*, скупио и на свијет издао Вук Стеф. Караџић, Штампарија јерменског манастира, Беч, 1853 [РСАНУ = *НПр Вук*].
- Огњ.: Вида Огњеновић, *Стари сат*, Просвета, Београд, 2003.
- Павић: Милорад Павић, *Српске приче*, СКЗ, Београд, 1996.
- Павк. В.: Vasa Pavković, *Poslednji šticecik noći*, Narodna knjiga – Alfa, Beograd, 2004.
- Павл. Жив.: Живојин Павловић, *Долап*, СКЗ, Београд, 1997.
- Пан. И.: Orhan Pamuk, *Zovem se Crveno*, preveo s turskog Ivan Panović, Geopoetika, Beograd, 2006.
- Пек. Б.: Borislav Pekić, *Hodočašće Arsenija Njegovana*, Partizanska knjiga, Beograd, 1984.
- Петр. Гор.: Горан Петровић, *Опсада цркве Св. Спаса*, Бисери светске књижевности, књ. 2, Политика – Народна књига, Београд, 2004.
- Петр. В.: Вељко Петровић, *Варљиво пролеће*, Књижарско-издавачки завод „Напредак”, Панчево, 1921 [РСАНУ = *Петр. В. 2*].
- Поп. Мирос.: Miroslav Popović, *Sudbine*, Dereta, Beograd, 1994 [РСАНУ = *Поп. Мирос. 1*].
- Разг.: Примери из разговорног језика.

- РМС 1–6: *Речник српскохрватскога књижевног језика*, I–VI, Матица српска (I–III и Матица хрватска), Нови Сад (I–III и Загреб), 1967–1978 [РСАНУ = РМС–МХ 1–3 и РМС 4–6].
- РСАНУ 1–18: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, I–XVIII, Српска академија наука и уметности – Институт за српск(охрватск)и језик, Београд, 1959–2010.
- Селим. 1: Меša Selimović, *Derviš i smrt*, Izdavačko preduzeće „Svjetlost”, Sarajevo, 1970 [РСАНУ = Селим. 3].
- Селим. 2: Меša Selimović, *Tvrđava*, Izdavačko preduzeće „Svjetlost”, Sarajevo, 1970 [= РСАНУ].
- Станк. Б.: Борисав Станковић, *Нечиста крв*, Рад, Београд, 1998 [РСАНУ = Станк. Б. 3].
- Стил 2007–2009: *Stil*, nedeljne novine, Beograd.
- Ћоп.: Branko Ćopić, *Ljubav i smrt*, Sabrana dela Branka Ćopića, knj. 2, Svjetlost – Veselin Masleša – Prosveta, Sarajevo–Beograd, 1982.
- Ћор. С.: Светозар Ћоровић, *Из моје домовине*, цртице, Издавачка књи-жарница Пахер и Кисића, Мостар, 1898 [РСАНУ = Ћор. С. 2].
- Уск.: Милутин Ускоковић, *Чедомир Илић*, Бисери светске књижевно-сти, књ. 16, Политика – Народна књига, Београд, 2005.
- Црњ.: Милош Црњански, *Приповедна проза (Приче о мушком, Припо-ветке, Дневник о Чарнојевићу)*, Дела Милоша Црњанског, Том други, Књ. 5–7, Задужбина Милоша Црњанског – Editions l’age d’homme, Lausanne – Београдски издавачко-графички завод – СКЗ, Београд, 1996.

VIII. ЛИТЕРАТУРА, РЕЧНИЦИ И ПРАВОПИСНО-НОРМАТИВНИ ПРИРУЧНИЦИ

- Апресјан 1995: Ю. Д. Апресјан, *Лексическа семантика. Синонимически средства језика*, Изабранные труды, I, Москва.
- Бабић 1978: Stjepan Babić, „O oblicima glagola *bdjeti*”, *Jezik* XXV/3, Zagreb, 91–92.
- Бабић 1980: Stjepan Babić, „O podjeli glagola na vrste”, *Jezik* XXVII/5, Zagreb, 139–144.
- Бабић 1981: Stjepan Babić, „Stilske odrednice u našim rječnicima”, *Jezik* XXVIII/5, Zagreb, 79–91.
- Бабић 2002: Stjepan Babić, *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku. Nacrt za gramatiku*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti – Globus, Zagreb.
- Барић и др. 1997: Eugenija Barić i dr., *Hrvatska gramatika*, II promijenjeno izdanje, Školska knjiga, Zagreb.
- Белић 1934: Александар Белић, „О променљивости радног (прошлог) глаголског придева”, *Наш језик* II/2, Београд, 33–39.
- Белић 1950: Александар Белић, *Правопис српскохрватског књижевног језика*, ново допуњено и исправљено издање, Просвета, Београд.
- Белић 1952: Александар Белић, „Око језика и правописа”, *Наш језик* IV/3–4, Београд, 85–62.
- Белић 1999: Александар Белић, *Историја српског језика*, Изабрана дела IV, Завод за уџбенике, Београд.
- Белић 2000: Александар Белић, *Универзитетска предавања из савременог српскохрватског језика и Библиографија радова*, Изабрана дела XIV, Завод за уџбенике, Београд, 2000.
- Булигина 1997: Т. В. Булыгина, „К построению типологии предикатов в русском языке”, у: Т. В. Булыгина, А. Д. Шмелев, *Языковая концептуализация мира (на материале русской грамматики)*, Москва, 45–113.
- Винце 1955: Zlatko Vince, „Ona ga je ocrnila ili ocrnjela”, *Jezik* III/5, Zagreb, 152–155.

- Вук 1966: Вук Стефановић Караџић, *Српски рјечник 1818*, Сабрана дела Вука Караџића, књига друга, Београд.
- Вуковић 1949: Jovan Vuković, *Pravopisna pravila i uputstva za pisanje ijekavskih glasovnih oblika, sa pravopisnim rječnikom ijekavizama*, Svjetlost, Sarajevo.
- Гочанин–Спасојевић 2007: Миряна Гочанин, Марина Спасоевич, „Некоторые проблемы в связи лексикографической обработкой однокоренных глаголов на *-ети/-’ети* и *-ити* в сербском языке”, у: *Лексикографијата и лексикологијата в съвременни свят*, Българско лексикографско дружество, Секция за българска лексикографија и лексикологија при Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин”, БАН, София, Велико Търново, 125–136.
- Даничић 1864: Đura Daničić, *Srpska gramatika, III dio (Oblici)*, IV izdanje, Biograd.
- Драгићевић 2001: Рајна Драгићевић, *Придеви са значењем људских особина у савременом српском језику (творбена и семантичка анализа)*, Библиотека Јужнословенског филолога, н. с. 18, Институт за српски језик САНУ, Београд.
- Драгићевић 2007: Рајна Драгићевић, *Лексикологија српског језика*, Завод за уџбенике, Београд.
- Ђуровић 2009: Сања Ђуровић, *Укрштање глаголских врста у конјугацији глагола у савременом српском језику*, одбрањена докторска дисертација у рукопису, Филолошки факултет, Београд.
- Ђуровић 2009а: Сања Ђуровић, „О неким глаголима на *-ати* са двојаким облицима презента у српском језику”, у: *Српски језик у употреби*, књ. I, Филум, Крагујевац, 227–239.
- Ивић 1962/63: Павле Ивић, „Инвентар фонетске проблематике штокавских говора”, *Годишњак Филозофског факултета VII*, Нови Сад, 99–110.
- Ивић 1992: Павле Ивић, „Инвентар морфолошке проблематике штокавских говора”, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику XXXV/1*, Нови Сад, 195–213.
- Ивић 2001: Павле Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика. Увод и штокавско наречје*, Целокупна дела II, Издавачка књижевница Зорана Стојановића, Сремски Карловци – Нови Сад.
- Јоцић 1968: Мирјана Јоцић, „Фреквенција глаголских врста у савременом српскохрватском језику”, *Прилози проучавању језика 4*, Нови Сад, 51–67.

- Клаић 1953: Bratoljub Klaić, „O glagolima oživiti i oživjeti”, *Jezik* II/1, Zagreb, 28–30.
- Клајн 2002: Ivan Klajn, *Rečnik jezičkih nedoumica*, Čigoja štampa, Beograd.
- Клајн 2002а: Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику. Први део. Слагање и префиксација*, Завод за уџбенике – Матица српска – Институт за српски језик САНУ, Београд.
- Клајн 2003: Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику. Други део. Суфиксација и конверзија*, Завод за уџбенике – Матица српска – Институт за српски језик САНУ, Београд.
- Клајн 2005: Ivan Klajn, *Gramatika srpskog jezika*, Beograd.
- Лескин 1914: August Leskien, *Grammatik der serbokroatischen Sprache*, Heidelberg.
- Маретић 1963: Tomislav Maretić, *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*, Matica hrvatska, Zagreb.
- Марић 2012: Биљана Марић, *Синтаксичка деривација у савременом руском књижевном језику у поређењу са српским*, Универзитет у Београду, Филолошки факултет, Београд.
- Миклошић 1876: Franz Miklosich, *Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen*, dritter Band (Wortbildungslehre), Wien.
- Милановић 1972: Бранислав Милановић, „Глаголи на *-ати* са двојаким презентском основом”, *Наш језик* XIX/2–3, Београд, 69–118.
- Милановић 1975: Бранислав Милановић, „Глаголи на *-ати* са двојаким презентском основом”, *Наш језик* XXI/1–2, Београд, 27–124.
- Милановић 1977: Бранислав Милановић, „Глаголи на *-ати* са двојаким презентском основом”, *Наш језик* XXII/4–5, Београд, 163–306.
- Милановић 1979: Бранислав Милановић, „Два ’неправилна’ глагола VIII (Белићеве) врсте”, *Наш језик* XXIV/1–2, Београд, 21–33.
- Милосављевић 2009: Марија Милосављевић, *Глаголске врсте у српском језику – преглед и коментари*, одбрањен магистарски рад у рукопису, Филолошки факултет, Београд.
- Московљевић 1933: Милош Московљевић, „Глаголи на *-ети*, *-им* и *-ити*, *-им*”, *Наш језик* I, Београд, 18–21.
- Московљевић Ј. 2007: Jasmina Moskovljević, *Ogledi o glagolskoj potkategorizaciji*, Čigoja štampa, Beograd.

- Мразовић–Вукадиновић 1990: Pavica Mrazović, Zora Vukadinović, *Gramatika srpskohrvatskog jezika za strance*, Sremski Karlovci – Novi Sad.
- Николић 1972: Мирослав Николић, „Говор села Горобила код Ужичке Пожеге”, *Српски дијалектолошки зборник XIX*, Београд, 619–746.
- Николић 1974: Мирослав Николић, „Поводом двојаког облика једне изведенице”, *Књижевност и језик XXI/1*, Београд, 121–124.
- Николић 1976: Мирослав Николић, „Стање континуаната *јата* у језику 'првог београдског романсијера'. Језик Милутина М. Ускоковића (I)”, *Књижевност и језик XXIII/4*, Београд, 308–320.
- Николић 1986: Мирослав Николић, „О облицима *видилац / вид(ј)елац*”, *Наш језик XXVII/1–2*, Београд, 114–117.
- Николић 1991: Мирослав Николић, „Говори србијанског Полимља”, *Српски дијалектолошки зборник XXXVII*, Београд, 1–548.
- Николић 2000: Мирослав Николић, *Обратни речник српскога језика*, Матица српска – Институт за српски језик САНУ – Палчић, Београд.
- Николић 2000а: Мирослав Николић, „Основа и наставци презентских облика у српском стандардном језику”, *Јужнословенски филолог LXVI/3–4*, Београд, 737–746.
- Николић 2000б: Мирослав Николић, „О односу између народног и књижевног језика”, *Књижевност и језик XLVII/3–4*, Београд, 51–59.
- Николић 2002: Мирослав Николић, „Тешкоће при утврђивању одреднице у речницима српског језика”, у: *Дескриптивна лексикографија савременог српског језика и њене теоријске основе*, Београд – Нови Сад.
- П 1960: *Правопис српскохрватскога језика*, Матица српска, Нови Сад.
- П 1993: *Правопис српскога језика*, приредили Митар Пешикан, Јован Јерковић, Мато Пижурица, Матица српска, Нови Сад.
- Пшк 1997: *Правопис српскога језика*, школско издање, приредили Митар Пешикан, Јован Јерковић, Мато Пижурица, Матица српска – Завод за уџбенике, Нови Сад – Београд.
- П 2010: *Правопис српскога језика*, измењено и допуњено издање, приредили Митар Пешикан, Јован Јерковић, Мато Пижурица, Матица српска, Нови Сад.
- Падучева 2006: Е. В. Падучева, „Наблюдатель: типология и возможные трактовки”, *Материалы международной конференции „Диалог 2006”*, <http://www.dialog-21.ru/dialog2006/materials.asp?type=reports>.

- Пецо 1956: Асим Пецо, „Промјене глагола *врети* и *зрети*”, *Наш језик* VIII/1–2, Београд, 28–35.
- Пешикан 1963–1964: Митар Пешикан, „Вуков и Даничићев систем глаголског акцента и његове нове модификације”, *Јужнословенски филолог* XXVI/1–2, Београд, 247–292.
- Пешикан 1967: Митар Пешикан, „О класификацији српскохрватских глагола”, *Зборник за филологију и лингвистику Матице српске* X, Нови Сад, 103–111.
- Пешикан 1980: Митар Пешикан, „Још о класификацији српскохрватских глагола”, *Наш језик* XXIV/3, Београд, 139–146.
- Плунгјан 2003: В. А. Плунгјан, *Общя морфологија, Введение в проблематику*, Москва.
- Попова 1980: Татјана Попова, „Нека размишљања о класификацији и о промени глагола у савременом српскохрватском језику”, *Наш језик* XXIV/3, Београд, 129–138.
- Радовић-Тешић 2007: Милица Радовић-Тешић, „XVII књига Академијина Речника”, *Преводилац* XXVI/3–4, Београд, 2007, 59–63.
- Радовић-Тешић 2009: Милица Радовић-Тешић, *С речима и речником*, Едиција „Студије”, књ. 2, Учитељски факултет, Београд.
- Рамић 2010: Никола Рамић, *О јатовским изгласама*, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац.
- Рашовић 1977: Ђорђе Рашовић, „Фактитивни и медијални глаголи (*оживити–оживети* и сл.)”, *Књижевност и језик* XXIV/2–3, Београд, 297–304.
- Реметић 1981: Слободан Реметић, „О незамењеном *јату* и икавизмима у говорима северозападне Србије”, *Српски дијалектолошки зборник* XXVII, Београд, 1981, 7–105.
- Ристић 1998: Стана Ристић, „Опсцене речи у Речнику САНУ”, у: *Опсцена лексики*, приредио Недељко Богдановић, Просвета, Ниш, 18–28.
- Ристић 2006: Стана Ристић, *Раслојеност лексики српског језика и лексичка норма*, Монографије 3, Институт за српски језик САНУ, Београд.
- Ристић 2012: Стана Ристић, *О речима у српском језику (творбени и лексикографско-лексиколошки аспекти)*, Монографије 14, Институт за српски језик САНУ, Београд.

- РМС 1–6: *Речник српскохрватскога књижевног језика*, I–VI, Матица српска (I–III и Матица хрватска), Нови Сад (I–III и Загреб), 1967–1978.
- РСАНУ 1–18: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, I–XVIII, Српска академија наука и уметности – Институт за српск(охрватск)и језик, Београд, 1959–2010.
- РСЈ: *Речник српскога језика*, Матица српска, Нови Сад, 2007.
- Самарцић–Стипчевић 2004: Тања Самарцић, Балша Стипчевић, „Подела глагола на врсте у *Савременом српскохрватском језику II* М. Стевановића”, *Научни састанак слависта у Вукове дане 33/3*, Београд, 133–146.
- СДЗб: *Српски дијалектолошки зборник*, Београд.
- Силић–Прањковић 2007: Josip Silić, Ivo Pranjković, *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*, друго издање, Загреб.
- Симић 2002: Радоје Симић, *Српска граматика I (Увод, фонологија, морфологија)*, Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Београд.
- Симић 2005: Радоје Симић, „Неке недоумице око морфологије глагола”, *Српски језик X/1–2*, Београд, 75–132.
- Симић 2005а: Радоје Симић, „О проблему класификације глагола у српском језику”, *Књижевност и језик LI/3–4*, Београд, 259–270.
- СЈП: Павле Ивић, Иван Клајн, Митар Пешикан, Бранислав Брборић, *Српски језички приручник*, Београдска књига, Београд.
- Скок 1971–1974: Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–IV, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Загреб.
- Спасојевић 2008: Марина Спасојевић, „О облицима глагола (-)бд(ј)ети и снабд(ј)ети”, *Наш језик XXXIX/1–4*, Београд, 69–80.
- Спасојевић 2010: Марина Спасојевић, „О морфолошко и синтаксичко-семантичким особеностима пар(ов)а глагола (-)жив(ј)ети : (-)живити”, *Наш језик XLI/1–2*, Београд, 23–63.
- Спасојевић 2011: Марина Спасојевић, „Радни глаголски придев у систему врста речи”, *Наш језик XLII/1–2*, Београд, 35–39.
- Стакић 2008: Милан Стакић, „Глаголске основе у српском језику”, *Српски језик XIII/1–2*, Београд, 353–363.
- Станојчић 1967: Živojin Stanojčić, *Jezik i stil Iva Andrića. Funkcije sinonimskih odnosa*, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, Београд.

- Станојчић 1996: Живојин Станојчић, „Морфологија, синтакса и фразеологија”, у: *Српски језик на крају века*, ред. Милорад Радовановић, Институт за српски језик САНУ – Службени гласник, Београд, 111–141.
- Станојчић 2010: Живојин Станојчић, *Граматика српског језика*, Креативни центар, Београд.
- Станојчић–Поповић 2011: Живојин Станојчић, Љубомир Поповић, *Граматика српскога језика*, Завод за уџбенике, Београд.
- Стевановић 1940: Михаило Стевановић, „Рефлективни глаголи и променљивост радног глаголског придева”, *Наш језик* VII, Београд, 196–205.
- Стевановић 1958: Михаило Стевановић, „Још нешто о придевској функцији радног глаголског придева”, *Наш језик* IX/3–4, Београд, 86–92.
- Стевановић 1962: Михаило Стевановић, „Придевска служба трпних придева од глагола који немају тог облика”, *Наш језик* XII/7–10, Београд, 201–208.
- Стевановић 1964: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик. Граматички системи и књижевнојезичка норма I. Увод, Фонетика, Морфологија*, Научно дело, Београд.
- Стевановић 1969: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик. Граматички системи и књижевнојезичка норма II. Синтакса*, Научна књига, Београд.
- Стијовић 2000: Рада Стијовић, „Речник српскохрватског књижевног и народног језика САНУ и дијалекатска лексика”, *Јужнословенски филолог* LVI/3–4, Београд, 1121–1127.
- Стојановић 1894: Љубомир Стојановић, *Српска граматика за III разред гимназије*, Београд.
- Тошовић 1998: Бранко Тошовић „Универзална семантичка класификација глагола”, *Научни састанак слависта у Вукове дане 27/2*, Београд, 113–124.
- Ћупић 2002: Драго Ћупић, „Живи ли се живот...”, [у]: Драго Ћупић, Егон Фекете, Богдан Терзић, *Слово о језику. Језички поучник*, књига друга, Партенон, Београд, 91–92.
- Улуханов 2001: И. С. Улуханов, *Словообразовательная семантика в русском языке*, УРСС, Москва.

Упитник СхДА: *Upitnik za Srpskohrvatski/hrvatskosrpski dijalektološki atlas*, Међуакадемијски одбор за дијалектолошке атласе, САНУ, Београд (интерна верзија).

Упитник СДА: *Упитник за Српски дијалектолошки атлас*, Међуакадемијски одбор за дијалектолошке атласе, САНУ, Београд (интерна верзија).

Упутства: *Упутства за израду Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, интерни спис, Институт за српски језик САНУ, Београд.

Шански 2010: Н. М. Шанский, *Очерки по русскому словообразованию*, УРСС, Москва.

Шипка 1998: Danko Šipka, *Osnovi leksikologije i srodnih disciplina*, Матица српска, Нови Сад.

IX. РЕГИСТРИ

Регистар глагола урађен је по принципу гнезда, која су представљена по азбучном реду непрефиксираних глагола, изузев оних насталих префиксално-суфиксалном творбом, који не егзистирају без префикса. На тај начин има се бољи увид у формалне и синтаксичко-семантичке особености појединих глагола, него у азбучном индексу, с обзиром на то да није било (просторних) могућности да се донесу оба. Код глагола је указано на оне видове нестандардности који се тичу теме. Притом, коришћен је начин обележавања стандардних и нестандардних варијанти (стављање у заграду указује на секундарност и мању уобичајеност одређене варијанте) и техничке скраћенице устаљене у РСАНУ (дијал. – дијалекатски; ек. – екавски; ијек. – ијекавски; некњ. – некњижевно). Знаком ↓ указује се на велико непоклапање норме и узуса, односно на преовладавање нестандардних варијанти. Опис семантичких реализација наводи се код мотивисаних глагола, ради показивања творбеног односа и творбеног значења, као и код неких немотивисаних регионално и стилски маркираних глагола.

Као посебан регистар, наводи се регистар радних глаголских придева, устројен по азбучном реду непрефиксираног глагола (односно његове окрњене инфинитивне основе).

1. Регистар глагола

аља̀вити, аља̀вѝм и аља̀вити, -ѝм покр. I. 'изопачавати, кварити'; II. ~ се 'пре-немагати се, печити се' II, 2.4.27.

оаља̀вети, оаља̀вѝм и оаља̀вети, -ѝм ек. покр. 'ослабити, онемоћати'; II, 2.4.27.

оаља̀вити, оаља̀вѝм и оаља̀вити, -ѝм покр. I. 'искварити; оденути некога не-прикладно, неукусно'; II. ~ се 'оденути се неприкладно' II, 2.4.27.

аљка̀вити, аљка̀вѝм и аљка̀вити, -ѝм 'постајати аљкав' II, 2.4.29.

ба̀здети ијек. **ба̀здјети**, -ѝм (некњ. ек. и ијек. баздити; дијал. ијек. бажђети) ↓ I, 2.5; II, 1.1.1; II, 1.1.31; III, 2.2.2, у нап.

- забаздети ијек. забаздјети, -џм (некњ. ек. и ијек. забаздити; дијал. ијек. забажјети) ↓ П, 1.1.1; Ш, 2.1.
- избаздети ијек. избаздјети, -џм (некњ. ек. и ијек. избаздити; дијал. ијек. избажјети) ↓ П, 1.1.1; Ш, 2.1; Ш, 2.2.2, у нап.
- убаздети ијек. убаздјети, -џм (некњ. ек. и ијек. убаздити; дијал. ијек. убажјети) ↓ П, 1.1.1; Ш, 2.2.2. у нап.
- бактати**, бакћџм и бактџм П, 1.7.11.
- забактати, забакћџм и забактџм П, 1.7.11.
- бактети** ијек. **бактјети**, -тџм (некњ. ек. и ијек. бактити; дијал. ијек. бакћети) в. бактати П, 1.7.11.
- забактети ијек. забактјети, -тџм (некњ. ек. и ијек. забактити; дијал. ијек. забакћети) в. забактати П, 1.7.11; Ш, 2.8.
- балавити**, балавџм и **балавити**, -џм 1. 'постајати балав'; 2. 'чинити балавим, квасити пљувачком' П, 2.4.28; Ш, 3.5; Ш, 3.13.
- забалавити, -алавџм и забалавити, -џм 1. 'постати балав, пустити балу, пљувачку'; 2. 'учинити балавим, уквасити пљувачком' П, 2.4.28; Ш, 3.5.
- избалавити, -алавџм и избалавити, -џм 1. 'учинити балавим, уквасити пљувачком'; П. ~ се 'упрљати се балама' П, 2.4.28; Ш, 3.5.
- обалавити, -алавџм и обалавити, -џм 1. 'учинити балавим, уквасити пљувачком'; 2. 'постати балав'; П. ~ се 1. 'упрљати се балама'; 2. 'постати балав' П, 2.4.28; Ш, 3.15.
- убалавити, -алавџм и убалавити, -џм 1. 'учинити балавим, уквасити пљувачком'; П. ~ се 'упрљати се балама' П, 2.4.28.
- бангавити**, бангавџм и **бангавити**, -џм (некњ. ек. бангавети ијек. бангавјети) 'постајати бангав, хром' П, 2.4.28; Ш, 3.5.
- обангавити, -ангавџм и обангавити, -џм 1. (некњ. ек. обангавети ијек. обангавјети) 'постајати бангав, хром'; 2. 'учинити бангавим, хромим' П, 2.4.28; Ш, 3.8.3; Ш, 3.13.
- бахтати**, бахћџм и бахтџм покр. в. бактати П, 1.7.11, нап. 98.
- забахтати, забакћџм и забактџм в. забактати П, 1.7.11, нап. 98.
- бахтети** ијек. **бахтјети**, -џм (некњ. ек. и ијек. бахтити; дијал. ијек. бахћети) в. бактати П, 1.7.11, нап. 98.
- забахтети ијек. забактјети, -џм (некњ. ек. и ијек. забактити; дијал. ијек. забакћети) в. забактати П, 1.7.11, нап. 98.
- бдџети** ијек. **бдјџети**, бдџм (бдјџџм) (некњ. бдем) (некњ. ек. и ијек. бдити) I, 2.13; П, 1.2.1; П, 1.2.7; Ш, 2.1; Ш, 2.2.1.
- набдети се ијек. набдјети се, набдџм се (набдјџџм се) (некњ. набдем се) (некњ. ек. и ијек. набдити се) П, 1.2.1; Ш, 2.1; Ш, 2.2.1.
- прџбдети ијек. прџбдјети, прџбдџм (прџбдјџџм) (некњ. прџбдем) (некњ. ек. и ијек. прџбдити) I, 2.10; П, 1.2.1; Ш, 2.1.
- прџбдети ијек. прџбдјети, прџбдџм (прџбдјџџм) (некњ. прџбдем) (некњ. ек. и ијек. прџбдити) I, 2.10; П, 1, 2.1;

- белети** ијек. **бијџети**, -лїм (некњ. ек. белити ијек. бијелити) I. 'постајати бео'; II. ~ се 'бити бео, истицати се белином' I, 2.1; I, 2.4; I, 2.5; I, 2.5.1; I, 2.6; I, 2.7; I, 2.8; I, 2.9.1; I, 3.0; II, 2.0; II, 2.0.2; II, 2.3.1; III, 3.7.1; III, 3.7.4; IV, 4.0; IV, 4.2.3.
- белити**, белїм ијек. **бијелити**, бијелїм (некњ. ек. белети ијек. бијџети) I. 'чинити белим'; II. ~ се 'чинити се белим' I, 2.5; I, 2.6; I, 2.7; I, 2.8; I, 2.9.2; I, 3.0; II, 2.0.2; II, 2.3.1; III, 3.7.1; III, 3.7.4; IV, 4.2.3
- добелити, добелїм ијек. добијелити, добијелїм (некњ. ек. добелети ијек. добијељети) покр. 'окречити' II, 2.3.1; III, 3.17.
- забелети ијек. забијџети, -лїм (некњ. ек. забелити ијек. забијелити) I. 'постати бео, почети белети'; II. ~ се 'постати бео, истаћи се белином' II, 2.3.1; III, 3.7.1; III, 3.7.2.
- забелити, забелїм ијек. забијелити, забијелїм (некњ. ек. забелети ијек. забијељети) 'учинити белим' II, 2.3.1; III, 3.7.1; III, 3.7.2.
- избелети ијек. избијџети, -лїм (некњ. ек. избелити ијек. избијелити) I. 'постати бео, почети белети'; II. ~ се ↓ 'постати бео, истаћи се белином' II, 2.3.1; III, 3.7.1; III, 3.7.2.
- избелити, избелїм ијек. избијелити, избијелїм (некњ. ек. избелети ијек. избијељети) 'учинити белим' II, 2.3.1; III, 3.7.1; III, 3.7.2.
- набелити, набелїм ијек. набијелити, набијелїм (некњ. ек. набелети ијек. набијељети) I. 'учинити белим'; II. ~ се 'учинити се белим' II, 2.3.1; III, 3.17.
- обелети ијек. обијџети, -лїм (некњ. ек. обелити ијек. обијелити) I. 'постати бео, почети белети'; II. ↓ ~ се 'постати бео, истаћи се белином' I, 2.7; I, 2.8; III, 3.9; III, 3.12.4.
- обелити, обелїм ијек. обијелити, обијелїм (некњ. ек. обелети ијек. обијељети) 'учинити белим'; II. ~ се 'учинити се белим' I, 2.8; II, 2.3.1; III, 3.9; III, 3.12.4.
- побелети ијек. побијџети, -лїм (некњ. ек. побелити ијек. побијелити) 'постати бео, почети белети' I, 2.7; II, 2.3.1; III, 3.7.1.
- побелити, побелїм ијек. побијелити, побијелїм (некњ. ек. побелети ијек. побијељети) 'учинити белим' II, 2.3.1; III, 3.7.1.
- подбелити, подбелїм ијек. подбијелити, подбијелїм (некњ. ек. подбелети ијек. подбијељети) 'учинити белим' II, 2.3.1; III, 3.17.
- пробелети ијек. пробијџети, -лїм (некњ. ек. пробелити ијек. пробијелити) 'постати бео, почети белети' II, 2.3.1; III, 3.7.1.
- пробелити, пробелїм ијек. пробијелити, пробијелїм (некњ. ек. пробелети ијек. пробијељети) 'учинити белим' II, 2.3.1; III, 3.7.1.
- разбелети се ијек. разбијељети се, -лїм се (некњ. ек. разбелити се ијек. разбијелити се) 'постати бео, почети белети' II, 2.3.1.
- разбелити, разбелїм ијек. разбијелити, разбијелїм (некњ. ек. разбелети ијек. разбијељети) 'учинити белим' II, 2.3.1.

убелети ијек. убијелети, -лїм (некњ. ек. убелити ијек. убијелити) I. 'постати бео, почети белети'; II. ~ ↓ се 'постати бео, истаћи се белином' II, 2.0; II, 2.3.1; III, 3.7.2; III, 3.12.1.

убелити, ўбелїм ијек. убијелити, ўбијелїм (некњ. ек. убелети ијек. убијелети) I. 'учинити белим'; II. ~ се 'учинити се белим' II, 2.0.1; II, 2.3.1; III, 3.7.2; III, 3.12.1.

бенавити, бенавїм и **бенавити**, -їм I. 'говорити бенавије, будалити'; II. ~ се 'правити се бенавим' II, 2.4.28.

забенавити, -енавїм и забенавити, -їм I. 'учинити бенавим, залудити'; II. ~ се 'правити се бенав' II, 2.4.28; III, 3.16; III, 3.17.

набенавити се, -енавїм се и набенавити се, -їм се 'много се понети бенаво, напричати глупости' II, 2.4.28.

обенавити, -енавїм и обенавити, -їм 'постати бенав' II, 2.4.28; III, 3.5.

побенавити, -енавїм и побенавити, -їм 'постати бенав' II, 2.4.28; III, 3.5.

разбенавити се, -енавїм се и разбенавити се, -їм се 'постати бенав' II, 2.4.28.

беснети ијек. **бјесњети**, -нїм (некњ. ек. беснети ијек. бјеснети; дијал. ијек. б(и)јешњети) 'постајати бесан' I, 2.1; I, 2.8; I, 2.9.1; I, 2.11; II, 2.2.1; III, 3.1.1; IV, 4.0.

добеснети ијек. добјесњети, -нїм (некњ. ек. добеснети ијек. добјеснети; дијал. ијек. доб(и)јешњети) 'доћи, стићи беснећи' II, 2.2.1; III, 3.1.

забеснети ијек. забјесњети, -нїм (некњ. ек. забеснети ијек. забјеснети; дијал. ијек. заб(и)јешњети) 'почети беснети' II, 2.2.1; III, 3.1.

избеснети (се) ијек. избјесњети (се), -нїм (се) (некњ. ек. избеснети (се) ијек. избјеснети (се); дијал. ијек. изб(и)јешњети (се)) 'испољити бес' II, 2.2.1; III, 3.1, III, 3.1.1.

набеснети се ијек. набјесњети се, -нїм се (некњ. ек. набеснети се ијек. набјеснети се; дијал. ијек. наб(и)јешњети се) 'много беснети' II, 2.2.1; III, 3.1; III, 3.1.1.

побеснети ијек. побјесњети, -нїм (некњ. ек. побеснети ијек. побјеснети; дијал. ијек. поб(и)јешњети) 'постати бесан' II, 2.2.1; III, 3.7.1.

побеснети, побеснїм ијек. побјеснети, побјеснїм 'учинити бесним' II, 2.2.1; III, 3.7.1.

разбеснети се ијек. разбјесњети се, -нїм се 'постати бесан, показати бес' II, 2.2.1; II, 2.2.12; III, 3.11.1.

разбеснети ијек. разбјеснети, разбјеснїм ↓ и разбеснети ијек. разбјесњети, -нїм (дијал. ијек. разб(и)јешњети) 'учинити бесним' II, 2.2.1; III, 3.9; IV, 4.2.2.

узбеснети (се) ијек. узбјесњети (се), -нїм (се) (некњ. ек. узбеснети (се) ијек. узбјеснети (се); дијал. ијек. узб(и)јешњети (се)) 'постати бесан, показати бес' II, 2.2.1.

благоволети ијек. **благоволети**, -лїм (некњ. ек. и ијек. благоволити) I, 2.9.

заблаговòлети ијек. заблаговòлети, -лїм (некњ. ек. и ијек. заблаговолити) I, 2.9; II, 1.1.15.

благоизвòлети ијек. **благоизвòлети**, -лїм (некњ. ек. и ијек. благоизволити) II, 1.1.15.

блédети ијек. **блијèдјети**, -дїм (некњ. ек. бледити ијек. блиједити; дијал. ијек. блијеђети) I. 'постајати блед'; II. ~ се 'указивати се као нешто бледо' I, 2.1; I, 2.4; I, 2.6; I, 2.11; II, 2.3.2; III, 3.1.1; III, 3.7.5; IV, 4.2.3; IV, 4.2.7.

блédити, блèдїм ијек. **блијèдити**, блїјèдїм 'чинити бледим' II, 2.3.2; III, 3.7.5.

заблédети ијек. заблијèдјети, -дїм (некњ. ек. забледити ијек. заблиједити; дијал. ијек. заблијеђети) 'постати блед' II, 2.3.2; III, 3.1.

изблédети ијек. изблијèдјети, -дїм (некњ. ек. избледити ијек. изблиједити; дијал. ијек. изблијеђети) 'постати блед' I, 2.11; II, 2.3.2; III, 3.1; III, 3.7.2.

изблédити, изблèдїм ијек. изблијèдити, изблијèдїм (некњ. ек. избледети ијек. изблиједјети; дијал. ијек. изблијеђети) 'учинити бледим' II, 2.3.2; III, 3.7.2.

облédети ијек. облијèдјети, -дїм (некњ. ек. обледити ијек. облиједити; дијал. ијек. облијеђети) 'постати блед' II, 2.3.2; III, 3.7.2.

облédити, облèдїм ијек. облијèдити, облијèдїм 'учинити бледим' II, 2.3.2; III, 3.7.2; III, 3.17.

поблédети ијек. поблијèдјети, -дїм (некњ. ек. побледити ијек. поблиједити; дијал. ијек. поблијеђети) 'постати блед' II, 2.3.2; III, 3.7.1.

поблédити, пòблèдїм ијек. поблијèдити, пòблијèдїм 'учинити бледим' II, 2.3.2; III, 3.7.1.

преблédети ијек. преблијèдјети, -дїм (некњ. ек. пребледити ијек. преблиједити; дијал. ијек. преблијеђети) 'постати блед' II, 2.3.2; III, 3.1.

проблédети ијек. проблијèдјети, -дїм (некњ. ек. пробледити ијек. проблиједити; дијал. ијек. проблијеђети) 'постати блед' II, 2.3.2; III, 3.1.

ублédети ијек. ублијèдјети, -дїм (некњ. ек. убледити ијек. ублиједити; дијал. ијек. ублијеђети) 'постати блед' II, 2.3.2; III, 3.7.1.

ублédити, ùблèдїм ијек. ублијèдити, ùблијèдїм 'учинити бледим' II, 2.3.2; III, 3.7.1.

блèјати, -їм (некњ. блејити) I, 2.1.

блесáвити, блèсáвїм и **блèсавити**, -їм I. 1. (ређе блесáвети ијек. блесáвјети, блèсáвїм и блèсавити ијек. блèсавјети, -вїм) 'постајати блесав'; 2. 'чинити блесавим'; II. ~ се 'правити се блесав' II, 2.4.1.

заблесáвити, -èсáвїм и заблесавити, -їм I. 1. (ређе заблесáвети ијек. заблесáвјети, -èсáвїм и заблесавити ијек. заблесавјети, -вїм) 'постати блесав'; 2. 'учинити блесавим'; II. ~ се 'постати блесав (за неким, нечим)' II, 2.4.1; III, 3.5.

- изблесáвити, -èsāvīm и изблесавити, -īm (ређе изблесáвети ијек. изблесáвјети, -èsāvīm и изблесавети ијек. изблесавјети, -vīm) 'постати блесав' II, 2.4.1; III, 3.1.
- облесáвити, -èsāvīm и облесавити, -īm 1. (ређе облесáвети ијек. облесáвјети, -èsāvīm и облесавети ијек. облесавјети, -vīm) 'постати блесав'; 2. 'учинити блесавим' I, 2.8; II, 2.4.1; III, 3.5.
- поблесáвити, -èsāvīm и поблесавити, -īm 1. (ређе поблесáвети ијек. поблесáвјети, -èsāvīm и поблесавети ијек. поблесавјети, -vīm) 'постати блесав'; 2. 'учинити блесавим' II, 2.4.1; III, 3.7.1.
- блэштати** ијек. **блијештати** и **блэштити** ијек. **блијештити**, -īm (некњ. блештети ијек. блештјети) II, 3.6.
- заблэштати ијек. заблијештати и заблэштити ијек. заблијештити, -īm (некњ. заблештети ијек. забљештјети) II, 3.6.
- изблэштати ијек. изблијештати и изблэштити ијек. изблијештити, -īm (некњ. изблештети ијек. избљештјети) II, 3.6.
- блудети** ијек. **блудјети** и (ек. и ијек.) **блудити**¹, -īm (дијал. ијек. блуђети) 'лутати, тумарати; бити у заблуди, варати се; блудничити' II, 1.5.11; II, 1.5.13; III, 2.4.1; III, 2.4.2.
- блудити**² (се), блудїм (се) 'мазити (се)' II, 1.5.11.
- доблудети ијек. доблудјети и (ек. и ијек.) доблудити, -īm (дијал. ијек. добуђети) 'одлутати' II, 1.5.11.
- заблудети ијек. заблудјети и (ек. и ијек.) заблудити¹, -īm (дијал. ијек. блуђе-ти) 'залутати; пасти у заблуду' II, 1.5.11; III, 2.4.1.
- заблудити², заблудїм 'довести некога у заблуду' II, 1.5.11; III, 2.4.1.
- наблудети се ијек. наблудјети се и (ек. и ијек.) наблудити се, -īm се (дијал. ијек. набуђети се) 'налутати се' II, 1.5.11.
- наблудити, наблудїм 'мазити, угађати некоме' II, 1.5.11.
- одблудети ијек. одблудјети и (ек. и ијек.) одблудити, -īm (дијал. ијек. одбуђети) 'одлутати' II, 1.5.11; III, 2.4.1.
- разблудети ијек. разблудјети ↓ и (ек. и ијек.) разблудити се, -īm се 'постати разблудан' II, 1.5.11.
- разблудити, разблудїм 'размазити' II, 1.5.11.
- бљутáвити**, бљутáвїм и **бљўтавити**, -īm 1. (бљутáвети ијек. бљутáвјети, бљў-тáвїм и бљўтавети ијек. бљўтавјети, -vīm) 'постајати бљутав'; 2. 'чинити бљутавим' II, 2.4.2; III, 3.13.
- избљутáвити, -ўтáвїм и избљутавити, -īm 1. (избљутáвети ијек. бљутáвјети, -ўтáвїм и избљутавети ијек. избљутавјети, -vīm) 'постати бљутав'; 2. 'учинити бљутавим' II, 2.4.2; III, 3.5.
- обљутáвити, -ўтáвїм и обљутавити, -īm 1. (обљутáвети ијек. обљутáвјети, -ўтáвїм и обљутавети ијек. обљутавјети, -vīm) 'постати бљутав'; 2. 'учинити бљутавим' II, 2.4.2; III, 3.3; III, 3.13.

бљуштити, -ѝм (некњ. ек. бљуштети) 1. 'гадити се на нешто'; 2. 'тећи у јачој мери' II, 1.6.0; II, 1.6.1; III, 2.6.2; IV, 4.1.3.

бђлети ијек. **бђљети**, -лѝм (некњ. ек. и ијек. болити) I, 2.1; I, 2.5; I, 2.9.1; I, 2.11; II, 1.1.2; III, 2.1; III, 2.2.1; IV, 4.1.

добђлети ијек. добђљети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. доболити) II, 1.1.2; III, 2.1; III, 2.2.1.

забђлети ијек. забђљети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. заболити) II, 1.1.2; III, 2.1; III, 2.2.1.

избђлети ијек. избђљети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. изболити) II, 1.1.2; III, 2.1; III, 2.2.1.

испребђлети ијек. испребђљети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. испреболити) II, 1.1.2; III, 2.1.

набђлети ијек. набђљети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. наболити) II, 1.1.2.

обђлети ијек. обђљети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. оболити) I, 2.7; I, 2.8; I, 2.9.1; II, 1.1.2; III, 2.1; III, 2.2.1.

одбђлети ијек. одбђљети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. одболити) II, 1.1.2; III, 2.1.

побђлети ијек. побђљети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. поболити) II, 1.1.2; III, 2.1.

поразбђлети ијек. поразбђљети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. поразболити) II, 1.1.2; III, 2.1.

пребђлети ијек. пребђљети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. преболити) II, 1.1.2; III, 2.1.

пробђлети ијек. пробђљети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. проболити) II, 1.1.2; III, 2.1.

разбђлети ијек. разбђљети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. разболити) II, 1.1.2; III, 2.1.

убђлети ијек. убђљети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. уболити) II, 1.1.2; III, 2.1.

брашнāvити, брāшнāvѝм и брāшнавити, -ѝм I. 1. 'чинити брашнавим'; 2. 'постајати брашнав'; II. ~ се 'чинити се брашнавим' II, 2.4.28.

забрашнāvити, -āшнāvѝм и забрашнавити, -ѝм I. 'учинити брашнавим'; II. ~ се 'учинити се брашнавим' II, 2.4.28.

избрашнāvити, -āшнāvѝм и избрашнавити, -ѝм I. 'учинити брашнавим'; II. ~ се 'учинити се брашнавим' II, 2.4.28.

набрашнāvити, -āшнāvѝм и набрашнавити, -ѝм I. 'учинити брашнавим'; II. ~ се 'учинити се брашнавим' II, 2.4.28.

обрашнāvити, -āшнāvѝм и обрашнавити, -ѝм I. 'учинити брашнавим'; II. ~ се 'учинити се брашнавим' II, 2.4.28.

убрашнāvити, -āшнāvѝм и убрашнавити, -ѝм I. 'учинити брашнавим'; II. ~ се 'учинити се брашнавим' II, 2.4.28.

брашњāvити, брāшњāvѝм и брāшњавити, -ѝм I. 1. 'чинити брашњавим'; 2. 'постајати брашњав'; II. ~ се 'чинити се брашњавим' II, 2.4.28.

забрашњāvити, -āшњāvѝм и забрашњавити, -ѝм I. 'учинити брашњавим'; II. ~ се 'учинити се брашњавим' II, 2.4.28.

- избрашњавити, -ашња̀вѝм и избрашњавити, -ѝм I. 'учинити брашњавим'; II. ~ се 'учинити се брашњавим' II, 2.4.28.
- набрашњавити, -ашња̀вѝм и набрашњавити, -ѝм I. 'учинити брашњавим'; II. ~ се 'учинити се брашњавим' II, 2.4.28; III, 3.17.
- обрашња̀вити, -ашња̀вѝм и обрашња̀вити, -ѝм I. 'учинити брашњавим'; II. ~ се 'учинити се брашњавим' II, 2.4.28; III, 3.17.
- убрашња̀вити, -ашња̀вѝм и убрашња̀вити, -ѝм I. 'учинити брашњавим'; II. ~ се 'учинити се брашњавим' II, 2.4.28.
- брѝдети** ијек. **брѝдјети**, -дѝм (некњ. ек. и ијек. бридити; дијал. ијек. бриђети) I, 2.5; I, 2.6.1; II, 1.1.3; II, 1.1.31; III, 2.1; III, 2.2.2, у нап.
- забрѝдети ијек. забрѝдјети, -дѝм (некњ. ек. и ијек. забридити; дијал. ијек. забриђети) II, 1.1.3; III, 2.1; III, 2.2.2.
- набрѝдети ијек. набрѝдјети, -дѝм (некњ. ек. и ијек. набридити; дијал. ијек. набриђети) II, 1.1.3; III, 2.1.
- убрѝдети ијек. убрѝдјети, -дѝм (некњ. ек. и ијек. убридити; дијал. ијек. убриђети) II, 1.1.4; III, 2.1.
- брља̀вити**, брља̀вѝм и брља̀вити, -дѝм (некњ. ек. брљавети ијек. брља̀вети) I. а. 'постајати брљив'; б. 'разболевати се од брља'; II. ~ се 'разболевати се од брља' II, 2.4.28.
- забрља̀вити, -рља̀вѝм и забрља̀вити, -ѝм (некњ. ек. забрљавети ијек. забрља̀вети) I. а. 'постати брљив'; б. 'забрљати'; 2. 'учинити брљивим, залудити' II, 2.4.28; III, 3.13.
- избрља̀вити, -рља̀вѝм и избрља̀вити, -ѝм (некњ. ек. избрљавети ијек. избрља̀вети) 'постати брљив' II, 2.4.28; III, 3.5.
- обрља̀вити, -рља̀вѝм и обрља̀вити, -ѝм I. а. 'постати брљив'; б. 'разболети се од брља'; II. ~ се 'разболети се од брља' II, 2.4.28; III, 3.5.
- побрља̀вити, -рља̀вѝм и побрља̀вити, -ѝм (некњ. ек. побрљавети ијек. побрља̀вети) 'постати брљив' II, 2.4.28; III, 3.5.
- брстити**, -ѝм (некњ. ек. брстети ијек. брстјети; дијал. ијек. бршћети) II, 1.6.0; II, 1.6.1; IV, 4.1.3.
- избрстити, -ѝм (некњ. ек. избрстети ијек. избрстјети; дијал. ијек. избршћети) II, 1.6.1.
- набрстити, -ѝм (некњ. ек. набрстети ијек. набрстјети; дијал. ијек. набршћети) II, 1.6.1.
- обрстити, -ѝм (некњ. ек. обрстети ијек. обрстјети; дијал. ијек. обршћети) II, 1.6.1; III, 2.6.2.
- побрстити, -ѝм (некњ. ек. побрстети ијек. побрстјети; дијал. ијек. побршћети) II, 1.6.1.
- бу̀брити** и **бу̀брити**, -ѝм (ретко бу̀брети и бу̀брети, -ѝм) II, 1.5.1; III, 2.4.2.
- набу̀брити и набу̀брети и набу̀брити и набу̀брити, -ѝм II, 1.5.1; II, 1.5.13; III, 2.3.2; IV, 4.1.2.

буђавити (се), буђавѝм (се) и **буђавити (се)**, -ѝм (се) (некњ. ек. буђавети (се) ијек. буђавјети (се)) 'постајати буђав' II, 2.4.3; III, 3.2.1; III, 3.5.

забуђавити (се), -уђавѝм (се) и забуђавити (се), -ѝм (се) (некњ. ек. забуђавети (се) ијек. забуђавјети (се)) 'постати буђав' II, 2.4.3; III, 3.5.

обуђавити (се), -уђавѝм (се) и обуђавити (се), -ѝм (се) (некњ. ек. обуђавети (се) ијек. обуђавјети (се)) 'постати буђав' II, 2.4.3; III, 3.5.

побуђавити (се), -уђавѝм (се) и побуђавити (се), -ѝм (се) (некњ. ек. побуђавети (се) ијек. побуђавјети (се)) 'постати буђав' II, 2.4.3; III, 3.5.

убуђавити (се), -уђавѝм (се) и убуђавити (се), -ѝм (се) (некњ. ек. убуђавети (се) ијек. убуђавјети (се)) 'постати буђав' II, 2.4.3; III, 3.5.

буктати, букћѝм и -ктѝм = **буктети** 'пламтети, севати' I, 1.5; II, 1.7.0; II, 1.7.1; IV, 4.1.4.

забуктати, забукћѝм и -ктѝм II, 1.7.1; III, 2.7.1.

избуктати, избукћѝм и -ктѝм II, 1.7.1.

пробуктати, пробукћѝм и -ктѝм II, 1.7.1.

разбуктати, разбукћѝм и -ктѝм II, 1.7.1.

узбуктати, узбукћѝм и -ктѝм II, 1.7.1.

буктети ијек. **буктјети**, -тѝм (некњ. ек. и ијек. буктити; дијал. ијек. букћети) I, 2.4; I, 2.5; I, 2.5.1; II, 1.7.1.

забуктети ијек. забуктјети, -тѝм (ретко) (некњ. ек. и ијек. забуктити; дијал. ијек. забукћети) II, 1.7.1; III, 2.7.1.

избуктети ијек. избуктјети, -тѝм (ретко) (некњ. ек. и ијек. избуктити; дијал. ијек. избукћети) II, 1.7.1.

пробуктети ијек. пробуктјети, -тѝм (ретко) (некњ. ек. и ијек. пробуктити; дијал. ијек. пробукћети) II, 1.7.1.

разбуктети ијек. разбуктјети, -тѝм (ретко) (некњ. ек. и ијек. разбуктити; дијал. ијек. разбукћети) II, 1.7.1.

узбуктети ијек. узбуктјети, -тѝм (ретко) (некњ. ек. и ијек. узбуктити; дијал. ијек. узбукћети) II, 1.7.1.

весѝлити, -ѝм (некњ. ек. веселети ијек. весељети) II, 1.6.2; III, 2.6.2.

вѝтрити ијек. **вјѝтрити**, -ѝм I. 1. (ређе вѝтрети ијек. вјѝтрети, -рѝм) 'прелазити у гасовито стање, испаравати, хлапити, губити се'; 2. 'чистити помоћу ветра, ваздуха'; II. ~ се 'проветравати се' II, 1.5.12; II, 1.5.13; III, 2.4.2.

ѝзветрити ијек. ѝзвјѝтрити, -ѝм I. 1. (ређе ѝзветрети ијек. ѝзвјѝтрети, -рѝм) 'прећи у гасовито стање, испарити, исхлапити, изгубити се'; 2. 'прочистити помоћу ветра, ваздуха'; II. ~ се 1. 'проветрити се'; 2. (ретко ѝзветрети се ијек. ѝзвјѝтрети се, -рѝм се) 'прећи у гасовито стање, испарити, исхлапити, изгубити се' II, 1.5.12; III, 2.4.2.

прѝветрити ијек. прѝвјѝтрити, -ѝм I. 'прочистити помоћу ветра, ваздуха'; II. ~ се 1. 'прочистити се на ваздуху' II, 1.5.12.

вїдети ијек. **вїдјети**, -дїм (некњ. ек. и ијек. видити; дијал. ијек. виђети) I, 1.2.2; I, 1.2.3; нап. 13; I, 2.4; I, 2.5; I, 2.5.1; I, 2.6; нап. 16; I, 2.11; I, 3.0; II, 1.1.4; III, 2.1; III, 2.2.2; IV, 4.0; IV, 4.1.1.4; IV, 4.6.

дòвидети ијек. дòвидјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. довидити; дијал. ијек. до-виђети) II, 1.1.4; III, 2.1; III, 2.2.3, у нап.

йзвидети ијек. йзвидјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. извидити; дијал. ијек. из-виђети) II, 1.1.4; III, 2.1; III, 2.2.2.

крòзвидети ијек. крòзвидјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. крозвидити; дијал. ијек. крозвиђети) II, 1.1.4; III, 2.1.

на̀двидети ијек. на̀двидјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. надвидити; дијал. ијек. надвиђети) II, 1.1.4; III, 2.2.1.

обнèвидети ијек. обнèвидјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. обневидити; дијал. ијек. обневиђети) I, 2.8; II, 1.1.4; III, 2.1; III, 2.2.3; III, 5.8.

òдвидети ијек. òдвидјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. одвидити; дијал. ијек. од-виђети) II, 1.1.4.

òдневидети ијек. òдневидјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. одневидити; дијал. ијек. одневиђети) покр. II, 1.1.4, нап. 34.

òневидети ијек. òневидјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. оневидити; дијал. ијек. оневиђети) покр. II, 1.1.4, нап. 34; III, 2.1.

пòвидети ијек. пòвидјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. повидити; дијал. ијек. по-виђети) II, 1.1.4; IV, 4.1.3.

прèвидети ијек. прèвидјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. превидити; дијал. ијек. превиђети) II, 1.1.4; III, 2.1.

прèдвидети ијек. прèдвидјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. предвидити; дијал. ијек. предвиђети) II, 1.1.4; III, 2.1.

прївидети ијек. прївидјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. привидити; дијал. ијек. привиђети) II, 1.1.4; III, 2.1.

прòвидети ијек. прòвидјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. провидити; дијал. ијек. провиђети) II, 1.1.4; III, 2.1.

рãзвидети ијек. рãзвидјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. развидити; дијал. ијек. развиђети) II, 1.1.4; III, 2.1.

вилèнети ијек. **вилèњети** и (ек. и ијек.) **вилèнити**, -нїм покр. 'беснети, мах-нитати' II, 2.5.5, нап. 164.

повилèнети ијек. повилèњети и (ек. и ијек.) повилèнити, -нїм покр. 'побе-снети, помахнитати' II, 2.5.5, нап. 164.

вїрити, -їм (некњ. ек. вирети ијек. вирјети) I, 2.1; I, 2.6; II, 1.6.0; II, 1.6.1; IV, 4.1.3.

гвїрити, -їм (некњ. ек. гвирети ијек. гвирјети) II, 1.6.1; III, 2.6.1.

завїрити, -їм (некњ. ек. завирети ијек. завирјети) II, 1.6.1; нап. 79; III, 2.6.1.

провїрити, -їм (некњ. ек. провирети ијек. провирјети) II, 1.6.1.

увїрити, -їм (некњ. ек. увирети ијек. увирјети) II, 1.6.1.

вїсити, -їм (некњ. ек. висети ијек. висјети) I, 2.1; I, 2.5; I, 2.9.1; II, 1.6.0; II, 1.6.1; нап. 78; III, 2.6.2; IV, 4.1.3.

вѡднети ијек. **вѡдњети**, -нїм (некњ. ек. и ијек. воднити) I. 'постајати воден'; II. ~ се 'испуштати воду' II, 2.1.1; II, 2.1.20; III, 3.7.1; III, 3.7.4; IV, 4.2.1.

вѡднити, вѡднїм (-їм) 'додавати воду, чинити воденим' II, 1.1; III, 3.7.1; III, 3.7.4.

завѡднети ијек. завѡдњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. заводнити) I. 'постајати воден'; II. ~ се 'овлажити се' II, 2.1.1; III, 3.7.1; III, 3.7.4.

завѡднити, завѡднїм 'додати воду, учинити воденим' II, 2.1.1; III, 3.7.1; III, 3.7.4.

извѡднети ијек. извѡдњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. изводнити) I. 'постати воден'; II. ~ се 'овлажити се' II, 2.1.1; III, 3.1.1; III, 3.2.

извѡднити, извѡднїм 'додати воду, учинити воденим' II, 2.1.1.

навѡднети ијек. навѡдњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. наводнити) I. 'постати воден'; II. ~ се 'овлажити се' ↓ II, 2.1.1.

навѡднити, навѡднїм 'додати воду, учинити воденим' II, 1.1.

овѡднети ијек. овѡдњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. оводнити) I. 'постати воден'; II. ~ се 'овлажити се' II, 1.1; III, 3.5; III, 3.7.2.

овѡднити, овѡднїм 'додати воду' II, 2.1.1; III, 3.7.2.

развѡднети се ијек. развѡдњети се, -нїм се (некњ. ек. и ијек. разводнити се) 'постати воден'; 'овлажити се' ↓ II, 2.1.1; III, 3.9.

развѡднити, развѡднїм 'додати воду, учинити воденим' II, 2.1.1; III, 3.9.

вѡлети ијек. **вѡљети**, вѡлїм (некњ. ек. и ијек. волити) I, 1.1; I, 1.2.3; I, 1.3; I, 2.5; I, 2.6; I, 2.11; II, 1.1.5; III, 2.1; III, 2.2.1; IV, 4.6.

завѡлети ијек. завѡљети, заволїм (некњ. ек. и ијек. заволити) II, 1.1.5; III, 2.1; III, 2.2.1; IV, 4.1.

навѡлети ијек. навѡљети, наволїм (некњ. ек. и ијек. наволити) II, 1.1.5; III, 2.1.

највѡлети ијек. највѡљети, најволїм (некњ. ек. и ијек. најволити) II, 1.1.5; III, 2.1; III, 2.2.1.

обвѡлети ијек. обвѡљети, обволїм (некњ. ек. и ијек. обволити) II, 1.1.5; III, 2.1.

овѡлети ијек. овѡљети, оволїм (некњ. ек. и ијек. оволити) II, 1.1.5; III, 2.1.

одвѡлети ијек. одвѡљети, одволїм (некњ. ек. и ијек. одволити) II, 1.1.5; III, 2.2.1.

повѡлети ијек. повѡљети, пѡволїм (некњ. ек. и ијек. поволити) II, 1.1.5.

превѡлети ијек. превѡљети, прѣволїм (некњ. ек. и ијек. преволити) II, 1.1.5; III, 2.1.

привѡлети ијек. привѡљети, прїволїм (некњ. ек. и ијек. приволити) II, 1.1.5; III, 2.1.

увѡлети ијек. увѡљети, уволїм (некњ. ек. и ијек. уволити) II, 1.1.5; III, 2.3.3.

узвòлети ијек. узвòлѣти, узвòлїм (некњ. ек. и ијек. узволити) II, 1.1.5; III, 2.1.

вр̀анети се ијек. **вра̀њети се**, -нїм се (некњ. ек. и ијек. вранити се) 'одавати врану, црну боју' ↓ II, 2.3.3; III, 3.5; III, 3.7.1.

вр̀анити, вр̀анїм 'чинити враним, црним' II, 2.3.3; III, 3.7.1.

завр̀анити, завр̀анїм 1. (завр̀анети ијек. завр̀ањети, -нїм) 'постати вран, црн'; 2. 'учинити враним, црним' II, 2.3.3; III, 3.7.1; III, 3.17.

навр̀анити, навр̀анїм 1. 'учинити враним, црним'; II. ~ се 'учинити се враним, црним' II, 2.3.3; III, 3.17.

повр̀анити, повр̀анїм 1. 'учинити враним, црним'; 2. 'постати вран, црн' II, 2.3.3; III, 3.13.

превр̀анити, превр̀анїм 'учинити враним, црним' II, 2.3.3; III, 3.17.

вр̀вети ијек. **вр̀вјети** и **вр̀вети** ијек. **вр̀вјети**, -вїм (некњ. ек. и ијек. врвити; дијал. ијек. врвљети) I, 2.5; II, 1.1.6; III, 2.1; III, 2.2.2.

довр̀вети ијек. довр̀вјети и довр̀вети ијек. довр̀вјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. доврвити; дијал. ијек. доврвљети) II, 1.1.6; III, 2.1; III, 2.2.1.

завр̀вети ијек. завр̀вјети и завр̀вети ијек. завр̀вјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. заврвити; дијал. ијек. заврвљети) II, 1.1.6; III, 2.1; III, 2.2.3.

извр̀вети ијек. извр̀вјети и извр̀вети ијек. извр̀вјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. изврвити; дијал. ијек. изврвљети) II, 1.1.6; III, 2.2.2; III, 2.3.3.

навр̀вети ијек. навр̀вјети и навр̀вети ијек. навр̀вјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. наврвити; дијал. ијек. наврвљети) II, 1.1.6; III, 2.1; III, 2.2.1.

одвр̀вети ијек. одвр̀вјети и одвр̀вети ијек. одвр̀вјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. одврвити; дијал. ијек. одврвљети) II, 1.1.6; III, 2.1; III, 2.2.3.

повр̀вети ијек. повр̀вјети и повр̀вети ијек. повр̀вјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. поврвити; дијал. ијек. поврвљети) II, 1.1.6; III, 2.1.

провр̀вети ијек. провр̀вјети и провр̀вети ијек. провр̀вјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. проврвити; дијал. ијек. проврвљети) II, 1.1.6; III, 2.1.

свр̀вети (се) ијек. свр̀вјети (се) и свр̀вети (се) ијек. свр̀вјети (се), -вїм (се) (некњ. ек. и ијек. сврвити (се); дијал. ијек. сврвљети (се)) II, 1.1.6; III, 2.1.

увр̀вети ијек. увр̀вјети и увр̀вети ијек. увр̀вјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. уврвити; дијал. ијек. уврвљети) II, 1.1.6; III, 2.1.

узвр̀вети ијек. узвр̀вјети и узвр̀вети ијек. узвр̀вјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. узврвити; дијал. ијек. узврвљети) II, 1.1.6; III, 2.1.

вр̀едети ијек. **вриј̀едјети** и **вриј̀едити**, -дїм (некњ. ек. вредити; дијал. ијек. вријеђети) I, 2.1; I, 2.5; I, 2.6; II, 1.3.1; II, 1.3.4; III, 2.5; IV, 4.1.1.2; IV, 4.2.7.

завр̀едети ијек. завриј̀едјети и завриј̀едити, -дїм (некњ. ек. завредити; дијал. ијек. завријеђети) II, 1.3.1; III, 2.5.

надвр̀едети ијек. надвриј̀едјети и надвриј̀едити, -дїм (некњ. ек. надвредити; дијал. ијек. надвријеђети) II, 1.3.1; III, 2.5.

врѣти, врѣм (некњ. вријем и врем) (ек. и ијек.) (р. пр. врео, врела ијек. врио, врела) (некњ. ек. и ијек. врити) I, 2.6; I, 2.9.1; I, 2.12; I, 2.13; II, 1.2.3; II, 1.2.7.

дòврети, дòврѣм (некњ. довријем и доврем) (ек. и ијек.) (р. пр. доврео, доврела ијек. доврио, доврела) (некњ. ек. и ијек. доврити) II, 1.2.3.

зàврети, зàврѣм (некњ. завријем и заврем) (ек. и ијек.) (р. пр. заврео, заврела ијек. заврио, заврела) (некњ. ек. и ијек. заврити) II, 1.2.3.

изàврети, изàврѣм (некњ. изавријем и изаврем) (ек. и ијек.) (р. пр. изаврео, изаврела ијек. изаврио, изаврела) (некњ. ек. и ијек. изаврити) II, 1.2.3.

йзврети, йзврѣм (некњ. извријем и изврем) (ек. и ијек.) (р. пр. изврео, изврела ијек. изврио, изврела) (некњ. ек. и ијек. изврити) II, 1.2.3.

нàврети, нàврѣм (некњ. навријем и наврем) (ек. и ијек.) (р. пр. наврео, наврела ијек. наврио, наврела) (некњ. ек. и ијек. наврити) II, 1.2.3.

обàврети, обàврѣм (некњ. обавријем и обаврем) (ек. и ијек.) (р. пр. обаврео, обаврела ијек. обаврио, обаврела) (некњ. ек. и ијек. обаврити) II, 1.2.3.

одаврети, одаврѣм (некњ. одавријем и одаврем) (ек. и ијек.) (р. пр. одаврео, одаврела ијек. одаврио, одаврела) (некњ. ек. и ијек. одаврити) II, 1.2.3.

прèврети, прèврѣм (некњ. превријем и преврем) (ек. и ијек.) (р. пр. преврео, преврела ијек. преврио, преврела) (некњ. ек. и ијек. преврити) II, 1.2.3.

прòврети, прòврѣм (некњ. провријем и проврем) (ек. и ијек.) (р. пр. проврео, проврела ијек. проврио, проврела) (некњ. ек. и ијек. проврити) II, 1.2.3.

ўврети, ўврѣм (некњ. увријем и уврем) (ек. и ијек.) (р. пр. уврео, уврела ијек. уврио, уврела) (некњ. ек. и ијек. уврити) II, 1.2.3.

узàврети, узàврѣм (некњ. узавријем и узаврем) (ек. и ијек.) (р. пр. узаврео, узаврела ијек. узаврио, узаврела) (некњ. ек. и ијек. узаврити) II, 1.2.3.

вртети ијек. **вртјети** и **вртети** ијек. **вртјети**, -тѣм (некњ. ек. и ијек. вртити; дијал. ијек. врћети) I, 2.6; I, 2.11; II, 1.1.7; III, 2.1; III, 2.2.3.

довртети ијек. довртјети и довртети ијек. довртјети, -тѣм (некњ. ек. и ијек. довртити; дијал. ијек. доврћети) II, 1.1.7; III, 2.1.

завртети ијек. завртјети и завртети ијек. завртјети, -тѣм (некњ. ек. и ијек. завртити; дијал. ијек. заврћети) II, 1.1.7; III, 2.1; III, 2.2.3.

заповртети ијек. заповртјети и заповртети ијек. заповртјети, -тѣм (некњ. ек. и ијек. заповртити; дијал. ијек. заповрћети) II, 1.1.7; III, 2.1.

извртети ијек. извртјети и извртети и извртјети, -тѣм (некњ. ек. и ијек. извртити; дијал. ијек. изврћети) II, 1.1.7; III, 2.1; III, 2.2.2.

исповртети ијек. исповртјети и исповртети ијек. исповртјети, -тѣм (некњ. ек. и ијек. исповртити; дијал. ијек. исповрћети) II, 1.1.7; III, 2.2.3.

навртети ијек. навртјети и навртети ијек. навртјети, -тѣм (некњ. ек. и ијек. навртити; дијал. ијек. наврћети) II, 1.1.7; III, 2.1.

овртети ијек. овртјети и овртети ијек. овртјети, -тѣм (некњ. ек. и ијек. овртити; дијал. ијек. оврћети) II, 1.1.7.

одвртети ијек. одвртјети и одвртети ијек. одвртјети, -тѣм (некњ. ек. и ијек. одвртити; дијал. ијек. одврћети) II, 1.1.7; III, 2.1.

повр̀тети ијек. повр̀тјети и повр̀тети ијек. повр̀тјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. повртити; дијал. ијек. повр̀ћети) II, 1.1.7; III, 2.1.

превр̀тети ијек. превр̀тјети и превр̀тети ијек. превр̀тјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. превртити; дијал. ијек. превр̀ћети) II, 1.1.7; III, 2.1.

провр̀тети ијек. провр̀тјети и провр̀тети ијек. провр̀тјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. провртити; дијал. ијек. провр̀ћети) II, 1.1.7; III, 2.1.

развр̀тети ијек. развр̀тјети и развр̀тети ијек. развр̀тјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. развртити; дијал. ијек. развр̀ћети) II, 1.1.7; III, 2.1.

свр̀тети ијек. свр̀тјети и свр̀тети ијек. свр̀тјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. сврти-ти; дијал. ијек. свр̀ћети) II, 1.1.7; III, 2.1.

увр̀тети ијек. увр̀тјети и увр̀тети ијек. увр̀тјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. увр-тити; дијал. ијек. увр̀ћети) II, 1.1.7.

узвр̀тети ијек. узвр̀тјети и узвр̀тети ијек. узвр̀тјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. узвртити; дијал. ијек. узвр̀ћети) II, 1.1.7; III, 2.3.

вр̀ждати и **вр̀ждети**, -дїм (ек.) покр. в. врндати II, 1.7.11.

вр̀ндати, -дїм 'звечати, брујати' II, 1.7.11.

вр̀ндети, -дїм покр. в. врндати II, 1.7.11; III, 2.8

гарáвити, гарáвїм и гáравити, -їм I. 1. 'чинити гаравим'; 2. (некњ. ек. гаравети ијек. гаравјети) 'постајати гарав'; II. ~ се 1. 'чинити се гаравим'; 2. 'постајати гарав' I, 2.9.2; II, 2.4.28; III, 3.8.3.

загарáвити, -àрáвїм и загаравити, -їм I. 1. 'учинити гаравим'; 2. (некњ. ек. загаравети ијек. загаравјети) 'постати гарав'; II. ~ се 1. 'учинити се гаравим'; 2. 'постати гарав' II, 2.4.28; III, 3.15.

изгарáвити, -àрáвїм и изгаравити, -їм I. 'учинити гаравим'; II. ~ се 'учинити се гаравим' II, 2.4.28; III, 3.17.

нагарáвити, -àрáвїм и нагаравити, -їм I. 'учинити гаравим'; II. ~ се 'учинити се гаравим' II, 2.4.28; III, 3.17.

огарáвити, -àрáвїм и огаравити, -їм I. 1. 'учинити гаравим'; 2. (некњ. ек. огаравети ијек. огаравјети) 'постати гарав'; II. ~ се 'учинити се гаравим' II, 2.4.28; III, 3.17.

погарáвити, -àрáвїм и погаравити, -їм I. 1. 'учинити гаравим'; 2. (некњ. ек. погаравети ијек. погаравјети) 'постати гарав'; II. ~ се 'учинити се гаравим' II, 2.4.28.

угарáвити, -àрáвїм и угаравити, -їм I. 1. 'учинити гаравим'; 2. (некњ. ек. угаравети ијек. угаравјети) 'постати гарав'; II. ~ се 'учинити се гаравим' II, 2.4.28; III, 3.17.

глад̀нети ијек. **глад̀њети**, -нїм (некњ. ек. и ијек. гладнити) 'постајати гладан' I, 2.4; I, 2.9.1; II, 2.2.2; III, 3.1; III, 3.7.2; IV, 4.2.1.

глад̀нити, глад̀нїм (некњ. ек. гладнети ијек. гладњети) 'чинити гладним, мучити глађу' II, 2.2.2; III, 3.7.2.

- догладнети ијек. догладњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. догладнити) покр. 'осетити глад' II, 2.2.2; III, 3.1.
- загладнети ијек. загладњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. загладнити) покр. 'постати гладан' II, 2.2.2; III, 3.1; III, 3.1.1.
- изгладнети ијек. изгладњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. изгладнити) 'постати гладан' II, 2.2.2; III, 3.7.1; III, 3.7.2.
- изгладнити, -їм (некњ. ек. изгладнети ијек. изгладњети) 'учинити гладним, измучити глађу' II, 2.2.2; III, 3.7.1; III, 3.7.2.
- нагладнети се ијек. нагладњети се, -нїм се (некњ. ек. и ијек. нагладнити се) 'бити гладан, провести гладан дуже време' II, 2.2.2.
- нагладнити, -їм (некњ. ек. нагладнети ијек. нагладњети) 'учинити гладним, изазвати глад код некога' II, 2.2.2; III, 3.17.
- огладнети ијек. огладњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. огладнити) 'постати гладан' I, 2.8; I, 2.9.1; II, 2.2.2; III, 3.7.2; III, 3.8.1.
- огладнити, -їм (некњ. ек. огладнети ијек. огладњети) 'учинити гладним, изазвати глад код некога' I, 2.7; I, 2.8; II, 2.2.2; III, 3.7.2; III, 3.8.1.
- погладнети ијек. погладњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. погладнити) 'постати гладан' II, 2.2.2; III, 3.1.
- поогладнети ијек. поогладњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. поогладнити) 'постати прилично гладан' II, 2.2.2; III, 3.1.
- прегладнети ијек. прегладњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. прегладнити) 'постати (много) гладан' II, 2.2.2; III, 3.1.
- разгладнети се ијек. разгладњети се, -нїм се (некњ. ек. и ијек. разгладнити се) 'постати гладан' II, 2.2.2; III, 3.5.
- разгладнити, -їм (некњ. ек. разгладнети ијек. разгладњети) 'учинити гладним, изазвати глад код некога' II, 2.2.2.
- глувети** ијек. **глувјети**, -вїм (некњ. ек. и ијек. глувити; дијал. ијек. глувљети) 'постајати глув' I, 2.9.1; II, 2.1.2; II, 2.1.20; III, 3.1.1; IV, 4.2.1.
- заглувети ијек. заглувјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. заглувити; дијал. ијек. заглувљети) 'постати глув' I, 2.10; II, 2.1.2; III, 3.7.1.
- заглувити, заглувїм 'учинити глумим' I, 2.10; II, 2.1.2; III, 3.7.1.
- оглувети ијек. оглувјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. оглувити; дијал. ијек. оглувљети) 'постати глув' I, 2.1; I, 2.9.1; II, 2.1.2; III, 3.7.1; III, 3.7.2.
- оглувити, оглувїм 'учинити глумим' II, 2.1.2; III, 3.7.1; III, 3.7.2.
- глумити**, -їм (некњ. ек. глумети ијек. глумјети) II, 1.6.0; II, 1.6.4; IV, 4.1.3.
- одглумити, -їм (некњ. ек. одглумети ијек. одглумјети) II, 1.6.4.
- глупавити**, глупавїм и **глупавити**, -їм 1. (глупавети ијек. глупавјети, глупавїм и глупавети ијек. глупавјети, -вїм) 'постајати глупав'; 2. 'чинити глумим' II, 2.4.4; III, 3.11.1; III, 3.13.
- заглупавити, -упавїм и заглупавити, -їм 1. (заглупавети ијек. заглупавјети, -упавїм и заглупавети ијек. заглупавјети, -вїм) 'постати глумим'; 2. 'учинити глумим' II, 2.4.4; III, 3.5.

- оглупáвити, -у̀пáвѣм и о̀глупавити, -ѣм I. (оглупáвети ијек. оглупáвјети, -у̀пáвѣм и о̀глупавети ијек. о̀глупавјети, -вѣм) 'постати глупав'; 2. 'учинити глупавим' I, 2.6; I, 2.12; II, 2.4.4; III, 3.8.2; III, 3.13
- глупѣти** ијек. **глупјѣти**, -пѣм (некњ. ек. и ијек. глупити; дијал. ијек. глупѣти) 'постајати глуп' I, 2.9.1; II, 2.2.3; III, 3.1; IV, 4.2.1.
- заглупѣти ијек. заглупјѣти, -пѣм (некњ. ек. и ијек. заглупити; дијал. ијек. заглупѣти) 'постати глуп' II, 2.2.3; III, 3.7.1.
- заглупити, за̀глупѣм (некњ. ек. заглупѣти ијек. заглупјѣти; дијал. ијек. заглупѣти) 'учинити глупим' II, 2.2.3; II, 2.2.12; III, 3.7.1.
- оглупѣти ијек. оглупјѣти, -пѣм (некњ. ек. и ијек. оглупити; дијал. ијек. оглупѣти) 'постати глуп' I, 2.6.1; II, 2.2.3; III, 3.7.2; III, 3.8.1.
- оглупити, о̀глупѣм (некњ. ек. оглупѣти ијек. оглупјѣти; дијал. ијек. оглупѣти) 'учинити глупим' I, 2.7; I, 2.8; II, 2.2.3; III, 3.7.2; III, 3.8.1.
- поглупѣти ијек. поглупјѣти, -пѣм (некњ. ек. и ијек. поглупити; дијал. ијек. поглупѣти) 'постати глуп' II, 2.2.3.
- углупити, у̀глупѣм (некњ. ек. углупѣти ијек. углупјѣти; дијал. ијек. углупѣти) 'учинити глупим' I, 2.7; I, 2.8; II, 2.2.3.
- гњѣлѣти (се)** ијек. **гњѣлѣти (се)** и (чешће ек. и ијек.) **гњѣлѣти (се)**, -лѣм (се) 'постајати гњѣо' I, 2.1; I, 2.8; II, 2.1.3; II, 2.1.20; III, 3.4; III, 3.11; IV, 4.2.4.
- загњѣлѣти (се) ијек. загњѣлѣти (се) и (чешће ек. и ијек.) загњѣлѣти (се), -лѣм (се) 'постати гњѣо' II, 2.1.3; III, 3.1.
- изгњѣлѣти (се) ијек. изгњѣлѣти (се) и (чешће ек. и ијек.) изгњѣлѣти (се), -лѣм (се) 'постати гњѣо' II, 2.1.3; III, 3.4; III, 3.5.
- нагњѣлѣти (се) ијек. нагњѣлѣти (се) и (чешће ек. и ијек.) нагњѣлѣти (се), -лѣм (се) 'постати гњѣо' II, 2.1.3.
- разгњѣлѣти (се) ијек. разгњѣлѣти (се) и (чешће ек. и ијек.) разгњѣлѣти (се), -лѣм (се) 'постати гњѣо' II, 2.1.3; III, 3.1.
- угњѣлѣти (се) ијек. угњѣлѣти (се) и (чешће ек. и ијек.) угњѣлѣти (се), -лѣм (се) 'постати гњѣо' II, 2.1.3; III, 3.1.1.
- гòвети** ијек. **гòвјѣти**, гòвѣм и гòвѣм (некњ. ек. и ијек. говити; дијал. ијек. говљѣти) II, 1.2.4; II, 1.2.7; III, 2.1; III, 2.2.1; IV, 4.1.1.1.
- загòвети ијек. загòвјѣти, загòвѣм и загòвѣм (некњ. ек. и ијек. заговити; дијал. ијек. заговљѣти) II, 1.2.4; III, 2.1.
- згòвети ијек. згòвјѣти, згòвѣм и згòвѣм (некњ. ек. и ијек. зговити; дијал. ијек. зговљѣти) II, 1.2.4; III, 2.1.
- југòвети ијек. југòвјѣти, југòвѣм и југòвѣм (некњ. ек. и ијек. југовити; дијал. ијек. југовљѣти) II, 1.2.4.
- погòвети ијек. погòвјѣти, погòвѣм и погòвѣм (некњ. ек. и ијек. поговити; дијал. ијек. поговљѣти) II, 1.2.4.
- угòвети ијек. угòвјѣти, угòвѣм и угòвѣм (некњ. ек. и ијек. уговити; дијал. ијек. уговљѣти) II, 1.2.4; III, 2.1.

гòлити, -ЅИМ I. 1. 'чинити голим'; 2. 'постајати го'; II. ~ се 1. 'чинити се голим'; 2. 'постајати го' II, 2.2.4; III, 3.15; III, 3.17.

загòлити, -ЅИМ I. 1. 'учинити голим'; 2. 'почети голети'; II. ~ се 1. 'учинити се голим'; 2. 'постати го' II, 2.2.4; III, 3.17.

огòлети ијек. огòљети, -ЅИМ (некњ. ек. и ијек. оголити) I. 'постати го'; II. ~ се 'постати го' ↓ I, 2.7; I, 2.8; I, 2.9.1; I, 2.12; II, 2.2.4; III, 3.7.1; III, 3.12.1; IV, 4.2.2.

огòлити, òгòлїм (некњ. ек. оголети ијек. огољети) I. 'учинити голим' ↓; II. ~ се 'учинити себе голим' I, 2.8; I, 2.12; II, 2.2.4; III, 3.7.1; III, 3.12.1.

одгòлити, òдгòлїм I. 'учинити голим'; II. ~ се 1. 'учинити се голим'; 2. 'постати го' II, 2.2.4.

прогòлети (се) ијек. прогòљети (се), -ЅИМ (се) (некњ. ек. и ијек. проголети (се)) 'постати го' II, 2.2.4; III, 3.7.1.

прогòлити, прòгòлїм (некњ. ек. проголети ијек. прогољети) 'учинити голим' II, 2.2.4; III, 3.7.1.

разгòлити, рàзгòлїм I. 'учинити голим'; II. ~ се 'учинити се голим' II, 2.2.4; III, 3.17.

гòнити, гòнїм (дијал. ијек. гоњети) II, 1.6.2.

гòрети ијек. **гòрјети**, -рїм (некњ. ек. и ијек. горити; дијал. ијек. горети) I, 2.4; I, 2.5; I, 2.6; I, 2.11; II, 1.1.8; III, 2.1; III, 2.2.1; IV, 4.1.1.1.

догòрети ијек. догòрјети, -рїм (некњ. ек. и ијек. догорити; дијал. ијек. догорети) II, 1.1.8; III, 2.1; III, 2.2.1.

загòрети ијек. загòрјети, -рїм (некњ. ек. и ијек. загорити; дијал. ијек. загорети) II, 1.1.8; III, 2.1.

згòрети ијек. згòрјети, -рїм (некњ. ек. и ијек. згорити; дијал. ијек. згорети) II, 1.1.8; III, 2.1; III, 2.2.1.

изгòрети ијек. изгòрјети, -рїм (некњ. ек. и ијек. изгорити; дијал. ијек. изгорети) II, 1.1.8; III, 2.1.

нагòрети ијек. нагòрјети, -рїм (некњ. ек. и ијек. нагорити; дијал. ијек. нагорети) II, 1.1.8; III, 2.1; III, 2.2.4.

надгòрети ијек. надгòрјети, -рїм (некњ. ек. и ијек. надгорити; дијал. ијек. надгорети) II, 1.1.8; III, 2.2.4.

обгòрети ијек. обгòрјети, -рїм (некњ. ек. и ијек. обгорити; дијал. ијек. обгорети) II, 1.1.8; III, 2.1.

огòрети ијек. огòрјети, -рїм (некњ. ек. и ијек. огорити; дијал. ијек. огорети) II, 1.1.8; III, 2.1; III, 2.2.1.

одгòрети ијек. одгòрјети, -рїм (некњ. ек. и ијек. одгорити; дијал. ијек. одгорети) II, 1.1.8; III, 2.1.

погòрети ијек. погòрјети, -рїм (некњ. ек. и ијек. погорити; дијал. ијек. погорети) II, 1.1.8; III, 2.1.

подгòрети ијек. подгòрјети, -рїм (некњ. ек. и ијек. подгорити; дијал. ијек. подгорети) II, 1.1.8; III, 2.1.

прегòрети ијек. прегòрјети, -рїм (некњ. ек. и ијек. прегорити; дијал. ијек. прегорети) II, 1.1.8; III, 2.1; III, 5.8.

пригòрети ијек. пригòрјети, -рїм (некњ. ек. и ијек. пригорити; дијал. ијек. пригорети) II, 1.1.8; III, 2.1.

прогòрети ијек. прогòрјети, -рїм (некњ. ек. и ијек. прогорити; дијал. ијек. прогорети) II, 1.1.8; III, 2.1; III, 5.8.

разгòрети ијек. разгòрјети, -рїм (некњ. ек. и ијек. разгорити; дијал. ијек. разгорети) II, 1.1.8; III, 2.1.

сагòрети ијек. сагòрјети, -рїм (некњ. ек. и ијек. сагорити; дијал. ијек. сагорети) II, 1.1.8; III, 2.1; III, 5.8.

угòрети ијек. угòрјети, -рїм (некњ. ек. и ијек. угорити; дијал. ијек. угорети) II, 1.1.8; III, 2.1.

грбáвити, грбáвїм и **гр̂бавити**, -їм I. 1. 'учинити грбавим'; 2. (ретко грбáвети ијек. грбáвјети, грбáвїм и гр̂бавети ијек. гр̂бавјети, -вїм) 'постајати грбав'; II. ~ се 'постајати грбав' I, 2.8; II, 2.4.5; III, 3.8.3.

згрбáвити, згрбáвїм и згр̂бавити, -їм I. (згрбáвети ијек. згрбáвјети, згрбáвїм и згр̂бавети ијек. згр̂бавјети, -вїм) 'постати грбав'; II. ~ се 'постати грбав' II, 2.4.5; III, 3.5.

изгрбáвити, -рбáвїм и їзгрбавити, -їм I. 1. 'учинити грбавим'; 2. (изгрбáвети ијек. изгрбáвјети, -рбáвїм и їзгрбавети ијек. їзгрбавјети, -вїм) 'постати грбав'; II. ~ се 'постати грбав' II, 2.4.5; III, 3.16.

огрбáвити, -рбáвїм и òгрбавити, -їм (огрбáвети ијек. огрбáвјети, -рбáвїм и òгрбавети ијек. òгрбавјети, -вїм) 'постати грбав' II, 2.4.5; III, 3.2; III, 3.3.

погрбáвити, -рбáвїм и пòгрбавити, -їм I. 1. 'учинити грбавим'; 2. (погрбáвети ијек. погрбáвјети, -рбáвїм и пòгрбавети ијек. пòгрбавјети, -вїм) 'постати грбав'; II. ~ се 'постати грбав' II, 2.4.5; III, 3.16.

гр̂дети ијек. **гр̂дјети**, -дїм 'постајати грдан' II, 2.1.4; II, 2.1.20.

гр̂дити, гр̂дїм I. 1. 'чинити грдним'; 2. 'ружити, псовати'; II. ~ се I. 'чинити се грдним'; 2. 'свађати се' II, 2.1.4.

догр̂дети ијек. догр̂дјети и (ек. и ијек.) догр̂дити, -дїм 'досадити, додијати' II, 2.1.4.

загр̂дети ијек. загр̂дјети и (ек. и ијек.) загр̂дити, -дїм I. а. 'постати грдан'; б. 'претерати у нечему; пропасти; забрљати'; II. (само загр̂дити, загр̂дїм) ~ се 'начинити се грдним' I, 2.1; II, 2.1.4; III, 3.4.

изгр̂дети, їзгр̂дїм (некњ. ек. изгр̂дети ијек. изгр̂дјети) I. 'учинити грдним'; 'прекорити'; II. ~ се 'наружити се' II, 2.1.4.

нагр̂дети, нагр̂дїм (некњ. ек. нагр̂дети ијек. нагр̂дити) I. а. 'учинити грдним'; б. 'упропастити, уништити'; II. ~ се а. 'начинити се грдним'; б. 'обрукати се'; в. 'наружити се у свађи' II, 2.1.4.

огр̂дети ијек. огр̂дјети и (ек. и ијек.) огр̂дити, -дїм I. 'почети грдети'; 2. (само огр̂дити, òгр̂дїм) 'учинити грдним' II, 2.1.4.

погрдети ијек. погрдјети и (ек. и ијек.) погрдити, -дїм 1. 'почети грдети'; 2. (само погрдити, погрдїм) 'учинити грдним' II, 2.1.4.

прегрдети ијек. прегрдјети и (ек. и ијек.) прегрдити, -дїм 'досадити, додијати, претерати у нечему' II, 2.1.4.

грднети ијек. **грдњети**, -нїм 'постајати грдан' II, 2.1.4, нап. 101.

огрднети ијек. огрдњети, -нїм 'постати грдан' II, 2.1.4, нап. 101.

гркавети, гркавїм (ек.) покр. 'постајати гркав, промукао' II, 2.4.27; III, 3.1.

загркавети, -ркавїм (ек.) покр. 'постати гркав, промукнути' II, 2.4.27; III, 3.1.

изгркавети, -ркавїм (ек.) покр. 'постати гркав, промукнути' II, 2.4.27; III, 3.1.

огркавети, -ркавїм (ек.) покр. 'постати гркав, промукнути' II, 2.4.27.

огркавити, -ркавїм 'постати грк, горак' II, 2.4.27.

грмети ијек. **грмјети** и **грмети** ијек. **грмјети**, -мїм (некњ. ек. и ијек. грмити; дијал. ијек. грмљети) I, 2.1; I, 2.5; I, 2.6; I, 2.10; II, 1.1.9; III, 2.1; III, 2.2.3; IV, 4.1; IV, 4.1.1.4.

догрмети ијек. догрмјети и догрмети ијек. догрмјети, -мїм (некњ. ек. и ијек. догрмити; дијал. ијек. догрмљети) II, 1.1.9; III, 2.1; III, 2.2.2.

загрмети ијек. загрмјети и загрмети ијек. загрмјети, -мїм (некњ. ек. и ијек. загрмити; дијал. ијек. загрмљети) II, 1.1.9; III, 2.1; III, 2.2.3.

згрмети ијек. згрмјети и згрмети ијек. згрмјети, -мїм (некњ. ек. и ијек. згрмити; дијал. ијек. згрмљети) II, 1.1.9; III, 2.1; III, 2.2.3.

изгрмети ијек. изгрмјети и изгрмети ијек. изгрмјети, -мїм (некњ. ек. и ијек. изгрмити; дијал. ијек. изгрмљети) II, 1.1.9; III, 2.1; III, 2.2.3.

нагрмети се ијек. нагрмјети се и нагрмети се ијек. нагрмјети се, -мїм се (некњ. ек. и ијек. нагрмити се; дијал. ијек. нагрмљети се) II, 1.1.9.

надгрмети ијек. надгрмјети и надгрмети ијек. надгрмјети, -мїм (некњ. ек. и ијек. надгрмити; дијал. ијек. надгрмљети) II, 1.1.9; III, 2.1; III, 2.2.1.

одгрмети ијек. одгрмјети и одгрмети ијек. одгрмјети, -мїм (некњ. ек. и ијек. одгрмити; дијал. ијек. одгрмљети) II, 1.1.9; III, 2.1; III, 2.2.3.

погрмети ијек. погрмјети и погрмети ијек. погрмјети, -мїм (некњ. ек. и ијек. погрмити; дијал. ијек. погрмљети) II, 1.1.9; III, 2.1.

прегрмети ијек. прегрмјети и прегрмети ијек. прегрмјети, -мїм (некњ. ек. и ијек. прегрмити; дијал. ијек. прегрмљети) II, 1.1.9; III, 2.1.

прогрмети ијек. прогрмјети и прогрмети ијек. прогрмјети (некњ. ек. и ијек. прогрмити; дијал. ијек. прогрмљети) II, 1.1.9; III, 2.1.

разгрмети се и ијек. разгрмјети се и разгрмети се ијек. разгрмјети се, -мїм се (некњ. ек. и ијек. разгрмити се; дијал. ијек. разгрмљети се) II, 1.1.9; III, 2.1.

грубети ијек. **грубјети**, -бїм (некњ. ек. и ијек. грубјети; дијал. ијек. грубљети) 'постајати груб' I, 2.8; I, 2.9.1; I, 2.11; II, 2.0; II, 2.1.5; II, 2.1.20; III, 3.7.1; III, 3.7.2; IV, 4.2.1.

- грубити**, грубѣм (некњ. ек. грубети ијек. грубјети; дијал. ијек. грубљети) 'чинити грубим' II, 2.1.5; III, 3.7.1; III, 3.7.2.
- загрубити ијек. загрѣбити, -бѣм (некњ. ек. и ијек. загрубити; дијал. ијек. загрубљети) 'постати груб' II, 2.1.5; III, 3.1.
- загрубити, за́грубѣм (некњ. ек. загрубети ијек. загрубјети; дијал. ијек. загрубљети) 'учинити грубим' II, 2.1.5.
- изгрубити ијек. изгрубјети, -бѣм (некњ. ек. и ијек. изгубити; дијал. ијек. изгубљети) 'постати груб' II, 2.1.5; III, 3.7.1.
- изгрубити, из́грубѣм (некњ. ек. изгубети ијек. изгубјети; дијал. ијек. изгубљети) 'учинити грубим' II, 2.1.5; III, 3.7.1.
- огрубити ијек. огрубјети, -бѣм (некњ. ек. и ијек. огрубити; дијал. ијек. огрубљети) 'постати груб' I, 2.1; I, 2.9.1; I, 2.13; II, 2.1.5; III, 3.7.1; III, 3.7.2; IV, 4.2.1.
- огрубити, о́грубѣм (некњ. ек. огрубети ијек. огрубјети; дијал. ијек. огрубљети) 'учинити грубим' II, 2.1.5; III, 3.7.1; III, 3.7.2.
- погрубити ијек. погрубјети, -бѣм (некњ. ек. и ијек. погубити; дијал. ијек. погубљети) 'постати груб' I, 2.10; II, 2.0; II, 2.1.5; III, 3.7.1.
- погрубити, по́грубѣм (некњ. ек. погубети ијек. погубјети; дијал. ијек. погубљети) 'учинити грубим' I, 2.10; II, 2.1.5; III, 3.7.1.
- прегрубити ијек. прегрубјети, -бѣм (некњ. ек. и ијек. прегубити; дијал. ијек. прегубљети) 'постати претерано груб' II, 2.1.5.
- губавити**, губавѣм и гѣбавити, -ѣм I. 1. 'чинити губавим'; 2. (ретко губавети ијек. губавјети, губавѣм и гѣбавети ијек. гѣбавјети, -вѣм) 'постајати губав'; II. ~ се 'постајати губав' II, 2.4.6; III, 3.7.1.
- загубавити (се), -убавѣм (се) и за́губавити (се), -ѣм (се) (ретко загубавети (се) ијек. загубавјети (се), -убавѣм (се) и за́губавети (се) ијек. за́губавјети (се), -вѣм (се)) 'постати губав' II, 2.4.6.
- огубавити, -убавѣм и о́губавити, -ѣм I. 'учинити губавим'; 2. (ретко огубавети ијек. огубавјети, -убавѣм и о́губавети ијек. о́губавјети, -вѣм) 'постати губав'; II. ~ се 'постати губав' I, 2.8; II, 2.4.6; III, 3.8.2.
- гудети** ијек. гѣдјети, -дѣм (некњ. ек. и ијек. гудити; дијал. ијек. гуђети) ↓ II, 1.1.10; II, 1.1.31; III, 2.2.2.
- догудети ијек. догѣдјети (некњ. ек. и ијек. догудити; дијал. ијек. догуђети) ↓ II, 1.1.10; III, 2.1; III, 2.2.2.
- загудети ијек. загѣдјети, -дѣм (некњ. ек. и ијек. загудити; дијал. ијек. загуђети) ↓ II, 1.1.10; III, 2.1; III, 2.2.2.
- изгудети ијек. изгѣдјети, -дѣм (некњ. ек. и ијек. изгудити; дијал. ијек. изгуђети) ↓ II, 1.1.10; III, 2.2.2.
- нагудети се ијек. нагѣдјети се, -дѣм се (некњ. ек. и ијек. нагудити се; дијал. ијек. нагуђети се) ↓ II, 1.1.10; III, 2.2.2.
- надгудети ијек. надгѣдјети, -дѣм (некњ. ек. и ијек. надгудити; дијал. ијек. надгуђети) ↓ II, 1.1.10; III, 2.2.2; III, 2.2.2.

- одгудети ијек. одгудјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. одгудити; дијал. ијек. одгуђети) ↓ П, 1.1.10; Ш, 2.1.
- прогудети ијек. прогудјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. прогудити; дијал. ијек. прогуђети) ↓ П, 1.1.10; Ш, 2.1.
- густити** I. 1. (ретко густети ијек. густјети, -тїм) 'постајати густ'; 2. (густїм) 'чинити густим'; П. ~ се 'постајати густ' П, 2.5.1; Ш, 3.4; Ш, 3.7.1; IV, 4.2.4.
- догустити, -їм и догустїм 'додијати, досадити' П, 2.5.1; Ш, 3.5.
- загустити I. 1. (ретко загустети ијек. загустјети, -тїм) 'постајати густ'; 2. (загустїм) 'чинити густим'; П. ~ се 'постајати густ' П, 2.5.1; Ш, 3.7.6; Ш, 3.11.2.
- згустити, згустїм 'постати густ' П, 2.5.1.
- огустити, огустїм 'учинити густим' П, 2.5.1.
- погустити, погустїм 'учинити густим' П, 2.0.1; П, 2.5.1; Ш, 3.17.
- позагустити се, -їм се 'постати густо, опасно' П, 2.5.1.
- пригустити, пригустїм и -тїм 'постати густо, опасно' П, 2.5.1; Ш, 3.5.
- угустити, угустїм 'учинити густим' П, 2.5.1.
- гушавити, гушавїм и гўшавити, -їм** (гушавети ијек. гушавјети, гушавїм и гўшавети ијек. гўшавјети, -вїм) 'постајати гушав' П, 2.4.7; Ш, 3.4.
- загушавити, -ушавїм и загушавити, -їм (загушавети ијек. загушавјети, -ушавїм и загушавети ијек. загушавјети, -вїм) 'постати гушав' П, 2.4.7; Ш, 3.5.
- огушавити, -ушавїм и огушавити, -їм I. 'учинити гушавим'; 2. (огушавети ијек. огушавјети, -ушавїм и огушавети ијек. огушавјети, -вїм) 'постати гушав' П, 2.4.7.
- даждети** ијек. даждјети и (ек. и ијек.) даждити, -дїм (дијал. ијек. дажђети) I, 2.5; I, 2.9.1; П, 1.5.2; П, 1.5.13; Ш, 2.2.2; Ш, 2.3; IV, 4.1.2.
- задаждети ијек. задаждјети и (ек. и ијек.) задаждити, -дїм (дијал. ијек. задажђети) П, 1.5.2; Ш, 2.1.
- издаждети ијек. издаждјети и (ек. и ијек.) издаждити, -дїм (дијал. ијек. издажђети) П, 1.5.2; Ш, 2.1; Ш, 2.3.1.
- надаждети ијек. надаждјети и (ек. и ијек.) надаждити, -дїм (дијал. ијек. надажђети) П, 1.5.2; Ш, 2.1; Ш, 2.2.1.
- одаждети ијек. одаждјети и (ек. и ијек.) одаждити, -дїм (дијал. ијек. одажђе-ти) П, 1.5.2; Ш, 2.1; Ш, 2.3.1.
- подаждети ијек. подаждјети и (ек. и ијек.) подаждити, -дїм (дијал. ијек. подажђети) П, 1.5.2; Ш, 2.4.1.
- длакавити, длакавїм и длакавити, -їм** I. 1. 'чинити длакавим'; 2. 'постајати длакав'; П. ~ се 'постајати длакав' I, 2.8; П, 2.4.28.
- задлакавити, -акавїм и задлакавити, -їм I. 1. 'учинити длакавим'; 2. 'постати длакав'; П. ~ се 'постати длакав' П, 2.4.28.

- издлака́вити, -àkāvīm и издлакавити, -й̄м I. 'учинити длакавим'; II. ~ се 'за-
сути се, запрљати се длакама' II, 2.4.28.
- одлака́вити, -àkāvīm и одлакавити, -й̄м I. 1. 'учинити длакавим'; 2. 'постати
длакав'; II. ~ се 'постати длакав' II, 2.4.28; III, 3.13.
- дозво́лити**, -й̄м (некњ. ек. дозвољети ијек. дозвољети) II, 1.6.0; II, 1.6.1; III,
2.6.1; IV, 4.1.3.
- до̀цнити (се)**, -й̄м (се) 1. 'постајати доцан, долазити доцкан, чинити нешто са
закашњењем'; 2. 'чинити да нешто стигне доцкан, са закашњењем' I, 2.5;
II, 2.1.6; II, 2.1.20; III, 3.5; IV, 4.2.4.
- задо̀цнити (се), -й̄м (се) 1. (ређе задоцнети (се) ијек. задоцњети (се), -нй̄м
(се)) 'постати доцан, појавити се доцно'; 2. 'учинити да нешто стигне
доцкан, са закашњењем' II, 2.1.6; III, 3.8.2.
- одо̀цнити (се), -й̄м (се) 1. (ређе одоцнети (се) ијек. одоцњети (се), -нй̄м (се))
'постати доцан, појавити се доцно'; 2. 'учинити да нешто стигне доцкан,
са закашњењем' II, 2.1.6; III, 3.8.2.
- дрвѐнити и др̄венити**, -й̄м I. 1. 'чинити дрвеним'; 2. 'постајати дрвен'; II. ~ се
'постајати дрвен' II, 2.1.7; III, 3.15; IV, 4.2.4.
- задрвѐнити (се) и задрвенити (се), -й̄м (се) 'постати дрвен' II, 2.1.7; III, 3.5.
- здрвѐнити (се), и здр̄венити (се), -й̄м (се) 'постати дрвен' II, 2.1.7; III, 3.5.
- одрвѐнети (се) ијек. одрвѐњети (се) и одрвенети (се) ијек. одрвѐњети (се),
-нй̄м (се) и (ек. и ијек.) одрвѐнити (се) и одрвенити (се), -й̄м (се) 1. 'по-
стати дрвен'; 2. (само одрвѐнити и одрвенити) 'учинити дрвеним' II,
2.1.7; III, 3.7.1; III, 3.10.
- подрвѐнети (се) ијек. подрвѐњети (се) и подрвенети (се) ијек. подрвѐњети
(се), -нй̄м (се) и (ек. и ијек.) подрвѐнити (се) и подрвенити (се), -й̄м (се)
'постати дрвен' II, 2.1.7; III, 3.1.
- удрвѐнети (се) ијек. удрвѐњети (се) и ўдрвенети (се) ијек. ўдрвѐњети (се),
-нй̄м (се) и (ек. и ијек.) удрвѐнити (се) и ўдрвенити (се), -й̄м (се) 1. 'по-
стати дрвен'; 2. (само удрвѐнити и ўдрвенити) 'учинити дрвеним' II,
2.1.7; III, 3.5.
- дрѐждати**, -й̄м I, 2.1; II, 1.7.11.
- дрѐждети** ијек. **дрѐждјети**, -дй̄м (некњ. дреждити; дијал. ијек. дрежђети) покр.
в. дреждати I, 2.1 II, 1.7.11; III, 2.8.
- др̄мети** ијек. **др̄мјети** и (ек. и ијек.) **др̄мити**, -мй̄м 'трпети; ћутати; чамити;
мучити се; хучати' II, 1.5.3; III, 2.3.1; IV, 4.1.2.
- задр̄мети ијек. задр̄мјети и (ек. и ијек.) задр̄мити, -мй̄м 'заћутати; затутњати'
II, 1.5.3; III, 2.3.1.
- др̄хтати**, др̄шћѐм (др̄хћѐм) и др̄хтй̄м (некњ. ек. и ијек. дрхтити; некњ. ијек.
дрхтјети; дијал. ијек. дршћети) II, 1.7.11; III, 2.8.
- задр̄хтати, задр̄шћѐм (задр̄хћѐм) и задр̄хтй̄м (некњ. задрхтити; некњ. ијек.
задрхтјети; дијал. ијек. задршћети) II, 1.7.11; III, 2.8.

- уздрхтати, уздршћѣм (уздрхћѣм) и уздрхтѣм (некњ. уздрхтити; некњ. ијек. уздрхтјети; дијал. ијек. уздршћети) II, 1.7.11.
- дубити**, дубѣм (некњ. ек. дубети) I, 2.1; II, 1.6.4.
удубити, удубѣм (некњ. ек. удубети) II, 1.6.4.
- ђерити**, -ѣм (некњ. ек. ђерети) II, 1.6.0; II, 1.6.1; III, 2.6.2; IV, 4.1.3.
- ђутурумити**, -ѣм покр. 'постајати ђутурум, старити' II, 2.5.4; III, 3.5.
ођутурумити, -ѣм покр. 'постати ђутутрум, старити' II, 2.5.4; II, 3.7.3.
- жагрити**, -ѣм (некњ. ек. и ијек. жагрети) II, 1.6.0; II, 1.6.1; IV, 4.1.3.
зажагрити, -ѣм (некњ. ек. и ијек. зажагрети) II, 1.6.1; III, 2.6.2.
- жвалавити**, жвалѣвѣм и жвѣлавити, -ѣм 1. 'чинити жвалавим'; 2. 'постајати жвалав' II, 2.4.28.
ожвалавити, -ѣлѣвѣм и ожвалавити, -ѣм 1. 'учинити жвалавим'; 'постати жвалав' II, 2.4.28.
- жаљити**, -ѣм (некњ. ек. жалети ијек. жаљети) I, 2.1.
- жѣднети** ијек. жѣдњети, -нѣм (некњ. ек. и ијек. жеднети) 'постајати жедан' I, 2.4; I, 2.9.1; II, 2.1.8; II, 2.1.20; III, 3.1; III, 3.1.1; IV, 4.2.1.
зажѣднети ијек. зажѣдњети, -нѣм (некњ. ек. и ијек. зажеднити) I. 'постати жедан'; II. ~ се 'зажелети се воде' II, 2.1.8; III, 3.1; III, 3.1.1.
ижеднети ијек. ижедњети, -нѣм (некњ. ек. и ијек. ижеднити) 'постати жедан' II, 2.1.8; III, 3.7.2.
ижеднити, ижеднѣм (некњ. ек. ижеднети ијек. ижедњети) 'учинити жедним' II, 2.1.8; III, 3.7.2.
ожеднети ијек. ожедњети, -нѣм (некњ. ек. и ијек. ожеднити) 'постати жедан' I, 2.7; I, 2.9.1; II, 2.1.8; III, 3.7.1; III, 3.7.2.
ожеднити, ожеднѣм (некњ. ек. ожеднети ијек. ожедњети) 'учинити жедним' II, 2.1.8; III, 3.7.1; III, 3.7.2.
пожеднети ијек. пожедњети, -нѣм (некњ. ек. и ијек. пожеднити) 'постати жедан' III, 3.1; III, 3.7.1.
пожеднити, пожеднѣм (некњ. ек. пожеднети ијек. пожедњети) 'учинити жедним' II, 2.1.8; III, 3.7.1.
прежеднети ијек. прежедњети, -нѣм (некњ. ек. и ијек. прежеднити) 'постати претерано жедан' II, 2.1.8; III, 3.1.
прижеднети ијек. прижедњети, -нѣм (некњ. ек. и ијек. прижеднити) I. 'постати много жедан'; II. ~ се 'зажелети се воде' II, 2.1.8; III, 3.1.
- жѣлети** ијек. жѣљети, -лѣм (некњ. ек. и ијек. желити) I, 1.1; I, 2.4; I, 2.5; I, 2.5.1; I, 2.6; I, 2.11; II, 1.1.11; III, 2.1; IV, 4.0; IV, 4.6.
дожѣлети ијек. дожѣљети, -лѣм (некњ. ек. и ијек. дожелити) II, 1.1.11; III, 2.1; III, 2.2.1.
зажѣлети ијек. зажѣљети, -лѣм (некњ. ек. и ијек. зажелити) II, 1.1.11; III, 2.1; III, 2.2.1.
ижељети ијек. ижељети, -лѣм (некњ. ек. и ијек. ижелити) II, 1.1.11; III, 2.1.

- нажѐлети ијек. најжѐлети, -лїм (некњ. ек. и ијек. најжелити) II, 1.1.11; III, 2.1; III, 2.2.1.
- најжѐлети ијек. најжѐлети, -лїм (некњ. ек. и ијек. најжелити) II, 1.1.11; III, 2.1.
- оджѐлети ијек. оджѐлети, -лїм (некњ. ек. и ијек. оджелити) II, 1.1.11; III, 2.1; III, 2.2.1.
- ожѐлети ијек. ожѐлети, -лїм (некњ. ек. и ијек. ожелити) II, 1.1.11.
- пожѐлети ијек. пожѐлети, -лїм (некњ. ек. и ијек. пожелити) II, 1.1.11; III, 2.3.3; IV, 4.1.
- поужѐлети ијек. поужѐлети, -лїм (некњ. ек. и ијек. поужелити) II, 1.1.11.
- прижѐлети ијек. прижѐлети, -лїм (некњ. ек. и ијек. прижелити) II, 1.1.11; III, 2.1.
- ужѐлети ијек. ужѐлети (некњ. ек. и ијек. ужелити) II, 1.1.11; III, 2.1.
- жївети** ијек. **жївјети**, -вїм (некњ. ек. и ијек. живити; дијал. ијек. живљети) 'бити жив' I, 1.2.3; нап. 11; нап. 13; I, 2.8; I, 2.9.1; I, 2.11; II, 2.2.5; III, 3.1; III, 3.1.1.
- жївити**, жївїм (некњ. ек. живети ијек. живјети; дијал. ијек. живљети) 'чинити живим, оживљавати' II, 2.2.5.
- дожївети ијек. дожївјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. доживити; дијал. ијек. доживљети) II, 2.2.5; III, 3.1; III, 3.1.1.
- зажївети ијек. зажївјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. заживити; дијал. ијек. заживљети) II, 2.2.5; III, 3.1; III, 3.1.1.
- ижївети ијек. ижївјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. иживити; дијал. ијек. иживљети) II, 2.2.5; III, 3.1; III, 3.1.1.
- испрожївети ијек. испрожївјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. испроживити; дијал. ијек. испроживљети) II, 2.2.5; III, 3.1.
- наджївети ијек. наджївјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. надживити; дијал. ијек. надживљети) II, 2.2.5; III, 3.1.
- надожжївети ијек. надожжївјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. надожживити; дијал. ијек. надожживљети) II, 2.2.5; III, 3.1.1.
- нажївети се ијек. нажївјети се, -вїм се (некњ. ек. и ијек. наживити се; дијал. ијек. наживљети се) II, 2.2.5; III, 3.1; III, 3.1.1.
- обжївети ијек. обжївјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. обживити; дијал. ијек. обживљети) II, 2.2.5; III, 3.1.
- оджївети ијек. оджївјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. одживити; дијал. ијек. одживљети) II, 2.2.5; III, 3.1; III, 3.1.1.
- ожївети ијек. ожївјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. оживити; дијал. ијек. оживљети) 'поново постати жив' I, 2.6.1; I, 2.7; I, 2.8; I, 2.9.1; I, 2.12; I, 2.13; II, 2.2.5; III, 3.7.1; III, 3.12.2.
- ожївити, ожївїм (некњ. ек. оживети ијек. оживјети; дијал. ијек. оживљети) 'учинити живим' ↓ I, 2.6.1; I, 2.8; I, 2.9.1; I, 2.12; I, 2.13; II, 2.2.5; II, 2.2.12; III, 3.7.1; III, 3.12.2; IV, 4.2.2.

- поживети ијек. поживјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. поживити; дијал. ијек. поживљети) II, 2.2.5; III, 3.7.1.
- поживити, пòживїм (некњ. ек. поживети ијек. поживјети; дијал. ијек. поживљети) 'учинити живим' II, 2.2.5; III, 3.7.1.
- преживети ијек. преживјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. преживити; дијал. ијек. преживљети) II, 2.2.5; III, 3.1.
- проживети ијек. проживјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. проживити; дијал. ијек. проживљети) II, 2.2.5; III, 3.7.1.
- проживити, прòживїм (некњ. ек. поживети ијек. проживјети; дијал. ијек. проживљети) 'учинити живим' II, 2.2.5; III, 3.7.1.
- саживети се ијек. саживјети се, -вїм се (некњ. ек. и ијек. саживити се; дијал. ијек. саживљети се) II, 2.2.5; III, 3.1.
- уживети ијек. уживјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. уживити; дијал. ијек. уживљети) II, 2.2.5; III, 3.1.
- узаживети ијек. узаживјети, -вїм (некњ. ек. и ијек. узаживити; дијал. ијек. узаживљети) II, 2.2.5; III, 3.1.
- жилáвити**, жйлáвїм и жїлавити, -їм I. 'чинити жилавим'; 2. (жилáвети ијек. жилáвјети, жйлáвїм и жїлавети ијек. жїлавјети, -вїм) 'постајати жилав' II, 2.4.8.
- ожилáвити, -їлáвїм и òжилавити, -їм I. 1. 'учинити жилавим'; 2. (ожилáвети ијек. ожилáвјети, -їлáвїм и òжилавети ијек. òжилавјети, -вїм) 'постати жилав'; II. ~ 'постати жилав' II, 2.4.8; III, 3.12.5.
- ужилáвити, -їлáвїм и ўжилавити, -їм I. 'учинити жилавим'; II. ~ се (ужилáвети се ијек. ужилáвјети се, -їлáвїм се и ўжилавети се и ўжилавјети се, -вїм се) 'постати жилав' II, 2.4.8.
- жмўрити**, -їм (некњ. ек. жмурети ијек. жмурјети) II, 1.6.0; II, 1.6.1; III, 2.6.1; IV, 4.1.3.
- зажмўрити, -їм (некњ. ек. зажмурети ијек. зажмурјети) II, 1.6.1.
- оджмўрити, -їм (некњ. ек. оджмурети ијек. оджмурјети) II, 1.6.1; III, 2.6.1.
- жўдети** ијек. жўдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. жудити; дијал. ијек. жуђети) I, 2.5; II, 1.1.12; III, 2.1; III, 2.2.3.
- дожўдети ијек. дожўдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. дожудити; дијал. ијек. дожуђети) II, 1.1.12; III, 2.1; III, 2.2.2.
- зажўдети ијек. зажўдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. зажудити; дијал. ијек. зажуђети) II, 1.1.12; III, 2.2.3.
- оджўдети ијек. оджўдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. оджудити; дијал. ијек. оджуђети) II, 1.1.12; III, 2.1.
- пожўдети ијек. пожўдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. пожудити; дијал. ијек. пожуђети) II, 1.1.12; III, 2.1.
- жўтети** ијек. жўтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. жутити; дијал. ијек. жуђети) I. 'постајати жут'; II. ~ се 'бити жут, истицати се жутом бојом' I, 2.1; I, 2.4; I, 2.5.1; I, 2.6; I, 2.7; I, 2.8; I, 2.9.1; I, 2.10; II, 2.0; II, 2.3.4; III, 3.7.4; III, 3.8.1.

жүтити, жүтїм I. 'чинити жути́м, бојити жуто́м бојо́м'; II. ~ се 'чинити се жути́м, бојити се жуто́м бојо́м' I, 2.6; I, 2.8; I, 2.9.2; I, 2.10; II, 2.3.4; III, 3.8.1.

зажүтети ијек. зажүтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. зажутити; дијал. ијек. зажућети) I. 'постати жу́т'; II. ~ се 'бити жу́т, истаћи се жуто́м бојо́м'; II, 2.3.4; III, 3.7.1; III, 3.7.2.

зажүтити, зажүтїм 'учинити жути́м, обојити жуто́м бојо́м' II, 2.3.4; III, 3.7.1; III, 3.7.2.

ижүтети ијек. ижүтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. ижутити; дијал. ијек. ижућети) 'постати жу́т' II, 2.3.4; III, 3.1.

нажүтети ијек. нажүтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. нажутити; дијал. ијек. нажућети) 'постати жу́т' II, 2.3.4; III, 3.7.1.

нажүтити, нажүтїм 'учинити жути́м, обојити жуто́м бојо́м' II, 2.3.4; III, 3.7.1.

ожүтети ијек. ожүтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. ожутити; дијал. ијек. ожућети) 'постати жу́т' II, 2.3.4; III, 3.7.1; III, 3.7.2.

ожүтити, ожүтїм 'учинити жути́м, обојити жуто́м бојо́м' I, 2.8; II, 2.3.4; III, 3.7.1; III, 3.7.2.

пожүтети ијек. пожүтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. пожутити; дијал. ијек. пожућети) 'постати жу́т' II, 2.3.4; III, 3.7.1.

пожүтити, пожүтїм 'учинити жути́м, обојити жуто́м бојо́м' II, 2.3.4; III, 3.7.1.

ужүтети ијек. ужүтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. ужутити; дијал. ијек. ужућети) I. 'постати жу́т'; II. ~ се 'бити жу́т, добити жу́ту боју́' II, 2.3.4; III, 3.7.1.

ужүтити, ужүтїм I. 'учинити жути́м, обојити жуто́м бојо́м'; II. ~ се 'учинити се жути́м, обојити се жуто́м бојо́м' II, 2.3.4; III, 3.7.1.

забрөдјети, -дїм (дијал. ијек. забрећети) покр. в. забрећати II, 1.7.11.

забрећа́ти, -а̄м 'затруднети'

за́видети ијек. за́видјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. завидити; дијал. ијек. завиће́ти) II, 1.1.4, нап. 33; II, 1.1.13; III, 2.1; III, 2.2.3.

поза́видети ијек. поза́видјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. позавидити; дијал. ијек. позавиће́ти) II, 1.1.13; III, 2.1.

заглі́бити се, заглі́бїм се (некњ. ијек. заглибјети се; дијал. заглибљети се) II, 1.6.2.

за́днити, -їм (дијал. ијек. задњети) II, 1.6.2.

за́дноњети, за́днõнїм (ијек.) индив. в. заднити.

за́зрнити, -їм (некњ. ек. зазрнети ијек. зазрњети) II, 1.6.1; II, 3.6; III, 2.6.1.

зано́ктавити, -òктавїм и за́ноктавити, -їм покр. 'добити дугачке нокте' II, 2.4.29.

запрља́вети, -рља́вїм и за́прљавети, -їм (ек.) покр. 'закржљати' II, 2.4.27.

запурњавити се, *-урњави̋м се* и **запурњавити се**, *-ѝм се* 'зацрвенети се' 2.4.30.

затрӳднети ијек. **затрӳдњети** и **затрӳднети** ијек. **затрӳдњети**, *-нѝм* (некњ. ек. и ијек. затруднити) 'постати трудан' I, 2.4; I, 2.9.1; I, 2.13; II, 2.1.9; II, 2.1.20; III, 3.1; IV, 4.2.1.

затрӳднити, *затрӳднѝм* (некњ. ек. затруднети ијек. затрудњети) 'учинити трудним' II, 2.1.9.

истрӳднети ијек. *истрӳдњети* и *истрӳднети* ијек. *истрӳдњети*, *-нѝм* (некњ. ек. и ијек. иструднити) 'уморити се' II, 2.1.9; III, 3.1; III, 3.1.1.

истрӳднити, *ѝстрӳднѝм* 'донети на свет, родити' II, 2.1.9.

отрӳднети ијек. *отрӳдњети* и *отрӳднети* ијек. *отрӳдњети*, *-нѝм* (некњ. ек. и ијек. отруднити) 'постати трудан' II, 2.1.9; III, 3.1.1.

звиждати, *-дѝм* (некњ. ек. звиждети ијек. звиждјети; дијал. ијек. звижђети) I, 1.5; II, 1.7.11; III, 2.8; IV, 4.1.4.

звр̋ктати, *звр̋кћѝм* и *звр̋ктѝм* I, 1.5; II, 1.7.2; III, 2.7.1; IV, 4.1.4.

завр̋ктати, *завр̋кћѝм* и *завр̋ктѝм* II, 1.7.2.

звр̋ктети ијек. **звр̋ктјети**, *-тѝм* (некњ. ек. и ијек. зврктити) II, 1.7.2; III, 2.7.1.

здрав̋вити (се), *-вѝм (се)* (некњ. ек. здравети (се) ијек. здравјети (се); дијал. ијек. *здрављети (се)*) 'постајати здрав' II, 2.4.9.

ѝздравити, *-вѝм* (некњ. ек. издравети ијек. издравјети; дијал. ијек. издрављети) 1. 'постати здрав'; 2. 'учинити здравим' II, 2.4.9.

òздравити, *-вѝм* (некњ. ек. оздравети ијек. оздравјети; дијал. ијек. оздрављети) 1. 'постати здрав'; 2. 'учинити здравим' I, 2.1; I, 2.6.1; I, 2.8; II, 2.4.9; III, 3.8.2; III, 3.14.

онѝздравити, *-вѝм* (некњ. ек. онездравети ијек. онездравјети; дијал. ијек. онездрављети) 'постати нездрав' II, 2.4.9.

пòздравити, *-вѝм* (некњ. ек. поздравети ијек. поздравјети; дијал. ијек. поздрављети) 'прилично се опоравити' II, 2.4.9.

поòздравити, *-вѝм* (некњ. ек. пооздравети ијек. пооздравјети; дијал. ијек. пооздрављети) 'прилично се опоравити' II, 2.4.9.

прѝздравити, *-вѝм* (некњ. ек. прездравети ијек. прездравјети; дијал. ијек. прездрављети) 'прилично се опоравити' II, 2.4.9; II, 3.7.3.

приздравити, *-вѝм* (некњ. ек. приздравети ијек. приздравјети; дијал. ијек. приздрављети) 'прилично се опоравити' II, 2.4.9.

зелѝнети ијек. **зелѝњети**, *-нѝм* (некњ. ек. и ијек. зеленити) I. 'постајати зелен'; II. ~ се 'бити зелен, истицати се зеленом бојом' I, 2.5; I, 2.5.1; I, 2.6; I, 2.9.1; I, 2.11; II, 2.0.2; II, 2.3.5; III, 3.7.2.

зелѝнити, *зѝленѝм* (некњ. ек. зеленети ијек. зелењети) I. 'чинити зеленим, бојити зеленом бојом'; II. ~ се 'чинити се зеленим, бојити се зеленом бојом' I, 2.6; I, 2.9.2; I, 2.11; II, 2.0.2; II, 2.3.5; III, 3.7.2.

- зазелѐнети ијек. зазелѐњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. зазеленити) I. 'постати зелен'; II. ~ се 'постати зелен, истаћи се зеленом бојом' II, 2.3.5; III, 3.7.1; III, 3.7.2.
- зазелѐнити, зазелѐнїм (некњ. ек. зазеленети ијек. зазелењети) I. 'учинити зеленим, обојити зеленом бојом'; II. ~ се 'учинити се зеленим, обојити се зеленом бојом' II, 2.3.5; III, 3.7.1.
- назелѐнити, назелѐнїм (некњ. ек. назеленети ијек. назелењети) I. 'учинити зеленим, обојити зеленом бојом'; II. ~ се 'учинити се зеленим, обојити се зеленом бојом' II, 2.3.5; III, 3.17.
- оззелѐнети (се) ијек. оззелѐњети (се), -нїм (се) (некњ. ек. и ијек. оззеленити (се)) 'постати зелен' II, 2.0; II, 2.3.5; III, 3.7.1; III, 3.12.1.
- оззелѐнити, оззелѐнїм (некњ. ек. оззеленети ијек. оззелењети) I. 'учинити зеленим, обојити зеленом бојом'; II. ~ се 'учинити се зеленим, обојити се зеленом бојом' II, 2.3.5; III, 3.7.1; III, 3.12.1.
- поззелѐнети ијек. поззелѐњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. поззеленити) 'постати зелен' I, 2.7; II, 2.3.5; III, 3.8.1.
- поззелѐнити, поззелѐнїм (некњ. ек. поззеленети ијек. поззелењети) 'учинити зеленим, обојити зеленом бојом' II, 2.3.5; III, 3.8.1.
- прозелѐнети (се) ијек. прозелѐњети (се), -нїм (се) (некњ. ек. и ијек. прозеленити (се)) 'постати зелен, почети се зеленети' II, 2.3.5; III, 3.1.
- прозелѐнити, прозелѐнїм (некњ. ек. прозеленети ијек. прозелењети) I. 'учинити зеленим, обојити зеленом бојом'; II. ~ се 'учинити се зеленим, обојити се зеленом бојом' II, 2.3.5.
- уззелѐнети ијек. уззелѐњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. уззеленити) I. 'постати зелен, почети зеленети'; II. ~ се 'постати зелен' II, 2.3.5; III, 3.1.
- уззелѐнити, уззелѐнїм (некњ. ек. уззеленети ијек. уззелењети) I. 'учинити зеленим, обојити зеленом бојом'; II. ~ се 'учинити се зеленим, обојити се зеленом бојом' II, 2.3.5.
- зјáпити**, -їм (некњ. ек. зјапети) II, 1.6.0; II, 1.6.4; IV, 4.1.3.
- злогр́дити**, злòгр́дїм (некњ. ек. злогрдети ијек. злогрдјети; дијал. ијек. злогрђети) II, 2.1.4.1.
- дозлогр́дити, дòзлòгр́дїм (некњ. ек. дозлогрдети ијек. дозлогрдјети; дијал. ијек. дозлогрђети) II, 2.1.4.1.
- зòрити**, -їм (некњ. ек. зорети ијек. зорјети) покр. 'зрети' II, 1.6.0; II, 1.6.1; III, 2.6.2; IV, 4.1.3.
- дозòрити, -їм (некњ. ек. дозорети ијек. дозорјети) покр. 'дозрети' II, 1.6.1; II, 3.6.
- зрѐти**¹, зрѐм и зрїм (некњ. зријем) (ек. и ијек.) (р. пр. зрѐо, зрѐла ијек. зрїо, зрѐла; некњ. ијек. зрео) (некњ. ек. и ијек. зрити) 'сазревати' I, 2.5; II, 1.2.5; II, 1.2.7; III, 2.2.1; IV, 4.1.1.1.

- дòзрети¹, дòзрѐм и дòзрѝм (некњ. дозријем) (ек. и ијек.) (р. пр. дòзрео, дòзрела ијек. дòзрио, дòзрела; некњ. ијек. дозрео) (некњ. ек. и ијек. дозрити) II, 1.2.5.
- зàзрети¹, зàзрѐм и зàзрѝм (некњ. зазријем) (ек. и ијек.) (р. пр. зàзрео, зàзрела ијек. зàзрио, зàзрела; некњ. ијек. зазрео) (некњ. ек. и ијек. зазрити) II, 1.2.5.
- òзрети¹, òзрѐм и òзрѝм (некњ. озријем) (ек. и ијек.) (р. пр. òзрео, òзрела ијек. òзрио, òзрела; некњ. ијек. озрео) (некњ. ек. и ијек. озрити) II, 1.2.5.
- прѐзрети¹, прѐзрѐм и прѐзрѝм (некњ. презријем) (ек. и ијек.) (р. пр. прѐзрео, прѐзрела ијек. прѐзрио, прѐзрела; некњ. ијек. презрео) (ек. и ијек.) (некњ. ек. и ијек. презрити) II, 1.2.5.
- прѝзрети¹, прѝзрѐм и прѝзрѝм (некњ. призријем) (ек. и ијек.) (р. пр. прѝзрео, прѝзрела ијек. прѝзрио, прѝзрела; некњ. ијек. призрео) (некњ. ек. и ијек. призрити) II, 1.2.5.
- сàзрети¹, сàзрѐм и сàзрѝм (некњ. сазријем) (ек. и ијек.) (р. пр. сàзрео, сàзрела ијек. сàзрио, сàзрела; некњ. ијек. сазрео) (некњ. ек. и ијек. сазрити) II, 1.2.5.
- ўзрети¹, ўзрѐм и ўзрѝм (некњ. узријем) (ек. и ијек.) (р. пр. ўзрео, ўзрела ијек. ўзрио, ўзрела; некњ. ијек. узрео) (некњ. ек. и ијек. узрити) II, 1.2.5.
- зрѐти²**, зрѐм и ретко зрѝм (некњ. зријем) (ек. и ијек.) (р. пр. зрѐо, зрѐла ијек. зрѝо, зрѐла; некњ. ијек. зрео) (некњ. ек. и ијек. зрити) 'гледати' II, 1.2.6; II, 1.2.7; IV, 4.1.1.1.
- дòзрети², дòзрѐм и ретко дòзрѝм (некњ. дозријем) (ек. и ијек.) (р. пр. дòзрео, дòзрела ијек. дòзрио, дòзрела; некњ. ијек. дозрео) (некњ. ек. и ијек. дозрити) II, 1.2.6.
- зàзрети², зàзрѐм и ретко зàзрѝм (некњ. зазријем) (ек. и ијек.) (р. пр. зàзрео, зàзрела ијек. зàзрио, зàзрела; некњ. ијек. зазрео) (некњ. ек. и ијек. зазрити) II, 1.2.6.
- нàзрети, нàзрѐм и ретко нàзрѝм (некњ. назријем) (ек. и ијек.) (р. пр. нàзрео, нàзрела ијек. нàзрио, нàзрела; некњ. ијек. назрео) (некњ. ек. и ијек. озрити) II, 1.2.6; III, 2.2.1.
- надòзрети, надòзрѐм и надòзрѝм (некњ. надозријем) (ек. и ијек.) (р. пр. надòзрео, надòзрела ијек. надòзрио, надòзрела; некњ. ијек. надозрео) (некњ. ек. и ијек. надозрити) II, 1.2.6.
- обàзрети, обàзрѐм и ретко обàзрѝм (некњ. обазријем) (ек. и ијек.) (р. пр. обàзрео, обàзрела ијек. обàзрио, обàзрела; некњ. ијек. обазрео) (некњ. ек. и ијек. обазрити) II, 1.2.6.
- обòзрети, обòзрѐм и ретко обòзрѝм (некњ. обозријем) (ек. и ијек.) (р. пр. обòзрео, обòзрела ијек. обòзрио, обòзрела; некњ. ијек. обозрео) (некњ. ек. и ијек. обозрити) II, 1.2.6.
- òзрети², òзрѐм и ретко òзрѝм (некњ. озријем) (ек. и ијек.) (р. пр. òзрео, òзрела ијек. òзрио, òзрела; некњ. ијек. озрео) (некњ. ек. и ијек. озрити) II, 1.2.6.

- подòзрети, подòзрѐм и ретко подòзрїм (некњ. подозријем) (ек. и ијек.) (р. пр. подòзрео, подòзрела ијек. подòзрио, подòзрела; некњ. ијек. подозрео) (некњ. ек. и ијек. подозрити) II, 1.2.6.
- прѐзрети², прѐзрѐм и ретко прѐзрїм (некњ. презријем) (ек. и ијек.) (р. пр. прѐзрео, прѐзрела ијек. прѐзрио, прѐзрела; некњ. ијек. презрео) (некњ. ек. и ијек. презрити) II, 1.2.6.
- прòзрети, прòзрѐм и ретко прòзрїм (некњ. прозријем) (ек. и ијек.) (р. пр. прòзрео, прòзрела ијек. прòзрио, прòзрела; некњ. ијек. прозрео) (некњ. ек. и ијек. прозрити) II, 1.2.6.
- ўзрети², ўзрѐм и ретко ўзрїм (некњ. узријем) (ек. и ијек.) (р. пр. ўзрео, ўзрела ијек. ўзрио, ўзрела; некњ. ијек. узрео) (некњ. ек. и ијек. узрити) II, 1.2.6.
- зрикáвити**, зрикáвїм и зрїкавити, -їм покр. 'постајати зрикав, разроко гледати' II, 2.4.10.
- озрикáвити, озрїкáвїм и òзрикавити, -їм (ретко озрикáвети ијек. озрикáвјети, -їкáвїм и озрикáвети ијек. озрикáвјети, -вїм) покр. 'постати зрикав, разрок' II, 2.4.10.
- зўјати**, -їм (некњ. ек. и ијек. зүјити) I, 2.1.
- зўрити**, -їм (некњ. ек. зурети ијек. зурјети) II, 1.6.1; III, 2.6.1; IV, 4.1.3.
- извòлети** ијек. **извòљети**, -лїм (некњ. ек. и ијек. изволити) 'удостојити се, пристати' II, 1.1.14; III, 2.1; III, 2.2.1.
- саизвòлети ијек. саизвòљети, -лїм (некњ. ек. и ијек. саизволити) 'удостојити се, пристати' II, 1.1.14.
- соизвòлети ијек. соизвòљети, -лїм (некњ. ек. и ијек. соизволити) 'удостојити се, пристати' II, 1.1.14.
- јѐдрати**, -ãм и **јѐдрити**, -їм (некњ. ек. и ијек. једрети) 'постајати једар' II, 3.7.4.
- најѐдрати, -ãм и најѐдрити, -їм (некњ. ек. и ијек. наједрети) 'постати једар' II, 3.7.4.
- јѐздити**, -їм (некњ. ек. јездети ијек. јездјети; дијал. ијек. јежђети) II, 1.6.0; II, 1.6.1; III, 2.6.1; IV, 4.1.3.
- одјѐздити, -їм (некњ. ек. одјездети ијек. одјездјети; дијал. ијек. одјежђети) II, 1.6.1.
- појѐздити, -їм (некњ. ек. појездети ијек. појездјети; дијал. ијек. појежђети) II, 1.6.1.
- прејѐздити, -їм (некњ. ек. прејездети ијек. прејездјети; дијал. ијек. прејежђе-ти) II, 1.6.1.
- ујѐздити, -їм (некњ. ек. ујездети ијек. ујездјети; дијал. ијек. ујежђети) II, 1.6.1.
- јѐктати**, јѐкћѐм и јѐктїм II, 1.7.2; III, 2.7.2; IV, 4.1.4.
- зајѐктати, зајѐкћѐм и зајѐктїм II, 1.7.2; III, 2.7.2.

јѣктети ијек. **јѣктјети**, -тїм (некњ. ек. и ијек. јектити) II, 1.7.2.

зајѣктети ијек. зајѣктјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. зајектити) II, 1.7.2.

јўжнити, -їм 'постајати јужан, отопљавати' II, 2.5.4.

ојўжнити, -їм 'постати јужан, отоплити' II, 2.5.4; II, 3.7.3; III, 3.5.

кāsнити (кāsнити), кāsнїм (некњ. ек. каснети ијек. касњети; дијал. ијек. кашњети) 'постајати касан, стизати касно' I, 2.5; II, 2.5.2; III, 3.5; III, 3.6; IV, 4.2.4.

закāsнити (закāsнити), закāsнїм (некњ. ек. закаснети ијек. закасњети; дијал. ијек. закашњети) 'постати касан, стићи касно' I, 3.1; II, 2.5.2; II, 3.7.3; III, 3.5; III, 3.6; IV, 4.4.

ōкаснити (окāsнити), ōкаснїм (некњ. ек. окаснети ијек. окасњети; дијал. ијек. окашњети) 'постати касан, стићи касно' II, 2.5.2; II, 3.7.3; III, 3.6.

призакāsнити (призакāsнити), призакāsнїм (некњ. ек. приказаснети ијек. приказасњети; дијал. ијек. приказашњети) 'постати касан, стићи касно' II, 2.5.2.

прїкаснити (прїкаснити), прїкаснїм (некњ. ек. прикаснети ијек. прикасњети; дијал. ијек. прикашњети) 'постати касан, стићи касно' II, 2.5.2.

ўкаснити (укāsнити), ўкаснїм (некњ. ек. укаснети ијек. укасњети; дијал. ијек. укашњети) 'постати касан, стићи касно' II, 2.5.2.

кāmтити, -їм (некњ. ек. камтети ијек. камтјети; дијал. ијек. камћети) II, 1.6.2.

закāmтити, -їм (некњ. ек. закамтети ијек. закамтити; дијал. ијек. закамћети) II, 1.6.2.

килāvити, кйлāvїм и кїлāvити, -їм I. 1. 'чинити килавим'; 2. (некњ. ек. килавети ијек. килавјети) 'постајати килав'; II. ~ се 'тешко радити' I, 2.8; II, 2.4.28.

искилāvити, -їлāvїм и їскилавити, -їм I. 1. 'учинити килавим'; II. ~ се (некњ. ек. искилавети ијек. искилавјети) 'постати килав' II, 2.4.28; III, 3.16.

окилāvити, -їлāvїм и ōкилавити, -їм I. 1. 'учинити килавим'; 2. (некњ. ек. окилавети ијек. окилавјети) 'постати килав'; II. ~ се 1. 'постати килав'; 2. 'намучити се радећи' I, 2.8; II, 2.4.28; III, 3.16.

покилāvити, -їлāvїм и пōкилавити, -їм I. 'учинити килавим'; II. ~ се 1. (некњ. ек. покилавети ијек. покилавјети) 'постати килав (сви или многи)'; 2. 'намучити се радећи (сви или многи)' II, 2.4.28; III, 3.16.

кїпѣти ијек. **кїпјети**, -пїм (некњ. ек. и ијек. кипити; дијал. ијек. кипљети) I, 2.9.1; I, 2.13; II, 1.1.16; III, 2.1; III, 2.2.2.

докїпѣти ијек. докїпјети, -пїм (некњ. ек. и ијек. докипити; дијал. ијек. докипљети) II, 1.1.16; III, 2.2.1.

закїпѣти ијек. закїпјети, -пїм (некњ. ек. и ијек. закипити; дијал. ијек. закипљети) II, 1.1.16; III, 2.1; III, 2.2.1; III, 2.2.3.

искїпѣти ијек. искїпјети, -пїм (некњ. ек. и ијек. искипити; дијал. ијек. искипљети) I, 2.12; II, 1.1.16; III, 2.1; III, 2.2.3.

накіпѣти ијек. накіпјѣти, -пїм (некњ. ек. и ијек. накіпѣти; дијал. ијек. накіпљѣти) II, 1.1.16; III, 2.2.3. у нап.

откіпѣти ијек. откіпјѣти, -пїм (некњ. ек. и ијек. откіпѣти; дијал. ијек. откіпљѣти) II, 1.1.16; III, 2.2.1.

покіпѣти ијек. покіпјѣти, -пїм (некњ. ек. и ијек. покіпѣти; дијал. ијек. покіпљѣти) II, 1.1.16; III, 2.1.

прекіпѣти ијек. прекіпјѣти, -пїм (некњ. ек. и ијек. прекіпѣти; дијал. ијек. прекіпљѣти) II, 1.1.16; III, 2.1.

прокіпѣти ијек. прокіпјѣти, -пїм (некњ. ек. и ијек. прокіпѣти; дијал. ијек. прокіпљѣти) II, 1.1.16; III, 2.1.

ускіпѣти ијек. ускіпјѣти, -пїм (некњ. ек. и ијек. ускіпѣти; дијал. ијек. ускіпљѣти) II, 1.1.16.

кїптати, кїптїм и кїпћѣм II, 1.7.3.

кїптѣти ијек. **кїптјѣти**, -тїм (некњ. ек. и ијек. кїптѣти; дијал. ијек. кїпћѣти) II, 1.7.3; III, 2.1; III, 2.2.1.

докіпѣти ијек. докіпјѣти, -тїм (некњ. ек. и ијек. докіпѣти; дијал. ијек. докіпћѣти) II, 1.7.3; III, 2.1.

закїпѣти ијек. закїпјѣти, -тїм (некњ. ек. и ијек. закїпѣти; дијал. ијек. закїпћѣти) II, 1.7.3; III, 2.1.

ускіпѣти ијек. ускіпјѣти, -тїм (некњ. ек. и ијек. ускіпѣти; дијал. ијек. ускіпћѣти) II, 1.7.3; III, 2.1.

кїшити и **кїшити**, -ї (некњ. ијек. кїшјѣти) II, 1.6.2.

кїкїтати, кїкїћѣм (некњ. кїкїтим и кїкїтам) (некњ. ек. кїкїтѣти ијек. кїкїтјѣти; дијал. ијек. кїкїћѣти) II, 1.7.11; III, 2.8.

закїкїтати, закїкїћѣм (некњ. закїкїтим и закїкїтам) (некњ. ек. закїкїтѣти ијек. закїкїтјѣти; дијал. ијек. закїкїћѣти) II, 1.7.11.

покїкїтати, покїкїћѣм (некњ. покїкїтим и покїкїтам) (некњ. ек. покїкїтѣти ијек. покїкїтјѣти; дијал. ијек. покїкїћѣти) II, 1.7.11.

ускїкїтати, ускїкїћѣм (некњ. ускїкїтим и ускїкїтам) (некњ. ек. ускїкїтѣти ијек. ускїкїтјѣти; дијал. ијек. ускїкїћѣти) II, 1.7.11.

копнѣти ијек. **копњѣти**, -нїм (некњ. ек. и ијек. копнѣти) 'топити се, нестаети' II, 1.4.1; III, 2.1; III, 2.2.1; IV, 4.1.1.3.

копнѣти, копнїм (некњ. ек. копнѣти ијек. копњѣти) 'чинити да се нешто исто-пи, нестане' ↓ II, 1.4.1; IV, 4.1.1.3.

ископнѣти ијек. ископњѣти, -нїм (некњ. ек. и ијек. ископнѣти) 'истопити се, нестати' II, 1.4.1; III, 2.2.1.

ископнѣти, ископнїм (некњ. ек. ископнѣти ијек. ископњѣти) 'учинити да се нешто исто-пи, нестане' II, 1.4.1.

окопнѣти ијек. окопњѣти, -нїм (некњ. ек. и ијек. окопнѣти) 'отопити се, нестати' II, 1.4.1; II, 1.4.5.

- око̀пнити, о̀копнѝм (некњ. ек. окопнети ијек. окопњети) 'учинити да се нешто истопа, нестане' II, 1.4.1; II, 1.4.5; III, 2.1.
- отко̀пнети ијек. отко̀пњети, -нѝм (некњ. ек. и ијек. откопнити) 'отопити се, нестати' II, 1.4.1; III, 2.2.1.
- проко̀пнети ијек. проко̀пњети, -нѝм (некњ. ек. и ијек. прокопнити) 'отопити се, нестати' II, 1.4.1; III, 2.1.
- ско̀пнети ијек. ско̀пњети, -нѝм (некњ. ек. и ијек. скопнити) 'отопити се, нестати' II, 1.4.1; III, 2.1; III, 5.8.
- уко̀пнети ијек. уко̀пњети, -нѝм (некњ. ек. и ијек. укопнити) 'отопити се, нестати' II, 1.4.1; III, 2.1.
- кору̀вати (се), ко̀рваѝм (се) и ко̀равити (се), -ѝм (се)** (некњ. ек. коравети ијек. коравјети) 'постајати корав' II, 2.4.11; III, 3.5.
- закору̀вати (се), -о̀рваѝм (се) и закоравити (се), -ѝм (се) (некњ. ек. закоравети ијек. закоравјети) 'постати корав' II, 2.4.11.
- окору̀вати (се), -о̀раѝм (се) и окоравити (се), -ѝм (се) (некњ. ек. окоравети ијек. окоравјети) 'постати корав' II, 2.4.11; III, 3.6.
- кору̀рети се** ијек. ко̀рјети се (ређе) и (ек. и ијек.) ко̀рити се, -рѝм се 'добити кору' II, 1.4.2, IV, 4.1.1.3.
- закору̀рети се ијек. зако̀рјети се, -рѝм се (некњ. ек. и ијек. закорити се) 'добити кору' II, 1.4.2.
- око̀рети (се) ијек. око̀рјети (се), -рѝм (се) (некњ. ек. и ијек. окорити (се)) 'добити кору' I, 2.4; I, 2.5.1; I, 2.7; I, 2.8; I, 2.9.1; II, 1.4.2; II, 1.4.5.
- око̀рити, -ѝм 'учинити да нешто добије кору' II, 1.4.2; II, 1.4.5.
- ско̀рети (се) ијек. ско̀рјети (се), -рѝм (се) (ређе) и (ек. и ијек.) ско̀рити (се), -ѝм (се) 'добити кору' II, 1.4.2.
- ско̀рити, -ѝм 'учинити да нешто добије кору' II, 1.4.2.
- кору̀ити, -ѝм** (некњ. ек. корети ијек. корјети) 'чинити прекор, грдити' ↓ II, 1.6.0; II, 1.6.5.
- преко̀рити, -ѝм (некњ. ек. прекорети ијек. прекорјети) 'учинити прекор' ↓ II, 1.6.5; III, 2.6.1; III, 2.6.2; IV, 4.1.3.
- уко̀рити, -ѝм (некњ. ек. укорети ијек. укорјети) 'учинити прекор' ↓ II, 1.6.5.
- кору̀вати, кр̀ваѝм и кр̀равити, -ѝм** I. 1. 'чинити кравим'; 2. 'губити крв, постајати крав'; II. ~ се 1. 'постајати крав'; 2. 'борити се, тући се' I, 2.6; II, 2.4.12.
- закору̀вати, -р̀ваѝм и закрравити, -ѝм I. 1. 'учинити кравим'; 2. (и закру̀вавети ијек. закру̀равјети, -р̀ваѝм и закрравети ијек. закру̀равјети, -вѝм) 'постати крав'; II. ~ се (и закру̀вавети ијек. закру̀равјети, -р̀ваѝм и закрравети ијек. закру̀равјети, -вѝм) 'постати крав' II, 2.4.12; III, 3.8.3 III, 3.8.3.
- искору̀вати, -р̀ваѝм и йскравити, -ѝм I. 1. 'учинити кравим'; 2. 'постати крав'; II. ~ се 1. 'учинити себе кравим'; 2. 'постати крав'; 3. 'потући се, посвађати се' II, 2.4.12.

- окрва́вити, -рва́вѣм и òкрвавити, -ѣм I. 'учинити крвавим'; II. ~ се I. 'учинити себе крвавим'; 2. 'постати крвав' II, 2.4.12.
- покрва́вити, -рва́вѣм и по̀крвавити, -ѣм I. 'учинити крвавим'; II. ~ се I. 'учинити себе крвавим'; 2. 'постати крвав'; 3. 'погуће се, посвађати се' II, 2.4.12.
- поткрва́вити се, -рва́вѣм се и по̀ткрвавити се, -ѣм се 'постати крвав' II, 2.4.12.
- прекрва́вити (се), -рва́вѣм се и прèкрвавити (се), -ѣм (се) 'постати крвав, облили се крвљу' II, 2.4.12.
- прокрва́вити, -рва́вѣм и прòкрвавити, -ѣм I. 1. 'учинити крвавим'; 2. 'постати крвав'; II. ~ се I. 1. 'учинити себе крвавим'; 2. 'постати крвав' II, 2.4.12.
- раскрва́вити, -рва́вѣм и ра̀скрвавити, -ѣм I. 'учинити крвавим'; II. ~ се 'постати крвав' II, 2.4.12.
- укрва́вити, -рва́вѣм и у̀крвавити, -ѣм I. 'учинити крвавим'; II. ~ се 'постати крвав' II, 2.4.12.
- кржља́вити**, кржља́вѣм и кржља́вити, -ѣм I. 'чинити кржљавим'; 2. (и кржља́вети ијек. кржља́вјети, кржља́вѣм и кржља́вети ијек. кржља́вјети, -вѣм) 'постајати кржљав' I, 2.6.1; I, 2.10; II, 2.4.13; III, 3.5; III, 3.8.3.
- закржља́вити, -ржља́вѣм и за̀кржљавити, -ѣм I. 'учинити кржљавим'; 2. (и закржља́вети ијек. закржља́вјети, -ржља́вѣм и за̀кржљавити ијек. за̀кржљавјети, -вѣм) 'постати кржљав' I, 2.10; II, 2.4.13; III, 3.5 III, 3.8.3.
- окржља́вити, -ржља́вѣм и òкржљавити, -ѣм I. 'учинити кржљавим'; 2. (и окржља́вети ијек. окржља́вјети, -ржља́вѣм и òкржљавити ијек. òкржљавјети, -вѣм) 'постати кржљав' II, 2.4.13; III, 3.3; III, 3.8.3.
- кру́пнити**, -ѣм (кру́пнети ијек. кру́пњети, -нѣм) 'постајати крупан' II, 2.5.3.
- окру́пнити (се), -нѣм (се) (окру́пнети (се) ијек. окру́пњети (се), -нѣм (се)) 'постати крупан' II, 2.5.3.
- раскру́пнити се, -нѣм се (раскру́пнети се ијек. раскру́пњети се, -нѣм се) 'постати крупан' II, 2.5.3.
- укру́пнити, у̀кру́пнѣм I. 'учинити крупним'; II. ~ се (укру́пнети се ијек. укру́пњети се, -нѣм се) 'постати крупан' II, 2.5.3.
- кру́тити**, кру́тѣм I. 'чинити крутим'; II. ~ се 'постајати крут' II. 2.5.4.
- закру́тити (се), за̀кру́тѣм (се) 'постати крут' II, 2.5.4.
- окру́тити, òкру́тѣм I. 1. 'чинити крутим'; 2. (ретко окру́тети ијек. окру́тјети, -тѣм) 'постати крут'; II. ~ се 'постати крут' II, 2.5.4; III, 3.8.2; III, 3.9.
- кудра́вити**, кудра́вѣм и ку̀дравити, -ѣм I. 'чинити кудравим'; II. ~ се 'постајати кудрав' II, 2.4.28.
- закудра́вити, -удра́вѣм и за̀кудравити, -ѣм I. 1. 'учинити кудравим'; 2. 'постати кудрав' II, 2.4.28; III, 3.13.
- искудра́вити се, -удра́вѣм се и ѣскудравити се, -ѣм се 'постати кудрав' II, 2.4.28.

- накудрáвити, -у́дрáвїм и накудравити, -їм I. 'учинити кудравим'; II. ~ се 'учинити се кудравим' II, 2.4.28; III, 3.17.
- лаба́вити**, лаба́вїм и ла́бавити, -їм (некњ. ек. лабавети ијек. лабавјети) I. 1. 'чинити лабавим'; 2. 'постајати лабав'; II. ~ се 'постајати лабав' I, 2.6.1; I, 2.9.2; I, 2.10; II, 2.4.14; III, 3.15.
- олаба́вити, -а́ба́вїм и олабавити, -їм I. 1. 'учинити лабавим'; 2. (ретко олаба́вети ијек. олаба́вјети, -а́ба́вїм и олабавети ијек. олабавјети, -вїм) 'постати лабав'; II. ~ се (ретко олаба́вети ијек. олаба́вјети, -а́ба́вїм и олабавети ијек. олабавјети, -вїм) 'постати лабав' I, 2.7; I, 2.8; I, 2.10; I, 2.12; II, 2.4.14; III, 3.9; III, 3.15.
- разлаба́вити, -а́ба́вїм и ра́злабавити, -їм (некњ. ек. разлабавети ијек. разлаба́вјети) I. 'учинити лабавим'; II. ~ се 'постати лабав' II, 2.4.14; III, 3.16.
- лаш́тити се**, -їм се (некњ. ек. лаштети се ијек. лаштјети се) 'сијати се' II, 1.6.0; II, 1.6.1; III, 2.6.2; IV, 4.1.3
- ле́бдети** ијек. ле́бдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. лебдити) I, 2.1; I, 2.5; I, 2.6; II, 1.1.17; III, 2.1; III, 2.2.1; IV, 4.1.
- доле́бдети ијек. доле́бдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. долебдити) II, 1.1.17; III, 2.1.
- зале́бдети ијек. зале́бдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. залебдити) II, 1.1.17; III, 2.2.1.
- изле́бдети ијек. изле́бдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. излебдити) II, 1.1.17.
- одле́бдети ијек. одле́бдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. одлебдити) II, 1.1.17; III, 2.1.
- проле́бдети ијек. проле́бдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. пролебдити) II, 1.1.17; III, 2.1.
- узле́бдети ијек. узле́бдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. узлебдити) II, 1.1.17; III, 2.1.
- уле́бдети ијек. уле́бдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. улебдити) II, 1.1.17.
- ледѐнити (се)**, -їм (се) 'постајати леден' II, 2.5.5.
- обле́дѐнити (се), -їм (се) 'постати леден' II, 2.5.5; III, 3.8.3.
- оле́дѐнити, -їм I. 1. 'постати леден'; 2. 'учинити леденим'; II. ~ се 'постати леден' II, 2.5.5; III, 3.8.3.
- ле́тети** ијек. ле́тјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. летити; дијал. ијек. лећети; летјео) I, 1.2.3; I, 2.1; нап. 11; I, 2.4; I, 2.5; I, 2.5.1; I, 2.6; I, 2.10; I, 3.0; II, 1.1.18; III, 2.1; III, 2.2.3; IV, 4.0; IV, 4.1.1.1; IV, 4.1.1.4.
- доле́тети ијек. доле́тјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. долетити; дијал. ијек. долећети; долетјео) II, 1.1.18; III, 2.1; III, 2.2.3.
- зале́тети ијек. зале́тјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. залетити; дијал. ијек. залећети; залетјео) II, 1.1.18; III, 2.1; III, 2.2.3.
- изле́тети ијек. изле́тјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. излетити; дијал. ијек. излећети; излетјео) II, 1.1.18; III, 2.1; III, 2.2.3.

- надлѐтети ијек. надлѐтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. надлетити; дијал. ијек. надлећети; надлетјео) II, 1.1.18; III, 2.1; III, 2.2.3; IV, 4.1.
- налѐтети ијек. налѐтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. налетити; дијал. ијек. налећети; налетјео) II, 1.1.18; III, 2.1; III, 2.2.3.
- низлѐтети ијек. низлѐтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. низлетити; дијал. ијек. низлећети; низлетјео) II, 1.1.18; III, 2.1.
- нисполѐтети, -тїм (ек.) (некњ. нисполетити) II, 1.1.18; III, 2.1.
- облѐтети ијек. облѐтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. облетити; дијал. ијек. облећети; облетјео) II, 1.1.18; III, 2.2.3.
- одалѐтети ијек. одалѐтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. одалетити; дијал. ијек. одалећети; одалетјео) II, 1.1.18; III, 2.1.
- одлѐтети ијек. одлѐтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. одлетити; дијал. ијек. одлећети; одлетјео) II, 1.1.18; III, 2.1; III, 2.2.3.
- подлѐтети ијек. подлѐтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. подлетити; дијал. ијек. подлећети; подлетјео) II, 1.1.18; III, 2.1.
- полѐтети ијек. полѐтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. полетити; дијал. ијек. полећети; полетјео) II, 1.1.18; III, 2.1.
- прелѐтети ијек. прелѐтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. прелетити; дијал. ијек. прелећети; прелетјео) II, 1.1.18; III, 2.1.
- прилѐтети ијек. прилѐтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. прилетити; дијал. ијек. прилећети; прилетјео) II, 1.1.18; III, 2.1.
- пролѐтети ијек. пролѐтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. пролетити; дијал. ијек. пролећети; пролетјео) II, 1.1.18; III, 2.1.
- разлѐтети ијек. разлѐтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. разлетити; дијал. ијек. разлећети; разлетјео) II, 1.1.18; III, 2.1.
- салѐтети ијек. салѐтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. салетити; дијал. ијек. салећети; салетјео) II, 1.1.18; III, 2.1.
- слѐтети ијек. слѐтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. слетити; дијал. ијек. слећети; слетјео) II, 1.1.18; III, 2.1.
- узлѐтети ијек. узлѐтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. узлетити; дијал. ијек. узлећети; узлетјео) II, 1.1.18; III, 2.1.
- улѐтети ијек. улѐтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. улетити; дијал. ијек. улећети; улетјео) II, 1.1.18; III, 2.1.

лїбити се, лїбїм се (дијал. ијек. либљети се) II, 1.6.2.

лїптати, лїпћѐм и лїптїм (лїптети ијек. лїптјети и (ек. и ијек.) лїптити, -тїм) II, 1.7.4; III, 2.7.1.

залїптати, залїпћѐм и залїптїм (залїптети ијек. залїптјети и (ек. и ијек.) залїптити, -тїм) II, 1.7.4.

излїптати, излїпћѐм и излїптїм (излїптети ијек. излїптјети и (ек. и ијек.) излїптити, -тїм) II, 1.7.4.

крволїптати, крвѐлїпћѐм и крволїптїм (крволїптети ијек. крволїптјети и (ек. и ијек.) крволїптити, -тїм) II, 1.7.4.

лудети ијек. **лудјети**, -дїм (некњ. ек. и ијек. лудити; дијал. ијек. луђети) 'постајати луд' I, 2.5; I, 2.6.1; I, 2.8; I, 2.9.1; II, 2.2.6.

лудити, лудїм I. 'чинити лудим'; II. ~ се 'правити се луд, лудирати се' II, 2.2.6.

залудети ијек. залудјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. залудити; дијал. ијек. залуђети) 'постати луд' I, 2.9.1; II, 2.2.6; III, 3.11.1.

залудити, залудїм (залудети ијек. залудјети, -дїм) (дијал. ијек. залуђети) I. 'учинити лудим'; II. ~ се 'изгубити разум; јако се заљубити (уз. повр.)' I, 2.6.1; I, 2.9.1; II, 2.2.6; III, 3.11.1; IV, 4.2.2.

излудети ијек. излудјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. излудити; дијал. ијек. излуђети) 'постати луд' II, 2.2.6; III, 3.7.1.

излудити, излудїм (излудети ијек. излудјети, -дїм) (дијал. ијек. излуђети) I. 'учинити лудим'; II. ~ се 'непромишљено учинити нешто, преварити се' II, 2.2.6; III, 3.7.1.

налудити, налудїм (налудети ијек. налудјети, -дїм) (дијал. ијек. налуђети) покр. I. 'назвати лудим'; II. ~ се 'налудовати се' II, 2.2.6;

полудети ијек. полудјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. полудити; дијал. ијек. полуђети) 'постати луд' I, 2.9.1; II, 2.2.6; III, 3.1.

полудити, полудїм (полудети ијек. полудјети, -дїм) (дијал. ијек. полуђети) 'учинити лудим' II, 2.2.6.

разлудити, разлудїм (разлудети ијек. разлудјети, -дїм) (дијал. ијек. разлуђети) I. 'учинити лудим'; II. ~ се 'почети лудовати' II, 2.2.6.

слудити, слудїм (слудети ијек. слудјети, -дїм) (дијал. ијек. слуђети) I. 'учинити лудим'; II. ~ се 'постати луд, изгубити разум' II, 2.2.6.

узлудети ијек. узлудјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. узлудити; дијал. ијек. узлуђети) I. 'постати луд'; II. ~ се ↓ 'постати луд' II, 2.2.6; III, 3.1.

љигавити, лїгавїм и **љїгавити**, -їм I. 1. 'чинити лїгавим'; 2. 'постајати лїгав'; II. ~ 'постајати лїгав' II, 2.4.28.

ољигавити, -їгавїм и ољигавити, -їм 'почети лїгавити, постати лїгав' II, 2.4.28.

маљавити, маљавїм и **мљавити**, -їм 'постајати маљав' II, 2.4.29; III, 3.5.

омаљавити, -аљавїм и омаљавити, -їм 'постати маљав' II, 2.4.29; III, 3.5.

маторити и **маторити**, -їм 'постајати матор' I, 2.8; II, 2.1.10; II, 2.1.20; III, 3.5; IV, 4.2.4.

заматорити и заматорити, -їм (заматорети ијек. заматорети и заматорети ијек. заматорјети, -рїм) 'постати матор' II, 2.1.10; III, 3.2.1; III, 3.5.

оматорити и омааторити, -їм (оматорети ијек. омааторети и омааторјети ијек. омааторјети, -рїм) 'постати матор' I, 2.8; II, 2.1.10; II, 3.7.1.6; III, 3.3; III, 3.3.1; IV, 4.4.

метиљавити (се), метиљавїм (се) и **метиљавити (се)**, -їм (се) 'постајати метиљав, обелевати од метиља' II, 2.4.28.

ометиља̀вити, -иља̀вѝм и ометѝљавити, -ѝм I. 1. 'постати метиљав, оболети од метиља'; 2. 'учинити метиљавим'; II. ~ се 'постати метиљав, оболети од метиља' II, 2.4.28; III, 3.3.1; III, 3.15.

пометиља̀вити се, -иља̀вѝм се и пометѝљавити се, -ѝм се 'постати метиљав, оболети од метиља' II, 2.4.28.

ми́ждати, -ѝм II, 1.7.2, нап. 92; III, 2.7.2.

замѝждати, -ѝм II, 1.7.2, нап. 92; III, 2.7.2.

ми́ждети ијек. **ми́ждјети**, -дѝм (некњ. ек. и ијек. миждити; дијал. ијек. миждѝети) 'ромињати, пиштати' II, 1.7.2, нап. 92.

замѝждети ијек. замѝждјети, -дѝм (некњ. ек. и ијек. замиждити; дијал. ијек. замиждѝети) II, 1.7.2, нап. 92.

ми́лети ијек. **ми́љети**, -лѝм (некњ. ек. и ијек. милити; дијал. ијек. миљити, миљео) I, 2.5; I, 2.10; II, 1.1.19; III, 2.2.4; III, 2.3.3.

гмиљети ијек. гмиљѝети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. гмилити; дијал. ијек. гмиљити, гмиљео) покр. II, 1.1.19, нап. 49; III, 2.2.4.

домѝлети ијек. домѝљѝети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. домилити; дијал. ијек. домилѝити, домилѝео) II, 1.1.19; III, 2.1; III, 2.2.1.

замѝлети ијек. замѝљѝети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. замилити; дијал. ијек. замилѝити, замилѝео) II, 1.1.19; III, 2.1; III, 2.2.1.

изгмиљети ијек. изгмиљѝети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. изгмилити; дијал. ијек. изгмиљити, изгмиљео) покр. II, 1.1.19, нап. 49.

измиљети ијек. измиљѝети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. измилити; дијал. ијек. измиљити, измиљео) II, 1.1.19; III, 2.1; III, 2.2.1.

намѝлети ијек. намѝљѝети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. намилити; дијал. ијек. намилѝити, намилѝео) II, 1.1.19; III, 2.2.1.

одмиљети ијек. одмиљѝети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. одмилити; дијал. ијек. одмиљити, одмиљео) II, 1.1.19; III, 2.1; III, 2.2.3; III, 2.3.3.

погмиљети ијек. погмиљѝети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. погмилити; дијал. ијек. погмиљити, погмиљео) покр. II, 1.1.19, нап. 49.

помѝлети ијек. помѝљѝети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. помилити; дијал. ијек. помилѝити, помилѝео) II, 1.1.19; III, 2.3.3.

прогмиљети ијек. прогмиљѝети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. прогмилити; дијал. ијек. прогмиљити, прогмиљео) покр. II, 1.1.19, нап. 49.

промиљети ијек. промиљѝети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. промилити; дијал. ијек. промиљити, промиљео) II, 1.1.19; III, 2.1.

размиљети ијек. размиљѝети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. размилити; дијал. ијек. размилѝити, размилѝео) II, 1.1.19; III, 2.1.

смиљети ијек. смиљѝети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. смилити; дијал. ијек. смиљити, смиљео) II, 1.1.19; III, 2.1.

узмиљети ијек. узмиљѝети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. узмилити; дијал. ијек. узмиљити, узмиљео) II, 1.1.19; III, 2.1.

- умілети іјек. умі́лети, -лї́м (некњ. ек. и іјек. умилити; дијал. іјек. умилџи-ти, умилџео) II, 1.1.19; III, 2.1.
- хмілети іјек. хмі́лети, -лї́м (некњ. ек. и іјек. хмилити; дијал. іјек. хмилџи-ти, хмилџео) покр. II, 1.1.19, нап. 49.
- мї́лити**, -ї́м I. 1. 'чинити милім'; 2. 'постати мио'; II. ~ се 'бити мио; допадати се; свиђати се' II, 2.2.7; III, 3.16.
- замилити, -ї́м (некњ. замилети іјек. зами́лети) I. 'заволети'; II. ~ се 'заволети се' II, 2.2.7.
- обнџмилети іјек. обнџми́лети и (ек. и іјек.) обнџмилити, -лї́м 'постати не-мио' II, 2.2.7.
- одмилити, -лї́м 'постати немио' II, 2.2.7.
- однџмилети іјек. однџми́лети и (ек. и іјек.) однџмилити, -лї́м 'постати не-мио' II, 2.2.7; III, 3.7.4.
- однџмилити, однџмилї́м (некњ. однемилети іјек. однемі́лети) 'учинити немили́м' II, 2.2.7; III, 3.7.4.
- омилети іјек. омі́лети и (ек. и іјек.) омилити, -лї́м 'постати мио' I, 2.11; II, 2.2.7; III, 3.12.5;
- омилити, омилї́м (некњ. омилети іјек. омі́лети) 'учинити милім' I, 2.11; II, 2.2.7; III, 3.12.5; IV, 4.2.2
- онџмилети іјек. онџми́лети и (ек. и іјек.) онџмилити, -лї́м 'постати немио' II, 2.2.7; III, 3.1; III, 3.8.1.
- онџмилити, онџмилї́м (некњ. онемилети іјек. онемі́лети) 'учинити немили́м' II, 2.2.7; III, 3.8.1.
- смїлети (се) іјек. смі́лети (се) (ређе) и (ек. и іјек.) смїлити (се), -лї́м (се) 'постати мио некоме; сажалити се' II, 2.2.7.
- ўмилети се іјек. ўми́лети се и (ек. и іјек.) ўмилити се, -лї́м се 'постати мио некоме, ўћи у вољу некоме' II, 2.2.7.
- ўмилити, ўмилї́м (некњ. ўмилети іјек. ўми́лети) 'учинити милім' I, 2.11; II, 2.2.7.
- мї́слити**, -ї́м (дијал. [ек. мислети] іјек. мишлџети) I, 2.1; I, 3.0; II, 1.6.0; II, 1.6.2; III, 2.6.1.
- пџмислити, -ї́м (дијал. [ек. помислети] іјек. помишлџети) II, 1.6.2.
- ўмислити, -ї́м (дијал. [ек. умислети] іјек. умишлџети) II, 1.6.2.
- млїтáвити**, млїтáвї́м и **млїтáвити**, -ї́м (некњ. ек. млитавети іјек. млитавјети) I. 1. 'чинити млитавім'; 2. 'постајати млитав'; II. ~ се 'постајати млитав' II, 2.4.15; III, 3.5; III, 3.14.
- замлїтáвити, -їтáвї́м и зámлїтáвити, -ї́м (некњ. ек. замлїтавети іјек. замлїтавјети) 'постати млитав' II, 2.4.15; III, 3.5.
- омлїтáвити, -їтáвї́м и џмлїтáвити, -ї́м I. 1. 'учинити млитавім'; 2. (ретко омлїтáвети іјек. омлїтáвјети, -їтáвї́м и џмлїтáвети іјек. џмлїтáвјети, -ї́м) 'постати млитав'; II. ~ се 'постати млитав' I, 2.12; II, 2.4.15; III, 3.8.2; III, 3.8.3.

- размлитáвити, -йтáвїм и рáзмлитавити, -їм (некњ. ек. размлитавети ијек. размлитавјети) I. 'учинити млитавим'; II. ~ се 'постати млитав' II, 2.4.15; III, 3.16.
- умлитáвити, -йтáвїм и ўмлитавити, -їм (некњ. ек. умлитавети ијек. умлитавјети) I. 'учинити млитавим'; II. ~ се 'постати млитав' II, 2.4.15; III, 3.16.
- млохáвити**, млòхáвїм и млòхавити, -їм (некњ. ек. млохавети ијек. млохавјети) I. 'чинити млохавим'; 2. 'постајати млохав' I, 2.10; II, 2.4.16; III, 3.5 III, 3.8.2.
- омлохáвити, -òхáвїм и òмлохавити, -їм I. 'учинити млохавим'; 2. (ретко омлохáвети ијек. омлохáвјети, -òхáвїм и òмлохавети ијек. òмлохавјети, -вїм) 'постати млохав' I, 2.8; I, 2.10; II, 2.4.16; III, 3.8.3; III, 3.13.
- размлохáвити, -òхáвїм и рáзмлохавити, -їм (некњ. ек. размлохавети ијек. размлохавјети) I. 'учинити млохавим'; II. ~ се 'постати млохав' II, 2.4.16; III, 3.16.
- мршáвити**, мршáвїм и мршавити, -їм I. (мршáвети ијек. мршáвјети, мршáвїм и мршавети ијек. мршавјети, -вїм) 'постајати мршав'; 2. 'чинити мршавим' I, 2.9.2; II, 2.4.17; II, 2.4.32; III, 3.11; III, 3.13.
- измршáвити, -ршáвїм и їзмршавити, -їм (измршáвети ијек. измршáвјети, -ршáвїм и їзмршавети ијек. їзмршавјети, -вїм) 'постати мршав' II, 2.4.17; III, 3.3; III, 3.11; III, 3.13.
- омршáвити, -ршáвїм и òмршавити, -їм I. (омршáвети ијек. омршáвјети, -ршáвїм и òмршавети ијек. òмршавјети, -вїм) 'постати мршав'; 2. 'учинити мршавим' I, 2.6; I, 2.8; I, 2.12; I, 2.13; II, 2.4.17; III, 3.3; III, 3.11.1; IV, 4.4.
- смршáвити, -ршáвїм и смршавити, -їм (ретко смршáвети ијек. смршáвјети, смршáвїм и смршавети ијек. смршавјети, -вїм) 'постати мршав' II, 2.4.17.
- мòдрети**, -рїм (ек. и ијек.) (некњ. модрити) I. 'постајати модар'; II. ~ се 'бити модар, истицати се модрином' I, 2.6; I, 2.8; I, 2.9.1; II, 2.3.6; III, 3.7.4; IV, 4.2.3.
- мòдрити**, мòдрїм (некњ. ек. и ијек. модрети) I. 'чинити модрим'; II. ~ се 'бојити се у модро' I, 2.6; I, 2.8; II, 2.3.6; III, 3.7.4.
- замòдрети, -рїм (ек. и ијек.) (некњ. замодрити) I. 'постати модар'; II. ~ се ↓ 'постати модар, истаћи се модрином' II, 2.3.6; III, 3.1.1; III, 3.9
- замòдрити, зáмодрїм (некњ. ек. и ијек. замодрети) 'учинити модрим' II, 2.3.6; III, 3.9.
- измòдрити, їзмодрїм (некњ. ек. и ијек. измодрети) 'учинити модрим' II, 2.3.6; III, 3.17.
- омòдрети, -рїм (ек. и ијек.) (некњ. оmodрити) 'постати модар' II, 2.3.6; III, 3.7.1.

- омодрити, оmodрїм (некњ. ек. и ијек. оmodрети) I. 'учинити modрим'; II. ~ се 'учинити се modрим, обојити се у modро' II, 2.3.6; III, 3.7.1.
- помодрети, -рїм (ек. и ијек.) (некњ. помодрити) 'постати modар' II, 2.3.6; III, 3.7.1.
- помодрити, помодрїм (некњ. ек. и ијек. проmodрети) 'учинити modрим' II, 2.3.6; III, 3.7.1.
- преmodрети, -рїм (ек. и ијек.) (некњ. преmodрити) 'постати modар' II, 2.3.6; III, 3.1.
- проmodрети, продmodрїм (некњ. ек. и ијек. проmodрети) 'учинити modрим' II, 2.3.6.
- мрзети** ијек. **мрзјети** и **мрзити**, -зїм (некњ. ек. мрзити) I, 2.5.1; I, 2.6.1; II, 1.3.2; II, 1.3.4; III, 2.5; IV, 4.1.1.2.
- замрзети ијек. замрзјети и замрзити, -зїм (некњ. ек. замрзити) II, 1.3.2; III, 2.5.
- намрзети ијек. намрзјети и намрзити, -зїм (некњ. ек. намрзити) II, 1.3.2; III, 2.5.
- омрзети ијек. омрзјети и омрзити, -зїм (некњ. ек. омрзити) II, 1.3.2; III, 2.5.
- помрзети ијек. помрзјети и помрзити, -зїм (некњ. ек. помрзити) II, 1.3.2.
- мутавити**, мутāvїм и мўтавити, -їм (мутавети ијек. мутāvјети, мутāvїм и мўтавети ијек. мўтавјети, -вїм) 'постајати мутав' II, 2.4.18.
- замутавити, -ўтāvїм и замутавити, -їм (замутавети ијек. замутāvјети, -ўтāvїм и замутавети ијек. замутавјети, -вїм) 'постати мутав' II, 2.4.18; III, 3.5.
- омутавити, -ўтāvїм и оmutавитим, -їм (омутавети ијек. оmutāvјети, -ўтāvїм и оmutавети ијек. оmutавјети, -вїм) 'постати мутав' II, 2.4.18; III, 3.5; III, 3.11.
- навидети** ијек. **навидјети**, -дїм (некњ. ек. и ијек. навидити; дијал. ијек. навиђети) 'мрзети; завидети' II, 1.1.4, нап. 33; II, 1.1.20; III, 2.1; III, 2.2.3.
- ненавидети ијек. ненавидјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. ненавидити; дијал. ијек. ненавиђети) 'мрзети; завидети' II, 1.1.20; III, 2.1; III, 2.2.3.
- немети** ијек. **нијемјети**, -мїм (некњ. ек. немити ијек. нијемити; дијал. ијек. нијемљети) 'постајати нем' I, 2.9.1; II, 2.1.12; II, 2.1.20; III, 3.1.1; III, 3.2; IV, 4.2.1; IV, 4.2.7.
- немити**, нēmїм ијек. **нијемити**, нїјемїм 'чинити немим' ↓ II, 2.1.11.
- занемети ијек. занијемјети, -мїм (некњ. ек. занемити ијек. занијемити; дијал. ијек. занијемљети) 'постати нем' ↓ I, 2.9.1; I, 2.13; II, 2.1.11; III, 3.7.1; III, 3.7.2.
- занемити, занēmїм ијек. занијемити, занїјемїм 'учинити немим' II, 2.1.11; III, 3.7.1; III, 3.7.2.
- обнемети ијек. обнијемјети, -мїм (некњ. ек. обнемити ијек. обнијемити; дијал. ијек. обнијемљети) 'постати нем' ↓ II, 2.1.11; III, 3.1; III, 3.7.2.

- обнѐмити, обнѐмѝм ијек. обнијѐмити, обнијѐмѝм 'учинити немим' II, 2.1.11; III, 3.7.2.
- однѐмети ијек. однијѐмјети, -мѝм (некњ. ек. однемити ијек. однијѐмити; дијал. ијек. однијѐмљети) 'престати бити нем, проговорити' ↓ II, 2.1.11; III, 3.5.
- онѐмети ијек. онијѐмјети, -мѝм (некњ. ек. онемити ијек. онијѐмити; дијал. ијек. онијѐмљети) 'постати нем' ↓ I, 2.8; I, 2.9.1; II, 2.1.11; III, 3.7.4; III, 3.7.5.
- онѐмити, онѐмѝм ијек. онијѐмити, онѝмѝм (некњ. ек. онемети ијек. онијѐмјети; дијал. ијек. онијѐмљети) 'учинити немим' I, 2.8; II, 2.1.11; III, 3.7.4; III, 3.7.5.
- обабити**, -ѝм (некњ. ек. оабети ијек. оабјети) 'добити изглед бабе'; II, 3.6.
побабити, -ѝм (некњ. ек. побабети ијек. побабјети) 'добити изглед бабе' II, 3.6.
- обѐзубити**, -ѝм и **обезѐбити**, обѐзѐбѝм I. 'постати безуб'; 2. 'учинити безубим' II, 2.5.4; II, 3.7.3; III, 3.5.
- обогниѐавити**, -ѝнѐвѝм и **обогниѐавити**, -ѝм 'постати богињав, добити богиње' II, 2.4.29.
- обудѐвети** ијек. **обудѐвјети** (некњ. ек. и ијек. обудовити; дијал. ијек. обудовљети) ↓ I, 2.8; I, 2.9.1; II, 2.1.12; III, 3.1; III, 3.1.1; IV, 4.2.1.
- оводњикавити (се)**, -ѝкѐвѝм (се) и **оводњикавити (се)**, -ѝм (се) 'постати водњикав' II, 2.4.29.
- огагавити**, -агѐвѝм и **огагавити**, -ѝм покр. 'постати бангав, охромити' II, 2.4.29.
- огрозничавити**, -ѝчѐвѝм и **огрозничавити**, -ѝм (некњ. ек. огрозничавети ијек. огрозничавјети) покр. 'постати грозничав, добити грозницу' I, 2.8; II, 2.4.29; III, 3.5.
- одзиљавети**, -ѝљѐвѝм (ек.) покр. 'оћоравити' II, 2.4.27.
- одѐлети** ијек. **одѐљети**, -лѝм (некњ. ек. и ијек. одолити) I, 2.5; II, 1.1.21; II, 1.1.31; III, 2.1; III, 2.2.1.
надѐлети ијек. надѐљети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. надолити) покр. II, 1.1.21; III, 2.1.
предѐлети ијек. предѐљети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. предолити) II, 1.1.21; III, 2.1.
преодѐлети ијек. преодѐљети, -лѝм (некњ. ек. и ијек. преодолити) II, 1.1.21; III, 2.1.
- одрпавити**, одрпѐвѝм и **одрпавити**, -ѝм 'постати дрпав' II, 2.4.29.
- одртѐвети** ијек. **одртѐвјети**, одртѐвѝм и **одртѐвети** ијек. **одртѐвјети**, -вѝм и **одртѐвити**, одртѐвѝм и **одртѐвити**, -ѝм 'постати дртав, остарити, орунути' II, 2.4.0; III, 3.4.

- ојектичавити**, *-йчāvīm* и **ојектичавити**, *-йīm* 'постати јектичав, добити јектику' II, 2.4.29; III, 3.5.
- оквргавити**, *-рḡāvīm* и **оквргавити**, *-йīm* 'постати квргав' II, 2.4.29.
- окрèзубити**, *-йīm* и **окрèзубити**, *окрèзубīm* 'постати безуб' II, 2.5.4; II, 3.7.3; III, 3.5.
- окусавити**, *-ўсāvīm* и **окусавити**, *-йīm* 'постати кус(ав), скратити се' II, 2.4.29.
- опчїнити**, *-йīm* (дијал. ијек. опчињети) II, 1.6.2; III, 2.6.1
- очворугавити**, *-ўтāvīm* и **очворугавити**, *-йīm* 'постати чворугав, добити чворуге, кврге' II, 2.4.29.
- ошогавити**, *-òḡāvīm* и **ошогавити**, *-йīm* покр. 'постати шогав' I, 2.8; II, 2.4.29.
- пáлити**, *пáлйīm* (дијал. ијек. паљети) II, 1.6.2.
опáлити, опáлйīm (дијал. ијек. опаљети) II, 1.6.2; III, 2.6.2.
- пегавити**, *пегāvīm* ијек. **пјегавити**, *пјегāvīm* и **пèгавити** ијек. **пјèгавити**, *-йīm* (некњ. ек. пегавети ијек. пјегавјети) 'постајати пегав' II, 2.4.28.
испегавити (се) ијек. испјегавити (се), *-èḡāvīm* (се) и испегавити (се) ијек. йспјегавити (се), *-йīm* (се) (некњ. ек. испегавети (се) ијек. испјегавјети (се)) 'постати пегав' II, 2.4.28; III, 3.5.
опегавити (се) ијек. опјегавити (се), *-èḡāvīm* (се) и òпегавити (се) ијек. òпјегавити (се), *-йīm* (се) (некњ. ек. опегавети (се) ијек. опјегавјети (се)) 'постати пегав' II, 2.4.28; III, 3.5.
- пїљити**, *-йīm* (некњ. ек. и ијек. пиљети) II, 1.6.0; II, 1.6.1; III, 2.6.2; IV, 4.1.3.
упиљити, *-йīm* (некњ. ек. и ијек. упиљети) II, 1.6.1; III, 2.6.2.
- пїштати** и (ређе) **пїштити**, *-тйīm* (некњ. ек. пиштети ијек. пиштјети; дијал. ијек. пишћети) II, 1.7.0; II, 1.7.11.
запїштати и (ређе) запїштити, *-тйīm* (некњ. ек. запиштети ијек. запиштјети; дијал. ијек. запишћети) II, 1.7.11.
отпїштати и (ређе) отпїштити, *-тйīm* (некњ. ек. отпиштети ијек. отпиштјети; дијал. ијек. отпишћети) II, 1.7.11.
пропїштати и (ређе) пропїштити, *-тйīm* (некњ. ек. пропиштети ијек. пропиштјети; дијал. ијек. пропишћети) II, 1.7.11.
- плáвети** ијек. **плáвјети**, *-вйīm* (некњ. ек. и ијек. плавити; дијал. ијек. плављети) I. 'постајати плав'; II. *~* се 'бити плав, истицати се плавом бојом' ↓ I, 2.1; I, 2.9.1; II, 2.3.7; III, 3.9.
- плáвити**, *плáвйīm* (некњ. ек. плавети ијек. плавјети; дијал. ијек. плављети) I. 'чинити плавим, бојити плавом бојом'; II. *~* се 'чинити се плавим, бојити се плавом бојом' II, 2.3.7.
заплáвети ијек. заплáвјети, *-вйīm* (некњ. ек. и ијек. заплавити; дијал. ијек. заплављети) I. 'постати плав' II. *~* се 'постати плав, истаћи се плавом бојом' ↓ II, 2.3.7; III, 3.8.1; III, 3.10.

- заплавити, заплāvīm (некњ. ек. заплавети ијек. заплавјети; дијал. ијек. заплавлјети) I. 'учинити плавим, обојити плавом бојом'; II. ~ се 'учинити се плавим, обојити се плавом бојом' ↓ II, 2.3.7; III, 3.8.1; III, 3.10; IV, 4.2.3.
- исплавети ијек. исплавлјети, -вīm (некњ. ек. и ијек. исплавити; дијал. ијек. исплавлјети) I. 'постати плав'; II. ~ се 'постати плав, истаћи се плавом бојом' ↓ II, 2.3.7; III, 3.2; III, 3.10.
- исплавити, исплавлīm (некњ. ек. исплавети ијек. исплавлјети; дијал. ијек. исплавлјети) I. 'учинити плавим, обојити плавом бојом'; II. ~ се 'учинити се плавим, обојити се плавом бојом' II, 2.3.7; III, 3.10.
- наплавити, наплавлīm (некњ. ек. наплавети ијек. наплавлјети; дијал. ијек. наплавлјети) I. 'учинити плавим, обојити плавом бојом'; II. ~ се 'учинити се плавим, обојити се плавом бојом' II, 2.3.7; III, 3.17.
- оплавети ијек. оплавлјети, -вīm (некњ. ек. и ијек. оплавити; дијал. ијек. оплавлјети) I. 'постати плав'; II. ~ се 'постати плав, истаћи се плавом бојом' ↓ II, 2.3.7; III, 3.10.
- оплавити, оплавлīm (некњ. ек. оплавети ијек. оплавлјети; дијал. ијек. оплавлјети) I. 'учинити плавим, обојити плавом бојом'; II. ~ се 'учинити се плавим, обојити се плавом бојом' II, 2.3.7; III, 3.10.
- поплавети ијек. поплавлјети, -вīm (некњ. ек. и ијек. поплавити; дијал. ијек. поплавлјети) I. 'постати плав'; II. ~ се 'постати плав, истаћи се плавом бојом' ↓ II, 2.3.7; III, 3.7.1; III, 3.8.1.
- поплавити, поплавлīm (некњ. ек. поплавети ијек. поплавлјети; дијал. ијек. поплавлјети) I. 'учинити плавим, обојити плавом бојом'; II. ~ се 'учинити се плавим, обојити се плавом бојом' II, 2.3.7; III, 3.7.1 III, 3.8.1.
- проплавети ијек. проплавлјети, -вīm (некњ. ек. и ијек. проплавити; дијал. ијек. проплавлјети) I. 'постати плав'; II. ~ се 'постати плав, истаћи се плавом бојом' II, 2.3.7.
- расплавети се ијек. расплавлјети се, -вīm се (некњ. ек. и ијек. расплавити се; дијал. ијек. расплавлјети се) 'постати плав, истаћи се плавом бојом' ↓ II, 2.3.7.
- расплавити, расплавлīm (некњ. ек. расплавети ијек. расплавлјети; дијал. ијек. расплавлјети) 'учинити плавим, обојити плавом бојом' II, 2.3.7.
- уплавети ијек. уплавлјети, -вīm (некњ. ек. и ијек. уплавити; дијал. ијек. уплавлјети) I. 'постати плав'; II. ~ се 'постати плав, истаћи се плавом бојом' II, 2.3.7.
- уплавити, уплавлīm (некњ. ек. уплавети ијек. уплавлјети; дијал. ијек. уплавлјети) I. 'учинити плавим, обојити плавом бојом'; II. ~ се 'учинити се плавим, обојити се плавом бојом' II, 2.3.7.
- плавѣтнети** ијек. **плавѣтњети**, -нīm (некњ. ек. и ијек. плавѣтнити) I. 'постајати плавѣтан'; II. ~ се 'бити плавѣтан, истицати се плавѣтником' II, 2.3.8.
- плавѣтнити**, -йīm 'чинити плавѣтним' II, 2.3.8.

оплаветнити, -ѣм I. 'учинити плаветним'; II. ~ се 'учинити се плаветним' II, 2.3.8.

поплаветнети ијек. поплаветњети, -нѣм (некњ. ек. и ијек. поплаветнити) 'постати плаветан' I, 2.4; II, 2.3.8.

уплаветнети ијек. уплаветњети, -нѣм (некњ. ек. и ијек. уплаветнити) 'постати плаветан' II, 2.3.8;

уплаветнити, -ѣм I. 'учинити плаветним'; II. ~ се 'учинити се плаветним' II, 2.3.8.

пла́мити, пла́мѣм (некњ. ек. пламети ијек. пламјети; дијал. ијек. пламљети, пламњети) II, 1.6.1.

запла́мити, за́пламѣм (некњ. ек. запламети ијек. запламјети; дијал. ијек. запламљети; запламњети) II, 1.6.1; нап. 76.

распла́мити, ра́спламѣм (некњ. ек. распламети ијек. распламјети; дијал. ијек. распламљети) II, 1.6.1.

пла́мтети ијек. **пла́мтјети**, -тѣм (некњ. ек. и ијек. пламтити; дијал. ијек. пламћети) I, 2.4; I, 2.5.1; II, 1.1.22; III, 2.1.

допла́мтети ијек. допла́мтјети, -тѣм (некњ. ек. и ијек. допламтити; дијал. ијек. допламћети) II, 1.1.22; III, 2.1.

запла́мтети ијек. за́пламтјети, -тѣм (некњ. ек. и ијек. запламтити; дијал. ијек. запламћети) II, 1.1.22; III, 2.2.2; III, 2.3.

испла́мтети ијек. испла́мтјети, -тѣм (некњ. ек. и ијек. испламтити; дијал. ијек. испламћети) II, 1.1.22; IV, 4.1.

отпла́мтети ијек. отпла́мтјети, -тѣм (некњ. ек. и ијек. отпламтити; дијал. ијек. отпламћети) II, 1.1.22; III, 2.1.

пропла́мтети ијек. пропла́мтјети, -тѣм (некњ. ек. и ијек. пропламтити; дијал. ијек. пропламћети) II, 1.1.22; III, 2.1.

распла́мтети ијек. расла́мтјети, -тѣм (некњ. ек. и ијек. распламтити; дијал. ијек. распламћети) II, 1.1.22; III, 2.3.

успла́мтети ијек. усла́мтјети, -тѣм (некњ. ек. и ијек. успламтити; дијал. ијек. успламћети) II, 1.1.22; III, 2.1.

пљу́штати, -тѣм (некњ. ек. пљуштети ијек. пљуштјети; ек. и ијек. пљуштити) I, 2.1.

повѣдити ијек. **повѣдити**, -дѣм и **повѣдити**, повѣдѣм ијек. **повијѣдити**, повијѣдѣм (дијал. ек. и ијек. повидити; ијек. повидјети; повићети) 'казати, рећи' II, 1.6.0; II, 1.6.3.

исповѣдити ијек. исповѣдити, -дѣм и исповѣдити, -òвѣдѣм ијек. исповијѣдити, -òвијѣдѣм (дијал. ек. и ијек. исповидити; ек. исповидети ијек. исповидјети; исповићети) II, 1.6.3.

наповѣдити ијек. наповѣдити, -дѣм и наповѣдити, -òвѣдѣм ијек. наповијѣдити, -òвијѣдѣм (дијал. ек. и ијек. наповидити; ек. наповидети ијек. наповидјети; наповићети) 'испричати' II, 1.6.3.

- опòведити ијек. опòвједити, -дїм и оповедити, -òвєдїм ијек. оповиједити, -òвиједїм (дијал. ек. и ијек. оповидити; ек. оповидети ијек. оповидјети; оповиђети) 'проказати, испричати' II, 1.6.3.
- отпòведити ијек. отпòвједити, -дїм и отповедити, -òвєдїм ијек. отповиједити, -òвиједїм (дијал. ек. и ијек. отповидити; ек. отповидети ијек. отповидјети; отповиђети) 'изјавити' II, 1.6.3.
- припòведити ијек. припòвједити, -дїм и приповедити, -òвєдїм ијек. приповиједити, -òвиједїм (дијал. ек. и ијек. приповидити; ек. приповидети ијек. приповидјети; дијал. ијек. приповиђети) II, 1.6.3.
- пòзнити**, -їм (некњ. ек. познети ијек. позњети) I, 2.1; II, 2.5.2, нап. 159.
- опòзнити, -їм (некњ. ек. опознети ијек. опозњети) I, 2.1; II, 2.5.2, нап. 159; III, 3.3.
- празнети** (празнети) ијек. **празњети** (празњети), -нїм (дијал. ијек. пражњети) покр. в. празнити се II, 2.1.13; II, 2.1.20.
- празнити**, празнїм (дијал. пражнити) I. 'учинити празним'; II. ~ се 'постајати празан; сиромашити' II, 2.1.13.
- опразнети (опразнети) ијек. опразњети (опразњети), -нїм (дијал. ијек. опражњети) покр. в. опразнити II, 2.1.13; III, 3.8.2.
- опразнити, òпразнїм (дијал. пражнити) 1. 'чинити празним'; 2. 'постати празан; осиромашити' II, 2.1.13; III, 3.8.2; III, 3.13.
- прашња̀вити**, -а̀шња̀вїм и **пращња̀вити**, -їм а. 'постајати прашњав'; б. 'чамити' II, 2.4.29.
- пр̀дети** ијек. **пр̀дјети** и **пр̀дети** ијек. **пр̀дјети**, -дїм (некњ. ек. и ијек. прдити; дијал. ијек. прђети) вулг. II, 1.1.23.
- запр̀дети ијек. за̀пр̀дјети и за̀пр̀дети ијек. за̀пр̀дјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. за̀пр̀дети; дијал. ијек. за̀прђети) вулг. II, 1.1.23; III, 2.2.2.
- испр̀дети ијек. испр̀дјети и испр̀дети ијек. испр̀дјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. испр̀дети; дијал. ијек. испрђети) вулг. II, 1.1.23.
- напр̀дети ијек. на̀пр̀дјети и на̀пр̀дети ијек. на̀пр̀дјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. на̀пр̀дети; дијал. ијек. на̀прђети) вулг. II, 1.1.23.
- отпр̀дети ијек. от̀пр̀дјети и от̀пр̀дети ијек. от̀пр̀дјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. от̀пр̀дети; дијал. ијек. от̀прђети) вулг. II, 1.1.23; III, 2.2.2.
- распр̀дети ијек. рас̀пр̀дјети и рас̀пр̀дети ијек. рас̀пр̀дјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. рас̀пр̀дети; дијал. ијек. рас̀прђети) вулг. II, 1.1.23.
- упр̀дети ијек. у̀пр̀дјети и у̀пр̀дети ијек. у̀пр̀дјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. у̀пр̀дети; дијал. ијек. у̀прђети) вулг. II, 1.1.23.
- пупавити**, пупавїм и **пупавити**, -їм (ретко пупавети ијек. пупавјети, пупавїм и пупавети ијек. пупавјети, -вїм) 'постајати пупав' II, 2.4.19.
- запупавити, -упавїм и за̀пупавити, -їм (ретко запупавети ијек. запупавјети, -упавїм и за̀пупавети ијек. за̀пупавјети, -вїм) 'постати пупав' II, 2.4.19; III, 3.4.

- опупáвити, -ўпáвїм и ђупавити, -їм (ретко опупáвети ијек. опупáвјети, -ўпáвїм и ђупавети ијек. ђупавјети, -вїм) 'постати пупав' II, 2.4.19; III, 3.3.
- упупáвити, -ўпáвїм и ўпупавити, -їм (ретко упупáвети ијек. упупáвјети, -ўпáвїм и ўпупавети ијек. ўпупавјети, -вїм) 'постати пупав' II, 2.4.19; III, 3.3.
- пўпџети** ијек. **пўпјџети** и (ек. и ијек.) **пўпџити**, -пїм (дијал. ијек. пупљџети) 'добити пупољке' II, 1.5.4; IV, 4.1.2.
- запўпџети ијек. запўпјџети и (ек. и ијек.) запўпџити, -пїм (дијал. ијек. запупљџети) II, 1.5.4; III, 2.4.1.
- испўпџети ијек. испўпјџети и (ек. и ијек.) испўпџити, -пїм (дијал. ијек. испупљџети) II, 1.5.4.
- напўпџети ијек. напўпјџети и (ек. и ијек.) напўпџити, -пїм (дијал. ијек. напупљџети) II, 1.5.4; III, 2.4.2.
- пропўпџети ијек. пропўпјџети и (ек. и ијек.) пропўпџити, -пїм (дијал. ијек. пропупљџети) II, 1.5.4; III, 2.4.2.
- распўпџети се ијек. распўпјџети се и (ек. и ијек.) распўпџити се, -пїм се (дијал. ијек. распупљџети се) 'добити пупољке' II, 1.5.5.
- распўпџити, рaспўпїм (некњ. ек. распупџети ијек. распупјџети; дијал. ијек. распупљџети) 'учинити да нешто добије пупољке' II, 1.5.5.
- пўстџети** ијек. **пўстјџети**, -тїм (некњ. ек. и ијек. пустити; дијал. ијек. пушћџети) 'поставити пуст' I, 2.9.1; II, 2.2.8; III, 3.1; IV, 4.2.1.
- пўстити**, пўстїм (некњ. ек. пустџети ијек. пустјџети; дијал. ијек. пушћџети) 'чинити пустим' II, 2.2.8.
- запўстити ијек. запўстјџети, -тїм (некњ. ек. и ијек. запустити; дијал. ијек. запупшћџети) 'постати пуст' II, 2.2.8; III, 3.7.4.
- запўстити, зaпўстїм (некњ. ек. запустџети ијек. запустјџети; дијал. ијек. запупшћџети) 'учинити пустим' II, 2.2.8; III, 3.7.4.
- опўстити ијек. опўстјџети, -тїм (некњ. ек. и ијек. опустити; дијал. ијек. опупшћџети) 'постати пуст' I, 2.6; I, 2.6.1; I, 2.9.1; II, 2.2.8; III, 3.7.1; III, 3.12.1.
- опўстити, ђпўстїм (некњ. ек. опустџети ијек. опустјџети; дијал. ијек. опупшћџети) 'чинити пустим' I, 2.8; II, 2.2.8; III, 3.7.1; III, 3.12.1.
- рaдџити**, рaдїм (дијал. ек. радџети) I, 2.1; I, 3.0; II, 1.6.0; II, 1.6.4; IV, 4.1.3.
- зарaдџити, зaрaдїм (дијал. ек. зарадџети) II, 1.6.4.
- нарaдџити се, нaрaдїм се (дијал. ек. нарадџети се) II, 1.6.4.
- урaдџити, ўрaдїм (дијал. ек. урадџети) II, 1.6.4.
- рaњáвџити**, рaњáвїм и **рaњáвџити**, -їм 'чинити рањавим' II, 2.4.31.
- изрaњáвџити, -áњáвїм и изрaњáвџити, -їм I. 'учинити рањавим'; II. ~ се 'поставити рањав' II, 2.4.31.

- орања́вити, -ања́вѣм и орања́вити, -ѣм I. 1. 'учинити рања́вим'; 2. (некњ. ек. орања́вети ијек. орања́вјети) 'постати рања́в'; II. ~ се 'постати рања́в' II, 2.4.31; III, 3.6.
- ро̀сѣти**, -ѣм (некњ. ек. росѣти ијек. росјѣти) I, 2.1.
- роша́вити**, ро̀ша́вѣм (некњ. ек. рошавѣти ијек. рошавјѣти) 'постајати рошав' роша́вити, -о̀ша́вѣм и ро̀шошавѣти, -ѣм (некњ. ек. орошавѣти ијек. орошавјѣти) 'постати рошав' III, 3.1.
- ру̀дѣти** ијек. ру̀дјѣти, -дѣм (некњ. ек. и ијек. рудити; дијал. ијек. руђѣти) I. 'постајати руд'; II. ~ се 'бити руд, руменѣти се' II, 2.3.9; III, 3.2.
- ру̀дѣти**, ру̀дѣм I. 'чинити рудим'; II. ~ се 'чинити се рудим, руменим' II, 2.3.9. зару̀дѣти ијек. зару̀дјѣти, -дѣм (некњ. ек. и ијек. зарудити; дијал. ијек. заруђѣти) I. 'постати руд'; II. ~ се 'постати руд, истаћи се рудом, руменом бојом' II, 2.3.9; III, 3.7.4. зару̀дѣти, зару̀дѣм I. 'учинити рудим'; II. ~ се 'учинити се рудим; нагорѣти, опрљѣти се' II, 2.3.9; III, 3.7.4. ору̀дѣти ијек. ору̀дјѣти, -дѣм (некњ. ек. и ијек. орудити; дијал. ијек. оруђѣти) 'постати руд' II, 2.3.9; III, 3.7.4. ору̀дѣти, ору̀дѣм 'учинити рудим' II, 2.3.9; III, 3.7.4. пору̀дѣти ијек. пору̀дјѣти, -дѣм (некњ. ек. и ијек. порудити; дијал. ијек. поруђѣти) 'постати руд' II, 2.3.9; III, 3.1. уру̀дѣти ијек. уру̀дјѣти, -дѣм (некњ. ек. и ијек. урудити; дијал. ијек. уруђѣти) 'постати руд' II, 2.3.9.
- ру̀жнѣти** ијек. ру̀жњѣти и ру̀жнѣти ијек. ру̀жњѣти, -нѣм (некњ. ек. и ијек. ружнѣти) 'постајати ружан' II, 2.1.14; II, 2.1.20; IV, 4.2.1. обру̀жнѣти ијек. обру̀жњѣти и обру̀жнѣти ијек. обру̀жњѣти, -нѣм (некњ. ек. и ијек. обружнѣти) 'постати ружан' II, 2.1.14; III, 3.1.1. ору̀жнѣти ијек. ору̀жњѣти и ору̀жнѣти ијек. ору̀жњѣти, -нѣм (некњ. ек. и ијек. оружнѣти) 'постати ружан' II, 2.1.14; III, 3.1; III, 3.7.7. ору̀жнѣти, ору̀жнѣм 'учинити ружним' II, 2.1.14; III, 3.7.7. пору̀жнѣти ијек. пору̀жњѣти и пору̀жнѣти ијек. пору̀жњѣти, -нѣм (некњ. ек. и ијек. поружнѣти) 'постати ружан' I, 2.9.1; II, 2.1.14. пору̀жнѣти, пору̀жнѣм 'учинити ружним' II, 2.1.14. прору̀жнѣти (се) ијек. прору̀жњѣти (се) и прору̀жнѣти (се) ијек. прору̀жњѣти (се), -нѣм (се) (некњ. ек. и ијек. проружнѣти (се)) 'постати ружан' II, 2.1.14. прору̀жнѣти, прору̀жнѣм 'учинити ружним' II, 2.1.14.
- руме́нѣти** ијек. руме́њѣти, -нѣм (некњ. ек. и ијек. руменѣти) I. 'постајати румен'; II. ~ се ↓ 'бити румен, истицати се руменом бојом, руменилом' I, 2.6; I, 2.9.1; II, 2.3.10; III, 3.12.5; IV, 4.2.3.
- руме́нѣти**, руме́нѣм (некњ. ек. руменѣти ијек. румењѣти) I. 'чинити руменим'; II. ~ се 'чинити се руменим, бојити се руменом бојом, руменилом' II, 2.3.10; III, 3.12.5.

зарумѐнети ијек. зарумѐњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. заруменити) I. 'постати румен'; II. ~ се ↓ 'постати румен, истаћи се руменом бојом, руменилом' II, 2.3.10; III, 3.7.2.

зарумѐнити, зарумѐнїм (некњ. ек. заруменети ијек. зарумѐњети) 'учинити руменим' II, 2.3.10; III, 3.7.2.

нарумѐнити, нарумѐнїм (некњ. ек. наруменети ијек. нарумѐњети) I. 'учинити руменим'; II. ~ се 'учинити се руменим, обојити се руменом бојом, руменилом' II, 2.3.10; III, 3.17.

орумѐнети ијек. орумѐњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. оруменити) 'постати румен' II, 2.3.10; III, 3.7.1; III, 3.7.3.

орумѐнити, орумѐнїм (некњ. ек. оруменети ијек. орумѐњети) I. 'учинити руменим'; II. ~ се 'учинити се руменим, обојити се руменом бојом, руменилом' II, 2.3.10; III, 3.7.1; III, 3.7.3.

порумѐнети ијек. порумѐњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. поруменити) 'постати румен' II, 2.3.10.

порумѐнити, порумѐнїм (некњ. ек. поруменети ијек. порумѐњети) I. 'учинити руменим'; II. ~ се 'учинити се руменим, обојити се руменом бојом, руменилом' II, 2.3.10.

подрумѐнети ијек. подрумѐњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. подруменити) 'постати румен' II, 2.3.10.

руња́вити, руња́вїм и руња́вити, -нїм (некњ. ек. руњавети ијек. руњавети) 'постајати руњав'

заруња́вити, -уња́вїм и за́руњавити, -нїм (некњ. ек. заруњавети ијек. заруњавети) 'постати руњав' II, 2.4.29; III, 3.1; III, 3.3.1.

обруња́вити, -уња́вїм и о́бруњавити, -нїм (некњ. ек. обруњавети ијек. обруњавети) 'постати руњав' III, 3.5.

оруња́вити, -уња́вїм и оруња́вити, -нїм (некњ. ек. оруњавети ијек. оруњавети) 'постати руњав' I, 2.8; II, 2.4.29; III, 3.5.

рута́вити, рута́вїм и ру́тавити, -нїм (некњ. ек. рутавити ијек. рутавјети) 'постајати рутав' III, 3.5

зарута́вити, -ута́вїм и за́рутавити, -нїм (некњ. ек. зарутавити ијек. зарутавјети) 'постати рутав' II, 2.4.29; III, 3.1; III, 3.3.

орута́вити, -ута́вїм и орута́вити, -нїм (некњ. ек. орутавити ијек. орутавети) 'постати рутав' II, 2.4.29; III, 3.3.1.

са́катити, -нїм 'чинити сакатим' II, 2.5.6.

оса́катити, -нїм (некњ. ек. осакатети ијек. осакатјети) I. 1. 'учинити сакатим'; 2. 'постати сакат'; II. ~ 'учинити се сакатим' II, 2.5.6.

са́мити, са́мїм (некњ. ек. самети ијек. самјети; дијал. ијек. самљети) 'бити сам, проводити време у самоћи'

оса́мити, о́са́мїм (некњ. осамети ијек. осамјети; дијал. ијек. осамљети) I. 'оставити неког самог'; II. ~ се 'повући се у самоћу' I, 2.7; II, 2.5.7; III, 3.14.

- уsамити се, уsамїм се (некњ. усамети се ијек. усамјети се; дијал. ијек. усамљети се) 'повући се у самоћу' II, 2.5.7.
- свѣтлети** ијек. **свијѣтлети**, -лїм (некњ. ек. светлити ијек. свијетлити) I. 'давати светлост, бити извор светлости'; II. ~ се 'бити светао, одавати светлост, истицати се светлином' I, 2.1; I, 2.9.1; II, 2.3.11; III, 3.7.2; IV, 4.2.3.
- свѣтлити**, свѣтлїм ијек. **свијѣтлити**, свијѣтлїм (некњ. ек. светлети ијек. свијетлети) 'осветљавати' I, 2.8; II, 2.3.11; III, 3.7.2; IV, 4.2.3.
- засвѣтлети ијек. засвијѣтлети, -лїм (некњ. ек. засветлити ијек. засвијетлити) I. 'почети светлети'; II. ~ се 'почети светлети, истаћи се светлином' II, 2.3.11; III, 3.7.1.
- засвѣтлити, зaсвѣтлїм ијек. засвијѣтлити, зaсвијѣтлїм I. 'учинити светлим'; II. ~ се 'почети светлети, истаћи се светлином' II, 2.3.11; III, 3.7.1.
- исвѣтлити, їсвѣтлїм ијек. исвијѣтлити, їсвијѣтлїм 'учинити светлим' II, 2.3.11; III, 3.17.
- насвѣтлити, нaсвѣтлїм ијек. насвијѣтлити, нaсвијѣтлїм 'учинити светлим' II, 2.3.11.
- освѣтлити, оsвѣтлїм ијек. освијѣтлити, оsвијѣтлїм (некњ. ек. осветлети ијек. освијетлети) 'учинити светлим' I, 2.8; II, 2.3.11; III, 3.17.
- посвѣтлети ијек. посвијѣтлети, -лїм (некњ. ек. посветлити ијек. посвијетлити) 'почети светлети' II, 2.3.11.
- посвѣтлити, пoсвѣтлїм ијек. посвијѣтлити, пoсвијѣтлїм (некњ. ек. осветлети ијек. посвијетлети) 'учинити светлим' II, 2.3.11; III, 3.7.1; III, 3.17; IV, 4.2.3.
- присвѣтлити, прїсвѣтлїм ијек. присвијѣтлити, прїсвијѣтлїм (некњ. ек. осветлети ијек. присвијетлети) 'мало осветлити' II, 2.3.11.
- просвѣтлети ијек. просвијѣтлети, -лїм (некњ. ек. просветлити ијек. просвијетлити) I. 'почети светлети'; II. ~ се 'постати светао, почети светлети' II, 2.3.11; III, 3.13.
- просвѣтлити, прoсвѣтлїм ијек. просвијѣтлити, прoсвијѣтлїм (некњ. ек. осветлети ијек. просвијетлети) 'учинити светлим' II, 2.3.11; III, 3.13.
- расвѣтлити, рaсвѣтлїм ијек. расвијѣтлити, рaсвијѣтлїм (некњ. ек. осветлети ијек. расвијетлети) I. 'учинити светлим'; II. ~ 'постати светао, јасан' II, 2.3.11.
- уcвѣтлети ијек. усвијѣтлети, -лїм (некњ. ек. осветлити ијек. усвијетлити) I. 'почети светлети'; II. ~ 'постати светао, јасан' II, 2.3.11.
- уcвѣтлити, ўсвѣтлїм ијек. усвијѣтлити, ўсвијѣтлїм (некњ. ек. осветлити ијек. усвијетлети) 'учинити светлим' II, 2.3.11.
- свїдети се**¹ ијек. **свїдјети се**, -дїм се (некњ. ек. и ијек. свидити се; дијал. ијек. свиђети се) 'допасти се' I, 2.6; I, 2.10; I, 2.11; II, 1.1.24; III, 2.1; IV, 4.1.
- пoсвїдети се ијек. пoсвїдјети се, -дїм се (некњ. ек. и ијек. посвидити се; дијал. ијек. посвиђети се) II, 1.1.24.

свѣдети² ијек. **свѣдјети**, -дѣм (некњ. ек. и ијек. свидити; дијал. ијек. свиђети) 'свести, средити рачуне' заст. покр. II, 1.1.24, нап. 52; III, 2.1.

свѣрати, свѣрѣм II, 1.7.11.

засвѣрати, засвѣрѣм II, 1.7.11.

просвѣрати, прѣсвѣрѣм II, 1.7.11.

свѣрети ијек. **свѣрјети**, -рѣм (ретко) в. свирати II, 1.7.11.

засвѣрети ијек. засвѣрјети, -рѣм (ретко) в. засвирати II, 1.7.11; III, 2.8.

просвѣрети ијек. просвѣрјети, -рѣм (ретко) в. просвирати II, 1.7.11.

свѣрити, -рѣм (ретко) в. свирати I, 2.1; II, 1.7.11.

засвѣрити, -рѣм (ретко) в. засвирати II, 1.7.11.

просвѣрити, -рѣм (ретко) в. просвирати II, 1.7.11.

свѣтити ијек. **свѣтјети** и (ек. и ијек.) **свѣтити**, -тѣм II, 1.5.5.

засвѣтити ијек. засвѣтјети и (ек. и ијек.) засвѣтити, -тѣм II, 1.5.5; III, 2.4.1.

сврѣбети ијек. **сврѣјети** и **сврѣбети** ијек. **сврѣјети**, -бѣм (некњ. ек. и ијек. сврбити; дијал. ијек. сврбљети) I, 2.5.1; II, 1.1.25; III, 2.1.

засврѣбети ијек. засврѣјети и засврѣбети ијек. засврѣјети, -бѣм (некњ. ек. и ијек. засврбити; дијал. ијек. засврбљети) II, 1.1.25; III, 2.2.3.

сѣдети ијек. **сјѣдјети** и **сјѣдити** (некњ. ек. седити; дијал. ијек. сјеђети, сиђети, шјеђети) нап. 13; I, 2.5; I, 2.6; I, 2.11; II, 1.3.3; II, 1.3.4; III, 2.5; IV, 4.0; IV, 4.1.1.2; IV, 4.2.7.

досѣдети ијек. досјѣдјети и досјѣдити (некњ. ек. доседити; дијал. ијек. досјеђети, досиђети, дошјеђети) II, 1.3.3; III, 2.5.

засѣдети ијек. засјѣдјети и засјѣдити (некњ. ек. заседити; дијал. ијек. засјеђе-ти, засиђети, зашјеђети) II, 1.3.3; III, 2.5.

исѣдети ијек. исјѣдјети и исјѣдити (некњ. ек. иседити; дијал. ијек. исјеђети, исиђети, ишјеђети) II, 1.3.3; III, 2.5.

насѣдети ијек. насјѣдјети и насјѣдити (некњ. ек. наседити; дијал. ијек. насјеђе-ти, насиђети, нашјеђети) II, 1.3.3; III, 2.5.

одсѣдети ијек. одсјѣдјети и одсјѣдити (некњ. ек. одседити; дијал. ијек. одсјеђе-ти, одсиђети, одшјеђети) II, 1.3.3; III, 2.5.

опсѣдети ијек. опсјѣдјети и опсјѣдити (некњ. ек. опседити; дијал. ијек. опсјеђе-ти, опсиђети, опшјеђети) II, 1.3.3; III, 2.5.

посѣдети ијек. посјѣдјети и посјѣдити (некњ. ек. поседити; дијал. ијек. посјеђе-ти, посиђети, пошјеђети) II, 1.3.3; III, 2.5.

попосѣдети ијек. попосјѣдјети и попосјѣдити (некњ. ек. попоседити; дијал. ијек. попосјеђе-ти, попосиђети, попошјеђети) II, 1.3.3; III, 2.5.

пресѣдети ијек. пресјѣдјети и пресјѣдити (некњ. ек. преседити; дијал. ијек. пресјеђе-ти, пресиђети, прешјеђети) II, 1.3.3; III, 2.5.

просѣдети ијек. просјѣдјети и просјѣдити (некњ. ек. проседити; дијал. ијек. просјеђе-ти, просиђети, прошјеђети) II, 1.3.3; III, 2.5.

- усѣдети ијек. усјѣдјети и усјѣдити (некњ. ек. уседити; дијал. ијек. усјеђети, усиђети, ушјеђети) II, 1.3.3; III, 2.5.
- сѣдети** ијек. **сијѣдјети**, -дѣм (некњ. ек. седити ијек. сиједити; дијал. ијек. сијеђети) 'постајати сед' I, 2.6.1; I, 2.9.1; II, 2.3.12; III, 3.7.1; IV, 4.2.3; IV, 4.2.7.
- сѣдити**, сѣдѣм ијек. **сијѣдити**, сѣдѣм (некњ. ек. седети ијек. сиједјети; дијал. ијек. сијеђети) 'чинити седим' II, 2.3.12; III, 3.7.1.
- осѣдети ијек. осијѣдјети, -дѣм (некњ. ек. оседити ијек. осиједити; дијал. ијек. осијеђети) 'постати сед' I, 2.6; I, 2.7; I, 2.9.1; I, 2.12; I, 2.13; II, 2.3.12; III, 3.8.1; III, 3.12.3.
- осѣдити, осѣдѣм ијек. осијѣдити, осијѣдѣм (некњ. ек. оседети ијек. осиједјети; дијал. ијек. осијеђети) 'учинити седим' I, 2.6.1; I, 2.9.1; I, 2.12; II, 2.3.12; III, 3.8.1; III, 3.12.3; IV, 4.2.3.
- посѣдети ијек. посијѣдјети, -дѣм (некњ. ек. поседити ијек. посиједити; дијал. ијек. посијеђети) 'постајати сед' II, 2.3.12.
- посѣдити, посѣдѣм ијек. посијѣдити, посѣдѣм (некњ. ек. поседети ијек. посиједјети; дијал. ијек. посијеђети) 'учинити седим' II, 2.3.12.
- просѣдети ијек. просијѣдјети, -дѣм (некњ. ек. проседити ијек. просиједити; дијал. ијек. просијеђети) 'постати просед, помало оседети' II, 2.3.12.
- сивѣти** ијек. **сивѣјети**, -вѣм (некњ. ек. и ијек. сивити; дијал. ијек. сивљети) I. 'постајати сив'; II. ~ се 'бити сив, истицати се сивом бојом' I, 2.9.1; II, 2.3.13; III, 3.7.1; IV, 4.2.3.
- сивити**, сивѣм I. 'чинити сивим'; II. ~ се 'чинити се сивим, бојити се сивом бојом' II, 2.3.13; III, 3.7.1.
- засивѣти (се) ијек. засивѣјети (се), -вѣм (се) (некњ. ек. и ијек. засивити (се); дијал. ијек. засивљети (се)) 'постати сив' II, 2.3.13; III, 3.7.1.
- засивити, засивѣм I. 'учинити сивим'; II. ~ се 'учинити се сивим, обојити се сивом бојом' II, 2.3.13; III, 3.7.1.
- осивѣти (се) ијек. осивѣјети (се), -вѣм (се) (некњ. ек. и ијек. осивити (се); дијал. ијек. осивљети (се)) 'постати сив' II, 2.3.13; III, 3.1 III, 3.7.2.
- осивити, осивѣм I. 'учинити сивим'; II. ~ се 'учинити се сивим, обојити се сивом бојом' II, 2.3.13; III, 3.7.2.
- посивѣти ијек. посивѣјети, -вѣм (некњ. ек. и ијек. посивити; дијал. ијек. посивљети) 'постати сив' I, 2.7; II, 2.3.13.
- посивити, посивѣм I. 'учинити сивим'; II. ~ се 'учинити се сивим, обојити се сивом бојом' II, 2.3.13.
- усивѣти (се) ијек. усивѣјети (се), -вѣм (се) (некњ. ек. и ијек. усивити (се); дијал. ијек. усивљети (се)) 'постати сив' II, 2.3.13.
- усивити, усивѣм I. 'учинити сивим'; II. ~ се 'учинити се сивим, обојити се сивом бојом' II, 2.3.13.
- сирѣмашити**, -ѣм I. 'чинити сиромашним'; 2. 'постајати сиромашан' II, 3.7.3.1.

- осирòмашити, -ЅИМ 1. 'учинити сиромашним'; 2. 'постати сиромашан' II, 3.7.3.1.
 посирòмашити, -ЅИМ 1. 'учинити сиромашним'; 2. 'постати сиромашан' II, 3.7.3.1.
- сирòтити**, -ЅИМ (сирòтетити ијек. сирòтјетити, -тЅИМ (дијал. ијек. сирòћетити)) 'постајати сирот' II, 2.1.15; II, 2.1.20; III, 3.5; IV, 4.2.1.
 осирòтетити ијек. осирòтјетити (некњ. ек. и ијек. осиротити; дијал. ијек. осирòћетити) 'постати сирот' I, 2.1; I, 2.4; I, 2.5.1; I, 2.8; I, 2.9.1; II, 2.1.15; III, 3.7.1; III, 3.12.4.
 осирòтити, осирòтЅИМ (некњ. ек. осиротетити ијек. осиротјетити; дијал. ијек. осирòћетити) 'учинити сиротим' II, 2.1.15; III, 3.7.1; III, 3.12.4.
 посирòтетити ијек. посирòтјетити (некњ. ек. и ијек. посиротити; дијал. ијек. посирòћетити) 'постати сирот' II, 2.1.15; III, 3.1.
- сјàктити**, сјàктЅИМ и сјàктЅИМ в. сјàктити II, 1.7.5; IV, 4.1.4
 засјàктаги, зàсјàктЅИМ и засјàктЅИМ в. засјàктити II, 1.7.5.
 усјàктаги, у̀сјàктЅИМ и усјàктЅИМ в. усјàктити II, 1.7.5.
- сјàктетити** ијек. **сјàктјетити**, -тЅИМ (ретко) в. сјàктити II, 1.7.5; IV, 4.1.4.
 засјàктетити ијек. засјàктјетити, -тЅИМ (ретко) в. засјàктити II, 1.7.5.
 усјàктетити ијек. усјàктјетити, -тЅИМ (ретко) 'усијати, ужагрети очима' II, 1.7.5.
- сјàктити**, -ЅИМ II, 1.7.5; IV, 4.1.4.
 засјàктити, -ЅИМ II, 1.7.5.
 у̀сјàктити, -ЅИМ 1. 'засијати'; 2. 'учинити да нешто (за)сија' II, 1.7.5.
- скў̀петити** ијек. **скў̀пјетити**, -пЅИМ (некњ. ек. и ијек. скупити; дијал. ијек. скупљетити) 'постајати скуп' II, 2.2.9.
 оскў̀петити ијек. оскў̀пјетити, -пЅИМ (некњ. ек. и ијек. оскупити; дијал. ијек. оскупљетити) 'постати скуп' II, 2.2.9; III, 3.1; III, 3.12.1.
 оскў̀петити, òскў̀пЅИМ (некњ. ек. окупетити ијек. окупјетити; дијал. ијек. оскупљетити) 'учинити скупим' II, 2.2.9; III, 3.12.1.
 поскў̀петити ијек. поскў̀пјетити, -пЅИМ (некњ. ек. и ијек. поскупити; дијал. ијек. поскупљетити) 'постати скуп' I, 2.9.1; I, 2.12; II, 2.2.9; III, 3.8.1.
 поскў̀петити, пòскў̀пЅИМ (некњ. ек. покупетити ијек. покупјетити; дијал. ијек. поскупљетити) 'учинити скупим' II, 2.2.9; III, 3.8.1; IV, 4.2.2.
- сла̀битити**, -ЅИМ 1. (сла̀бетити ијек. сла̀бјетити, -бЅИМ; дијал. ијек. сла̀бљетити) 'постајати слаб'; 2. 'чинити слабим' I, 2.6.1; I, 2.8; I, 2.12; II, 2.1.16; II, 2.1.20; III, 3.8.2; IV, 4.2.4.
 зàслабитити, -ЅИМ 1. (зàслабетити ијек. зàслабјетити, -бЅИМ; дијал. ијек. засла̀бљетити) 'постати слаб'; 2. 'учинити слабим' II, 2.1.16; III, 3.13.
 њслабитити, -ЅИМ 1. (њслабетити ијек. њслабјетити, -бЅИМ; дијал. ијек. исла̀бљетити) 'постати слаб'; 2. 'учинити слабим' II, 2.1.16; III, 3.11.1.
 òслабитити, -ЅИМ 1. (òслабетити ијек. òслабјетити, -бЅИМ; дијал. ијек. осла̀бљетити) 'постати слаб'; 2. 'учинити слабим'; II. ~ се (ретко òслабетити ијек. òсла-

бјети, -бїм; дијал. ијек. ослабљети) 'постати слаб' I, 2.7; I, 2.8; I, 2.9.1; I, 2.13; II, 2.1.16; III, 3.7.1.7; III, 3.9.

пòслабити, -їм I. (пòслабети ијек. пòслабјети, -бїм; дијал. ијек. послабљети) 'постати слаб'; 2. 'учинити слабир'; II. ~ се (ретко пòслабети ијек. пòслабјети, -бїм; дијал. ијек. послабљети) 'постати слаб' II, 2.1.16; III, 3.5.

прèслабити, -їм (прèслабети ијек. прèслабјети, -бїм; дијал. ијек. преслабљети) 'постати превише слаб' II, 2.1.16; III, 3.5.

ра̀слабити, -їм I. (ра̀слабети ијек. ра̀слабјети, -бїм; дијал. ијек. раслабљети) 'постати слаб'; 2. 'учинити слабир' II, 2.1.16; III, 3.13.

слéпети ијек. **слијèпјети**, -пїм (некњ. ек. слепити ијек. слијепити; дијал. ијек. слијепљети) 'постајати слеп' I, 2.5; I, 2.9.1; II, 2.2.10; III, 3.7.1; IV, 4.2.7.

слèпити, слèпїм ијек. **слијèпити**, слїјепїм (некњ. ек. слепети ијек. слијепјети; дијал. ијек. слијепљети) 'чинити слепим' II, 2.2.10; III, 3.7.1.

заслèпети ијек. заслијèпјети, -пїм (некњ. ек. заслепити ијек. заслијепити; дијал. ијек. заслијепљети) I. 'постати слеп'; II. ~ се ↓ 'постати слеп' II, 2.2.10; III, 3.9.

заслèпити, зàслèпїм ијек. заслијèпити, зàслијепїм (некњ. ек. заслепети ијек. заслијепјети; дијал. ијек. заслијепљети) 'учинити слепим' II, 2.2.10; III, 3.9.

ослèпети ијек. ослијèпјети, -пїм (некњ. ек. ослепити ијек. ослијепити; дијал. ијек. ослијепљети) 'постати слеп' I, 2.1; I, 2.6; I, 2.8; I, 2.9.1; I, 2.12; I, 2.13; II, 2.2.10; III, 3.7.1; III, 3.12.1.

ослèпити, òслèпїм ијек. ослијèпити, òслијепїм (некњ. ек. ослепети ијек. ослијепјети; дијал. ијек. ослијепљети) I. 'учинити слепим'; II. ~ се 'учинити се слепим и уз. повр.' I, 2.1; I, 2.9.1; I, 2.12; I, 2.13; II, 2.2.10; III, 3.7.1; III, 3.12.1; IV, 4.2.2.

послèпети ијек. послијèпјети, -пїм (некњ. ек. послепити ијек. послијепити; дијал. ијек. послијепљети) 'постати слеп' II, 2.2.10; III, 3.7.1.

послèпити, пòслèпїм ијек. послијèпити, пòслијепїм (некњ. ек. послепети ијек. послијепјети; дијал. ијек. послијепљети) I. 'учинити слепим'; II. ~ се 'учинити се слепим и уз. повр.' II, 2.2.10; III, 3.7.1.'

смèђити, -їм I. 'чинити смеђим'; 2. 'постајати смеђ'

зàсмеђити, -їм 'учинити смеђим' III, 3.17.

òсмеђити, -їм I. 'учинити смеђим'; 2. (некњ. ек. и ијек. осмеђети) 'постати смеђ' III, 3.7.1; III, 3.13.

пòсмеђити, -їм I. 'учинити смеђим'; 2. 'постати смеђ' III, 3.5.

у̀смеђити, -їм 'учинити смеђим'

смр̀дети ијек. **смр̀дјети** и **смр̀дети** ијек. **смр̀дјети**, -дїм (некњ. ек. и ијек. смрдити; дијал. ијек. смрдљети) II, 1.4.3; III, 2.1; IV, 4.1.1.3.

досмр̀дети ијек. досмр̀дјети и досмр̀дети ијек. досмр̀дјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. досмрдити; дијал. ијек. досмрдљети) II, 1.4.3; III, 2.1; III, 2.2.3.

- засмрдети ијек. засмрдјети и засмрдети ијек. засмрдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. засмрдити; дијал. ијек. засмрдљети) 'почети смрдети' II, 1.4.3; II, 1.4.5.
- засмрдити и засмрдити, засмрдїм (некњ. ек. и ијек. засмрдети ијек. засмрдјети; дијал. ијек. засмрдљети) 'учинити да нешто смрди' ↓ II, 1.4.3; II, 1.4.5.
- насмрдети се ијек. насмрдјети се и насмрдети се ијек. насмрдјети се, -дїм се (некњ. ек. и ијек. насмрдити се; дијал. ијек. насмрдљети се) 'наболовати се' II, 1.4.3.
- насмрдити и насмрдити, насмрдїм (некњ. ек. и ијек. насмрдети ијек. насмрдјети; дијал. ијек. насмрдљети) а. 'учинити да нешто смрди'; б. 'нађубрити, наружити' ↓ II, 1.4.3.
- осмрдети ијек. осмрдјети и осмрдети ијек. осмрдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. осмрдити; дијал. ијек. осмрдљети) 'почети смрдети' II, 1.4.3; III, 2.6.2.
- осмрдити и осмрдити, осмрдїм (некњ. ек. и ијек. осмрдети ијек. осмрдјети; дијал. ијек. осмрдљети) 'учинити да нешто смрди' ↓ II, 1.4.3.
- пресмрдети ијек. пресмрдјети и пресмрдети ијек. пресмрдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. пресмрдити; дијал. ијек. пресмрдљети) 'почети претерано смрдети' II, 1.4.3.
- присмрдети ијек. присмрдјети и присмрдети ијек. присмрдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. присмрдити; дијал. ијек. присмрдљети) 'почети смрдети' II, 1.4.3; III, 2.1.
- просмрдети ијек. просмрдјети и просмрдети ијек. просмрдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. просмрдити; дијал. ијек. просмрдљети) 'почети смрдети' II, 1.4.3.
- усмрдети се ијек. усмрдјети се и усмрдети се ијек. усмрдјети се, -дїм се (некњ. ек. и ијек. усмрдити се; дијал. ијек. усмрдљети се) 'почети смрдети' II, 1.4.3; III, 2.2.3, у нап.
- усмрдити и усмрдити, усмрдїм (некњ. ек. и ијек. усмрдети ијек. усмрдјети; дијал. ијек. усмрдљети) 'учинити да нешто смрди' ↓ II, 1.4.3.
- смудити**, смудїм (некњ. ек. смудети ијек. смудјети; дијал. ијек. смуђети) 'палити, горети' II, 1.6.1.
- осмудити, осмудїм (некњ. ек. осмудети ијек. осмудјети; дијал. ијек. осмуђети) II, 1.6.1; нап. 77.
- снабдети** ијек. **снабдјети**, снабдѐм (ретко снабдїм и (у ијек.) снабдијѐм) (некњ. ек. и ијек. снабдити) II, 1.2.2; II, 1.2.7; IV, 4.1.1.1.
- старити**, -їм I. 1. (ређе старети ијек. старјети, -рїм) 'постајати стар'; 2. 'учинити старим'; II. ~ се 'чинити се старим' I, 1.1; I, 2.1; I, 2.4; I, 2.5.1; I, 2.6.1; I, 2.7; I, 2.8; I, 2.9.2; II, 2.1.17; II, 2.1.20; III, 3.7.1; IV, 4.0; IV, 4.2.1.
- достарети ијек. достарјети и (ек. ијек.) достарити, -рїм 'доживети извесно доба старости' II, 2.1.17; III, 3.1.

- застарити, -ѓм 1. (застарети ијек. застарјети, -рѓм) 'постати стар'; 2. 'учинити старим' II, 2.1.17; III, 3.2.1; III, 3.4.
- ѓстарети ијек. ѓстарјети и (ек. и ијек) ѓстарити, -рѓм 'постати стар' II, 2.1.17; III, 3.1; III, 3.4.
- остарити, -ѓм 1. (остарети ијек. остарјети, -рѓм) 'постати стар'; 2. 'учинити старим' I, 2.6; I, 2.7; I, 2.8; I, 2.9.1; I, 2.12; I, 2.13; I, 3.0; I, 3.1; II, 2.1.17; III, 3.7.6; IV, 4.4.
- постарити, -ѓм 1. (постарети ијек. постарјети, -рѓм) 'постати стар'; 1. 'учинити старим' II, 2.1.17; III, 3.7.1.
- престарети ијек. престарјети и (ек. и ијек.) престарити, -рѓм 'постати стар' II, 2.1.17; III, 3.1.
- стїдети се** ијек. **стїдјети се**, -дѓм се (некњ. ек. и ијек. стидити се; дијал. ијек. стиђети се) 'осећати стид' I, 2.4; I, 2.5.1; I, 2.8; I, 2.9.1; II, 1.4.4; IV, 4.1; IV, 4.1.1.3
- застїдети ијек. застїдјети -дѓм (дијал. ијек. застиђети) I. (застїдити, застїдѓм) 'учинити да се неко стиди' ↓; II. ~ 'осетити стид' II, 1.4.4; II, 1.4.5.
- настїдети се ијек. настїдјети се, -дѓм се (некњ. ек. и ијек. настидити се; дијал. ијек. настиђети се) II, 1.4.4.
- остїдети се ијек. остїдјети се, -дѓм се (некњ. ек. и ијек. остидити се; дијал. ијек. остиђети се) II, 1.4.4; III, 2.1.
- постїдети ијек. постїдјети, -дѓм (дијал. ијек. постиђети) I. (постїдити, постїдѓм) 'учинити да се неко стиди' ↓; II. ~ 'осетити стид' II, 1.4.4; II, 1.4.5.
- устїдети се ијек. устїдјети се, -дѓм се (некњ. ек. и ијек. устидити се; дијал. ијек. устиђети се) 'осетити стид' II, 1.4.4.
- стрѣпети** ијек. **стрѣпјети** и (ек. и ијек.) **стрѣпити**, -пѓм (дијал. ијек. стрепљети) I, 2.13; II, 1.5.6; II, 1.5.13; III, 2.4.1; IV, 4.1.2.
- застрѣпети ијек. застрѣпјети и (ек. и ијек.) застрѣпити, -пѓм (дијал. ијек. застрепљети) II, 1.5.6.
- настрѣпети се ијек. настрѣпјети се и (ек. и ијек.) настрѣпити се, -пѓм се (дијал. ијек. настрепљети се) II, 1.5.6.
- одстрѣпети ијек. одстрѣпјети и (ек. и ијек.) одстрѣпити, -пѓм (дијал. ијек. одстрепљети) II, 1.5.6.
- студети** ијек. **студјети**, -дѓм (некњ. ек. и ијек. студити; дијал. ијек. стуђети) I, 2.5; II, 1.1.26.
- застудети ијек. застудјети, -дѓм (некњ. ек. и ијек. застудити; дијал. ијек. застуђети) II, 1.1.26; III, 2.3.
- остудети ијек. остудјети, -дѓм (некњ. ек. и ијек. остудити; дијал. ијек. остуђети) II, 1.1.26; III, 2.2.3.
- постудети ијек. постудјети, -дѓм (некњ. ек. и ијек. постудити; дијал. ијек. постуђети) II, 1.1.26.

сүрети ијек. **сүрјети** и (ек. и ијек.) **сүрити**, -рїм I. 'постајати сур'; II. ~ се 'бити сур, истицати се суром, сивом бојим' II, 2.3.14; III, 3.5.

засүрети ијек. засүрјети и (ек. и ијек.) засүрити, -рїм I. 'постати сур'; II. ~ се 'постати сур, почети сурети' II, 2.3.14; III, 3.5.

осүрети ијек. осүрјети и (ек. и ијек.) осүрити, -рїм I. 1. 'постати сур'; 2. (само осүрити, осүрїм) 'учинити сурим'; II. ~ се 'постати сур, почети сурети' II, 2.3.14; III, 3.7.1.

посүрети ијек. посүрјети и посүрити, -рїм (ек. и ијек.) I. 1. 'постати сур'; 2. (само посүрити, посүрїм) 'учинити сурим' II, 2.3.14; III, 3.13.

суровити, суровїм и **сүровити**, -їм 'чинити суровим'

осуровити, -уровїм и осуровити, -їм 'постати суров' III, 3.3.

тамнети ијек. **тамњети** и **та̀мнети** ијек. **та̀мњети**, -нїм (некњ. ек. и ијек. тамнети; дијал. ек. тавнети ијек. тавњети; ек. и ијек. тавнити) I. 'постајати таман'; II. ~ се ↓ 'бити таман, истицати се тамном бојом' I, 2.1; I, 2.9.1; I, 2.11; I, 2.12; II, 2.3.15; III, 3.12.5.

та̀мнити, та̀мнїм (некњ. ек. тамнети ијек. тамњети; дијал. ек. и ијек. тавнити) I. 'чинити тамним'; II. ~ се 'чинити се тамним, бојити се тамном бојом' ↓ I, 2.11; I, 2.12; II, 2.3.15; III, 3.12.5.

дота̀мнети ијек. дота̀мњети и дота̀мнети ијек. дота̀мњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. дотамнити; дијал. ек. дотавнети ијек. дотавњети; дијал. ек. и ијек. дотавнити) 'завршити с тамновањем, робијом' II, 2.3.15; III, 3.1.

зата̀мнети ијек. зата̀мњети и зата̀мнети ијек. зата̀мњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. затамнити; дијал. ек. затавнети ијек. затавњети; ек. и ијек. затавнити) I. 'постати таман'; II. ~ се ↓ 'постати таман' I, 2.12; II, 2.3.15; III, 3.7.1; III, 3.12.1.

зата̀мнити, за̀та̀мнїм (некњ. ек. затамнети ијек. затамњети; дијал. ек. затавнети ијек. затавњети; ек. и ијек. затавнити) I. 'учинити тамним'; II. ~ се ↓ 'учинити се тамним, обојити се тамном бојом' I, 2.12; II, 2.3.15; III, 3.7.1; III, 3.12.1.

иста̀мнети ијек. иста̀мњети и иста̀мнети ијек. иста̀мњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. истамнити; дијал. ек. иставнети ијек. иставњети; ек. и ијек. иставнити) 'постати таман' II, 2.3.15; III, 3.1.

ота̀мнити, ота̀мнїм (некњ. ек. отамнети ијек. отамњети; дијал. ек. отавнети ијек. отавњети; ек. и ијек. отавнити) 'учинити тамним' II, 2.3.15; III, 3.17.

пота̀мнети ијек. пота̀мњети и пота̀мнети ијек. пота̀мњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. потамнити; дијал. ек. потавнети ијек. потавњети; ек. и ијек. потавнити) 'постати таман' I, 2.12; II, 2.3.15.

пота̀мнити, пота̀мнїм (некњ. ек. потамнети ијек. потамњети; дијал. ек. потавнети ијек. потавњети; ек. и ијек. потавнити) 'учинити тамним' I, 2.12; II, 2.3.15.

- ста́мнети се ијек. ста́мњети се и ста́мнети се ијек. ста́мњети се, -нїм се (некњ. ек. и ијек. стамнити се; дијал. ек. ставнети се ијек. ставњети се; ек. и ијек. ставнити се) 'постати таман' ↓ П, 2.3.15; Ш, 3.1.
- тѣснити**, тѣснїм ијек. **тијѣснити**, тїјеснїм (некњ. ек. теснети ијек. тијесњети; дијал. ијек. тијешњети) 'чинити тесним'
- изотѣснити, изотѣснїм ијек. изотијѣснити, изотїјеснїм (некњ. ек. изотеснети ијек. изотијесњети; дијал. ијек. изотијешњети) 'постати тесан' Ш, 3.1.
- отѣснити, отѣснїм ијек. отијѣснити, отијеснїм (некњ. ек. отеснети ијек. отијесњети; дијал. ијек. отијешњети) 1. 'постати тесан'; 2. 'учинити тесним' Ш, 3.6.
- потѣснити, потѣснїм ијек. потијѣснити, потијеснїм (некњ. ек. потеснети ијек. потијесњети; дијал. ијек. потијешњети) 1. 'постати тесан'; 2. 'учинити тесним' Ш, 3.6.
- трапа́вити**, трапа́вїм и **тра̀павити**, -їм (некњ. ек. трапавети ијек. трапавјети) 'постајати трапав' П, 2.4.20.
- отрапа́вити, -апа́вїм и отрапавити, -їм (некњ. ек. отрапавети ијек. отрапавјети) 'постати трапав' П, 2.4.20; Ш, 3.5; Ш, 3.6.
- трепѣрети** (ређе) и **трепѣрити**, -рїм I, 3.0; П, 1.5.7; П, 1.5.13; IV, 4.1.2.
- дотрепѣрети (ређе) и дотрепѣрити, -рїм II, 1.5.7.
- затрепѣрети (ређе) и затрепѣрити, -рїм II, 1.5.7; Ш, 2.4.2.
- отрепѣрети (ређе) и отрепѣрити, -рїм II, 1.5.7.
- устрепѣрети (ређе) и уstreпѣрити, -рїм II, 1.5.7.
- трѣптати**, трѣпћѣм и трѣптїм П, 1.7.6; IV, 4.1.4.
- дотрѣптати, дотрѣпћѣм и дотрѣптїм П, 1.7.6.
- затрѣптати, затрѣпћѣм и затрѣптїм П, 1.7.6.
- потрѣптати, потрѣпћѣм и потрѣптїм П, 1.7.6; Ш, 2.7.2.
- стрѣптати, стрѣпћѣм и стрѣптїм П, 1.7.6.
- устрѣптати, уstreпћѣм и уstreптїм П, 1.7.6; Ш, 2.7.2.
- трѣптети** ијек. **трѣптјети**, -тїм (некњ. ек. и ијек. трептити) в. трептати I, 2.5; П, 1.7.6; IV, 4.1.4.
- дотрѣптети ијек. дотрѣптјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. дотрептити) в. дотрептати П, 1.7.6.
- затрѣптети ијек. затрѣптјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. затрептити) в. затрептати П, 1.7.6; Ш, 2.2.2.
- потрѣптети ијек. потрѣптјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. потрептити) в. потрептати П, 1.7.6.
- стрѣптети ијек. стрѣптјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. стрептити) в. стрептати П, 1.7.6.
- устрѣптети ијек. уstreптјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. уstreптити) в. уstreптати П, 1.7.6.
- трѣмити**, трѣмїм 'чинити тромим' П, 2.5.8.

- затрòмити, зàтромїм 'учинити тромим' II, 2.5.8.
отрòмити, òтромїм (некњ. ек. отромети ијек. отромјети; дијал. ијек. отро-
мљети) I. 'учинити тромим'; 2. 'постати тром' II, 2.5.8; III, 3.14.
утрòмити се, ўтромїм се 'постати тром' II, 2.5.8.
- тр̀пети** ијек. **тр̀пјети**, -пїм (некњ. ек. и ијек. трпити; дијал. ијек. трпљети) I,
2.4; I, 2.5; I, 2.5.1; I, 2.6.1; II, 1.1.27; III, 2.1.
дотр̀пети ијек. дотр̀пјети, -пїм (некњ. ек. и ијек. дотрпити; дијал. ијек. дотр-
пљети) II, 1.1.27; III, 2.1; III, 2.2.3.
истр̀пети ијек. истр̀пјети, -пїм (некњ. ек. и ијек. истрпити; дијал. ијек. истр-
пљети) II, 1.1.27; III, 2.1; III, 2.2.3.
натр̀пети се ијек. натр̀пјети се, -пїм се (некњ. ек. и ијек. натрпити се; дијал.
ијек. натрпљети се) II, 1.1.27; III, 2.1; III, 2.2.3.
оптр̀пети ијек. оптр̀пјети, -пїм (некњ. ек. и ијек. оптрпити; дијал. ијек. оп-
трпљети) II, 1.1.27; III, 2.1; III, 2.2.3.
отр̀пети ијек. отр̀пјети, -пїм (некњ. ек. и ијек. отрпити; дијал. ијек. отрпље-
ти) II, 1.1.27; III, 2.1; III, 2.2.2; III, 2.2.3.
потр̀пети ијек. потр̀пјети, -пїм (некњ. ек. и ијек. потрпити; дијал. ијек. потр-
пљети) II, 1.1.27; III, 2.1.
претр̀пети ијек. претр̀пјети, -пїм (некњ. ек. и ијек. претрпити; дијал. ијек.
претрпљети) II, 1.1.27; III, 2.1.
притр̀пети ијек. притр̀пјети, -пїм (некњ. ек. и ијек. притрпити; дијал. ијек.
притрпљети) II, 1.1.27; III, 2.1.
протр̀пети ијек. протр̀пјети, -пїм (некњ. ек. и ијек. протрпити; дијал. ијек.
протрпљети) II, 1.1.27; III, 2.1.
стр̀пети ијек. стр̀пјети, -пїм (некњ. ек. и ијек. стрпити; дијал. ијек. стрпље-
ти) II, 1.1.27; III, 2.1.
устр̀пети ијек. устр̀пјети, -пїм (некњ. ек. и ијек. устрпити; дијал. ијек. устр-
пљети) II, 1.1.27; III, 2.1.
- тру̀бити**, -бїм (некњ. ек. трубети ијек. трубјети; дијал. ијек. трубљети) II,
1.6.1.
затру̀бити, -бїм (некњ. ек. затрубети ијек. затрубјети; дијал. ијек. затрубље-
ти) II, 1.6.1; III, 2.6.1.
- тру̀лети** ијек. **тру̀љети**, -лїм (ређе) и (ек. и ијек.) **трулити** 'постајати труо'
(дијал. трухлети) I, 2.8; I, 2.9.2; I, 2.13; II, 2.1.18; II, 2.1.20; III, 3.3.1; IV,
4.2.1.
дòтрулети ијек. дòтруљети (ређе) и (ек. и ијек.) дòтрулити, -лїм 'постати
труо' II, 2.1.18; III, 3.2.1.
зàтрулети ијек. зàтруљети (ређе) и (ек. и ијек.) зàтрулити, -лїм 'постати
труо' II, 2.1.18.
їструлети ијек. їструљети и (ек. и ијек.) їструлити, -лїм 'постати труо' II,
2.1.18; III, 3.4.

- на̀трулети ијек. на̀труљети (ређе) и (ек. и ијек.) на̀трулити, -лїм 'постати труо' II, 2.1.18; III, 3.4.
- òтрулети ијек. òтруљети (ређе) и (ек. и ијек.) òтрулити, -лїм I. 'постати труо'; 2. (само òтрулити, -лїм) 'учинити трулим' необ. II, 2.1.18; III, 3.11.1.
- пòтрулети ијек. пòтруљети (ређе) и (ек. и ијек.) пòтрулити, -лїм 'постати труо' II, 2.1.18.
- ра̀струлети се ијек. ра̀струљети се (ређе) и (ек. и ијек.) ра̀струлити се, -лїм се 'постати труо' II, 2.1.18.
- са̀трулети ијек. са̀труљети (ређе) и (ек. и ијек.) са̀трулити, -лїм 'постати труо' II, 2.1.18.
- стрўлети ијек. стрўљети (ређе) и (ек. и ијек.) стрўлити, -лїм 'постати труо' II, 2.1.18.
- ўтрулети ијек. ўтруљети (ређе) и (ек. и ијек.) ўтрулити, -лїм 'постати труо' II, 2.1.18.
- тўжити**, тўжїм (дијал. ијек. тужјети) 'туговати, жалити' II, 1.6.0; II, 1.6.2; IV, 4.1.3.
отўжити, òтўжїм (дијал. ијек. отужјети) III, 2.6.2.
- тўпети** ијек. тўпјети, -пїм (некњ. ек. и ијек. тупити; дијал. ијек. тупљети) I. 'постајати туп'; II. ~ се 'постајати туп' ↓ I, 2.9.1; I, 2.10; I, 2.12; II, 2.0; II, 2.2.11; IV, 4.2.1.
- тўпити**, тўпїм (некњ. ек. тупети ијек. тупјети; дијал. ијек. тупљети) 'чинити тупим' I, 2.8; I, 2.9.2; I, 2.10; I, 2.12; II, 2.2.11.
дотўпити, дòтўпїм 'учинити сасвим тупим' II, 2.2.11.
затўпети ијек. затўпјети, -пїм (некњ. ек. и ијек. затупити; дијал. ијек. затупљети) I. 'постати туп'; II. ~ се ↓ 'постати туп' II, 2.0; II, 2.2.11; III, 3.9.
затўпити, за̀тўпїм (некњ. ек. затупети ијек. затупјети; дијал. ијек. затупљети) 'учинити тупим' II, 2.0.1; II, 2.2.11; III, 3.9.
истўпети ијек. истўпјети, -пїм (некњ. ек. и ијек. иступити; дијал. ијек. иступљети) I. 'постати туп'; II. ~ се ↓ 'постати туп' II, 2.2.11; III, 3.9.
истўпити, йстўпїм (некњ. ек. иступети ијек. иступјети; дијал. ијек. иступљети) 'учинити тупим' II, 2.2.11; III, 3.9.
отўпети ијек. отўпјети, -пїм (некњ. ек. и ијек. отупити; дијал. ијек. отупљети) I. 'постати туп'; II. ~ се ↓ 'постати туп' I, 2.9.1; I, 2.12; II, 2.0.2; II, 2.2.11; III, 3.7.2; III, 3.9.
отўпити, òтўпїм (некњ. ек. отупети ијек. отупјети; дијал. ијек. отупљети) 'учинити тупим' I, 2.6; I, 2.12; II, 2.0.2; II, 2.2.11; III, 3.7.2; III, 3.9.
утўпити, ўтўпїм (некњ. ек. утупети ијек. утупјети; дијал. ијек. утупљети) I. 'учинити тупим'; II. ~ се 'постати туп' II, 2.2.11.
- тўтњати** и **тўтњети** (ређе) и **тўтњити**, -њїм II, 1.7.7; III, 2.7.3 IV, 4.1.4.
дотўтњати и дотўтњети (ређе) и дотўтњити, -њїм II, 1.7.7; III, 2.7.2.

затўтњати и затўтњети (ређе) и затўтњити, -њѝм II, 1.7.7; II, 1.6.4; II, 2.4.18; III, 2.7.

истўтњати и истўтњети (ређе) и истўтњити, -њѝм II, 1.7.7; III, 2.7.2.

натўтњати и натўтњети (ређе) и натўтњити, -њѝм II, 1.7.7.

отўтњати и отўтњети (ређе) и отўтњити, -њѝм II, 1.7.7; III, 2.7.3.

потўтњати и потўтњети (ређе) и потўтњити, -њѝм II, 1.7.7.

претўтњати и претўтњети (ређе) и претўтњити, -њѝм II, 1.7.7.

протўтњати и протўтњети (ређе) и протўтњити, -њѝм II, 1.7.7.

ћелáвити, *ћелáвѝм* и **ћѣлавити**, -ѝм (ретко ћелáвети ијек. ћелáвјети, *ћелáвѝм* и *ћѣлавети* ијек. *ћѣлавјети*, -вѝм) 'постајати ћелав' I, 2.8; I, 2.9.2; II, 2.4.21; III, 3.5.

оћелáвити, -ѣлáвѝм и оћелавити, -ѝм I. (ретко оћелáвети ијек. оћелáвјети, -ѣлáвѝм и оћелавити ијек. оћелавјети, -вѝм) 'постати ћелав'; 2. 'учинити ћелавим' I, 2.7; I, 2.8; I, 2.12; II, 2.4.21; III, 3.5; III, 3.8.2.

ћопáвити, *ћопáвѝм* и **ћѡпавити**, -ѝм (некњ. ек. *ћопавети* ијек. *ћопавјети*) 'постајати ћопав' II, 2.4.22.

оћопáвити, -ѡпáвѝм и оћопавити, -ѝм I. (некњ. ек. *оћопавети* ијек. *оћопавјети*) 'постати ћопав'; 2. 'учинити ћопавим' II, 2.4.22; III, 3.8.2; III, 3.13.

ћорáвити, *ћорáвѝм* и **ћѡравити**, -ѝм (некњ. ек. *ћоравети* ијек. *ћоравјети*) 'постајати ћорав' I, 2.6.1; I, 2.8; I, 2.9.2; II, 2.4.23.

заћорáвити, -ѡрáвѝм и заћоравити, -ѝм (некњ. *заћоравети* ијек. *заћоравјети*) I. 1. 'учинити ћоравим'; 2. 'постати ћорав'; II. ~ се 'лудо се заљубити, загледати се' II, 2.4.23.

наћорáвити, -ѡрáвѝм и наћоравити, -ѝм I. 'напити некога преко мере'; II. ~ се 'напити се преко мере' II, 2.4.23.

оћорáвити, -ѡрáвѝм и оћоравити, -ѝм I. (некњ. *оћоравети* ијек. *оћоравјети*) 'постати ћорав'; 2. 'учинити ћоравим' I, 2.12; II, 2.4.23; III, 3.8.2; III, 3.13.

ћѡрати, -áм II, 1.6.4; II, 2.4.23.

оћѡрати, -áм II, 1.6.4; II, 2.4.23; III, 2.7.3

ћѡрити, -ѝм (некњ. ек. *ћѡрети*) II, 1.6.4; II, 2.4.23; III, 2.8.

оћѡрити, -ѝм (некњ. ек. *оћѡрети*) II, 1.6.4; II, 2.4.23; III, 2.7.3.

ћосáвити, *ћосáвѝм* и **ћѡсавити**, -ѝм (некњ. ек. *ћосавети* ијек. *ћосавјети*) 'постајати ћосав' II, 2.4.24.

оћосáвити, -ѡсáвѝм и оћосавити, -ѝм I. (некњ. *оћосавети* ијек. *оћосавјети*) 'постати ћосав'; 2. 'учинити ћосавим' II, 2.4.24; III, 3.8.2; III, 3.13.

ћўтати, -тѝм II, 1.7.8; III, 2.7.2,

заћўтати, -тѝм II, 1.7.8.

оћўтати, -тѝм II, 1.7.8.

поћўтати, -тѝм II, 1.7.8.

прећўтати, -тѝм II, 1.7.8.

- ућутати, -тїм II, 1.7.8.
- ћутети¹** ијек. **ћутјети**, -тїм (некњ. ек. и ијек. ћутити; дијал. ијек. ћућети) 'примати, осећати чулима' II, 1.7.8.
- заћутети¹ ијек. заћутјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. заћутити; дијал. ијек. заћућети) 'примити, осетити чулима' II, 1.7.8.
- ишћутети ијек. ишћутјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. ишћутити; дијал. ијек. ишћућети) 'примити, осетити чулима' II, 1.7.8.
- опћутети ијек. опћутјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. опћутити; дијал. ијек. опћућети) 'примити, осетити чулима' II, 1.7.8.
- оћутети¹ ијек. оћутјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. оћутити; дијал. ијек. оћућети) 'примити, осетити чулима' II, 1.7.8.
- поћутети¹ ијек. поћутјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. поћутити; дијал. ијек. поћућети) 'примити, осетити чулима' II, 1.7.8.
- проћутети ијек. проћутјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. проћутити; дијал. ијек. проћућети) 'примити, осетити чулима' II, 1.7.8.
- ућутети¹ ијек. ућутјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. ућутити; дијал. ијек. ућућети) 'примити, осетити чулима' II, 1.7.8.
- ћутети²** ијек. **ћутјети**, -тїм (некњ. ек. и ијек. ћутити; дијал. ијек. ћућети) 'не говорити, в. ћутати' I, 2.1; II, 1.7.8; III, 2.7.2.
- заћутети² ијек. заћутјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. заћутити; дијал. ијек. заћућети) 'престати причати, в. заћутати' II, 1.7.8.
- оћутети² ијек. оћутјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. оћутити; дијал. ијек. оћућети) в. прећутати II, 1.7.8.
- поћутети² ијек. поћутјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. поћутити; дијал. ијек. поћућети) в. поћутати II, 1.7.8.
- прећутети ијек. прећутјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. прећутити; дијал. ијек. прећућети) в. прећутати II, 1.7.8.
- ућутети² ијек. ућутјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. ућутити; дијал. ијек. ућућети) в. ућутати II, 1.7.8.
- ўвидети** ијек. **ўвидјети**, -дїм (некњ. ек. и ијек. увидити; дијал. ијек. увићети) II, 1.1.4, нап. 33; II, 1.1.28; II, 1.1.31; III, 2.1; IV, 4.1.
- изўвидети ијек. изўвидјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. изувидити; дијал. ијек. изувићети) II, 1.1.28; III, 2.2.2.
- узловидети се** [ијек. **узловијети се**], -дїм се (некњ. [ек. и ијек.] узловидити се; [дијал. ијек. узловићети се]) 'прозлити се' II, 1.1.4, нап. 33; II, 1.1.20.
- умољчавити се**, -ољчавїм се и **ўмољчавити се**, -їм се 'постати мољчав, добити мољце' 2.4.30.
- хїрити**, -їм (дијал. ијек. хирјети) II, 1.6.2.
- хїтати**, -ам и (ретко) **хїтети** ијек. **хїтјети**, -тїм II, 1.7.11.
- о̀тхитати, -ам III, 2.7.2.
- отхїтети ијек. отхїтјети, -тим (ретко) в. о̀тхитати II, 1.7.11; III, 2.7.2.

- хїтїти**, -їм (дијал. ијек. хитјети) 'бацити' I, 2.1; II, 1.7.11.
 дõхитити, -їм (дијал. ијек. дохитјети) 'добацити' II, 1.7.11.
 пõхитити, -їм (дијал. ијек. похитјети) 'бацити' II, 1.7.11.
- хлãднети** ијек. **хлãдњети**, -нїм (некњ. ек. и ијек. хладнети) 'постајати хладан' I, 2.1; I, 2.9.1; II, 2.1.19; II, 2.1.20; III, 3.1; IV, 4.2.1.
 захлãднети ијек. захлãдњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. захладнети) 'постати хладан' I, 2.9.1; II, 2.1.19; III, 3.7.1; III, 3.7.2.
 захлãднити, зãхлãднїм (некњ. ек. захладнети ијек. захладњети) 'учинити хладним' II, 2.1.19; III, 3.7.1; III, 3.7.2.
 исхлãднети ијек. исхлãдњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. исхладнети) 'постати хладан' II, 2.1.19; III, 3.1.1.
 охлãднети (се) ијек. охлãдњети (се), -нїм (се) (некњ. ек. и ијек. охладнети (се)) 'постати хладан' I, 2.7; I, 2.9.1; II, 2.1.19; III, 3.12.1.
 охлãднити, õхлãднїм (некњ. ек. охладнети ијек. охладњети) 'учинити хладним' II, 2.1.19; III, 3.12.1.
 прехлãднети ијек. прехлãдњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. прехладнети) 'постати превише хладан' II, 2.1.19.
 прохлãднети ијек. прохлãдњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. прохладнети) 'постати прилично хладан' II, 2.1.19.
 схлãднети ијек. схлãдњети, -нїм (некњ. ек. и ијек. схладнети) 'постати хладан' II, 2.1.19.
- хлãпети** ијек. **хлãпјети** и (ек. и ијек.) **хлãпити**, -пїм II, 1.5.8; IV, 4.1.2.
 излãпети ијек. излãпјети и (ек. и ијек.) излãпити, -пїм II, 1.5.8.
 исхлãпети ијек. исхлãпјети и (ек. и ијек.) исхлãпити, -пїм I, 2.13; II, 1.5.8; III, 2.4.2.
- хрãпãвити (се)**, хрãпãвїм (се) и **хрãпãвити (се)**, -нїм (се) 1. (ретко хрãпãвети (се) ијек. хрãпãвјети (се), -ãпãвїм (се) и хрãпãвети (се) ијек. хрãпãвјети (се), -вим (се)) 'постајати хрãпãв'; 2. 'учинити хрãпãвим' I, 2.6; II, 2.4.25; III, 3.5.
 охрãпãвити (се), -ãпãвїм (се) и õхрãпãвити (се), -нїм се 1. (ретко охрãпãвети (се) ијек. охрãпãвјети (се), -ãпãвїм (се) и õхрãпãвети (се) ијек. õхрãпãвјети (се), -вим (се)) 'постати хрãпãв'; 2. 'учинити хрãпãвим' I, 2.8; II, 2.4.25; III, 3.3.1; III, 3.8.2.
- хрõмити**, -нїм 'чинити хромим' II, 2.5.7.
 охрõмити, -нїм 1. (некњ. ек. охромети ијек. охромјети; дијал. ијек. охромљети) 'постати хром'; 2. 'учинити хромим' II, 2.5.7.
- хуктати**, хукћем и хуктїм (некњ. ек. хуктети ијек. хуктјети; ек. и ијек. хуктити) II, 1.7.11; III, 2.8.
- цãклити се**, -нїм се (некњ. ек. цаклети се) II, 1.6.0; II, 1.6.4; II, 3.6; IV, 4.1.3.
 уцãклити се, -нїм се (некњ. ек. уцаклети се) II, 1.6.4; II, 3.6.
- цвãтети** ијек. **цвãтјети**, -тїм 'цветати' I, 2.5; I, 2.9.1; III, 2.3.

- зацвѣтети ијек. зацвѣтјети, -тїм 'зацвести'
 процвѣтети ијек. процвѣтјети, -тїм 'процветати' III, 2.3.
 расцвѣтети ијек. расцвѣтјети, -тїм 'процветати' III, 2.3.
 уцвѣтети ијек. уцвѣтјети, -тїм 'уцвасти'
- цвѣлети** ијек. **цвѣлѣти** и (ређе ек. ијек.) **цвѣлити**, -лїм I, 2.1; I,2.5; I, 2.6; I, 2.13; II, 1.5.9; III, 2.3.3; IV, 4.0; IV, 4.1.2.
 доцвѣлети ијек. доцвѣлѣти и (ређе ек. ијек.) доцвѣлити, -лїм II, 1.5.9; III, 2.1.
 зацвѣлети ијек. зацвијѣлѣти и зацвијѣлити, -лїм покр. II, 1.5.9, нап. 75.
 зацвѣлѣти ијек. зацвѣлѣти и (ређе ек. ијек.) зацвѣлити, -лїм I, 2.12; II, 1.5.9.
 зацвѣлити, зацвѣлїм 'растужити, уцвелити' покр. II, 1.5.9, нап. 75.
 нацвѣлѣти ијек. нацвѣлѣти и (ређе ек. ијек.) нацвѣлити, -лїм II, 1.5.9; III, 2.1.
 поцвѣлѣти ијек. поцвѣлѣти и (ређе ек. ијек.) поцвѣлити, -лїм II, 1.5.9; III, 2.4.1.
 процвѣлѣти ијек. процвѣлѣти и (ређе ек. ијек.) процвѣлити, -лїм II, 1.5.9; III, 2.1; III, 2.3.3.
 расцвелити, расцвѣлїм а. 'растужити'; б. 'расплакати' II, 1.5.9; III, 2.3.3, нап. 75.
- цѣлѣти** ијек. **цијѣлѣти**, -їм 1. (ређе цѣлѣти ијек. цијѣлѣти, -лїм) 'постајати цео, зарастати (о рани)'; 2. (цѣлїм) 'чинити целим, лечити' I, 2.5; I, 2.8; II, 2.5.10; III, 3.7.1; IV, 4.2.4.
 зацѣлѣти ијек. зацијѣлѣти, -їм 1. (ређе зацѣлѣти ијек. зацијѣлѣти, -лїм) 'постати цео, зарастати (о рани)'; 2. (зацѣлїм) 'учинити целим, залечити' II, 2.5.10; III, 3.8.3; III, 3.16.
 исцѣлѣти ијек. исцијѣлѣти, -їм 1. (ређе исцѣлѣти ијек. исцијѣлѣти, -лїм) 'постати цео, зарастати (о рани)'; 2. (їсцѣлїм) 'учинити целим, излечити' II, 2.5.10; III, 3.7.1.
 позацѣлѣти ијек. позацијѣлѣти, -їм (ређе позацѣлѣти ијек. позацијѣлѣти, -лїм) 'постати цео, зарастати (о рани)' II, 2.5.10; III, 3.5.
 сцѣлѣти ијек. сцијѣлѣти, -їм 'учинити целим, довести у ред' II, 2.5.10; III, 3.5.
- цѣптати**, цѣпћѣм и цѣптїм в. цѣптѣти II, 1.7.9.
 зацѣптати, зацѣпћѣм и зацѣптїм в. зацѣптѣти II, 1.7.9.
 усцѣптати, ўсцѣпћѣм и усцѣптїм в. усцѣптѣти II, 1.7.9; III, 2.7.1.
- цѣптѣти** ијек. **цѣптјѣти**, -тїм (некњ. ек. и ијек. цѣптѣти) II, 1.7.9.
 зацѣптѣти ијек. зацѣптјѣти, -тїм (некњ. ек. и ијек. зацѣптѣти) II, 1.7.9.
 усцѣптѣти ијек. усцѣптјѣти, -тїм (некњ. ек. и ијек. усцѣптѣти) II, 1.7.9; III, 2.7.1.
- цкїлѣти**, -їм (некњ. ек. цкилѣти ијек. цкилѣти) покр. II, 1.6.0; II, 1.6.9; IV, 4.1.3.

цмиљети ијек. **цмиљети** и (ек. и ијек.) **цмиљити** покр. II, 1.5.9, нап. 74.

зацмиљети ијек. зацмиљети и (ек. и ијек.) зацмиљити покр. II, 1.5.9, нап. 74.

поцмиљети ијек. поцмиљети и (ек. и ијек.) поцмиљити покр. II, 1.5.9, нап. 74.

црвѐнети ијек. **црвѐнети**, -нѓм (некњ. ек. и ијек. црвенити¹) I. 'постајати црвен?'; II. ~ се 'бити црвен, истицати се црвеном бојом' I, 2.5; I, 2.6; I, 2.9.1; II, 2.0; II, 2.3.16; III, 3.8.1; IV, 4.2.3.

црвѐнити, црвѓнѓм I. 'чинити црвеним?'; II. ~ се 'чинити се црвеним, бојити се црвеном бојом' I, 2.8; I, 2.9.2; II, 2.3.16; III, 3.8.1.

зацрвѐнети ијек. зацрвѐнети, -нѓм (некњ. ек. и ијек. зацрвенити) I. 'постати црвен?'; II. ~ се 'постати црвен, истаћи се црвеном бојом' II, 2.0; II, 2.3.16; III, 3.7.1; III, 3.7.4.

зацрвѐнити, -рвѓнѓм I. 'учинити црвеним?'; II. ~ се 'учинити се црвеним, обојити се црвеном бојом' II, 2.3.16; III, 3.7.1; III, 3.7.4.

нацрвѐнити, -рвѓнѓм I. 'учинити црвеним?'; II. ~ се 'учинити се црвеним, обојити се црвеном бојом' II, 2.3.16; III, 3.17

оцрвѐнети ијек. оцрвѐнети, -нѓм (некњ. ек. и ијек. оцрвенити) 'постати црвен' II, 2.3.16; III, 3.7.1.

оцрвѐнити, -рвѓнѓм I. 'учинити црвеним?'; II. ~ се 'учинити се црвеним, обојити се црвеном бојом' I, 2.8; II, 2.3.16; III, 3.7.1

поцрвѐнети ијек. поцрвѐнети, -нѓм (некњ. ек. и ијек. поцрвенити) 'постати црвен' II, 2.3.16; III, 3.7.1.

поцрвѐнити, -рвѓнѓм I. 'учинити црвеним?'; II. ~ се 'учинити се црвеним, обојити се црвеном бојом' I, 2.8; II, 2.3.16; III, 3.7.1.

уцрвѐнети ијек. уцрвѐнети, -нѓм (некњ. ек. и ијек. уцрвенити) I. 'постати црвен?'; II. ~ се 'постати црвен, истаћи се црвеном бојом' II, 2.3.16.

уцрвѐнити, -рвѓнѓм I. 'учинити црвеним?'; II. ~ се 'учинити се црвеним, обојити се црвеном бојом' II, 2.3.16.

црњети ијек. **црњети**, -нѓм (некњ. ек. и ијек. црнити) I. 'постајати црн?'; II. ~ се 'бити црн, истицати се црном бојом' I, 1.1; I, 2.5; I, 2.6; I, 2.9.1; II, 2.0; II, 2.3.17; III, 3.7.1; IV, 4.2.3.

црњити, црњѓнѓм (некњ. ек. црнети ијек. црњети) I. 'чинити црним?'; II. ~ се 'чинити се црним, бојити се црном бојом' I, 1.1; I, 2.5; I, 2.8; I, 2.9.2; II, 2.3.17; III, 3.7.1; IV, 4.2.3.

зацрњети ијек. зацрњети, -нѓм (некњ. ек. и ијек. зацрнити) I. 'постати црн?'; II. ~ се 'постати црн, истаћи се црном бојом' II, 2.3.17; III, 3.7.1; III, 3.7.2.

зацрњити, зацрњѓнѓм (некњ. ек. зацрнети ијек. зацрњети) I. 'учинити црним?'; II. ~ се 'учинити се црним, обојити се црном бојом' II, 2.3.17; III, 3.7.1; III, 3.7.2.

¹ Варијанте са црљен у основи представљају дијалекатске варијанте.

- исцр̀нити, њсцр̀нѝм (некњ. ек. исцрнети ијек. исцрњети) 'учинити црним' II, 2.3.17.
- нацр̀нити, нацр̀нѝм (некњ. ек. нацрнети ијек. нацрњети) I. 'учинити црним';
- II. ~ се 'учинити се црним, обојити се црном бојом' II, 2.3.17; III, 3.17.
- оцр̀нети ијек. оцрњети, -нѝм (некњ. ек. и ијек. оцрнити) 'постати црн' I, 2.7; I, 2.8; II, 2.3.17.
- оцр̀нити, оцр̀нѝм (некњ. ек. оцрнети ијек. оцрњети) I. 'учинити црним'; II. ~ се 'учинити се црним, обојити се црном бојом' I, 2.7; I, 2.8; II, 2.3.17.
- поцр̀нети ијек. поцрњети, -нѝм (некњ. ек. и ијек. поцрнити) 'постати црн' II, 2.3.17; III, 3.7.1.
- поцр̀нити, поцр̀нѝм (некњ. ек. поцрнети ијек. поцрњети) 'учинити црним' II, 2.3.17; III, 3.7.1.
- уцр̀нети ијек. уцрњети, -нѝм (некњ. ек. и ијек. уцрнити) 'постати црн' II, 2.3.17; III, 3.7.1.
- уцр̀нити, уцр̀нѝм (некњ. ек. уцрнети ијек. уцрњети) I. 'учинити црним'; II. ~ се 'учинити се црним; обијити се црном бојом; обући сеу црно' II, 2.3.17; III, 3.7.1.
- цр̀пати**, -ѝм (некњ. црпати; ек. црпети ијек. црпјети; дијал. ијек. црпљети) ↓ и **цр̀псти** и **цр̀псти**, цр̀пѝм II, 1.6.0; II, 1.6.6; IV, 4.1.3.
- зацр̀пати, зацр̀пѝм (некњ. зацрпати; ек. зацрпети ијек. зацрпјети; дијал. ијек. зацрпљети) ↓ и зацр̀псти и зацр̀псти, зацр̀пѝм II, 1.6.6; III, 2.6.1.
- исцр̀пати, њсцр̀пѝм (некњ. исцрпати; ек. исцрпети ијек. исцрпјети; дијал. ијек. исцрпљети) ↓ и исцр̀псти и њсцр̀псти, исцр̀пѝм II, 1.6.6.
- нацр̀пати, нацр̀пѝм (некњ. нацрпати; ек. нацрпети ијек. нацрпјети; дијал. ијек. нацрпљети) ↓ и нацр̀псти и нацр̀псти, нацр̀пѝм II, 1.6.6.
- поцр̀пати, поцр̀пѝм (некњ. поцрпати; ек. поцрпети ијек. поцрпјети; дијал. ијек. поцрпљети) ↓ и поцр̀псти и поцр̀псти, поцр̀пѝм II, 1.6.6.
- цур̀ити**, -ѝм (некњ. ек. цурети ијек. цурјети) ↓ I, 2.5; I, 2.12; I, 2.13; II, 1.6.0; II, 1.6.7; IV, 4.1.3.
- зацур̀ити, -ѝм (некњ. ек. зацурети ијек. зацурјети) ↓ II, 1.6.7; III, 2.6.1.
- исцур̀ити, -ѝм (некњ. ек. исцурети ијек. исцурјети) ↓ II, 1.6.7.
- нацур̀ити, -ѝм (некњ. ек. нацурети ијек. нацурјети) ↓ II, 1.6.7.
- отцур̀ити, -ѝм (некњ. ек. отцурети ијек. отцурјети) ↓ II, 1.6.7; III, 2.3.1.
- поцур̀ити, -ѝм (некњ. ек. поцурети ијек. поцурјети) ↓ II, 1.6.7.
- процур̀ити, -ѝм (некњ. ек. процурети ијек. процурјети) ↓ II, 1.6.7.
- чађав̀ити**, чађав̀ѝм и **чађав̀ити**, -ѝм I. 1. 'чинити чађавим'; 2. 'постајати чађав'; 3. 'пуштати чађ'; II. ~ се 'чинити се чађавим, посипати се чађу' I, 2.8; I, 2.9.2; II, 2.4.26.
- зачађав̀ити, -ађав̀ѝм и зачађав̀ити, -ѝм I. 1. 'учинити чађавим'; 2. 'постати чађав'; 3. 'пустити чађ'; II. ~ се 'учинити се чађавим, посути се чађу' II, 2.4.26.

- очађавити, -ађавѝм и о́чађавити, -ѝм I. 1. 'учинити чађавим'; 2. 'постати чађав'; II. ~ се 1. 'учинити се чађавим, посути се чађу'; 2. 'постати чађав' II, 2.4.26.
- почађавити, -ађавѝм и по́чађавити, -ѝм (ретко почађавѝти ијек. почађавјѝти, -ађавѝм и по́чађавѝти ијек. по́чађавјѝти, -вѝм) 'постати чађав' II, 2.4.26.
- учађавити, -ађавѝм и у́чађавити, -ѝм 'постати чађав' II, 2.4.26.
- ча́мѝти**, -ѝм (некњ. ек. чамѝти ијек. чамјѝти; дијал. ијек. чамљѝти) I, 2.1; I, 2.5; II, 1.6.0; II, 1.6.8; III, 2.6.2; IV, 4.1.3.
- зача́мѝти, -ѝм (некњ. ек. зачамѝти ијек. зачамјѝти; дијал. ијек. зачамљѝти) II, 1.6.8; II, 3.6; III, 2.6.1.
- ишча́мѝти, -ѝм (некњ. ек. ишчамѝти ијек. ишчамјѝти; дијал. ијек. ишчамљѝти) II, 1.6.8.
- оча́мѝти, -ѝм (некњ. ек. очамѝти ијек. очамјѝти; дијал. ијек. очамљѝти) II, 1.6.8.
- чи́лѝти** ијек. **чи́љѝти**, -лѝм (некњ. ек. и ијек. чилѝти; дијал. ијек. чилѝео) ↓ I, 2.5; I, 2.13; II, 1.1.29; II, 1.1.31; III, 2.2.1.
- ишчи́лѝти ијек. ишчи́љѝти, -лѝм (некњ. ек. и ијек. ишчилѝти; дијал. ијек. ишчилѝео) ↓ II, 1.1.29; III, 2.1; III, 2.2.1.
- рашчи́лѝти ијек. рашчи́љѝти, -лѝм (некњ. ек. и ијек. рашчилѝти; дијал. ијек. рашчилѝео) ↓ II, 1.1.29; III, 2.1.
- чи́нѝти**, -ѝм (дијал. ијек. чињѝти) I, 3.0; II, 1.6.0; II, 1.6.2; IV, 4.1.3.
- зачи́нѝти, -ѝм (дијал. ијек. зачињѝти) II, 1.6.2.
- начи́нѝти, -ѝм (дијал. ијек. начињѝти) II, 1.6.2.
- учи́нѝти, -ѝм (дијал. ијек. учињѝти) II, 1.6.2.
- чки́љѝти**, -ѝм (некњ. ек. чкилѝти ијек. чкиљѝти) II, 1.6.0; II, 1.6.9; IV, 4.1.3.
- начки́љѝти, -ѝм (некњ. ек. начкилѝти ијек. начкиљѝти) II, 1.6.9.
- прички́љѝти, -ѝм (некњ. ек. причкилѝти ијек. причкиљѝти) II, 1.6.9.
- учки́љѝти, -ѝм (некњ. ек. учкилѝти ијек. учкиљѝти) II, 1.6.9.
- чу́па́вѝти**, чу́па́вѝм и чу́па́вѝти, -ѝм I. 'чинити чупавим'; II. ~ се 'чинити се чупавим' II, 2.4.28.
- зачу́па́вѝти, -у́па́вѝм и за́чу́па́вѝти, -ѝм 'постати чупав' II, 2.4.28.
- начу́па́вѝти, -у́па́вѝм и на́чу́па́вѝти, -ѝм 'учинити чупавим' II, 2.4.28.
- рашчу́па́вѝти, -у́па́вѝм и ра́шчу́па́вѝти, -ѝм I. 'учинити чупавим'; II. ~ се 1. 'постати чупав'; 2. 'учинити се чупавим' II, 2.4.28.
- чу́чати**, -ѝм (некњ. чучѝти) I, 2.1.
- шаре́нѝти** ијек. **шаре́њѝти** и (ек. и ијек.) **шаре́нѝти**, -нѝм I. 1. 'постајати шарен'; 2. (само **шаре́нѝти**, ша́ренѝм) 'чинити шареним'; II. ~ се 'бити шарен, истицати се шаренилом' II, 2.3.18.
- зашаре́нѝти ијек. зашаре́њѝти, -нѝм и (ек. и ијек.) зашаре́нѝти I. 1. 'постати шарен'; 2. (само зашаре́нѝти, заша́ренѝм) 'учинити шареним'; II. ~ се 'постати шарен' II, 2.3.18; III, 3.5; III, 3.11.1.

- нашарèнити, нашарèнїм I. 'учинити шареним'; II. ~ се 'учинити се шареним' II, 2.3.18; III, 3.17.
- ушарèнети ијек. ушарèњети и (ек. и ијек.) ушарèнити, -нїм I. 1. 'постати шарен'; 2. (само ушарèнити, ушарèнїм) 'учинити шареним'; II. ~ се 1. 'постати шарен'; 2. (само ушарèнити, ушарèнїм) 'учинити се шареним' II, 2.3.18.
- ша̀птати**, ша̀пћем (некњ. ек. шаптети ијек. шаптјети; дијал. ијек. шапћети) II, 1.7.11; III, 2.8; IV, 4.1.4.
- доша̀птати, доша̀пћем (некњ. ек. дошаптети ијек. дошаптјети; дијал. ијек. дошапћети) II, 1.7.11; III, 2.7.2.
- заша̀птати, заша̀пћем (некњ. ек. зашаптети ијек. зашаптјети; дијал. ијек. зашапћети) II, 1.7.11.
- одша̀птати, одша̀пћем (некњ. ек. одшаптети ијек. одшаптјети; дијал. ијек. одшапћети) II, 1.7.11.
- проша̀птати, прòша̀пћем (некњ. ек. прошаптети ијек. прошаптјети; дијал. ијек. прошапћети) II, 1.7.11.
- шаша̀вити**, ша̀шавїм и **ша̀шавити**, -їм 'постајати шашав, лудовати, блесавити се' II, 2.4.28.
- зашаша̀вити, -а̀шавїм и зашашавити, -їм I. 'учинити шашвим'; 2. 'постати шашав' II, 2.4.28.
- ошаша̀вити, -а̀шавїм и ошашавити, -їм 'постати шашав' I, 2.8; II, 2.4.28.
- пошаша̀вити, -а̀шавїм и пошашавити, -їм 'постати шашав' II, 2.4.28.
- шкї̀љити**, -їм (некњ. ек. шкилети ијек. шкиљети) II, 1.6.0; II, 1.6.9; IV, 4.1.3.
- нашкї̀љити, -їм (некњ. ек. нашкилети ијек. нашкиљети) II, 1.6.9.
- пришкї̀љити, -їм (некњ. ек. пришкилети ијек. пришкиљети) II, 1.6.9.
- ушкї̀љити, -їм (некњ. ек. ушкилети ијек. ушкиљети) II, 1.6.9.
- шкрї̀пати**, шкрї̀пам и шкрї̀плѐм и шкрї̀пїм II, 1.7.0; II, 1.7.10; IV, 4.1.4.
- зашкрї̀пати, зашкрї̀пам и зашкрї̀плѐм и зашкрї̀пїм II, 1.7.10.
- шкрї̀пети** ијек. **шкрї̀пјети**, -пїм (дијал. ијек. шкрипљети) (ређе ек. и ијек. шкрї̀пити, -їм) в. шкрипати II, 1.7.10.
- зашкрї̀пети ијек. зашкрї̀пјети, -пїм (дијал. ијек. зашкрипљети) (ређе ек. и ијек. зашкрї̀пити, -їм) в. зашкрипати II, 1.7.10; IV, 4.1.4.
- штѐдети** ијек. **штѐдјети**, -дїм (некњ. ек. и ијек. штедити; дијал. ијек. штеђети) I, 2.6; I, 2.10; II, 1.1.30; III, 2.1; IV, 4.1.1.1.
- доштѐдети ијек. доштѐдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. доштедити; дијал. ијек. доштеђети) II, 1.1.30; III, 2.1; III, 2.2.1.
- заштѐдети ијек. заштѐдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. заштедити; дијал. ијек. заштеђети) II, 1.1.30; III, 2.1; III, 2.2.2.
- наштѐдети ијек. наштѐдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. наштедити; дијал. ијек. наштеђети) II, 1.1.30; III, 2.1; III, 2.2.2.

оштѣдети ијек. оштѣдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. оштедети; дијал. ијек. оштеђети) II, 1.1.30; III, 2.1.

поштѣдети ијек. поштѣдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. поштедети; дијал. ијек. поштеђети) II, 1.1.30; III, 2.1; IV, 4.1.1.4.

приштѣдети ијек. приштѣдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. приштедети; дијал. ијек. приштеђети) II, 1.1.30; III, 2.1.

уштѣдети ијек. уштѣдјети, -дїм (некњ. ек. и ијек. уштедети; дијал. ијек. уштеђети) II, 1.1.30; III, 2.1; IV, 4.1.

шугавити, шугавїм и **шўгавити**, -їм 1. 'чинити шугавим'; 2. 'постајати шугав' I, 2.8.

ошугавити, шўгавїм и ошугавити, -їм 1. 'учинити шугавим'; 2. 'постати шугав' I, 2.8.

шўмети ијек. **шўмјети** и (ек. и ијек.) **шўмити**, -мїм II, 1.5.10; II, 1.5.13; IV, 4.1.2.

дошўмети ијек. дошўмјети и (ек. и ијек.) дошўмити, -мїм (дијал. ијек. дошумљети) II, 1.5.10; III, 2.4.2.

зашўмети ијек. зашўмјети и (ек. и ијек.) зашўмити, -мїм (дијал. ијек. зашумљети) II, 1.5.10; III, 2.3.1.

одшўмети ијек. одшўмјети и (ек. и ијек.) одшўмити, -мїм (дијал. ијек. одшумљети) II, 1.5.10.

прошўмети ијек. прошўмјети и (ек. и ијек.) прошўмити, -мїм (дијал. ијек. прошумљети) II, 1.5.10; III, 2.4.1.

шўтети ијек. **шўтјети**, -тїм (некњ. ек. и ијек. шутати; шутити) 'не говорити, ћутати' II, 1.7.13; IV, 4.1.4.

зашўтети ијек. зашўтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. зашутати; зашутити) II, 1.7.13.

нашўтети ијек. нашўтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. нашутати; нашутити) II, 1.7.13.

одшўтети ијек. одшўтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. одшутати; одшутити) II, 1.7.13.

ошўтети ијек. ошўтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. ошутати; ошутити) II, 1.7.13.

пошўтети ијек. пошўтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. пошутати; пошутити) II, 1.7.13.

прешўтети ијек. прешўтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. прешутати; прешутити) II, 1.7.13.

прошўтети ијек. прошўтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. прошутати; прошутити) II, 1.7.13.

ушўтети ијек. ушўтјети, -тїм (некњ. ек. и ијек. ушутати; ушутити) II, 1.7.13.

ушўтити, ушўтїм 'учинити да неко престане да говори' II, 1.7.13.

шүштати, -тїм (некњ. ек. шуштети ијек. шуштјети; дијал. ијек. шушћети; некњ. ек. и ијек. шуштити) II, 1.7.12.

зашүштати, -тїм (некњ. ек. зашуштети ијек. зашуштјети; дијал. ијек. зашушћети; некњ. ек. и ијек. зашуштити) II, 1.7.12.

одшүштати, -тїм (некњ. ек. одшуштети ијек. одшуштјети; дијал. ијек. одшушћети; некњ. ек. и ијек. одшуштити) II, 1.7.12.

прошүштати, -тїм (некњ. ек. прошуштети ијек. прошуштјети; дијал. ијек. прошушћети; некњ. ек. и ијек. прошуштити) II, 1.7.12.

2. Регистар радних глаголских придева у придевској служби

(-)баб-:

дбабео, -ела, -ло ијек. **дбабио**, -бјела, -ло II, 3.6; III, 4.9.

(-)базд-:

убаздео, -ела, -ло ијек. **убаздио**, -дјела, -ло (дијал. ијек. убажђео, -жђела, -ло) II, 3.4.

(-)бангав-:

обангавео и **дбангвео**, -ела, -ло ијек. **обангавио** и **дбангвио**, -вјела, -ло II, 3.7.2; III, 4.9.

(-)безуб-:

обезубео, -ела, -ло ијек. **обезубио**, -бјела, -ло II, 3.7.3.

(-)бел- ијек. **(-)бијел-**:

избелео, -ела, -ло ијек. **избијелио**, -љела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

обелео, -ела, -ло ијек. **обијелио**, -љела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

побелео, -ела, -ло ијек. **побијелио**, -љела, -ло II, 3.7.1.3.

убелео, -ела, -ло ијек. **убијелио**, -љела, -ло II, 3.7.1.3.

(-)бесн-:

избеснео, -ела, -ло ијек. **избјеснио**, -сњела, -ло (дијал. ијек. избјешњео, -шњела, -ло) II, 3.7.1.2; III, 4.9.

побеснео, -ела, -ло ијек. **побјеснио**, -сњела, -ло (дијал. ијек. побјешњео, -шњела, -ло) II, 3.7.1.3.

разбеснео, -ела, -ло ијек. **разбјеснио**, -сњела, -ло (дијал. ијек. разбешњео, -шњела, -ло) II, 3.7.1.2; III, 4.9.

(-)бл(иј)ел-:

изблелео, -ела, -ло ијек. **изблиједио**, -дјела, -ло (дијал. ијек. изблијеђео, -ђела, -ло) II, 3.7.1.2; III, 4.9.

неизблелео, -ела, -ло ијек. **неизблиједио**, -дјела, -ло (дијал. ијек. неизблијеђео, -ђела, -ло) II, 3.7.1.2; III, 4.9.

поблѣдео, -ела, -ло ијек. **поблијѣдио**, -дјела, -ло (дијал. ијек. **поблијеђео**, -ђела, -ло) II, 3.7.1.3.

ублѣдео, -ела, -ло ијек. **ублијѣдио**, -дјела, -ло (дијал. ијек. **ублијеђео**, -ђела, -ло) II, 3.7.1.3.

(-)блесав-:

изблесáвео и **изблесавео**, -ела, -ло ијек. **изблесáвио** и **изблесавио**, -вјела, -ло II, 3.7.2; III, 4.9.

облесáвео и **облесавио**, -ела, -ло ијек. **облесáвио** и **облесавио**, -вјела, -ло II, 3.7.2; III, 4.9.

(-)бл(иј)ешт-:

изблѣштео, -ела, -ло ијек. **изблијѣштио**, -тјела, -ло (дијал. ијек. **избљештио**, -љела, -љо) II, 3.6; III, 4.9.

(-)блуд-:

заблудео, -ела, -ло ијек. **заблудио**, -дјела, -ло (дијал. ијек. **заблуђео**, -ђела, -ло) II, 3.5.1; III, 4.4.

одблудео, -ела, -ло ијек. **одблудио**, -дјела, -ло (дијал. ијек. **одблуђео**, -ђела, -ло) II, 3.5.1, III, 4.4.

(-)бљутав-:

обљутáвео и **обљутавео**, -ела, -ло ијек. **обљутáвио** и **обљутавио**, -вјела, -ло II, 3.7.2; III, 4.6.

(-)бол-:

избóлео, -ела, -ло ијек. **избóлио**, -љела, -ло II, 3.4; III, 4.4.

оббóлео, -ела, -ло ијек. **оббóлио**, -љела, -ло II, 3.4; III, 4.4.

(-)брид-:

забридео, -ела, -ло ијек. **забридио**, -дјела, -ло (дијал. ијек. **забриђео**, -ђела, -ло) II, 3.4; III, 4.9.

(-)бубр-:

набубрео, -ела, -ло и **набубрео**, -ела, -ло II, 3.5.2.

набубрио, -ила, -ло и **набубрио**, -ила, -ло II, 3.5.2; IV, 4.4.

(-)брљав-:

побрљáвео и **побрљавео**, -ела, -ло ијек. **побрљáвио** и **побрљавио**, -вјела, -ло II, 3.7.2.

(-)буђав-:

побуђáвео и **побуђавео**, -ела, -ло ијек. **побуђáвио** и **побуђавио**, -вјела, -ло II, 3.7.2.

убуђáвео и **убуђавео**, -ела, -ло ијек. **убуђáвио** и **убуђавио**, -вјела, -ло II, 3.7.2.

(-)в(ј)етр-:

изветрео, -ела, -ло ијек. **извјетрио**, -тјела, -ло II, 3.5.1; III, 4.9.

(-)вид-:

обнѐвидео, -ела, -ло ијек. **обнѐвидио**, -дјела, -ло (дијал. ијек. обневиђео, -ђела, -ло) II, 1.1.4; II, 3.4; III, 4.4.

(-)вир-:

провѐрео, -ела, -ло ијек. **провѐрио**, -рјела, -ло II, 3.4.

(-)водн-:

завòднео, -ела, -ло ијек. **завòднио**, -дњела, -ло (дијал. ијек. заводњео) II, 3.7.1.2; III, 4.9.

извòднео, -ела, -ло ијек. **извòднио**, -дњела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

(-)врѐти:

врѐо, врѐла, -ло (ек. и ијек.) ијек. и **врѐо**, врѐла, -ло II, 3.1; II, 3.3; III, 4.9.

зàврео, -ела, -ло (ек. и ијек.) ијек. и **зàврио**, -ела, -ло II, 3.3; III, 4.9.

незàврео, -ела, -ло (ек. и ијек.) и ијек. **незàврио**, -ела, -ло II, 3.3; III, 4.9.

непрѐврео, -ела, -ло (ек. и ијек.) и ијек. **непрѐврио**, -ела, -ло II, 3.3; III, 4.9.

прѐврео, -ела, -ло (ек. и ијек.) ијек. и **прѐврио**, -врела, -ло II, 3.3; III, 4.9.

прòврео, -ела, -ло (ек. и ијек.) ијек. и **прòврио**, -врела, -ло II, 3.3.

сàврео, -ела, -ло (ек. и ијек.) ијек. и **сàврио**, -врела, -ло II, 3.3.

ùврео, -ела, -ло (ек. и ијек.) ијек. и **ùврио**, -врела, -ло II, 3.3.

узàврео, -ела, -ело (ек. и ијек.) ијек. и **узàврио**, -врела, -ло II, 3.3.

(-)гладн-:

загладнео, -ела, -ло ијек. **загладнио**, -дњела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

изгладнео, -ела, -ло ијек. **изгладнио**, -дњела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

огладнео, -ела, -ло ијек. **огладнио**, -дњела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

(-)глув-:

заглувео, -ела, -ло ијек. **заглувио**, -вјела, -ло II, 3.7.1.2; III, 4.9.

оглувео, -ела, -ло ијек. **оглувио**, -вјела, -ло II, 3.7.1.2; III, 4.9.

(-)глунав-:

заглупáвео и **зàглупавео**, -ела, -ло ијек. **заглупáвио** и **зàглупавио**, -вјела, -ло II, 3.7.2.1.

заглупáвио и **зàглупавио**, -ила, -ло II, 3.7.2.1.

оглупáвео и **òглупавео**, -ела, -ло ијек. **оглупáвио** и **òглупавио**, -вјела, -ло II, 3.7.2; III, 4.9.

(-)гол-:

загòлео, -ела, -ло ијек. **загòлио**, -љела, -ло II, 2.2.4; II, 3.7.1.2; III, 4.9.

огòлео, -ела, -ло ијек. **огòлио**, -љела, -ло II, 3.7.1.2; III, 4.10.

(-)грбав-:

огрбáвео, -ела, -ло ијек. **огрбáвио**, -вјела, -ло II, 3.7.2.

(-)груб-:

огрúбео, -ела, -ло ијек. **огрúбио**, -бјела, -ло (дијал. ијек. огрубљео, -бљела, -ло) II, 3.7.1.1; III, 4.4.

(-)гор-:

- догòрео**, -ела, -ло ијек. **догòрио**, -рјела, -ло II, 3.4; III, 4.9.
загòрео, -ела, -ло ијек. **загòрио**, -рјела, -ло II, 3.4; III, 4.9.
изгòрео, -ела, -ло ијек. **изгòрио**, -рјела, -ло II, 3.4; III, 4.10.
нагòрео, -ела, -ло ијек. **нагòрио**, -рјела, -ло II, 3.4; III, 4.10.
недогòрео, -ела, -ло ијек. **недогòрио**, -рјела, -ло II, 3.4; III, 4.9.
несагòрео, -ела, -ло ијек. **несагòрио**, -рјела, -ло II, 3.4; III, 4.11.
обгòрео, -ела, -ло ијек. **обгòрио**, -рјела, -ло II, 3.4; III, 4.4.
огòрео, -ела, -ло ијек. **огòрио**, -рјела, -ло (некњ. ек. и ијек. огорио, -ило, -ло) II, 3.4; III, 4.9.

(-)доцн-:

- задòцнео**, -ела, -ло ијек. **задòцнио**, -цњела, -ло II, 2.1.6; II, 3.7.1.1; III, 4.7.
одòцнео, -ела, -ло ијек. **одòцнио**, -цњела, -ло II, 2.1.6; II, 3.7.1.1.

(-)дрвен-:

- одрвèнео** (òдрвенео), -ела, -ло ијек. **одрвèнио** (òдрвенио), -њела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.
удрвèнео (úдрвенео), -ела, -ло ијек. **удрвèнио** (úдрвенио), -њела, -ло II, 3.7.1.3.

(-)дртав-:

- одртáвео** и **òдртавео**, -ела, -ло ијек. **одртáвио** и **òдртавио**, -вјела, -ло II, 3.7.2.4; III, 4.11.
одртáвио и **òдртавио**, -ила, -ло II, 3.7.2.4; III, 4.11.

(-)ђутурум-:

- ођутòрумео**, -ела, -ло ијек. **ођутòрумио**, -мјела, -ло II, 3.7.3; III, 4.6.

(-)жедн-:

- ожèднео**, -ела, -ло ијек. **ожèднио**, -дњела, -ло II, 3.7.1.3, III, 4.4.
прежèднео, -ела, -ло ијек. **прежèднио**, -дњела, -ло II, 3.7.1.3.

(-)жив-:

- ижíвео**, -ела, -ло ијек. **ижíвио**, -вјела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.
неижíвео, -ела, -ло ијек. **неижíвио**, -вјела, -ло (дијал. ијек. неиживљео, -вљела, -ло) II, 3.7.1.2; III, 4.9.
оджíвео, -ела, -ло ијек. **оджíвио**, -вјела, -ло (дијал. ијек. одживљео, -вљела, -ло) II, 3.7.1.1; III, 4.4.
ожи́вео, -ела, -ло ијек. **ожи́вио**, -вјела, -ло (дијал. ијек. оживљео, -вљела, -ло) II, 3.7.1.1; III, 4.4.
прежи́вео, -ела, -ло ијек. **прежи́вио**, -вјела, -ло (дијал. ијек. преживљео, -вљела, -ло) II, 3.7.1.2; III, 4.9.

(-)жут-:

- зажúтео**, -ела, -ло ијек. **зажúтио**, -тјела, -ло (дијал. ијек. зажућео, -ћело, -ло) II, 3.7.1.1; III, 4.4.
ижúтео, -ела, -ло ијек. **ижúтио**, -тјела, -ло (дијал. ијек. ижућео, -ћело, -ло) II, 3.7.1.1; III, 4.4.

пожу́тео, -ела, -ло ијек. **пожу́тио**, -тјела, -ло (дијал. ијек. пожућео, -ћело, -ло) II, 3.7.1.3.

прежу́тео, -ела, -ло ијек. **прежу́тио**, -тјела, -ло (дијал. ијек. прежућео, -ћело, -ло) II, 3.7.1.3.

ужу́тео, -ела, -ло ијек. **ужу́тио**, -тјела, -ло (дијал. ијек. ужућео, -ћело, -ло) II, 3.7.1.3.

затрудн-:

затру́днео, -ела, -ло ијек. **затру́днио**, -дњела, -ло

отру́днео, -ела, -ло ијек. **отру́днио**, -дњела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

(-)здрав-:

òздравео, -ела, -ло ијек. **òздравио**, -вјела, -ло

прèздравео, -ела, -ло ијек. **прèздравио**, -вјела, -ло II, 3.7.3.

(-)зелен-:

ззелèнео, -ела, -ло ијек. **ззелèнио**, -њела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

озелèнео, -ела, -ло ијек. **озелèнио**, -њела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

позелèнео, -ела, -ло ијек. **позелèнио**, -њела, -ло II, 3.7.1.3.

(-)зор-:

дозòрео, -ела, -ло ијек. **дозòрио**, -рјела, -ло II, 3.6.

(-)зрèти:

зрèо, зрèла, -ло (ек. и ијек.) и ијек. **зрйò**, зрèла, -ло II, 3.1; II, 3.3; III, 4.9.

дòзрео, -ела, -ло (ек. и ијек.) ијек. и **дòзрио**, -ела, -ло II, 3.3.

на̀зрео, -ела, -ло (ек. и ијек.) и ијек. **на̀зрио**, -ела, -ло II, 3.3.

недòзрео, -ела, -ло (ек. и ијек.) и ијек. **недòзрио**, -ела, -ло II, 3.3.

нѐзрео, -ела, -ло (ек. и ијек.) и ијек. **нѐзрио**, -ела, -ло II, 3.3.

несàзрео, -ела, -ло (ек. и ијек.) и ијек. **несàзрио**, -ела, -ло II, 3.3.

прèзрео, -ела, -ло (ек. и ијек.) ијек. и **прèзрио**, -зрела, -ло II, 3.3.

сàзрео, -ела, -ло (ек. и ијек.) ијек. и **сàзрио**, -зрела, -ло II, 3.3.

ўзрео, -ела, -ло (ек. и ијек.) ијек. и **ўзрио**, -зрела, -ло II, 3.3.

зазрн-:

зàзрнео, -ела, -ло ијек. **зàзрнио**, -рњела, -ло II, 3.6; III, 4.9.

(-)једра-:

најèдрао, -ала, -ло II, 3.7.4.

(-)једр-:

најèдрео, -ела, -ло (ек. и ијек.) и ијек. **најèдрио**, -ела, -ло II, 3.7.4.

најèдрио, -ила, -ло II, 3.7.4.

(-)јужн-:

òјужнео, -ела, -ло и **òјужнио**, -жњела, -ло II, 3.7.3; III, 4.7.

(-)касн-:

закàснео, -ела, -ло ијек. **закàснио**, -сњела, -ло (дијал. ијек. закашњео, -шње-ла, -ло) I, 3.1; II, 2.5.2; II, 3.7.3; IV, 4.4.

ока̀сно, -ела, -ло ијек. **ока̀сно**, -сњела, -ло (дијал. ијек. **окашњео**, -шњела, -ло) II, 2.5.2; II, 3.7.3; III, 4.7.

(-)кип-:

искѝпео, -ела, -ло ијек. **искѝпио**, -пјела, -ло (дијал. ијек. **искиплјео**, -пљела, -ло) II, 3.4; III, 4.4.

(-)копн-:

закòпнео, -ела, -ло ијек. **закòпнио**, -пњела, -ло II, 3.4; III, 4.9.

неискòпнео, -ела, -ло ијек. **неискòпнио**, -пњела, -ло II, 3.4.

окòпнео, -ела, -ло ијек. **окòпнио**, -пњела, -ло II, 3.4; III, 4.4.

(-)кор-:

закòрео, -ела, -ло ијек. **закòрнио**, -рјела, -ло II, 3.4; III, 4.9.

окòрео, -ела, -ло ијек. **окòрнио**, -рјела, -ло II, 3.4; III, 4.9.

(-)крвав-:

закрва̀вио и **закрва̀вио**, -ила, -ло II, 3.7.2.1.

(-)крезуб-:

окрèзубео, -ела, -ло ијек. **окрèзубио**, -бјела, -ло II, 3.7.3.

(-)кржљав-:

закржља̀вео и **закржља̀вео**, -ела, -ло ијек. **закржља̀вио** и **закржља̀вио**, -вјела, -ло II, 3.7.2; III, 4.9.

(-)крњав-:

окрња̀вео и **окрња̀вео**, -ела, -ло ијек. **окрња̀вио** и **окрња̀вио**, -вјела, -ло II, 3.7.2; III, 4.9.

(-)кршљав-:

окршља̀вео и **окршља̀вео**, -ела, -ло ијек. **окршља̀вио** и **окршља̀вио**, -вјела, -ло II, 3.7.2; III, 4.9.

(-)лабав-:

олаба̀вео и **олаба̀вео**, -ела, -ло ијек. **олаба̀вио** и **олаба̀вио**, -вјела, -ло II, 2.4.12; II, 3.7.2; III, 4.9.

(-)лет-:

налèтео, -ела, -ло ијек. **налèтио**, -тјела, -ло (дијал. ијек. **налећео**, -ћела, -ло) II, 3.4; III, 4.4.

слèтео, -ела, -ло ијек. **слèтио**, -тјела, -ло (дијал. ијек. **слећео**, -ћела, -ло) II, 3.4.

(-)луд-:

залу̀део, -ела, -ло ијек. **залу̀дио**, -дјела, -ло (дијал. ијек. **залуђео**, -ела, -ло) II, 3.7.1.1; III, 4.4.

излу̀део, -ела, -ло ијек. **излу̀дио**, -дјела, -ло (дијал. ијек. **излуђео**, -ђела, -ло) II, 3.7.1.2; III, 4.10.

полу̀део, -ела, -ло ијек. **полу̀дио**, -дјела, -ло (дијал. ијек. **полуђео**, -ђела, -ло) II, 3.7.3.

(-)маљав-:

омаља́вео и **òмаљавео**, -ела, -ло ијек. **омаља́вио** и **òмаљавио**, -вјела, -ло II, 3.7.2; III, 4.9.

(-)матор-:

за̀маторео и **замато̀рео**, -ела, -ло ијек. **за̀маторио** и **замато̀рио**, -рјела, -ло II, 3.7.1.6; III, 4.9; III, 4.10.

òматорео и **омато̀рео**, -ела, -ло ијек. **òматорио** и **омато̀рио**, -рјела, -ло II, 2.1.10; II, 3.7.1.6; III, 4.9; IV, 4.4.

премато̀рео и **прèмато̀рео**, -ела, -ло ијек. **премато̀рио** и **прèмато̀рио**, -рјела, -ло II, 3.7.1.6.

(-)ми́л-:

изми́лео, -ела, -ло ијек. **изми́лио**, -љела, -ло II, 3.4; III, 4.4.

(-)ми́л-:

òмилео, -ела, -ло ијек. **òмилио**, -љела, -ло II, 3.7.1.2; III, 4.9.

(-)модр-:

помо̀дрео, -ела, -ло ијек. **помо̀дрио**, -ела, -ло II, 3.7.1.3; II, 3.7.1.5.

(-)млита́в-:

омлита́вео и **òмлита́вео**, -ела, -ло ијек. **омлита́вио** и **òмлита́вио**, -вјела, -ло II, 2.4.13; II, 3.7.2; III, 4.9.

(-)мршав-:

измрша́вео и **и́змршавео**, -ела, -ло ијек. **измрша́вио** и **и́змршавио**, -вјела, -ло (дијал. ијек. измршављео, вљела, -ло) II, 3.7.2.2; III, 4.8.

измрша́вио и **и́змршавео**, -ила, -ло II, 3.7.2.2.

омрша́вео и **òмршавео**, -ела, -ло ијек. **омрша́вио** и **òмршавио**, -вјела, -ло II, 2.4.13; II, 3.7.2.2; III, 4.9; IV, 4.4.

(-)мутав-:

омута́вео и **òмутавео**, -ела, -ло ијек. **омута́вио** и **òмутавио**, -вјела, -ло II, 3.7.2; III, 4.9.

(-)н(и)јем-:

занéмео, -ела, -ло ијек. **зани́јемно**, -мјела, -ло (дијал. ијек. занијемљео, -ела, -ло) II, 3.7.1.1; II, 3.7.1.5; III, 4.4.

обнéмео, -ела, -ло ијек. **обни́јемно**, -мјела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

онéмео, -ела, -ло ијек. **они́јемно**, -мјела, -ло (дијал. ијек. онијемљео, -мље-ла, -ло) II, 3.7.1.1; III, 4.4.

(-)п(ј)егав-:

опега́вео и **òпегавео**, -ела, -ло ијек. **опјега́вио** и **òпјегавио**, -вјела, -ло II, 3.7.2; III, 4.9.

(-)плав-:

испла́вео, -ела, -ло ијек. **испла́вио**, -вјела, -ло (дијал. ијек. исплављео, -вље-ла, -ло) II, 3.7.1.1; III, 4.4.

опла́вео, -ела, -ло ијек. **опла́вио**, -вјела, -ло (дијал. ијек. оплављео, -вљела, -ло) II, 3.7.1.3.

попла́вео, -ела, -ло ијек. **попла́вио**, -вјела, -ло (дијал. ијек. поплављео, -вљела, -ло) II, 3.7.1.3.

упла́вео, -ела, -ло ијек. **упла́вио**, -вјела, -ло (дијал. ијек. уплављео, -вљела, -ло) II, 3.7.1.3.

(-)пламт-:

запла́мтео, -ела, -ло ијек. **запла́мтио**, -тјела, -ло (дијал. ијек. запламћео, -ћела, -ло) II, 3.4; III, 4.10.

(-)пуп-:

запу́нео, -ела, -ло ијек. **запу́нио**, -пјела, -ло (дијал. ијек. запупљео, -пљела, -ло) II, 3.5.2.

запу́нио, -ила, -ло II, 3.5.2.

напу́нео, -ела, -ло ијек. **напу́нио**, -пјела, -ло (дијал. ијек. напупљео, -пљела, -ло) II, 3.5.2; III, 4.11.

напу́нио, -ила, -ло II, 3.5.2; III, 4.11; IV, 4.4.

пропу́нео, -ела, -ло ијек. **пропу́нио**, -пјела, -ло (дијал. ијек. пропупљео, -пљела, -ло) II, 3.5.2.

пропу́нио, -ила, -ло II, 3.5.2.

распу́нео, -ела, -ло ијек. **распу́нио**, -пјела, -ло (дијал. ијек. распупљео, -пљела, -ло) II, 3.5.2.

распу́нио, -ила, -ло II, 3.5.2.

(-)пупав-:

опупа́вео и **ѡпупавео**, -ела, -ло ијек. **опупа́вио** и **ѡпупавио**, -вјела, -ло II, 3.7.2; III, 4.4; III, 4.9.

(-)пуст-:

запу́стео, -ела, -ло ијек. **запу́стио**, -тјела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

опу́стео, -ела, -ло ијек. **опу́стио**, -тјела, -ло (дијал. ијек. опушћео, -шћела, -ло) II, 3.7.1.1; III, 4.4.

(-)руд-:

зару́део, -ела, -ло ијек. **зару́дио**, -дјела, -ло (дијал. ијек. заруђео, -ела, -ло) II, 3.7.1.1; III, 4.4.

(-)ружн-:

ору́жнео и **ору́жнео**, -ела, -ло ијек. **ору́жнео** и **ору́жнио**, -жњела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

(-)румен-:

заруме́нео, -ела, -ло ијек. **заруме́нио**, -њела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

оруме́нео, -ела, -ло ијек. **оруме́нио**, -њела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

(-)руњав-:

заруња́вео и **за́руња́вео**, -ела, -ло ијек. **заруња́вио** и **за́руња́вио**, -вјела, -ло II, 3.7.2.3; III, 4.11.

- заруња̀вио** и **зàруња̀вио**, -ила, -ло II, 3.7.2.3; III, 4.11.
- (-)рута̀в-**:
зарута̀вео и **зàрута̀вио**, -ела, -ло ијек. **зарута̀вио** и **зàрута̀вио**, -вјела, -ло II, 3.7.2; III, 4.9.
- (-)с(ј)ед-**:
засе́део, -ела, -ло ијек. **засјèдио**, -дјела, -ло (дијал. ијек. засе́ђео, -ђе́ла, -ло) II, 3.4; III, 4.4.
- (-)сијед-**:
осе́део, -ела, -ло ијек. **осијèдио**, -дјела, -ло (дијал. ијек. осије́ђео, -ђе́ла, -ло) II, 3.7.1.3.
неосе́део, -ела, -ло ијек. **неосијèдио**, -дјела, -ло (дијал. ијек. неосе́ђео, -ђе́ла, -ло) II, 3.7.1.3.
просе́део, -ела, -ло ијек. **просијèдио**, -дјела, -ло (дијал. ијек. просе́ђео, -ђе́ла, -ло) II, 3.7.1.3.
- (-)сив-**:
оси́вео, -ела, -ло ијек. **оси́вио**, -вјела, -ло II, 3.7.1.3.
поси́вео, -ела, -ло ијек. **поси́вио**, -вјела, -ло II, 3.7.1.3.
- (-)плеснав-**:
поплесна̀вео, -ела, -ло ијек. **поплесна̀вио**, -вјела, -ло II, 3.7.2.
поплесна̀вио, -ила, -ло II, 3.7.2.
- (-)сиромаш-**:
осиро̀машео, -ела, -ло ијек. **осиро̀машио**, -мјела, -ло II, 3.7.3.1; III, 4.9.
- (-)сирот-**:
осиро̀тео, -ела, -ло ијек. **осиро̀тио**, -тјела, -ло (дијал. ијек. осиро́ђео, -ђе́ла, -ло) II, 3.7.1.1; III, 4.4.
- (-)слаб-**:
и́слабео, -ела, -ло ијек. **и́слабио**, -бјела, -ло (дијал. ијек. ислабље́о, -бље́ла, -ло) II, 3.7.1.7.
òслабео, -ела, -ло ијек. **òслабио**, -бјела, -ло II, 2.1.16; II, 3.7.1.7; III, 4.4.
òслабио, -ила, -ло II, 3.7.1.1.
- (-)сл(иј)еп-**:
осле́пео, -ела, -ло ијек. **ослијèпно**, -пјела, -ло (дијал. ијек. ослије́пљео, -пље́ла, -ло) II, 3.7.1.1; III, 4.4.
- (-)смрд-**:
усмр̀део, -ела, -ло ијек. **усмр̀дио**, -дјела, -ло (дијал. ијек. усмр́ђео, -ђе́ла, -ло) II, 3.4; III, 4.9.
- (-)стар-**:
зàстарео, -ела, -ло ијек. **зàстарио**, -рјела, -ло II, 3.7.1.2; III, 4.10.
незàстарео, -ела, -ло ијек. **незàстарио**, -рјела, -ло II, 3.7.1.2; III, 4.9.

òстарео, -ела, -ело ијек. **òстарио**, -рјела, -ло I, 3.1; II, 3.7.1.1. II, 3.7.1.2; II, 3.7.1.5; III, 4.4; III, 4.9; IV, 4.4.

òстарио, -ила, -ло II, 3.7.1.1; II, 3.7.1.5; III, 4.4.

прèстарео, -ела, -ло ијек. **прèстарио**, -рјела, -ло II, 3.7.1.2; III, 4.9.

(-)студен-:

остудèнео, -ела, -ло ијек. **остудèнио**, -дјела, -ло II, 3.7.1.1; II, 3.7.1.5; III, 4.4.

(-)сур-:

осúрео, -ела, -ло ијек. **осúрио**, -рјела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

(-)суров-:

òсуровео и **осурòвео**, -ела, -ло ијек. **òсуровио** и **осурòвио**, -вјела, -ло II, 3.7.2.6.

(-)тамн-:

затáмнео, -ела, -ло ијек. **затáмнио**, -мњела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

непотáмнео, -ела, -ло ијек. **непотáмнио**, -мњела, -ло II, 3.7.1.2; III, 4.9.

потáмнео, -ела, -ло ијек. **потáмнио**, -мњела, -ло II, 3.7.1.3.

(-)гром-:

отрòмео, -ела, -ло ијек. **отромио**, -мјела, -ло (дијал. ијек. отромљео, -мњела, -ло) II, 3.7.1.1; III, 4.4.

(-)трул-:

йструлео, -ела, -ло ијек. **йструлио**, -љела, -ло II, 3.7.1.2; II, 3.7.1.5; III, 4.9.

на̀трулео, -ела, -ло ијек. **на̀трулио**, -љела, -ло II, 3.7.1.2; III, 4.9.

òтрулео, -ела, -ло ијек. **òтрулио**, -љела, -ло II, 3.7.1.2; III, 4.9.

ра̀струлео, -ела, -ло ијек. **ра̀струлио**, -љела, -ло II, 3.7.1.2; III, 4.9.

(-)тупав-:

отупáвео и **òтупавео**, -ела, -ло ијек. **отупáвио** и **òтупавио**, -вјела, -ло II, 3.7.2; III, 4.9.

(-)туп-:

отúнео, -ела, -ло ијек. **отúпио**, -пјела, -ло II, 3.7.1.2; III, 4.9; III, 4.10.

(-)ћелав-:

оћелáвео и **òћелавео**, -ела, -ло ијек. **оћелáвио** и **òћелавио**, -вјела, -ло II, 3.7.2.5; III, 4.10.

оћелáвио и **òћелавио**, -ила, -ло II, 3.7.2.5.

(-)удов-:

обудòвео, -ела, -ло ијек. **обудòвио**, -вјела, -ло (дијал. ијек. обудовљео, -вље-ла, -ло) II, 3.7.1.1; III, 4.4.

(-)хладн-:

охлáднео, -ела, -ло ијек. **охлáднио**, -дњела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4; III, 4.9.

(-)хлап-:

исхлáпео, -ела, -ло ијек. **исхлáпио**, -пјела, -ло, II, 3.5.1; III, 4.9.

(-)храпав-:

охрапа́вео и **òхрапавео**, -ела, -ло ијек. **охрапа́вио** и **òхрапавио**, -вјела, -ло II, 3.7.2; III, 4.4.

(-)хром-:

охрòмео, -ела, -ло ијек. **охрòмио**, -мјела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

(-)цакл-:

заца́клео, -ела, -ло ијек. **заца́клио**, -љела, -ло II, 3.6.

уца́клео, -ела, -ло ијек. **уца́клио**, -љела, -ло II, 3.6.

(-)црвен-:

зацрвèнео, -ела, -ло ијек. **зацрвèнио**, -њела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

поцрвèнео, -ела, -ло ијек. **поцрвèнио**, -њела, -ло II, 3.7.1.3.

уцрвèнео, -ела, -ло ијек. **уцрвèнио**, -њела, -ло II, 3.7.1.3.

(-)црн-:

зацр́нео, -ела, -ло ијек. **зацр́нио**, -њела, -ло II, 3.7.1.1; III, 4.4.

поцр́нео, -ела, -ло ијек. **поцр́нио**, -њела, -ло II, 3.7.1.3.

уцр́нео, -ела, -ло ијек. **уцр́нио**, -њела, -ло II, 3.7.1.3.

(-)цур-:

исцúрео, -ела, -ло ијек. **исцúрио**, рјела, -ло II, 3.6.

(-)чађ-:

очађáвео и **òчађавео**, -ела, -ло ијек. **очађáвио** и **òчађáвио**, -вјела, -ло II, 2.4.19; II, 3.7.2; III, 4.9.

(-)чам-:

зачáмео, -ела, -ло ијек. **зачáмио**, -мјела, -ло II, 3.6; III, 4.6.

(-)чил-:

ишчíлео, -ела, -ло ијек. **ишчíлио**, -љела, -ло II, 3.4.

(-)штрокав-:

оштрока́вео и **òштрокавео**, -ела, -ло ијек. **оштрока́вио** и **òштрокавио**, -вјела, -ло II, 3.7.2.

О АУТОРУ

Марина Спасојевић, истраживач-сарадник Института за српски језик САНУ, рођена је 1980. године у Београду. Основну школу завршила је у Великом Поповићу, а Економско-трговинску школу „Славка Ђурђевић” у Јагодини. Дипломирала је на Групи за српски језик и књижевност Филолошког факултета у Београду 2004. године, а 2009. године одбранила је магистарски рад *Глаголи на -(ј)ети, -џим у савременом српском језику*. На истом факултету пријавила је докторску дисертацију. Од 2004. године запослена је у Институту за српски језик САНУ на пројекту *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*.

ИЗВОДИ ИЗ РЕЦЕНЗИЈА

У ауторкином раду имамо истражену, описану и протумачену једну значајну и занимљиву језичку промену, при томе не сасвим једно- смерну, промену која је у току, која се одвија у наше време, пред нашим очима. Познато је, у науци о језику, да је најтеже научно обрадити и представити нестабилне, нестабилизоване, незавршене језичке процесе, какав је овај о којем се говори у раду Марине Спасојевић. Ауторка је, међутим, успешно савладала све тешкоће које су стајале пред њом и урадила једну изванредну и изванредно корисну и значајну студију, поготову ако се има у виду да таквих (или сличних) радова посвећених овоме питању нема.

Др Мирослав Николић, редовни професор

У монографији аутор Марина Спасојевић бавила се питањима постојеће норме, утицајем ванлингвистичких фактора (као што је фреквен- тност појединих облика), односима стандарда и супстандарда, односно пропуштањем нестандардних форми у књижевни језик. Бавећи се не само самом појавом већ покушавајући да објасни природу промена којом су захваћене посматране гл. лексеме, М. Спасојевић је поставила и питање њихове тачније лексикографске обраде у описном речнику, која обухвата одређивање и речничког облика (одреднице) самог глагола (инфинитива), али и његових осамостаљених појединих облика (рад- ног гл. придева, нпр.), предлажући начин њиховог уједначеног, и тач- нијег, лексикографског представљања. Уколико резултати истраживања доприносе да се у лексикографској пракси тачније представе лексеме, уколико се захваљујући исцрпној и документованој грађи поузданије могу успоставити одреднице, онда је практична примена овог истра- живања, као што се показује у разматраној монографији, у потпуности оправдала своју сврху.

Др Драгана Мршевић-Радовић, редовни професор

Монографија Марине Спасојевић „Глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* у корелацији са глаголима на *-ити*, *-ѝм* у савременом српском језику (нормативни и лексикографски аспект)” представља важан допринос у разрешавању отворених питања у вези са насловљеном темом у више језичких аспеката: творбених, нормативних, граматичко-синтаксичких и лексикографско-лексиколошких.

У монографији су представљени глаголи на *-(j)ети*, *-ѝм* с посебним освртом на њихов однос према глаголима на *-ити*, *-ѝм*, са којима и чине једну глаголску врсту. Ауторка је остварила постављени циљ у истраживању, јер је на основу анализираних грађе издвојила релевантне групе глагола према дистрибуцији конкурентних суфикса, као и случајеве у којима су наведени суфикси носиоци семантичке и синтаксичке дистинктивне вредности од случајева у којима суфикси овакве вредности немају, него се јављају само као формална обележја једне глаголске подгрупе.

Др Стана Ристић, научни саветник

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41'373.611

811.163.41'367.625

СПАСОЈЕВИЋ, Марина, 1980–

Глаголи на -(j)ети, -ѓм у корелацији са глаголима -ити, -ѓм у савременом српском језику : (нормативни и лексикографски аспект) / Марина Спасојевић. – Београд: Институт за српски језик САНУ, 2013 (Београд : Чигоја штампа). – 452 стр. ; 24 см. – (Монографије / Институт за српски језик САНУ ; 17)

На спор. насл. стр.: **Verbs Ending in -(j)eti, -ѓm in Correlation with Verbs Ending in -iti, -ѓm in the Serbian Contemporary Language** / Marina Spasojević. – ”Ова књига проистекла је из рукописа маг. рада ’Глаголи на -(j)ети, -ѓм у савременом српском језику’, одбрањеног 30. априла 2009. год. на Фил. фак. Универзитета у Београду ... ” --> увод. – Тираж 500. – О аутору: стр. 449. – Напомене и библиографске референце уз текст. – Summary: Verbs Ending in -(j)eti, -ѓm in Correlation with Verbs Ending in -iti, -ѓm in the Serbian Contemporary Language ; Резюме: Глаголи на -(j)ети, -ѓм по отношению к глаголам -ити, -ѓм в современном сербском языке. – Библиографија: стр. 357–368. – Регистри.

ISBN 978-86-82873-38-9

а) Српски језик – глаголи б) Српски језик
– Творба речи
COBISS.SR-ID 199551500